

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID
A FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KIRULUI,
TÎLCUIRE
A CELOR O SUTĂ CINCIZECI DE PSALMI
AI PROOROCULUI ÎMPĂRAT DAVID

Care - tălmăcindu-se din elinește prin osîrdia răposatului întru fericire Kir Iosif, întîiul Episcop al Argeșului - s-a tipărit acum întîia oară, prin osîrdia și toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Episcop al Buzăului, D. D. Kesarie, în zilele bine-credinciosului Domn a toată Țara Românească, Alexandru Dimitrie Ghica, la anul 1840.

Iar acum se retipărește pentru întîia oară cu litere latinești, prin osîrdia și toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Părintelui nostru Stareț Iustin Pîrvu, la anul 7511 de la facerea lumii, 2003 al mîntuirii noastre.

Îndreptarea scriiturii și notele: fratele întru Hristos Florin

Cu un *Cuvînt de încheiere* alcătuit din Sfinții Părinți ai ortodoxei Biserici a lui Dumnezeu celui în Treime slăvit, Căruia se cuvine slava, cinstea și închinăciunea, acum, și pururea și în vecii vecilor. Amin. Amin.

SFÎNTA MĂNĂSTIRE SFINȚII ARHANGHELI - PETRU VODĂ
8 NOIEMBRIE 7511 - 2003

MAI-NAINTE PRIVIRE

Mie, mai-nainte de celelalte dumnezeiești cuvinte, îmi era a tîlcui proorocia marelui David¹, fiindcă ucenicii bine-credincioși - și orășenii, și sătenii - cu deosebire la aceasta s-au sîrguit toți a lua aminte. Dar, nu mai puțin, și cei ce au îmbrățișat viața postnicească pe aceasta o poartă pe limbă, noaptea și ziua lăudîndu-L pe Dumnezeuul tuturor și domolind patimile trupului, pentru că, amestecînd folosul cu dulceața viersuirii dumnezeiescului dar, prea-dorită și vrednică de iubit a pus învățătura înaintea oamenilor. Și oricine poate vedea că cei mai mulți dintre oameni fie nu pomenesc nimic din celelalte dumnezeiești *Scripturi*, fie prea puține, dar pomenesc de multe ori cîntările cele duhovnicești ale dumnezeiescului David - și în case, și prin uliți și prin căi - și se prea-îndulcesc cu tocmirea viersuirii, și prin dulceața aceasta dobîndesc folosul. De aceea voiam să tîlcuiesc mai întîi această proorocie și să pun înaintea oamenilor celor înțelepți folosul cel dintru adînc; ca, cîntînd împreună și simțind înțelesul celor cîntate, îndoit să secere cîștigul. Dar cei ce au cerut de la noi tîlcuirile altor dumnezeiești *Scripturi* nu au lăsat a lua sfîrșit sîrguința aceasta a noastră: pentru că unii ne-au arătat că este de nevoie a se tîlcui *Cîntarea Cîntărilor*; alții au dorit să cunoască proorocia bărbatului doririlor, Daniil; alții - pe a dumnezeiescului Iezechiel, și alții au cerut a se face înțelese și arătate lor proorociile celor doisprezece Prooroci, care le erau întru neînțelegere.

Și, fiindcă Dumnezeu - Cel ce înțelepțește pe cei orbi și le descoperă tainele, Care a dat gură omului, și a făcut surd și mut, văzător și orb - a dat omului să înțeleagă și să poată tîlcui dumnezeieștile Lui cuvinte, vino drept aceea ca, chemînd dumnezeiescul dar - care, după proorocie, aduce pe cei orbi în calea pe care nu au știut-o, și îi face a călători pe cărări pe care nu le-au cunoscut, și le dăruiește celor surzi de demult a auzi dumnezeieștile cuvinte și să adevăr ochilor celor ce petrec întru întuneric și în negură - să îndrăznim asupra proorociei acesteia a Psalmilor.

Nimeni să nu socotească însă că osteneala noastră este de prisos din pricină că și alții, mai înainte de noi, au pus înainte și au arătat tîlcuirea aceasta. Pentru că - citind eu multe tîlcuiiri și aflîndu-i pe unii că s-au abătut cu multă nesăturare întru alegorie, iar pe alții că au alăturat proorocia oarecărora istorii ca și cum tîlcuirea le-ar ajuta mai vîrtos ludeilor decît ucenicilor credinței - am socotit prea-de cuviință a fugi și de nemăsurarea acestora, și de a acelora. Și cîte se cuvin istoriilor celor vechi, pe acestea să le alăturăm și acum, iar proorociile pentru Stăpînul Hristos, și pentru Biserica neamurilor, și pentru viețuirea cea evanghelică și pentru propovăduirile Apostolilor, să nu le dăruim altora, care lucru le este iubit să-l facă ludeilor, cei ce trăiesc întru furtişag și întru rea lucrare și ȧes răspuns pentru a lor necredință. De aceea, nu ne este atît de ostenitoare tîlcuirea mai-nainte grăiri, pentru că privirea

¹ Prooroc și împărat al ludeii și apoi al întregului Israil, între 1010-970 înainte de Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

lucrurilor o face arătată.

Ne vom sîrgui cît va fi cu putință a fugi de lungimea cuvîntului și scurt a pune înainte folosul, celor ce voiesc. Și, mai înainte arătînd scopul Psalmilor, așa ne vom apuca de tîlcuire.

Se cuvine însă a ști că este osebit lucru proorociei a le vesti nu numai pe cele ce vor să fie, ci și pe cele de față, și a le grăi pe cele ce s-au făcut. Pentru că dumnezeiescul Moisi ne-a învățat arătat cele zidite de Dumnezeu tuturor, care au luat pe „a fi” demult și prea-de demult, nu de la oameni primind învățătura aceasta, ci din darul Duhului. Le-a spus și pe cele ale vremii lui, precum lui Faraon pedepsele aduse asupra-i, și lui Israil dăruirea manei și împărțășirea cărnurilor. A spus mai-nainte încă și cele ce or să fie, adică venirea Stăpînului Hristos, risipirea ludeilor și mîntuirea neamurilor.

Așa și dumnezeiescul David (după acela el întîi scriind proorocia) pomenește facerile de bine făcute celor de acum de Dumnezeu tuturor și mai-nainte le însemnează pe cele ce or să fie cu mulți ani mai pe urmă. Și nu folosește numai cuvinte proorocești, ci și sfătuitoare și legiuitoare și, cînd moralizatoare, cînd dogmatică aduce învățătura. Uneori tînguiește primejdiile ludeilor, iar alteori mai-nainte cîntă mîntuirea neamurilor. În multe locuri încă mai-nainte vestește Patimile Stăpînului Hristos și Învierea, și cu multa felurime a proorociei îi îndulcește pe cei ce voiesc a lua aminte.

Oarecari au zis că Psalmii nu sînt toți ai lui David, ci și ai altora. Drept aceea, așa înțelegînd și scrierile de deasupra, pe unii i-au afierosit lui Idithum, pe alții lui Etham, pe alții fiilor lui Core și pe alții lui Asaf, din *Istoria Paralipomenilor* învățînd noi că și aceștia sînt Prooroci. Eu însă nu mă împotrivesc cu nimic pentru acestea. Căci ce folos îmi adaugă mie, ori de sînt toți ai acestuia, ori de sînt oarecari și ai acelora, fiind lucru vădit că toți s-au scris din lucrarea dumnezeiescului Duh? Pentru că și pe dumnezeiescul David îl știm Prooroc, și pe aceia *Istoria Paralipomenilor* îi numește Prooroci. Lucrul Proorocului este să dea limba slujitoare darului Duhului, după glasul ce se poartă în Psalmi: „Limba mea - zice - este trestia Scriitorului ce scrie degrabă.” Dar să stăpînească hotărîrea celor mai mulți: că cei mai mulți dintre scriitori au zis că aceștia sînt ai lui David.

Și, de vreme ce oarecari au numit scrierile de deasupra mincinoase, socotesc că este lucru de nevoie a vorbi puține și pentru aceasta. Mi se pare că este lucru îndrăzneț a răsturna scrierile de deasupra, care se aflau pe vremea lui Ptolemei², celui ce a împărășit peste Egipt după Alexandru³, pe care toți cei 70 de bătrîni⁴ le-au tălmăcit în limba elinească. Și, mai înainte cu o sută cincizeci de ani de tălmăcirea aceea, umplîndu-se de dumnezeiescul dar, minunatul Ezdra⁵ a scris de-a doua oară

² faraonul Ptolemeu Filadelful (283-246)

³ Alexandru Machidon

⁴ De fapt, 72 de înțelepți care au tălmăcit *Vechiul Testament* din ebraică în elină, tălmăcire ce se cheamă *Septuaginta*, „cei șaptezeci” (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

⁵ Preot printre ludeii din Babilon. În vremea unuia dintre cei doi împărați Persani, nu știm dacă Artaxerxe I (465-424), sau Artaxerxe al II-lea (404-358), Ezdra vine la Ierusalim cu poruncă de la împărat să reazeze *Legea*, pe care ludeii iarăși o uitaseră. Ezdra face acest lucru, desparte pe ludei de soțiile și de copiii lor de altă seminție și reia Sărbătoarea Corturilor (vezi *Cartea I a lui Ezdra*).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Sfintele Cărți, căci se stricaseră, din lenevirea ludeilor și din păgînătatea Babilonienilor de demult.⁶ Dacă acela, din Preasfîntul Duh, iarăși a înnoit pomenirea lor, iar Cei 70, nu fără de dumnezeiasca însuflare, le-au tălmăcit în limba elinească cu multă împreună-glăsuire și întocmire și, pe lîngă celelalte dumnezeiești *Scripturi*, au tălmăcit și scrierile de deasupra, apoi socotesc că este lucru îndrăzneț și foarte obraznic să le numească cineva mincinoase pe acestea și să socotească gîndurile lor mai înțelepte decît lucrarea Duhului. Și acest lucru îl va arăta mai luminat tîlcuirea din parte a Psalmilor.

Încă și „diapsalma” (adică schimbarea viersurii cîntării și a noimei) au tîlcuit-o în multe feluri. Unii au socotit că este încetare a lucrării Duhului, alții - schimbare a proorociei, iar alții - prefacere a viersurii. Iar unul, folosind tălmăcirea lui Achila⁷, în locul diapsalmei a pus acest cuvînt, adică „de-a pururea”, zicînd că el se împreună cu stihul dinainte. După cum, întru al treilea Psalm, după stihul: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, și m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui”, aflăm adăugată această diapsalmă, căci Achila a împreunat așa: „Și m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui de-a pururea”, făcînd împreună o înțelegere cu stihul dinainte.

Aflîndu-i pe Cei 70 și pe toți ceilalți tîlcuitori ai dumnezeieștii *Scripturi* care au tîlcuit această „diapsalmă”, eu socotesc că nu este drept a-i defăima pe atîția, și mai cu seamă pe unii ca aceștia, și a mă încrede înțelegerii unuia singur. De aceea, socotesc că scrierea diapsalmei însemnează schimbarea viersurii. Că - de vreme ce a alcătuit cete, care îi aduceau lui Dumnezeu cîntarea și lauda, neîmplinind Lui vreo trebuință oarecare, ci aducîndu-i folos norodului - marele David a făcut cetele a cînta cu oarecare potrivire, iar pe cei ce foloseau organele i-a făcut să dea glăsuirea întocmită. Iar cîntările au multe schimbări ale viersurii, și lirele și alăutele au schimbări de lovitori. Se poate vedea multă deosebire ca aceasta și la fluier. Deci, „diapsalma” mi se pare că însemnează, după cum am zis, schimbarea viersurii. Iar tîlcuirea cea cu dinadinsul o știe cel ce a pus această deasupra-scriere și cel ce, ca și acela, a primit strălucirea dumnezeiescului Duh.

Cei ce citesc Psalmii cu iubire de osteneală se cuvine a ști că aceștia nu păzesc rînduiala vremii, ci unii, cuprinzînd istorii mai vechi, au dobîndit uneori a doua rînduială; iar alții, care cuprind vreme mai nouă, s-au rînduit mai întîi. Așa, Psalmul al 3-lea are deasupra-scrierea povestirii pentru Avesalom, iar al 141-lea - pe a lui Saul. Și îi este arătat fiecăruia ce știe istoria cu cît sînt mai demult cele pentru Saul decît cele pentru Avesalom.

Iar eu socotesc că însuși dumnezeiescul David a zis Psalmii, iar alții - că alcătuirea acestora au făcut-o oarecari din cei ce au fost mai pe urmă. Și le-am însemnat pe acestea aici, ca să nu curm pentru ele tîlcuirea, fiind silit atunci cînd trebuie a vorbi. Deci, mărginind mai înainte-privirea, să ne apucăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, de tîlcuirea din parte.

⁶ Aceasta s-a întîmplat în timpul robiei babiloniene din vremea lui Nabucodonosor, care va mai fi pomenită de multe ori.

⁷ Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

TÎLCUIREA PSALMULUI 1

Al lui David, nescris deasupra la Evrei.

Fericit - bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor, și în calea păcătoșilor n-a stătut și pe scaunul pierzătorilor n-a șezut;

De aici este lesne a cunoaște că cei ce au tălmăcit dumnezeieștile *Scripturi*, aflînd de demult deasupra-scrierile la Evrei, le-au mutat în limba elinească și pe acestea. Căci au lăsat nescris deasupra Psalmul de față și pe cel următor, așa cum i-au aflat, neîndrăznind a adăuga ceva de la sine la cuvintele Duhului.

Unii din cei ce au scris pricinile Psalmilor au zis că acesta de față cuprinde învățătură morală, iar mie mi s-a părut că nu este mai puțin dogmatic decît moral. Căci cuprinde nu numai mustrarea păcătoșilor, ci și pe a păgînilor, și sfătuiește a lua totdeauna aminte la dumnezeieștile cuvinte, dintru care dobîndim folos nu doar moral, ci și dogmatic.

Și foarte cu potrivire a pus marele David înaintea scripturii sale fericirea, urmînd pe al său Fiu și totodată Stăpîn, adică pe Mîntuitorul Hristos, Care a început învățătura către Sfinții Săi Ucenici de la fericiri: „Feriți - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor.” (Stăpînul Hristos este Fiu al lui David ca om, după glasul *Sfintelor Evanghelii*, căci: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui Avraam, fiul lui David”; iar Domn al lui și Făcător - ca un Dumnezeu, că al Lui este glasul: „Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea.”)

Deci începutul fericeste pe cel ce nici nu s-a împărtășit în cale cu necredincioșii, nici nu a primit sfatul păcătoșilor ca pe unul adevărat și întemeiat (că pe aceasta a numit-o „stare”), și a fugit de statornica stricăciune a pierzătorilor. Iar acest nume, adică „fericit”, este numire dumnezeiască. Și martor e dumnezeiescul Apostol, strigînd: „Fericitul și singur Stăpînitor, Împăratul împăraților și Domnul domnilor.” Stăpînul nostru Dumnezeu a dat-o cu împărtășire pe aceasta și oamenilor, precum și pe celelalte. Pentru că, numindu-Se El credincios - „Credincios, zice, este Dumnezeu, prin Care v-ați chemat la împărtășirea Fiului Său”, iar Fericitul Moisi zice: „Dumnezeu este credincios și nu este nedreptate întru Dînsul” - a numit și din oameni „credincioși” pe cei ce primesc cuvintele Lui fără de îndoială. Așa, fiind și numindu-Se Dumnezeu, Marele Dăruitor a dat cu împărtășire și oamenilor această numire și strigă: „Eu am zis: Dumnezeii sînteți, toți fii ai Celui Preaînalt, iar voi ca niște oameni muriți.” Deci numele acesta, adică „fericit”, este rod al săvîrșirii faptei bune. Că - precum fiecare din meșteșugurile din viață privește la sfîrșit, adică: meșteșugul cel de luptă, către cununile de măslin; cel ostășesc, către biruințe și semne de biruință; cel doctoricesc, către sănătate și către izbăvirea de boli; cel neguțătoresc, către adunarea banilor și către avuția bogăției - așa și știința faptei bune are ca rod și sfîrșit dumnezeiască fericire. Și nimeni, văzîndu-l fericindu-se aici numai pe bărbat, să nu socotească cum că neamul femeilor se lipsește de această fericire. Stăpînul Hristos, alcătuiind fericirile cu neamul bărbătesc, n-a oprit muierilor cîștigarea faptei bune. Cuvîntul cuprinde împreună cu bărbații și pe muieri, căci „cap al muierii este bărbatul”, după cum zice dumnezeiescul Apostol. Celelalte mădulare ale trupului se împreună cu capul, iar

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

capul, încununându-se, se bucură. Așa și noi, vorbind către cineva și numindu-l pe dînsul „cap iubit”, nu-l despărțim de celelalte părți ale trupului, ci vorbim din parte către întreg.

Și nu așa prost⁸ a pomenit mai întîi de „cale”, apoi de „stare”, apoi de „scaun”, ci știind cu de-adinsul că gîndul suferă mai întîi pornire - ori rău ar fi, ori bun - apoi stare, apoi oarecare adevărire întărită. Deci sfătuiește ca nici cu mintea să primească vreo înțelegere păgînească, nici să călătorească spre vreo lucrare fără de lege.

Dumnezeieștii *Scripturi* îi este drag a numi „necredincioși” pe cei ce cred în nedumnezeire⁹ ori în multă dumnezeire¹⁰, „păcătoși” - pe cei ce voiesc a trăi întru fărădelege și au îmbrățișat viață stricată, iar „pierzători” - pe cei ce se pierd nu numai pe ei înșiși, ci îi împărtășesc și pe alții de pierzare și de vătămare, ca și boala ce năpădește și asupra oamenilor, și asupra dobitoacelor, de care se umplu cei ce se apropie de bolnavi. De aceea cuvîntul poruncește a fugi de soboarele acestora.

Dar, fiindcă fuga de răutate nu ajunge pentru săvîrșirea faptei bune - „abate-te de la rău și fă binele”, zice Psalmistul, iar Fericitul Isaia: „Încetați răutățile voastre, învățați-vă a face binele” - Fericitul David a adăugat foarte după cuviință:

2 ci în Legea Domnului - voia lui și, în Legea Lui va cugeta ziua și noaptea.

Nu numai că se cuvine să le urască pe cele zise mai-nainte, ci să și ia aminte la dumnezeiasca *Lege*, noaptea și ziua, și să le voiască pe acelea pe care le poruncește dumnezeiasca *Lege* și să-și îndrepte a sa viață după scopul aceleia. Așa a și legiuit Dumnezeu tuturilor prin Moisi, zicînd: „Vor fi graiurile *Legii* acesteia totdeauna în gura ta și vei cugeta întru dînsule șezînd, și sculîndu-te, și zăcînd și în cale umblînd. Și le vei spînzura pe dînsule de mîinile tale și vor fi neclintite înaintea ochilor tăi.”

Apoi, arată și rodul care odrăslește de aici:

3 Și va fi - zice - ca pomul cel răsădit lîngă izvoarele apelor, care rodul său va da în vremea sa,

4 și frunza lui nu va cădea și toate oricîte va face vor spori.

Precum izvoarele fac a înfrunzi pomii ce sînt răsădiți lîngă dînsule, așa și apele dumnezeiescului Duh îi gătesc pe credincioși a aduce dumnezeieștile roade. Deci pentru aceasta și Stăpînul Hristos a numit „apă” învățătura Sa: „Dacă cineva însetează - zice - să vină la Mine și să bea, și îi va fi apa pe care Eu o voi da lui izvor de apă vie ce saltă spre viață veșnică.” Și iarăși: „Cel ce crede întru Mine, precum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui.” Și încă și către Samarineanca: „Cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăși, iar care ar bea din apa pe care Eu o voi da lui nu va înseta în veac.” Așa - și prin Isaia Proorocul: „Că Eu voi da (apă) întru sete celor ce călătoresc prin loc fără de apă și voi deschide prin munți izvoare și prin dealuri rîuri, ca să adăp neamul Meu cel ales, norodul Meu pe care l-am cîștigat.”

Deci, după cuviință, și Fericitul David l-a asemănat pe cel ce s-a îndeletnicit întru dumnezeieștile cuvinte cu pomii răsădiți lîngă izvoarele apelor, care au frunzele de-a

⁸ „Prost” înseamnă aici „simplu”, „obișnuit”.

⁹ ateii

¹⁰ politeiștii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pururea înfrunzite și aduc rodul la vreme, pentru că nevoitorii faptei bune vor lua roadele ostanelilor în viața ce va să fie. Și, purtînd întru ei totdeauna nădejdea cea bună, ca pe niște frunze, înverzesc, și se bucură, și prin mîngîiere ușurează greutatea ostanelilor. Au încă și dăruitor cu sîrguință, pe Stăpînul cel mare, ajutîndu-le lor totdeauna: „Că, celor ce iubesc pe Dumnezeu - zice dumnezeiescul Apostol - toate le ajută spre cele bune.” Pentru aceasta a zis și Fericitul David: „Și toate, oricîte va face, vor spori.” „Că de la Domnul - zice - pașii omului se îndreptează și calea Lui o va voi foarte.” Și nu l-a pus așa prost pe acest „toate”, ci cu multă lămurire, că - după ce mai întîi a oprit toate felurile răutății și a arătat săvîrșirea dumnezeieștilor legi - a adăugat așa: „Toate, oricîte va face, vor spori”, știind că unul ca acesta nu va voi să lucreze nimic împotrivic legilor, alcătuiindu-și a sa voie cu dumnezeiasca *Lege*, că zice: „În *Legea Domnului* - voia lui.”

Așa, îndemnînd prin aceasta către fapta bună și învățînd filosofia cea desăvîrșită, de aici îi îndeamnă pe nevoitori prin cele împotrivnice, zicînd:

5 Nu așa - necredincioșii, nu așa,

Prin îndoirea opririi, arată mai luminat împotrivirea.

ci ca praful pe care îl spulberă vîntul de pe fața pămîntului.

Zice: Adăpîndu-se de dumnezeieștile cuvinte, aceia sînt de-a pururea înverziți și aduc rodul copt. Iar aceștia, fiind călcați de duhurile împotrivnice, se aseamănă cu praful, purtat cu lesnire aici și acolo de vînturile cele împotrivnice.

6 Pentru aceasta, nu vor învia¹¹ necredincioșii la Judecată, nici păcătoșii în sfatul Dreptilor;

Preasfîntul Duh le povestește pe toate cu multă descoperire, că n-a zis: „Nu vor învia necredincioșii”, ci: „la judecată nu vor învia”, în loc de: Nu vor învia spre judecată, ci spre osîndă. Aceia nu au trebuință de muștrări, avînd arătată păgînatatea, ci primesc pedeapsa singură. Precum pe ucigașii de oameni prinși întru însuși lucrul uciderii judecătorul nu îi bagă în judecătorie ca să-i mustre, ci ca să scoată asupra lor hotărîrea hotărîită de legi, așa și cei ce au trăit întru păgînatate pătinesc munca îndată după înviere, neadunîndu-se la judecată, ci primind hotărîrea pedepsei. Încă și cei izbăviți de dogmele păgînești, dar care au viețuit viață nelegiuită, se vor așeza undeva departe de adunarea Dreptilor. Pentru că acest nume, adică „sfat”, Achila și Teodotion¹² l-au tălmăcit: „adunare”, iar Simmah¹³: „strîngere”.

7 că știe Domnul calea dreptilor, și calea necredincioșilor va pieri.

Dreptul Judecător - zice - le știe pe toate încă mai înainte de judecată și nu mai are trebuință nici de dovezi, nici de muștrări. Pentru aceea, împărțind fiecăruia cele după vrednicie, pe unii îi va învrednici de laude și de cununi, iar pe alții îi va trimite la munca neîncetată. Iar acest cuvînt: „calea necredincioșilor va pieri”, se aseamănă cu

11 Verbul grecesc „anistimi” se traduce și prin „a învia”, și prin „a se scula”. De aceea, putem înțelege că necredincioșii nu se vor ridica la Judecată pentru a se îndreptați, căci ei vor învia doar „spre învierea osîndei”.

12 Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

13 Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

graiurile acelea apostolești: „Dacă lucrul cuiva se va arde, se va păgubi.” Pentru că lucrul bărbaților drepti rămîne strălucind, iar împreună cu oamenii păgîni și necuvioși se pierde și răutatea lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 2

Nescris deasupra la Evrei.

Săvîrșind întîiul Psalm întru pomenirea necredincioșilor, dintru aceasta a făcut iarăși începutul celui de al doilea, învățînd că vor primi sfîrșitul mai-nainte zis acelor și cei ce s-au turbat asupra Mîntuitorului: și păgîni, și împărați, și boieri și ludei. Pentru că întru al doilea Psalm mai-înainte vestește Patimile omenești și Împărăția Stăpînului Hristos, și încă mai-nainte proorocește chemarea neamurilor și tînguiește necredința ludeilor, căci acest „pentru ce s-au întăritat neamurile?” este al celui ce se tînguiește și prihănește nebunia. Dar nu avem trebuință de multe cuvinte spre tîlcuire, fiindcă dumnezeiescul Petru, verhovnicul Apostolilor, a pus tîlcuirea în *Fapte*: „împărați” și „boieri” i-a numit pe Irod, pe Pilat Ponteanul, pe arhierei și pe cărturari. Pentru că unul s-a trimis de împăratul Romanilor, ocîrmuind stăpînirea aceluia; iar celălalt era întru aceeași vreme toparh (adică domn) al ludeilor. Unul avea slugi și supuși din ludei, iar celălalt - ostași din neamuri. Și, făcîndu-se într-un gînd și unire și măiestrind uciderea Stăpînului, s-au sfătuit lucruri deșarte și zadarnice, neputînd să dea uitării pe Cel ce S-a răstignit de dînșii: că, înviind a treia zi, El a stăpînit toată lumea.

Și prea-cu potrivire și foarte după cuviință l-a încheiat și l-a unit Psalmistul cu fața¹⁴ norodului pe acest „au cugetat deșarte”, pentru că ludeii au făcut sfatul acesta rău asupra Mîntuitorului: martor este glasul *Sfintelor Evanghelii*, care ne învață că fariseii, ieșind, au făcut sfat cum îl vor pierde pe Dînsul, și Caiafa a strigat: „De folos este ca să moară un om, și să nu piară tot neamul.”

Iar acest grai, „s-au întăritat”, Achila l-a tîlmăcit: „s-au tulburat”, iar Simmah: „se amestecă”. Și acesta, stînd alături de „neamurilor”, ne dă a înțelege că Pilat - după ce ludeii l-au adus pe Iisus ca pe un oarecare tiran, zicînd de multe ori că se cade ca El să fie ucis - a scos fără de voie hotărîrea aducătoare de moarte, temîndu-se a-L slobozi, după cum s-ar fi convenit, ca să nu se ridice de aici vreo pîră și asupra lui. Că, după cum a zis Fericitul Luca: „Îl pîrau pe Dînsul, zicînd: Pe Acesta L-am aflat răzvrătind neamul și oprind să dea dajdie Cezarului, zicîndu-Se pe Sine Hristos că este Împărat.”

Pentru ce s-au întăritat neamuri și noroadele au cugetat cele deșarte?

2 Stătut-au de față împărații pămîntului și boierii s-au adunat întru una asupra Domnului și asupra Unsului Lui.

Nu zice „neamurile”, cu articol, ca să socotești că-i cuprinde pe toți, ci „neamuri”, aducînd înțelegerea către oarece din parte. Că - de vreme ce, prinzîndu-L, ludeii L-au dat pe Dînsul neamurilor - pentru aceasta zice: Care este pricina, sau ce este ce s-a

¹⁴ „față” - ipostas, persoană

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

făcut, încît și noroadale s-au pornit asupra Lui împreună și L-au dat pe Dînsul în mîinile neamurilor? Iar acest grai: „s-au întăritat”, se înțelege în loc de: „s-au trufit”.

3 Să rupem legăturile lor și să lepădăm de la noi jugul lor!

Pentru că „cel ce nu cinstește - zice - pe Fiul, nici pe Tatăl nu-L cinstește”; deci, după cuviință, împreună cu jugul Fiului, îl leapădă și pe cel al Tatălui. Mie însă mi se pare că Preasfîntul Duh le poruncește credincioșilor să zică acestea: „Să rupem legăturile lor - adică ale neamurilor celor păgîne - și să lepădăm de la noi jugul lor” - adică al ludeilor celor prea-fără de lege - și să luăm asupra noastră jugul cel bun al Domnului. Că al Lui este glasul: „Luați jugul Meu pe voi, că jugul Meu este bun și sarcina Mea - ușoară.” Încă și însăși *Legea* s-a numit „jug” de dumnezeieștii Apostoli. Pentru aceasta zice dumnezeiescul Petru, în *Fapte*: „Ce ispitiți pe Dumnezeu a pune jug pe grumazul ucenicilor, pe care nici părinții noștri, nici noi nu l-am putut purta? Fără numai că, prin darul Domnului Iisus, credem să ne mîntuim în același chip ca și aceia.” Cu acestea se aseamănă și graiurile proorocești: „Să rupem legăturile lor și să lepădăm de la noi jugul lor!”, adică: Să ne depărtăm cu inima de a mai voi să fim sub dînșii; să scuturăm de la noi jugul *Legii*, nimic să socotim închipuirile¹⁵, dacă nu s-ar înțelege duhovnicește; să se socotească nedesăvîrșită către folos umbra¹⁶, dacă nu zugrăvește întru sine taina lui Hristos.

4 Cel ce locuiește în ceruri va rîde de dînșii, și Domnul îi va batjocori pe ei.

Căci Cel pironit și dat la moarte de dînșii, fiind în ceruri și cuprinzîndu-le pe toate, arată sfaturile lor deșarte și zadarnice; încă și Tatăl Acestuia și Stăpînul tuturor le va răsplăti lor cu vrednică osîndă.

5 Atunci va grăi către dînșii întru mînia Sa și întru iuțimea Sa îi va tulbura pe ei.

Tîlcuirea graiurilor acestora ne învață sfîrșitul lucrurilor. Pentru că, venind asupra lor oaste romană, cetatea a prădat-o și a surpat-o, Biserica a ars-o, pe cei mai mulți dintre dînșii i-a omorît, iar pe cei ce au scăpat de junghiere, prinzîndu-i, i-a dat la robie.

Se cuvine a băga de seamă cu mintea că pînă aici a pomenit două fețe: întîi - pe „Domnul”, și apoi, pe „Hristos”¹⁷: „... asupra Domnului - zice - și asupra Hristosului Lui.” Apoi, pe „Cel ce locuiește în ceruri” și pe „Domnul”: „Cel ce locuiește în ceruri va rîde de dînșii, și Domnul îi va batjocori pe ei.” Și încă iarăși a păzit același chip:

6 Iar Eu sînt pus Împărat de Dînsul

Aici, se cuvine a pune soroc¹⁸, și a adăuga după aceea:

peste Sion, muntele cel sfînt al Lui, vestind porunca Domnului.

Căci nu împărățește numai peste muntele Sion, ci și peste cele văzute, și peste cele

¹⁵ „Închipuirile” - „umbra” de care se vorbește mai jos (vezi nota următoare).

¹⁶ *Vechiul Testament, Vechiul Legământ, Legea cea veche*, „umbră a Noului Legământ”, vezi la Sfîntul Apostol Pavel.

¹⁷ Căci „Unsul (Alesul) Lui (al lui Dumnezeu)”, în evreiește: „Mesia”, se tălmăcește în elină „Hristos”.

¹⁸ A ne opri.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nevăzute și peste toată zidirea. Peste muntele Sion și peste Iudeea a adus dumnezeiasca Lui învățătură celor ce veneau la Dînsul, și cei ce au primit-o au abătut apele ei la toată lumea, plecîndu-se dumnezeieștilor Lui porunci. Pentru că zice: „Mergînd, învățați toate neamurile!”

Iar acest stih: „Eu sînt pus Împărat de Dînsul”, îl grăiește omenește, căci, ca Dumnezeu, are Împărăția din fire, iar ca om, o are hirotonisită. Că are stăpînirea fără de început ca Dumnezeu, ne învață același Prooroc, zicînd: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate este toiagul Împărăției Tale”, iar Fericitul Pavel zice că Psalmul acesta s-a zis pentru Fiul. Întru acest chip înalt numîndu-Se, ca Dumnezeu, S-a înălțat și ca om. Și David strigă, propovăduind dumnezeiasca înălțime: „Să cunoască ei că numele Îți este Domnul, Tu singur ești înalt peste tot pămîntul!” Și Zaharia, către Ioan: „Și tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema.” Iar despre înălțimea cea omenească ne învață Fericitul Pavel, zicînd: „Pentru aceea L-a și prea-înălțat pe El Dumnezeu și l-a dat Lui nume mai presus de toate numele”, deși numele acesta - adică „Fiul Unul Născut” - îl avea Dumnezeu-Cuvîntul mai înainte de veci odrăslit împreună cu lucrul. Avînd însă, ca Dumnezeu, numirea Fiului, o ia pe dînsa și ca om. Pentru aceea, a adăugat și în Psalmul ce ne stă înainte:

7 Domnul a zis către Mine: Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut.

Cineva, plecîndu-se învățaturii dumnezeiescului Duh, nu ar putea lipi acest grai la dumnezeirea Stăpînului Hristos. Pentru aceea, să auzim pe Dumnezeu tuturor zicînd prin David: „Din pîntece, mai înainte de lucefăr Te-am născut.” Deci ca om primește și graiul acesta și ca om le aude pe cele adăugate:

8 Cere de la Mine, și voi da Ție neamurile moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pămîntului.

Căci, ca Dumnezeu, este Făcător al tuturor: „Toate printr-Însul s-au făcut, și fără de Dînsul nu s-a făcut nimic; întru Dînsul s-au zidit toate, ori văzute, ori nevăzute.” Dacă este Făcător și Ziditor al tuturor, apoi este și Stăpîn și Domn al acelora pe care le-a făcut. Dar, fiind stăpîn din fire ca Dumnezeu, ia și ca om stăpînirea tuturor.

Căci de demult părea că poartă grijă numai de Iudei, că zice: „S-a făcut parte a Domnului norodul lui Iacov; Israil, împărțeala moștenirii Lui.” Dar acesta s-a lepădat afară, căci nu a primit nici un folos din purtarea de grijă, și, după cuviință, Dumnezeu S-a mutat către neamuri, măcar că nici de demult nu era fără purtare de grijă de acestea, împlinind astfel moiseasca proorocie, că a aceluia este glasul: „Veseliți-vă, neamuri, cu norodul Lui!” Putem afla și împlinirea asemănată cu mai-înainte-grăirea: că, pe cei ce au crezut din Iudei - nu numai pe cei doisprezece Apostoli, ci și pe cei șaptezeci de ucenici, și pe cei o sută douăzeci cărora Fericitul Petru le-a grăit în norod; și pe cei cinci sute cărora Hristos li S-a arătat deodată după Înviere, după glasul dumnezeiescului Pavel; și pe cei trei mii, și pe cei cinci mii pe care i-a vînat verhovnicul Apostolilor, propovăduind; și pe celelalte zeci de mii, pentru care marele Iacov a zis: „Vezi, frate, cît de mulți sînt Jidovii credincioși?” - deci pe aceștia, și lîngă aceștia pe cei care au crezut din Iudeii de prin toată lumea, arătîndu-i norod sfînt, și vîinînd prin ei toate neamurile, împlinește proorocia ce zice: „Veseliți-vă, neamuri, cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

norodul Lui!” Pe lângă aceasta, împlinește încă și a Sa mai-înainte grăire către Iudei, care zice: „Încă și alte oi am, care nu sînt din staulul acesta. Și Mi se cade și pe acelea a le aduce, și glasul Meu vor auzi și se vor face o turmă și un Păstor.” Aceasta o zice și în Psalmul ce ne stă înaintea: „Cere de la Mine, și Îți voi da Ție neamurile - moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pămîntului.” Și îmi vine mie să tînguiesc necredința Iudeilor, care - auzind proorocia aceasta, ce pomenește arătat „marginile pămîntului”, și știind că nici unul din cei ce au fost împărați la dînșii n-a cîștigat atîta domnie, ci numai singur Stăpînul Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din David - se orbesc la ochii minții, după proorocia ce grăiește: „Pipăi-vor ca niște orbi peretele, și ca și cum nu ar avea ochi vor pipăi.” Pentru aceasta îi și îngrozește pe dînșii proorocescul cuvînt:

9 Paște-vei pe dînșii cu toiag de fier, ca pe vasele olarului îi vei zdrobi pe dînșii.

Îi va zdrobi pe dînșii, ca pe niște vase de tină, cu împărăția romană - pe care proorocia lui Daniil¹⁹ o numește „fier”, cu închipuire²⁰ pentru tăria și nezdrobirea ei. Căci - de vreme ce s-au lepădat de Dînsul a-L avea Împărat și ziceau, strigînd cu mare strigare: „Noi nu avem împărat, fără numai pe Cezarul!” - a pus peste dînșii pe Cezarul pe care l-au cerut și i-a pedepsit pentru păgînatate prin oastea aceluia.

Iar dacă cineva socotește că acestea nu s-au zis pentru Iudei, ci pentru neamuri, se cuvine să le înțeleagă așa: „Paște-va neamurile cu toiag de fier”, cu Împărăția Lui cea tare și nezdorbită, și „îi va zdrobi pe dînșii ca pe vasele olarului”, risipindu-i și alcătuiindu-i din nou prin baia nașterii de a doua²¹, și tari îi va lucra cu focul Duhului. Mai-nainte grăindu-le pe acestea, Fericitul David sfătuiește de aici și pe împărați, și pe supuși, să alerge la Mîntuitorul, și să îmbrățișeze legile cele mîntuitoare și să dobîndească folosul prin învățătura și dăscălia²² dintr-însele, că zice:

10 Și acum, împărați, înțelegeți, învățați-vă toți care judecați pămîntul!

Al nostru, al tuturor, este Împărat Cel ce S-a părut de demult că stăpînește numai peste Iudei.

11 Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur!

Bucurîndu-ne și veselindu-ne pentru mîntuire, nu se cuvine să nădăjduim numai la iubirea de oameni, ci să ne și temem și să ne cutremurăm de dreptatea unită cu aceasta. Că „cel ce se pare - zice - că stă să caute să nu cadă”. Căci, temîndu-ne de Stăpînul, lucrăm cele cuvenite și avem multă veselie, conștiința fiind bună și dăruindu-ne bucurie prea-mare prin aceasta. Și să stea „cu cutremur”, adică întru umilință, ca nu cumva bucuria lui Dumnezeu să se prefacă întru bucuria lumii.

12 Luați învățătură, ca nu cîndva să Se mînie Domnul și să pieriți din calea cea dreaptă.

Că nu ajunge spre desăvîrșire numai avuția cunoștinței de Dumnezeu, ci se cuvine a folosi și fapta bună cea lucrătoare, de care apucîndu-vă, veți călători pe calea cea nerătăcită.

¹⁹ Vezi nota de la tîlcuirea Psalmului 116, stih 22.

²⁰ „cu închipuire” - cu comparație

²¹ Sfîntul Botez

²² Din „didascalia” (în elinește) - lecție, învățătură.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

13 Cînd se va aprinde degrabă mînia Lui, fericiți - toți care nădăjduiesc spre Dînsul.

Pentru că în vremea Judecării, răutatea voastră, ca o materie aprinsă, va aprinde dumnezeiasca mînie ca pe un foc, și vă veți îndepărta de calea dreptilor, osînde luînd pentru cele păcătuite întru această viață. Atunci încă și cei ce cu adevărat și cu întemeiere au nădăjduit spre Dînsul vor lua rodul nădejzii, adică fericirea, că zice: „Fericiți - cei ce nădăjduiesc spre Dînsul.” Că, deși nevoitorii faptei bune au fericirea întru viața aceasta de acum, dar mai adevărat o vor primi în ziua aceea, cînd cei ce au trăit cu răutate vor trage asupra lor dumnezeiasca urgie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 3

Psalmul lui David, cînd a fugit de la fața lui Avesalom, fiul său.

Celor sîrguitori, istoria le este arătată, dar, pentru cei mai trîndavi, o voi zice pe aceasta în scurt. După acea îndoită nelegiuire²³, marele David a căzut întru primejdii multe și felurite. Pentru că nu numai neamurile vecine s-au pornit spre război, ci și însăși casa lui s-a răzvrătit, și nelegiuirea a urmat nelegiuirii: desfrînării lui Amnon²⁴ - uciderea lui de către Avesalom, și uciderii de frate - ridicarea asupra tatălui său și depărtarea supușilor. Purtîndu-i de grijă dumnezeiescul dar, nici una dintre acestea nu au venit asupra lui David, apoi însă, depărtîndu-se acela pentru nelegiuirea făcută de dînsul, dumnezeiescului dar i-a luat locul răutatea, care a făcut lucruri vrednice de jale, odrăslindu-i lanț de primejdii. Deci întru acea vreme a scris Psalmul de față, fugind de fiul cel ucigător de tată și de cei ce primiseră a se oști împotriva lui împreună cu acela, dumnezeiescul Duh lucrînd întru dînsul și atunci, pentru pocăința lui fierbinte.

*Doamne, cît s-au înmulțit cei ce mă necăjesc! Mulți se scoală asupra mea,
2 mulți zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeu lui!*

Adică: Mulți vrăjmași de multe feluri năvălesc asupra mea dinspre toate părțile. Dar mai mult mă mîhnesc cei ce mă batjocoresc și zic că m-am golit de purtarea Ta de grijă. Însă eu știu că nu vei suferi să mă treci cu vederea, măcar de am făcut și păcate foarte mari, ci, pe cel ce s-a smerit acum pentru păcat, îl vei înălța și îl vei arăta mai înalt decît vrăjmașii.

Că aceasta a arătat-o zicînd:

3 Iar Tu, Doamne, sprijinitorul meu ești, slava mea și Cel ce înalți capul meu.

Nu mă bizui nici împărăției, nici stăpînirii, ci pe Tine Te cred că ești slava mea și

²³ După o viață petrecută în frică de Dumnezeu, dreptul David s-a lăsat ispitit de frumusețea Vathevei, soția unuia dintre ostașii lui, Urie Heteul. Păcatul lui David nu s-a oprit însă la prea-curve, ci a urmat uciderea soțului, pe care împăratul îl trimite la război, poruncind în taină căpeteniei oștirii să îl lase singur în fața vrăjmașilor (vezi *Cartea a Doua a Împăraților*, capitolul 11).

²⁴ Întîiul fiu al lui David, născut în Hevron din Ahinoam Izreeliteanca. Amnon o siluiește pe Tamara, sora lui Avesalom, al treilea fiu al lui David, născut în Hevron din Maaca, și este ucis de acesta (*Cartea a doua a Împăraților* 13:1-29).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nădăjduiesc că mă voi înălța degrab de dreapta Ta.

4 Cu glasul meu către Domnul am strigat, și m-a auzit din muntele cel sfânt al Lui.

Pentru aceasta Ție Îți aduc rugăciunile cu toată sîrguința, știind că îndată vei dăruia cererile. Iar „strigarea” nu se cuvine a o înțelege ca glas și chiuire, ci ca osîrdie a sufletului, pentru că așa a zis și Dumnezeuul tuturor către Fericitul Moisi, cel ce tăcea: „Ce strigi către Mine?” - „strigare” numind tăcerea rugăciunii minții cea cu sîrguință. Iar acest „M-a auzit din muntele cel sfânt al Lui”, s-a zis după socoteala ce stăpînea de demult, care cugeta că Dumnezeuul tuturor locuiește în Cort, fiindcă de acolo le da preoților răspunsurile și poruncile.

5 Iar eu am adormit și am dormit. Sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini.

Dumnezeiasca Scriptură numește de multe ori primejdiile „noapte”, pentru că cei ce cad întru cele prea-mîhnicioase socotesc că petrec ca într-un întuneric. De asemenea, cu nopțile este înjugat somnul. Deci Psalmistul însemnează deodată și necazurile, și izbăvirea de acestea: „sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini” arată că: Dobîndind dumnezeiescul ajutor, m-am înălțat peste relele ce cad asupra mea. Pentru aceea:

6 Nu mă voi teme de zeci de mii de noroade care împrejur mă împresoară. Scoală, Doamne, mîntuiește-mă, Dumnezeuul meu,

Că destul este să fi de față ca să risipești zecile de mii cele multe.

7 că Tu ai bătut pe toți cei ce-mi vrăjmășesc în deșert, dinții păcătoșilor ai zdrobit.

Împărtășește-mă de mîntuirea desăvîrșită, precum i-ai pedepsit de multe ori pe cei ce au avut asupra mea vrăjmășie nedreaptă: și pe cei de o seminție, și pe cei de altă seminție, și pe Israiliteni, și pe Amaleciți, și pe Saul însuși; așa învrednicește-mă și acum de mîntuire. Iar acest „dinții păcătoșilor ai zdrobit” e în loc de: „i-ai golit pe dinșii de toată tăria”, din metafora²⁵ fiarelor lipsite de dinți, care sînt foarte lesne defăimate și biruite.

8 A Domnului este mîntuirea,

Zice: Nu am nădejdea spre om, ci de la Tine aștept mîntuirea; și nu numai eu singur, ci și norodul Tău, supărat de război împreună cu mine. Mă grijesc încă și de cei ce-mi dau război, pentru că și acela este norodul Tău. Deci dă-le, Stăpîne, și acestora, și aceloră, blagoslovenia păcii. Că aceasta a arătat zicînd:

și peste norodul Tău - blagoslovenia Ta.

Și Fericitul Moisi împreunează pacea cu blagosloveniile. Încă și întru istorie îl aflăm pe Fericitul David grijindu-se foarte pentru norod și pentru însuși copilul cel ucigător de tată și făcînd purtare de grijă mai vîrtos de pace decît de biruința asupra norodului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 4

²⁵ Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru sfîrșit, întru laude. Psalmul lui David.

În loc de „întru sfîrșit”, Achila și Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruință”, iar Simmah: „de biruință”. Și „întru sfîrșit” însemnează că cele proorocite se vor împlini după multe vremi mai pe urmă, iar David a mai-nainte grăit întru sfîrșitul Psalmului pentru învierea din morți, zicînd: „În pace voi adormi și voi dormi, că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai sălășluit.”

Iar după ceilalți, Psalmul de față se aduce de către Fericitul David cîntare de biruință lui Dumnezeu, „Făcătorului de biruință”, după biruința asupra lui Avesalom, părăindu-li-se lor că s-a zis după risipirea războiului aceluia, pentru că, în Psalmul dinainte, Fericitul David a zis: „Mulți zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeu”, iar aici zice: „Fiii oamenilor, pînă cînd grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna? Și să cunoașteți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său”. Deci în Psalmul acesta învață pe cei ce bolesc cu nedumnezeirea că El este Cel ce privește și ocîrmuiește toate; și, spre dovada învățaturii, le povestește pe cele de rînd pentru fiecare.

Cînd am strigat eu, auzitu-m-ai, Dumnezeuul dreptății mele,

Învățați-vă - zice - din cele făcute de mine cum stă de față oamenilor Dumnezeuul tuturor și îi aude pe cei ce îl cheamă curat, că eu am dobîndit cererea îndată după ce l-am adus rugăciunea mea. Iar aceasta: „dreptății mele”, a pus-o în loc de: „al dreptei mele cereri”, căci nu era lucru al socotelii și înțelepciunii lui David să-și mărturisească lui-și dreptate și faptă bună. Și se aseamănă graiurile acestea cu cele zise de Dumnezeu prin Isaia: „Atunci Mă vei chema, și Eu te voi auzi. Încă grăind tu, voi zice: Iată, de față sînt.”

Întru necaz m-ai desfătat.

Dumnezeul tuturor obișnuiește a slobozi să se întîmple Sfinților pricini de scîrbe, iar după iscusire²⁶ și cercare, înalt propovăduiește pe nevoitori, și încă întru înseși ispitele le aduce toată mîngîierea. Aceasta ne învață aici și marele David, zicînd: Întru înseși necazurile am dobîndit ajutorul și mîngîierea Ta. La fel este și acea zisă a Dumnezeului tuturor către dumnezeiescul Pavel: „Destul îți este ție darul Meu, că întru neputință se face desăvîrșită puterea Mea.”

2 Milostivește-Te spre mine, și auzi rugăciunea mea!

Dreptul nu se satură de rugăciune, ci - rugîndu-se, și dobîndind milostivire și culegînd roadele rugăciunii - stăruie aducînd rugăciune, știind folosul ce va să fie de aici.

3 Fiii oamenilor, pînă cînd - grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna?

O oameni! Cunoașteți din cele făcute pentru mine pe Ocîrmuitorul și Stăpînitorul tuturor: în ce chip privește cele omenești și dăruiește cererile celor ce se apropie cu sîrguință. Și lepădați deșartele voastre gînduri. Iar „grei la inimă” i-a numit după cuviință pe necredincioși, pe cei ce nu voiesc a căuta în sus către Dumnezeu și a

²⁶ cercare, probare, ispitire

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

vedea dumnezeieștile economii, ca și cei din metafora celor îngreuiți la cap din beție de vin, care, din aburii ce se ridică în sus de dedesubt, sînt siliți a închide ochii, și nu pot a-i deschide.

4 Și să cunoașteți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său. Domnul mă va auzi cînd voi striga către Dînsul.

Nu așa prost m-a slobozit de primejdiile ce au căzut asupra-mi, ci m-a făcut strălucit și vestit prin biruință - căci aceasta însemnează cînd zice: „minunat a făcut”. Și așteaptă totdeauna, primind rugăciunile mele. Iar pe „cuvios”, iarăși l-a pus aici în loc de: „nevinovat, care n-a nedreptățit cu nimic pe vrăjmași, ci el s-a nedreptățit de dînșii”.

5 Mîniați-vă,

Aici, se cuvine a pune soroc, și apoi a le citi pe celelalte:

și nu păcătuiți,

Mîniați-vă - zice - și îngreuiți-vă asupra celor ce se scoală cu nedreptate asupra voastră, văzîndu-i bine-norociți. Dar să nu măriți răul cu rău, ispitindu-vă - și plecîndu-i și încredințîndu-i și pe alții - cum că toate se poartă nerînduite și nechivernisite. Pentru că se cuvine să facem împotriva păcatelor noastre de peste zi, noaptea cerîndu-ne seama de la noi înșine:

de cele ce ziceți în inimile voastre, întru așternuturile voastre umiliți-vă.

Că vremea de noapte, fiind izbăvită de gîlceville din afară, dă multă liniște gîndurilor. După cuviință, atunci a poruncit a face cercarea celor grăite sau lucrate ziua și a legiuit a vindeca rănile prin doctoria umilinței.

6 Jertfiți jertfa dreptății și nădăduiți spre Domnul.

Și prin graiurile acestea leapădă slujba *Legii*, ca pe una de prisos, și legiuiește a aduce jertfa dreptății. Căci lui Dumnezeu îi este mai dorită avuția dreptății - unită fiind cu ea și nădejdea spre Dînsul - decît toată jertfa de o sută de boi și de o mie de boi. Fiindcă mulți - și din Elini, și din Iudei și din ereticii ce cugetă cele împotrivnice - uneori doresc întreaga înțelepciune și dreptate, dar, fiind lipsiți de buna-credință, nu dobîndesc de aici nici un rod. Pentru aceea, Preasfîntul Duh poruncește, prin dumnezeiescul David, nu numai să jertfească jertfa dreptății, ci să și nădăduiască spre Domnul. Așa zice și Stăpînul Hristos ucenicilor Săi: „Eu sînt Vița cea adevărată, voi - mlădițele, și Tatăl Meu este Lucrătorul. Toată mlădița ce nu aduce rod întru Mine, o ridică pe dînsa.” Și nu așa prost a zis „ce nu aduce rod”, ci „ce nu aduce rod întru Mine”, adică: „după poruncile Mele, după legiuirile Mele, cu credința cea întru Mine”, fiindcă unii par că se îngrijesc de fapta bună și fără mărturisirea întru Dînsul, pentru slava oamenilor.

Mulți zic: Cine va arăta nouă cele bune?

Însemnează pe aceia pe care i-a numit „grei la inimă”, ca pe cei ce se îngreuiază pentru ispitele de scîrbă ce cad asupra-le, și nu cred purtării de grijă a lui Dumnezeu și îndrăznesc a spune aceasta.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne, dat-ai veselie în inima mea.

Deci unele ca acestea gândesc și grăiesc aceia, iar noi, cei ce am primit strălucirea cunoștinței Tale de Dumnezeu și ne-am luminat cu razele Tale, întru înseși primejdiile ridicate asupra noastră avem destulă mîngîiere nădejdea spre Tine.

8 Din rodul grîului, al vinului și al untului de lemn al lor s-au înmulțit.

Iarăși muștră pe aceia care zic: „Cine va arăta nouă cele bune?”, ca pe cei ce dobîndesc atîtea încă întru această viață de acum, dar totuși bolesc cu nemulțumirea. Iar înțelegerea este cu ipervaton²⁷: „Mulți zic: «Cine va arăta nouă cele bune»? Din rodul grîului, al vinului și al untului de lemn al lor s-au înmulțit”. Adică: Măcar că întreabă, dar tot ei se îndulcesc de roadele de multe feluri ale pămîntului. Căci prin aceste trei feluri de folos firii omenești - grîul, vinul și untul de lemn - a cuprins și celelalte bunătăți împreună, muștrînd nemulțumirea acelor care, în mîini purtînd darurile lui Dumnezeu și cu îndestulare întru bunătățile Lui desfătîndu-se, îndrăznesc a zice, ca unii ce n-ar fi dobîndit nimic: „Cine va arăta nouă cele bune?”

Iar eu, îndulcindu-mă de lumina Ta și cîștigînd cunoștința Ta:

9 Cu pace voi adormi și voi dormi,

10 că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai așezat.

Izgonind toată gîlceava și împerecherea gîndurilor²⁸, împărțindu-le pace și învățîndu-mă să cuget pentru Pronia Ta cea bună, voi primi moartea spre nădejdea învierii. Căci „somn” a numit aici moartea. Și foarte după cuviință a înjugat nădejdea cu pomenirea morții după ce a grăit cuvintele pentru purtarea de grijă. Căci - pe cei mulți ce cad întru rele-norociri în viața aceasta de acum, și se nedreptățesc de cei ce trăiesc întru răutate și primesc sfîrșitul vieții nedobîndind nici un ajutor - marele David îi învață să nu se îngreueze, fiindcă moartea este înjugată cu nădejdea, și după moarte va să fie răsplătire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 5

Întru sfîrșit, pentru moștenitoarea, Psalmul lui David.

Așa au tălmăcit și ceilalți scrierea de deasupra, deci e vădit că dumnezeiescul cuvînt numește „moștenitor”, îndeobște, Biserica lui Dumnezeu, iar deosebit - sufletul ce trăiește cu bună-credință. Că este cu putință a auzi pe Domnul zicînd în *Sfintele Evanghelii*: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!” Și dumnezeiescul Pavel zice la fel: „Duhul împreună mărturisește duhului nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu. Iar dacă sîntem fii, apoi și moștenitori, moștenitori ca fii ai lui Dumnezeu, și împreună moștenitori cu Hristos, fiindcă împreună pătimim, ca împreună să ne și proslăvim.” Și iarăși: „Drept aceea, nu mai ești rob, ci fiu; și dacă fiu, apoi și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Hristos.” Și încă multe altele de acest fel este cu putință a afla în dumnezeiasca

²⁷ „Hiperbat” - figură de stil constînd în schimbarea ordinii firești a cuvintelor, sau din „împletirea” lor, cum zice Fericitul Teodorit.

²⁸ șovăială, îndoială a minții, viclenie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Scriptură, dintru care povăţuindu-ne, vom putea cunoaşte înţelegerea.

*Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înţelege strigarea mea,
2 ia aminte la glasul cererii mele, Împăratul meu şi Dumnezeuul meu!*

Bătîndu-se cu multe valuri dinspre toate părţile, Biserica lui Dumnezeu şi fiecare suflet care îmbrăţişează viaţă cu bună-credinţă le biruieşte pe acestea şi totdeauna înoată mai presus de furtună cînd cheamă dumnezeiescul ajutor. Deci aceasta ne arată nouă proorocescul cuvînt, învăţîndu-ne cum se cuvine a-L ruga şi a-L îndupleca pe Împăratul şi Dumnezeuul tuturor: „Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înţelege strigarea mea, ia aminte glasul cererii mele!”

Iar pe acest „ascultă-le”, l-a pus în loc de: Facă-se graiurile rugăciunii mele în lăuntru urechilor Tale, şi cu milostivire auzi rugăciunea mea şi ia aminte cu de-adinsul la cuvintele cererii mele, fiindcă pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi Împărat. Dar nici „strigarea” nu se cuvine a o înţelege „strigare”, nici „urechile” - „urechi”, căci este obiceiul dumnezeieştii *Scripturi* să grăiască mai trupeşte pentru Dumnezeuul tuturor, numind dumnezeieştile lucrări prin mădulare omeneşti: „ochi” - lucrarea cea văzătoare, cea auzitoare: „urechi”, şi pe celelalte la fel. Deci „strigare” numeşte sîrguinţa celor ce se roagă şi rugăciunea osîrduitoare a minţii.

3 Căci către Tine mă voi ruga, Doamne, şi dimineaţa vei auzi glasul meu.

4 Dimineaţa voi sta înaintea Ta, şi mă vei vedea,

Căci, cutezîndu-mă că îmi primeşti rugăciunile şi scuturînd somnul de la gene, îndată ce se luminează stau înaintea Ta, ca a Unuia cu adevărat Împărat şi Stăpîn, aducîndu-Ţi cererea. Şi nu este al fiecăruia să zică Dumnezeului tuturor: „Voi sta înaintea Ta, şi mă vei vedea”, ci al celor ce, ca marele Ilie, pentru îndrăzneala vieţuirii sfinte, îndrăznesc a zice: „Viu este Domnul, Căruia astăzi îi stau înainte.”

că Dumnezeuul cel ce nu voieşte fărădelegea Tu eşti.

5 Nu va locui lîngă Tine cel ce vicleneşte, nici nu vor petrece călcătorii de lege în preajma ochilor Tăi.

Zice: Tu primeşti cererile mele şi mă priveşti pe mine, cel ce mă rog, fiindcă opreşti toată fărădelegea şi cu totul Te întorci de la cei ce trăiesc întru răutate. Te îngreţoşezi - zice - de toţi cei ce îmbrăţişează viaţă nelegiuită - căci a adăugat:

6 Urît-ai, Doamne, pe toţi cei ce lucrează fărădelegea, pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciuna. Pe bărbatul sîngiurilor şi vicleanul, îl urăşte Domnul.

În mijloc a adus catalogul răutăţii, arătînd toate cele împotrивnice dumnezeieştii voiri, că zice: Dumnezeu nu numai că opreşte răutatea, şi fărădelegea, şi minciuna, şi vicleşugul şi uciderea, ci îi şi urăşte pe lucrătorii acestora care nu voiesc a lua aminte la pocăinţă. Şi însemnează prin acestea pe cei ce s-au ridicat asupra Bisericii în felurite vremi, dar n-au putut a o birui, după oprirea şi nelăsarea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Însuşi, Care zice: „Porţile iadului nu o vor birui pe dînsa.” Acest lucru l-a arătat încă şi Psalmul de faţă.

7 Iar eu întru mulţimea milei Tale voi intra în casa Ta, închina-mă-voi către Sfîntă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Biserica²⁹ Ta întru frica Ta.

Zice: Dobîndind iubirea Ta de oameni și cu dreapta Ta fiind păzit, Ție Ți aduc închinăciunea cea necurmată în Biserica afierosită slavei Tale, purtînd întru mine frica Ta de-a pururea. Că, nădăjduindu-mă la iubirea Ta de oameni, nu voi suferi să o lepăd pe aceasta.

8 Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmașii mei îndreptează înaintea Ta calea mea.

Unele din pre-scrieri au așa: „înaintea mea calea Ta”. Și amîndouă se țin de înțelegere bine-credincioasă: că, ori calea noastră de s-ar îndrepta înaintea lui Dumnezeu, nu vom lua cercare a rătăcirii; ori calea lui Dumnezeu de s-ar îndrepta înaintea noastră, pe dînsa vom călători și vom alerga cu sîrguință către dînsa. Deci „moștenitoarea” cere să se povățuiască de către dreptatea lui Dumnezeu, să i se îndrepteze și să i se înlesnească ei calea, ca astfel să călătorească nestingherită. Simmah a pus această înțelegere: că, în loc de „îndreptează”, a zis: „netezește”. Auzim încă și pe Însuși Hristos, prin Isaia: „Vor fi - zice - cele strîmbe în căi drepte, și cea colțuroasă - în cărări netede.” Iar, în alt Psalm, încă Fericitul David a zis: „De la Domnul pașii omului se îndreptează, și calea Lui o va voi foarte.”

Și graiurile „moștenitoare” sînt pline de smerită-cugetare, că nu cere să i se îndrepteze calea pentru a ei dreptate, ci pentru vrăjmașii ce trăiesc întru păgînatate și îi dau război cu nedreptate. Apoi, ne arată fiecare din meșteșugirile răutății lor:

9 Că nu este în gura lor adevăr,

Cu minciuna - zice - își întinează limbile lor totdeauna.

inima lor este deșartă.

Cu cuvintele lor se aseamănă și se potrivesc și gîndurile lor, și mintea lor împreună-mărturisește gurii lor.

10 Groapă deschisă - gîtlejul lor,

Mormintele închise au putoarea ascunsă, iar cele deschise slobozesc multă putoare. Asemenea graiuri - zice - rîgîiesc și aceștia, pline de toată păgînatatea și putoarea. Și însemnează prin cuvintele acestea hulele asupra lui Dumnezeu și graiurile desfrînării și ale înverșunării³⁰.

cu limbile lor vicleneau. Judecă-i pe ei, Dumnezeule!

Mai grele decît graiurile ce se grăiesc sînt cele ascunse: că, folosind vicleșuguri, ei lucrează nenumărate rele împotriva aproapelui.

11 Să cadă din sfaturile lor, după mulțimea păgînatăților lor leapădă-i pe dînșii! -

Deci să fie aduși sub judecata Ta - o Stăpîne! - și să fie învinuiți de acelea pe care le măiestresc asupra noastră, și să se învețe cu cercarea că Țes Țesătură de păianjen, și să se pedepsească după vrednicia îndrăznirii lor.

²⁹ Acesta e numele adevărat: „Biserică”, iar nu „Templu”. Temple, sau capiști drăcești, au păgînii și urmașii lor din vremurile mai noi, francmasonii.

³⁰ Aprinderea spre curvie, mai cu seamă spre cei de aceeași parte.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că Te-au amărit, Doamne.

Pentru că, pornindu-și tabăra împotriva celor afierosiți Ție, asupra Ta au pornit războiul.

12 Și să se veselească toți cei ce nădăjduiesc întru Tine. În veac se vor bucura, și Te vei sălășlui întru dînșii.

Și aceasta îi va umple de veselie pe cei ce au crezut întru Tine. Și le va da lor dulceața veșnică nu pieirea acelor, ci purtarea Ta de grijă, fiind încredințați că vei locui întru dînșii, și vei umbla întru ei și îi vei arăta pe dînșii casă afierosită Ție.

13 Și se vor lăuda întru Tine cei ce iubesc numele Tău, căci Tu vei blagoslovi pe cel drept, Doamne.

Pentru că, dăruindu-se blagoslovenia și Pronia Ta slujitorilor Tăi, cei ce s-au făcut îndrăgitori ai numelui Tău vor cugeta mare pentru a Ta purtare de grijă, povestind a Ta putere. Așa zice și Fericitul Pavel: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude.”

Că cu arma buneii-voiri ne-ai încununat pe noi.

Dumnezeiasca Scriptură numește voia cea bună a lui Dumnezeu „bunăvoire”. În acest fel este: „Bine ai voit, Doamne, pământului Tău”, în loc de: Bune ai voit pământului Tău. Și, la Fericitul Pavel: „După buna voire a voii Lui”, adică: „după voia cea bună a Lui”. Deci și aici zice aceasta: Voia Ta cea bună și multa iubire și dragoste părintească a Ta s-au făcut nouă și armă aducătoare de biruință, și cunună de biruință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 6

În sfîrșit, întru laude, pentru a opta, Psalmul lui David.

Proorocescul cuvînt numește „a opta” așezarea ce va să fie. Că, de vreme ce viața aceasta de acum se înconjură prin șapte zile ale săptămînii - vremea, începîndu-se de la ziua dintîi și încetînd în ziua de-a șaptea, iarăși la cea dintîi se întoarce, și așa la cea de a șaptea vine după cuviință - dumnezeiescul cuvînt a numit „ziua a opta” veacul cel afară de numărul săptămînicesc.

Și în Psalmul acesta pomenește moartea și judecata, pentru care a și pus această deasupra-scriere. Că va zice: „Nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?”, în loc de: Celor ce ies de aici li s-a încuiat ușa pocăinței și nu le mai este cu putință celor ce în viața de acum nu au folosit doctoriile pocăinței a aduce acolo lui Dumnezeu mărturisirea pentru păcat. Și mărturisește acestor cuvinte și pilda fecioarelor, care ne-a învățat că fecioarele nebune, avînd candelile stinse, au rămas afară de ușile cămării de nuntă, bătînd în ușă, dar gonindu-se și de cămară lipsindu-se, zicînd către dînsele Domnul: „Duceți-vă, nu vă știu pe voi.” Pentru aceasta, după păcatul acela îndoit, Fericitul David aduce această rugăciune lui Dumnezeu, rugîndu-L să se vindece, în viața cealaltă nemaivînd loc doctoriile pocăinței.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Doamne, nu cu urgia Ta să mă mustri pe mine, nici cu mînia Ta să mă pedepsești!

Nu se roagă să nu fie muștrat, ci să nu fie muștrat cu urgie; nici nu cere să nu fie pedepsit, ci să nu pătimească acest lucru cu mînie. Zice: Pedepsește-mă ca un părinte, nu ca un judecător; ca un doctor, nu ca un chinuitor. Să nu măsoare munca cu păcatul, ci amestecă dreptatea cu iubirea de oameni.

2 Miluiește-mă, Doamne, că neputincios sînt!

Un glas ca acesta este potrivit celor ce au păcătuit: că, povățuind înainte, neputința biruiește păcatul; că, dacă nu se va slăbăni cuvîntarea dintru noi, nu se vor scula asupra-ne patimile; că, sănătos fiind hățuitorul, și întorcîndu-i și îndreptîndu-i pe cai cu știință, nu au loc săltările.

3 Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele și sufletul meu s-a tulburat foarte,

„Oase”, numește aici gîndurile, că - de vreme ce oasele au firea mai uscăcioasă, și ele poartă trupul - a numit „oase”, cu închipuire, gîndurile, prin care se îndreptează jivina, adică omul. Tulburarea acestora - zice - m-a clătinat și m-a nestatornicit pe mine. Pentru aceea, mă rog a dobîndi iubirea Ta de oameni, ca să primesc vindecarea.

și Tu, Doamne, pînă cînd?

4 Întoarce-Te, Doamne, izbăvește sufletul meu, mîntuiește-mă pentru mila Ta!

Acest „pînă cînd” nu îl zice muștrînd, ci - ca unul ce era într-o chinuire - se roagă a grăbi cu ajutorul. Și cu potrivire a adăugat acest „pentru mila Ta”, că zice: Nici mie însumi nu mă bizuiesc, nici nu pun ajutorul Tău pe seama dreptății mele, ci mă rog să-l dobîndesc pe acesta pentru mila Ta. Iar acest „întoarce-Te, Doamne” - în loc de: la aminte la mine și nu-Ți întoarce fața Ta de către mine! - s-a luat din metafora celor mîniați, ce se întorc și nu voiesc să-i vadă pe cei ce le-au greșit.

5 Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?

Mă rog - zice - a dobîndi vindecarea în vremea de acum, știind că celor ce ies cu răni din viața aceasta nu li se va da nici o vindecare, nemaivînd loc pocăința. Foarte bine s-a filosofat aceasta de dumnezeiescul David, că nu întru moarte, ci întru viață este cel ce pomenește pe Dumnezeu. În iad nu este mărturisire și pocăință, căci Dumnezeu a rînduit aici viață și lucrare, iar acolo - cercarea și luarea de seamă a celor lucrate. Și este oșebit lucru al veacului al optulea a nu mai da vreme oamenilor ce sînt întru el spre lucrarea faptelor bune sau rele, ci, ale căror lucruri va fi semănat cineva semințele întru sine, întocmai ale aceloră va culege și roadele. Pentru aceea legiuiește să lucrăm pocăința aici, căci în iad este nelucrătoare o sîrguință ca aceasta, că zice: De vreme ce lungă mi s-a făcut vremea pocăinței, mă tem să nu apuce moartea - întru care nu este mărturisire - înaintea milei Tale. Pentru aceasta cer să se grăbească mila Ta.

Apoi, învață pe ascultător că, împreună cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, se cade să urmeze și faptele noastre, căci - de am pune înainte neputința noastră, ori tulburarea, ori bunătatea lui Dumnezeu, dar nu se vor pune înainte cele ale noastre - nici un folos nu ne este nouă.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu cu lacrimile mele, așternutul meu voi uda.

Știu că mari și grele am păcătuît, dar petrec lăcrimînd totdeauna, tînguindu-mă pentru cele îndrăznite de mine. Încă și patul pîngărit de acea fărădelege îl voi spăla pururea cu lacrimi, ispitindu-mă a-l curăți prin acestea. Și, măcar de voi dobîndi lăsar, nu voi înceta făcînd acest lucru - că aceasta însemnează „spăla-voi în fiecare noapte patul meu și-l voi uda.”

7 Tulburatu-s-a de mînie ochiul meu,

Însăși partea văzătoare a minții mele s-a tulburat, pentru mînia Ta, Stăpîne! Că „ochi” a numit aici „mintea”, pentru aceea a și pomenit numai un ochi.

Învechitu-m-am întru toți vrăjmașii mei.

Decît toate - zice - mai grele îmi sînt ocările vrăjmașilor mei: acestea mă cheltuiesc, și mă topesc și aduc asupră-mi bătrînețe fără de vreme.

8 Depărtați-vă de la mine, toți cei ce lucrați fărădelege, că a auzit Domnul glasul plîngerii mele. Auzit-a Domnul cererea mea,

9 Domnul rugăciunea mea a primit.

Zice: Să nu mă batjocorească pe mine cei ce nu văd fărădelegile lor, și se bucură de greșelile mele. Că am dobîndit dumnezeiasca milostivire, și nădăduiesc prin acelea care m-am rugat să mi se treacă cu vederea greșelile și să mi se dea iertare.

10 Să se rușineze și să se tulbure toți vrăjmașii mei, să se întoarcă și să se rușineze foarte degrabă!

Zice: Deci, acestea știindu-le, încetați a-mi aduce ocări și - de vreme ce nu luați în minte nelegiuirile voastre - umpleți-vă de rușine, și de gîlceavă și de tulburare. Căci dumnezeiasca judecată este dreaptă și plină de frică.

TÎLCUIREA PSALMULUI 7

Psalmul lui David, pe care l-a cîntat Domnului pentru cuvintele lui Husi, fiul lui Iemeni.

Fugind de fiul cel pierzător și ucigător de tată, Fericitul David a aflat ajutor pe Husi³¹, care l-a înduplecat pe Avesalom să nu gonească îndată pe tatăl său, după sfătuirea lui Ahitofel³², ci să adune tot norodul și atunci să se ostășească asupra celui ce l-a născut. Deci, căzîndu-i cu greu și foarte mîhnindu-se că s-a arătat mai bună sfătuirea lui Husi, Ahitofel a primit sfîrșitul prin spînzurare, făcîndu-se el însuși ucigaș al său. Iar dumnezeiescul David, luînd vreme spre fugă din întîrzierea năvălirii, a dobîndit mîntuirea. Deci aduce Psalmul acesta Mîntuitorului-Dumnezeu ca laudă și rugăciune. Adaugă încă și învățătură, îndemnîndu-i pe cei nedreptățiți a avea nădejde spre Dumnezeu și de acolo a aștepta ajutorul, iar pe cei ce nedreptățesc

31 „Cel mai bun prieten al lui David”, îl numește *Cartea a doua a Împăraților* 15:32.

32 Sfetnic trădător al lui David, vezi *Cartea a doua a Împăraților*.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înfricoșându-i prin pomenirea dreptei Judecări a lui Dumnezeu.

Doamne Dumnezeul meu, spre Tine am nădărduit, mîntuiește-mă de toți cei ce mă prigonesc și mă izbăvește,

2 ca nu cîndva să răpească sufletul meu ca un leu, nefiind cel ce izbăvește, nici cel ce mîntuiește.

Zice: La nici un ajutor omenesc nădărdindu-mă, ci avînd întru sine-mi singură nădejdea către Tine, mă rog să dobîndesc a Ta purtare de grijă, temîndu-mă ca nu cumva, venind asupra-mi ca niște fiare sălbatice și aflîndu-mă pustiu de a Ta Pronie, războinicii³³ să mă strice cu totul.

3 Doamne Dumnezeul meu, de am făcut aceasta,

Apoi, ne învață mai luminat ceea ce zice:

de este nedreptate întru mîinile mele,

Și, arătînd care fel de nedreptate zice aici, îndată adaugă:

4 de am răsplătit celor ce-mi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmașii mei deșert,

5 să gonească dar vrăjmașul sufletul meu, și să-l prindă, și să calce în pămînt viața mea și slava mea în țărîină să o sălășluiască.

Multe sînt părțile faptei bune: nu numai întreaga înțelepciune și priceperea, ci și bărbăția și dreptatea. Deci aici nu-și mărturisește fapta bună desăvîrșită, ci că nu i-a nedreptățit nicidecum pe vrăjmașii aceia, pătimind nedreaptă fugă de dînșii. Zice: Nu numai că nu am început nedreptatea, dar nici n-am vrut să le izbîndesc cîndva celor ce m-au nedreptățit, că, prinzîndu-l pe Saul sub mîna mea de mai multe ori, nu i-am răsplătit pentru vrăjmășia cea nedreaptă. Pentru care, Stăpîne, Cel ce pe toate le ști vădit, Te rog să mă judeci cu dreptate: și, de am lucrat vreun lucru ca acesta vreodată, să mă golesc de purtarea Ta de grijă - că aceasta zice „apoi să cad de la vrăjmașii mei deșert” - și să fiu dat prins sub mîna vrăjmașilor, ca să mă golesc nu numai de slava de la Tine și de împărăție, ci să fiu dat și morții celei prea-de rîs. Că aceasta a însemnat-o zicînd: „Și slava mea în țărîină să o sălășluiască.”

6 Scoală-Te, Doamne, întru urgia Ta, înalță-Te întru hotarele vrăjmașilor mei!

Simmah a tălmăcit: „întru mîniere”, Teodotion: „întru mînie”, iar Achila: „întru neîntîrziere”. Deci roagă pe Dreptul Judecător să pună pedeapsa asupra celor nedrepti, folosind nu îndelunga-răbdare, ci dreapta hotărîre, că acest grai: „scoală-Te”, l-a pus în loc de: Să nu mai rabzi îndelung! Într-acest fel este și „Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne?”, pentru că și acolo îndelunga-răbdare a numit-o „sogn”. Zice: Scoală, Doamne, ajută-ne nouă, că nu este vremea iubirii de oameni, ci a dreptei urgii. Deci pune Tu hotar vrăjmașilor, oprind nedreapta lor năvălire.

7 Și Te scoală, Doamne Dumnezeul meu, cu porunca ce ai poruncit,

Că Tu ai legiuit a face izbîndă celor nedreptățiți. Deci, ceea ce ai poruncit altora să facă, lucrează Tu - o Stăpîne! - și îmi dă ajutorul Tău.

8 și adunare de noroade Te va înconjura. Și pentru aceasta la înălțime Te întoarce.

³³ „Războinic” numește pe „războitor”, pe cel ce se războiește cu cineva.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Făcîndu-se arătată purtarea Ta de grijă, toți Îți vor aduce laude și Dumnezeu Preaînalt Te vor chema, ca pe Cel ce toate le privești și pui dreapta pedeapsă asupra celor nedrepti. Căci, pe acest „la înălțime Te întoarce”, l-a pus în loc de: Preaînalt fiind din fire și necunoscut celor mulți, arată-Te ceea ce ești, prin purtarea de grijă către cei nedreptățiți. Apoi, cu proorocie:

9 Domnul va judeca noroadele.

Că nu va judeca numai a mea judecată, ci și toată firea oamenilor.

Judecă-mă, Doamne, după dreptatea mea și după nerăutatea mea asupra mea.

Prin cuvintele acestea, dumnezeiescul David nu și-a mărturisit dreptatea - căci îl auzim pe dînsul strigînd cele împotrivnice: „Fărădelegea mea eu o cunosc, și păcatul meu înaintea mea este pururea”, și: „Am zis: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului” - ci zice dreptatea întru lucrul ce-i sta înaintea: Că nici pe Avesalom - zice - nu l-am nedreptățit cu nimic, nici pe Ahitofel, nici pe cei ce s-au ostășit asupra mea împreună cu aceștia. Deci după dreptatea aceasta și după nerăutate mă rog a fi judecat, iar nu după greșelile mele de demult. Pricina aceasta de față mă rog a fi judecată deosebi, și să nu-mi izbîndești acum pentru alte păcate.

10 Sfîrșească-se dar răutatea și viclenia păcătoșilor, și vei îndrepta pe cel drept,

În loc de „sfîrșească-se”, Simmah a pus: „termină-se”, „mărginească-se”. Zice: Dacă s-ar arăta deșartă viclenia celor ce trăiesc întru răutate, atunci ucenicii faptei bune ar face mai cu sîrguință călătoria ce le stă înaintea.

Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeuule.

11 Drept este ajutorul meu de la Dumnezeu, Cel ce mîntuiește pe cei drepti la inimă.

„Rărunchi”, numește aici gîndurile, cu închipuire, de vreme ce rărunchii zădăresc și deșteaptă poftetele de sub pîntece, iar de aici se pornesc gîndurile poftetei. Și zice: Cel ce știe gîndurile ascunse ale minții oamenilor îmi va da mie ajutor drept, ca Acela ce cu adevărat este obișnuit a face aceasta, pentru că le face izbîndă celor nedreptățiți. Deci, de aici, se și teme de cei ce trăiesc întru răutate, și arată în taină dreptele pedepse, mai-înainte vestind pierzarea lui Ahitofel:

12 Dumnezeu este judecător drept, și tare, și îndelung răbdător și Care nu aduce mînie în fiecare zi.

Are încă și iubire de oameni, pentru care suferă prea-mult greșelile lor: fiindcă, dacă cîndva ar vedea pe oameni dobîndind folos prin aceasta, o vreme îi înfricoșează cu îngrozirile, întîrziind pedeapsa. Iar dacă, și pe aceasta defăimînd-o, ar rămîne păcătuind, îndată aduce asupra lor, cu dreptate, pierzarea cea de tot. Pe acestea le-a arătat prin cele adăugate mai pe urmă:

13 De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins și l-a gătit,

14 și întru dînsul a gătit vasele morții,

Acestea nu sînt lucrurile pedepsei, ci ale îngrozirii, că zice: „o va luci”, nu: „asupra o va aduce”; și: „a întins arcul”, nu: „a slobozit săgeata”. Și, învățîndu-ne asupra cui va

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

slobozi săgețile, îndată a împreunat:

săgețile Sale celor ce se ard le-a gătit.

Că cei ce au primit materia cea lesne de aprins a păcatului au luat „și au zidit lemne, și iarbă și trestie” - după cum zice dumnezeiescul Apostol - se vor săgeta cu săgețile acestea purtătoare de foc.

15 Iată, s-a chinuit de nedreptate,

Ahitofel, sfătuind acea rea socoteală.

a zămislit durere și a născut fărădelege.

Că, din răutatea și viclenia fără covârșire, l-a într-armat pe copilul cel prea-fără de lege asupra tatălui, ce nu-i făcuse nici o nedreptate.

16 Groapă a săpat, și a adâncit-o pe ea, și va cădea în groapa pe care a făcut-o.

17 Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, și peste creștetul lui nedreptatea lui se va pogori.

Se va prinde - zice - întru cursele sale, și va primi răsplătirile durerilor sale și se va vîna în lațurile pe care le-a înfipt spre vînarea altora.

18 Mărturisi-mă-voi Domnului după dreptatea Lui, și voi cânta numelui Domnului celui înalt.

Iar eu, dobîndind atîta purtare de grijă a lui Dumnezeu, voi lăuda totdeauna pe Făcătorul de bine, povestind dreptatea judecății Lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 8

Întru sfîrșit, pentru teascuri. Psalmul lui David.

Se cuvine a ști că, în fiecare Psalm întru care Cei Șaptezeci au pus pe acest „întru sfîrșit”, Achila și Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruință”, iar Simmah: „de biruință”. Deci și Psalmul acesta de biruință se aduce Făcătorului de biruință Dumnezeu, Celui ce l-a pierdut pe vrăjmașul și izbînditorul diavol și i-a slobozit desăvîrșit pe oameni de tirania aceluia.

Iar „teascuri”, numește bisericile, fiindcă și pe Domnul îl numește „viță”, că El Însuși a zis întru *Sfintele Evanghelii*: „Eu sînt Vița cea adevărată”. Și, culegînd-o pe aceasta, cei ce au crezut gătesc vinul cel de taină. Prea-mare este și această muștrare a necredinței ludeilor: pentru că - deși aud mulțime de teascuri și știu luminat că li s-a dat numai un teasc oarecare, iar mai vîrtos nici teasc, ci un linișor³⁴, că zice: „Înainte am săpat întru dînsa un linișor, și am așteptat să facă struguri, și ea a făcut spini” - știind așadar acestea, ludeii nu voiesc a înțelege că a încetat *Legea cea Veche* și s-a arătat darul *Așezămîntului celui Nou*, care îi cheamă spre mîntuire pe toți oamenii.

Deci pentru aceasta nu mai calcă preoții roadele oamenilor după *Legea cea Veche*,

³⁴ „Lin” - vas în care se tescuiesc strugurii, teasc mic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

numai pe un singur jertfelnic, ca într-un lin, ci s-au înfipt peste tot pămîntul și marea milioane de altare, care biruiesc tot numărul. Psalmul al 83-lea ne învață aceasta mai luminat, căci și el, avînd deasupra-scriere „a teascurilor”, a făcut pomenire de multe altare, zicînd: „Cît sînt de iubite lăcașurile Tale, Doamne al Puterilor, dorește și se sfîrșește sufletul meu spre Curțile Domnului”. Și, după puține: „... altarele Tale, Doamne al Puterilor.” Încă și acest al 8-lea Psalm, fiind scris deasupra „pentru teascuri”, mai-nainte vestește mîntuirea lumii, și ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru oameni și mai-nainte grăiește întruparea Unuia-Născut.

Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a înălțat marea cuviință³⁵ a Ta mai presus de ceruri.

Aici, acest „cît” nu este asemănător, ci întinzător, că zice: Numele Tău se laudă foarte - o Stăpîne! - și toți Te numesc pe Tine Făcător al cerului și al pămîntului. Căci acest „s-a înălțat marea cuviință a Ta mai presus de ceruri” arată că au cunoscut toți că le stăpînești pe toate, și cerul, și pămîntul. El avea marea cuviință de-a pururea, dar oamenilor nu le era cunoscută aceasta de-a pururea. Și Fericitul Avacum mai-nainte vestește unele ca acestea, că, după ce a zis: „Dumnezeu de la Teman va veni, și Cel Sfînt - din muntele cel cu umbra deasă”, a adăugat: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, și de lauda Lui plin este pămîntul.” Și chiar El, arătîndu-Se lui Iacov și întrebîndu-L acela pentru numire, a zis: „Pentru ce cauți numele Meu, și acesta este minunat?”

2 Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit laudă, pentru vrăjmașii Tăi, ca să sfarmi pe vrăjmașul și izbînditorul.

Mai ales acest lucru a arătat puterea Ta: că prin bărbații care n-au învățat înțelepciunea omenească și prin pruncii cei sugători, care urmează curăția și neștiința, l-ai surpat pe acel prea-rău tiran, care îți vrăjmașuia de-a pururea Ție, Dumnezeului nostru; și, amăgind pe oameni pentru războiul împotriva Ta, iarăși ca un muncitor îi muncea pe dîișii pentru amăgire. Așa, învățîndu-l acelea pe Ahitofel și îndemnîndu-l să le zică, l-a făcut de s-a omorît cu mîinile sale. Așa, într-armîndu-l pe Iuda spre vînzare, i-a dat lui spînzurarea ca plată pentru ascultare. Și după istorie este cu putință a cunoaște adevărul proorociei: pentru că, întru *Sfintele Evanghelii* - cînd pruncii mergeau înainte cu stîlpări și ziceau: „Osana întru cele prea-înalte, bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului” - Stăpînul Hristos le-a răspuns Iudeilor, ce se îngreuiiau: „Au n-ați citit? Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit lauda!” Deci și pruncii aceia osîndesc pe necunoscătorul și nemulțumitorul norod al Iudeilor, cel asemenea diavolului vrăjmaș și izbînditor. Pentru că și acesta - de-a pururea călcînd dumnezeiasca *Lege* și lucrînd împotriva celor poruncite de Dumnezeu - a răstignit pe Stăpînul Hristos ca și cum s-ar fi nevoit pentru Puitorul de lege, numindu-L împotrivnic lui Dumnezeu și fără de lege.

3 Că voi vedea cerurile, lucrul degetelor Tale, luna și stelele, pe care Tu le-ai întemeiat.

Zice: O Stăpîne! - destule sînt și stihiiile să arate marea Ta lucrare: și cerul, și

³⁵ „mare cuviință” - măreție, slavă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pămîntul, și luna, și soarele, și buna rînduială și buna podoabă dintru acestea. Iar purtarea Ta de grijă, ce ajunge pînă la oamenii cei proști³⁶, propovăduiește ca fiind mai mare negrăita Ta iubire de oameni.

4 Că ce este omul, că-l pomenești pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?

Și acestea nu povestesc pentru zidire, ci pentru purtarea de grijă, căci n-a zis că „l-ai zidit”, ci că „îl pomenești și îl cercetezi”. Iar aiurea descoperă și tînguiește și mai luminat prostimea³⁷ firii noastre, zicînd că omul „deșertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec”. Și iarăși: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului, așa va înflori. Că Duh a trecut într-însul, și nu va fi și nu-și va mai cunoaște încă locul său.” Și altele ca acestea, nenumărate, este cu puțință a afla întru dumnezeiasca *Scriptură*, care strîng și împilă trufia omenească. Deci și aici se miră proorocescul cuvînt, strigînd: „Ce este omul, că-l pomenești pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?” Nu numai că l-ai adus întru „a fi”, ci i-ai dăruit și pe „bine a fi”, și-l pomenești și, rău aflîndu-se, îl cercetezi.

5 Micșoratu-l-ai pe dînsul cu puțin oarece decît Îngerii,

Aici a pomenit hotărîrea de după călcarea poruncii³⁸, căci este mai micșorat decît Îngerii cu murirea.

cu slavă și cu cinste l-ai încununat pe el

6 și l-ai pus pe dînsul peste lucrurile mîinilor Tale.

Încă și pe acestea le-a primit firea noastră după înomenirea Dumnezeuului și Mîntuitorului nostru, căci zice dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți”, și: „Ne-a ridicat și împreună ne-a pus pe noi să ședem întru cele cerești, prin Iisus Hristos.”

7 Toate le-ai supus sub picioarele lui: oile și boii, toate, încă și dobitoacele cîmpului, 8 păsările cerului și peștii mării, cele ce străbat căările mărilor.

Zice: Această dovadă a iubirii Tale de oameni și a puterii este adevărată, căci ai umplut firea oamenilor cea proastă de atîta înțelepciune, încît vînează cu înțelegerile nu numai jivinele pămîntești, ci și pe păsări, și pe cele înotătoare, și pe cele de două vieți³⁹, și pe cele mai înalte și pe cele mai adînci; sub mîna lui le are supuse și pe cele ce străbat aerul, și pe cele acoperite cu ape.

Deci a dăruit stăpînirea acestora de obște tuturor oamenilor, iar - după ce a luat pîrga noastră asupra-Și, și a arătat-o Biserica a Sa, și a numit-o „trup” al Său și a făcut negrăita unire - dumnezeiescul Cuvînt a șezut „deasupra a toată Începătoria, și Stăpînirea, și Domnia și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să fie”. Pe toate le-a supus sub picioarele Lui, nu numai „oile și boii toți”, ci și toată zidirea văzută și nevăzută. Martor al acestora este dumnezeiescul Apostol, care arătat strigă: „Iar pe Cel micșorat cu puțin decît Îngerii,

³⁶ „Proști” – aici: „mici”, „neînsemnați”.

³⁷ „Prostime” – aici: „sărăcie”, „slăbiciune”.

³⁸ Cea dintîi poruncă, aceea de a nu gusta din pomul cunoștinței binelui și răului, a cărei călcare a adus după sine moartea.

³⁹ Amfibienii: broaștele, salamandrele, tritonii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pe Iisus, Îl vedem cu mărire și cu cinste încununat pentru patima morții.” Și, puțin mai sus: „Pe toate le-ai supus sub picioarele Lui.” Și, în *Epistola către Corinteni*: „Iar când a zis că: «toate s-au supus», arătat este că afară de Cel ce l-a supus Lui toate.” Că numai singură firea cea nezidită, ca o slobodă, s-a deosebit de supunerea aceasta, iar ceea ce a primit pe „a fi” de la aceasta, ori ce fel ar fi, ori văzută, ori nevăzută, se supune Stăpînului Hristos și ca unui Dumnezeu, și ca unui om. Atîta cinste a primit firea oamenilor de la Dumnezeuul tuturor. Pentru aceea a pus începutul Psalmului și la sfîrșit:

9 Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul!

TÎLCUIREA PSALMULUI 9

Întru sfîrșit, pentru cele ascunse ale Fiului. Psalmul lui David.

Simmah zice: „de biruință, pentru moartea Fiului”, Achila: „făcătorului de biruință, pentru întinerirea Fiului”, iar Teodotion: „pentru tinerețea Fiului”. Deci, cu un glas pomenindu-L pe Fiul, toți ne învață că și Psalmul acesta cuprinde proorocie a biruinței Stăpînului Hristos împotriva morții. Pentru că, biruind păcatul cu bărbăție și cu vitejie și nedînd morții nici o pricină de apucare, a surpat stăpînirea ei.

Cei 70 au numit taina aceasta „ascunsă”, fiindcă se tănuia de toți și de înșiși Apostolii, și martor este Evanghelistul: pentru că - de multe ori zicîndu-le lor Domnul: „Iată, ne suim în Ierusalim, și Fiul Omului Se va da să Se răstignească, și-L vor ucide pe Dînsul, și a treia zi Se va scula” - a adăugat Evanghelistul: „Și era aceasta ascunsă de la ochii lor.” Pentru care, și Fericitul Pavel strigă: „Înțelepciune a lui Dumnezeu grăim în taină, pe cea ascunsă, pe care nimeni din boierii veacului acestuia⁴⁰ nu a cunoscut-o. Că, de ar fi cunoscut-o, nu ar fi răstignit pe Domnul slavei.” Și iarăși: „Taina cea ascunsă din veacuri de neamuri.” Deci după cuviință au numit Cei 70 moartea Fiului „ascunsă”.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea, spune-voi toate minunile Tale.

2 Veseli-mă-voi și mă voi bucura întru Tine, cînta-voi numele Tău, Preaînalte.

Osebirea⁴¹ celor desăvîrșiți este să dăruiască lui Dumnezeu toată inima, și toată mintea să o sfințească Lui, că zice: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată tăria ta și din tot gîndul tău.” Iar cel ce își împarte gîndurile la Mamona și la Dumnezeu, la Hristos și la aur, la viața de acum și la aceea ce va să fie, nu poate să zică cu adevărat: „Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea.” Iar Proorocul, mai-nainte văzîndu-le cu ochi duhovnicești pe cele ce or să fie, nu numai că se mărturisește cu toată inima, ci și povestește toate minunile Lui, făcîndu-i pe ascultători părtași ai cîntării, voind să-L laude numai pe Făcătorul de bine și să nu aibă ca pricină de îndulcire bogăția și stăpînirea, nici sănătatea și buna

⁴⁰ „Boierii veacului acestuia” sînt satana și dracii săi, apoi: arhiereii, fariseii și cărturarii, împreună cu împărații și căpeteniile.

⁴¹ „Însușirea specifică”, „particularitatea”, cum se zice în păsăreasca zilelor noastre.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

tărie a trupului, ci pomenirea lui Dumnezeu. Că zice: „Veseli-mă-voi și mă voi bucura întru Tine”. Așa, și aiurea: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.” Și, în alt loc: „Veseliți-vă întru Domnul și vă bucurați, dreptilor.” Și iarăși: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul”.

3 Când se vor întoarce vrăjmașii mei înapoi, slăbi-vor și vor pieri de către fața Ta.

Simmah le-a tălmăcit pe acestea așa: „Cînta-voi numelui Tău, Preaînalte, căci s-au întors vrăjmașii mei înapoi, și s-au poticnit și au pierit de către fața Ta.” Zice: Văzînd eu pe ai mei neprieteni prăpădindu-se, și întorcîndu-se în fugă, apoi prinzîndu-se și pătîmind pierzarea cea de tot, Te laud pe Tine și cînt facerile Tale de bine, fiindcă m-am izbăvit de pierzătorul și prin dumnezeiescul dar am primit slobozenia. Că Psalmul acesta nu s-a zis de la Însuși Mîntuitorul, după cum au socotit oarecari, ci mai vîrtos către Dînsul, ca și către un Făcător de bine, de la cei ce li s-a făcut bine, după cum ne învață graiurile înseși.

4 Că ai făcut judecata mea și îndreptarea mea,

În ce chip?

șezut-ai pe scaun, Cel ce judeci dreptatea.

Ce fel de hotărîre a scos?

5 Certat-ai neamurile, și a pierit necredinciosul, numele lui l-ai stins în veac și în veacul veacului.

Că nu ai suferit multă vreme - zice - a trece cu vederea firea oamenilor, ce era rău robită de amarul tiran, ci - șezînd pe scaun de judecată înalt și înfricoșat, ca un Stăpînitor - ai adus așa o pedeapsă asupra acestuia, încît ai dat uitării celei cu totul desăvîrșite pomenirea lui. Iar „certat-ai neamurile, și a pierit cel necredincios” are această înțelegere: Prin Sfinții Apostoli și prin propovăduitorii adevărului de după aceea, ai adus la neamuri dumnezeieștile dogme; iar, acelea primindu-le și izbăvindu-se de înșelăciune, cel necredincios a pierit, neavîndu-i pe cei înșelați care i se închinau lui. Așa, Varnava și Pavel i-au certat pe Licaonii ce se ispiteau să le jertfească, strigînd: „Ce faceți, o oameni? Și noi sîntem oameni pătimiși, asemenea vouă, care vă întoarcem pe voi către Dumnezeu de la acestea deșarte.” Așa, Fericitul Pavel i-a certat pe Galateni: „O Galateni fără de minte! Cine va zavistuit pe voi, înaintea ochilor căroră Iisus Hristos S-a scris răstignit?” Așa, pe Corinteni: „Cu totul se aude întru voi curvie, și acest fel de curvie nici întru neamuri nu se numește.” Deci „a certat neamurile, și a pierit cel necredincios și numele lui l-ai stins în veacul veacului”, pentru că s-au stins cu totul slujbele păgînești și s-au dat uitării celei desăvîrșite, încît nimeni din oamenii de acum nu știe tainele păgînatății.

6 Vrăjmașului i-au lipsit săbiile întru sfîrșit, și cetățile i-au surpat,

Vrăjmașul s-a golit de armele sale, neavînd slujitori păgînatății, căci cei ce se făcuseră unelte ale aceluia, prefăcîndu-se acum și schimbîndu-se, au primit să ducă războiul împotriva lui. Încă și cetățile au primit asupra-le zidirea bunei-credințe, pierzîndu-se păgînatatea ce se afla de demult întru dînsule. Căci era cu neputință să se zidească buna-credință, nepierzînd mai înainte păgînatatea. Aceasta a zis și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiescul Apostol: „Arătat-u-s-a tuturor oamenilor darul lui Dumnezeu cel mîntuitor, învățîndu-ne pe noi ca, lepădîndu-ne de păgînatate și de poftele lumești, să trăim în veacul de acum cu întreagă înțelepciune și cu bună-credință...”, și celelalte. Așa, nimeni nu învie împreună cu Hristos pînă nu va primi împărtășirea morții. Pentru aceea zice și dumnezeiescul Pavel: „Dacă împreună sădiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui, apoi și învierii Lui vom fi părtași.” Și iarăși: „Dacă împreună murim, împreună vom și trăi.” Tot așa, pierzînd păgînatatea vrăjmașilor, a zidit buna-credință.

pierit-a pomenirea lui cu sunet.

7 Și Domnul în veac rămîne,

Zice: Acela a pățimit pierzare arătată tuturor și prea-învederată foarte. Pentru că aceasta însemnează „cu sunet”, din metafora caselor ce cad de oarecare cutremur și fac mult sunet. Iar Dumnezeu și Stăpînul nostru - zice - are stăpînirea veșnică și împărăția nepierdută.

gătit-a la judecată scaunul Său.

8 Și El va judeca lumea întru dreptate, judeca-va noroadele cu îndreptare.

Că nu numai în viața de acum Și-a arătat a Sa putere, ci și întru ceea ce va să fie Își va arăta Înfricoșatul Său Divan⁴², judecînd pe toți oamenii și dîndu-i fiecăruia cele după vrednicie.

9 Și S-a făcut Domnul scăpare săracului, ajutor în bune vremi întru necazuri.

Pe acest „în bune vremi”, Achila l-a tălmăcit: „în vreme”, iar Simmah: „după vreme”. Și cuvîntul ne învață că Domnul a lucrat a noastră mîntuire în vreme potrivită. Iar „sărac”, numește firea oamenilor, pentru multa sărăcie pricinuită din fărădelege. Fericitul Pavel ne învață potrivirea și îndemînarea vremii acesteia: „Căci - zice - cînd eram prunci, eram robiți sub stihile lumii. Iar cînd a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, Cel născut din femeie, făcîndu-Se sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să căpătăm înfierea.”

10 Și să nădăjduiască spre Tine cei ce cunosc numele Tău, că nu ai părăsit pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne.

Pe acest „să nădăjduiască”, Achila și Simmah l-au zis: „vor nădăjdui”, folosind grai hotărîtor, în loc de poruncitor. Că zice: Făcîndu-se mîntuire, cei ce Te-au cunoscut pe Tine Făcător și Dumnezeu Își vor avea nădejtile întru Tine.

11 Cîntați Domnului, Celui ce locuiește în Sion,

Proorocul a zis aceasta după socoteala de demult a ludeilor. Ne-am învățat însă din apostoleasca dăscălie că este și Sion ceresc, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sionului, la Cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc.”

vestiți întru neamuri isprăvile Lui!

„Isprăvile”, Simmah le-a zis „măiestrii”, iar Achila: „schimbări”. Pentru că, într-adevăr, s-a făcut schimbare prea-mare a lucrurilor: cei ce de demult erau vrăjmași - acum prieteni; cei ce erau departe - acum aproape; robii s-au făcut fii; cei dintru

⁴² Înfricoșata Judecată

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

necunoștință - întru cunoștință; întru lumină - cei dintru întuneric; întru nădejdea vieții - cei morți; săracii - moștenitori ai Împărăției cerurilor; Iudeii - departe, și neamurile - aproape; fiii - cîini și, cîinii - fii. Iată încă măiestriile Mîntuitorului: cu dumnezeiască cuviință, s-a dăruit nemurire prin murire, și prin moarte - viață; prin necinste - cinste; blagoslovenie - prin blestem; prin Cruce - mîntuire. Acestea sînt măiestriile, acestea meșteșugurile Domnului nostru.

12 Că Cel ce caută sîngiurile lor Și-a adus aminte, nu a uitat strigarea săracilor.

Cel ce le privește pe toate - zice - și caută cu de-adinsul cele ce se fac a văzut junghierile oamenilor îndrăznite de diavolul prin înșelăciune, și a venit spre ajutorarea celor nedreptățiți. Că aceasta înseamnă „nu a uitat strigarea săracilor”, fiindcă „strigare” nu numește aici rugăciunea și cererea, ci ticăloșia⁴³ venită asupra-le prin păcat, pentru care se întîmplă și morți fără de vreme, și plîngeri și primejdii.

13 Miluiește-mă, Doamne, vezi smerenia mea de către vrăjmașii mei,

Zice: Așa era strigarea tînguirilor și a plîngerilor, ca și cum ar fi avut oarecare cerere pentru greutățile ce-i țineau.

14 Cel ce mă înalți pe mine din porțile morții, ca să vestesc toate laudele Tale.

Acesta - zice - este sfîrșitul bunătăților, adică izbăvirea de stricăciune și pierzarea morții, pe care dobîndind-o, vom lăuda de-a pururea facerile Tale de bine.

În porțile fetei Sionului veseli-ne-vom de mîntuirea Ta.

„Sion” numește Cetatea cerească, după cum ne-a învățat Fericitul Pavel. Iar „porți” ale aceleia - bisericile de peste tot pămîntul, prin care au intrat în Cetate cei ce au crezut. Deci zice: Bucurîndu-ne și sălînd întru acestea pentru nădejtile învierii, Îl vom lăuda pe Pricinuitorul lor. Și, de vreme ce a pomenit surparea morții, a adăugat după cuviință:

15 Afundatu-s-au neamurile întru stricăciunea pe care au făcut-o, în cursa aceasta pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor.

16 Cunoaște-Se Domnul judecăți făcînd: întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul.

Încă și aici numește „neamuri” ceata dracilor, că ei, lucrînd mîntuitoarea Cruce, prin aceasta au căzut din tiranie: „în cursa pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor, și întru lucrul mîinilor lui s-a prins păcătosul”.

Iar dacă graiurile puse înainte s-ar lua și pentru neamurile care n-au crezut și care i-au ucis pe bunii-biruitori Apostoli și Mucenici, și așa vom afla adevărul propovăduirii. Că prin junghierea aceloră s-a adevărit și s-a întărit propovăduirea bunei-credințe, și pe mai mulți au vînat ei după ce au murit, decît cînd erau vii; și „întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul”, și „Domnul S-a cunoscut judecăți făcînd”, iconomisind cu înțelepciune și dreptate.

17 Întoarce-se păcătoșii la iad, toate neamurile cele ce uită pe Dumnezeu!

18 Că nu pînă în sfîrșit va fi uitat săracul, răbdarea săracilor nu va pieri pînă în

⁴³ Aici: „nenorocirea”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

veac.

Zice: Aceștia care n-au crezut dumnezeieștii propovăduiri se vor duce la iad foarte degrab și se vor da morții, iar cei goniți de dînșii nu s-au vătămat în zadar, pentru că „răbdarea săracilor nu va pieri pînă în veac”, și „cel ce va răbda pînă în sfîrșit, acesta se va mîntui” și „fericiți - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor”. Apoi, văzînd de departe cu ochi proorocești prădîndu-se propovăduitorii buneii-credințe de către cei rău-credincioși, zice rugător:

19 Scoală-Te, Doamne, să nu se întărească omul, să se judece neamurile înaintea Ta!

20 Pune, Doamne, dătător de lege peste ei, să cunoască neamurile că oameni sînt!

După cuviință, cineva ar fi putut întreba pe Iudei: Ce „dătător de lege” se roagă aici Proorocul să se dea? Pentru că marele Moisi, făcîndu-se slujitor al dumnezeieștii puneri de lege, primise sfîrșitul vieții demult și prea-demult, și alt dătător de lege după acela nu s-a mai sculat. Iar dacă nimeni altul nu se arată pus legiuitor nici Iudeilor, nici neamurilor, rămîne să se înțeleagă că S-a arătat de sus Dătător de lege al neamurilor Stăpînul Hristos, Care strigă în *Sfintele Evanghelii*: „S-a zis celor de demult: «Să nu ucizi!» - iar Eu zic vouă: Tot cel ce se mînie asupra fratelui său în zadar, va fi vinovat judecării. S-a zis celor de demult: «Nu vei prea-curvi!» - iar Eu zic vouă: Tot cel ce caută spre muiere spre a o pofti pe dînsa, iată, a prea-curvit cu dînsa întru inima lui!” - și celelalte toate asemenea.

Deci Proorocul se roagă a se pune peste neamuri legea Acestuia, ca, părăsind viața cea de fiară, să știe „că oameni sînt”. Că „omul - zice Proorocul - în cinste fiind, n-a priceput. Alăturatu-s-a cu dobitoacele fără de minte și s-a asemănat lor.” Pentru care zice și aici: „Cunoască neamurile că oameni sînt.”

21 Pentru ce, Doamne, stai departe, treci cu vederea în vremi de neaz?

22 Cînd se mîndrește necredinciosul, se aprinde săracul; se prind întru sfaturile care gîndesc.

Mi se pare că stai departe, Stăpîne, și nu vezi cele omenești, nefăcînd izbîndă celor nedreptățiți. Și aceia se topesc de mîhnire ca de foc, văzînd trufia celor ce îi nedreptățesc. Și foarte cu potrivire l-a pus pe acest „se aprinde”, că cei ce se mîhnesc se aseamănă celor ce se ard și izbucnesc suspinul pe gură ca pe un fum. Și din mîhnire - zice - li se face vătămare, venindu-le gînduri nu bine-cuvioase, ci îndoindu-se cu gîndul pentru purtarea Ta de grijă, că asta înseamnă „se prind întru sfaturile care gîndesc”. Și, învățîndu-ne pricina, a adăugat:

23 Că se laudă păcătosul întru poftele sufletului său, și cel ce face strîmbătate bine se cuvîntează.

Că, lucrînd ei nenumărate lucruri grele, dobîndesc și laude de la lingușitori.

24 Întăritat-a pe Domnul cel păcătos, după mulțimea urgiei lui:

Aici, se cuvine a pune soroc și a aduce pe urmă:

Nu va căuta.

În loc de: „Întăritat-a pe Domnul, zicînd: Nu va căuta”. Adică - lăsîndu-se prins de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nebie și turbare, ca și cum n-ar privi nimeni de deasupra - sare asupra a toată fărădelegea, nesocotind că Judecătorul va căuta cele ce se fac.

Apoi, o zice pe aceasta mai luminat:

25 Nu este Dumnezeu înaintea lui,

Cel necredincios și păcătos nu pune pe Dumnezeu înaintea ochilor lui niciodată, ci în fiecare zi și în toată vremea își pîngărește și își întină căile sale, necrezînd că este judecată:

se spurcă în toată vremea căile lui, se leapădă judecățile Tale de către fața lui.

Cu totul defaimă legile Tale, toată vremea o cheltuiește întru fărădelegi, căci „cel necredincios micșorează și netrebnicește poruncile lui Dumnezeu.”

Peste toți vrăjmașii săi va stăpîni.

Dar, cu toate acestea, bine-sporește. Apoi, zugrăvește covîrșirea îngîmfării:

26 Că a zis întru inima sa: Nu mă voi clăti din neam în neam, fără de rău.

Simmah a tălmăcit-o mai luminat: „Nu mă voi răsturna în neam și în neam, nici nu voi fi întru rea pătîmire.” Îndrăznește această semeție „și socotește că, uneltind toate felurile răutății, nu va pătimi nici un lucru greu”.

27 A cărui gură de blestem este plină, și de amărăciune și de vicleșug. Sub limba lui - osteneală și durere.

Că vicleșuguri coase, și izvodește rele și viața lui sînt vrăjmășiile și bîntuiețile asupra săracilor. „Osteneală nefolositoare și durere necîștigătoare - fără de acestea limba nu o mișcă, nici nu o clătește.”

28 Șade întru pitulare, cu cei bogați întru ascunsuri, ca să ucidă pe cel nevinovat.

Șezînd întru adunări și în sobor, gătește pîndiri și măiestrii asupra celor fără de vină. „Cei bogați cu păgînatatea trăiesc totdeauna întru luare în batjocură, că pîndesc pe cei fără de răutate. Și, într-alt fel, și bogații pîndesc pe cei săraci. Că diavolul a căutat să-L ucidă pe Hristos în taină. Că nevinovat cu mîinile și curat cu inima numai singur Dumnezeu este.”

29 Ochii lui spre cel sărac privesc: pîndește întru ascuns, ca leul în culcușul său, pîndește ca să răpească pe săracul, cînd îl va trage pe el.

30 În cursa lui îl va smeri pe el,

Precum își întoarce leul ochiul aici și acolo, căutîndu-și vînat, așa și acesta noaptea și ziua izvodește cu mintea măiestrii de răpîri și de lăcomie. Precum în peștera lui leul pîndește de-a pururea ca să răpească, „așa și diavolul în adunarea ludeilor, ca într-un culcuș, a vînat pe Hristos, socotindu-L pe Dînsul că este numai om”.

dar se va pleca și va cădea, cînd va stăpîni el pe cei săraci.

Căci, cînd îi va birui pe toți, nu va scăpa nicidecum de gura morții, ci se va da mormîntului, asemenea celorlalți. „Căci a socotit vrăjmașul să-i domnească și pe Apostolii înșiși, încă și pe Mucenici. Dar, cînd i s-a părut că i-a stăpînit pe toți, atunci a căzut, zdrobindu-se, fiindcă acest «pleca-se-va» arată că s-a zdrobit.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

31 Că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrșit.

„Necredinciosul lucrează toate acestea împotriva săracilor lui Dumnezeu amăgindu-se pe sine și gîndind că nu este Dumnezeu privitor, «că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrșit.»” Dar cu nimic nu-l vor folosi pe dînsul graiurile acestea păgînești și gîndirile nedumnezeirii, ci prin înseși lucrurile va cunoaște că Stăpînul tuturor privește asupra faptelor omenești. Mîhnindu-se foarte din graiurile acestea păgînești, Proorocul schimbă iarăși cuvîntul întru rugăciune, zicînd:

32 Scoală-Te, Doamne Dumnezeul meu, înalță-se mîna Ta, nu uita pe săracii Tăi pînă în sfîrșit!

Fiindcă cei ce trăiesc întru păgînatate și întru fărădelege zic că „a uitat Dumnezeu”, învață-i pe dînșii prin cercare că n-ai uitat, nici nu Ți-ai întors fața Ta, ci faci purtare de grijă pentru cei nedreptățiți. Și, mai greu mîhnindu-se și căzîndu-i cu greu, a adăugat pentru hulele acelora:

33 Pentru ce a întăritat necredinciosul pe Dumnezeu? Că a zis întru inima sa: Nu va căuta.

Se cuvine a înțelege că diavolul zice: „Cît de mult aș înghiți pe om, nu este Cel ce îl caută pe dînsul”. Dar, măcar de va gîndi așa de milioane de ori acela, Tu le vezi:

34 Vezi, că Tu la durere și la mînie iei aminte, ca să-l dai pe dînsul în mîinile Tale.

Așa a despărțit și Simmah: „Vezi, că Tu privești de sus truda și întăritarea.” Iar Achila: „Văzut-ai, că Tu vezi osteneala și întăritarea.” Deci: Măcar de ar zice de milioane de ori cei ce trăiesc întru păgînatate că „nu privești spre cele omenești”, noi știm că vezi, și privești de sus fărădelegile acestora și le dai lor vrednică pedeapsă.

Că Ție s-a lăsat săracul, sărmanului Tu să-i fi ajutor.

Pentru aceasta, Te rog pe Tine:

35 Zdrobește brațul celui păcătos și rău!

Și va fi aceasta, dacă numai vei voi să cauți păcatul lui, și îndată va fi deșert și se va da pierzării celei de tot - că aceasta a arătat zicînd:

Căuta-se-va păcatul lui, și nu se va afla.

Simmah a zis încă mai luminat: „Căuta-se-va păgînatatea lui, ca să nu se afle el.” Adică, aceea căutîndu-se și arătîndu-se, acesta a pierit.

36 Domnul este Împărat în veac și în veacul veacului,

De vreme ce necredinciosul zicea: „Nu caută, nici nu vede”, proorocesul cuvînt ne învață după cuviință că Domnul va împărăți, și că nu va împărăți așa prost, ci „în veacul veacului”. Iar lucrul cel osebit al împăratului este să poarte grijă de supușii lui.

pieriți, neamuri, din pămîntul Lui!

Cele ce trăiți întru fărădelege, cele ce nu ați primit mîntuitoarea propovăduire.

37 Pofta săracilor ai auzit-o, Doamne, la gătirea inimii lor a luat aminte urechea Ta.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar „gătirea”, Simmah a numit-o „sîrguință”. Și zice: Vezi ce doresc săracii cu de-adinsul și ce fel de osîrdie au. Apoi, ne învață aceasta mai luminat:

38 Judecă sărmanului și smeritului,

Acest lucru – zice – îl dorește fiecare din cei ce pătimesc nedreptate.

ca să nu adauge încă a se mări și a se trufi omul pe pămînt!

Că, pedepsindu-se cei ce trăiesc într-o păgînată și într-o fărădelege, va fi folos prea-mare celorlalți, care vor privi la aceștia și nu vor îndrăzni a lucra cele asemenea. Și acestea nu prost le-a împreunat Proorocul cu Psalmul pus înainte, ci vrînd să arate în ce chip se afla firea oamenilor de demult și că Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu, făcîndu-Se om în vreme potrivită, a pus peste răni doctorii potrivite. Lîngă acestea, ne învață și că, pe cei ce nu voiesc a primi nici un folos din facerea de bine, Dumnezeuul tuturor îi va da la munci mai mari în ziua arătării Sale celei de a doua oară.

TÎLCUIREA PSALMULUI 10

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, prea-dumnezeiescul David a zis Psalmul acesta către cei ce îl sfătuiau să-și dobîndească mîntuirea cu fuga. Și se potrivește la tot cel nedreptățit ce are nădejdea către Dumnezeu. Și este deasupra-scris „întru sfîrșit” fiindcă cuprinde mai-nainte grăire a dreptei judecăți a lui Dumnezeu și a pedepsei ce va să fie adusă asupra celor fără de lege.

Spre Domnul am nădărdit, cum veți zice sufletului meu: Mută-te în munți ca o pasăre!

Zice: Pentru ce oare mă sfătuiești să fug, și munții să-i înconjur ca o pasăre ce zboară și să mut corturile aici și acolo eu, cel ce am nădejdea întemeiată către Dumnezeu și, pentru aceea, nu mă tem de neprieteni?

2 Că, iată, păcătoșii au întins arcul, gătî-au săgeți în tolbă, ca să săgeteze întru întuneric pe cei drepti la inimă.

De aici vedem că Proorocul a învîrtejit cuvintele spre Dumnezeu, învățîndu-ne că arcele și săgețile vrăjmașilor sînt gata și că ei vor, în întuneric, să folosească asupra noastră măiestria și pîndirile. Fiindcă „întuneric” a numit tănuirea bîntuiei și ascunderii, și numele acesta arată noaptea fără lună. Iar „drepti cu inima”, nu a zis mărturisindu-și fapta bună desăvîrșită, ci știind că n-a lucrat nimic spre vătămarea lui Saul, ci a păzit totdeauna spre dînsul dragoste prea-multă.

3 Cele ce Tu ai săvîrșit, ei le-au surpat.

Zice: Nu am răpit împărăția, ci am primit hirotonia de la darul Tău, iar aceia se ispitesc a mă pierde, într-armîndu-se împotriva hotărîrii Tale.

Dar Dreptul ce a făcut?

4 Domnul este în Biserica cea sfîntă a Sa, Domnul în cer are scaunul Său, ochii Lui

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

privesc peste lume, genele Lui cearcă pe fiii oamenilor.

5 Domnul cearcă pe cel drept și pe cel necredincios.

Aceia m-au urît, iar Tu, Drept Judecător - șezînd în scaunele cerești și făcînd a Ta arătare în Biserica de pe pămînt - privești peste toată lumea și destul îți sînt Ție numai genele ochilor ca să cunoști toate cele omenești. Și ști cu de-amănuntul faptele celor nedrepți și ale celor drepți și cumpănești răsplătirile după lucruri. Dar se cuvine a ști că și „ochi”, și „gene”, și „scaune” și celelalte ca acestea, le zice mai trupește, învățîndu-i pe oameni cele dumnezeiești din lucrurile omenești, adică punînd lucrărilor dumnezeiești numiri de mădulare omenești.

6 Iar cel ce iubește nedreptatea urăște sufletul său,

Cel ce-și iubește sufletul său urăște nedreptatea, iar cel ce are dragoste spre aceea măiestrește pieire sufletului său, căci trage asupra-și dumnezeiasca urgie, pentru care vorbește proorocescul cuvînt:

7 că va ploua peste păcătoși lațuri, foc, și pucioasă și duh de vifor -

Închipuie pedepsele de la cele făcute de demult Sodomei și Gomorei, pentru că Domnul a plouat din cer foc și pucioasă peste cetățile acelea. Deci așa i-a îngrozit și aici, nu ca și cum va aduce asupra-le negreșit pe acelea, ci arătînd muncile cele de multe feluri.

partea paharului lor.

Pe acestea - zice - și le-au agonisit loru-și cu sorți, alegînd fărădelegea. Iar „pahar” numește aici munca. Așa, încă și într-alt Psalm: „Paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat, plin de amestecătură.” Și, după puțin: „Bea-vor toți păcătoșii pămîntului.” Acest pahar i s-a poruncit Fericitului Ieremia să-l aducă neamurilor.

8 Că drept este Domnul și dreptățile a iubit, îndreptări a văzut fața Lui.

Zice: Domnul le aduce pe acestea asupra celor ce trăiesc într-o răutate, căci, fiind izvor al dreptății, folosește îndreptarea ca pe o cîrmă și le orînduiește pe toate.

TÎLCUIREA PSALMULUI 11

Întru sfîrșit, pentru a opta, Psalmul lui David.

De aceeași înțelegere se ține și Psalmul acesta, că muștră pe cei ce viclenesc și, făgăduind prietenie, îl dau pe dînsul lui Saul, vrăjmașul lui, vestindu-i aceluia unde petrecea. Și are deasupra-scrierea „pentru a opta”, pomenind dreapta Judecată a lui Dumnezeu, pe care o va face Dreptul Judecător după cea de „a șaptea”, cum am zis mai înainte. Pentru aceasta s-a și scris „întru sfîrșit”, fiindcă mai-nainte grăirea va să fie în vremile cele mai de pe urmă.

Mîntuiește-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împuținat adevărurile de către fiii oamenilor.

Mă rog a dobîndi de la Tine mîntuirea - o Stăpîne! - fiindcă lucrul adevărului se primejduiește să se stingă, toți - ca să zic cu un cuvînt - bolind cu necredința unora

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

față de alții.

Apoi, povestește mai luminat cele îndrăznite de aceia:

2 Deșarte a grăit fiecare către vecinul său,

Că fățarnicesc prietenie, dar le lucrează pe cele ale vrăjmașilor.

buze viclene - în inimă, și în inimă au grăit rele.

Cu vicleșug - zice - vorbesc unii cu alții: acesta trimite cu buzele minciuni în inima aproapelui, și acela îi trimite împotriva iarăși cele asemenea. De aici, îi îngrozește pe dînșii cu munca:

3 Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene, limba cea mare grăitoare,

Și care este felul marii grăiri?

4 pe cei ce au zis: Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sînt, cine este Domn al nostru?

Ei nu suferă - zice - să măsoare cuvintele cu firea lor, nici nu voiesc a căuta spre dumnezeieștile legi, ci, deschizînd gură fără uși, grăiesc cu slobozenie ceea ce voiesc, defăimînd dumnezeiasca îndelungă-răbdare și nicidecum socotind că sînt sub stăpînirea lui Dumnezeu. Unul ca acesta era Faraon, care zicea: „Nu știu pe Domnul!” Unul ca acesta era Rampsak⁴⁴, care îndrăznea a zice: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeuul tău, întru Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea.” Unul ca acesta era Nabucodonosor⁴⁵, care îi înfricoșa pe acei viteji Tineri⁴⁶ și nu se înfiora a zice: „Cine este Dumnezeu care vă va scoate pe voi din mîinile mele?” Dar și aceia au luat pedeapsă pentru cele pe care le-au îndrăznit, și aceștia pentru care povestește proorocescul cuvînt vor lua muncile cele vrednice. Și, aceasta însemnînd-o, a adăugat:

5 Pentru necazul scăpătaților și suspinul săracilor acum Mă voi scula, zice Domnul, pune-Mă-voi întru mîntuire, îndrăzni-voi întru ei.

Nu-i voi trece cu vederea pe dînșii, care se tînguiesc și suspină pentru fărădelegea

⁴⁴ Vezi tîlcuirea deasupra-scrierii Psalmului 13.

⁴⁵ Împărat Babilonian (604-562), care a dus norodul lui Israil în robia de 70 de ani. În 597, Nabucodonosor cucerește Ierusalimul și strămută pe Împăratul Ioiachim împreună cu curtea sa, cu meșteșugarii și cu ostașii. Urmașul acestuia, Sedechia, se răzvrătește, și în 587 Ierusalimul e iarăși cucerit și jefuit, Biserica e dărîmată și sînt strămutați alți Iudei. Apoi, în 582, urmează o nouă strămutare, după răscoala în care a fost ucis guvernatorul Godolia. Puțini dintre cei robiți aveau să se întoarcă la Ierusalim, mai întîi cu Zorobabel (vezi nota de la tîlcuirea stihului 51, Psalm 17) și apoi cu Ezdra.

⁴⁶ Pentru că nu au vrut să se închine idolului de aur, cum era porunca împăratului Nabucodonosor, „Tinerii ce au mers din Iudeea în Babilon oarecînd” - Anania, Azaria și Misail - au fost aruncați într-un cuptor, pe care - așa cum spune irmosul - „de șapte ori muncitorul Haldeilor l-a ars nebunește cinstitorilor de Dumnezeu”. Iar ei „cu credința Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cîntînd: Dumnezeuul Părinților noștri, bine ești cuvîntat!” „Cei trei Tineri cu trei guri laudau Treimea, binecuvîntînd pe Tatăl, și pe Fiul și pe Sfîntul Duh”, și au fost păziți nevătămați de Sfîntul Arhanghel Mihail. Minunea a fost atît de mare, încît Nabucodonosor, „văzîndu-i pe aceștia cu putere mai bună mîntuiți de Făcătorul și Mîntuitorul, a strigat: Tineri, binecuvîntați-L; preoți, laudați-L; noroade, prea-înălțați-L întru toți vecii!” Într-adevăr, după ce a văzut cu ochii săi patru bărbați în mijlocul focului, dintre care unul „asemeni fiilor zeilor” (Arhanghelul Mihail), împăratul a poruncit să fie cinstit în tot Babilonul Dumnezeuul lui Israil (vezi și la *Daniil* 3:1-29).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

îndrăznită asupra lor, ci, scuturînd de la Mine îndelunga-răbdare ca pe un somn, voi face mîntuirea lor luminată și strălucită. Așa a tălmăcit Simmah: „Voi rîndui mîntuire arătată.” Și, învățîndu-ne că cele zise vor fi cu adevărat, a adăugat:

6 Cuvintele Domnului: cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ales de pămînt, curățit de șapte ori.

Pe acest „de șapte ori” l-a pus în loc de „de multe ori”, că dumnezeiasca *Scriptură* are acest obicei.

7 Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi și ne vei feri de neamul acesta și în veac.

Pentru că, fiind păziți de darul Tău, nu numai că vom scăpa de cursele neamului acestuia de acum, ci vom dobîndi și mîntuirea cea veșnică.

8 Împrejur necredincioșii umblă, după înălțimea Ta ai înmulțit pe fiii oamenilor.

Părăsind calea dumnezeiască, cei ce trăiesc întru păgînatate se rătăcesc aici și acolo, ispitindu-se a împrejura și a înconjura pe cei mai blînzi și mai buni. Iar Tu, arătîndu-Te dintru înălțimea firii Tale, învrednicești de purtarea Ta de grijă pe cei luptați și supărați cu război de aceia, mîngîindu-i acum întru necazuri și, după puțin, dăruindu-le mîntuire desăvîrșită.

TÎLCUIREA PSALMULUI 12

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Marele David a adus către sine și Psalmul acesta, nefiind gonit însă de Saul, ci de Avesalom. Cele din vremea lui Saul erau mai înainte de păcat, și pentru aceea se ziceau cu multă îndrăzneală, iar cele din vremea lui Avesalom sînt după păcat, și de aceea cuvintele sînt amestecate cu plîngere și suspin.

Pînă cînd, Doamne, mă vei uita pînă în sfîrșit?

„Uitare”, a numit întîrzierea ajutorului, și se roagă să nu fie uitat „pînă în sfîrșit”, adică să nu fie lipsit de tot de dumnezeiasca Pronie.

2 Pînă cînd întorci fața Ta de către mine?

Graiul acesta l-a pus din metafora celor ce se mînie și nu voiesc a-i vedea pe cei ce le-au greșit. Pentru care, după puține, zice: „Caută spre mine și mă miluiește.” Și - nici „față” înțelegînd pe „față”, nici „întoarcere” pe „întoarcere” - iarăși închipuie cuvîntul din lucrurile omenești.

3 Pînă cînd voi pune sfaturi în sufletul meu, dureri în inima mea, ziua și noaptea?

Mă sfarm cu inima noaptea și ziua, gîndurile le întorc și le învîrtesc: uneori nădăjduiesc că voi dobîndi iubirea Ta de oameni, alteori mă îndoiesc, și alteori iar opresc nădejdlile cele bune.

4 Pînă cînd se va înălța vrăjmașul meu asupra mea?

Acestea se potrivesc să le zicem și noi cînd sîntem luptați de diavolul, pururea chemînd dumnezeiescul ajutor. Pentru că și prea-dumnezeiescul David se mîhnea,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

văzîndu-i pe vrăjmași mai puternici.

5 Caută, auzi-mă, Doamne Dumnezeul meu, luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte,

Fiind înconjurat cu noaptea primejdiilor, sînt ținut cu mîhniciunea ca și cu un somn. Arătîndu-se lumina ajutorului Tău, ar risipi noaptea primejdiilor și ar curma somnul mîhniciunii; dar, dacă vei întîrzia ajutorul, mă tem ca somnul să nu se prefacă întru moarte, făcîndu-se mai puternică scîrba decît gîndurile.

6 ca nu cîndva să zică vrăjmașul meu: Întăritu-m-am asupra lui. Cei ce mă necăjesc se vor bucura de mă voi clăti.

Să nu mă arăți bucurie vrăjmașilor, căci aceasta îmi este prea-de mîhnire mai mult decît toate.

7 Iar eu spre mila Ta am nădăjduit,

Și de aici este arătat că a zis Psalmul acesta după păcat, căci nu se bizuie la dreptate, ci la milă, și la aceasta zice că nădăjduiește.

bucura-se-va inima mea de mîntuirea Ta.

La mila Ta am acum nădejile și, după ce voi dobîndi mîntuire și mă voi izbăvi de mîhnire, voi face cîntarea de laudă cu toată dulceața. Că a adăugat aceasta:

Cînta-voi Domnului, Celui ce mi-a făcut bine mie, și voi cînta numelui Domnului celui înalt.

Zice: Deși nu știu negrăita Ta fire, îmi ajunge mie să mă închin, și să laud numele Tău și să cer tot ajutorul Tău cel drept. Căci cred că-l voi dobîndi pe acesta chemîndu-l numai.

TÎLCUIREA PSALMULUI 13

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Și Psalmul acesta ne trimite „la sfîrșit”, fiindcă mai-nainte vestește pentru cele ce vor să fie. Iar pricina lui este aceasta: Oarecînd, s-a ridicat cu oaste asupra ludeilor Senaherim, împăratul Asirienilor, și a luat multe cetăți, pe unele cu făgăduințe, iar pe altele cu înconjurarea.⁴⁷ Și, nădăjduind să biruiască încă și Ierusalimul, l-a trimis pe Rampsak, voievodul lui, către Iezechia⁴⁸, care stăpînea atunci peste ludei. Rampsak grăia cuvinte hulitoare și păgînești asupra lui Dumnezeu, zicînd: Spuneți Iezechiei: „Să nu te amăgească Dumnezeul tău, spre Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea. Unde sînt dumnezeii Hamatului și Arfadului? Și unde este dumnezeul cetății Samariei? Au doară a putut să se izbăvească din mîna mea? Va izbăvi Domnul

⁴⁷ În 701 înainte de Hristos, Senaherim îi cere tribut lui Iezechia și apoi împresoară Ierusalimul.

⁴⁸ Împărat al ludei (716 - 690), unul dintre cei mai bine-credincioși. Pentru credința și nădejdea lui, Dumnezeu a făcut acea înfricoșată minune de care este vorba aici, și încă alte două, așa cum se arată la tîlcuirea Psalmului 20.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Ierusalimul din mîna mea?” Iar Iezechia, după ce a defăimat oastea lui cea prea-mare și nebunia cuvintelor lui, cu a sa bună-credință a chemat dumnezeiescul ajutor, și l-a dobîndit îndată. Pentru că Dreptul Judecător, urînd păgînatatea aceluia și primind buna-credință a acestuia, a ucis printr-un Înger o sută optzeci și cinci de mii de Asirieni, și pe ceilalți i-a întors în fugă. Iar celor închiși și înconjurați le-a dăruit prea-slăvita mîntuire.

Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Foarte se potrivește cuvîntarea Psalmului acestuia cu cuvintele lui Senaherim și ale lui Rampsak. „Aceia ziceau că Iezechia se amăgește, ca și cum nu ar fi fost Dumnezeu să stea înaintea pentru Iudeea. Însăși viața și petrecerea le erau stricate celor de prin prejurul lui Senaherim, încît nici Dumnezeu n-a aflat între dînșii pe vreunul grijindu-se de fapta bună. Toate se abătuseră spre răutate. Dar ce? Au nu vor cunoaște aceștia, «cei ce cheltuiesc norodul Lui și îl mănîncă în loc de pîine», prin înseși lucrurile, puterea lui Dumnezeu? Ba toți îl vor cunoaște din lucruri că bate război cu dînșii. Și de acolo le va veni lor frică, de unde nu au așteptat: unde ar fi socotit că Dumnezeu se grijește de Iudei și că se vor uide de Înger? Și cei ce au batjocorit sfatul săracului și smerit-cugetătorului Iezechia, ce se bizuia lui Dumnezeu mai vîrtos decît armelor, vor înțelege că acela ce s-a atîrnat pe sine de Dumnezeu a cîștigat nădejdea care nu rușinează. Că cine altul decît Dumnezeu îi va mîntui apoi pe cei rămași în Sion și va întoarce semințiile robite de demult? - încît se va face bucurie de obște celor 12 seminții, a căror rădăcină și începătură a fost Patriarhul Iacov, căruia i s-a schimbat numele în «Israil», de la dînsul numindu-se și semințiile acestea «Iacov» și «Israil».”

Acestea sînt cîte privesc către istorie, dar să cercăm înțelegerea mai cu de-amănuntul.

2 Stricatu-s-au și urîți s-au făcut întru meșteșuguri, nu este cel ce face bunătate.

Temelie și rădăcină a păgînatății este viața cea stricată, pentru că ei, dîndu-se pe sine la desfrînare și la viață de fiară, au scos din minte pomenirea lui Dumnezeu. Și au urmat nebuliei povătuitorului și supușii: unii⁴⁹, lepădîndu-se de Dumnezeu cu totul și hotărînd că nu este nicidecum Dumnezeu, ci numai un nume deșert și peste nici o ființă rînduit; alții⁵⁰, numindu-i ca și cum ar fi dumnezei pe cei ce nu sînt și împingîndu-L în lături pe Cel ce singur este Dumnezeu cu adevărat; iar alții⁵¹, făcîndu-și socoteala că este Dumnezeu, dar dovedind și arătînd că nu poartă grija celor de pe pămînt și nu privește nicicum la cele omenești. Deci toți împreună s-au abătut într-o socoteală lepădătoare de Dumnezeu, dar nu îndrăzneau să zică aceasta cu gura și să se lepede cu buzele, căci gîndurile firești îi povățuiau către mărturisirea cunoștinței lui Dumnezeu. Cu inima se încredințau însă pe sine, făcîndu-se cu adevărat fără de minte și înnebunindu-se, că Acesta nu este Dumnezeu întru totul. Cu toate acestea, cele lucrate de dînșii erau muștrare a gîndului lor fără de Dumnezeu, pentru că din rod se cunoaște pomul. Drept aceea, cu înseși faptele și cu toată viața lor și-au stricat sufletul, dîndu-se cu trupul la toată stricăciunea, încît și bărbații se înnebuneau asupra

49 ateii

50 Politeiștii, închinătorii la idoli.

51 Așa-numiții „deiști”, din care se trag francmasonii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

bărbaților, și se stricau pe sine cu toate lucrările cele fără de lege și cu fapte ce nu-s vrednice de grăit și urîți erau pentru dînsule. Cum nu ar fi prea-arătați așadar - măcar de ar fi și scris cu cuvîntul deasupra lor-și nenumărați dumnezei, măcar de ar fi și zis cu buzele că știu și că mărturisesc pe Dumnezeu cel peste toate - că întru inima lor, adică în mintea lor, nu era nici o înțelegere adevărată pentru Dumnezeu? Deci într-acest chip era toată viața mai înainte de venirea Mîntuitorului nostru. Iar „nebun” s-a numit, prea-adevărat și prea-firește, cel lepădat de Dumnezeu. Că, dacă „frica lui Dumnezeu este începătura înțelepciunii”, apoi nefrica și lepădarea vor fi împotrivnice înțelepciunii.

3 Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

4 Toți s-au abătut, împreună netrebniți s-au făcut, nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

„Cel ce întru cele înalte locuiește și peste cele smerite privește” nu a trecut însă cu vederea ce lucrau și grăiau aceia, ci, făcînd cu de-adinsul cercare a înseși gîndurilor, i-a văzut pe toți asemenea ținuți cu reaua-credință și cu fărădelegea vieții. Se aseamănă aceasta celor zise către Avraam: „Strigarea Sodomei și a Gomorei s-a înmulțit către Mine și păcatele lor sînt mari foarte. Deci, pogorîndu-Mă, voi vedea dacă acelea se săvîrșesc după strigarea ce vine către Mine.”

5 Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea? Cei ce mănîncă pe norodul Meu întru mîncare de pîine? Pe Domnul nu l-au chemat.

6 Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Zice: Nu ați voit să cunoașteți aceasta, cei ce îl mîncăți, deci vă veți învăța prin însăși cercarea lucrurilor că norodul Meu nu va fi lesne prins, nici nu îl veți cheltui pe dînsul ca pe niște pîine ce se mănîncă, defăimînd a Mea purtare de grijă. Căci „pe Domnul nu l-au chemat” aceasta zice. De aceea, cei ce grăiți fără frică și nu vă temeți de nimeni, veți cădea întru frică și temere și vă veți întoarce în fugă, nimeni din oameni înfricoșîndu-vă, nici gonindu-vă. Că asta arată aceea, adică: „Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.” Iar întrebarea „Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea?” se cuvine a o citi după fățarnicie.

Iar aceasta: „Domnul din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu”, a închipuit-o omenește, arătînd că a trimis Asirienilor pedeapsă din cer. Dar noi știm că Dumnezeu tuturor e pretutindeni de față și ține ocolul pămîntului și pe cei ce locuiesc pe dînsul „ca niște lăcuste”, după glasul Proorocului.

7 Că Dumnezeu este în neamul dreptilor. Sfatul săracului l-ați rușinat, iar Domnul nădejdea lui este.

Domnul tuturor le face pe acestea pentru fapta bună a lui Iezechia și pentru neamul ce se păștea de acela cu buna-credință. Pe care - zice - voi, cei rău-credincioși, l-ați defăimat ca pe unul prost și ați luat în batjocură nădejdea lui spre Mine cea tare și întemeiată. Că pe aceasta a numit-o „sfat”, în loc de „scop”. Acela însă a ținut - zice - nădejdea către Mine ca pe o ancoră sfințită și a dobîndit mîntuire

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cu adevărat, după cum a nădăjduit. Că aceasta a adăugat:

8 Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Și acest cuvînt are proorocie: nu numai că vestește mîntuirea făcută atunci celor înconjurați, ci și mîntuitoarea arătare a Mîntuitorului nostru, petrecută cu multe vremi mai pe urmă.

Cînd va întoarce Domnul robia norodului Său, bucura-se-va Iacov și se va veseli Israil.

Că, de vreme ce 10 seminții și multe cetăți de-ale ludeilor erau robite acum, se roagă ca aceia să dobîndească mîntuirea și să-și ia înapoi slobozenia. Atunci - zice - va fi mai mare veselia norodului cu îndoită numire - că nu se numea numai „Iacov”, ci și „Israil”, moștenind și numirea pusă de Dumnezeu strămoșilor lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 14

Psalmul lui David.

Fiindcă Psalmul dinainte le-a vestit mîntuirea celor ce locuiau în Ierusalim și mai-nainte le-a spus chemarea înapoi celor ce se robiseră, după cuviință Psalmul de față aduce în mijloc sfătuire și arată viața după care erau să petreacă cei rînduiți sub Dumnezeu, care au dobîndit atîta ajutor, închipuind cuvîntul cu întrebare și răspuns.

Doamne, cine va locui în lăcașul Tău? Și cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al Tău?

Zice: Cine este vrednic - o Stăpîne! - să stea în Biserica Ta și să viețuiască în cetatea Ta? În ce fel se cuvine să fie acesta? Care meșteșugiri folosind? Că „lăcaș” numește Biserica lui Dumnezeu, iar „munte sfînt” - Ierusalimul. Întrebînd așa, primește răspunsul:

2 Cel ce umblă fără prihană și lucrează dreptate,

Unul ca acesta - zice - se cade să se facă izbăvit de răutate, să fie slobod de toată prihana și să lucreze cu sîrguință toată fapta bună. Fiindcă „dreptate”, aici, numește fapta bună cea desăvîrșită. Pentru aceea, arată felurile acesteia:

3 cel ce grăiește adevăr în inima sa, care n-a viclenit cu limba sa, și n-a făcut vecinului său rău

Că el se cuvine să aibă slobodă de minciună nu numai limba, ci însăși mintea, și să se facă cu totul izbăvit de vicleșug și de fățarnicie, încît nici o vătămare să nu treacă de la dînsul spre aproapele. Și foarte cu urmare a pomenit mai întîi inima, apoi limba și apoi fapta, că înaintea lucrului povățuiește cuvîntul, iar înaintea cuvîntului - mintea.

și ocară n-a luat asupra celor de aproape ai săi.

Și dacă oarecare ar cădea în vreo primejdie, nu se cade a-l împila, și a-l apăsa și a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ne pune asupră-i, ci mai virtuos a ne împărtăși de mîhnire, după legea apostolească ce poruncește să plîngem cu cei ce plîng.

4 Defăimează-se înaintea lui tot cel ce viclenește,

Iar dacă cineva ar fi ales viața cea fără de lege, pe acesta să-l socotească de trei ori ticălos⁵², măcar de i-ar și merge bine și ar avea norocirea cea desăvîrșită bună. Că, de vreme ce a scos afară defăimarea, după cuviință a adăugat aceasta, învățîndu-ne deosebirea bărbaților celor buni și a celor răi:

iar pe cei ce se tem de Domnul îi slăvește

Zice: Cuvios lucru este a-i cinsti și a-i învrednici de toată cucernicia și cinstea pe cei ce au multă evlavie și sîrguință către cele dumnezeiești.

cel ce se jură vecinului său și nu se leapădă.

5 Argintul său nu l-a dat în camătă și daruri asupra celor nevinovați n-a luat.

Jurămintele să fie întărite de adevăr, și lăcomia să nu întineze venitul. Iar felul lăcomiei este dobînda. Judecătorul să fie prea-fără de mită și să scoată hotărîrea curată de daruri, pentru că darea de daruri, adică de mită, strică dreptatea.

Cel ce face acestea nu se va clăti în veac.

Iar semnul de biruință al acestor fapte bune este a dobîndi totdeauna dumnezeiescul ajutor, și a petrece întru multe bunătăți și veșnica viață a o aștepta. Acestea nu ni se potrivesc mai puțin nouă decît celor de demult, fiindcă, pe lîngă *Punerea de Lege cea Veche*, am învățat-o și pe *Cea Nouă*, și am dobîndit mai mare dar.

TÎLCUIREA PSALMULUI 15

Scrisoarea stîlpului, Psalmul lui David.

Aici, mai-nainte vestește Patima Stăpînului, și Învierea și mîntuirea celor ce au crezut întru Dînsul. Iar deasupra-scrierea, pe lîngă moarte, a arătat și biruința, căci stîlpul nu se pune numai la morminte, ci se ridică și celor ce fac biruință, și se scrie ca să-i învețe acea biruință pe cei ce nu știu. Deci aceasta însemnează titlul scrierii stîlpului.

Păzește-Mă, Doamne, că spre Tine am nădăjduit!

2 Zis-am Domnului: Domnul Meu ești Tu,

Psalmul acesta s-a zis de către fața Mîntuitorului. S-a zis însă după firea Sa omenească, după cum aflăm multe ca acestea și întru *Sfintele Evanghelii*. Una este: „Părinte, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine. Însă nu după cum Eu voiesc, ci precum Tu voiești.” Și: „Mă duc către Tatăl Meu și Tatăl vostru, și Dumnezeu Meu și Dumnezeu vostru.” Așa Îl aflăm pe Dînsul rugîndu-Se adeseori și genunchii plecîndu-i. Iar că acestea sînt ale firii omenești, și nu ale Dumnezeirii, ce nu

⁵² nenorocit, sărman, sărac

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

are trebuință de ele, Apostolul ne învață arătat. Și zice așa, în *Epistola către Evrei*: „El, în zilele trupului Său, a adus, cu strigăt și cu lacrimi, cereri și rugăciuni către Cel ce putea să-L mîntuiască din moarte, și auzit a fost pentru evlavie Sa. Și, măcar că era Fiu, a învățat ascultarea din cele ce a pătimit. Și, desăvîrșindu-Se, S-a făcut tuturor celor ce-L ascultă pricină de mîntuire veșnică.” Cu Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce este desăvîrșit mai înainte de veci, s-a desăvîrșit însă și chipul robului⁵³, care s-a făcut fără de patimă și stricăciune și fără de moarte. Deci a zis că Domnul a făcut acestea „în zilele trupului Său”, cînd avea trupul muritor: ele sînt toate omenești, și nu cuvenite lui Dumnezeu. Drept aceea, și în Psalmul acesta Mîntuitorul cere să fie păzit și de Sine Se păzește; că cere ca om, și dă cererea ca Dumnezeu, binevoind și împreună-lucrînd Tatăl Său. Iar acest cuvînt: „Zis-am Domnului: Domnul Meu ești Tu”, se aseamănă cu: „Mă duc către Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru.”

că de bunătățile Mele nu ai trebuință.

Că nelipsit ești și de dreptatea omenească nu ai trebuință, și orice bunătate ar face cineva, tot el se folosește, iar Ție nici un cîștig nu îți este de aici. Însă pe aceasta, Simmah a tălmăcit-o într-alt fel: „Vreo bunătate mie nu-mi este afară de Tine.” Zice: Tot venitul celor bune prin darul Tău îmi este mie.

Și amîndouă aceste tălmăciri se țin de blagocestie⁵⁴: că și noi de la Dumnezeu dobîndim bunătățile, și El de a noastră dreaptă lucrare nu are trebuință, ci pentru folosul nostru o legiuiește pe aceasta.

3 Sfinților celor de pe pămîntul Lui minunate a făcut Domnul, căci toate voile Sale sînt întru dînșii.

Aici, îi însemnează pe Apostoli și pe cei ce au crezut prin aceia, cărora zice că s-au făcut arătate minunile lui Dumnezeu, fiindcă au împlinit - zice - toate poruncile Mele.

4 Înmulțitu-s-au slăbiciunile lor, după aceea s-au grăbit.

Zice: Multe s-au ridicat dinspre toate părțile: năpădiri de noroade și de povățuitori de noroade, de împărați și de voievozi. Însă, biruindu-i pe toți, drumul l-au săvîrșit cu prea-multă grăbire și scopul l-au atins. Și se aseamănă acesta cu graiul apostolesc: „Cînd voi fi slab, atunci sînt puternic.”

Nu voi aduna adunările lor din sîngiuri, nici voi pomeni numele lor prin buzele Mele.

Iar pe aceștia - zice - care s-au sculat asupra lor, îi voi da la pedepse și voi ascunde pomenirea lor cu uitarea, încît înseși numirile lor să nu se mai știe cu totul.

5 Domnul este partea moștenirii Mele și a paharului Meu.

Se cuvine a ne aduce aminte de cele dintru al doilea Psalm, pentru că și acolo tot omenește a zis Tatăl către Dînsul: „Cere de la Mine, și îți voi da Ție neamurile - moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pămîntului.” Iar în *Sfintele Evanghelii*, El Însuși a zis către Tatăl Său pentru Sfinții Apostoli: „Părinte, aceia pe care Mi i-ai dat Mie ai Tăi erau și Mie pe dînșii Mi i-ai dat. Și nici unul dintre dînșii n-a pierit, fără numai fiul pierzării.” Ci, precum aici, rugîndu-Se, vorbește omenește, așa arată în alte părți

⁵³ „Chipul robului” - firea cea omenească pe care a luat-o Mîntuitorul (vezi *Acatistul Domnului*).

⁵⁴ bună-credință, evlavie, cuvioșie, temere de Dumnezeu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că El este Stăpînul tuturor, că zice: „Oile Mele aud glasul Meu, și Eu le cunosc pe ele, și ele îmi urmează Mie și Eu le dau lor viață veșnică”. Și iarăși: „Încă și alte oi am, care nu sînt din turma aceasta. Și pe acelea Mi se cade Mie a le aduce, și glasul Meu vor auzi și se vor face o turmă și un Păstor.” Și omenește zice încă în Psalmul de față: „Domnul este partea moștenirii Mele și a paharului Meu”, numind „moștenire” împărăția neamurilor, iar „pahar” - moartea pe care a răbdat-o pentru noi. Așa zicea și în *Sfintele Evanghelii*: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta.” Mai descoperit, ar fi zis: Domnul este partea Mea și a Bisericii Mele, care este moștenirea Mea. Domnul este încă și parte a paharului Meu, adică a morții.

Tu ești Cel ce iarăși așezi moștenirea Mea.

N-a zis: „Cel ce Mi-ai dat-o”, ci: „Cel ce iarăși așezi moștenirea Mea”. Fiindcă omul, îndată ce s-a zidit, a luat stăpînirea tuturor și avea viață fără de moarte, iar după călcarea poruncii a căzut dintru amîndouă: și din stăpînire, și din viață. Stăpînul face cererea pentru firea omenească, rugîndu-Se omenește ca aceea să-și ia înapoi viața și stăpînirea.

6 Funii au căzut peste Mine întru cei prea-puternici ai Mei, că moștenirea Mea prea-tare este Mie.

Pentru moștenirea aceasta - zice - am primit vrăjmășiile și bîntuielile de acum - că „funii” îi numește pe vrăjmași. Așa zice și într-un alt Psalm: „Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul Meu, și Eu legea Ta n-am uitat.” Deci zice: Pentru „moștenirea aceasta prea-tare” și pentru mîntuirea oamenilor rabd vrăjmășiile și bîntuielile de față.

7 Bine voi cuvînta pe Domnul, Cel ce M-a înțelepțit pe Mine. Și încă și pînă în noapte M-au pedepsit rărunchii Mei.

Înțelepțindu-Mă de la Domnul, voi birui noaptea Patimii. Că „noapte” a numit scîrba cea întunecoasă a ispitelor. Și să nu socotească nimeni că este nepotrivit lucru a Se înțelepți Stăpînul Hristos după firea omenească, auzind noi pe dumnezeiescul Luca: „Iar Iisus sporea cu înțelepciunea și cu darul înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.” Și să-l auzi iarăși pe acesta zicînd că Îngerul, venind, L-a întărit pe El cînd S-a înfricoșat în vremea Patimii și a asudat picături de sînge. Iar dacă a avut trebuință de ajutor îngeresc ca să arate firea chipului robului, apoi cu mult mai vîrtos Se înțelepțea cu adevărat de la Dumnezeirea ce locuia întru Dînsul: căci, fiind om și Dumnezeu, Se înțelepțea ca om, dar era izvor al înțelepciunii ca Dumnezeu.

8 Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea pururea că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clatin.

9 Pentru aceasta s-a veselit inima Mea, și s-a bucurat limba Mea și încă și trupul Meu se va sălășlui spre nădejde.

10 Că nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciune.

11 Cunoscute ai făcut Mie căile vieții,

De prisos este să le mai tîlcuim noi pe acestea, după ce a făcut-o dumnezeiescul Petru, cel ce a primit descoperirea și de la Tatăl, și de la Fiul, și de la Sfîntul Duh. Că,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

făcînd cuvînt între Iudei și aducînd în mijloc această mărturie, el a zis așa: „Bărbați frați, se cade să zic cu îndrăzneală către voi pentru Patriarhul David că a și murit, s-a și îngropat, și mormîntul lui este între noi pînă în ziua de astăzi. Că, fiind Prooroc și știind că Dumnezeu s-a jurat cu jurămînt ca din rodul coapsei lui să ridice pe Hristos după trup, mai-înainte văzînd, a grăit pentru Învierea Lui că «nu s-a lăsat în iad sufletul Lui, nici trupul Lui n-a văzut stricăciune».” Și, la alt loc: „David, slujind neamului său, a murit și a văzut stricăciune, iar Acela pe Care Dumnezeu L-a sculat nu a văzut stricăciune.” De nevoie lucru este a le grăi pe acestea celor ce îndrăznesc a tîlcui rău, încă și Iudeilor, pentru că au mustrare vădită a trăsîrii Iudeilor.

Deci Stăpînul Hristos zice, și aici, omenește: Întărîndu-Mă totdeauna de dumnezeiasca fire, Mă apropii de mîntuitoarea Patimă și Mă veselesc cu nădejdea Învierii: că nici sufletul Meu nu se va lăsa în iad, nici trupul Meu nu va pătimi stricăciunea după fire, ci degrab voi dobîndi învierea și Mă voi întoarce la viață, arătînd această cale tuturor oamenilor.

umple-Mă-vei de veselie cu fața Ta, frumusețe - în dreapta Ta pînă în sfîrșit.

Apropiindu-Se la Patimă, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte.” Iar aici, pomenind Învierea, a folosit după cuviință aceste cuvinte, învățîndu-ne că, în locul mîhnirii aceleia, va fi întru necurmată veselie și dulceață, fără de patimă și neschimbător, făcîndu-Se nemuritor și după firea omenească. Căci ca Dumnezeu așa era de-a pururea și, îndată ce S-a plăsmuit în pîntece, I-ar fi fost lesne a dăruî nepătimirea, neschimbarea și nemurirea și firii Lui omenești. A slobozit însă firea pe care a luat-o asupra-Și a călători prin patimi, pentru ca, pierzînd silnicia păcatului, să curme într-acest chip tirania diavolului, și să piardă stăpînirea morții și să dea tuturor oamenilor pricină de a învia a doua oară. Deci ca un om ia nestrăbătura și nemurirea.

Totodată, Psalmul acesta muștră și vătămarea de minte a lui Arie, și pe a lui Evnomie și pe a lui Apolinarie⁵⁵. Primii au zis că Dumnezeu-Cuvîntul a luat trup neînsuflețit, iar Apolinarie a numit însuflețit trupul luat asupra-Și, dar I-a lipsit pe dînsul de sufletul cel cuvîntător. Și nu știu de unde a cunoscut aceste două suflete, că nicăieri dumnezeiasca *Scriptură* nu învață această dogmă. Ci Preasfîntul Duh, prin Fericitul David, vădit a pomenit de suflet, dînd mustrare asupra amîndorura eresurile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 16

Rugăciunea lui David.

Fiind gonit de Saul și pătimind multe feluri de bîntuiri, Îl cheamă spre ajutor pe Dumnezeuul tuturor:

Auzi, Doamne, dreptatea mea, ia aminte cererea mea, ascultă rugăciunea mea - nu întru buze viclene.

⁵⁵ Mari ereziarhi, despre care va mai fi vorba.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iarăși, „dreptate” nu zice aici fapta bună desăvârșită, ci cererea cea dreaptă. Ceilalți tălmăcitori nici nu au adăugat pronumele „mea”, ci Simmah și Teodotion L-au numit pe Dumnezeu „Domn al dreptății”, iar Achila a zis așa: „Auzi, Doamne, drept”, în loc de: „cu dreptate, nu cu îndelungă-răbdare”. Iar acest „nu într-o buze viclene”, Simmah l-a zis: „nu prin buze viclene”, adică: Aduc rugăciunea cu buze curate, nu unele cugetînd, și altele grăind, ci limba o am împreună-mărturisind cu socoteala.

2 De la fața Ta judecata mea să iasă, ochii mei să vadă dreptate.

Te rog să judeci cele pentru mine, căci știu dreptatea hotărîrii Tale.

3 Ispitit-ai inima mea, cercetat-o-ai noaptea, cu foc m-ai lămurit, și nu s-a aflat întru mine nedreptate.

4 Ca să nu grăiască gura mea lucrurile oamenilor,

Aici, ne învață că, apucînd pe Saul de multe ori în mîna sa, n-a suferit a-l ucide, ci a răsplătit nedreptatea cu facere de bine. Pentru aceea a pomenit și noaptea într-o care a făcut acest lucru, atunci cînd, dormind Saul, l-a păzit și nici unuia dintre ai săi nu i-a dat voie să aducă asupra lui rana purtătoare de moarte. Însă „noapte” numește cu închipuire și primejdiile, pentru întunecarea mîhnirii, precum „lămurire prin foc” numește cercarea. Căci: „Cu foc m-ai lămurit - zice - și nu s-a aflat întru mine nedreptate”, că, cercîndu-mă ca pe aur, curat m-ai aflat - o Stăpîne! Că atîta stau de departe de a vătăma pe neprietenul meu, încît și despre defăimare am păzit limba mea slobodă și n-am suferit a grăi cele pe care le lucrează el.

pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre.

Plecîndu-mă poruncilor Tale, am făcut și acest lucru greu și ostenitor.

5 Săvîrșește pașii mei întru cărările Tale, ca să nu se clătească pașii mei.

Deci Te rog să nu se abată în lături scopul meu. Și va fi acest lucru, dacă aș dobîndi ajutorul Tău. Că „pași” a numit pornirea faptei.

6 Eu am strigat, că m-ai auzit, Dumnezeuule,

Nu în zadar - zice - am rostit cuvintele acestea, ci avînd cercarea iubirii Tale de oameni, că de multe ori m-ai auzit cînd Te-am chemat.

pleacă mie urechea Ta și auzi graiurile mele!

7 Minunate fă milele Tale, Cel ce mîntuiești pe cei ce nădăduiesc spre Tine.

Deci, primește rugăciunea și pornește multe limbi spre lauda Ta. Căci cei ce s-au miluit de Tine îl vor vedea pe cel nedreptățit și vor lăuda purtarea Ta de grijă, obișnuind Tu a le dăruia ajutor celor ce nădăduiesc spre Tine.

8 De cei ce stau împotriva dreptei Tale păzește-mă, Doamne, ca pe lumina ochiului.

Împotriva-stătători dreptei lui Dumnezeu i-a numit pe cei ce-i dădeau lui război, și prea-cu cuviință, fiindcă el fusese uns de Dumnezeu și de la Dînsul dobîndise împărăteasca hirotonie. Deci zice: Hotărîrii Tale se pun împotriva cei ce au pornit războiul împotriva mea. Și se roagă să dobîndească păzire ca și lumina ochiului, care are ca pe niște îngrădiri sprijinirea sprîncenelor, ce trimit la tîmple umezeala sudorilor și izbăvesc vederea de vătămare, iar în loc de pari, are genele; acest fel de purtare de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

grijă se roagă să o dobândească.

*Întru acoperământul aripilor Tale mă vei acoperi
9 de către fața necredincioșilor ce m-au necăjit pe mine.*

Folosind altă icoană, iarăși se roagă să dobândească purtarea de grijă. Că „aripi” numește iutea și grabnica întemeiere a purtării de grijă, căci ușoară este pornirea aripilor. Am auzit zicînd și pe marele Moisi: „Întinzîndu-Și aripile Sale, i-a primit pe dînșii și i-a ridicat pe umerele Sale.” Încă și Domnul a zis către Ierusalim: „De cîte ori n-am voit să adun pe fiii tăi în ce chip găina adună puii săi sub aripile sale, și n-ați voit!”

*Vrăjmașii mei sufletul meu l-au înconjurat.
10 Grăsimea lor au încuiat-o, gura lor a grăit mîndrie.*

Oarecari au numit „grăsime” buna-norocire și sănătatea, dar mie mi se pare că numește așa dragostea și iubirea de frați, că aceasta arată urmarea graiurilor. Așadar, zice: Încuind toată fireasca milostivire și nedînd nici un loc gîndurilor iubirii de oameni, ei grăiesc graiuri înalte și trufașe, și alcătuiesc și așează asupra mea pîndiri și măiestrii de multe feluri.

11 Scoțîndu-mă, acum m-au înconjurat, ochii lor i-au pus ca să-i plece în pămînt.

Ei m-au izgonit din pămîntul strămoșesc și iarăși aleargă aici și acolo, voind să mă prindă, fiindcă nu voiesc să vadă dreptatea, ci au ochiul minții abătut în altă parte. Așa a tălmăcit și Simmah: „Ochii lor i-au tocmit să-i plece în pămînt într-altă parte.”

12 Apucatu-m-au ca un leu gata spre vînat și ca un pui de leu ce locuiește întru ascunsuri.

Lepădînd cuvîntarea firii⁵⁶, urmează fiarelor ce voiesc hrana, și împrejur o pîndesc și se pornesc de năprasnă.

13 Scoală-Te, Doamne, întîmpină-i pe ei, și-i împiedică pe dînșii! Izbăvește sufletul meu de la cel necredincios cu sabia Ta, de la vrăjmașii mîinii Tale.

Pornirea aceloră oprește-o - o Stăpîne! - cu opririle pe care le ști. Că „împiedică” aceasta a zis, din metafora celor ce îi surpă pe furis pe cei ce aleargă. Iar pe mine - zice - slobozește-mă de bîntuiala aceloră, abătînd sabia Ta asupra lor.

14 Doamne, din puțin de pe pămînt

Adică: Cu hotarul Tău îi trimiți la moarte pe oameni, căci Tu ai zis: „Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce.”

împărtășește-i pe dînșii în viața lor, și de cele ascunse ale Tale să se umple pîntecele lor.

Zice: Iar eu, deși lesne îți este a-i trimite la moarte, Te rog să-i risipești vii pe dînșii, și reaua lor întovărășire să se strice și să se împărtășească ei de pedepsele învistierite la Tine. Așa zice încă și Dumnezeu Însuși, în cîntarea marelui Moisi: „Au nu toate acestea s-au adunat la Mine și s-au pecetluit întru comorile Mele? În ziua izbîndirii le

⁵⁶ Rațiunea cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om, după Chipul Său.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

voi răsplăti, în vremea cînd va greși piciorul lor.”

Săturatu-s-au fiii și au lăsat rămășițele pruncilor lor,

Simmah a tălmăcit așa: „Sătura-se-vor fiii și vor lăsa rămășițele pruncilor lor.” Știu - zice - că vei aduce dreapta Ta pedeapsă nu numai asupra lor, ci și peste fiii lor și peste nepoții lor, cei ce au urmat răutatea strămoșilor. Iar acest „se vor satura” înseamnă: Se vor împărtași de cele rele pînă la sațiu.

15 iar eu întru dreptate mă voi arăta feței Tale, sătura-mă-voi cînd mi se va arăta mie mărirea Ta.

Adică mie, robului Tău - zice. Că aceia vor fi pedepsiți precum am spus, iar eu mă voi desfăta întru bunătățile Tale, trimise de dreapta Ta purtare de grijă, primind cercare și probă prea-mare a facerii Tale de bine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 17

Întru sfîrșit, robului Domnului, lui David, care a grăit Domnului cuvintele cîntării acesteia în ziua în care l-a izbăvit pe dînsul Domnul din mîna tuturor vrăjmașilor lui și din mîna lui Saul, și a zis:

Arătată este deasupra-scrierea și nu are trebuință de tîlcuire. Pricina Psalmului este pusă și în *Istoria Împăraților*. Însă vrednic lucru este a ne minuna de filosofia Proorocului, că - pătîmind de la Saul atîtea bîntuieli - nu l-a rînduit pe dînsul între vrăjmașii lui, ci - despărțindu-l de neprieteni - nu l-a pomenit ca pe un vrăjmaș. Și s-a scris deasupra „întru sfîrșit”, căci are și proorocia chemării neamurilor și a înstrăinării ludeilor, care s-a făcut după multe vremi mai pe urmă.

Iubi-Te-voi, Doamne, vîrtutea mea!

2 Domnul este întărirea mea, și scăparea mea și izbăvitorul meu. Dumnezeuul meu, ajutorul meu, și voi nădăjdui spre Dînsul. Apărătorul meu, și cornul mîntuirii mele și sprijinatorul meu.

Proorocul răsplătește facerile de bine cu dragoste, căci doar cu aceasta este cu putință a-l răsplăti lui Dumnezeu acela ce bine a pătimit de la Dînsul. Pe aceasta a legiuit-o Dumnezeu și cînd începea *Punerea de Lege*: „Să iubești - zice - pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău și din toată vîrtutea ta.” Și însăși slujba urmează dragostei celui iubit, pentru că dragostea „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată.” Și se făgăduiește Fericitul David să iubească pe Dumnezeu, nu pentru că nu ar fi făcut desăvîrșit acest lucru pînă atunci, ci nesuferind a se satura de dragoste. Apoi, dă numiri dumnezeiești facerilor de bine și din catalogul bunătăților pe care le-a dobîndit face catalog de nume. Și numește pe Dumnezeu: „vîrtute”, fiindcă s-a împărtașit de aceasta; „întărire”, ca acela ce s-a întărit împotriva neprietenilor; „scăpare”, ca acela ce a avut pe Dumnezeu zid și îngrădire tare; „izbăvitor”, ca acela ce s-a izbăvit prin Dumnezeu de vrăjmași; „ajutor”, ca acela ce de acolo a dobîndit ajutorul; „apărător”,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ca pe Cel ce i S-a făcut lui apărător în vreme de nevoie; „corn de mîntuire și sprijinitor”, ca acela ce s-a mîntuit cu a Lui purtare de grijă. Iar „corn de mîntuire” a pus din metafora dobitoacelor ce îi muncesc pe vrăjmași cu coarneau. „Corn încă se zice și împărăția, că «va da tărie împăraților noștri și va înălța cornul unsului Său», în loc de: «împărăția unsului Său».”

3 Lăudînd, voi chema pe Domnul, și de vrăjmașii mei mă voi mîntui.

Aici ne învățăm să mulțumim pentru bunătățile ce ni s-au făcut și să cerem iarăși cele cuvenite. Și zice: Făcînd aceasta, voi fi mai înalt decît vrăjmașii. Apoi, povestește ridicările asupra cele de multe feluri ale neprietenilor:

*4 Cuprinsu-m-au durerile morții și rîurile fărădelegii m-au tulburat,
5 durerile iadului m-au înconjurat, întîmpinatu-m-au lațurile morții.*

„Dureri ale morții” și „ale iadului”, numește primejdiile purtătoare de moarte, căci, precum odată cu nașterea se fac durerile, așa se învecinează cu moartea și primejdiile prea-mari. Iar „rîuri ale fărădelegii” sînt năpădirile nedrepte și fără de veste ale vrăjmașilor, că Saul și ceilalți neprieteni năvăleau de năprasnă, precum izbește rîul cînd primește scursurile apelor de aici și de acolo. Iar „lațuri ale morții” a numit năpădirile, că ceea ce este lațul și cursa celor necuvîntătoare le este pîndirea celor ce li se dă război: amîndouă sînt măiestrii de vătămare ascunsă.

6 Și, cînd mă necăjeam, am chemat pe Domnul și către Dumnezeuul meu am strigat. Și a auzit din Biserica cea sfîntă a Sa glasul meu, și strigarea mea înaintea Lui va intra în urechile Lui.

Însă, fiind înconjurat de atîtea primejdii, am chemat dumnezeiasca purtare de grijă, defăimînd tot ajutorul omenesc. Și nu am greșit în nădejdea mea, că Dumnezeu a primit cererile mele îndată. Iar „Biserică”, aici, nu o zice pe cea făcută de mîna, că Solomon⁵⁷ a zidit-o pe dînsa după acestea, ci a numit așa Cerul.

7 Și s-a clătinat, și s-a cutremurat pămîntul, și temeliile munților s-au tulburat și s-au clătinat, că S-a mîniat pe dînsele Dumnezeu.

8 Suitu-s-a fum întru mînia Lui, și foc de la fața Lui se va aprinde, cărbuni s-au ațîțat de la Dînsul.

Însă toate acestea nu le-a pus ca și cum așa s-au făcut cu adevărat, ci pentru că în acest chip sînt înțelese cu credința. Dumnezeu a făcut așa de multe ori, nu numai pedepsind, ci și înfricoșînd pe oameni, îngrozind cu trăznete, cu sunete, cu cutremur și cu foc. Astfel, voind a-l înfricoșa pe Israil, a arătat muntele Sinai fumegînd cu foc. Deci prin acestea Proorocul a vestit pedeapsa asupra vrăjmașilor, învățînd și pe ceilalți oameni să nu le lucreze pe cele asemenea, ca să nu pătimească la fel.

9 Și a plecat cerurile, și S-a pogorît și - negură sub picioarele Lui.

10 Și S-a suit peste Heruvimi și a zburat, zburat-a pe aripile vînturilor.

11 Și a pus întuneric ascunderea Lui, împrejurul Lui - Cortul Lui,

Aici, povestind iarăși arătarea lui Dumnezeu, pune întru ascultători destulă frică.

⁵⁷ Al patrulea fiu al lui David, din femeia lui Urie, Vatșeva; ultimul împărat al statului unitar evreiesc, între 970-930.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dar noi nu știm nici pogorîre, nici suire a firii dumnezeiești, că Dumnezeu este nescris împrejur, fiind pretutindeni de față și pe toate cuprinzîndu-le. Ci prin acestea învățăm mulțimea felurită a iconomiilor, că uneori Se arată oamenilor mai cu blîndețe și mai cu apropiere, iar alteori mai cu mare cuviință⁵⁸. Uneori încă, voind a pune în lăuntru frică, arată lucruri prea-slăvite și neobișnuite. Deci pe acest „a plecat cerurile și S-a pogorît” îl vom înțelege cum că a arătat a Sa arătare. Iar „negură sub picioarele Lui” însemnează venirea de față cea nevăzută; suirea „peste Heruvimi” și zburarea „peste nori” arată iuțimea arătării; acest „a pus întuneric ascunderea Lui” închipuie firea cea nevăzută, iar „împrejurul Lui este Cortul Lui” - lumina dimprejurul Lui. Pentru aceea a zis și Fericitul Pavel: „Cel ce singur are nemurirea și locuiește în lumina cea neapropiată.”

Întunecoasă apă în norii văzduhurilor.

12 Dintru strălucire înaintea Lui nori au trecut,

Zice: Precum aerul, întunecîndu-se prin desimea norilor, sloboade strălucirea fulgerului, tot așa Dumnezeu tuturor, nevăzut fiind, își sloboade și razele luminii gîndite, dar îi și muncește cu focul cel muncitor pe cei ce trăiesc întru răutate. Că aceasta a arătat adăugînd:

grindină și cărbuni de foc.

13 Și a tunat din cer Domnul și Cel înalt Și-a dat glasul Său.

14 Trimis-a săgeți, și i-a risipit pe ei; și fulgere a înmulțit, și i-a tulburat pe dînșii.

Acestea s-au petrecut și la noi de multe ori: că, întru războaiele făcute nu de mult, i-a mistuit cu grindină și cu foc pe barbarii care veniseră asupra noastră dinspre miazănoapte, iar pe Persii ce se ostășiseră dinspre răsărit și nădăduiau a lua fără sînge cetățile noastre i-a înobădat cu obezi și i-a oprit de a mai pași înainte; și pe unii i-a dat la moarte, iar pe alții i-a trimis vestitori ai celor făcute și întîmplăte.

15 Și s-au arătat izvoarele apelor și s-au descoperit temeliile lumii de certarea Ta, Doamne, de suflarea Duhului mîniei Tale.

Și aceasta s-a făcut la noi întru multe părți: clătindu-se, pămîntul s-a desfăcut, și adînc nemăsurat s-a arătat în munți înalți și apă a ieșit în locuri fără apă. Ocîrmuitorul tuturor le face pe acestea arătînd oamenilor puterea Sa cea muncitoare și învățîndu-i că într-o clipeală poate să aducă pierzarea cea de tot asupra tuturor, dar, din iubire de oameni, întîrzie pedeapsa și așteaptă pocăința.

16 Trimis-a dintru înălțime și m-a luat, luatu-m-a din ape multe.

Și, învățîndu-ne ce numește cu închipuire „ape”, a adăugat:

17 Izbăvi-mă-va de vrăjmașii mei cei tari și de cei ce mă urăsc pe mine, că s-au întărit mai vîrtos decît mine.

Zice: A arătat vădit neprietenilor mei purtarea de grijă asupra mea. Că aceasta a zis grăind: „Trimis-a dintru înălțime și m-a luat”, în loc de: I-a încredințat pe toți că mi-a dat ajutor din cer și m-a învrednicit de această purtare de grijă, văzînd tăria neprietenilor, căci „s-au întărit mai vîrtos decît mine”.

⁵⁸ cu mai multă slavă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

18 Întîmpinatu-m-au în ziua răutății mele,

Mie mi se pare că însemnează aici scularea asupra-i a lui Avesalom, făcută după păcat, că „răutate” - pe care Simmah o numește „ticăloșie” - zice slăbiciunea sufletului pentru care s-a făcut păcatul.

și S-a făcut Domnul întărirea mea și m-a scos întru lărgime.

Împingîndu-mă - zice - și surpîndu-mă și trîntindu-mă, m-a întărit Dumnezeu și strîmtoarea a făcut-o lărgime, dăruindu-mi viață în locul morții celei așteptate. Aceasta o zice încă și în alt Psalm: „Împins fiind, m-am povîrnit să cad, și Domnul m-a sprijinit.”

19 Izbăvi-mă-va, că m-a voit.

Nădăjduiesc că mă va învrednici de același ajutor și în vremea de aici înainte, și mă voi înălța deasupra vrăjmașilor, măcar de vor și avea prea-foarte multă putere.

20 Și îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea și după curăția mîinilor mele îmi va răsplăti mie.

21 Că am păzit căile Domnului și nu am făcut păgînatate despre Dumnezeul meu.

22 Că toate judecățile Lui sînt înaintea mea și îndreptările Lui nu s-au depărtat de la mine.

Nu fără dreptate - zice - face purtare de grijă pentru mine, ci știind scopul meu și cunoscînd că am sîrguință să păzesc toate poruncile Lui. Că - de vreme ce a arătat multa purtare de grijă a lui Dumnezeu spre dînsul - arată acum și dreptatea acesteia, îndemnînd pe auzitor spre fapta bună și învățîndu-ne că nu este cu putință a o dobîndi pe aceasta pînă nu vom cîștiga adevărata dragoste către Dumnezeu. Proorocul n-a voit a dezgoli tuturor catalogul isprăvilor sale, ci face închipuire de cum este cu putință să dobîndești dumnezeiasca purtare de grijă.

23 Și voi fi fără prihană cu Dînsul

Și cum este cu putință să se isprăvească acest lucru?

și mă voi păzi de fărădelegea mea.

Depărtîndu-mă - zice - de acelea pe care rău le-am lucrat, mă voi face fără prihană în vremea viitoare. Astfel, marele David - fiind silit a pomeni ale sale isprăvi, ca să arate dreptatea purtării de grijă a lui Dumnezeu - nu a suferit să ascundă fărădelegea făcută de dînsul.

24 Și îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea și după curăția mîinilor mele înaintea ochilor Lui.

Atunci dar - zice - cînd mă voi face cu totul fără de prihană, voi dobîndi bunătățile întregi. Că pe toate le privește Dumnezeul tuturor, și va face răsplătirile și pentru faptele cele bune - că pe acestea le-a numit „curățenie a mîinilor” - și pentru scopul cel bine-credincios al minții. Apoi, ne învață aceasta mai descoperit:

25 Cu cel cuvios, cuvios vei fi; și, cu omul nevinovat, nevinovat vei fi.

26 Și, cu cel ales, ales vei fi; și, cu cel îndărătnic, Te vei îndărătnici.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

După socotelile oamenilor potrivești răsplătirile - o Stăpîne! - pentru că celor cuvioși le dăruiești cele vrednice cuvioșiei, și celor nevinovați și izbăviți de păcat - pe cele asemenea; celor aleși și desăvârșiți - pe cele desăvârșite, iar celor ce îndată se abat și călătoresc pe calea împotrivică, potrivit le gătești să afle sfârșitul căii. Cum și în ce chip?

27 Că Tu pe norodul cel smerit vei mîntui, și ochii mîndrilor vei smeri.

Că pe cei ce ori au gînd smerit, ori sînt smeriți din întîmplare, îi învrednicești de mîntuire și îi arăți vestiți. Iar pe cei ce își ridică sprînceana și robesc trufiei, îi silești a se pleca la pămînt și a gîndi la prostimea firii.

28 Că Tu vei lumina pe Luminătorul meu, Doamne-Dumnezeul meu, lumina-vei întunericul meu.

Fiindcă a numit de multe ori necazurile „întuneric”, după cuviință numește izbăvirea de acestea „lumină”. Și zice: Dobîndesc de la Tine și această purtare de grijă, căci Luminătorul, Cel ce a primit lumina cea adevărată (și numește așa Chipul robului⁵⁹) Se va zidi dintru a mea coapsă. Pe aceasta o zice încă și în alt Psalm: „Acolo voi răsări cornul lui David, gătit-am Luminător unsului meu.”

29 Că întru Tine mă voi izbăvi de ispită, și întru Dumnezeuul meu voi trece zidul.

Zice: Prin darul Tău voi scăpa de toată bîntuiala și de toată pîndirea - că „ispită” și „zid” numește pîndirea.

30 Dumnezeuul meu, fără prihană este calea Lui,

Cu dreptate le ocîrmuiești pe toate, și pentru aceasta cutez.

cuvintele Domnului - cu foc lămurite.

Și pe aceasta am învățat-o din nemincinoasele Tale cuvinte. Căci „cu foc lămurite” le numește pe cele cercate și izbăvite de minciună, după cum am zis și mai înapoi.

31 Scutitor este al tuturor celor ce nădăduiesc spre Dînsul.

Nu numai eu, ci toți cei ce au această nădejde către Dînsul vor dobîndi același ajutor.

32 Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul nostru, și cine este Dumnezeu, fără numai Dumnezeuul nostru?

Că nici nu este alt dumnezeu, ca unul să-i dea cererea aceluia, iar altul - Acestuia.

33 Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere și a pus fără prihană calea mea,

Că, întărindu-mă cu a Lui putere, mă sîrguiesc a umbla pe calea cea dreaptă.

34 Cel ce face picioarele mele ca ale cerbului și peste cele înalte mă pune;

Că, precum cerbilor le-a dat după fire a călca fiarele înveninate, așa m-a arătat și pe mine mai tare și mai înalt decît neprietenii.

35 Cel ce înveți mîinile mele la război,

Că - întinzîndu-le pe acestea întru rugăciune - îi biruiesc pe vrăjmași.

⁵⁹ omul Iisus

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și ai pus arc de aramă în brațele mele,

Pentru aceasta, a făcut brațele mele ca un arc de aramă nefrînt, ca să sloboadă săgețile asupra vrăjmașilor.

36 și mi-ai dat mie scuteală de mîntuire și dreapta Ta m-a sprijinit. Și certarea Ta m-a îndreptat întru sfîrșit și certarea Ta aceasta mă va învăța.

Și m-ai pedepsit pe mine, cel ce am păcătuit, m-ai îndreptat după ce am căzut, m-ai învățat cît de mare rău este păcatul și m-ai învrednicit mîntuirii.

37 Lărgit-ai pașii mei sub mine, și nu au slăbit urmele mele.

Întru strîmtorarea necazului - zice - mi-ai dat lățimea mîngîierii, de care mîngîindu-mă, am ajuns pînă în vremea de acum. Iar pe „lărgit-ai”, Simmah l-a zis: „desfătat-ai”.

38 Goni-voi pe vrăjmașii mei și-i voi prinde pe dînșii. Și nu mă voi întoarce, pînă ce se vor sfîrși.

39 Necăji-i-voi pe dînșii, și nu vor putea să stea, cădea-vor sub picioarele mele.

Zice: Întărindu-mă de dumnezeiasca Ta Pronie, nădăduiesc că-i voi birui pe toți vrăjmașii mei și că nu mă voi opri pînă ce nu-i voi face iarăși supuși. Că aceasta a arătat zicînd: „cădea-vor sub picioarele mele.”

40 Și m-ai încins cu putere spre război, împiedicat-ai pe toți cei ce se sculau asupra mea, sub mine,

Adică: Mi-ai dăruit bărbăție și tărie și ai împiedicat pornirea vrăjmașilor. Așa s-a făcut și cu Goliat, și cu Saul: pe acela care a cheltuit vremea lucrării întru cuvinte nebunești l-a surpat cu praștia, iar de cel legat cu somnul a scăpat cu lesnire. Tot așa a scăpat și de bîntuielile Gateenilor⁶⁰.

41 și al vrăjmașilor mei mi-ai dat dosul

În loc de: l-ai întors în fugă - că osebirea celor ce fug este să dea dosurile.

și pe cei ce mă urăsc i-ai pierdut.

Pe Saul, pe Ahitofel, pe Avesalom și pe nenumărați alții.

42 Strigat-au, și nu era Cel ce mîntuiește, către Domnul, și nu i-a auzit pe ei.

Nici cei străini nu au dobîndit purtarea de grijă chemîndu-i spre ajutor pe ai lor dumnezei, nici Saul, Avesalom, Semei⁶¹ și ceilalți vrăjmași dintre Israiliteni nu l-au avut ajutor pe Dumnezeu.

43 Și-i voi zdrumica pe ei ca praful în fața vîntului, ca tina ulițelor voi șterge pe dînșii.

Ajutîndu-mi mie darul Tău, se vor face deșerți și de tot nevăzuți.

44 Izbăvește-mă de împotrivă-grăirea norodului!

⁶⁰ Locuitorii cetății Gat, unde s-a adăpostit David pe cînd era gonit de Saul. Despre Gateeni va mai fi vorba.

⁶¹ Vezi nota tîlcuirii stihului 13, Psalm 30.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aici, mai-nainte vestește nebunia ludeilor împotriva Mîntuitorului și mîntuirea neamurilor și se roagă să nu aibă nici o împărtășire la împotrivă-grăirea acelor.

Pune-Mă-vei cap neamurilor.

Și, cu adevărat, nu-l știm pe David să fi împărățit peste neamuri, ci proorocia se împlinește prin Cel ce S-a născut dintru dînsul după trup. Pentru că Cel ce S-a născut după trup din David - „David” și El numindu-Se, după dumnezeiescul Iezechiel - Stăpînul zic, adică Hristos, a împărățit peste toate neamurile, de-a pururea stăpînind peste toți ca Dumnezeu, iar după întrupare primind și slujba cea de voie a celor ce au crezut întru Dînsul.

45 Norodul pe care nu l-am cunoscut Mi-a slujit Mie, întru auzul urechii M-a ascultat.

Mai-nainte le vestește pe acestea de către fața Stăpînului Hristos și zice: Chemîndu-se, cei ce n-au primit vreodată nici pe legiuitorul, nici pe Proorocul Meu, au ascultat și au iubit foarte cu lesnire stăpînirea Mea.

46 Fiii străini au mințit Mie, fiii străini s-au învechit și au șchiopat din cărările lor.

Iar cei ce au fost numiți „fii” și au fost scriși în rînduială de fii s-au făcut străini, fiind nemulțumitori spre facerile de bine, șchiopătînd împrejurul credinței și părăsind calea bunei-credințe. Așa zice Dumnezeu și prin Ieremia Proorocul: „Cum te-ai întors Mie întru amărăciune, via cea străină, iar Eu am sădit vie roditoare, toată adevărată”, cuvinte prin care arată sădirea Sa și mustră nemulțumirea acelor. Iar pe acest „s-au învechit și au șchiopătat”, Simmah l-a zis: „se vor necinști și se vor rușina”, sfîrșitul mai-nainte grăirii mărturisind că sînt într-adevăr plini de necinste: văzîndu-se numai, sînt urîcioși tuturor.

47 Viu este Domnul, și bine este cuvîntat Dumnezeul meu și să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele!

Pomenind împreună-grăirea ludeilor, Proorocul însemnează Patima și Învierea de după Patimă. Și, fiindcă ludeii obișnuiesc să numească „mort” pe Cel răstignit, el strigă: „Viu este Domnul, și bine este cuvîntat Dumnezeul meu și să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele.” Și nu numai că este viu, ci S-a și înălțat în ceruri și le dă mîntuire celor ce voiesc.

48 Dumnezeule, Cel ce mi-ai dat izbîndire mie și ai supus noroadele sub mine, Izbăvitorul meu de vrăjmașii mei cei mînioși,

49 de la cei ce se scoală asupra mea mă vei înălța, de omul nedrept mă vei izbăvi.

Deci Tu, Cel ce vei face acestea multe vremi mai pe urmă, mă vei izbăvi și pe mine de cei ce îmi dau război cu nedreptate și vei arăta bine-supus norodul pe care mi l-ai supus.

50 Pentru aceasta mă voi mărturisi Ție întru neamuri, Doamne, și numelui Tău voi cînta,

Că, prin neamurile ce se vor chema puțin mai pe urmă, Te voi cînta întru bisericile din toată lumea. Și este cu putință a vedea sfîrșitul proorociei acesteia: dumnezeiescul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

David Îl laudă pe Dumnezeu prin rugi bine-credincioase întru toate cetățile și satele, ținările și pustniciile, și în munți, și în dealuri, și pe pământ, și în mare, și în cea locuită și în cea nelocuită.

51 Cel ce mărești mîntuirile împăratului și faci milă unsului Tău, lui David, și seminției lui pînă în veac.

Că, după ce m-ai uns împărat, Tu nu numai că mă mîntuiești, ci m-ai și arătat strălucit și vestit. Și îi vei învrednici de această purtare de grijă și pe copiii mei, și pînă în veac vei păzi strălucirea seminției mele. Însă, dacă se va înțelege aceasta iudeește, proorocia va fi muștrată, căci neamul lui David a ținut împărăția doar pînă la robie, iar după întoarcerea de acolo, singur povățuind, Zorobabel⁶² n-a lăsat moștenitori ai stăpînirii. Deci - dacă proorocia este adevărată, precum și este negreșit, fiindcă Duhul Adevărului a descoperit-o - apoi trebuie să înțelegem prin „sămînța lui David” cea cu strălucire veșnică pe Stăpînul Hristos, Cel ce S-a născut din David după trup, Care are Împărăție și slavă veșnică mai-nainte de veci, ca Făcător și Dumnezeu, dar a luat-o și ca om, în zilele cele mai de pe urmă. Pentru aceea a zis Dumnezeu tuturor și prin dumnezeiescul Iezechiel: „Le voi da pe David împărat al lor.” Și iarăși: „David Împăratul este în mijlocul lor.” Și l-a numit pe Dînsul „David”, ca pe Cel ce a odrăslit după trup din coapsele lui David. Încă și Fericitul Isaia strigă aceasta: „Va fi rădăcina lui Iesei Cel ce S-a sculat să stăpînească neamuri, spre Dînsul neamurile vor nădăjdui.” După ce a învățat acestea, Fericitul Matei a început scrierea *Evangheliei* sale: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David...”

TÎLCUIREA PSALMULUI 18

Întru sfîrșit, al lui David.

De la Fericitul Pavel ne-am învățat cele trei feluri ale dumnezeieștilor legi. Așa, zice că una s-a dat fără scrisori, prin zidire și prin firea oamenilor. Pentru că cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii și se înțeleg prin fapte. Și iarăși: „Neamurile ce nu au lege le fac din fire pe ale legii. Neavînd lege, aceștia își sînt ei înșiși lege.” Alta s-a dat cu slove prin marele Moisi. Și zice că *Legea* s-a adăugat pentru călcările de poruncă, poruncindu-se și așezîndu-se prin Îngerii în mîna mijlocitorului. După aceasta, s-a pus cea de a treia, adică aceea a darului, pentru că zice: „Legea Duhului Vieții m-a slobozit pe mine din legea păcatului și a morții.”

În Psalmul pus înainte, și Fericitul David împreună-glăsuiește cu acestea și îi învață pe oameni după aceeași rînduială: mai întîi, legea ce propovăduiește pe Ziditorul întru zidire; apoi, pe cea dată prin Moisi, care a pus mai multă cunoștință pentru Ziditorul întru cei ce voiau să ia aminte; după aceasta, pe cea a darului, care curățește sufletele desăvîrșit și le izbăvește de sticăciunea de acum. De aceea ne și trimite la „sfîrșit” Psalmul, căci mai-nainte vestește *Noul Testament*.

⁶² Prinț Iudeu născut în Babilon, primul între cele 12 călăuze care au adus la Ierusalim o caravană de strămutați, între 538 și 522. Împreună cu Marele Preot Iosua reia lucrările (începute de Șesbazar în 537) pentru refacerea Bisericii, care se deschide în 515 (vezi *1 Ezdra*, 2:1, 3:2,8, 4:2,3, 5:2).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria.

Zice: Numai arătîndu-se frumusețea cerurilor și mărimea, este destul să propovăduiască puterea Ziditorului. Că - dacă cel ce vede o prea-mare și prea-bună zidire îl laudă pe ziditor; dacă cel ce vede o corabie bine și frumos făcută îl înțelege pe marangoz (adică pe făcătorul de corabie); dacă, prin privirea icoanei, intră împreună în lăuntru și pomenirea zugravului - apoi, cu mult mai vîrtos văzîndu-se, zidirea povățuiește cu adevărat pe privitori către Ziditorul. Și a pomenit „cerul” și „tăria” după urmarea învățaturii marelui Moisi, pentru că acela a zis întîi: „Să se facă cerul!”, și apoi povestește zidirea tăriei, pe care a numit-o „cer al cerurilor”.

Să nu se mire nimeni înșă de numele cu număr de mulți⁶³ al cerurilor, fiind obiceiul *Scripturii* să numească uneori cu număr de unul, iar alteori cu număr de mulți. Și Fericitul David îl numește cu număr de unul: „cerul cerului Domnului.” Și iarăși: „Celui ce îmbracă cerul cu norii.” Și - cu număr de multe, iarăși același: „Lăudați-L pe Dînsul, cerurile cerurilor!” Aceeași însemnare au amîndouă graiurile, căci cerul acesta văzut s-a făcut ca oarecare acoperămînt al pămîntului, iar cel mai de sus este acoperămîntul acestuia. Deci pentru aceasta se numește „cer al cerului” și „cer al cerurilor”. Este cu puțință a vedea și la noi cetăți care au numire îndoită, pentru că zicem și „Tarson”, și „Tarsis”; și „Tiva”, și „Tivele”, pentru aceeași cetate. Așa, cei vechi numeau o cetate și „Michina”, și „Mchinele”, știind-o că se numea cu număr de multe. Și acestea nu s-au zis de mine așa prost, ci pentru cei ce se ispitesc să numere multe ceruri.

2 Ziua zilei spune cuvînt și noaptea nopții vestește cunoștință.

Urmarea tocmită a nopții și a zilei arată hotarele așezate de Ziditorul, pe care zidirea neînsuflețită nu suferă a le călca. Căci - crescînd, și micșorîndu-se spre trebuința oamenilor, și una de la alta împrumutînd vreme și iarăși plătindu-și datoria una alteia - ziua și noaptea arată purtarea de grijă ce stă asupra lor. Iar acest „îi spune cuvînt, și îi vestește cunoștință” și „povestesc slava” nu învață că cele văzute sînt însuflețite, ci este facere de față⁶⁴ care învață pe toți să se povățuiască de la cele văzute spre Dumnezeu cel nevăzut, și Aceluia să-I aducă lauda.

3 Nu sînt graiuri, nici cuvinte, ale cărora să nu se audă glasurile lor.

4 În tot pămîntul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii - graiurile lor.

Adică: Nu cu ziceri, nici cu cuvinte care nu se aud, ci în tot pămîntul a ieșit glasul lor, ori, după Achila: „canonul lor”, că - nerostind nici cuvinte, nici graiuri, ci arătînd canonul și rînduiala lor - ele cheamă tot pămîntul și marea spre dumnezeiasca laudă.

5 În soare a pus locașul Său, și el - ca un mire ce iese din cămara sa.

6 Bucura-se-va ca un uriaș să alerge cale: din marginea cerului - ieșirea lui, și întîmpinarea lui - pînă la marginea cerului.

Cei trei⁶⁵ au tălmăcit acestea mai luminat: „În soare a pus așezămîntul Său întru dînșii”, adică în ceruri. Așa a învățat și marele Moisi: „Și a făcut Dumnezeu pe cei doi

⁶³ plural

⁶⁴ „Facere de față” - personificare, figură de stil prin care se atribuie firii neomenești însușiri ale oamenilor.

⁶⁵ Cei trei tălmăcitori folosiți cu osebite: Achila, Teodotion și Simmah.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

luminători mari și i-a pus pe dînșii pe tăria cerului, spre a lumina pe pămînt.” Aceasta a zis-o și dumnezeiescul David: Și-a pus locașul Său în soare, ca el să se asemene, după frumusețe, cu mirele ce iese din cămară cu multă bună-cuviință, iar după grăbnicie - cu un uriaș ce aleargă cu multă putere și tărie, „nimeni stîndu-i spre împiedicare și ispitindu-se să-l oprească despre mergerea înainte. Așa și acesta: răsare de la răsărit, și întru o zi trece cerul și ajunge la apus, împărtaşind toată jivina de a sa fierbințele.”

7 Și nu este cine să se ascundă de căldura lui.

„Căldura” a pomenit-o aici în loc de lumină, arătînd mai mare lucrare decît lumina făcută de mînă, care nu ne încălzește decît de aproape, iar soarele - slobozindu-și razele de departe - ne împărtaşește și de căldură, și de lumină. Ajung și acestea să arate oamenilor pe Făcătorul, dar a dat și lege spre ajutor, care poate să întoarcă pe cei rătăciți:

8 Legea Domnului este fără prihană, care întoarce sufletele; mărturia Domnului - credincioasă, care înțelepțește pruncii.

9 Dreptățile Domnului - drepte, cele ce veselesc inima; porunca Domnului - strălucită, care luminează ochii.

10 Frica Domnului - curată, care rămîne în veacul veacului. Judecățile Domnului - adevărate, îndreptate împreună.

11 Dorite-s mai mult decît aurul, și decît piatra scumpă mult, și - mai dulci decît mierea și fagurul.

„Lege”, și „mărturie”, și „dreptăți”, și „poruncă” și „judecăți” numește *Legea* lui Moisi, că uneori zice: „Acestea sînt dreptățile și judecățile pe care le-a dat Domnul lui Moisi”, iar alteori: „Vei străjui *Legea* Domnului Dumnezeuului tău și vei păzi poruncile Lui!” Și se numește „lege”, ca ceea ce pune în rînduială viețuirea prea-bună; și „mărturie”, ca ceea ce îi mărturisește pe cei ce păcătuiesc și le arată pedeapsa călcării de poruncă; iar „dreptăți” - ca ceea ce învață dreptatea, și oprește nedreptatea și îi arată drepti pe cei ce isprăvesc fapte bune. Se numește „poruncă”, ca ceea ce poruncește ce se cuvine să se facă și le rînduiește cu stăpînire; iar „judecăți” - ca ceea ce arată dumnezeieștile hotărîri, și învață ce bunătăți va dobîndi cel ce le păzește și la care munci se va da cel ce le calcă. Deci zice: *Legea* lui Dumnezeu, fiind slobodă de toată prihana, întoarce sufletele oamenilor și le face fără de prihană. *Mărturia*, înfricoșînd pe cei nedesăvîrșiți și prunci, îi înțelepțește. *Dreptățile* veselesc inima, arătînd pricina îndreptării. *Porunca* luminează ochiul minții, învățîndu-l ce mulțumește și împacă pe Dumnezeuul tuturor. Iar evlavia și frica lui Dumnezeu, arătînd cu cuvinte sfătuitoare pázirea acestora, aduce desfătarea veșnicelor bunătăți. Și după cuviință a numit „curată” frica de Dumnezeu, adică curată de păcat, fiindcă frica omenească este păcătoasă și se numește „temere”. Iar judecățile le-a numit „adevărate și îndreptate”, ca cele ce cu adevărat aduc asupra oamenilor și cinste, dar și pedepse drepte.

Deci a zis: „Acestea sînt mai scumpe decît aurul și decît pietrele scumpe și mai dulci decît mierea”, însă nu tuturor oamenilor, ci celor cu adevărat oameni, a căror viață nu se aseamănă dobitoacelor celor necuvîntătoare, după glasul Proorocului.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

12 Pentru că robul Tău le păzește pe acestea

Pentru a căror dobândire ne învață mai descoperit:

și, când păzesc acestea, răsplătire este multă.

Zice: Celor ce voiesc a le păzi pe acestea le este pusă înaintea prea-mare răsplătire. Dar, de vreme ce a zis că păzește judecățile lui Dumnezeu, a luat în minte neputința omenească și, gândind trufia graiului, îndată a adăugat:

13 Greșalele cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă

Că, deși voiesc cu multă sîrguință a păzi poruncile lui Dumnezeu, mă trag de fireasca neputință spre multe afară de voia și de socoteala mea. Și pe unele le greșesc neștiind, iar pe altele - biruindu-mă de lucrurile puse împrejur-mi, ce îmi cad înaintea. Iar de și scap de păcatul cu lucrul, gândurile mă umplu de toată întinăciunea. Pentru aceasta Te rog pe Tine, Cel ce poți a mă curăți, și strig: „De cele ascunse ale mele curățește-mă!”

14 și de cei străini cruță pe robul Tău!

Că nu numai gândurile mă înconjură, ci și ceata dracilor se pune împrejurul meu: aceia îmi vrăjmășuiesc de afară, iar acelea împreună lucrează și le ajută din lăuntru. Și după cuviință i-a numit pe dînșii „străini”, ca pe niște vrăjmași care s-au lepădat cu totul de împrietenirea cu noi.

De nu mă vor stăpîni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare.

15 Și vor fi întru bună-plăcere cuvintele gurii mele, și cugetul inimii mele înaintea mea este totdeauna.

Iar eu doresc - zice - să capăt ajutorul Tău, ca - scăpînd de bîntuiriile acestora - să-mi pun înaintea Ta sufletul slobod de toată prihana și, luîndu-mi de la Tine iertarea pentru cele greșite, să-Ți aduc Ție lauda veșnică, pomenind de-a pururea cuvintele Tale. Însă prin acestea mai-nainte vestește și *Așezămîntul cel Nou*, și darul Botezului și dăruirea Preasfîntului Duh, prin care credincioșii capătă lăsarea celor mai-nainte greșite și, avînd destul ajutor în vremea de aici înainte, biruiesc patimile ce se ridică asupra-le și duhurile vrăjmașe și rele.

După aceea, adaugă:

Doamne, ajutorul meu și izbăvitorul meu!

Punînd sfîrșitul potrivit Psalmului, L-a numit „Domn”, ca pe un Făcător și Ziditor, și „izbăvitor”, ca pe Cel ce slobozește de stricăciunea dinainte prin nașterea de a doua oară a Preasfîntului Botez, și izbăvește de robia dracilor și dăruiește nestricăciune și nemurire.

Psalmul acesta le cuprinde pe toate: cele dintîi învață pentru zidire și pentru purtarea de grijă, cele din mijloc - pentru *Lege*, iar cele de pe urmă - pentru dar. Că zice: „Greșelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă și păzește de străini pe robul Tău, Doamne, ajutorul meu și izbăvitorul meu.” Iar dăruitor al bunătăților acestora este *Noul Testament*.

TÎLCUIREA PSALMULUI 19

Întru sfîrșit, al lui David.

Ostășindu-se oarecînd asupra Iudeii, Senaherim a trimis spre înconjurarea Ierusalimului oaste prea-mare, peste care era voievod Rampsak, și scriitori Iezechiei, pline de toată hula și păgînatatea. Fericitul Iezechia, bărbat împodobit cu toată buna-credință, luînd epistola aceea și chemîndu-l spre ajutor pe Proorocul Isaia, a alergat la dumnezeiasca Biserică și, deschizînd scrisoarea, a arătat-o lui Dumnezeu, spunîndu-l păgînatatea neprietenilor și rugîndu-L ca pentru hula aceluia să arate Asirienilor a Sa putere. Prin Psalmul de față, Fericitul David le proorocește pe acestea mai-nainte cu multe neamuri, luminîndu-se de Preasfîntul Duh, și îl arată pe norod că se roagă împreună cu împăratul (Iezechia), îndemnînd pe Dumnezeu ca rugăciunea lui să fie primită.

Auză-te Domnul în ziua necazului, sprijinească-te numele Dumnezeului lui Iacov!

2 Trimită ție ajutor dintru cel sfînt și din Sion sprijinească-te pe tine!

Că, de vreme ce minunatul Iezechia a alergat la dumnezeiasca Biserică, ținînd scrisoarea cea hulitoare, norodul se roagă să fie primită rugăciunea lui și să dobîndească de acolo ajutorul. Aici, a numit „sfînt” Biserica.

3 Pomenească Domnul toată jertfa ta, și arderea de tot a ta să se îngrașe!

Fiindcă și în vreme de pace se grijea de dumnezeiasca slujbă, după cuviință le vorbește pe acestea pentru împăratul, rugînd pe Dumnezeu tuturor să caute spre bună-credința lui, să pomenească jertfele cele multe și felurite și să-i dea iarăși pace, ca el să-L milostivească cu mai multe jertfe. Căci Simmah a tălmăcit așa acest „arderea de tot a Ta să se îngrașe”: „prinosul Tău mai mult să-l facă”, adică: Dăruindu-ți slobozenia păcii, să-ți dea ție vreme ca să-L milostivești pe Dînsul cu mai multe jertfe.

4 Să-ți dea ție Domnul după inima ta și tot sfatul tău să-l plinească!

Îl rugăm pe Dreptul Judecător - zice - să dea răsplătire cuvenită după curățenia sufletului tău.

5 Bucura-ne-vom de mîntuirea ta și întru numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom mări.

6 Plinească Domnul toate cererile inimii tale!

Că, luînd tu cererile, ne vom împărtăși și noi de veselie, făcîndu-ne străluciți și vestiți cu puterea lui Dumnezeu.

7 Acum am cunoscut că a mîntuit Domnul pe unsul său, auzi-l-va pe dînsul din cerul cel sfînt al Său.

Ne-am învățat prin înseși lucrurile - zice - că împăratul nostru, nădăjduind la Dumnezeu, va dobîndi mîntuire și, aducîndu-și cererile întru Biserica de jos, va primi ajutorul de sus.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru putere este mîntuirea dreptei Tale.

Că prea-mare ajutor de mîntuire este puterea dreptei Lui, pe care-l dăruiește celor ce se apropie la El. Iar „dreaptă” a zis aici iarăși omenește, numind așa dumnezeiasca purtare de grijă.

8 Aceștia - în căruțe, și aceștia - pe cai, iar noi întru numele Domnului Dumnezeului nostru vom chema.

9 Aceștia s-au împiedicat și au căzut, iar noi ne-am sculat și ne-am îndreptat.

Zice: Bizuindu-se cailor și carelor, aceia n-au dobîndit nici un folos de acolo, ci - nevăzut împiedicîndu-se - au căzut. Iar noi, chemînd dumnezeiescul ajutor, am dobîndit vădit mîntuirea și, ca și cum neprietenii ar fi căzut jos de frică, ne-am arătat mai înalți decît vrăjmașii.

10 Doamne, mîntuiește pe împăratul și ne auzi pe noi, ori în ce zi Te vom chema!

Că, după ce am dobîndit atîta sprijinire, noi înșine și împăratul nostru, Te rugăm, Stăpîne, a o cîștiga pe aceasta totdeauna.

TÎLCUIREA PSALMULUI 20

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

După biruința aceea strălucită și vestită și după pieirea cea nevăzută a Asirienilor, Fericitul Iezechia s-a bolnăvit și, înștiințîndu-se prin Proorocul Isaia că va muri, a milostivit pe Dumnezeu cu lacrimi fierbinți, s-a izbăvit de boală și a primit făgăduință pentru încă cincisprezece ani de viață. Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul acesta iarăși ca despre fața norodului, care laudă pe Dumnezeu pentru sănătatea împăratului.

Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul și de mîntuirea Ta se va bucura foarte.

2 Pofta inimii lui i-ai dat lui și de voia buzelor lui nu l-ai lipsit pe dînsul.

Puternic fiind - zice - și iubitor de oameni, ai primit cu dragoste rugăciunea împăratului nostru și i-ai dat lui toate cererile. Iar mai vîrtos i-a dăruit daruri mai mari decît cererea, că a adăugat:

3 L-ai întîmpinat pe el cu blagosloveniile bunătății, pus-ai pe capul lui cunună de piatră scumpă.

Că i-ai dat lui împărăția fără să o ceară și cu iubirea Ta de cinste ai împodobit capul lui cu cunună împărătească.

4 Viață a cerut de la Tine, și i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului.

A luat - zice - aceea pentru care s-a rugat și a dobîndit viața pe care a dorit-o, pentru că acest „în veacul veacului” arată și viața ce va să fie, adică pe cea gătită Sfinților, care are nepierzarea.

5 Mare este slava lui întru mîntuirea Ta, slavă și mare cuviință vei pune peste el.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Nu numai că i-a dăruit mîntuire, ci l-a făcut pe el strălucit, și înalt și vestit pentru moartea cea prea-slăvită a vrăjmașilor și pentru că soarele a alergat înapoi cale împotrivică⁶⁶. Și așa s-a făcut de cunoscut acest lucru peste tot pămîntul și marea, încît Împăratul Babilonienilor a trimis daruri celor ce de demult dădeau ei daruri Asirienilor. El socotea că soarele a făcut acest lucru (ori că l-a pătimit) pentru Iezechia, semnul arătînd moartea Asirienilor.

6 Că îi vei da lui blagoslovenie în veacul veacului, veseli-l-vei pe dînsul întru bucurie cu fața Ta.

Zice: Avînd atîta îndrăzneală la Tine, de-a pururea va fi pomenit și mult-vestit întru toate neamurile. Pentru că, pe acest „cu fața Ta”, Simmah l-a pus: „înaintea feței Tale”. Deci va avea veselie - zice - și necurmată îndulcire, dobîndind „fața Ta”, adică milostivirea Ta. Iar pricina acestora s-a făcut lui căci a nădădui spre Tine. Și a adăugat aceasta:

7 Că împăratul nădăduiește spre Domnul și întru mila Celui înalt nu se va clăti.

Dobîndind darul Tău, el este mai înalt decît cei ce îi dau război. Și îl dobîndește nădăduind la nici un om, fără numai la Tine.

8 Afle-se mîna Ta tuturor vrăjmașilor Tăi, dreapta Ta să afle pe toți cei ce Te urăsc pe Tine!

Simmah a zis acest cuvînt mai descoperit: „Mîna Ta va apuca și va prinde pe toți vrăjmașii Tăi, dreapta Ta va afla pe toți cei ce Te urăsc pe Tine.” Și se țin de aceeași urmare cele zise, că nu s-a bizuit în zadar împăratul la nădejdea Ta, „ci știind că dreapta Ta este mai înaltă decît toți vrăjmașii, și îi va prinde pe cei prea-iuți și grabnici și pe cei prea-puternici îi va pierde.” Iar „dreaptă” și „mînă”, iarăși a zis lucrarea.

9 Că-i vei pune pe ei ca un cuptor de foc în vremea feței Tale. Domnul întru mînia Sa îi va tulbura pe ei, și-i va mînca pe ei focul.

10 Rodul lor de pe pămînt îl vei pierde și sămînța lor din fiii oamenilor.

Lesne îți este Ție - zice - să-i aprinzi pe dînșii ca pe un cuptor și să-i mistuiești ca pe o materie de ars în foc. Și nu numai pe dînșii, ci și pe fiii și nepoții lor - că pe aceștia i-a numit „sămînță” și „rod” - încît să se stingă toată pomenirea lor. Iar acest „în vremea feței Tale” - în loc de: „în vremea urgiei Tale” - însemnează: Cînd vei cerca să se facă acest lucru și cînd vei judeca potrivită vremea muncii.

11 Că au plecat asupra Ta rele,

De vreme ce și-au pornit limba asupra Ta și au rostit cuvinte hulitoare.

cugetat-au sfaturi care nu vor putea să stea.

Unele din pre-scrieri (adică izvoade⁶⁷) au zis „să stea”, iar Simmah: „Au gîndit gînduri care nu pot să fie.” Prin aceasta, mai-nainte grăiește de cuvintele hulitoare ale Asirianului: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeu spre Care ai nădădui că va

⁶⁶ Cerînd semn că se va însănătoși cu adevărat, împăratul s-a învrednicit de acea nemaiauzită minune, căci soarele s-a întors din drumul său, dînd înapoi umbra ceasului solar cu zece linii (v. Cartea a patra a Împăraților, 20:9, 10).

⁶⁷ „izvod” - manuscris original, prima sursă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

izbăvi Ierusalimul din mîna mea!” Pentru graiurile acestea zice că „au gîndit gînduri care nu pot să fie”, ori „au cugetat sfaturi care nu vor putea să stea”, nădăjduindu-se că Îl vor birui pe Dumnezeu cel adevărat, precum făcuseră cu idoli.

12 Că-i vei pune pe dînșii dos,

Simmah zice așa: „Îi vei pune pe dînșii întorși”, adică: Pe cei ce au scăpat de rana Îngerului îi vei întoarce în fugă și-i vei sili să-și dea spatele, ducîndu-se să vestească cele făcute. Și pe acestea le-a pus cu proorocie Proorocul, ca pe cele nefăcute încă.

Întru cei rămași ai Tăi vei găti fața lor.

Oarecari au zis că acest cuvînt este cu ipervaton, și l-au înțeles așa: Întru cei rămași ai lor vei găti fața Ta, adică: Vei aduce pedeapsă și asupra celor rămași, și asupra celor ce au fugit. Este însă cu putință să alăturăm aceeași înțelegere, zicînd: „Întru cei rămași ai Tăi vei găti fața lor”, pentru că ușor și lesne Îți este a aduce asupra lor pedepsele rămase Ție, și Îți este cu putință a-i întoarce înapoi, și a-i opri și a-i munci pe cei ce au fugit, și și-au dat dosurile și au socotit că au scăpat de moarte.

13 Înălță-Te, Doamne, întru puterea Ta, cînta-vom și vom lăuda puterile Tale!

Nu fiind smerit Se înălță Dumnezeu, nici nu ia ce nu are, ci arată ce are. Deci după cuviință a zis: „Înălță-Te, Doamne, întru puterea Ta”, ca să se arate înălțimea Ta, pe care noi o vom cînta și o vom lăuda, povestind facerile Tale de minuni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 21

Întru sfîrșit, pentru sprijinirea de dimineată, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vestește Patimile Stăpînului Hristos, și Învierea, și chemarea neamurilor și mîntuirea lumii. Deasupra-scrierea aceasta arată. „Zice: «întru sfîrșit, pentru sprijinirea de dimineată». Acel «întru sfîrșit» este pus ca să înțelegi «iconomia ce s-a făcut de Dînsul la sfîrșitul veacurilor»”. Iar „sprijinire de dimineată” este arătarea Mîntuitorului nostru, Cel ce a strălucit ca o dimineată celor ce ședeau întru întuneric. Căci Stăpînul Hristos este Lumină adevărată și a săvîrșit dimineata care a risipit întunericul și „negura diavolească, pentru că «răutatea», în multe locuri ale Scripturii, se înțelege în loc de «întuneric», cu ghicitoră. Iar oarecare numește «sprijinire de dimineată» vremea Învierii Mîntuitorului.” Deci pentru Dînsul s-a zis Psalmul, căci se cuvine a crede mai mult Sfințiților Apostoli și Mîntuitorului Însuși, Celui ce a pricinuit arătat înainte-cuvîntarea Psalmului, decît celor ce se apucă a-l tîlcul rău.

Dumnezeule, Dumnezeul Meu, ia aminte spre Mine, pentru ce M-ai lăsat?

Stăpînul a slobozit acest glas și pe Cruce, fiind pironit, folosind însăși limba Evreilor: „Ili, ili, lema sabahtani?” Așadar cum este cu putință să facă ei neadevărată mărturia Adevărului Însuși? Iar că „S-a lăsat”, zice fiindcă a suferit moartea, care luase

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

stăpînirea asupra celor păcătoși, măcar că nu s-a făcut de Dînsul nici un păcat. Deci nu numește „lăsare” despărțirea Dumnezeirii celei unite - după cum au socotit oarecari - ci slobozirea ce s-a făcut patimii. Pentru că Dumnezeirea era de față și cînd pătimea Chipul robului⁶⁸ și L-a slobozit să pătimească, măiestrind mîntuire la toată firea omenească. Ea însă nu primea patimă întru Sine, căci cum era cu puțință să pătimească firea cea fără de patimă? Ci Stăpînul Hristos le zice pe acestea ca un om și - de vreme ce întru cele aduse asupra-I El era pîrgă a firii omenești - vorbește pentru toată firea.

2 Departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greșelilor Mele.

Se cuvine a ști că nici unul din ceilalți tălmăcitori nu a pomenit „greșelile”, ci Achila zice: „răcnirea Mea”, Simmah: „tînguirile Mele”, iar Teodotion: „strigarea Mea”. Dar, ca să nu fim în bănuială că i-am trecut cu vederea pe ceilalți tălmăcitori și că dintru aflare a minții îi muștrăm pe cei ce au tîlcuit într-alt fel Psalmul acesta, vom folosi tălmăcirea Celor 70. Luînd aminte la acest stih, și aceia au zis că Psalmul nu se potrivește la Domnul, căci „cum era cu puțință să zică Cel ce nu a păcătuit: «departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greșelilor Mele»?” Deci ascultă-l strigînd pe marele Ioan: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii”. Și pe dumnezeiescul Pavel: „Pe Cel ce n-a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut, ca noi să ne facem dreptate printr-Însul.” Și iarăși: „Hristos pe noi ne-a răscumpărat din blestemul *Legii*, făcîndu-Se, pentru noi, blestem.” Deci - precum a luat asupra-Și păcatul nostru, fiind izvor al dreptății; și a luat blestemul ce zăcea asupra noastră, fiind noian al blagosloveniei; și a răbdat Crucea, defăimînd rușinea - tot așa a rostit și cuvintele cele pentru noi. Că - dacă S-a vîrît, cu voia, sub pedeapsa hotărîtă nouă, căci „pedeapsa păcii noastre este peste Dînsul”, după cum zice Proorocul - apoi cu mult mai vîrtos și mai bine a rostit cuvintele cele pentru noi în locul nostru, și strigă: „Departa de mîntuirea Mea sînt cuvintele greșelilor Mele.” Să nu cauți - zice - la greșelile firii, ci dă-i mîntuire pentru Patimile Mele. Și, de vreme ce a iconomisit patima după omenire⁶⁹, în vremea Patimilor S-a rugat de multe ori, zicînd: „Părinte, de este cu puțință, treacă paharul acesta de la Mine!” Și, mîhnindu-Se, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte.” Deci, după cuviință, și Psalmul de față le-a zis pe acestea, mai-nainte vestindu-le.

3 Dumnezeul Meu, striga-voi ziua către Tine, și nu vei auzi; și noaptea, și nu spre nepricepere Mie.

Ori, după ceilalți: „Și noaptea, și nu cu tăcere.” Zice: Necurmat strigînd Eu noaptea și ziua și nesuferind a tăcea, nu ai auzit și M-ai dat la Patimă, dar cu toate acestea știu taina iconomieii. Că aceasta a arătat „nu spre nepricepere Mie”, adică: Am înțeles că nu în zadar ai întîrziat darea cererii, ci iconomisind din Patimă un lucru mare și mîntuitor.

4 Iar Tu în cel sfînt locuiești, lauda lui Israil.

Lucrul mai prea-slăvit decît toate - zice - este că Patima se lucrează locuind Tu în

⁶⁸ Încă o dată: omul Iisus.

⁶⁹ După firea cea omenească, după „omenitate”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

trupul acesta sfânt. Iar „laudă a lui Israil” Îl numește pe Dînsul ca pe Cel ce Se laudă și Se cîntă de ai Săi slujitori, căci, în loc de „laudă”, ceilalți tîlcuitori au pus „cîntare”.

5 Spre Tine au nădădui părinții noștri,

Arată cîștigul nădejdi:

nădădui-au, și i-ai izbăvit pe dînșii.

6 Către Tine au strigat, și s-au mîntuit. Spre Tine au nădădui, și nu s-au rușinat.

Știu arătat - zice - că, nădăduind la ajutorul Tău, părinții noștri nu s-au înșelat de nădejde și, chemîndu-Te pe Tine spre ajutor, au dobîndit purtarea Ta de grijă.

7 Iar Eu sînt vierme, și nu om, ocara oamenilor și defăimarea norodului.

Iar Eu - zice - ca un vierme și prost⁷⁰ M-am arătat, și am fost cu totul de rîs. Oarecari au zis că prin „vierme” se arată și nașterea din Fecioară, că nu din împreunare are acesta (adică viermele) pe fiu. Iar eu socotesc că prin „vierme” se arată aici numai prostimea, asemuind aceasta din cele de mai jos, căci zice:

8 Toți cei ce M-au văzut M-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătit-au cu capul:

9 Nădădui-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că-L voiește pe El!

Iar acestea se află și întru *Sfînțitele Evanghelii*, că zice: „Mulți, clătind cu capetele, ziceau: Pe alții a mîntuit, pe Sine nu poate să Se mîntuiască!” Și unul din tîlhari zicea: „De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-Te pe Sine-Ți și pe noi!” Se poate a-l afla întru *Sfînțitele Evanghelii* încă și pe acest „Nădădui-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că Îl voiește pe El!”

10 Că Tu ești Cel ce M-ai tras din pîntece, nădejdea Mea, de la sînul Maicii Mele.

11 Spre Tine m-am aruncat din mitras⁷¹, din pîntecele Maicii Mele Dumnezeuul Meu ești Tu.

Și Fericitul Isaia le-a mai-nainte vestit pe acestea: după ce a zis că „fecioara va lua în pîntece, și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emmanuil”, a adăugat: „Unt și miere va mîncă mai-nainte de a cunoaște El binele sau răul. Va lepăda răutatea, ca să aleagă binele.” Deci și Fericitul David zice, ca despre fața Stăpînului Hristos: Tu M-ai plămădit în mitră, și de acolo iarăși M-ai scos și, încă aplecîndu-mă Eu și trăgînd sînul cel de maică, am spînzurat nădejtile Mele de a Ta purtare de grijă.

12 Să nu Te depărtezi de la Mine, că necazul este aproape, și nu este cine să-Mi ajute Mie!

Pentru că atunci L-a părăsit pe Dînsul și ceata ucenicilor. După aceasta, mai-nainte grăiește și felurile necazului:

13 Înconjuratu-M-au viței mulți, tauri grași M-au cuprins,

14 deschis-au asupra Mea gura lor, ca un leu ce răpește și răcnește.

Numește „tauri” pe preoți și pe cărturari, căroră le era încredințată începătoria norodului și care erau foarte aspri și semeți, iar „viței” - pe cei rînduiți sub dînșii. Și le

⁷⁰ „Prost” - aici: „smerit”, „simplu”, „sărac”.

⁷¹ „Mitras” - sălașul pruncului din pîntecele mamei (grecism).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

spune „grași” pentru că s-au desfătat întru bunătățile dăruite de Dînsul. Așa a zis mai-nainte și marele Moisi: „Și a mîncat Iacov, și s-a săturat cel iubit și a zvîrlit cu piciorul; îngrășatu-s-a, îngroșatu-s-a, lățitu-s-a și a părăsit pe Domnul ce l-a făcut pe dînsul.” Încă și Fericitul Osie asemuiește norodul junicei celei sirepe⁷², căci ca o junică a strechiat⁷³ Efraim. Și într-acest fel l-a numit: „Așa și Efraim, junică învățată să iubească vrajba” - adică prigonitoare și iubitoare de pricire, că „nikos”⁷⁴ nu numește „biruință”, ci „iubirea de pricire”. Și, arătînd smerenia de după acestea, a adăugat: „Iar Eu mă voi sui pe frumusețea grumazului ei. Grumazul ei cel înalt și trufaș îl voi smeri și jugul temerii deasupra ei îl voi pune.” Deci și Psalmul acesta mai-nainte scrie ridicările asupra ale arhierilor, cărturarilor și fariseilor, care - urmînd sălbăticia taurilor și nebunia leilor - înconjurau pe Stăpînul nostru Hristos.

15 Ca apa s-au vărsat toate oasele Mele,

„Oase”, îi numește pe Sfinții Apostoli, fiindcă și Biserica o numește „trup”, iar tăria trupului sînt oasele, că de acestea se poartă partea cea moale și care curge a trupului. Și zice: Toți s-au risipit în vremea Patimii, despărțindu-se aici și acolo, ca niște apă.

făcutu-s-a inima Mea ca ceara ce se topește, în mijlocul pîntecelui Meu.

16 Uscatu-s-a ca un vas de lut vîrtutea Mea, și limba Mea s-a lipit de gîtlejul Meu, și în țărîna morții M-ai pogorît.

Toate acestea s-au făcut în vremea Patimii: de temere, inima s-a risipit ca ceara de foc, și vîrtutea nu mai arăta lucrarea dinainte și limba petrecea nemișcată. Iar dumnezeieștii Evangheliști ne învață că, fiind El întrebat de multe ori, n-a răspuns nimic. După Patimă S-a dat încă și mormîntului, pe care l-a numit „țărîna a morții”, pentru că cei ce se îngroapă se acoperă cu țărîna.

17 Că M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni M-a cuprins.

După Iudei, acum numește oastea din neamuri, că acestora L-au dat pe Dînsul. Proorocia a păzit rînduiala lucrurilor și după cuviință i-a numit „tauri” pe aceia, și „cîini” pe aceștia: „Că aceia erau sub jugul *Legii* - deși călcau *Legea* la arătare - iar aceștia, după *Lege*, erau necurați. Așa a numit-o și Domnul pe Hananianca: «Nu este bine - zice - a lua pîinea fiilor și a o da cîinilor.»” Cu toate acestea, după Patimă, cei ce erau „cîini” s-au mutat prin credință întru rînduiala fiilor, iar cei ce de demult au avut purtarea de grijă a fiilor au primit numirea cîinilor, căci ca niște cîini s-au turbat asupra Stăpînului. Pentru aceștia strigă Fericitul Pavel: „Vedeți cîinii, vedeți lucrătorii cei răi, vedeți ucidere!” Așadar, numindu-i „cîini”, cuvîntul cel proorocesc a zis: „M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni m-a cuprins.” Apoi, povestește cele îndrăznite de dînșii:

18 Săpat-au mîinile Mele și picioarele Mele, numărat-au toate oasele Mele,

Acest lucru este arătat și descoperit și celor foarte prigonitori, că întru *Sfințitele Evanghelii* auzim pe Însuși Domnul zicînd către Sfinții Săi Ucenici: „Vedeți mîinile Mele și picioarele Mele, că Însumi Eu sînt.” Încă și Tomei i-a arătat semnele cuiei și

⁷² rea, sălbatică

⁷³ A înnebunit, mușcat de streche.

⁷⁴ „Nikos” - „biruință”, dar și „vrajbă”, în grecește.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

rana de suliță. Iar „numărat-au toate oasele Mele” acest lucru zice: Pironindu-Mă, atîta M-au întins, cît lesne era celui ce ar fi voit să cunoască și numărul oaselor.

iar ei au privit și s-au uitat la Mine.

În loc de: „batjocorindu-Mă și rîzînd de Mine”.

19 Împărțit-au hainele Mele loru-și și pentru cămașa Mea au aruncat sorți.

Istoria *Sfintelor Evanghelii* ne învață arătat și acest lucru.

20 Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi ajutorul Tău de la Mine, spre sprijinirea Mea ia aminte!

21 Izbăvește de sabie sufletul Meu și din mîna cîinelui pe cel unul născut⁷⁵ al Meu!

22 Mîntuiește-Mă din gura leului și din coarnele inorogilor - smerirea Mea!

Zice: De vreme ce nu am nici un ajutor omenesc, Mă rog să dobîndesc sprijinirea Ta și să Mă izbăvesc de aceștia și de cel ce lucrează prin aceștia și vine asupra Mea ca un cîine și ca un leu. Că „leu”, și „cîine” și „inorog” numește pe cel ce are - după glasul Apostolului - stăpînia morții, adică pe diavolul, care și în vremea Patimii a năvălit asupra Lui ca o fiară, aducînd asupră-I moartea. Aceasta a zis-o și Domnul întru dumnezeiasca *Evanghelie*: „Acum este judecata lumii acesteia. Acum stăpînitorul lumii acesteia se va scoate afară.” Și iarăși: „Vine stăpînitorul lumii acesteia, și întru Mine nu va afla nimic.” Dar și nimic aflînd din acelea ce căuta - căci căuta învinuiri de păcat - L-a dat la moarte cu obrăznicie și foarte cu nedreptate. Iar El suferea nedreptatea, meșteșugind să strice moartea cea de obște.

23 Spune-voi numele Tău fraților Mei, în mijlocul Bisericii Te voi cînta.

Și de aici este arătat că omenește grația acestea, fiindcă omenește pătimea cele grăite. Astfel, „frați” numește pe cei ce au crezut întru Dînsul. Frați sînt însă ca ai unui om, căci Se numește Stăpîn și Domn ca Dumnezeu, iar ca om - și frate. Căci este Unul Născut, dar și „întîi-născut”, și aceea se potrivește Celui ce este Dumnezeu și Domn, iar aceasta - Celui ce este om. Este singur născut ca Dumnezeu și Unul Născut se numește; iar ca om Se zice și „întîi-născut”, și martor este Apostolul, zicînd: „Ca să fie El întîi născut întru mulți frați.” Iar aici zice: Povestindu-le pe acestea fraților Mei, printr-înșii Te voi cînta pe Tine, gătindu-i să țeasă lauda aceasta. Apoi, împlinește făgăduința:

24 Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați-L pe El, toată sămînța lui Iacov, slăviți-L pe El!

25 Să se teamă de Dînsul toată sămînța lui Israil!

Că - de vreme ce Biserica s-a alcătuit și din neamuri, și din ludei - îi ridică spre cîntare pe toți, numindu-i pe unii de la strămoșul lor, „Iacov” și „Israil”, iar pe ceilalți - din fapta bună, ca ceea ce este destul să-i împodobească în loc de neam. Așa aveau obicei și ludeii a numi pe cei ce veneau la *Lege* din neamuri, după cum ne învață *Istoria Faptelor*, că, făcînd cuvînt în norod, dumnezeiescul Apostol a zis: „Bărbați Israiliteni și care dintre voi se tem de Dumnezeu, ...”

⁷⁵ Pentru acest „unul născut”, vezi tîlcuirea la Psalmul 34, stihul 17.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că n-a defăimat, nici n-a lepădat ruga săracului, nici n-a întors fața Sa de la Mine și, când am strigat către Dînsul, M-a auzit.

Lăudați - zice - pe Cel ce S-a făcut vouă pricinuitor de mîntuire, pe Cel ce nu a suferit să treacă cu vederea firea voastră cea prea-proastă, ci a auzit-o și v-a neguțătorit vouă mîntuirea prin Învierea Mea. După acestea, arată potrivirea pe care o are cu Tatăl ca Dumnezeu, că a adăugat:

26 De la Tine este lauda Mea, întru adunare mare Mă voi mărturisi Ție.

Că, precum Eu Te fac arătat oamenilor pe Tine, așa și Tu îi înveți pe toți să-Mi aducă aceeași cinste Mie, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L. Iar acum Te-am și proslăvit pe Tine și iarăși Te voi proslăvi.” Așa a descoperit Tatăl cunoștința pentru Dînsul lui Petru, așa lui Pavel, așa, prin aceștia, tuturor oamenilor, că a numit „adunare mare” ceea ce ajunge pînă la marginile pămîntului.

Rugăciunile Mele le voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.

„Rugăciuni” nu numește aici rugăciunile, ci făgăduințele. Și *Legea* știe această despărțire: „de te-ai rugat Domnului rugăciune”, în loc de: „dacă te-ai făgăduit ceva lui Dumnezeu”. Deci - de vreme ce mai sus Se făgăduia să-l aducă laudă prin cei ce au crezut într-Însul - aici ne învață mai descoperit că va pune sfîrșit făgăduințelor, pentru ca cei ce cugetă dumnezeieștile cuvinte să învețe adevărul lor prin înseși lucrurile. Și - de vreme ce a pomenit adunare - de nevoie face proorociile pentru aceasta și mai-nainte vestește chemarea tuturor neamurilor, că pe aceia îi numește „săraci”, ca pe unii ce de demult nu au avut bogăția bunei-credințe, ci au slujit sărăciei neștiinței:

27 Mîncă-vor săracii, și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul.

Nu toți, că nu toți au ascultat *Evanghelia*, ci numai cei ce au primit în lăuntru dumnezeiescul dar. De aceștia - care cu adevărat flămînzeau și însetosau - a zis că se vor sătura, îndulcindu-se de hrana cea nemuritoare. Însă dumnezeiască hrană știm și dăscălia duhovnicească și ospățul cel de taină și fără de moarte, pe care-l cunosc cei învățați.

Vii vor fi inimile lor în veacul veacului.

Fiind încă înfășurați cu trup stricăcios, așteaptă viața cea veșnică, mîngîindu-se cu nădejdea învierii.

28 Aduce-și-vor aminte, și se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului

Bine a pus pe acest „aduce-și-vor aminte”, fiindcă - primind pe „a fi” de la Dumnezeu - L-au uitat pe Cel ce i-a zidit. Iar „toate marginile pămîntului” nu sînt un neam, nici două, ci din toate cele ce sînt prin lume vor alerga nenumărați și vor primi cu sîrguință raza cunoștinței de Dumnezeu:

și se vor închina înaintea Lui toate moștenirile neamurilor.

Și învață că stăpînirea este chiar a lui Dumnezeu, iar nu străină, că a pus urmare:

29 A Domnului este Împărăția, și El stăpînește neamurile.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că El nu este numai Dumnezeu al Iudeilor, după cum socotesc aceia, ci Făcător a toată firea oamenilor. Așa a zis și Apostolul: „Au numai al Iudeilor este Dumnezeu, au nu încă și al neamurilor? Așa și al neamurilor, fiindcă unul este Dumnezeu, Care va îndrepta tăierea împrejur cea din credință și netăierea împrejur cea prin credință.”

30 Mîncat-au, și s-au închinat Lui toți grașii pămîntului, înaintea Lui vor cădea toți cei ce se pogoară în pămînt.

Cei ce au mîncat și s-au săturat, mulțumind pentru hrana cea nemuritoare, se vor închina, ca unui Dumnezeu, Celui ce S-a făcut dăruitor acestora. Și - de vreme ce în stihul dinainte i-a pomenit numai pe cei ce s-au îngrășat din acea dumnezeiască hrană - după cuviință a zis că „înaintea Lui vor cădea toți cei ce se pogoară în pămînt”: căci, după învierea din morți, unii de bună-voie, alții nevrînd, unii cu dragoste, iar alții de frică vor aduce închinăciune lui Dumnezeu, după acel glas apostolesc: „Lui se va pleca tot genunchiul, al celor cerești, și al celor pămîntești și al celor dedesubt, și toată limba va mărturisi pe Domnul Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu-Tatăl.”

31 Și sufletul Meu Lui viază, și seminția Mea va sluji Lui.

„Sămînță” a Stăpînului Hristos sînt cei născuți prin baia celei de a doua nașteri, care primesc darul înfierii. De aceea a zis că sufletul Său viază Lui, dar nu-l slujește, ci sămînța slujește, pentru că firea luată s-a unit cu Dumnezeirea care a luat-o și s-a împărtășit de aceeași slavă și cinste.

32 Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul.

Zice: Nu pentru neamul acesta - întru care eu, David, mai-nainte le vestesc pe acestea - ci pentru cel ce va să fie și pentru norodul ce se va naște, pe care Însuși Domnul tuturor l-a alcătuit.

Deci David le-a mai-nainte vestit pe acestea toate, iar eu tînguiesc trăsirea Iudeilor, că - citind dumnezeieștile cuvinte - ei nu văd niciodată adevărul ce strălucește întru acestea, ci hotărâsc că Psalmul s-a zis pentru David, măcar că îl aud pe dînsul strigînd: „Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul. Își vor aduce aminte, și se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului și se vor închina înaintea Lui toate moștenirile neamurilor.” Și: „Mîncat-au și s-au închinat Lui toți grașii pămîntului”. Căci nu vedem la David nici una dintru acestea făcută, nici la vreunul din cei din David, ci numai la singur Stăpînul Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul - Cel ce S-a înomenit după trup din David, Care din David a luat chipul robului - vedem că a umplut tot pămîntul și marea de cunoștința de Dumnezeu și a înduplecat pe cei ce erau de demult rătăciți și care aduceau închinăciune idolilor să se închine Celui ce cu adevărat este Dumnezeu.

Ci, lăsînd cuvintele către Iudei, să călătorim către nevoințele ce ne sînt de față și către tîlcuirea celorlalți Psalmi:

TÎLCUIREA PSALMULUI 22

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Acest Psalm pus înainte se cîntă de către neamuri, care se bucură, căci le va paște pe dînsele Domnul. Încă tîlcuiește și ospățul cel de taină pe care l-a pus înaintea lor Cel ce îi paște pe dînșii.

Domnul mă paște, și nimic nu-mi va lipsi.

Acestea au aceeași înțelegere cu cele tîlcuite mai-nainte, că - după ce a zis în Psalmul trecut: „Mîncă-vor săracii, și se vor satura și vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul”, și iarăși: „Mîncat-au și s-au închinat toți grașii pămîntului” - arată aici pe Dăruitorul hranei. Și numește „Păstor” pe hrănitor, că așa S-a numit pe Sine Stăpînul Hristos: „Eu sînt Păstorul cel bun, și cunosc pe ale Mele și Mă cunosc de ale Mele.” Așa S-a numit și prin Proorocul Iezechiel. Deci, și aici, toți cei ce s-au îndulcit de mîntuitoarea hrană strigă: „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi!” - căci Păstorul le dăruiește celor ce se pasc de Dînsul îndulcirea bunătăților de tot felul.

2 La loc de verdeață, acolo m-a sălășluit,

Fiindcă L-a numit „Păstor” pe dăruitorul bunătăților, după cuviință a pomenit și hrana oilor, cu închipuire, căci „verdeață” numește aici sfințita învățătură a dumnezeieștilor cuvinte, întru care se află hrana cea tainică.

la apa odihnei m-a hrănit.

Însemnează aici apa nașterii de a doua oară, întru care, botezîndu-se, cel ce pofteste darul se dezbracă de bătrînețile păcatului și întinerește⁷⁶.

3 Sufletul meu l-a întors, povățuitu-m-a pe cărările dreptății,

Și dintru acestea - zice - m-a împărtășit, după ce m-a slobozit de rătăcire și m-a făcut a călători pe calea cea dreaptă.

pentru numele Lui.

Iar toate acestea sînt daruri ale mării Sale cuviințe, căci nu le-am dobîndit pentru a noastră faptă bună. Deci zice: Avînd un ajutor și apărător ca Acesta, nu mă voi teme nici de porțile morții, ci toată moartea o voi defăima - căci a adăugat:

4 De voi și merge în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești.

Și adaugă și altele lîngă acestea:

Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mîngîiat.

Cu acela îmi întărea slăbiciunea, iar cu aceea mă povățuia către calea cea dreaptă. Însă nu ar fi greșit cineva dacă ar fi numit așa mîntuitoarea Cruce, căci cu pecetea și cu pomenirea acesteia ne izbăvim de vrăjmașii draci și ne povățuim către cărarea cea dreaptă. „Și aceasta este «toiagul Tău și varga Ta m-au mîngîiat»: împreunîndu-se, din două toiege se face cruce, cu toiagul cel drept - fiind slabi - întărindu-ne, și

⁷⁶ În vremea Fericitului Teodorit, mulți se botezau tîrziu. La fel de adevărat rămîne însă că Sfîntul Botez îi înnoiește și pe pruncii cei mici, căci îi scoate de sub robia diavolului, în care îi ține păcatul strămoșului Adam.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

îndreptându-ne și împuternicindu-ne noi, cei ce întru Dînsul am crezut; iar pe cel de curmeziș folosindu-l asupra dracilor.”

5 Gătit-ai înaintea mea masă împotriva celor ce mă necăjesc. Uns-ai cu unt de lemn capul meu, și paharul Tău este îmbătându-mă ca un prea-puternic.

Aceste taine sînt arătate celor învățați și nu au trebuință de nici o tîlcuire. Că aceia știu și untul de lemn duhovnicesc cu care și-au uns capul, și beția ce întărește dar nu slăbănogeste și hrana cea tainică pe care ne-o pune înaintea Cel ce, pe lîngă Păstor, S-a făcut și Mire. Și zice: Cu bunătățile acestea m-ai ospătat, întristîndu-se și cheltuindu-se de pizmă neprietenii că cei ce le slujeau lor de demult au dobîndit atîta schimbare.

6 Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc eu în casa Domnului întru îndelungare de zile.

Iar pricinuitoarea acestor bunătăți este negrăita Ta iubire de oameni, care n-a așteptat rugăciunea noastră, ci - ca pe niște fugari - ne-a gonit, ne-a ajuns, ne-a împărtășit de mîntuire și ne-a dat petrecerea întru dumnezeieștile case, atît întru viața de acum, cît și întru aceea ce va să fie. Că aceasta a arătat-o zicînd: „întru lungime de zile”, adică „de-a pururea și totdeauna”, zicere care se potrivește veacurilor aceloră fără de margine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 23

Psalmul lui David.

În unele din pre-scrieri, adică în izvoade, am aflat: „Al lui David, întru una din sîmbete”, iar în cartea ce se numește *Exapla*⁷⁷ aceasta nu se află. Însă, ca să nu-l lăsăm netîlcuit nici pe acesta, ni se cuvine a ști că el însemnează stăpîneasca Înviere după care tot pămîntul și marea au primit razele cunoștinței de Dumnezeu. Pe lîngă aceasta, Psalmul de față mai-nainte vestește și suirea la ceruri a Stăpînului.

Al Domnului este pămîntul și plinirea lui, lumea și toți cei ce locuiesc într-însa.

Că - de vreme ce Iudeii socoteau că El stăpînește doar Palestina, și că numai pentru ei singuri poartă grija și că este numai al lor Dumnezeu - proorocescul cuvînt ne învață după cuviință că El stăpînește toată lumea, și o stăpînește nu răpind stăpînirea, nici lipsind pe altcineva de stăpînire, ci El zidind-o pe dînsa și aducînd-o dintru neființă întru a fi.

2 Că El Însuși pe mări l-a întemeiat și pe rîuri l-a gătit pe el.

Prin acestea, arată nu numai zidirea, ci și purtarea de grijă: că pămîntului, fiind din fire uscat, i-a dăruit potrivită și asemănată umezeală de afară și - împreunîndu-l pe dînsul prin mijloc cu prea-mari noianuri, și rîuri foarte multe și prea-mari și izvoare prin mijlocul uscaturilor - le-a făcut pe unele să curgă de-a pururea, iar pe altele să izvorască. Așa, arătînd stăpînirea lui Dumnezeu și mai-nainte vestind cunoștința de

⁷⁷ Culegere de tîlmăciri alcătuită de Orighen, care și-a așezat lucrarea pe șase coloane, în grecește: „exapla” (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeu a neamurilor, aduce sfătuirea pentru fapta bună, închipuind iarăși cuvîntul prin întrebare și răspuns. Că zice:

3 Cine se va sui în muntele Domnului și cine va sta în locul cel sfînt al Lui?

Iar „munte” nu îl numește aici pe cel pămîntesc al Sionului, ci pe cel ceresc, pe care l-a arătat Fericitul Pavel: „Va fi apropiat - zice - de muntele Sionului și de Ierusalimul ceresc, care este Cetatea Dumnezeului celui viu.” Și, de vreme ce mai-nainte a învățat că Dumnezeu este Făcătorul și Ziditorul tuturor, după cuviință aduce răspunsul la întrebare:

4 Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima, care nu și-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat întru vicleșug vecinului său.

Zice: Cel ce dorește a se sui în muntele acela se cuvine a-și curăți sufletul de gînduri necuvioase și a-și avea mîinile slobode de faptele care sînt într-acest chip. Pentru că pe „mîini” le-a pus în loc de „fapte”, iar prin „inimă” a însemnat „gîndurile”, căci cu una ne sfătuim, iar cu celelalte lucrăm. Și unul ca acesta - zice - se cuvine să nu dorească nimic din cele ce curg și se strică, fiindcă pe acestea le-a numit „deșarte”, ca și Ecclesiastul, care zice: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune.” Și - de vreme ce și vicleșugul, și călcarea de jurămînt sînt înjugate cu iubirea de bani - după cuviință le oprește și pe acelea: „și nu s-a jurat întru vicleșug vecinului său.” Apoi, arată rodul isprăvilor acestora:

5 Acesta va lua blagoslovenie de la Domnul și milostenie de la Dumnezeu, Mîntuitorul său.

Foarte potrivit a înjugat milostenia cu blagoslovenia: fiindcă și cele ce par că sînt răsplătiri se dau oamenilor numai pentru dumnezeiasca iubire de oameni, căci toate dreptățile oamenilor sînt nimic pe lîngă darurile date de Dumnezeu, necum pe lîngă cele ce vor să fie, care covîrșesc și gîndul omenesc.

6 Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul, al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacov.

Cei ce voiesc a viețui după aceste sfătuiri - zice - doresc cu adevărat a-L vedea pe Legiuitorul faptei bune, Care de demult l-a învrednicit de a Sa arătare și pe marele Iacov⁷⁸. În Psalmul al 11-lea, vorbind pentru un neam care trăia întru toată răutatea și viclenia, Proorocul se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi și ne vei feri de neamul acesta în veac.” Iar aici hotărăște cele împotrivnice: „Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul.” Că - după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, cînd tot pămîntul și marea s-a plecat dumnezeieștii propovăduiri - neamurile au părăsit dumnezeii cei părintești și îl căutau pe Dumnezeul lui Iacov.

Și așa, mai-nainte vestind mîntuirea lumii, învață de aici pe cei ce s-au apropiat la credință că Stăpînul Hristos nu numai că a înviat, stricînd stăpînirea morții, ci S-a și

⁷⁸ „Apoi, S-a arătat Domnul în capul scării și i-a zis: Eu sînt Domnul Dumnezeu al lui Avraam, tatăl tău, și Dumnezeu al lui Isaac. Nu te teme! Pămîntul pe care dormi, ți-l voi da ție și urmașilor tăi. Urmașii tăi vor fi mulți ca pulberea pămîntului și tu te vei întinde la apus și la răsărit, la miazănoapte și la miazăzi, și se vor binecuvînta întru tine și întru urmașii tăi toate neamurile pămîntului” (Facerea, 28:13-14).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înălțat la ceruri. Că, de vreme ce Psalmul 21 avea proorociile mîntuitoarelor Patimi și mai-nainte grăirea mîntuirii neamurilor, după cuviință mai-nainte scrie aici stăpîneasca Înălțare, pomenindu-le pe neamuri și propovăduindu-le cunoștința. Și ne arată nouă cete de Îngeri, pe unii povățuind înaintea Stăpînului Hristos, iar pe alții întrebînd de sus și voind a se învăța ce vedere prea-slăvită este aceasta:

7 Ridicați, boieri, porțile voastre, și vă ridicați, porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei!

8 Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul cel tare și puternic, Domnul cel tare în război!

9 Ridicați, boieri, porțile voastre, și vă ridicați, porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei!

10 Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul Puterilor, Acesta este Împăratul slavei!

Și nimeni - mă rog - să nu se minuneze auzind neștiința Puterilor nevăzute, fiindcă ele nici nu știu mai-nainte, nici nu le știu pe toate, ci numai Dumnezeuiasca Fire singură are cunoștința aceasta, iar Îngerii, și Arhanghelii și celelalte cete ale Puterilor nevăzute atîtea știu, cîte sînt învățați. De aceea a zis și dumnezeiescul Apostol, vorbind pentru dînsule: „Ca să se facă cunoscută acum Începătoriilor și Stăpîniilor, întru cele cerești, prin Biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea în multe chipuri.” Iar dacă Puterile de sus au învățat dumnezeiasca înțelepciune prin Biserică, mai cu de-adinsul nu este nici un lucru necuvios dacă nu știu taina Înălțării lui Hristos, văzînd ele fire omenească, iar nu Dumnezeirea ascunsă întru dînsa.

Dar, dacă cineva nu ar primi acest lucru, să-și ia dezlegarea din cele tîlcuite în Psalmul acesta. Astfel, mai sus, Proorocul a închipuit tîlcuirea faptei bune din întrebare și din răspuns, zicînd: „Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfînt al Lui?” Întrebînd așa, a adus pe urmă și răspunsul: „Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima...”, și celelalte. La fel, să se socotească și aici că așa e forma cuvîntului și că cei ce întrebau nu au întrebat neștiind, ci ca prin propovăduirea aceasta să-i învețe pe toți stăpînirea Celui ce Se înălța. Pentru aceea zic Puterile ce răspund că El este Împărat al slavei, fiindcă primește slava de la toți și are Împărăția adevărată și statornică. Și Îl numesc pe El „Domn tare și puternic în război”, căci a pierdut amara tiranie a diavolului și a risipit înșelăciunea dracilor. Și poruncesc a se deschide „porți veșnice”, care niciodată nu s-au deschis oamenilor, căci nimeni nu a trecut vreodată prin acelea, dar Dumnezeu-Cuvîntul - Care S-a înomenit, luînd asupra-Și pîrga noastră și suind-o în ceruri - a pus firea noastră să șadă de-a dreapta slavei întru cele înalte, „deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia, și Domnia și a tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și întru cel ce va să fie”. Și marele Ilie s-a înălțat, dar nu la cer, ci spre cer. Așa, unele iarăși întreabă ca și la început, iar celelalte răspund și se învață că El este Domnul Puterilor, Împăratul slavei, adică al Îngerilor și al Arhanghelilor, și Făcătorul și Ziditorul a toată făptura cea nevăzută.

TÎLCUIREA PSALMULUI 24

Întru sfîrșit, al lui David.

Psalmul acesta are forma rugăciunii. Pentru aceasta, după cuviință, deasupra scrierea lui nici nu-l numește Psalm. Oarecari din scriitori a zis că este mai-nainte vestitor al robirii și a tîlcuit că de la aceea ar fi fost zis, luînd aminte numai la sfîrșitul lui, care zice: „Izbăvește, Dumnezeu, pe Israil din toate necazurile lui!” Iar eu socotesc că Psalmul acesta s-a zis de Fericitul David cînd avea asupră-i multe năpădiri ale neprietenilor. De aceea face și pomenirea păcatelor vechi, și a celor noi, și se roagă a se izbăvi de acestea. Psalmul pus înaintea tîlcuiește încă sfătuire și dojenire folositoare oamenilor, „și se potrivește mai vîrtos celor chemați din neamuri și are multă urmare și asemănare cu cel mai înainte de dînsul.”

Către Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu.

2 Dumnezeu meu, spre Tine am nădăjduit, să nu mă rușinezi în veac, nici să-și rîdă de mine vrăjmașii mei.

De pretutindeni fiind înconjurat de nenumărați vrăjmași, Ție, Stăpîne, îți aduc sufletul meu și sînt atîrnat de al Tău ajutor, rugîndu-mă să nu petrec întru rușine totdeauna, și să fiu bucurie vrăjmașilor.

3 Pentru că toți cei ce Te așteaptă pe Tine nu se vor rușina.

4 Să se rușineze cei ce nelegiuiesc în zadar.

Am - zice - chezași puternici ai nădejzii pe cei ce au crezut în Tine și au dobîndit ajutorul Tău. Că obișnuiești a purta grijă de aceștia, iar pe cei ce trăiesc întru fărădelege îi rușinezi. Și a zis că îi va umple de rușine nu numai pe cei ce păcătuiesc, ci și pe cei ce fac fărădelege în zadar, căci nu toți greșesc asemenea: unii alunecă ori dintr-o întîmplare, ori din fireasca neputință; iar alții se îndulcesc cu fărădelegile, și cu mintea gîndesc altele.

Căile Tale, Doamne, arată-mi și cărările Tale mă învață!

5 Povățuiește-mă spre adevărul Tău și mă învață, că Tu ești Dumnezeu, Mîntuitorul meu, și pe Tine Te-am așteptat toată ziua!

Iar eu, mai întîi, mă rog să cunosc căile Tale și să deprind cărările ce duc către Tine, ca să călătoresc totdeauna pe cărarea Ta cea nerătăcitoare și adevărată. Apoi, mă rog să mă învăț prin înseși lucrurile că ești Mîntuitor al meu, așteptînd totdeauna de la Tine iubirea de oameni. Pentru că pe „toată ziua” l-a pus în loc de „de-a pururea”, voind să ne învețe că nu are acum o socoteală, iar mai tîrziu alta, în locul aceleia.

6 Adu-ți aminte de îndurările Tale, Doamne, și de milele Tale, că din veac sînt!

7 Păcatele tinereților mele și ale neștiinței mele să nu le pomenesci! După mila Ta pomeneste-mă Tu,

Cu blîndețe - zice - și cu iubire de oameni îi iconomisești de-a pururea pe toți. Și acum mă rog să dobîndesc bunătatea aceasta și să-Ți aduci aminte de a Ta iubire de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

oameni, iar nu de păcatul meu: O Stăpîne, făcînd pomenire de mine, fă-o cu iubire de îndurări, iar nu după dreptate. Că aceasta s-a rugat și întru cele zise: „După mare mila Ta pomenește-mă Tu” Adică: Pomenește-mă pe mine, nu păcatul meu! „Iar «Păcatul tinereților mele și al neștiinței mele să nu-l pomenești!» înseamnă «păcatul norodului din Egipt, fiindcă am slujit acolo idolilor».” Deci păcatele acelea să nu le pomenești, ci a Ta iubire, prin care și atunci i-ai miluit pe oameni.

pentru bunătatea Ta, Doamne!

Că nu pentru a mea vrednicie mă rog să dobîndesc aceasta, ci pentru a Ta iubire de oameni.

8 Bun și drept este Domnul,

Nu așa prost - zice - am folosit cuvintele acestea, ci știind că Stăpînul este nu numai drept, ci și iubitor de oameni. *Dumnezeiasca Scriptură* ne învață pretutindeni aceasta, zicînd: „Mila și judecata voi cînta Ție, Doamne”, și: „Milostiv, și îndurat și drept este Domnul”, și: „Dumnezeul nostru, miluiește” și: „Dumnezeu este judecător drept, și tare, și îndelung răbdător și neaducînd mînie în toate zilele.”

pentru aceasta lege va pune celor ce greșesc în cale.

9 Povățui-va pe cei blînzi la judecată, învăța-va pe cei blînzi căile Sale.

Simmah a tălmăcit mai descoperit, zicînd: „Pentru aceasta, va arăta calea celor ce greșesc.” Pentru că, din bunătate, Dumnezeu nu muncește îndată pe cei ce păcătuiesc, ci le arată calea cea dreaptă și îi învață legea pocăinței. Iar pe cei ce trăiesc întru blîndețe și prostime⁷⁹ îi învață a desluși firea lucrurilor și îi face a ști toate iconomiile Lui, ca nu cumva prostimea, făcîndu-se merinde de neștiință, să lucreze multă vătămare. Apoi, arată firea căilor celor zise:

10 Toate căile Domnului, mila și adevărul, celor ce caută așezămîntul Lui și mărturiile Lui.

Că cei ce totdeauna și necurmat se desfătează întru sfințitele cuvinte se învață cu de-adinsul prin acelea că toate iconomiile lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru, sînt amestecate cu mila și cu adevărul. Căci celor ce se căiesc pentru greșeli le dă milă și iertăciune, iar pe nevoitorii nebiruiți ai faptei bune înalt îi propovăduiește și îi încununează, scoțînd hotărîrea împreună cu adevărul. Încă și celor ce au trăit întru fărădelege și nu s-au căit de cele greșite aduce asupra-le munci după hotarele adevărului.

11 Și curățește păcatul meu, pentru numele Tău, Doamne, că mult este!

Deci eu - zice - Te rog să fi milostiv păcatelor mele, nu pentru căința cea sîrguincioasă, ci pentru numirea iubirii de oameni pe care o ai și pentru că de numele Tău am spînzurat nădejile mele.

12 Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o.

13 Sufletul lui întru bunătăți se va sălășlui, și sămînța lui va moșteni pămîntul.

⁷⁹ „Prostime” - aici: „simplitate”, „smerenie”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De aici înainte, sfătuiește, și aduce dojenirea folositoare și făgăduiește celor ce se tem de Domnul felurita purtare de grijă, fiindcă de multe feluri sînt viețuirile buneicredințe: monahicești, mirenești, pustnicești și politicești⁸⁰, prostești (adică țărănești) și ostășești, împărătești și trăitoare din lucrarea mîinilor, corăbiereschi și lucrătoare de pămînt, și altele de multe feluri. Și, fiindcă întru fiecare viață este cu puțință a plăcea lui Dumnezeu, proorocescul cuvînt a zis după cuviință: „Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o”, în loc de: Va pune legile cuvenite și potrivite în viața pe care acela voiește a o viețui. Așa, pe vameșii care îl întrebau ce se cade să lucreze, dumnezeiescul Ioan Botezătorul i-a sfătuit să nu ia nimic mai mult decît ce era rînduit; iar pe ostași - să nu asuprească pe nimeni, ci să se îndestuleze cu lefile, adică cu hrana osebită și hotărîtă lor. Tot așa, dumnezeiescul Apostol a pus legi potrivite și robilor, și stăpînilor, și copiilor, și părinților, și muierilor și bărbaților.

Deci proorocescul cuvînt le-a făgăduit celor ce au împlinit legile dumnezeiești petrecerea sufletului întru bunătăți și blagoslovenia seminției: „Sufletul lui întru bunătăți se va sălășlui, și seminția lui va moșteni pămîntul”. Că - de vreme ce facerea de copii era dorită ludeilor, pentru a lăsa moștenitori, și încă și acum acest lucru le este vrednic de iubit celor ce îmbrățișează viața însoțită - și dintru acestea îi îndeamnă a alerga către lucrarea faptei bune.

14 Întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul, și făgăduința Lui va arăta lor.

Simmah și Teodotion au tălmăcit acest cuvînt mai descoperit: „Taina Domnului - celor ce se tem de Dînsul, împăcarea și tocmeala Lui va arăta lor.” Și este cu puțință a-L auzi pe Însuși Stăpînul zicînd, prin Isaia Proorocul: „Tainele Mele - Mie și la ai mei.” Că nu le descoperă pe acestea tuturor, ci celor ce se tem de Dînsul, și lor le arată scopul dumnezeieștilor Lui cuvinte. Iar, după Cei 70, „întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul”, arătîndu-i pe dînșii nebiruți și mai înalți decît vrăjmașii.

15 Ochii mei - de-a pururea către Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele.

„Ochii”, aici, îi zice iarăși pe cei ai minții, pe care îi are către Dumnezeu, cunoscînd arătat că prin purtarea Lui de grijă va scăpa de bîntuierile vrăjmașilor gătite asupra lui.

16 Caută spre mine și mă miluiește, că unul născut și sărac sînt eu!

Acest nume, „unul născut”, ceilalți l-au tălmăcit „unul”. Și zice: Sînt golit de tot ajutorul, pentru aceea mă rog a dobîndi sprijinirea Ta. Și foarte jalnic l-a pus pe acest „caută spre mine și mă miluiește”: Vezi-mi - zice - singurătatea și înconjurarea vrăjmașilor. Văzîndu-mă așa, negreșit mă vei milui.

17 Necazurile inimii mele s-au înmulțit, din nevoile mele scoate-mă!

18 Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele!

Cu multe pătimiri dureroase - zice - sînt îmbulzit despre toate părțile. Deci, cumpănind această smerenie și ticăloșie a mea cu fărădelegile mele, dă-mi lăsarea și dăruiește-mi iertarea lor.

19 Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu urîciune nedreaptă m-au urît.

Deși mi se pare - zice - că nu sînt vrednic de iubirea Ta de oameni, cu atîtea rele

⁸⁰ De obște, sociale, de la „polis” - „oraș”, în elinește.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

luptându-mă, totuși, văzînd nedreapta vrăjmășie a neprietenilor, împărtășește-mă de dînsa, că Ție am greșit călcînd ale Tale porunci, iar aceia îmi dau război cu nedreptate, neavînd a mă învinui cu nimic.

20 Păzește sufletul meu și mă izbăvește, să nu mă rușinezi că Te-am chemat pe Tine!

Că, deși am călcat oarecari din legile Tale, nu m-ai despărțit de a Ta purtare de grijă. Pentru aceea, Te rog a mă izbăvi de cei ce îmi dau război și a fi păzit.

21 Cei fără de răutate și cei drepti s-au lipit de mine, că Te-am așteptat, Doamne.

Și acest lucru este osebit al faptei bune: a urî cineva împreună-petrecerea cu cei răi și a-i iubi pe cei ce cinstesc potrivirea și întocmirea, și cugetă îndreptarea și sînt izbăviți de răutate. Proorocul a zis că a făcut acest lucru, socotind că este întru plăcerea Stăpînului.

22 Izbăvește, Dumnezeu, pe Israil din toate necazurile lui!

Rugăciunea către Dumnezeu este potrivită împăratului, căci se cuvine celui rînduit să stăpînească a face toată purtarea de grijă pentru supuși. Pentru aceasta, nici Fericitul David nu a adus rugăciunea numai pentru sine, ci și pentru norodul încredințat lui, și într-acest fel mîntuirea celui ce împărățește bine și frumos s-a făcut folos al norodului de obște. Graiul are încă și altă înțelegere. Israil se despărțise și în vremea lui Saul, și în vremea lui Ișboșet⁸¹, și în vremea lui Avesalom. Deci zice: Dacă aş dobîndi ajutorul Tău și m-aş înălța deasupra vrăjmașilor, Israil va dobîndi pace și se va desfăta întru bunătățile Tale, după ce voi strica și voi opri războiul dintru dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 25

Al lui David.

Mi se pare că dumnezeiescul David a zis și Psalmul acesta pentru sine și socotesc că este mai vechi decît cel trecut. Că acela a făcut pomenire de păcat și de mare păcat, zicînd: „Curățește fărădelegea mea, că multă este!”, iar aici povestește felurile faptei sale celei bune. Deci socotesc că a rostit cuvintele acestea cînd era gonit de Saul și silit a petrece la cei de altă seminție, unde - văzîndu-i trăind cu păgînatate, și cu rea-credință și cu toată fărădelegea - fugea de adunările lor și de jertfele a tot poporul, care se săvîrșeau dracilor. Și tălmăcirea graiurilor ne învață aceasta mai descoperit.

Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat, și spre Domnul nădăjduind nu voi slăbi.

Zice: Purtîndu-mă cu credință, și nici un rău făcîndu-i lui Saul și fiind gonit cu atît amar, Te rog pe Tine, Stăpîne, să fi judecător al dreptății mele, că pe Tine Te știu Dumnezeu, și de a Ta purtare de grijă am spînzurat nădejdlile mele și nădăjduiesc că

⁸¹ Ișboșet, fiu al lui Saul, după moartea acestuia a domnit 2 ani în Israil (vezi *Cartea a II-a a Împăraților*, 2:10).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nu voi fi sub mîna celor ce mă gonesc.

2 Ispitește-mă, Doamne, și mă cearcă, cu foc lămurește rărunchii mei și inima mea!

Și de aici este arătat că Psalmul acesta e mai vechi decît păcatul lui David (cel cu muierea lui Urie). Căci el dorește nevoințele cele primejdioase, fiindcă trăia cu nevinovăție și cu nerăutate și nu avea cercare de păcat. Iar „rărunchi” și „inimă” numește gîndurile, și am zis aceasta de multe ori.

3 Că mila Ta înaintea ochilor mei este,

Te rog a fi cercat și a mă lămuri prin foc ca pe aur, fiindcă la mila Ta nădăduiesc și de aici aștept ajutorul, că de acesta m-am răzimat și m-am întărit.

și bine am plăcut întru adevărul Tău.

Aici, povestește felurile bunei-plăceri:

4 Nu am șezut cu adunarea deșertăciunii, și cu cei ce lucrează fărădelegea nu voi intra.

5 Urît-am adunarea celor ce viclenesc, și cu cei necredincioși nu voi șede.

Zice: În așa fel am purtat grijă de slujba Ta, că - și fiind la oamenii rău-credincioși și fără de lege - am fugit de adunările lor și de împreunările lor cele vătămătoare. Și acestea însemnează petrecerea lui la cei de altă seminție, cu care, fiind silit a locui împreună, nu suferea să se împărtășească nici de păgînatate, nici de fărădelege.

6 Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele și voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne,

7 ca să aud glasul laudei Tale și să povestesc toate minunile Tale.

Deci mă îngrețoșez foarte de reaua-credință a acestora și doresc să văd jertfelnicul Tău, Stăpîne, și să primesc în urechi cîntările Tale de laudă și să-i învăț marile lucrări ale minunilor Tale pe cei ce nu le știu. Iar acest „Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele” se aseamănă cu ce a făcut Pilat, care - nevrînd a se împărtăși de uciderea săvîrșită de ludei - și-a spălat mîinile, arătînd și cu fapta fuga de lucrul acela. Deci zice: Cutezîndu-mă, îmi spăl mîinile ca un nevinovat care nu am avut nici o împărtășire cu dînșii.

8 Doamne, iubit-am bunăcuviința casei Tale și locul lăcașului măririi Tale.

9 Să nu pierzi cu cei necredincioși sufletul meu și cu bărbații sîngiurilor viața mea!

10 Întru ale cărora mîini sînt fărădelegile dreapta lor s-a umplut de daruri.

În loc de „bunăcuviință”, Simmah a pus „palat”, și în loc de „bărbații sîngiurilor”: „bărbați ucigași”. Și zice: Degrab slobozește-mă, Stăpîne, din petrecerea cu aceștia pe mine, care doresc după casa Ta care strălucește cu darul Tău, ca să nu mă pierzi cu oamenii rău-credincioși, și luători de mită, și ucigași și care leapădă dreptatea. Și, prin acestea, i-a arătat iarăși pe aceiași. Iar „casă” a numit Cortul, că încă nu se zidise dumnezeiasca Biserică. Pentru aceea a și adăugat: „și locul lăcașului slavei Tale.”

11 Iar eu întru nerăutatea mea am umblat, izbăvește-mă, Doamne, și mă miluiește!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

12 Piciorul meu a stătut întru îndreptare,

Zice: Fiind împreună cu aceștia, am urmat credinței, și m-am depărtat pe sine-mi de toată răutatea și, răzîmînd picioarele mele de îndreptarea bunei-credințe, am stătut cu întemeiere și cu întărire. Mă rog să-mi păzești starea aceasta pînă în sfîrșit. Și va fi acest lucru, dacă mă vei izbăvi de locuirea împreună cu aceștia.

în biserici bine Te voi cuvînta, Doamne.

De aici ne-am învățat mai descoperit că Psalmul s-a zis pentru însuși David: căci făgăduia că, prin scrierea Psalmilor, Îl va lăuda și Îl va binecuvînta pe Dumnezeu întru toate bisericile de prin lume, mai-nainte văzînd cu ochi proorocești schimbarea și prefacerea lumii. Și proorocia a luat sfîrșit, că - prin gurile bine-credincioșilor - marele David laudă în tot pămîntul și marea pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 26

Mai înainte de a se unge, Psalmul lui David.

Această deasupra-scriere nu am aflat-o întru izvodul ce se numește *Al șaselea*⁸² din *Exapla*, fără numai întru unele din izvoade. De aici dar, oarecari au luat pricină să scoată ca neadevărate toate deasupra-scrierile și să le lepede, că - zic ei - cum ar fi fost cu puțință să scrie David Psalmi proorocești, fiind încă neuns, și neprimind darul Duhului, și dealtfel fiind el tînăr atunci - oile păscînd, nu îndreptînd împărăția - și nefiind gonit de nici unii din vrăjmași? Se cădea să știe ei că *Istoria Împăraților* spune că David s-a uns de două ori, iar mai vîrtos de trei ori: întîi în Vitleem - de Samuil Proorocul; a doua oară în Hevron - de semînția ludei, după uciderea lui Saul; iar a treia oară - de toate semînțiile, după săvîrșirea lui Memfivoste. Și pentru a doua ungere zice așa: „Și a întreat David pe Domnul, zicînd: Mă voi sui întru una din cetățile ludei? Și a zis Domnul către dînsul: Suie-te! Și a zis David: Unde mă voi sui? Și a zis: În Hevron.” Apoi, povestind în ce chip s-a suit, scriitorul de istorie a adăugat: „Și au venit oamenii ludei și au uns acolo pe David, ca să împărătească peste casa ludei.” Iar pentru a treia, iarăși așa: „Și au venit toate semînțiile lui Israil către David în Hevron.” Și, după puțin: „Și le-a așezat lor Împăratul David așezămînt în Hevron înaintea Domnului, și au uns pe David împărat peste tot Israilul.”

Drept aceea, este arătat că a zis Psalmul de față mai-nainte de a primi a doua hirotonie și a se da la arătare iconomia lucrurilor. Deci, fiind gonit de Saul, a rostit cuvintele acestea cînd a intrat către Avimeleh preotul și - rugîndu-se în Cortul lui Dumnezeu și luînd blagoslovenia pîinilor - a scăpat din mîinile celor ce îi dădeau război. Și zice aceasta și în Psalmul de față: „M-a ascuns pe mine în Cortul Lui în ziua răutăților mele.” Tot atunci, Doeg Idumeul, păscînd acolo asinii împărătești, a vestit lui Saul fuga lui David. Pentru aceea zice în Psalm: „S-au sculat asupra mea martori nedrepti.” Tîlcuirea de-a rîndul ne va învăța acestea încă mai descoperit.

Domnul este luminarea mea și Mîntuitorul meu, de cine mă voi teme? Domnul este

⁸² În *Exapla*, Psalmii aveau două tălmăciri suplimentare, numite *A cincea (Quinta)* și *A șasea (Sexta)*, subînțeles „uersio” - traducere.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

scutitorul vieții mele, de cine mă voi înfricoșa

De Tine - zice - luminându-mă și strălucindu-mă cu lumina Ta de gând, îi defăimesz pe toți neprietenii deodată.

2 Cînd se vor apropia de mine cei ce-mi fac rău, ca să mănînce cărnurile mele? Cei ce mă necăjesc și vrăjmașii mei, aceia au slăbit și au căzut.

Zice: Nu am greșit nădăjduindu-mă la ajutor de la Tine, pentru că - ajungîndu-mă cei ce mă goneau ca niște fiare și se ispiteau a mă face jertfă mîncată crudă - pe mine nu m-au vătămat cu nimic, iar ei au pătimit pierzarea cea de tot. Istoria ne învață că acest lucru s-a întîmplat de multe ori, pentru că, fiind vînat de Saul, David a scăpat din mreji, iar mai vîrtos, de ar fi voit, l-ar fi și ucis pe cel ce îl gonea. Dar el și-a arătat a sa filosofie, iar acela și-a luat pedeapsa pentru răutate la cei de altă seminție. Deci cele zise sînt mai-nainte grăire a celor ce or să fie.

3 De s-ar rîndui asupra mea tabără, nu se va înfricoșa inima mea. De s-ar scula asupra mea război, întru aceasta eu nădăjduiesc.

Luînd - zice - atîta cercare a ajutorului Tău, eu îndrăznesc asupra celor grele, într-armîndu-mă cu nădejdea, măcar de se vor ispiți vrăjmașii să năpădească asupra mea de două și de trei ori pe atîția.

4 Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, să văd frumusețea Domnului și să cercetez Biserica cea sfîntă a Lui.

5 Că m-a ascuns în Cortul Său în ziua răutăților mele, acoperitu-m-a întru ascunsul Cortului Său, pe piatră m-a înălțat.

Zice: Dobîndind atîta facere de bine, eu nu caut de la Făcătorul meu de bine bogății și stăpînire, nici împărăție și slavă, ci să stăruiesc totdeauna la dumnezeiasca Biserică, și să văd ca într-o oglindă dumnezeiasca frumusețe de acolo și să cercetez toate cele făcute după *Lege*. De acolo am acum cercare a folosului, de acolo secerînd mîntuirea și scăpînd din mîinile celui ce mă gonea. Pe acestea le-a cerut marele David, și le-a luat de la marele dăruitor Dumnezeu. Că el a întors dumnezeiescul Chivot, și a făcut alt Cort, mai minunat, și a alcătuit cetele de multe feluri ale cîntăreților, fapte pe care va putea să le învețe cineva mai cu de-amănuntul din *Cartea Paralipomenilor*. Iar aceasta ce zice: „Una am cerut de la Domnul”, însemnează cum că „un dar am cerut”, că așa se cuvine să înțelegem.

6 Și acum, iată, a înălțat capul meu peste vrăjmașii mei. Înconjurat-am și am jertfit în Cortul Lui jertfă de laudă.

Aici timpul s-a schimbat. Aceasta ne-a învățat și Achila, că, în loc de: „a înălțat capul meu”, a pus: „se va înălța capul meu”. Deci însemnează că va împărăți, și va birui pe vrăjmași și îi va înconjura pe dînșii cel ce acum de dînșii este înconjurat. Și nu îi va aduce lui Dumnezeu jertfele *Legii* în Cort, ci - prin cei ce au crezut în Dumnezeu - îi va aduce jertfa de laudă întru toate bisericile din lume, noaptea și în toate zilele. Unele din pre-scrieri (adică izvoade) au: „jertfă de laudă și de strigare”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Au însă aceeași minte⁸³ și înțelegere, căci „strigare” este glas de război, făcut de cei mai îndrăzneți asupra celor ce se tem. Într-acest chip este și cântarea de laudă, că glasul e al celor ce sînt cu inimă bună, și se veselesc și îl laudă pe Dumnezeu, că zice: „De este cineva între voi cu inimă bună, să cînte.”

Cînta-voi și voi lăuda pe Domnul.

Și de aici este arătat că s-a schimbat timpul, fiindcă se făgăduiește să cînte și să aducă laudă.

7 Auzi, Doamne, glasul meu cu care am strigat! Miluiește-mă și mă auzi pe mine!

Milă cere, dar nu nedreaptă, ci foarte cu dreptate.

8 Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta.

Zice: N-am rostit cuvinte golite de adevăr, ci - mintea împreună-mărturisind cuvintelor - am pus lucrul deasupra lor.

Căutatu-Te-a pe Tine fața mea,

Și nu vor ajunge cele făcute pînă acum, ci voi lucra acestea și în vremea de-aici înainte:

fața Ta, Doamne, voi căuta.

Deci să nu mă lepezi pe mine, cel ce Te doresc, nici să mă lipsești de ceea ce doresc:

9 Să nu-Ți întorci fața Ta de către mine și să nu Te abați întru mînie de la robul Tău!

Aceasta a pus-o din metafora celor ce se mînie, și se întorc de către cei ce se apropie la dînșii și se ispitesc a se abate către altă cale.

Ajutorul meu fii, să nu mă dai pe mine corbilor și să nu mă părăsești, Dumnezeule, Mîntuitorul meu!

Pe acest „să nu mă dai pe mine corbilor”, ceilalți tălmăcitori l-au zis: „Să nu mă lepezi pe mine.” Cei 70 au făcut numele acesta dintru învățătura dinafară, pentru că „Du-te la corbi!” era ocară la cei vechi, făcută din oarecare basm.

10 Că tatăl meu și maica mea m-au părăsit, iar Domnul m-a luat.

Că, fiind gonit de Saul, am fost silit a petrece departe de cei ce m-au născut. Destul însă îmi ești Tu mie în locul tuturor - o Stăpîne!

11 Lege pune-mi mie, Doamne, în calea Ta, și mă povățuiește în cărare dreaptă,

În loc de „lege pune-mi mie”, Achila și Teodotion au zis: „luminează-mă”, iar Simmah: „arată-mi calea Ta”. Zice: Fiindcă sînt silit a petrece departe de cei de o seminție cu mine, fă-Te mie Însuți legiuitor și povățuitor, arătîndu-mi cărarea care duce către Tine.

pentru vrăjmașii mei.

12 Să nu mă dai pe mine în mîna celor ce mă necăjesc,

Graiurile acestea sînt nașteri ale cugetului smerit, că zice: Eu sînt nevrednic de

⁸³ cuget

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mîntuire, dar sînt gonit fără dreptate, cu nimic nedreptățindu-i pe cei ce acum îmi dau război. Deci să nu dai celor ce nedreptățesc pe cel nedreptățit.

că s-au sculat asupra mea martori nedrepți și nedreptatea a mințit sie-și.

Achila a zis mai luminat acest cuvîntel: „Împotrivă mi-au stătut mie martori mincinoși, și nedreptatea s-a arătat foarte.” Pentru că ei - zice - au adus clevetiri asupra mea; iar eu, pentru ajutorul Tău, n-am primit de aici nici o vătămare, și săgețile trimise de cei nedrepți s-au întors împotriva lor. Și aceasta s-a luat din vorba de obște pentru cei ce ne bîntuiesc, dar nu ne vatămă: Pe sine s-a vătămat, nu pe mine. Așa a zis și Fericitul David: „A mințit nedreptatea ei-și.”

13 Iar eu cred că voi vedea bunătățile Domnului în pămîntul celor vii.

Că nu numai în viața aceasta de acum mă voi înălța deasupra vrăjmașilor, ci voi fi și întru desfătarea bunătăților ce se așteaptă. Iar „pămînt al celor vii” numește viața viitoare, ca ceea ce este despărțită de moarte, și de stricăciune și slobodă de scîrbă. Apoi, aduce sfătuire tuturor oamenilor:

14 Așteaptă pe Domnul,

Și cum va fi cu puțință acest lucru?

îmbărbătează-te, și să se întărească inima ta și așteaptă pe Domnul!

Zice: Într-armîndu-se cu bărbăția și biruind prin aceasta pătimirile ce năpădesc asupra-i, mintea se întărește, și biruiește și așteaptă dumnezeieștile făgăduințe, a căroră moștenitoare se face laolaltă cu trupul împreună-lucrător.

TÎLCUIREA PSALMULUI 27

Psalmul lui David.

„David zice Psalmul acesta de către fața celor ce au crezut întru Hristos, chemînd spre ajutor prin rugăciune pe Hristos. Împreună are încă și blestem al mîndriei ludeilor și rugăciune de a se depărta și a se despărți de mîna acelor, iar mai vîrtos și de partea lor.”

Către Tine, Doamne, voi striga, Dumnezeuul meu, să nu taci către mine! Ca nu cîndva să taci către mine, și să mă asemăn celor ce se pogoară în groapă.

S-a zis Psalmul acesta de David cînd era gonit de Saul și se vrăjmașea de cei ce păreau că-i sînt prieteni, dar îl vesteau și se ispiteau a-l face arătat lui Saul. Unul ca acesta era Doeg Idumeul, alții erau Zifeii⁸⁴, și alții afară de aceștia mulți. Și acest Psalm, ca și cei mai dinainte, se potrivește la tot cel ce cade întru primejdii, că îi este acelaia cu puțință să rabde, asemenea Fericitului David, și să se roage lui Dumnezeu și să dobîndească de acolo purtarea de grijă.

Iar pe acest „voi striga”, nu l-a pus în loc de „glas”, ci în loc de „rugăciune osîrduitoare”. „Să nu taci către mine” s-a luat din metafora celor ce sînt rugați de

⁸⁴ locuitorii ținutului Zif

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

oarecari, și nimic nu voiesc a le răspunde. Și zice: Dacă vei tăcea către mine și dacă mă vei goli de ajutorul Tău, îndată voi fi dat la moarte - că pe aceasta a numit-o „groapă”, fiindcă mormîntul se sapă asemenea gropii.

2 Auzi, Doamne, glasul rugăciunii mele, cînd mă rog către Tine, cînd ridic mîinile mele către Biserica cea sfîntă a Ta!

Nu se zidise Biserica încă, ci „Biserică” numește Cortul, întru care se ruga fiind departe cu trupul și trimițîndu-și acolo mintea. Așa și Fericitul Daniil: rugîndu-se în Babilon, el deschidea ferestrele casei, care erau întoarse către Ierusalim, nu pentru că ar fi crezut că acolo Se scrie împrejur și Se cuprinde Dumnezeu, ci învățîndu-se că acolo s-a făcut dumnezeiasca arătare.

3 Să nu mă tragi pe mine cu cei păcătoși și cu cei ce lucrează nedreptate să nu mă pierzi, cu cei ce grăiesc pace către vecinul lor, iar cele rele - în inimile lor.

Fericitul David se roagă a nu avea nici o împărtășire cu fățarnicii. Urîți și grețoși zice că sînt cei ce unele grăiesc, și altele se sfătuiesc. Pentru care le dorește să culeagă rodul răutății potrivit meșteșugirilor lor, că zice:

4 Dă-le lor, Doamne, după lucrurile lor și după răutatea meșteșugirilor lor! Și după lucrurile mîinilor lor dă-le lor, răsplătește-le răsplătirea lor!

Dar să nu socotească nimeni că dreptul blestemă pe vrăjmași. Cele zise nu sînt de blestem, ci de dreaptă hotărîre, că zice: „Răsplătește-le lor răsplătirea lor”, adică: Să cadă întru ale lor vrăjmășii și bîntuieli, pe care le cos unii asupra altora. Aceasta o zice și întru al șaptelea Psalm: „Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, și pe creștetul lui nedreptatea lui se va pogorî.” Apoi, ne învață pricina pedepsei:

5 Că n-au înțeles lucrurile Domnului și lucrurile mîinilor Lui.

Iar pe acestea le-au făcut - zice - nevoind a învăța nici cuvînt, nici lucru dumnezeiesc. Pentru aceea:

Surpa-vei pe dînșii, și nu-i vei zidi pe ei.

La zidirile rele este folositoare surparea. Și de aici este arătat că a zis cu proorocie cele de mai-nainte, nu blestemîndu-i pe dînșii, ci mai-nainte vestindu-le cele ce aveau să fie, căci nu a zis: „surpă-i”, ci: „Surpa-vei, și nu îi vei zidi.” Apoi, dobîndind iar dumnezeiasca descoperire și văzînd de departe ajutorul ce avea să fie, a pornit limba spre cîntare de laudă:

6 Bine este cuvîntat Domnul, că a auzit glasul cererii mele.

7 Domnul este ajutorul meu și sprijinitorul meu.

Și, arătînd pricina ajutorului celui grabnic, a adăugat:

Că spre Domnul a nădăjduit inima mea, și m-am ajutorat și a înflorit trupul meu.

Nădejdea către Dînsul s-a făcut mie pricinuitoare de această purtare de grijă, izbăvindu-mă de reaua pătimire a fugii. Și am înfrunzit și am luat sănătatea pricinuită de inima bună.

Și din voia mea mă voi mărturisi Lui.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

În loc de: Nu de silă, ci de bună voie Îi voi face Lui lauda. Așa zice și aiurea: „De bună voie voi jertfi Ție.” Și iarăși: „Cele de bună voie ale gurii mele bine le voiește Domnul”.

8 Domnul este întărire norodului Său și sprijinitor mîntuirilor unsului Său este.

Și Îl cînt pe El ca pe un Stăpîn bun, Care și împăratului, și norodului cu iubire de cinste îi dă tărie, putere și mîntuire. Că „uns” pe sine se numește, ca pe un împărat, acest nume (adică „uns”) fiind de obște și Împăraților, și Proorocilor și Preoților.

9 Mîntuiește norodul Tău, și blagoslovește moștenirea Ta, și-i paște pe dînșii și-i ridică pe dînșii pînă în veac.

Deci - zice - împărtășește norodul Tău de această blagoslovenie și mîntuire, îndreptîndu-l, și pascîndu-l și arătîndu-l mai înalt decît vrăjmașii. Și îi este cuvenită împăratului rugăciunea pentru norod. Vrednic de laudă este încă și acest lucru al marelui David, că aducea lui Dumnezeu rugăciune pentru dînșii, fiind gonit de norod, care bătea război asupra lui împreună cu Saul. Că mai-nainte vedea schimbarea lor și nu căuta la nedreptatea ce îi făceau, ci la supunerea ce va să fie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 28

Psalmul lui David, pentru scoaterea Cortului.

Nici această deasupra-scriere nu am aflat-o în cartea izvodului ce se numește *Al șaselea din Exapla*, fără numai întru oarecari pre-scrieri, adică izvoade. Pornindu-se de aici, unii din scriitori au socotit că Fericitul David a zis Psalmul acesta cînd a întors Chivotul. Dar graiurile Psalmului n-au nici o înțelegere ca aceasta, ci altele mai-nainte vestește el. Și are încă îndoită proorocie: una care se potrivește Împăratului lezechia, iar alta Împăratului nostru al tuturor, Care - pierzînd înșelăciunea idolilor - a luminat lumea cu razele cunoștinței de Dumnezeu. Voi zice în scurt proorocia pentru lezechia, iar pe a noastră prin mai multe cuvinte, ca pe ceea ce ni se cuvine mai mult. Biruindu-i pe Asirieni și bucurîndu-se de prea-slăvita biruință, minunatul lezechia poruncește norodului să răsplătească lui Dumnezeu cu jertfe, să-l aducă Lui cîntări și slavoslovii și să săvîrșească în curtea Lui cea sfîntă slujba legiuită. (Fiindcă Biserica era neumblată celor mulți și numai preoților le era îngăduită intrarea acolo). Apoi, ne învață pricina acestora, arătînd rana trimisă de Dumnezeu asupra Asirienilor, pomenind „glas” și strigare. Și numește cu închipuire mulțimea vrăjmașilor: „mulțime de ape”, apoi: „cedri”, arătînd de aici înălțimea și desimea lor. Și zice că acestea s-au zdrobit, iar norodul cel iubit s-a asemuit cu „fiul inorogilor”, ca cel ce se închină cu adevărat lui Dumnezeu și care prin Acesta a pierdut multe zeci de mii din vrăjmașii ce veniseră asupra-i, și ca pe niște paie i-a rupt, și i-a risipit și a clătinat tabăra cea pustie de Dumnezeu. Locul ce se aseamăna dumbrăvii, pentru desimea războinicilor, l-a golit de cei ce tăbăriseră acolo, iar pe noi, cei ce am primit frica cerbilor, ne-a făcut a rămîne și a nu fugi. Deci pentru aceasta este cu cale a ne aduna împreună toți în Biserică și a aduce Lui răsplătirile laudelor. Apoi, slobozindu-ne de aceștia, va face să se ridice

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

iarăși zidirile stricate de vrăjmași și să fie locuite. Căci pe toate le vom isprăvi cu lesnire, avîndu-L pe Împăratul cel veșnic, Care ne-a dat stăpînirea și ne-a dăruit pacea.

Așadar, tîlcuirea a arătat că Psalmul s-a zis pentru Fericitul Iezechia. Dar - de vreme ce *Legea Veche* este închipuire a *Celei Noi* - vino să arătăm asemănarea, alăturînd trupul lîngă umbră: acolo - împărat bine-credincios, aici - Hristos, dascălul buneicredințe; acolo - norod plecat și supus aceluia, iar aici - norod mîntuit de Acesta; acolo - războiul și pieirea Asirienilor, iar aici - ridicarea asupra a dracilor și surparea lor.

Deci darul Duhului poruncește Sfințiților Apostoli să propovăduiască neamurilor mîntuirea și să-i aducă lui Dumnezeu pe cei ce se vor pleca. Pentru că „fii ai lui Dumnezeu” îi cheamă pe Apostoli, care au fost ca niște frați ai lui Hristos, căci zice: „Spuneți fraților Mei că voi merge mai înainte de voi în Galileea”; iar „fii ai berbecilor” sînt credincioșii din neamuri, fiindcă au odrăslit cu adevărat din părinți necuvîntători și dobitocești.

Aduceți Domnului, fii ai lui Dumnezeu, aduceți Domnului pe fiii berbecilor!

2 Aduceți Domnului slavă și cinste, aduceți Domnului slavă numelui Lui, închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui.

Zice: Voi, care v-ați chemat „fii ai lui Dumnezeu” și căroră vi s-a încredințat dumnezeiasca propovăduire, treceți și duceți-o pe aceasta pretutindenii, cu toată sîrguința, și arătați-i cuvîntători pe cei hrăniți și crescuți întru necuvîntare și aduceți-i lui Dumnezeu întîi pe aceștia. Apoi, prin ei, aduceți cinstea și lauda întru dumnezeieștile case, cinstindu-L pe Făcătorul de bine. Cuvîntul se aseamănă cu cele zise de Mîntuitorul către Sfinții Apostoli: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i pe dînșii în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh.” Pentru că și Psalmul acesta, după cele zise, îndată a pomenit sfințitele ape:

3 Glasul Domnului peste ape, Dumnezeul slavei a tunat,

Cuvîntul mai-nainte vestește glasul pogorît din cer la rîul Iordanului: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.” Și i-a zis „tunet” fiindcă a alergat în toată lumea, prin *Sfințitele Evanghelii*. Tot așa, „fii ai tunetului” s-a numit perechea aceea a Apostolilor, pentru glasul mai presus de fire și dumnezeiesc al cuvîntării de Dumnezeu.

Domnul - peste ape multe.

Că nu numai Iordanul a primit darul acela, ci Taina Botezului se săvîrșește în tot pămîntul și marea, chemarea dumnezeiască sfințind firea apelor. De aici, mai-nainte vestește puterea dăruită Apostolilor:

4 Glasul Domnului întru tărie, glasul Domnului întru mare cuviință.

Istoria *Faptelor*, împreună-glăsuitoare cu acestea, ne învață și ea că Stăpînul Hristos, înălțîndu-Se, le-a poruncit Sfinților Săi Ucenici, zicînd: „Rămîneți în cetatea aceasta pînă ce vă veți îmbrăca cu putere din înălțime.” Și după zece zile, în praznicul Pentecostiei, s-a făcut glas din cer, „ca de o suflare ce se poartă repede, și a umplut casa unde erau ei șezînd, și li s-a arătat între dînșii împărțindu-se limbi ca de foc, și au șezut pe fiecare dintre ei”. Iar „glas”, numește darul Duhului, care i-a umplut de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

vîrtute și putere pe Apostoli și i-a arătat slăviți pe cei proști⁸⁵. Apoi, arată ce fel de lucruri s-au făcut cu puterea glasului acestuia:

5 Glasul Domnului, cel ce zdrobește cedri, și va zdrobi Domnul cedrii Libanului.

Prin cuvintele acestea însemnează surparea și pierzarea idolilor. Că - de vreme ce capiștile idolilor erau înalte și nici un rod nu le dădeau celor ce le cinsteau - le-a asemănat pe acestea cu cedrii Libanului, care sînt înalți, dar nu au fire să aducă vreun rod de mîncare.

6 Și-i va zdrumica pe dînșii ca pe vițelul Libanului,

„Liban” numește de multe ori Ierusalimul, zicînd: „Deschide-ți, Libane, ușile tale, și să mănînce focul cedrii tăi!” Iar „vițel al Libanului” este cel făcut de dînșii în Horib, că zice: „Au făcut vițel în Horib și s-au închinat celui scobit.” Iar puitorul de lege Moisi l-a zdrobit și l-a zdrumicat pe acela. Deci zice: Asemenea aceluia îi va zdrumica și îi va face deșerți pe toți idolii lumii.

și cel iubit - ca fiul inorogilor.

Iar norodul ce a crezut, și pentru aceasta se numește „iubit”, va fi nebiruit și neînvins, fiindcă s-a izbăvit de înșelăciunea multei dumnezeiri și cinstește o singură Dumnezeire.

7 Glasul Domnului, al Celui ce taie para focului.

Că Sfințiții Apostoli, primind darul Preasfîntului Duh în chipul focului, se luminau și nu se ardeau. Încă și întru viața ce va să fie, îndoita lucrare a focului, împărțindu-se, va lumina pe nevoitorii faptei bune, dar va arde pe îndrăgitorii răutății. Pentru aceasta, munca celor fără de lege se cheamă și „foc”, dar și „întuneric”, fiindcă lucrarea luminătoare nu se arată acolo.

8 Glasul Domnului, al Celui ce clatină pustia. Și va clătina Domnul pustia Kaddisului.

Simmah nu a zis: „al Celui ce clătește”, ci: „al Celui ce naște”, iar Achila: „al Celui ce chinuiește”. Și Isaia mai-nainte grăiește pentru pustia aceasta, zicînd: „Veselește-te, pustie însetată, veselească-se pustia și ca și crinul înflorească.” Iar „pustie” numește neamurile, fiindcă de demult se făcuseră pustii de Dumnezeu. Acestea a zis dumnezeiescul Isaia că „vor înflori”, iar Fericitul David că „se vor chinui și vor naște”. Una ca aceasta se află și în altă parte la Isaia: „Veselește-te, steapo, ceea ce nu naști, rupe și strigă, ceea ce nu chinuiai! Căci mai mulți sînt fiii celei pustii, decît ai aceleia ce are bărbat.” Clătînd Stăpînul pustia (și clătirea însemnează arătarea lui Dumnezeu), o va face să nască mîntuirea, după proorocia care zice: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, și am chinuit și am născut Duhul mîntuirii Tale, pe care L-ai făcut pe pămînt.” Pentru aceasta o și numește pe dînsa „kaddis”, adică „sfîntă”, în evreiește.

9 Glasul Domnului, al Celui ce naște cerbii și descoperă dumbrăvile.

Firea cerbilor este să nu bage în seamă fiarele tîrîtoare, și Stăpînul a dat această stăpînire și Preasfinților Apostoli, că zice: „Iată, am dat vouă stăpînire să călcați

⁸⁵ „Proști” - aici: „simpli”, „smeriți”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

peste șerpi, și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului.” Întărindu-se prin cuvîntul acesta, ei i-au izgonit pe dracii amăgitori ai lumii și au dat în vileag neputința idolilor. Aceasta a vestit mai-nainte proorocescul cuvînt: „Glasul Domnului, al Celui ce naște cerbii și va descoperi dumbrăvile”, arătînd lucrul cel prea-slăvit: prin cerbi a împuns mulțimea fiarelor celor de multe feluri, prin necărturari a vădit nerodirea filosofilor și prin pescari a pierdut tirania diavolului. Iar „dumbrăvi” a numit capiștile idolilor, ca cele ce sînt cu totul neroditoare. Așa sînt stejărișele, ori dumbrăvile, pe care prea-bunii lucrători ai pămîntului obișnuiesc a le tăia, golind și curățînd pămîntul cuprins și ținut de dînsele, pe care răsădesc pomi roditori și seamănă semințele de mîncare. Așa au făcut și lucrătorii de pămînt ai lumii: smulgînd din rădăcină capiștile idolilor, au răsădit în locul lor dumnezeieștile biserici. Pentru aceasta:

În Biserica Lui, fiecare grăiește mărire.

Deșteptîndu-se spre cîntare de laudă de această mare și prea-slăvită lucrare a Lui.

10 Domnul potopul va locui și va ședea Domnul Împărat în veac.

Că va zidi și va înnoi lumea, ce s-a potopit în rîul fărădelegii. Pentru aceea zice și Fericitul Pavel: „De este întru Hristos vreo zidire nouă...”, și celelalte. Și zice apoi: Făcînd acest lucru, nu va lăsa de aici înainte să ia loc păgînatatea, ci va împărăți în veac.

11 Domnul tărie norodului Său va da, Domnul va blagoslovi pe norodul Său în pace.

Prin acestea, mai-nainte a vestit ridicările asupra ale necredincioșilor, biruința Mucenicilor purtători de biruință și pacea care se va da Bisericii. „Domnul tărie norodului Său va da” în vremea războiului „și va blagoslovi pe norodul Său în pace”, după ce va risipi războiul cel lung.

TÎLCUIREA PSALMULUI 29

Psalmul cîntării înnoirii casei. Întru sfîrșit, lui David.

Nici Fericitul David n-a zidit dumnezeiasca Biserică, nici celui ce a zidit-o nu i se potrivesc graiurile Psalmului acesta. Deci „înnoire a casei” numește înnoirea firii omenești, pe care a săvîrșit-o Stăpînul Hristos, primind pentru noi moartea, și moartea pierzînd-o și dăruind nouă nădejdi învierii.

Psalmul acesta s-a zis și pentru Fericitul Iezechia. Căci, după uciderea Asirienilor și după izbăvirea de boală, a săvîrșit praznic prea-mare, mulțumindu-i lui Dumnezeu că le-a dăruit mîntuire și a slobozit Sfînta Biserică de urgia vrăjmașilor. Deci, fiindcă cele săvîrșite se asemănau praznicului înnoirii, după cuviință a primit și deasupra-scrierea aceasta. Se cuvine a ști însă că Psalmul se potrivește Iezechiei după închipuire, iar la toată firea oamenilor - după însuși adevărul. Căci - precum acela a primit hotărîrea morții (cum ne-a învățat *Istoria Paralipomenilor*) și a dobîndit viața prin dumnezeiescul dar - așa și strămoșul Adam - nădăjduind că va fi Dumnezeu și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ridicându-se cu gândul împotriva Celui ce l-a făcut - s-a dat morții, dobândind apoi învierea, prin dumnezeiasca iubire de oameni.

Înălța-Te-voi, Doamne, că m-ai primit și n-ai veselit pe vrăjmașii mei asupra mea.

Că, luînd pîrga noastră, printr-însa Stăpînul a învrednicit de mîntuire toată firea și n-a lăsat-o a se face bucurie vrăjmașilor și neprietenilor.

2 Doamne Dumnezeul meu, strigat-am către Tine, și m-ai vindecat.

3 Doamne, scos-ai din iad sufletul meu, mîntuitu-m-ai de cei ce se pogoară în groapă.

Firea omenească o auzim povestind acestea. Dar, după înțelegerea cea proastă și lesnicioasă, acel „strigat-am către Tine, și m-ai vindecat” se potrivește Iezechiei, iar firii omenești încă nu. Că ea n-a rugat pe Dumnezeu, nici n-a căutat slobozenia din stricăciune, ci, văzînd moartea, se tînguia și se jeluia, neașteptînd învierea. Deci, în loc de rugăciune, a pus lacrimile și tînguirile pentru cei ce boleau și se săvîrșeau, arătînd negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu, Căruia, deși nechemat și numai văzînd plîngerile, l s-a făcut milă și a dezlegat moartea. Că și aici a numit moartea „groapă”.

4 Cîntați Domnului, cei cuvioși ai Lui, și vă mărturisiți pomenirii sfințeniei Lui!

5 Că urgie este întru mînia Lui și viață în voia Lui.

După cuviință le împarte celor cuvioși lauda și mărturisirea darului. Căci - de vreme ce darul învierii se dă tuturor oamenilor, dar nu toți sînt vrednici de el - cu potrivire îi afierosește cîntărilor pe cei vrednici. Și prea-bună foarte face cealaltă despărțire, căci urgia o alătură mîniei („urgie” numind pedepsirea), iar viața - voirii. Că Dumnezeu o voiește mai vîrtos pe aceasta, nu pe cealaltă, pe care noi o tragem asupra-ne. Căci Dumnezeu - zice - n-a făcut moartea, nici nu Se veselește de pierzarea celor vii, ci pe toate le-a zidit spre ființă și facerile lumii sînt mîntuitoare. Îl auzim încă și pe Dînsul, grăind prin Iezechil Proorocul: „Au doară cu voire voi voi moartea păcătosului, pe cît să se întoarcă și să trăiască?”

6 Seara se va sălășlui plîngere, și dimineața bucurie.

Așa s-a întîmplat și în vremea Iezechiei, și în vremea mîntuirii de obște. Căci Asirienii, îngrozindu-i și pornind cetatea spre plîngere, noaptea au primit ei rana, și aceia pe care i-au silit a lăcrima s-au umplut de inimă bună dimineața. Iar dumnezeiescul Isaia, aducîndu-i Iezechiei hotărîrea morții seara, iarăși a doua zi dimineața i-a adus vestirile vieții. Tot așa s-a făcut și la mîntuirea de obște: tînguindu-se Sfințiții Apostoli și împreună cu dîșii cei ce crezuseră pentru Patima Domnului, dimineața au venit femeile aducînd veselia Învierii.

7 Iar eu am zis întru îndeustularea mea: Nu mă voi clătina în veac!

Așa a nădăjduit și Adam, petrecînd în Rai mai-nainte de înșelăciune, și Iezechia, după ce a biruit pe Asirian. *Cartea Paralipomenilor* ne învață acest lucru arătat, zicînd că „s-a înălțat inima Împăratului Iezechia”.

8 Doamne, întru voia Ta ai dat frumuseții mele putere. Și Ți-ai întors fața Ta, și m-am tulburat.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De asemenea, și acestea se potrivesc atît lezechiei, cît și întregii firi omenești. Pentru că acela a dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă pentru fapta bună și i-a stăpînit pe Asirieni, iar apoi, golindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în boală și a primit temerea sfîrșitului. Și Adam era împodobit în Rai cu frumusețea faptei bune și era deasupra stricăciunii, dar, după ce s-a golit de dumnezeiasca Pronie pentru călcarea de poruncă, a pătimit furtuna vieții. Simmah a pus acest cuvînt foarte arătat: „Doamne, întru bunăvoința Ta ai dat strămoșului meu stăpînire”, încît de aici se vede că pe acestea le grăiește ipostasul firii omenești către Stăpînul Hristos, Care i-a dăruit ei darul cel mare al vieții.

9 Către Tine, Doamne, voi striga și către Dumnezeuul meu mă voi ruga. Ce folos este întru sîngele meu, cînd mă pogor eu întru stricăciune? Au doară se va mărturisi Ție țărîna, sau va vesti adevărul Tău?

Și Fericitul lezechia a rostit cuvintele acestea, după cum ne învață *A patra istorie a Împăraților* și proorocia prea-dumnezeiescului Isaia. Încă și firea omenească - nu toată, ci prin Sfinți - a strigat către Dumnezeu, zicînd la fel: Drept este a Te lăuda pe Tine, Făcătorul, și a răsplăti Ție pentru darurile Tale cu cuvinte mulțumitoare și binecunoscătoare. Acesta este lucrul osebit al celor vii, căci cum ar putea să cînte ale Tale faceri de bine cei ce se risipesc în țărîna și în praf și au pierdut lucrarea trupească?

10 Auzit-a Domnul, și m-a miluit, Domnul s-a făcut ajutorul meu.

11 Întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins cu veselie.

12 Ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili.

lezechia a adus lui Dumnezeu rugăciunea asupra Asirienilor îmbrăcîndu-se cu sac. Tot așa, înainte de întruparea Mîntuitorului, firea omenească se îmbrăcase și ea cu chip de plîngere. Iar cei fără de minte, jelindu-se pentru morți și șezînd pe sac, nu voiesc nici acum a auzi prooroceștile graiuri, care strigă prea-arătat: „Rupt-ai sacul meu, și m-ai încins cu veselie și întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie.” Că - precum lezechia, primind făgăduința celor cincisprezece ani, s-a umplut de multă veselie - drept este ca și noi, primind nădejdea învierii, să nu plîngem pe cei ce s-au săvîrșit, ci să o așteptăm pe aceea cu inimă bună. Iar pe acest „ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili”, Simmah l-a tălmăcit așa: „ca să Te cînte pe Tine, mărirea mea nu va tăcea”, în loc de: Cei ce au dobîndit atît de mare mărire se cuvine să nu tacă, ci să Te cînte și să Te laude pentru facerea de bine. Și, pentru că umilința pricinuieste tăcere, Cei Șaptezeci au pus „umilință” în loc de „tăcere”. lezechia a dobîndit mărirea, atîtea zeci de mii primind pentru dînsul rana trimisă de Dumnezeu, și încă și soarele întorcîndu-se înapoi. Iar noi avem pricină de mai multă bună laudă, primind de la Dumnezeuul tuturor atît de mare dragoste părintească: fiindcă „așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît L-a dat pe Fiul Său cel Unul Născut, ca tot cel ce crede întru Dînsul să nu piară, ci să aibă viață veșnică.”

Doamne Dumnezeuul meu, în veac mă voi mărturisi Ție.

Că nu numai în viața de acum, ci și după înviere Îți voi aduce neîncetat laude,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

povestind darurile Tale cele mai presus de fire și negrăite.

TÎLCUIREA PSALMULUI 30

Întru sfîrșit, Psalmul lui David, de uimire.

Această zicere, „uimire”, nu am aflat-o nici la *Evreu*⁸⁶, nici la ceilalți tălmăcitori, ci numai întru unele din pre-scrieri, adică izvoade. Iar mie mi se pare că însemnează cele pentru Urie, căci zice: „Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat sînt de la fața ochilor Tăi”, adică: După ce am păcătuit, am socotit că m-am lipsit de a Ta purtare de grijă. Se pare că Psalmul s-a zis de Fericitul David în vremea cînd se gonea de Avesalom. Iar tîlcuirea graiurilor ne învață acest lucru mai descoperit.

Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu mă rușinezi în veac!

Zice: Păcatul m-a înfășurat cu rușine multă și Te rog ca aceasta să nu rămînă multă vreme întru mine, pentru nădejdea ce o am spre Tine.

Întru dreptatea Ta, izbăvește-mă și mă scoate!

Să nu cauți - zice - la păcatul meu, ci la fărădelegea celor ce mă gonesc. Și, folosind dreapta Ta hotărîre, să mă izbăvești de primejdiile ce sînt puse asupra-mi.

2 Pleacă spre mine urechea Ta, grăbește de mă scoate!

Auzind rugăciunea mea, dă-mi grabnic ajutorul!

Fii mie Dumnezeu scutitor și casă de scăpare, ca să mă mîntuiești!

3 Că întărirea mea și scăparea mea ești Tu,

Pe acestea le-a zis și întru al șaptesprezecelea Psalm, arătînd felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu. Iar Achila și Simmah au tălmăcit „întărirea mea” prin: „piatra mea”. Și se pare că aici proorocescul cuvînt împreună-glăsuiește cu cel evanghelicesc, arătînd pe omul cel înțelept ce și-a zidit casa pe piatră, pe care, fiind întărită, nu a vătămat-o nici năvălirea și izbirea vînturilor, nici a ploilor și a rîurilor.

și pentru numele Tău mă vei povățui și mă vei hrăni.

Pe acest „mă vei hrăni”, Simmah l-a pus: „mă vei griji”. Și zice: Mă vei învrednici de purtarea de grijă cea în multe feluri, pentru numele Tău spre care am nădăjduit. Și prin toate graiurile care se tîlcuiesc învățăm smerenia cugetului lui, că nu a cerut să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru a sa faptă bună, ci pentru numele lui Dumnezeu, pentru dreptatea lui Dumnezeu și pentru nădejdea întru Dînsul.

4 Scoate-mă-vei din cursa aceasta pe care o au ascuns mie, că Tu ești scutitorul meu, Doamne!

Prin acestea a arătat sfatul lui Ahitofel pornit asupra lui, după cum am zis mai-nainte.

⁸⁶ Versiune evreiască a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 În mîinile Tale voi pune duhul meu, izbăvit-m-ai, Doamne Dumnezeul adevărului!

Căzînd de multe ori în primejdii, m-am slobozit de acestea prin ajutorul Tău, de aceea arunc al meu suflet spre a Ta purtare de grijă. Că „mîini” numește aici iarăși purtarea de grijă.

6 Urît-ai pe toți cei ce păzesc deșertăciunile în zadar,

Că aceia - zice - nu au nădăjduit întru Tine, ci au cugetat ale lor gînduri deșarte, și Te-ai obișnuit a Te întoarce cu totul de la unii ca aceștia.

iar eu spre Domnul am nădăjduit.

7 Bucura-mă-voi și mă voi veseli de mila Ta,

Fiind în primejdii, chem ajutorul Tău, și - dobîndindu-l pentru iubirea Ta de oameni - socotesc pricina bunătăților:

că ai căutat spre smerenia mea, mîntuit-ai din nevoi sufletul meu.

8 Și nu m-ai închis în mîinile vrăjmașilor, pus-ai în loc desfătat picioarele mele.

Și nu am greșit avînd de-a pururea gîndurile acestea, că - de multe ori căzînd întru pîndirile și bîntuielile vrăjmașilor și în lăuntrul lațurilor întinse mie împrejur - am scăpat de vînători. Că aceasta a zis-o „nu m-ai închis pe mine în mîinile vrăjmașului”. Și istoria ne învață că, fiind prins de Saul de multe ori și încă și închis în peșteră, a scăpat din mîinile aceluia. Iar altă dată s-a izbăvit de Gateeni, prefăcîndu-se nebun.

9 Miluiește-mă, Doamne, că mă necăjesc, tulburatu-s-a întru mînie ochiul meu, sufletul meu și pîntecele meu.

Simmah a zis acest cuvînt așa: „Tulburatu-s-a pentru întăritare ochiul meu.” Căci zice: Întăritîndu-Te pe Tine cu păcatul, totdeauna sînt silit a lăcrima, și sufletul meu este plin de furtună și de gîlceavă. Iar „pîntece” a numit aici cămara gîndurilor, că gîndurile se tulbură, nu pîntecele.

10 Că s-a stins întru durere viața mea și anii mei - întru suspinuri.

Toată viața mea - zice - mi-am cheltuit-o întru chinuri și lacrimi.

Slăbit-a întru sărăcie vîrtutea mea și oasele mele s-au tulburat.

Adică: Lipsa celor de nevoie a topit de tot trupul meu. Această lipsă o pomenește și istoria, zicînd: „Șobi, fiul lui Nahaș Amoniteanul, și Varzilai Galaaditeanul au adus lui David și norodului ce se găsea cu dînsul grîu, orz și făină, bob, linte și altele oarecare, zicînd că a flămînzit norodul și a slăbănogit, însetînd în pustie.”

11 La toți vrăjmașii mei m-am făcut ocară, și vecinilor mei foarte, și frică cunoscuților mei.

Zice: Vrăjmașii mei - întru inimă bună, iar eu sînt cu totul de rîs, bucurie celor de prin prejururi, și celor cunoscuți - frică. Învățîndu-ne aceasta, a adăugat mai descoperit:

Cei ce mă vedeau afară au fugit de la mine,

Că se temeau să se întîlnească cu mine, ca să nu cadă și ei în mîinile vrăjmașilor

mei.

12 uitat am fost ca un mort de la inimă, făcutu-m-am ca un vas pierdut.

Zice: S-au deznădăduit de mine toți, ca de un vas pierdut și ca de un mort ce locuiește în mormînt. „Din necinstea vasului a arătat covîrșirea uitării, că zice: Precum acela - pierzîndu-se degrab din pomenirea celor ce l-au pierdut - se izgonește pentru prostime, așa sînt socotit și eu la dînșii, ca și cum n-aș fi nimic, nici am fost cîndva vrednic de vreun cuvînt.”

13 Că am auzit ocara multora din cei ce locuiesc prin prejur.

Și nu le spun pe acestea socotindu-le și bănuindu-le, ci primind ocările cu urechile mele. Aici însemnează și ocările lui Semei⁸⁷.

Cînd s-au adunat ei împreună asupra mea, ca să ia sufletul meu s-au sfătuit.

14 Iar eu spre Tine, Doamne, am nădăduit. Zis-am: Tu ești Dumnezeuul meu,

15 în mîinile Tale - sorții mei.

Că aceia, adunîndu-se, măiestresc moartea mea, iar eu pe Tine Te știu Dumnezeu și ocîrmuitor. Că aceasta zice „în mîinile Tale - sorții mei”; ori, după ceilalți: „în mîinile Tale - vremile mele”, în loc de: Tu împarți fiecăruia cu sorți după cum voiești, și mîhniri și veselii, și le prefaci pe acestea iarăși după cum Ți se pare Ție. Pentru că „vremi”, ori „sorți”, numește schimbările lucrurilor: bogăția și sărăcia, robia și stăpînirea, pacea și războiul și celelalte asemenea.

Izbăvește-mă din mîna vrăjmașilor mei și de cei ce mă gonesc!

Apoi, arată chipul izbăvirii:

16 Arată fața Ta peste robul Tău, mîntuiește-mă pentru mila Ta!

Pentru că, făcîndu-se mie arătarea Ta, toate cele de mîhnire îndată se vor dezlega și se vor risipi.

17 Doamne, să nu mă rușinez că Te-am chemat pe Tine, să se rușineze necredincioșii și să se pogoare în iad!

Și de aici ne învățăm că păcatul are multă deosebire de păgînatate. Pentru aceea se roagă și marele David să se izbăvească de rușinea păcatului, iar cei ce viețuiesc întru păgînatate să fie trimiși cu rușine la moarte.

18 Mute să se facă buzele cele viclene, care grăiesc asupra dreptului fărădelege, cu mîndrie și cu defăimare!

Aici mai-nainte grăiește moartea lui Ahitofel, care, fiind prieten și sfetnic al lui David, și-a arătat vicleșugul cel vechi și și-a pornit limba asupra celui ce cu nimic nu-l nedreptățise. Și după cuviință a numit „mîndrie” și „defăimare” sfatul aceluia, căci l-a ridicat pe copil asupra tatălui său spre junghiere.

19 Cum este de multă mulțimea bunătății Tale, Doamne, pe care o ai ascuns celor ce se tem de Tine!

Iarăși l-a pus pe acest „cum” nu asemănător, ci întinzător, adică „cît”. Pentru

⁸⁷ Un netrebnic, vezi Cartea a doua a Împăraților, capitolul 16.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aceea, Achila și Simmah au tălmăcit: „Ce multă este bunătatea Ta! - pe care ai ascuns-o învistișită celor ce se tem de Tine.” Și graiul are această înțelegere: Tu, Stăpîne, ascunzi plățile și darurile de cei ce se tem de Tine, multe fiind acestea, mari și minunate, și îi lași a se lupta cu sudorile, cu ostenelele și ticăloșiile. Dar uneori le și descoperi darurile, făcându-i îndrăzneți pe nevoitori. Că a adăugat acest lucru:

Făcut-ai purtare de grijă celor ce nădăjduiesc spre Tine înaintea fiilor oamenilor.

Apoi, povestește cu de-amănuntul purtarea de grijă făcută lor:

20 Ascunde-vei pe dînșii întru ascunsul feței Tale de tulburarea oamenilor. Acoperi-vei pe ei în cort de împotriva-grăire a limbilor.

Zice: Destulă este arătarea Ta - căci pe aceasta o numește „față” - ca să-i izbăvească pe dînșii de toată tulburarea și învăluirea omenească, și, prinși fiind în mijloc, să-i acopere ca întru oarecare cort și să-i facă nearătați. Această purtare de grijă a dobândit-o și David când era gonit de Saul: fiind prins în mijlocul celor cumpliți, a dobândit mîntuirea. Așa a scăpat și marele Elisei de Sirienii ce îl înconjuraseră, presărînd negură peste ochii lor.⁸⁸ Și este cu puțință a afla încă multe altele ca acestea întru dumnezeiasca *Scriptură*.

21 Bine este cuvîntat Domnul, că minunată a făcut mila Sa în cetatea îngrădirii.

Iar Simmah a zis acest stih așa: „Bine este cuvîntat Domnul, Cel ce a făcut slăvită mila Sa mie, ca într-o cetate îngrădită de jur-împrejur.” Și zice: Așa m-a înconjurat cu a Sa iubire de oameni, ca pe o cetate pe care locuitorii o împrumuesc cu ogradă tare.

22 Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat m-am făcut de la fața ochilor Tăi! Pentru aceasta ai auzit glasul cererii mele cînd am strigat către Tine.

Iar eu - zice - socoteam că m-am făcut departe de grija Ta după ce am căzut în păcat; dar, rugîndu-mă și auzind Tu cuvintele mele cele smerite, nu m-ai trecut cu vederea. Și după cuviință a numit păcatul „uimire”, pentru că, pe calea dreptății călătorind, a ieșit dintru aceea, s-a abătut, s-a poticnit și a căzut între tîlharii mîncători de cruziciuni. Și însuși acest lucru arată fapta bună a lui David, căci nu era obișnuit cu păcatul, ci a pătimit alunecarea ieșind doar puțin dintru acea voie. De aici, preface cuvîntul întru sfătuire, din cele pentru sine arătînd dumnezeiasca iubire de oameni și purtare de grijă:

23 Iubiți pe Domnul, toți cuvîșii Lui! - că adevărurile caută Domnul și răsplătește celor ce se mîndresc de prisos.

Zice: Se cuvine ca voi, toți cei ce voiți a călători pe calea dumnezeiască, să iubiți cu sîrguință pe Stăpînitorul tuturor, Care folosește adevărul ca pe un dreptar și îi muncește pe cei ce au nemăsurată trufie. Că n-a zis așa prost: „celor ce se mîndresc”, ci: „celor ce se mîndresc de prisos”. Destul este și acest cuvînt a arăta dumnezeiasca bunătate: că suferă pe cei ce cugetă oarecum mai înalt, iar pe cei îngîmfați și umflați de trufie cu nesăturare îi dă la pedepsele cele potrivite.

24 Îmbărbățați-vă și să se întărească inima voastră, toți cei ce nădăjduiți spre

⁸⁸ Vezi Cartea a IV-a a Împăraților, 6:18.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Domnul!

Deci: Știind acestea, cei ce străbateți viața de acum cu nădejdea cea dumnezeiască, întăriți sufletele voastre cu bărbăție și plecați-vă îndrumărilor Cîrmaciului. Această sfătuire ne este potrivită și nouă, celor ce avem mîngîierea prin nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 31

Psalmul înțelegerii lui David.

De aceeași înțelegere se ține și Psalmul de față, căci s-a zis tot după păcat, într-o aceiași primejdii. De asemenea, mai-nainte văzînd cu ochi proorocești darul *Noului Așezămînt* și lăsarea păcatelor ce se dăruiește prin Preasfîntul Botez celor ce cred, Proorocul îi fericește pe aceștia, fiindcă primesc fără osteneli izbăvirea de păcate. Și zice, începînd Psalmul:

Fericiți - aceia cărora s-au lăsat fărădelegile și ale cărora păcate s-au acoperit.

2 Fericit - bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul și în gura căruia nu este vicleșug.

Zice: Tînguindu-mă, și cu lacrimi dese și multe pentru păcatul meu topindu-mă și căzînd în multe primejdii pentru acesta, îi numesc vrednici de rîvnire și fericiți pe aceia care au primit lăsarea păcatelor prin iubirea de oameni a Stăpînului, fără nici o ticăloșie și osteneală. Că are pentru ei atît de multă iubire, încît nu numai că le lasă, ci le și acoperă păcatele, și nu rămîne nici urmă de ele.

3 Că am tăcut, învechitu-s-au oasele mele, strigînd eu toată ziua.

Cînd a făcut păcatul acela, n-a folosit îndată doctoriile pocăinței, ci abia după mustrarea lui Natan. Deci aceasta strigă aici: Pentru că n-am arătat Doctorului vătămarea îndată după ce am primit rana - ci am tăcut-o pe aceasta, ispitindu-mă a o ascunde - am îmbătrînit strigînd și muștrînd păcatul.

4 Că ziua și noaptea s-a îngreuiat peste mine mîna Ta.

Mă tînguiesc însă și mă jelesc, îngreunîndu-mă cu pedepse și munci de multe feluri. Pentru că acest „s-a îngreuiat peste mine mîna Ta”, l-a zis din metafora celor ce bat cu mîna și stăruie multă vreme bătînd.

Întorsu-m-am spre chinuire cînd mi s-a înfipt mie ghimpele.

Zice: Nu este nedreaptă pedeapsirea Ta, ci foarte dreaptă, căci pricină a relelor îmi este păcatul, pe care l-am odrăslit în loc de struguri și de care mă împung totdeauna. Că „ghimpe” a numit păcatul, ca pe o odraslă netrebnică și ca pe cel ce are fire să împungă.

5 Păcatul mea am cunoscut și fărădelegea mea nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisii voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! - și Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu.

Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit și m-am

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

muștrat, noaptea și în fiecare zi. Și mari roade am secerat, căci din muștrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvine a însemna că nu a zis: „ai lăsat mie păcatul”, ci: „păgînătatea păcatului meu”, adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covârșirea păcatului și ai pus asupra vindecarea cu măsurată pedeapsă. Aceasta ne învață și istoria: căci lui David, după ce a zis: „Am greșit Domnului”, Natan i-a răspuns: „Și Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri”, însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Așa zice și aici: Tu ai lăsat păgînătatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.

6 Pentru aceasta, se va ruga către Tine tot cuviosul în vreme bine-cuvioasă,

„Vreme bine-cuvioasă” numește petrecerea *Noului Testament*, întru care, peste tot pămîntul și marea, credincioșii cinstesc pe Dumnezeu prin cîntările de laudă ale lui David. Deci aici mai-nainte vestește acest lucru și zice Stăpînului: Nu numai eu singur Te rog pentru păcatul acesta, ci și toți cei ce au primit cunoștința de Dumnezeu prin toată lumea și vor aduce această rugăciune pentru mine. Fiindcă, grăind graiurile lui David, noi ni le însușim în oarecare chip, căci limba lui o luăm de a doua oară spre a lauda pe Dumnezeu.

iar potop de ape multe către dînsul nu se va apropia.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih: „Aflînd vreme, pentru aceasta tot cuviosul se va ruga, încît ape multe nu vor putea a se apropia către dînsul.” Și zice: Cel ce îți aduce rugăciune cu sîrguință va dobîndi purtarea de grijă - măcar de ar și cădea în multe feluri de primejdii, ce îl înconjură ca niște ape - ca să le biruiască pe acestea și să se ridice deasupra celor scîrbicioase.

7 Tu ești scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea, izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat!

După ce le-a zis pe acelea pentru păcat, se roagă să se izbăvească de relele aduse asupra-i pentru acesta, și dobîndește răspunsul, căci zice către el Domnul:

8 Înțelepți-te-voi și te voi îndrepta în calea aceasta întru care vei merge, întări-voi spre tine ochii Mei.

Zice: Pe tine - cel ce te-ai abătut, și ți-ai cunoscut rătăcirea - te voi întoarce iarăși către calea cea dreaptă, și voi pune întru tine cunoștință și știință de aceasta, și îți voi da ție cu împărtășire și dragostea dintîi. Că aceasta a zis „întări-voi spre tine ochii Mei”, din metafora celor ce au dragoste către cineva și totdeauna voiesc a căuta către dînsul. Că, precum cel ce este mîniat își întoarce fața, tot așa prin luarea aminte își arată dragostea. Proorocul a zis și în alt loc: „Caută spre mine și mă miluiește.” Și iarăși: „Să nu întorci fața Ta de la mine.” Și Însuși Dumnezeu, prin Ieremia Proorocul: „Întoarceți-vă către Mine - zice - și Eu mă voi întoarce către voi.”

De aici, proorocescul cuvînt sfătuiește pe cei ce trăiesc întru fărădelege să nu urmeze necuvîntarea dobitoacelor, iar pe cei drepti - să aibă de-a pururea dumnezeiasca veselie, și zice așa:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

9 Nu fiți precum calul și catîrul, la care nu este pricepere. Cu zăbală și cu frîu fâlcile lor vei strînge, ale celor ce nu se apropie către Tine.

Eu - zice - vă sfătuiesc să nu rîvniți necuvîntarea acelor. Iar de nu vă veți pleca, veți primi frîu și zăbale, asemenea lor. Prin acestea, arată pedepsirile, pentru care a adăugat:

10 Multe sînt bătăile păcătosului,

Aducînd această sfătuire, se mută către altă ceată:

iar pe cel ce nădăduiește spre Domnul mila îl va înconjura.

Că toți oamenii, chiar dacă se împodobesc cu isprăvile faptei bune, tot au trebuință de dumnezeiescul dar. Pentru aceea strigă și dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, și acest lucru nu de la noi, că al lui Dumnezeu este darul!”

11 Veseliți-vă de Domnul și vă bucurați, dreptilor, și vă lăudați, toți cei dreپți la inimă!

Deci: Nimeni să nu se bucure pentru isprăvile sale, ci pe Dumnezeu să-L laude, și de aici să cîștige veselia. Și acest cuvînt se aseamănă cu graiurile Apostolești: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude, și cel ce crede că stă să caute să nu cadă!” Pentru aceasta ne și poruncește a pedepsi cu Duhul blîndeții, „păzindu-te pe tine, ca să nu fii ispitit și tu”.

TÎLCUIREA PSALMULUI 32

Nescris deasupra la Evrei.

Cei 70 au pus-o pe aceasta, cînd au tălmăcit Psalmul: „Să nu cauți - zice - tîlcuire a deasupra-scrierii, că scriere-deasupra n-am aflat.” Și s-a zis Psalmul acesta de către Fericitul David pentru minunatul Iezechia, și s-a închipuit ca de la însuși Iezechia, îndemnînd norodul spre cîntare de laudă, după prea-slăvita biruință și după pierderea Asirienilor.

Bucurați-vă, dreptii, întru Domnul,

În multe locuri, pe acest „bucurați-vă”, Achila și Simmah l-au tălmăcit: „lăudați”.

celor dreپți se cuvine laudă!

Celor ce L-au cunoscut pe Dumnezeu și s-au izbăvit de înșelăciune li se potrivește a-L lăuda totdeauna pe Dînsul. Apoi, învață și cum li se cuvine să facă ei cîntarea de laudă:

2 Mărturisiți-vă Domnului în alăută, în psaltire cu zece strune cîntați-L Lui!

3 Cîntați-L Lui cîntare nouă, bine-cîntați-L Lui întru strigare!

Însă acestea toate se săvîrșeau după slujba *Legii*, pentru că întrebunțau și alăute, și chimvale, și timpane și alte organe muzicești. Iar „strigare” este chiuire de biruință asupra celor ce fug de la cei ce-i biruiesc. Se potrivesc însă și nouă cele zise,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înțelegîndu-se duhovnicește, și este cu putință a ne arăta pe noi înșine organ cu bun glas și prea-tocmit, lăudîndu-L pe Dumnezeu cu toate simțirile cele simțite și gîndite.

4 Că drept este cuvîntul Domnului, și toate lucrurile Lui - întru credință.

Domnul tuturor - zice - le ocîrmuiește pe toate cu dreptate. Și a pus înaintea noastră privirea lucrurilor Lui, îndemnîndu-ne a crede, dar a nu iscodi mult cum s-au făcut.

5 lubește milostenia și judecata Domnul,

Pentru că ne poruncește a primi toate cele făcute de Dînsul fără iscodire, fără îndoieli, îngrijindu-ne de viață și împodobind-o pe aceasta cu milă și cu judecată.

de mila Domnului este plin pămîntul.

Ni se cuvine nouă - zice - a urma pe Făcătorul, că, precum El economisește cu milă și îi miluiește pe cei nedreptățiți, așa trebuie și noi a da judecată celor nedrepti, și milă - celor nedreptățiți. Așa, iubitorul de oameni, Stăpînul nostru, a hotărît judecată asupra Asirienilor, iar pe noi ne-a învrednicit de crutare și de iubirea de oameni.

Apoi, povestind cele pentru dumnezeiasca Pronie, își mută cuvîntul către zidire și ne învață că, după ce a zidit toate, Dumnezeu le ocîrmuiește pe toate și grijește ca de niște făpturi ale Sale, iar nu ca de unele străine:

6 Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui - toate Puterile lor,

Zice: Zidindu-le, nu a avut trebuință de osteneală și de vreme, ci i-a fost destul Lui la facere numai cuvîntul, că a zis: „Facă-se tărie! - și s-a făcut așa. Facă-se luminători pe tăria cerului! - și s-a făcut așa.”

Deci aceasta este noima de deasupra a cuvîntului, care se potrivea ludeilor de demult. Iar teologia cea adevărată ne arată cum a făcut Dumnezeu-Cuvîntul cerurile și cereștile Puteri, împreună cu Preasfîntul Duh. Aici proorocia mai-nainte apucă evangheliceasca dăscălie: și - precum dumnezeiescul Ioan, „Fiul Tunetului”, a învățat pe toată lumea că „întru început era Cuvîntul, și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul. Toate printr-Însul s-au făcut, și fără de Dînsul nu s-a făcut nimic din ceea ce s-a făcut” - tot așa mai-nainte propovăduiește și Fericitul David, zicînd: „Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui - toate Puterile lor.” Și nu dă lui Dumnezeu-Cuvîntul zidirea cerurilor, iar Preasfîntului Duh facerea Puterilor, ci zice că Dumnezeu-Cuvîntul și Sfîntul Duh le-au făcut și pe acestea, și pe acelea. Iar „Puteri” ale cerurilor, unora li se pare că sînt luminătorii de pe cer, iar alții au zis că sînt Puterile cele nevăzute. Mie mi se pare că a doua socoteală este mai adevărată: că, arătînd pe Dumnezeu ca Ziditor, nu ar fi pomenit numai zidirea cea văzută.

7 adunînd ca un foale apele mării, punînd în vistierii adîncurile.

Că toată firea apelor o are închisă ca întru niște cămări ce sînt în locuri hotărîte, și, cînd voiește, o trage pe aceasta sus în aer și o adună în nori ca într-un foale. Pentru aceea zice: „ridicînd nori de la marginea pămîntului”. Și, în alt loc, iarăși zice dumnezeiasca *Scriptură*: „Cel ce cheamă la Sine apa mării și o varsă peste fața a tot pămîntul.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Să se teamă de Domnul tot pământul și de Dînsul să se cutremure toți cei ce locuiesc în lume!

9 Că El a zis, și s-au făcut; El a poruncit, și s-au zidit.

După ce a pomenit cerurile și Puterile nevăzute, apoi firea apelor, aduce în mijloc pământul și pe locuitorii lui, învățîndu-ne că faptele Lui sînt, și poruncindu-le să se teamă, și să se cutremure de Făcătorul și să se plece voilor Lui. Căci pe acest „să se cutremure”, Simmah l-a zis: „se vor cucernici”, iar Achila: „se vor strînge și se vor sfîi”, trimițînd evlavie lumii viitoare, după înomenirea, după Patima și după Învierea Stăpînului Hristos; căci, cînd a făcut cuvintele acestea, oamenii nici nu aveau evlavie.

10 Domnul risipește sfaturile neamurilor, și leapădă gîndurile noroadelor și leapădă sfaturile boierilor.

11 Iar sfatul Domnului în veac rămîne, gîndurile inimii Lui - în neam și în neam.

Cele zise au tîlcuire îndoită: fiindcă a risipit nu numai sfaturile Asirienilor - ale lui Senaherim și ale lui Rampsak, arătînd puterea și adevărul sfatului Său - ci a risipit și ridicările neamurilor de prin lume asupra Apostolilor, și a făcut arătată tuturor tăria puterii Sale. Că acest lucru l-a însemnat cuvîntul proorocesc zicînd: „gîndurile inimii Lui - în neam și în neam.” Pomenirea celor două neamuri ne învață și cele ce s-au făcut atunci, și cele ce vor fi după acestea.

12 Fericit este neamul acela, al căruia Domnul este Dumnezeuul lui, norodul pe care l-a ales spre moștenire Lui-Și.

Se cuvine - zice - a ferici nu pe cei îndestulați de bogăție, ci pe cei ce se bizuie lui Dumnezeu și dobîndesc ajutorul de la Dînsul. Iar „norod ales”, numit „moștenire a lui Dumnezeu”, de demult era cel iudaicesc, iar apoi cel ce s-a ales din neamuri și a primit razele credinței, că zice: „Cere, și îți voi da Ție neamurile moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pământului.”

13 Din cer a privit Domnul, văzut-a pe toți fiii oamenilor.

14 Din lăcașul Său cel gata a căutat peste toți cei ce locuiesc pe pământ

Pe acestea le-a zis și întru al 13-lea Psalm, făcînd aceeași mai-nainte grăire. Și - de vreme ce a zis: „a căutat” - a adăugat prea-cu potrivire, ca să nu socotească cineva că nu știe El cele lucrate de oameni:

15 Cel ce a zidit deosebi inimile lor, Cel ce cunoaște toate lucrurile lor.

Am spus - zice - că „a căutat Dumnezeuul tuturor”, nu ca și cum n-ar fi știut și ar fi voit a Se înștiința, ci ca Cel ce judecă și izbîndește. Căci cum ar fi cu puțință să nu știe mișcările sufletului Cel ce l-a făcut pe acesta? Că a pus: „inimile”, în locul „cuvîntării”.

16 Nu se mîntuiește împăratul pentru multă puterea lui și uriașul nu se va mîntui întru mulțimea tăriei lui.

17 Mincinos este calul spre mîntuire, și întru mulțimea puterii lui nu se va mîntui.

Ne-am învățat prin înseși lucrurile că nu se cade a ne bizui nici puterii trupului, nici bărbăției sufletului, nici iușimii calului, nici mulțimii supușilor; căci, fiind bogat cu toate acestea, Senaherim nimic nu s-a folosit, ci a primit desăvîrșita pierzare. Deci,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Proorocule, arată-ne ce ni se cuvine a face!

18 Iată, ochii Domnului - peste cei ce se tem de Dînsul, peste cei ce nădăjduiesc spre mila Lui,

19 ca să izbăvească din moarte sufletele lor și să-i hrănească pe dînșii în foamete.

Buna-credință - zice - este pricinuitoare a tuturor bunătăților, că trage spre sine dumnezeiasca purtare de grijă, oprește moartea și lipsa ce vine asupra și dăruiește îndestularea bunătăților. Și este cu puțință ca cei închiși în vremea înconjurării aceleia să fi fost întru lipsa celor de nevoie, iar apoi, prin pierzarea neprietenilor, să se fi izbăvit și de această primejdie.

20 Și sufletul nostru așteaptă pe Domnul, că ajutorul și scutitorul nostru este.

21 Că întru Dînsul se va veseli inima noastră, și întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit.

Deci, dobîndind atîtea bunătăți, avem întărită nădejde spre Dumnezeu și așteptăm de-a pururea ajutor de la Dînsul, că El ne-a dăruit și veselia de acum.

Apoi, după ce a zis: „Întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit”, se roagă să ia milă deopotrivă cu nădejdea:

22 Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădăjduit spre Tine!

Însă cuvîntul e foarte îndrăzneț înaintea oamenilor din vremea noastră, căci cine a nădăjduit așa? - încît să zică cu îndrăzneală: Măsoară mila Ta cu a mea nădejde! Dar, întru *Sfînțitele Evanghelii*, Stăpînul ne-a învățat aceasta: „Cu ce măsură veți măsura, se va măsura vouă.” Deci: nădejde întreagă, desăvîrșită și curată! - și cealaltă viață a noastră să o cîștigăm potrivit nădejzii, ca să dobîndim și multă milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 33

Psalmul lui David, cînd și-a schimbat fața sa înaintea lui Avimeleh, și l-a slobozit pe el și s-a dus.

Văzînd dumnezeiescul David amara și zavistnica socoteală a lui Saul, și făcîndu-și l sfetnic pe minunatul Ionatan⁸⁹, a fugit și a apucat spre cetatea Nobe. Deci acolo, întîlnindu-se cu Avimeleh preotul, a tănuir fuga și a zis că s-a trimis de către împăratul la oarecare trebuință de nevoie. Și, cerînd pîini, n-a aflat altele, fără numai pe cele ce se împărțeau preoților, și pe acestea le-a luat, dîndu-le preotul afară de porunca *Legii*, căci numai preoților se împărțea hrana aceasta. Dar aici mai-nainte s-au scris și s-au însemnat tainele darului și mai-nainte s-au deschis credincioșilor ușile dumnezeieștii iubiri de cinste: că nu numai preoților s-a hotărît dumnezeiasca hrană, ci stă pusă înaintea tuturor celor ce voiesc împărtășirea celor dumnezeiești. Tot atunci, marele David a luat și sabia lui Goliat, pe care o dăruise lui Dumnezeu, ca pe o pîrgă din războiul acela. Iar „Avimeleh” l-a numit pe Aviatar, ca pe unul cu două nume. Și - de vreme ce nu a făcut cunoscută preotului fuga, ci a zis că venise pentru

⁸⁹ Fiul lui Saul.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

a săvârși oarecare trebuință împărătească - se zice că David „și-a schimbat fața”, fiindcă nu a rostit adevărul, cum îi era obiceiul, ci a luat altă față în locul celei obișnuite. Însă oarecari din scriitori au dat altă pricină Psalmului, zicînd că David și-a schimbat fața cînd a intrat către Achiș⁹⁰, iar apoi, temîndu-se de vrăjmășiile celor de altă seminție, s-a făcut că se îndrăcește și așa s-a izbăvit. Dar graiurile Psalmului nu au nici o împreună-glăsuire cu pricina aceasta, ci se potrivesc celor mai sus zise, după cum, ajutînd Dumnezeu, se va arăta îndată.

Bine voi cuvînta pe Domnul în toată vremea, pururea - lauda Lui în gura mea.

Zice: Fugind și gonind, și întru bună-norocire, și întru rea-norocire, Îl laud pe Stăpînul meu.

2 Întru Domnul se va lăuda sufletul meu.

El m-a făcut strălucit și mă va face vestit.

Să audă cei blînzi și să se veselească:

3 Măriți pe Domnul cu mine și să înălțăm numele Lui împreună!

Nu suferă să aducă lauda singur, ci pe cei ce sînt împărtașiți de blîndețe îi face părtași ai cîntării de laudă.

Apoi, arată și pricina mulțumirii:

4 Căutat-am pe Domnul, și m-a auzit și din toate necazurile mele m-a izbăvit.

Rugatu-L-am pe Dînsul - zice - și m-am ridicat deasupra primejdiilor.

5 Apropiați-vă către Dînsul, și vă luminați și fețele voastre nu se vor rușina!

Că cel ce se apropie la Dînsul cu credință primește raze de lumină gîndită, după cum s-a proslăvit la față și marele Moisi. Aceasta o zisese David și mai înainte: „Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne”. Îndemnînd așa pe cei de un nărav, întîi se pune pe sine înaintea lor chip și pildă:

6 Săracul acesta a strigat, și Domnul l-a auzit pe dînsul și din toate necazurile lui l-a mîntuit pe el.

Învățați-vă - zice - din cele întîmplate mie a nădăjdui spre Dumnezeul tuturor: că pe mine, cel ce eram prost și cioban, m-a învrednicit purtării Sale de grijă și m-a ridicat deasupra vrăjmașilor mei.

7 Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și-i va izbăvi pe ei.

Împreună-glăsuiesc cu acestea și graiurile Apostolului, care zice pentru Îngeri așa: „Au nu toți sînt duhuri slujitoare, care spre slujbă se trimit pentru cei ce vor să moștenească mîntuirea?” Așa a zis și Fericitul Iacov, rugîndu-se: „Îngerul ce m-a izbăvit din toate relele...” Așa a zis și Patriarhul Avraam către sluga sa: „Domnul Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, și de acolo vei lua muiere fiului meu Isaac.” Așa zice Fericitul Zaharia: „Îngerul cel ce grăiește întru mine...”

⁹⁰ Împăratul Gateenilor, care l-a adăpostit pe David de urgia lui Saul (vezi *Cartea întîi a împăraților*, capitolul 21).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Gustați, și vedeți că bun este Domnul, fericit este bărbatul care nădăjduiește spre Dînsul!

După ce a zis: „Apropiați-vă către Dînsul și vă luminați!”, acum îndeamnă: Gustați și învățați-vă bunătatea Stăpînului, că de aici veți culege fericire. Însă se cuvine a ști că judecata și înțelegerea aceasta li se potrivește ludeilor de demult, dar înțelesul ascuns întru adîncul slovei însemnează darul dumnezeieștilor Taine. Că adevărata luminare se face întru cei ce se apropie prin Preasfîntul Botez, iar gustarea hranei celei de viață făcătoare dezvăluie bunătatea Mîntuitorului. Căci ce altceva arată așa de luminat iubirea Lui de oameni, precum Crucea, și Patima, și moartea pentru noi și a se face hrana și izvorul oilor Sale?

9 Temeți-vă de Domnul, toți Sfinții Lui, că nu este lipsă celor ce se tem de Dînsul.

10 Bogații au sărăcit și au flămînzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele zise mai sus, sfătuind pe cei ce s-au sfințit prin Botez să amestece dragostea cu frica și să aștepte belșugul celor bune de la singur Dumnezeu. Pentru că bogăția are multe schimbări, și cel ce este astăzi bogat se schimbă după puțin întru sărăcie. Și ludeii, fiind de demult bogați cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au sărăcit și au flămînzit după ce n-au mai crezut, iar neamurile ce au crezut au primit de la Dumnezeu belșugul bunătăților.

11 Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine: Frica Domnului voi învăța pe voi.

12 Cine este omul care voiește viața și iubește să vadă zile bune?

După ce a pus mai-nainte, ca pe un semn vrednic de iubit, viața cea fără de scîrbă și pe cea întreit dorită, de aici ne îndeamnă către nevoințe:

13 Oprește-ți limba ta de la rău și buzele tale, ca să nu grăiască vicleșug!

14 Ferește-te de rău, și fă bine, caută pacea și o urmează pe dînsa!

Mai întîi oprește răutatea; apoi, ne poruncește a folosi felurile faptei bune. Și întîi limba, ca pe un mădular lesne alunecos, ne poruncește a o curăți de tot vicleșugul și răutatea. Și cu limba împreună - buzele, fiindcă și ele sînt ajutoare la pornirile aceleia. Al doilea, legiuiește lucrarea cea bună, că zice: Fă bine! Dar care este capul bunătăților? „Caută pacea și o urmează pe dînsa!” Îmbrățișînd pacea către toți, cel pașnic nu jefuiește pe ascuns cele ale aproapelui, nu îndrăznește a face ucideri, nu bîntuiește nunți străine⁹¹, nu grăiește de rău, nu lucrează lucru rău. Face bine, poartă de grijă, împărtășește, ajută, împreună se primejduiește, împreună se nevoiește. Așa este dragostea curată și prietenia adevărată. Apoi, iarăși arată rodul acestora:

15 Ochii Domnului - spre cei dreپți, și urechile Lui - spre rugăciunea lor.

Zice: Cei ce lucrează acestea se privesc de Stăpînul Dumnezeu și, cerînd ei cele bune, își dobîndesc cererile. După aceea, întărește cele zise prin cea împotrivă:

16 Iar fața Domnului - asupra celor ce fac rele, ca să piardă de pe pămînt pomenirea lor.

⁹¹ Adică nu prea-curvește, nu curvește cu nevasta altuia.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Vede - zice - și pe cei ce îndrăznesc a lucra cele împotrivnice și scoate asupra lor hotărîrea desăvîrșitei pierzări.

17 Strigat-au dreptii, și Domnul i-a auzit pe ei și din toate necazurile i-a izbăvit pe ei.

18 Aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima și pe cei smeriți cu duhul îi va mîntui.

Stăpînul - zice - le este de față celor drepti și primește cu dragoste rugăciunile acestora, dar mai cu osebire se îngrijește de cei ce au cuget smerit- că pe aceștia i-a numit „zdrobiți cu inima”. Și în alt Psalm zice acest cuvînt: „Inima zdrobită și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi.”

19 Multe sînt necazurile dreptilor, și din toate acelea va izbăvi pe ei Domnul.

20 Păzește Domnul toate oasele lor, nici unul dintr-însele nu se va zdrobi.

Că îi sloboade pe dînșii să cadă întru ispita necazurilor, dar îi arată mai puternici și mai înalți decît primejdiile ce li se întîmplă, întărind gîndurile lor și vîrtoși făcîndu-i, „oase” numind gîndurile. Fiindcă - precum trupul se poartă de către oase, ca de niște mai tari - așa și sufletul dobîndește mîntuirea prin gînduri.

21 Moartea păcătoșilor este rea și cei ce urăsc pe dreptul vor greși.

22 Izbăvi-va Domnul sufletele robilor Săi și nu vor greși toți cei ce nădăjduiesc spre Dînsul.

Deci îndrăgitorii faptei bune atîtea bunătăți vor cîștiga, iar cei ce viețuiesc întru răutate vor primi sfîrșitul potrivit cu viața, și rău va fi sfîrșitul relei viețuiri. Iar cei ce au ales slujba lui Dumnezeu și au cîștigat nădejdea spre Dînsul vor dobîndi de la Dînsul mîntuirea, fiindcă nicidecum nu suferă a greși împotriva legilor puse de Dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 34

Psalmul lui David.

Fericitul David a zis Psalmul acesta tot pe cînd se gonea de Saul, pomenind viclenia lui Doeg Idumeul, care a vestit lui Saul cele pentru Avimeleh preotul și s-a făcut pricinuitoare al multei aceleia ucideri.⁹² Pomeniște încă și pe Zifei și pe ceilalți care îl vesteau lui Saul pe David, după cum ne învață înseși graiurile.

Judecă, Doamne, pe cei ce-mi fac mie strîmbătate, dă război cu cei ce îmi dau război mie!

Bună este rînduiala celor zise și cuvenită rugăciunii dreptului, că a cerut să judece Dumnezeu tuturor, apoi să aducă hotărîrea pedepsei.

2 Apucă armă și pavăză și Te scoală spre ajutorul meu!

⁹² În nebulia lui, Saul i-a poruncit lui Doeg să-i ucidă pe toți preoții Domnului din casa lui Avimeleh, în număr de 85, și cetatea preoțească Nobe să o treacă prin ascuțișul sabiei (vezi *Cartea Întîi a Împăraților*, capitolul 22).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Varsă sabie și închide calea împotriva celor ce mă gonesc!

După ce a pomenit războiul, a trebuit să adauge și felurile armelor, înfricoșând prin chipul atot-într-armării pe cei ce trăiesc într-o răutate. Că Dumnezeu, pedepsind pe cei nedrepți, nici n-a folosit atâtea arme vreodată, ci destul îi este Lui cuvântul spre pedeapsa cea mai de pe urmă.

Zi sufletului meu: Mîntuirea ta sînt Eu.

Adică: Destul îmi este mie cuvântul Tău spre mîntuire. Că, pomenind de arme, Proorocul ne-a învățat după cuviință că Dumnezeu nu are trebuință de ele, ci numai cu singur cuvântul pe aceia îi muncește, iar acestora le face bine.

4 Să se rușineze și să se înfrunteze toți cei ce caută sufletul meu, să se întoarcă înapoi și să se rușineze cei ce-mi gîndesc mie rele!

Să fie învinuiți - zice - dintru acelea pe care le măiestresc și să li se facă lor rușinea roadă a răutății lor.

5 Facă-se ca praful înaintea feței vîntului și Îngerul Domnului necăjească-i pe dînșii!

Și în Psalmul dintîi a pus aceasta, zicînd: „Nu așa - necredincioșii, nu așa; ci ca praful ce-l spulberă vîntul de pe fața pămîntului.”

6 Facă-se calea lor întuneric și lunecare și Îngerul Domnului gonească-i pe dînșii!

Zice: Întoarce-i pe dînșii în fugă, încredințînd gonirea lor nevăzuților Îngeri. Așa aflăm pe Asirieni că s-au ucis de Înger. Tot pierzătorul i-a omorît și pe cei întîi-născuți ai Egiptenilor. Iar „întuneric” și „alunecare” numește căderea, căci cad și cei ce se poticnesc, și cei ce alunecă. Și, arătînd dreptatea rugăciunii, adaugă:

7 Că în zadar au ascuns mie stricăciunea lațului lor, în deșert au ocărit sufletul meu.

Că vrăjmășii nedrepte nutresc asupra mea - zice. Iar pe acest „au ocărit”, Simmah l-a zis: „dedesubt au săpat”, și însemnează ascunsă pierzare ce i se gătea.

8 Să-i vină lui cursa pe care nu o știe, și prințătoarea pe care a ascuns-o să-l prindă pe dînsul, și în cursă să cadă!

Să cadă - zice - într-o acelea pe care le gătesc, și să se prindă într-o lațurile lor și să pătimească neașteptată vîinare. Că acest lucru l-a zis „cursa pe care nu o știe”.

9 Iar sufletul meu se va bucura de Domnul, veseli-se-va de mîntuirea Lui.

10 Toate oasele mele vor zice: Doamne Doamne, cine este asemenea Ție?

Iar eu voi dobîndi îndulcire și veselie pentru bunătățile Tale, Stăpîne, și cu toate mădularele mele voi striga că numai Tu singur ești Dumnezeu. Pentru că acest „cine este asemenea Ție?” arată că numai Tu singur ești Dumnezeu, Care ai stăpînire peste toate.

Cel ce izbăvește pe săracul din mîna celor mai tari decît dînsul și pe mișelul⁹³ de la cei ce-l răpesc pe dînsul.

93 sărman, umil

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că nu lași să se înconjure de cei mai puternici cei mai săraci, ci pe aceia îi strîmtorezi, iar acestora le izbîndești.

11 Sculîndu-se asupra mea martori nedrepti, de cele ce nu știam m-au întrebat.

Zice: M-au clevetit, fiind învinuit de cele ce nici nu le-am gîndit. Că - de vreme ce Saul, împuns de zavistie, îl bănuia pe el (pe David) că se va face tiran și pentru aceasta îi da război - zavistnicii nu încetau cosînd clevetiri împotriva lui. Pe aceștia îi numește „martori mincinoși”. Dintru aceștia era Doeg, dintru aceștia erau Zifeii și alții mulți afară de ei.

12 Răsplătit-au mie rele pentru bune și nerodire sufletului meu.

Eu - zice - l-am ucis pe Goliat, care se îndîrjea și se fălea asupra a tot norodul, și de multe ori i-am biruit pe cei de altă seminție și cu zicători și cîntece duhovnicești îl slobozeam pe rege de drăceasca nebunie, iar el nu încetează dîndu-mi război, vrînd să mă dea morții și uitării. Că „nerodire” a numit uitarea, fiindcă prin copii se păzește pomenirea. Și pentru aceea zice și Dumnezeu tuturor, prin Isaia Proorocul: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleși: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, și în zidul Meu loc minunat, și nume bun, mai înalt decît al fiilor și al fiicelor.”

13 Iar eu, cînd mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac și am smerit cu post sufletul meu. Și rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce.

De aici, ne învățăm cum se cuvine a dezlega primejdiile, căci zice: Îmbrăcîndu-mă cu sac și topindu-mă cu post, aduceam rugăciune lui Dumnezeu și primeam roadele cererii mele. Pentru că aceasta însemnează „și rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce”, în loc de: Rugîndu-mă, am primit de la Dumnezeu cererile, și am umplut sînul meu.

14 Ca unui vecin, ca unui frate al nostru, așa bine i-am făcut spre plăcere. Ca și cum aș plînge și m-aș mîhni, așa m-am smerit.

Zice: Toată slujba i-am adus-o lui ca unui frate adevărat, și am urmat smerenia celui ce plînge și se mîhnește, nesuferind să mă laud pentru isprăvile cele bune. Aceasta ne învață și istoria, pentru că, după ce Saul a zis: „Tu ești, fiule Davide?”, el a răspuns: „Robul tău sînt, domnule împărate” și iarăși: „Pentru ce gonește domnul meu împăratul în urma unui cîine mort și a unui purice?”

15 Și asupra mea s-au veselit și s-au adunat, adunatu-s-au peste mine bătaï, și nu am cunoscut.

Iar ei au venit asupra-mi cu mulțime, nădăduind să mă ucidă, și m-au năpădit de năprasnă, ispitindu-se a mă prinde, iar eu nu știam. Pentru că pe acest „s-au adunat asupra mea bătaï, și n-am cunoscut”, Simmah l-a tîlcuit așa: „Se adunau asupra mea bătauși, și eu nu știam.”

Despărțitu-s-au, și nu s-au umilit.

Înșelîndu-se - zice - de nădejdea lor și risipindu-se, nu s-au căit pentru reaua sfătuire, ci iarăși s-au apucat de acelea:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

16 Ispititu-m-au, batjocoritu-m-au cu batjocură, scrîșnit-au asupra mea cu dinții lor.

Zice: S-au sîrguit a face toată cercarea, voind să-și împlinească mînia: uneori se ispiteau a mă vîna cu cuvinte amăgitoare, iar alteori răcneau ca niște lei, dorind a mă ucide.

17 Doamne, cînd vei vedea?

Însă aceasta nu a zis-o cerînd socoteală, ci dorind ajutorul: Cînd Te vei arăta asupra-mi - zice - și îmi vei izbîndi mie, celui nedreptățit?

18 Întoarce sufletul meu de la fapta lor cea rea!

Adică: Arată sufletul meu mai înalt decît măiestriile lor.

Izbăvește de lei pe cel unul născut al meu!

După ce a zis mai sus: „Scrîșnit-au asupra mea cu dinții lor”, după cuviință i-a și numit pe dînșii „lei”, că osebit lucru le este leilor scrîșnirea, muștrînd socoteala lor cea mîncătoare de sînge și sălbatică. Iar pe „cel unul născut al meu”, Simmah l-a zis: „singurătatea mea”, în loc de: „cea pustie de tot ajutorul omenesc”.

19 Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, întru adunare multă, întru norod greu Te voi lăuda.

Iar pe acest „întru norod greu Te voi lăuda”, Simmah l-a zis: „întru norod prea-mult”. Și aceasta era mai-nainte grăire, care și-a primit sfîrșitul: că, prin cei ce au crezut, dumnezeiescul David laudă pe Dumnezeu în tot pămîntul și marea, fiindcă „adunare multă” și „norod prea-mult” numește bisericile din lume.

20 Să nu se bucure de mine cei ce îmi vrăjmășesc mie cu nedreptate, cei ce mă urăsc în zadar și fac semn cu ochii.

Aici iarăși a făcut pomenire de cei ce întăritau pe Saul, care se fățărniceau prieteni, dar le lucrau pe ale vrăjmașilor. Și, prin cele de aici înainte, le-a zis mai descoperit pe acestea:

21 Că mie cele de pace îmi grăiau, și spre mînie vicleșuguri gîndeau.

Că, rostind cuvinte prietenești, se ispiteau a ascunde mînia ca și în pămînt, avînd mintea plină de vicleșug.

22 Lărgit-au asupra mea gura lor, zis-au: Bine, bine, văzut-au ochii noștri!

Și, după ce m-au văzut că am simțit vrăjmășia lor, și-au descoperit vrăjmășia lor ascunsă, veselindu-se cu glas de primejdii mele.

23 Văzut-ai, Doamne, să nu taci!

Doamne, să nu Te depărtezi de la mine!

24 Scoală-Te, Doamne, și ia aminte la judecata mea, Dumnezeul meu și Domnul meu, spre îndreptarea mea.

Judecător ești, Stăpîne, privești peste toate și nimic nu scapă de privirea Ta; să nu treci cu vederea cele lucrate, nici să mă faci pustiu de purtarea Ta de grijă, ci judecă și dă hotărîre degrabă. Acest lucru arată și cele ce urmează:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

25 Judecă-mă, Doamne, după dreptatea Ta, Doamne Dumnezeul meu, și să nu se bucure de mine vrăjmașii mei!

26 Să nu zică întru inimile lor: Bine, bine este sufletului nostru! - nici să zică: Înghițitu-l-am pe dînsul!

O Stăpîne, dacă vei întîrzia judecata, aceia mă vor batjocori iarăși, și vor face chinurile mele pricină de veselie și de îndulcire, și a mea rea-norocire o vor socoti buna lor norocire.

27 Să se rușineze și să se înfrunteze împreună toți cei ce se bucură de relele mele; îmbrace-se cu rușine și cu înfruntare cei ce grăiesc mari asupra mea!

Potrivită este rușinea celor ce batjocoresc pe cei de aproape, și pe aceasta a dorit-o Proorocul celor ce sînt trufași și mari-grăitori.

28 Să se bucure și să se veselească cei ce voiesc dreptatea mea și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!” cei ce voiesc pacea robului Lui.

Zice: Bucurîndu-se și veselindu-se să fie cei ce îmi voiesc cele bune și pace. Și, după ce vor vedea că am dobîndit-o, Te vor lăuda pe Tine, Stăpînul.

29 Și limba mea va cugeta dreptatea Ta, toată ziua lauda Ta.

Iar eu, dobîndind a Ta purtare de grijă, voi cugeta la toate poruncile Tale noaptea și ziua și totdeauna voi lăuda facerile Tale de bine. Căci pe acest „toată ziua”, Simmah l-a zis: „în toate zilele”, însemnînd prin aceasta necurmarea.

Deci Psalmul acesta s-a sfîrșit. Iar eu rog pe cititori să nu se vatăme din rugăciunea dreptului, nici să ia de aici pricină de blestem asupra vrăjmașilor, ci să știe că Proorocul urma *Legii* celei vechi, nu *Evangheliei*, iar *Legea* îi poruncea să iubească pe aproapele și să-i urască pe vrăjmași. Iar Stăpînul Hristos, arătînd fapta bună cea preadesăvîrșită, a zis: „S-a zis celor de demult: Vei iubi pe aproapele tău și vei urî pe vrăjmașul tău! Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă gonesc pe voi!” Asemenea acestora a zis și dumnezeiescul Apostol: „Binecuvîntați-i, și nu-i blestemați!” Deci, căutînd voi către această deosebire, cunoașteți ce se potrivește *Legii* și ce - Darului. Și, dealtfel, nici Fericitul David nu a vorbit blestemîndu-i pe aceștia, ci mai-nainte grăia cu proorocie cele ce aveau să fie negreșit. Iar că nici el, urmînd evangheliceasca punere de lege, nu i-a muncit pe cei ce îl nedreptățeau, ascultați-l pe dînsul zicînd: „De am răsplătit celor ce îmi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmașii mei deșert, să gonească vrăjmașul sufletul meu, și să-l prindă, și să calce în pămînt viața mea și slava mea în țărîină să o așeze.” Și nu le-a zis pe acestea fără să le facă, pentru că a pus sfîrșit cuvintelor și a arătat lucrurile mai luminate decît graiurile: că, de două ori dobîndindu-l în mînă pe vrăjmaș, nu numai că nu l-a ucis, ci i-a și oprit pe cei ce voiau a-l ucide. Și, după ce Saul a căzut în război, David îl tînguia cu amar, iar pe cel ce i-a vestit moartea, care se bucura și se semețea că l-a ucis pe împărat, l-a dat morții. Și am fost silit a le grăi pe acestea, pentru ca cei ce blestemă și îl aduc în mijloc pe dumnezeiescul David să aibă ca întîi chip și pildă de folos filosofia cea prea-mare a lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 35

Întru sfîrșit, lui David, robului Domnului.

Apucîndu-l de două ori în mîinile sale pe Saul, dumnezeiescul David nu numai că nu l-a ucis, ci i-a oprit și pe cei ce se ispiteau a-l ucide. Apoi, făcîndu-se ziuă și suindu-se pe un vîrf de munte, el i-a cerut socoteală lui Saul și i-a mustrat vrăjmășia nedreaptă, arătîndu-i că nu l-a ucis, aflîndu-l dormind noaptea, ci l-a mîntuit ca pe un făcător de bine. Și i-a arătat pulpana hlamidei lui, vasul de apă și sulița pe care le luase spre dovada adevărului graiurilor. Către acestea, Saul a răspuns cu graiuri vopsite cu dragoste și înfășurate cu față de prietenie, adăugînd încă și jurăminte și făgăduind pocăință. Deci întru acea vreme a zis Fericitul David Psalmul de față, muștrînd pe cei ce trăiesc întru răutate și propovăduind cu tărie purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care ocîrmuiește toate. Și a amestecat întru cuvîntarea de Dumnezeu și proorocie, pentru care deasupra-scrierea trimite pe cititor la „sfîrșit”.

Zis-a călcătorul de lege să greșească întru sine.

Zice: Cel ce este crescut și hrănit întru răutate socotește că nimeni nu vede sfaturile ascunse ale sufletului său. Pentru că acest „zis-a” e în loc de: „i se pare și socotește.”

Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui.

Iar pricina unei asemenea nesimțiri e că nu se teme de Stăpînul ce privește peste toate.

2 Că a viclenit înaintea Lui, ca să afle fărădelegea sa și să urască.

Zice: Așa s-a răsturnat pe sine și a lepădat frica lui Dumnezeu dinaintea ochilor săi, încît - fiind arătată fărădelegea lui, văzută și aflată de toți, și pentru aceasta vrednică de urîciune - s-a dat pe sine neînduplecat la fărădelege. Și de bună voie are această necunoștință, fiindcă nu voiește să gîndească cele făcute și să urască pe cele rele.

3 Graiurile gurii lui - fărădelegea și vicleșugul. N-a voit să priceapă să facă bine,

4 fărădelege a gîndit întru așternutul său, stănut-a în toată calea cea rea și răutatea nu a urît-o.

Acela - zice - rostește cuvinte golite de adevăr și împletite cu vicleșug și nu voiește a cunoaște cuviința, ci noaptea măiestrește rele și viclene asupra vecinului, iar ziua se ispitește a-și împlini sfaturile. Iar pricina acestui lucru este că el nu se îngreșează și nu se întoarce cu totul dinspre răutate și viclenie. Pentru că acest „răutatea nu a urît-o” e pus în loc de: „nu s-a îngreșat de răutate”, fiindcă și pe idoli dumnezeiască *Scriptură* îi numește uneori „îngreșări”, iar alteleori „urîciuni”. Achila a tălmăcit acest grai, zicînd: „nu a lepădat-o”, Simmah: „nu a defăimat-o”, iar Teodotion: „nu a împins-o de la sine”.

5 Doamne, în cer este mila Ta și adevărul Tău - pînă la nori.

6 Și dreptatea Ta - ca munții lui Dumnezeu,

Deci aceia se apucă a lucra unele ca acestea ca și cum nimeni n-ar privi asupra-le,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

iar Tu, Stăpîne, ai și milă nemăsurată, și adevăr nemăsurat și dreptate asemănată cu munții cei prea-mari. Și ajunge adevărul Tău pînă la oameni și, prin Prooroci, ca prin niște nori, dăruiește lor mîntuitoarea ploaie.

judecățile Tale - adînc mult.

Și, avînd atît de mare adevăr și dreptate, nu știu pentru ce rabzi îndelung! Judecățile Tale urmează adîncul cel nevăzut, că - precum străfundul aceluia este ascuns oamenilor - așa nepătrunsă este înțelegerea judecăților Tale.

Oamenii și dobitoacele vei mîntui, Doamne,

Și care este pricina acestui lucru?

7 că ai înmulțit mila Ta, Dumnezeuule.

Că pînă și la dobitoace ajunge iubirea Ta, încît nu numai pe oameni, ci și pe cele făcute pentru om le hrănești, făcîndu-le oamenilor bine și prin acestea.

Iar fiii oamenilor întru acoperămîntul aripilor Tale vor nădăjdui.

Cuvîntul acesta are proorocie a schimbării făcute după înomenirea Mîntuitorului nostru, că nu a zis: „au nădăjduit”, ci: „vor nădăjdui”.

8 Îmbăta-se-vor din grăsimea casei Tale, și cu izvorul desfătărilor Tale vei adăpa pe dînșii.

Zice: Văzînd rodirea bunătăților odrăslind în casa Ta, firea oamenilor va alerga către Tine. Iar prin aceste bunătăți însemnează nu numai apele dumnezeieștii învățături, ci și îndulcirea hranei celei de taină. A însemnat dăruirea atîtor bunătăți cu „izvorul”, pentru că aceasta nu s-a dat oamenilor din început, și îi îndeamnă pe toți să se apropie și să bea, fiindcă nu este rîu, care curge totdeauna, ci izvor, care curge la o vreme. Astfel, cei ce nu se apropie întru vremea de acum, după ducerea de aici nu mai dobîndesc dumnezeieștile ape. Și - arătînd că izvorîrea bunătăților este curgătoare din fire, adică de-a pururea, dar izvor se face după iconomii, în bună vreme - a adăugat:

9 Că la Tine este Izvorul Vieții,

Aici ne descoperă arătat taina Sfintei Treimi, că „Izvor al Vieții” L-a numit pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Așa Se numește pe Sine și El Însuși, prin Ieremia Proorocul: „Pe Mine, Izvorul apei vieții, M-au părăsit, și s-au dus și și-au săpat puțuri sfărîmate, care nu vor putea să țină apă.” Deci spune că „Izvorul Vieții” este la Tatăl, după evangheliceasca învățătură ce zice: „Eu - întru Tatăl, și Tatăl - întru Mine.”

întru lumina Ta vom vedea lumină.

Pentru că, luminîndu-ne de Preasfîntul Duh, vedem razele Unuia Născut Fiului Tău, că spune: „Nimeni nu poate zice «Domnul Iisus», fără numai întru Duhul Sfînt.” Și nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui și ne-am învățat cu dinadinsul, prin prooroceștile cuvinte, cele trei osebiri ale uneia Dumnezeiri.

10 Tinde mila Ta celor ce Te cunosc pe Tine și dreptatea Ta - celor dreptți la inimă!

Drept aceea - zice - împărtășește totdeauna de a Ta blîndă și dreaptă purtare de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

grijă pe cei învredniciți cunoștinței de Dumnezeu care voiesc a lucra cele bune. Că pe amîndouă le-a zis pentru aceiași, făcînd despărțirea după a sa obișnuință: adică nu a cerut milă pentru unii, care Îl cunosc pe Domnul, și dreptate pentru alții, drepti cu inima; ci, hotărînd fapta bună desăvîrșită întru dogme adevărate și lucruri bune, le-a făgăduit milă și dreptate celor ce o au pe aceasta.

11 Să nu-mi vină mie piciorul mîndriei, și mîna păcătosului să nu mă clatine!

12 Acolo au căzut toți cei ce lucrează fărădelegea, scosu-s-au afară și nu vor putea să stea.

Pe acest „acolo au căzut toți cei ce lucrează fărădelegea”, Simmah l-a tălmăcit așa: „Unde cad cei ce lucrează fărădelegea, se împing și nu vor putea să stea.” Proorocul - cunoscînd sfîrșitul căii împotrivnice - cere să păzească măsurile firii și să nu se abată din calea dreaptă prin bîntuierile celor fără de lege. Căci cei ce cad întru calea cea rea - zice - nu vor mai putea să se scoale și să alerge întru alta. Cu acestea se aseamănă și cele zise în Psalmul al 6-lea: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?”

TÎLCUIREA PSALMULUI 36

Psalmul lui David.

Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!

Dumnezeiescul David s-a învățat din cercare de cîte bunătăți este pricinuitoare blîndețea și că sfîrșitul celor ce trăiesc întru nedreptate și trufie este mîhnicios și potrivit vieții lor. Le învățase pe acestea din cele pentru Saul, din cele pentru Avesalom și din ale altora cîți au lucrat asemenea lor. De aceea aduce sfătuire tuturor oamenilor, rugîndu-i să sufere bine cele de scîrbă ce se întîmplă și să nu socotească fericite bunele-norociri și îmbogățirile oamenilor răi, ci mai vîrtos să le numească ticăloase⁹⁴. Pentru care, începînd Psalmul, zice: „Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!” Iar pe acest „nu rîvni”, Simmah l-a tălmăcit: „nu te prigoni”, iar Teodotion: „nu te zădări”, în loc de: Nu te întărita spre urmarea celor ce trăiesc întru fărădelege, văzînd buna lor norocire. Și, arătînd vremelnicia bunei-norociri, îndată a adăugat:

2 Căci ca iarba degrab se vor usca și ca verdeața ierbii degrab vor cădea.

Și Fericitul Isaia a zis acestea: „Tot trupul - ca iarba, și toată slava lui - ca floarea ierbii: uscatu-sa iarba și floarea ei a căzut, iar cuvîntul Domnului rămîne în veac.” Aceasta a zis și Fericitul David.

3 Nădăduiește spre Domnul, și fă bunătate, și moștenește pămîntul și te vei paște întru bogăția lui.

4 Desfătează-te întru Domnul, și El îți va da ție cererile inimii tale.

⁹⁴ „Nenorocite”, cum am mai zis.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Prin toate ne-a învățat câștigul nădejzii spre Dumnezeu, că zice: Cel ce nădăjduiește întru Domnul și se paște de Domnul se va îndulci de cele dăruite de Domnul. Dar mai cu covârșire vor dobîndi acestea cei ce socotesc desfătare necurmata vorbire cu Dînsul.

5 Descoperă Domnului calea ta și nădăjduiește spre Dînsul, și El va împlini.

6 Și va scoate ca lumina dreptatea ta și judecata ta - ca amiaza zilei.

Dăruiește-te - zice - lui Dumnezeu, și pe sine-ți, și faptele tale, și atunci așteaptă de la Dînsul ajutorul. Că El, ca Judecător, va scoate hotărîrea cea dreaptă, și te va propovădui pe tine și te va face strălucit, încît să fi arătat tuturor precum lumina amiezii.

7 Supune-te Domnului și roagă-L pe Dînsul, nu rîvni celui ce sporește în calea sa, omului ce face călcare de lege.

Deci, știind acestea, pleacă-te lui Dumnezeu, Ocîrmuitorului tuturor, și stăruie cerînd de la Dînsul cele bune. Nu te zădări întru cel ce sporește în calea sa, adică întru omul ce face fărădelege. Și - dacă ai vedea pe cineva că le voiește și le alege pe cele rele, și din scopul său nu greșește, ci sporește - să nu-ți cadă cu greu, ca și cum nimeni n-ar ocîrmi zidirea. Că acest lucru arată cele adăugate:

8 Părăsește iuțimea și lasă mînia, nu rîvni să viclenești!

9 Că cei ce viclenesc de tot se vor pierde,

Să nu vezi buna lor norocire, ci așteaptă sfîrșitul, și le vei vedea pieirea.

iar cei ce așteaptă pe Domnul vor moșteni pămîntul.

10 Și încă puțin, și nu va fi păcătosul; și vei căuta locul lui, și nu-l vei afla.

11 Iar cei blînzi vor moșteni pămîntul și se vor desfăta întru mulțimea păcii.

Să ști bine că cei ce s-au atîrnat pe sine de dumnezeiasca nădejde și au ales viața blîndă vor fi întru liniște și pace, avînd ca statornică desfătare curățenia conștiinței. Iar cei ce s-au nădăjduit la buna-norocire vremelnică vor primi schimbarea grabnică și se vor da desăvîrșitei uitări.

12 Pîndi-va păcătosul pe cel drept și va scrîșni asupra lui cu dinții săi.

13 Iar Domnul va rîde de dînsul, că mai înainte vede că va veni ziua lui.

Și prin acestea aduce mîngîiere celor nedreptățiți, că arată pe cel fără de lege turbîndu-se asupra celor ce au îmbrățișat viața cea liniștită, și pe Dreptul Judecător rîzîndu-și de apucarea și sîrguința lui, ca Cel ce vede mai-nainte grabnica lui săvîrșire.

14 Sabie au scos păcătoșii, întins-au arcul lor ca să surpe pe scăpătatul și pe săracul, ca să junghie pe cei drepti la inimă.

15 Sabia lor să intre în inimile lor și arcele lor să se zdrobească!

Aceeași înțelegere cu cele zise mai-nainte au și acestea, învățîndu-ne că păcătosul întrebuițează măiestrii de multe feluri asupra celor ce nu l-au nedreptățit cu nimic, însă va cădea întru ale sale curse și lațuri - că „sabie” și „arc” a numit felurile bîntuiei. Acestea se aseamănă cu cele zise în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, și a deschis-o pe dînsa, și va cădea în groapa pe care a făcut-o.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

16 Mai bun este puținul celui drept, decât bogăția multă a păcătoșilor.

Mai bună este - zice - puțină avuție cu dreptate, decât bogăția cea fără de lege și averea cea nedreaptă. Apoi, arătînd roada amîndorura, zice:

17 Că brațele păcătoșilor se vor zdrobi, iar pe cei dreپți îi întărește Domnul.

„Brațe”, cu închipuire, a numit puterea, fiindcă cu ele au oamenii fire a lucra. Și foarte cu potrivire l-a pus pe acest „întărește pe cei dreپți Domnul”, că aceștia - împungîndu-se de draci și de oameni, iar de dumnezeiescul dar rezemîndu-se și proptindu-se - stau și biruiesc ispitele cele grele ce vin asupra-le.

18 Cunoaște Domnul căile celor fără prihană, și moștenirea lor în veac va fi.

19 Nu se vor rușina în vremea cea rea și în zilele foametei se vor sătura.

Cei ce aleg viața cea fără de prihană dobîndesc toată purtarea de grijă, căci, măcar de vor și cădea în primejdii, ei se ridică deasupra acestora și, cînd s-ar face vreo lipsă de obște, primesc de la Dumnezeu hrana de nevoie și, afară de aceasta, dobîndesc veșnicile bunătăți. Iar „foamete”, eu socotesc că o arată aici pe aceea cu care i-a îngrozit de demult pe Iudei, zicînd: „Voi aduce foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului.”

20 Că păcătoșii vor pieri, iar vrăjmașii Domnului, îndată ce s-au mărit și s-au înălțat, stingîndu-se, ca fumul au lipsit.

Schimbarea legătorului (adică a lui „și”) a pricinuit deosebirea fețelor, și înțelegem că unii sînt „păcătoșii”, iar alții „vrăjmașii Domnului”. Iar Achila și Simmah, punîndu-l în locul lui „iar” pe legătorul („și”), pe aceiași i-a arătat și păcătoși, și vrăjmași ai Domnului. Și zice că oamenii urîți de Dumnezeu pentru ale lor fărădelegi - înflorind puțină vreme și părăindu-li-se că sînt străluciți și vestiți - s-au risipit ca niște fum.

21 Se împrumută păcătosul, și nu va plăti, iar dreptul se îndură și dă.

Unul ca acesta era Saul, care - de-a pururea făcîndu-i-se bine de către preadumnezeiescul David - nu suferea a răsplăti cu cele bune făcătorului de bine. Iar Fericitul David - urmîndu-l pe al său Stăpîn, Care își răsare soarele peste cei răi și peste cei buni - petrecea făcînd binele. Unii ca aceștia erau Iudeii, care - primind de la Sfinții Apostoli tămăduirile cele de multe feluri - își arătau socoteala și voirea lor cea ucigașă, dar dumnezeieștii Apostoli le împărțeau cu îndestulare dumnezeieștile daruri.

22 Că cei ce îl binecuvîntează pe el vor moșteni pămîntul, iar cei ce-l blestemă de tot se vor pierde.

Dumnezeul tuturor a făgăduit aceasta Patriarhului Avraam, zicînd: „Voi blagoslovi pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te vor blestema.”⁹⁵

23 De la Domnul pașii omului se îndreptează, și calea Lui o va voi foarte.

⁹⁵ „După aceea, a zis Domnul către Avram: Ieși din pămîntul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău, și vino în pămîntul pe care ți-l voi arăta Eu. Și Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvîntare. Binecuvînta-voi pe cei ce te vor binecuvînta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului” (Facerea, 12:1-3). Legămîntul acesta a fost înnoit cu Isaac și cu Iacov-Israil.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

24 Cînd va cădea, nu se va zdrobi, că Domnul întărește mîna lui.

Domnul binecuvîntează pe cei ce binecuvîntează pe cel drept; iar celui ce îl blestemă pe acela, îi răsplătește cu cele deopotrivă, fiindcă El îndreptează căile dreptilor. Că, fără darul Lui, este cu neputință să călătorească cineva pe calea faptei bune fără de prihană. Celor ce au acest scop le ajută însă, și trebuie ca sîrguința omenească și dumnezeiasca purtare de grijă să urmeze împreună spre cîștigarea faptei bune. Astfel, cel ce face călătoria aceasta va dobîndi dumnezeiasca sprijinire, măcar de va și aluneca cîndva. Așa, poticnindu-se și primejduindu-se a se surpa la pămînt, Fericitul David s-a îndreptat de către dumnezeiescul dar.

25 Mai tînăr am fost, și am îmbătrînit, și n-am văzut pe dreptul părăsit, nici sămînța lui cerînd pîine.

26 Toată ziua miluiește și împrumută dreptul, și sămînța lui întru blagoslovenie va fi.

Zice: Și cînd eram tînăr, și după ce am venit la bătrînețe, nu știu să fi văzut pe cel drept pustiu de dumnezeiasca purtare de grijă. Că Dreptul Judecător are toată purtarea de grijă nu numai pentru dînșii, ci și pentru cei ce răsar dintru dînșii: așa, pentru strămoșeasca faptă bună, a avut purtare de grijă pentru Israil, cu toate că făcea fărădelege; așa, pentru părinteasca iubire de Dumnezeu, l-a suferit pe Solomon, cel ce a făcut păgînatățile. Iar acest „toată ziua miluiește și împrumută dreptul” arată felurile faceri de bine ale dreptului: cele cu bani, cele prin lucruri, cele prin cuvinte și prin sfătuiri. Făcîndu-le pe acestea, el miluiește pe cei ce le dobîndesc și împrumută pe Dumnezeu, că zice: „Cel ce miluiește pe sărac împrumută pe Dumnezeu”, întrucît și împrumutarea este faptă a milei.

27 Abate-te de la rău, și fă bine și sălășluiește-te în veacul veacului!

Deci: Acestea știindu-le și învățîndu-vă răsplătirile faptei bune și pe cele ale răutății, voi, oamenii toți, fugiți de toate felurile răutății și călătoriți pe calea împotrivnică ei, ca să dobîndiți bunătățile veșnice.

28 Că Domnul iubește judecata și nu va părăsi pe cei cuvioși ai Săi, că în veac se vor păzi. Iar cei fără de lege se vor goni și sămînța celor necredincioși de tot se va pierde.

29 Iar dreptii vor moșteni pămîntul și se vor sălășlui în veacul veacului pe dînsul.

Făcînd bună și dreaptă judecată, Domnul tuturor va da răsplătirile potrivite meșteșugirilor: pe îndrăgitorii dreptății îi va învrednici de toată purtarea de grijă, iar pe cei ce aleg cele împotrivnice îi va smulge din rădăcină. Așa, după ce a arătat rodurile amîndorura părților, ne învață de aici cum este cu putință să împlinim dreptatea cea iubită lui Dumnezeu:

30 Gura dreptului va cugeta înțelepciune și limba lui va grăi judecată.

31 Legea lui Dumnezeu - întru inima lui, și nu se vor împiedica pașii lui.

Se cuvine - zice - a purta cuvintele dumnezeiești pe limbă și în minte și a cugeta totdeauna la ele. Și așa, învățîndu-se ce se cuvine a face, îndrăgitorul faptei bune va rămîne liniștit și neclătit, biruindu-i pe cei ce se ispitesc a-l surpa. Pe acestea le-a zis și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

în Psalmul dintîi: „Ci în legea Domnului - voia lui, și în legea Lui va cugeta ziua și noaptea...” și cele de aici înainte.

32 Pîndește păcătosul pe cel drept și caută să-l omoare pe el.

33 Dar Domnul nu-l va lăsa pe dînsul în mîinile lui, nici nu-l va osîndi cînd Se va judeca cu dînsul.

În multe feluri le zice pe aceleași, făcînd pomenirea mai statornică prin mai multa cugetare. Și zice că, atunci cînd se va bîntui de cei răi, Stăpînul nu va trece cu vederea pe cel drept, nici nu va hotărî cu cei ce îndrăznesc a lucra unele ca acestea, ci îl va face a sări peste lațuri. Această purtare de grijă a dobîndit-o Avraam, cînd Sarra a fost răpită de două ori⁹⁶; pe aceasta - Isaac, cînd însuși a pătimit la fel (cu Revecca)⁹⁷; pe aceasta - Iacov, cînd a fost zavistuit de fratele și de socrul său⁹⁸; pe aceasta - Iosif, cînd i-a fost dat război de zavistie și de clevetire. Și ce trebuie a le număra pe toate? Căci iubitorilor de învățătură le este cu înlesnire să le culeagă pe cele de demult și să le privească pe cele noi.

34 Așteaptă-L pe Domnul și păzește calea Lui! Și te va înălța ca să moștenești pămîntul. Vei vedea cînd vor pieri păcătoșii.

Deci, după ce le-ai învățat pe acestea, așteaptă dumnezeiasca hotărîre și păzește legile așezate. Astfel, în viața de acum te vei face vestit, și întru cea care va să fie vei dobîndi bunătățile statornice și vei vedea sfîrșitul de trei ori ticălos al păcătoșilor. Apoi - pentru că mulți se mîhnesc că nu văd acum pedeapsa celor nedrepti, ci o așteaptă multă vreme - după cuviință se încredințează din cele făcute despre cele ce vor să fie:

35 Văzut-am pe cel necredincios prea-înălțîndu-se și ridicîndu-se ca cedrii Libanului.

36 Și am trecut, și - iată - nu era; și l-am căutat pe el, și nu s-a aflat locul lui.

Marele David a văzut și sfîrșitul împărăției lui Saul, și pierzarea tiraniei lui Avesalom, și mîndria și pieirea lui Nahaș Amoniteanului, și trufia și moartea lui Goliat celui de altă seminție, și a altora iarăși (afară de aceștia, nu puțini) trufie, și mîndrie și desăvîrșita pierzare. Deci după cuviință a asemănat buna-norocire a acelora cu copacii cei neroditori și a zis că s-au făcut deșești nu numai ei, ci și locurile acelora. Arătînd prin acestea pomenirea, aduce iarăși învățătură și sfătuire:

37 Păzește nerăutatea și vezi dreptatea, că este rămășiță omului pașnic.

Simmah a zis așa acest stih: „Păzește prostimea și vezi drept, că sînt bunătăți care or să fie omului pașnic.” Să nu cauți - zice - către cele scîrbicioase de față, ci așteaptă pe cele ce or să fie, că este vreme întru care se va răsplăti cu plată potrivită celor umiliți și drepti.

⁹⁶ În vremea pîrbegiei în Egipt și în ținutul Filistenilor, Avraam spunea că Sarra e sora lui, de frică să nu fie omorît pentru ea. Așa a ajuns să fie răpită, o dată de Faraon (vezi *Facerea*, capitolul 12), și încă o dată de Avimeleh, împăratul din Gherara (vezi *Facerea*, capitolul 20).

⁹⁷ Nemernicind și el în Gherara la Avimeleh, Isaac zicea la fel, că Revecca îi este soră, pînă cînd împăratul a descoperit înșelăciunea și a poruncit ca nimeni să nu se atingă de ei (vezi *Facerea*, capitolul 26).

⁹⁸ Supărat că Iacov i-a răpit binecuvîntarea, Isav a fost hotărît să-l omoare (*Facerea*, 27:41). De asemenea, mai tîrziu, Iacov este prigonit de socrul său, Laban (*Facerea*, 31:23). Pînă la urmă, făcînd rugăciune, el se împacă și cu fratele (*Facerea*, 33:1-4), și cu socrul (*Facerea*, 31:44-54).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

38 Iar cei fără de lege de tot se vor pierde împreună. Și rămășițele celor necredincioși se vor pierde.

Pe acesta, iarăși Simmah l-a zis: „Iar cei ce sînt lepădați deodată se vor pierde și cele de pe urmă ale celor fără de lege se vor curma.” Atunci - zice - aceștia vor primi răsplătirile și vor pătimi pieire de obște.

39 Iar mîntuirea dreptilor - de la Domnul, că scutitor al lor este în vremea necazului.

40 Și le va ajuta lor Domnul, și-i va izbăvi pe dînșii, și-i va scoate pe ei de la cei păcătoși și-i va mîntui pe ei, că au nădăjduit spre Dînsul.

Iar lucrătorii dreptății vor dobîndi dumnezeiescul ajutor, și vor nimeri mîntuirea și îi vor birui pe cei ce se ispitesc a-i nedreptăți, fiindcă au dobîndit curata nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 37

Psalmul lui David, spre aducerea aminte, pentru Sîmbătă.

Întru alta, se află așa: „Psalmul acesta îl cîntă aducîndu-și aminte de ticăloșia pătimită pentru păcatul său, și se roagă să dobîndească *sîmbetire*, adică odihnă din primejdii.” Pocăința sîrguincioasă a prea-dumnezeiescului David propovăduiește deosebirea mărturisirii: nesuferind rana, întru mulți Psalmi își pomenește nu doar păcatul, ci arată atît boala, cît și vindecarea, aducînd oamenilor pricină de învățătură. Deci și în Psalmul acesta pomenește păcatul și pedeapsa adusă asupra-i pentru vindecarea păcatului. Că s-au adus asupra lui multe ispite grele: junghierea lui Amnon, tirania lui Avesalom, sfaturile lui Ahitofel împotriva sa, ocările lui Semei și celelalte cîte ne învață istoria.

Doamne, nu cu mînia Ta să mă mustri pe mine, nici cu urgia Ta să mă pedepsești!

Acest stih l-a făcut înainte-cuvîntare și la Psalmul al 6-lea, rugîndu-se să fie pedepsit doctoricește, iar nu judecătorește, și să se vindece cu doctorii dulci, nu cu unele iuți.

2 Că săgețile Tale s-au înfipt în mine, și ai întărit peste mine mîna Ta.

Nu în zadar - zice - mă rog aceasta, ci văzînd aducîndu-se asupra mea grămezi de săgeți și mîna Ta asupra-mi stînd foarte, apăsîndu-mă și foarte bătîndu-mă. Pe acest „ai întărit peste mine mîna Ta”, l-a pus din metafora celor ce muncesc pe cineva și aduc asupra-i multe lovituri.

3 Nu este vindecare în trupul meu de către fața urgiei Tale, nu este pace întru oasele mele de către fața păcatelor mele.

Zice: Împungîndu-mă cu pedeapsa, îmi aduc aminte de păcat, plîng și mă tînguiesc, și dintru aceasta sufăr rea pătimire și ticăloșie.

4 Că fărădelegile mele au covîrșit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Împuțitu-s-au și au putrezit ranele mele de către fața nebuniei mele.

6 Ostenitu-m-am și m-am gîrbovit pînă în sfîrșit, toată ziua mîhnindu-mă umblam.

M-a gîrbovit - zice - sarcina cea grea a păcatului și mă mîhnește reaua putoare a rănilor putrezite, pe care le-am primit cînd am aruncat de la mine înțelepciunea și am slujit nebuniei. Pentru care, fiind lipsit de toată veselie și dulceața, mă mîhnesc, și mă scîrbesc totdeauna și nu aflu schimbare a mîhnirii.

7 Că șalele mele s-au umplut de ocări și nu este vindecare în trupul meu.

Prin „șale”, a însemnat pofta, că de acestea sînt lipiți rărunchii, prin care au fire a se porni poftele. Deci zice: S-au făcut mie pricină a acestor rele, căci nu spre trebuință, ci rău, spre curvie, am folosit pofta.

8 Necăjitu-m-am și m-am smerit foarte, răcnit-am din suspinarea inimii mele.

Din pofta aceea - zice - am cules a mă gîrbovi la pămînt și a mă tîngui totdeauna pentru chinurile cele amare ale inimii mele. Pentru aceasta, după ce am schimbat lucrarea poftelor, am făcut-o slujitoare dumnezeieștii Tale voi. Căci a adăugat:

9 Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea

Că, de vreme ce o dată am folosit-o rău, de-a pururea o voi afierosi poruncilor Tale.

și suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns.

10 Inima mea s-a tulburat, părăsindu-mă a vîrteala mea și lumina ochilor mei, și lumina nu este cu mine.

Zice: Vezi, Stăpîne, tînguirile mele și lacrimile, vezi-mă că sînt clătinat, dezgolit de vîrteala, și lipsit de lumină și petrec într-o amiază ca într-un întuneric. Prin acestea, însemnează două deodată: covîrșirea mîhnirii - pentru care nici lumina nu i se pare că este lumină - și golirea de dumnezeiasca purtare de grijă, pe care a numit-o după cuviință „lumina ochilor”.

11 Prietenii mei și vecinii mei în preajma mea s-au apropiat, și au stătut, și cei mai de aproape ai mei departe de mine au stătut.

Iar Simmah a tălmăcit așa acest stih: „Cei iubiți ai mei și prietenii mei împotriva mi-au stat întru rană.” Zice: Unii din prietenii, văzînd a mea rană, au făcut lucrurile neprietenilor și mi-au stat împotriva arătat. Iar alții, temîndu-se, s-au despărțit, neîmpărtășindu-mă de ajutorul lor. Și însemnează aici pe Ahitofel, care, nu numai că s-a despărțit de dînsul, ci a și adus asupra-i acele sfaturi pierzătoare. Încă și alții le-au lucrat pe acestea, iar mai vîrtos cea mai mare parte a lui Israil și însăși semînția ludei s-a ostășit împreună cu Avesalom. Apoi, îndată după junghierea ucigătorului de tată, își porunceau unii altora să întrecă celelalte semînții și să întorcă pe Împăratul David la palaturile împărătești.

12 Și se sileau cei ce căutau sufletul meu, și cei ce căutau cele rele mie grăiau deșertăciuni și vicleșuguri toată ziua cugetau.

După ce m-au văzut lipsit de prieteni, coseau asupra mea vrăjmășiiile, voind a mea junghiere.

13 Iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

14 Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări.

Istoria ne învață aceasta mai descoperit, pentru că - prihănind Avesalom hotărârile tatălui său și trăgându-i către sine dintre cei judecați de David pe cei biruiți la judecată - Fericitul David răbda îndelung. Și - pe cînd Semei îl ocăra și îl împrășca cu vorbe și cu pietre - el primea ocările tăcînd, iar pe Avesa, care se ispitea să pedepsească pe ticălos⁹⁹, l-a oprit, zicînd: „Lăsați-l să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să blesteme pe David.”

15 Că spre Tine, Doamne, am nădădui, Tu vei auzi, Doamne Dumnezeul meu.

16 Că am zis ca nu cîndva să se bucure de mine vrăjmașii mei. Și, cînd s-au clătinat picioarele mele, asupra mea mari au grăit.

Iar eu - zice - avînd răbdare, nădăduiam spre Tine, dînd a mea judecată Ție și rugîndu-mă să nu mă fac bucurie vrăjmașilor, nici biruirea mea să nu se facă lor pricină de trufie.

17 Că eu spre bătaî gata sînt, și durerea mea înaintea mea este pururea.

Zice: Păcatul m-a făcut vrednic de bătaî. Pentru aceea, împungîndu-mă cu chinurile păcatului, mă supun sub pedepse și doresc tămăduire.

18 Că fărădelegea mea eu voi vesti și mă voi griji pentru păcatul meu.

Pentru aceasta, sînt pîrîș și muștrător al meu și voi avea toată grija însănătoșirii mele.

19 Iar vrăjmașii mei trăiesc, și s-au întărit mai mult decît mine și s-au înmulțit cei ce mă urăsc fără dreptate.

20 Cei ce-mi răsplătesc mie rele pentru bune

Zice: Ție unuia am greșit - o Stăpîne! - și răul înaintea Ta l-am făcut. Iar aceia, primind deseori multe faceri de bine de la mine, îmi răsplătesc cu cele împotrivnice și au cîștigat mai multă putere decît mine.

mă clevețeau, căci urmam bunătatea.

Prin acestea, arată iarăși pe Avesalom, care prihănea judecățile lui și le numea nedrepte. Și - de vreme ce acela îi era fiu și se sîrguia a se face ucigător de tată - după cuviință a adăugat: Și cel iubit m-a lepădat pe mine, urîndu-mă ca pe un mort. Că, pe cine i se cădea după legile firii a-l iubi, pe acela îl ura ca pe un mort împuțit. Iar aceasta se potrivește și norodului, care - primind de la David nenumărate faceri de bine și de multe ori înălțîndu-se printr-însul deasupra celor de altă seminție - s-a arătat necunoscător și nemulțumitor către făcătorul de bine.

21 Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine!

22 Ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mîntuirii mele!

Zice: Înconjurîndu-mă de atîtea ispite pricinuitoare de dureri, Te rog pe Tine, Dumnezeul și Stăpînul meu, să nu mă lipsești de obișnuita purtare de grijă, ci să mă împărtășești de ajutorul Tău și să-mi dăruiești mîntuire.

⁹⁹ „Ticălos” - aici: „rău” și „netrebnic”.

TÎLCUIREA PSALMULUI 38

Întru sfîrșit, lui Iditum, cîntarea lui David.

Oarecari din scriitori au dat Psalmul acesta lui Iditum și au zis că el l-ar fi scris, dar deasupra-scrierea ne învață în alt chip: Psalmul este al lui David, iar lui Iditum i s-a dat să-l cînte, lui fiindu-i încredințată ceata cîntăreților. Și ne trimite „la sfîrșit”, căci povestește cu jale prostimea firii omenești și arată sfîrșitul ei. Marele David a zis Psalmul cînd era gonit de Avesalom și ocărit de Semei, și are multă împreună-glăsuire cu cel rînduit mai-nainte.

Zis-am: Păzi-voi căile mele, ca să nu greșesc eu cu limba mea. Pus-am gurii mele strajă cînd s-a sculat păcătosul împotriva mea.

2 Amușit-am, și m-am smerit și nici de bine n-am grăit, și durerea mea s-a înnoit.

Graiurile Psalmului au multă împreună-glăsuire cu istoria. Căci, pe cînd marele David fugea de tirania copilului ucigător de tată, Semei, întîmpinîndu-l în cale și împrășcîndu-l cu pietre, îl ocăra și cu cuvinte, numindu-l „nelegiuit” și „bărbat al sîngiurilor”. Iar dumnezeiescul David, folosindu-se de obișnuita lui filosofie, nu numai că nu l-a muncit pe dînsul, ci și pe unul din voievozi, care se ispitea să-l însulițeze, l-a oprit, zicîndu-i: „Lăsați-l să mă blesteme, că Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David, și cine-i va zice lui: Pentru ce ai făcut așa? Ca să vadă Domnul smerenia mea și să-mi răsplătească mie Domnul bune pentru blestemul lui din ziua aceasta.”

Așadar David a făcut multă purtare de grijă pentru limbă și de-a pururea a înconjurat-o ca și cu un zid, știind că mădularul acesta este cu covîrșire lesne-alunecos. Așa a făcut și atunci cînd Semei, nefiind cu nimic nedreptățit, i-a stăut împotrivă - că pe dînsul îl numește „păcătos”, ca pe un nedrept. Căci zice: Într-acea vreme „am amușit, și m-am smerit și nici de bine n-am grăit”. Și foarte se aseamănă acestea cu cele zise în istorie: „Lăsați-l pe dînsul să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să grăiască de rău pe David, doar ar vedea Domnul smerenia mea și mă va scoate pe mine astăzi din mîna vrăjmașilor mei.” Iar aici zice: M-am asemănat surdului ce cu totul nu auzea, și m-am smerit pe sine-mi, așteptînd de aici cîștigul, și „durerea mi s-a înnoit”. Adică: Fiind ocărit de acela, am venit întru pomenirea păcatului îndrăznit de mine și m-am împuns cu chinuirile, socotind că pentru acesta sînt ocărit, tiranisit și silit a fugi, izgonindu-mă din casele împărătești. Acestea iarăși au multă rudenie cu istoria, pentru că acest „Domnul i-a poruncit să grăiască de rău pe David” are pomenirea păcatului pentru care s-a făcut certarea.

3 Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu și întru cugetul meu se va aprinde foc.

Acest stih: „Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu”, Simmah l-a tălmăcit așa: „Cînd îmi veneam întru sine-mi, mă ardeam cu foc”, adică: Aducîndu-mi aminte de păcatul meu, mă ardeam cu focul mîhnirii.

4 Grăit-am cu limba mea: Arată-mi, Doamne, sfîrșitul meu și numărul zilelor mele care este, ca să cunosc de ce mă lipsesc eu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deci - zice - nu am răspuns nimic către cel ce mă ocăra, iar pe Domnul tuturor L-am rugat să-mi facă arătat sfârșitul vieții mele, foarte dorind săvârșirea.

5 Iată, cu palma ai pus zilele mele măsurate, și statul meu - ca un nimic înaintea Ta.

Pe acesta, iarăși Simmah l-a tălmăcit așa: „Iată, ca niște palme măsurate ai dat zilele mele, și traiul meu - ca un nimic în preajma Ta.” Și zice: Doresc sfârșitul, știind firea omenească nu mult-trăitoare, pentru că viața noastră - alăturându-se lângă viața Ta - pare că nici nu s-a alcătuit. Că Tu ești fără de început și nemărginit, iar viața noastră se măsoară ca și cu palma și cu degetul. Aici a arătat puțină vreme a vieții omenești. Așa zice și în alt loc: „O mie de ani înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut și ca straja în noapte.” Și aiurea: „Cerurile și pământul vor pieri, iar Tu rămâi, și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcămintă le vei înfășura pe ele, și se vor schimba, iar Tu același ești și anii Tăi nu vor lipsi.”

Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază!

Drept aceea - zice - toată firea oamenilor - și cei bogați, și cei săraci - se aseamănă aburului ce se risipește, și în zadar și în deșert zidesc, sădesc și adună bogăție și avuție.

6 Deși ca un chip trece omul, dar se tulbură în zadar: strînge comori, și nu cunoaște cui le adună pe ele.

Cu nimic - zice - nu se deosebesc oamenii cei vii de cei scriși în icoană, că și firea acestora, și a aceloră, curge asemenea și se strică cu vremea. Dar omul nu se tulbură cu nimic mai puțin: prigonindu-se, sfădindu-se, luptându-se, neguțătorindu-se, și toată viața este plină de furtună, avînd sfârșit de moarte. Și, adunînd bogăția cu osteneală multă și cu sudori, oamenii nu-l știu pe cel ce va să fie moștenitor al ei. Fericitul David a scris aceasta pornindu-se și din cele pentru sine, pentru că - văzînd împărăția preamare și foarte strălucită, cu prăzile din războaie și cu dajdia ce i se aducea de la cei de altă seminție - nu știa socoteala cea păgînească și nelegiuită a copilului. Apoi, văzîndu-l pe dînsul că a apucat împărăția și a răpit bogăția cea învistierită, a slobozit acest glas minunat: „Însă în zadar se tulbură omul, strînge comori, și nu știe cui le adună pe ele.”

7 Și acum, cine este răbdarea mea, au nu Domnul? Și statul meu la Tine este.

Zice: Așteptînd ajutorul de la Tine, am zis tuturor aceloră: Fiți sănătoase! Iar „statul”, Achila l-a zis „așteptare”, în loc de: Pe Tine Te aștept, căutînd împrejur, a Ta milostivire o adăst. Apoi, arată pricina celor dureroase:

8 De toate fărădelegile mele izbăvește-mă!

Și iarăși aduce pomenirea lui Semei:

Ocară celui fără de minte m-ai dat.

Și acest stih se aseamănă foarte cu cele zise în istorie: „Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David.” Asemenea sînt și cele adăugate:

9 Amuțit-am și nu am deschis gura mea, căci Tu m-ai făcut.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Slobozindu-l Tu, acela m-a ocărit. Și el era ca un bici prin care aduceai asupra mea certarea. Pentru aceasta, am primit bătăile tăcînd, trecîndu-l pe el cu vederea și privindu-Te pe Tine, Cel ce mă certai. Și foarte cu potrivire le-a pus și pe cele adăugate:

*10 Depărtează de la mine bătăile Tale,
11 că de tăria mîniei Tale eu m-am lipsit.*

Deci Te rog și cer de la Tine, Stăpîne: Încetează de aici certarea, că m-am cheltuit de tot prin mulțimea bătăilor!

Întru muștrări, pentru fărădelege, ai pedepsit pe om și ai subțiat ca un păianjen sufletul lui.

Zice: Nu în zadar, nici în deșert ai adus certările, ci muștrînd cele greșite și, ca un doctor, tăind și scoțînd puroaiele ascunse. Și, cu durerile doctoriei, subțiezi sufletul, dar aduci sănătate mădurelor tăiate.

Însă în deșert se tulbură tot omul.

Deci, acestea gîndindu-le întru sine-mi, văd pe oameni tulburîndu-se pentru lucruri vremelnice, întru nici un lucru de trebuință.

12 Auzi rugăciunea mea, Doamne, și cererea mea, ascultă lacrimile mele, să nu taci! Că sînt eu străin și nemernic¹⁰⁰, ca toți părinții mei.

13 Slăbește-mă, ca să răsuflu mai înainte de a mă duce și a nu mai fi!

Zice: Te rog pe Tine, Stăpîne, auzi pe cel ce jalește și se roagă Ție cu lacrimi, că eu nici nu locuiesc pămîntul, ci nemernicesc și - viețuind puțină vreme, asemenea părinților - voi primi moartea. Deci împărtășește-mă de o mică răsuflare, ca să mai viețuiesc puține zile fără de dureri, mai-nainte de a ieși din viața aceasta. Căci, ieșind, nu mă voi mai întoarce - că aceasta a zis „mai mult nu voi mai fi” - adică: Nu mă voi mai întoarce către viața aceasta stricăcioasă. Vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care - fiind întru împărăție, și întru bogăție și întru stăpînire - se numește pe sine „străin” și „nemernic” și nu suferă a se bizui bunei-norociri. Cu adevărat graiurile lui sînt pline de înțelepciune, căci el știe firea celor ce sînt, și pentru aceasta defaimă buna-norocire de acum.

TÎLCUIREA PSALMULUI 39

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Oarecari au luat Psalmul acesta pentru Fericitul Ieremia, oarecari - pentru minunatul Daniil, fiindcă amîndoi au fost aruncați în groapă, iar începutul Psalmului pomenește de „groapă”. Și, luînd ei aminte la un grai, s-au răsturnat întru această înțelegere. Alții au zis că Psalmul li se potrivește celor robiți ce au locuit în Babilon. Iar eu socotesc că s-a scris acesta cu închipuire pentru cele întîmplate lui David, dar se aduce și către toată firea oamenilor, care a primit nădejdi învierii de la Dumnezeu și Mîntuitorul nostru. Către această înțelegere ne povățuiește pe noi dumnezeiescul

¹⁰⁰ pribeag, venetic, străin

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pavel, pomenind oarecari graiuri ale Psalmului pus înaintea întru *Epistola către Evrei*.

Așteptînd, am așteptat pe Domnul, și a luat aminte la mine.

2 Și a auzit glasul cererii mele și m-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului.

Graiurile acestea se potrivesc și Fericitului David, căci sînt împreună-glăsuitoare cu Psalmul rînduit mai-nainte. Că întru acela zicea: „Auzi rugăciunea mea, Doamne, și cererea mea. Ascultă lacrimile mele, să nu taci. Slăbește-mă, ca să răsuflu mai-nainte de a mă duce, și mai mult nu voi fi”, iar mai sus a zis: „Care este răbdarea mea acum? Au nu Domnul? Și statul meu de la Tine este.” Iar aici zice, ca și cum i s-ar fi primit rugăciunea și i s-ar fi dat cererea: „Așteptînd, am așteptat pe Domnul, și a luat aminte la mine”, adică: După ce S-a întors de către păcatul meu, mi-a arătat față blîndă și a auzit cererea mea. Și ce a făcut după ce a auzit-o? „M-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului.” Așa are obicei dumnezeiasca *Scriptură* să numească primejdii cele prea-mari, precum am zis și puțin mai-nainte.

Deci, după cum am zis, acestea se potrivesc cu închipuire pătimirilor lui David și facerilor de bine către dînsul. Dar se potrivește mai cu covîrșire firii oamenilor - ce se pogorîse întru însuși fundul pămîntului, și se trimisese la moarte, și s-a tras în sus prin înomenirea Mîntuitorului nostru, și s-a scos și a primit nădejdele învierii - acestea se potrivește așadar să zică: „Așteptînd, am așteptat pe Domnul, și a luat aminte la mine. Și a auzit rugăciunea mea și m-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului.” „Groapă a ticăloșiei” s-a numit după cuviință moartea, fiind plină de stricăciune, iar „tină a noroiului” - păcatul, fiindcă sloboade multă rea putoare și oprește drumul cel drept al oamenilor. Dar ce ți-a mai dăruit după ce te-a izbăvit de primejdii?

Și a pus pe piatră picioarele mele și a îndreptat pașii mei.

Că nu m-a lăsat să mă clatin, și să mă port împrejur și să înconjur, ci mi-a făcut starea întemeiată, că zice: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui pe dînsa.” Și „a îndreptat pașii mei” și m-a făcut a alerga fără oprire pe calea dreptății; căci, după ce m-a slobozit de rătăcire, mi-a arătat calea cea dreaptă a adevărului.

3 Și a băgat în gura mea cîntare nouă, cîntare Dumnezeului nostru.

Că, în locul slujbei păgînești a idolilor, m-am învățat a lăuda pe Cel ce este Dumnezeu adevărat și a-l aduce cîntare nouă, care se potrivește facerilor de bine celor noi: căci nu-L mai rog plîngînd, ci Îl laud pentru facerile de bine.

Vedea-vor mulți, și se vor teme și vor nădăjdui spre Domnul.

Fiindcă vorbește acestea către fața celor ce au dobîndit mîntuirea, Proorocul zice după cuviință: Cei ce n-au gustat încă bunătățile, văzîndu-le, se vor teme, iar apoi, întărindu-se cu nădejdea, vor căpăta de la Dumnezeu mîntuirea.

4 Fericit - bărbatul căruia numele Domnului este nădejdea lui și nu a privit la deșertăciuni și la nebunii mincinoase.

Deșertăciunile acestea le-a pomenit Proorocul și în Psalmul dinainte: „Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază.” Și iarăși: „Însă în deșert se tulbură.” Deci și aici ferește pe cel ce le-a defăimat pe acestea de față și a cîștigat în locul tuturor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nădejdea dumnezeiască.

5 Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunilor Tale și gândurilor Tale nu este cine să se asemene. Vestit-am și am grăit: Înmulțitu-s-au mai mult decât numărul.

Zice: Minunile făcute de puterea Ta biruiesc tot numărul și toată povestirea. Nu este altul ca Tine să faci asemenea lucruri, că prea-mari și prea-frumoase sînt făpturile Tale, și cele iconomisite de purtarea Ta de grijă biruiesc laudele oamenilor: cele din Egipt, cele din pustie, cele de pe vremea lui Moisi, cele din vremea lui Iisus (Navi), cele din vremea lui Samuil și cele mai de demult decât acestea: din vremea lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, împărăția lui Iosif, cea iconomisită prin robie, și celelalte, ca să nu le povestesc pe fiecare. Dar cea făcută acum este mai minunată decât toate acestea, că nu unui om sau unui neam, ci tuturor neamurilor le neguțătorești mîntuirea și - încetînd slujba *Legii*, care se potrivea neputinței ludeilor - ai dat Darul cel nou, ce legiuiește slujba cea cuvîntătoare.

6 Jertfa și prinosul nu ai voit, iar trupul mi l-ai întocmit. Arderile de tot pentru păcat nu ai căutat.

7 Atunci am zis: Iată, vin!

Cu acestea se unește sfătuirea apostolească: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu”, adică slujba cea cuvîntătoare, că, în locul jertfelor *Legii*, Stăpînul a poruncit a sfinți ale noastre mădulare. Și văzînd - zice - darul acesta al Tău, m-am adus Ție pe sine-mi, zicînd: „Iată, vin!” Fericitul Pavel ia cuvîntul acesta pentru Stăpînul Hristos, și foarte după cuviință. Căci El este pîrga firii noastre, și Lui cel dintîi I se cuvine să le zică pe ale noastre și mai-nainte să închipuiască întru Sine pe acelea ce se cuvin făcute de noi. Așa, El a venit la Botez întîi, arătîndu-ne nouă darul Botezului. Și a spălat picioarele ucenicilor, punîndu-Se înaintea nouă întîiul chip al smeritei cugetări. Pentru aceasta a zis către Ioan: „Lasă acum, că așa este cu cuviință nouă, a plini toată dreptatea.” Deci Lui I Se potrivește să le zică pe ale noastre, ca unui cap al trupului, ca unui întîi Născut, după trup, între mulți frați.

În capul cărții scris este pentru mine.

Zice: De demult, mai-nainte s-au grăit acestea pentru mine în cărțile proorocești. Iar „cap”, Achila și Simmah l-au zis: „sul”, că așa obișnuiesc ludeii a face dumnezeieștile *Scripturi* pînă în ziua de astăzi.

8 Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit, și legea Ta - în mijlocul pîntecelui meu.

Zice: Apropiindu-mă spre Tine, am toată sîrguința să împlinesc poruncile Tale și să petrec după voia Ta. Iar pe acest „în mijlocul pîntecelui meu” l-a zis din metafora celor ce bine se află către cineva și voiesc să bage în lăuntru pe cel dorit. Însă acestea nu se potrivesc nici lui Ieremia, nici lui Daniil, nici Fericitului David, pentru că, stăpînind *Legea*, se aduceau lui Dumnezeu arderi de tot și jertfe, iar cuvîntul proorocesc, scoțîndu-le afară pe toate, a arătat jertfa cuvîntătoare. De aceea am zis că Psalmul se potrivește lui David cu închipuire - de vreme ce el, ca un Prooroc, mai-nainte vedea cele ce vor să fie și dorea a trăi după acelea - iar cu adevărat se potrivește neamurilor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ce s-au învrednicit mîntuirii și s-au izbăvit de înșelăciune.

9 Bine am vestit dreptate întru adunare mare. Iată, buzele mele nu le voi opri. Doamne, Tu ai cunoscut.

10 Dreptatea Ta nu am ascuns-o întru inima mea, adevărul Tău și mîntuirea Ta am spus. Nu am ascuns mila Ta și adevărul Tău de către adunare multă.

Fericitul David se făgăduiește întru „adunare mare”, adică întru cea strînsă din toată lumea de dumnezeiescul dar, să propovăduiască dreptatea lui Dumnezeu, și adevărul proorociei, și mîntuirea cea vrednică de minune și nemăsurata milă. Și zice că însăși firea mîntuită va da această răsplătire, adunîndu-se spre cîntarea de laudă, ca să propovăduiască dreapta judecată a lui Dumnezeu, să povestească negrăita purtare de grijă și să arate adevărul făgăduințelor proorocești. Iar pe acest „de către adunare multă”, Simmah l-a pus: „întru mulțime”, iar Achila și Teodotion: „întru adunare mare”, încît este arătat că au grăit pentru același lucru.

11 Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi îndurările Tale de la mine, mila Ta și adevărul Tău pururea să mă sprijinească!

Dobîndind mîntuire, Biserica lui Dumnezeu are trebuință de aceeași purtare de grijă, pentru ridicările asupra-i cele de multe feluri ale oamenilor și ale dracilor, de care se face pomenire întru cele de aici înainte:

12 Că m-au cuprins rele fără număr, apucatu-m-au fărădelegile mele, și n-am putut să văd. Înmulțitu-s-au mai mult decît perii capului meu, și inima mea m-a părăsit.

Nimeni să nu socotească cele zise nepotrivite tîlcuirii, pentru că și cei trei Tineri, care aveau fapta bună desăvîrșită și purtau cunună de biruință, rugîndu-se în cuptor, ziceau: „Greșit-am, nelegiuit-am, făcut-am nedreptate, ne-am depărtat de la poruncile Tale și n-am păzit dreptățile Tale.” Așa zicea minunatul Daniil, așa - dumnezeiescul Ieremia, așa - dumnezeiescul Isaia. Așa grăia prea-înțeleptul Pavel: „Hristos Iisus a venit în lume să-i mîntuiască pe păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu”, și iarăși: „Nu sînt vrednic să mă numesc Apostol.” Deci, fiind bătută cu întreitile valuri¹⁰¹ ale celor rău-credincioși, Biserica lui Dumnezeu nu cugetă înalt, ca ceea ce se nevoiește, ci păcate și greșeli socotește cele făcute și se roagă a primi ajutor de la Mîntuitorul. Dealtfel, Biserica lui Dumnezeu nu s-a alcătuit numai din cei desăvîrșiți, ci are și pe cei ce trăiesc în trîndăvie, pe cei ce au îmbrățișat viață moleșită și voiesc a sluji îndulcirilor. Și, de vreme ce este un trup, ca dinspre o față le grăiește și pe unele, și pe altele.

13 Binevoiește, Doamne, ca să mă izbăvești! Doamne, ca să-mi ajuți mie ia aminte!

14 Să se rușineze și să se înfrunteze împreună toți cei ce caută sufletul meu ca să-l ia pe dînsul!

Că voiesc să-l trimită la moartea cea veșnică.

Să se întoarcă înapoi și să se rușineze cei ce-mi voiesc mie rele!

Întoarce-i pe dînșii în fugă și fă-i a greși de la acelea pe care le doresc, căci

¹⁰¹ Se spune că în vremea furtunii marea izbește țărmul cu valuri întreite, din care al treilea e cel mai puternic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

măiestresc asupra mea rele.

15 Să-și ia îndată rușinea cei ce-mi zic mie: Bine, bine!

Încă și celor ce mă iau în batjocură și rîd de mine, facă-se lor rod rușinea.

16 Să se bucure și să se veselească de Tine toți cei ce Te caută, Doamne; și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!” cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Zice: Iar pe cei ce Te caută, și Te laudă și Te iubesc pururea, umple-i de veselie necurmată. Că nu le-a cerut veselie celor ce doar Îl iubesc, ci celor ce pururea și necurmat au dorul cel vrednic de îndrăgit al mîntuirii.

17 Iar eu sărac sînt și mișel, Domnul Se va îngriji de mine. Ajutorul meu și scutitorul meu ești Tu, Doamne, să nu zăbovești!

Precum a pomenit mai sus de păcate, așa și pe sine se numește „sărac”, fiindcă este lipsit de ajutor și are trebuință de dumnezeiasca ajutorare, pe care se roagă să o dobîndească prea-degrab. Iar acestea se potrivesc prea-cu-potrivire Fericitului David. Socotesc că s-a numit pe sine „sărac” și „mișel” după ce a văzut proorocia aceea și belșugul darului, și s-a rugat a dobîndi și el dumnezeiasca Pronie. Și se roagă să nu se zăbovească mîntuirea cea mai-nainte vestită, punîndu-se întru lungi și depărtate vremi, ci să se dăruiască oamenilor prea-degrab.

TÎLCUIREA PSALMULUI 40

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Oarecari au dăruit Psalmul acesta lui David, iar oarecari Iezechiei, dar nu ne lasă pe noi dumnezeiasca *Evangelie* să-l primim pe nici unul. Pentru că Stăpînul Hristos, vorbind către Sfinții Săi Ucenici, a adăugat: „Știind acestea, fericiți veți fi dacă le veți face. Nu pentru voi toți zic, că știu pe care v-am ales, ci ca să se împlinească *Scriptura*: «Cel ce mănîncă cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său.» De aceea zic vouă mai-nainte de a se face, ca după ce se va face să credeți că Eu sînt.” Deci, cînd zice: „ca să se împlinească *Scriptura*”, Domnul arată Psalmul acesta de față, că Lui, și nu altuia, I se cuvine. Socotesc că ar fi un lucru semet și îndrăzneț dacă i s-ar închipui altă pricină, iar nu pe cea cuvenită lui.

Fericit este cel ce înțelege pe săracul (și pe mișelul).

Acest „și pe mișelul”, l-am aflat întru alte pre-scrieri (adică izvoade), dar nici la *Evreu*, nici la *Sirian*¹⁰², nici la ceilalți tălmăcitori. Iar „sărac” numește pe Domnul tuturor, de vreme ce - bogat fiind, după cum zice dumnezeiescul Apostol - a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Lui. Și, Dumnezeu fiind, n-a socotit răpire a Se face întocmai cu omul, ci pe Sine S-a deșertat, luînd chip de rob. Și, măcar că stăpînea peste cele văzute și peste cele nevăzute, nu avea unde să-și plece capul. Și, măcar că S-a născut din Fecioară, S-a pus în iesle, pentru lipsa

¹⁰² Versiune siriană a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

patului. Deci proorocescul cuvînt fericește pe cel ce poate să înțeleagă această sărăcie și se sîrguiește a lăuda după putere pe Cel ce a primit-o asupra-Și. Apoi, arată roadele fericirii:

În ziua cea rea, îl va izbăvi pe el Domnul.

Iar „ziua cea rea”, Simmah a zis-o: „ziua răutății”, însemnînd - după cum mi se pare - ziua Judecării, care este înfricoșată și făcătoare de rău celor fără de lege. Și îi făgăduiește că cunoștința curată a sărăciei aceleia îl va izbăvi de rele în ziua cea înfricoșată.

2 Domnul să-l păzească pe el, și să-l vieze pe el, și să-l fericească pe dînsul pe pămînt și să nu-l dea în mîinile vrăjmașilor lui.

Nu va dobîndi numai bunătățile ce vor să fie, ci și în viața de acum va cîștiga dumnezeiasca purtare de grijă, făcîndu-se strălucit și vestit și scăpînd de bîntuiriile neprietenilor. Și - de vreme ce poate cadea în boală, avînd trupul stricăcios - îi făgăduiește și izbăvirea de aceasta:

3 Domnul îi va ajuta lui pe patul durerii lui. Tot așternutul lui l-ai întors întru boala lui.

De toată boala - zice - îl va izbăvi, și boala o va preface întru sănătate. Pentru că acest „ai întors întru boală așternutul lui” înseamnă: „l-ai prefăcut”.

Așa, după ce a povestit răsplătirile celui ce înțelege sărăcia vrednică de minune a Stăpînului, ne arată nouă Cine a avut-o pe aceasta și cum S-a folosit de ea, aducîndu-L în lăuntru pe El, Care ne învață și ne povestește cele pentru Sine:

4 Eu am zis: Doamne, miluiește-Mă, vindecă sufletul Meu, că am greșit Ție.

Zice: Eu sînt săracul Acela, Cel ce am luat asupra-Mi sărăcia de bună voie, Mielul lui Dumnezeu ce ridică păcatul lumii, Cel ce am sineșit¹⁰³ patimile oamenilor, Cel ce păcat n-am făcut, dar am adus rugăciunea pentru firea oamenilor, ca pe o pîrgă a firii. Și se cuvine a însemna că Simmah n-a zis: „că am greșit Ție”, ci: „și, de am greșit Ție”.

5 Vrăjmașii Mei Mi-au zis rele Mie: Cînd va muri și va pieri numele Lui?

„Vrăjmași” îi numește pe Iudei, care Îl cleveau și măiestreau moartea Lui. Încă și istoria *Sfinților Evanghelii* ne învață aceasta, zicînd: „Sfat au luat cum Îl vor pierde pe Dînsul.” De aici, mută proorocia către Iuda:

6 Și intra să vadă, în deșert grăia inima lui, adunat-a fărădelege lui-și, ieșea afară și grăia.

Încă și dumnezeieștii evangheliști ne învață că Iuda „le-a zis Iudeilor: Ce-mi veți da mie, și eu îl voi da pe El vouă? Și căuta vreme ca să-L vîndă pe Dînsul.” Acestea le zice și proorocia: „Și intra să vadă, în deșert grăia inima lui, ieșea afară și grăia”, adică: Intrînd și ieșind, măiestrea moartea Lui împreună cu aceia. Apoi, mai-nainte grăiește reaua lor tocmeală:

7 Împreună asupra Mea șopteau toți vrăjmașii Mei, asupra Mea gîndeau rele Mie. Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea.

¹⁰³ Am mai spus: „Mi-am însușit”, „am luat în sinea-Mi”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar sfârșitul lucrurilor mărturisește acestora, căci - vorbind cu liniște unii către alții - căutau chipul bîntuiei. Apoi, L-au învinuit de tiranie, zicînd lui Pilat că Iisus Se hotărăște împărat pe Sine și oprește a da dajdie Cezarului. Aceasta o zice și proorocia: „Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea”, în loc de: Au făcut asupra Mea pîră de nelegiuire.

8 Au doară Cel ce doarme nu va adăuga a Se scula?

Zice: Și, dacă voi răbda moarte, au nu Mă voi scula iarăși, și nu voi risipi pe cei ce au gătit aceasta? Stihul se aseamănă graiului evanghelicesc: „Stricați voi Biserica aceasta, și Eu o voi ridica pe dînsa în trei zile.” Și iarăși: „Iată, ne suim în Ierusalim, și Fiul Omului Se va da în mîinile păcătoșilor, și-L vor uide pe Dînsul, și a treia zi va învia.” Deci pentru aceea, după cuviință, moartea a numit-o „somn”.

9 Pentru că omul păcii Mele, spre care am nădăduit, cel ce mănîncă pîinile Mele, a mărit asupra Mea împiedicare.

Achila și Teodotion au zis mai descoperit acest cuvînt: „și bărbatul păcii Mele, căruia Eu M-am nădăduit”, iar Simmah: „dar și omul care *păciuia* cu Mine, căruia Eu Mă nădăduisem”. Și zice: Nu numai vrăjmașii Mei Mi-au gătit moartea, ci și omul ce era împreună cu Mine și se fățărnicia dragoste și pace - de o masă fiind cu Mine și împreună hrănit - a arătat vicleșugul pe care îl avea. Vicleșugul l-a numit „împiedicare”, din metafora celor ce se nevoiesc pentru iuțeală, adică se întrec, și se meșteșugesc a-i lovi cu călcîiul pe cei ce aleargă împreună și a-i face să cadă. Așa a zis și Isav, după ce a fost amăgit de Iacov: „Cu dreptate s-a numit numele lui «Iacov», că m-a împiedicat pe mine acum a doua oară și mi-a luat și întîietatea nașterii, și blagoslovenia.”¹⁰⁴

10 Iar Tu, Doamne, miluiește-Mă și Mă scoală, și le voi răsplăti lor.

11 Întru aceasta am cunoscut că M-ai voit pe Mine, că nu se va bucura vrăjmașul Meu de Mine.

Și acestea toate s-au zis ca dinspre firea omenească luată de Domnul Hristos, asupra căreia s-a făcut patima. Așa-L auzim rugîndu-Se pe Stăpînul Hristos și întru *Sfințitele Evanghelii*: „Părinte, mîntuiește-Mă de ceasul acesta!” Și iarăși: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta!”

12 Și pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-ai sprijinit și M-ai întărit înaintea Ta în veac.

Și acestea se potrivesc cu chipul robului, pe care l-a luat asupra-Și Unul Născut al lui Dumnezeu, că - după cum zice dumnezeiescul Apostol - „cu adevărat, nu a luat firea Îngerilor, ci a luat sămînța lui Avraam, de unde era dator să Se asemene fraților întru toate, ca să Se facă Arhiereu milostiv și credincios, întru cele ce sînt către Dumnezeu.” Deci - de vreme ce firea omenească luată de Domnul Hristos a rămas slobodă de toată răutatea - după cuviință zice: „Și pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-

¹⁰⁴ Iacov și Isav erau fiii gemeni ai Patriarhului Isaac, din Revecca. Luptîndu-se cu Isav pentru întîietate încă din pîntece (*Facerea*, 25:21-26), Iacov îi cumpără apoi acestuia dreptul de întîi-născut (*Facerea*, 25:29-34) și izbutește pînă la urmă să-i răpească și binecuvîntarea părintească (*Facerea*, 27:1-40).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ai sprijinit și M-ai întărit înaintea Ta în veac.” Că a primit unirea întărită, și împreunarea și slava veșnică sînt netăiate.

13 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeuul lui Israil din veac și pînă în veac: Fie, fie!

Mai-nainte vestind acestea, și minunîndu-se de negrăita iubire de oameni a Stăpînului și înțelegînd sărăcia Celui ce de bună voie a luat-o asupra-Și, dumnezeiescul Prooroc Îi aduce laudă Lui, ca să primească și el sfîrșitul cel fericit. Și l-a adus laudă după cuviință, învățîndu-ne că Cel proorocit nu este numai om, ci și Dumnezeu prea-veșnic, avînd ființă nepieritoare și fără de sfîrșit.

TÎLCUIREA PSALMULUI 41

Întru sfîrșit, întru pricepere, fiilor lui Core.

Dumnezeu a dat Babilonienilor norodul ce păcătuiase și a hotărît asupra lui șaptezeci de ani de robie. Deci Psalmul s-a zis ca despre fața aceasta, care se tînguia și dorea slobozenia. Fiindcă erau între dînșii bine-credincioși - precum dumnezeiescul Daniil, precum minunatul Iezechiel, precum bunii biruitori Mucenici Anania, Azaria și Misail, care iubeau foarte fierbinte pe Dumnezeu și doreau slujba *Legii* Lui - luînd asupra-și fața acestora, proorocescul cuvînt îi învață mai-nainte de multe neamuri ce se cade a zice în vremea primejdiei, ca să se mîngîie cu mai-nainte grăirea și să se deprindă cu învățătura. Pentru aceasta și este scris Psalmul deasupra „întru sfîrșit”, căci cele zise au avut sfîrșit după multă înconjurare de vreme. Și este adăugat „întru pricepere”, căci mai ales de aceasta este trebuință celor ce cad în primejdii.

În ce chip dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu către Tine, Dumnezeule!

Se zice că cerbii mănîncă fiare din cele înveninate, și de aici se aprind întru sete și fierbinte doresc apele. Deci - fiind împreună cu bărbății Babilonieni, care trăiau întru păgînatate și fărădelege și care foarte se asemănau cu fiarele tîrtoare - Sfinții pomeniți mai-nainte ziceau după cuviință, asemenea cerbilor, că însetează de Dumnezeu, de acolo dorind izbăvirea și așteptînd dumnezeiescul ajutor.

2 Însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul cel tare, cel viu. Cînd voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?

Zice: Doresc și însetez de slujba Dumnezeului meu celui viu. Pentru că acest „mă voi arăta feței lui Dumnezeu” înseamnă a-l sluji Lui după *Lege*, în Ierusalim. Acestea ne învață nu numai Fericitul Moisi, ci și cei trei Fericți Mărturisitori - Anania, Azaria și Misail - rugîndu-L pe Dumnezeu în cuptor.

Și foarte potrivit Îl numesc pe Dumnezeu „tare și viu”, luînd aminte la idoli cei neînsuflețiți și nemișcați ai Babilonienilor.

3 Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine, ziua și noaptea, cînd mi se zicea mie în fiecă zi: Unde este Dumnezeul tău?

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Acestea mi-am adus aminte și am revărsat spre mine sufletul meu.

Zice: Tînguindu-mă noaptea și ziua, nu am sațiu, ci ca o hrană fac lacrimile, primind pentru Tine ocările, pentru că neprietenii mă batjocoresc, grăind că purtarea Ta de grijă e neputincioasă și nu poate birui puterea lor. Deci, gîndind acestea, plîng neîncetat - pentru că acest „am revărsat spre mine sufletul meu” însemnează: M-am vărsat și m-am pornit spre tînguii.

Că voi trece în locul Cortului celui minunat pînă la casa lui Dumnezeu, în glasul bucuriei și al mărturisirii sunetului ce prăznuiește.

„Cort” numește acoperămîntul lui Dumnezeu. Deci, după cele mîhnicioase, le vestește pe cele de veselie: și mai-nainte ne învață că foarte-degrab vor dobîndi chemarea înapoi, și se vor întoarce către pămîntul cel dorit, povățuindu-se de dumnezeiescul dar, și vor zidi casa dumnezeiască, și vor săvîrși praznicele obișnuite și vor primi întru auzuri glasul prăznuitor și viersuirea duhovnicească. Încă și Fericitul Isaia mai-nainte vestește că se vor întoarce cu mai multă cinste, purtîndu-se de asini în căruțe și acoperindu-se cu umbrele, lepădînd supărarea razei. Și Achila a însemnat acest lucru: „Voi intra în umbrar, trăgîndu-i pe dînșii pînă la casa lui Dumnezeu, întru glasul laudei și al mulțumirii norodului ce prăznuiește, dănuind și lăudînd pe Mîntuitorul Dumnezeu. Și, dobîndind umbrire în călătorie, așa vom ajunge la casa dumnezeiască.” După ce au auzit proorocia aceasta, ei se mîngîie pe sine, zicînd:

5 Pentru ce ești mîhnit, sufletul meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele și Dumnezeuul meu.

Zice: Primind făgăduințele acestea - o suflete! - încetează a te mîhni și a te întrista, și - întărindu-te cu nădejdea - așteaptă sfîrșitul proorociei, întru care, văzînd mîntuirea, vei aduce laude lui Dumnezeu, Celui ce te-a mîntuit.

6 Spre sine-mi sufletul meu s-a tulburat. Pentru aceasta îmi voi aduce aminte de Tine din pămîntul Iordanului și al Ermonului, din muntele cel mic.

Aceasta e facere de morală a sufletului ce vorbește către sine și - după ce a zis: „Primind făgăduințele bunătăților, încetează mîhnindu-te!” - tot el răspunde, zicînd: Nu mă mîhnesc și nu rostesc în zadar plîngerile mai-nainte zise, ci pomenirea pămîntului părintesc îmi pornește lacrimile. Căci „pămînt al Iordanului” numește pămîntul făgăduinței. Iar prin „munte” a arătat tot pămîntul acela. Așa a tălmăcit și Simmah: „Sufletul meu se topește de tot cînd îmi aduc aminte de Tine din pămîntul Iordanului și din Ermon, muntele cel mic.”

7 Adînc pe adînc cheamă întru glasul jgheaburilor Tale. Toate înălțările Tale și valurile Tale peste mine au trecut.

Petrecînd - zice - în pămîntul acela, am fost dat mulțimilor vrăjmașilor și am fost scufundat ca într-un adînc. Că „adînc” numește rînduieștea ostășești; iar covîrșirea mulțimii o aseamănă cu apele cele nemăsurate, și cele făcute de aceia - cu potopul care a stricat toată lumea. Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai descoperit: „Adînc cu adînc întîmpină urletul izvoarelor Tale. Pedepsindu-mă pentru fărădelege, Tu i-ai adus asupră-mi pe dînșii, viforele și valurile Tale au trecut asupra mea.” Că, de vreme

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ce a asemănat oastea cu adîncul, urmează asemănării și numește „valuri” și „vifore” bîntuiețile oastei. Și zice: Pentru acestea mă chinuiesc, căci pomenirea lor mă împunge, dar am mîngîiere iubirea Ta de oameni. Că a adăugat:

8 Ziua va porunci Domnul mila Sa, și noaptea - cîntarea Lui de la mine, rugăciunea Dumnezeului vieții mele.

Zice: De-a pururea știind mila dăruită de Dumnezeu și gîndind aceasta întru sine-mi, noaptea cînt, și laud pe Cel ce Se îngrijește de ale noastre și Îi cer Lui iubire de oameni. Apoi, ne învață graiurile rugăciunii:

9 Zice-voi lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu ești, pentru ce m-ai uitat și pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjește vrăjmașul meu?

10 Cînd se zdrobeau oasele mele, mă ocărau vrăjmașii mei, zicîndu-mi în toate zilele: Unde este Dumnezeul tău?

Zice: Grăind așa Stăpînului meu, am dobîndit pururea a Ta purtare de grijă. Pentru ce m-ai golit acum de aceasta, încît mă mîhnesc și plîng neîncetat pentru ocările neprietenilor? Că - muncindu-mă cu răni și zdrobind oasele mele cu legături - ei rîd, zicînd: „Unde este Dumnezeul tău?”, socotind că eu pătimesc acestea pentru a Ta neputință. Iar acest „pentru ce m-ai uitat?” înseamnă: „pentru ce nu mă împărtășești de a Ta purtare de grijă?” - că uitarea este patimă omenească, iar Dumnezeu are ca osebire a Lui nepătimirea.

11 Pentru ce ești mîhnit, sufletul meu? Și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele și Dumnezeul meu.

Zice: Să nu te deznădăjduiești - o suflete! - de mîntuirea ta, că ai Mîntuitor pe Dumnezeu, a Căruia nădejde avînd-o tare, stinge mîhnirea și primește mîngîierea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 42

Psalmul lui David, nescris deasupra la Evrei.

Judecă mie, Dumnezeule, și alege judecata mea de la neamul necuvios, de la omul nedrept și viclean izbăvește-mă!

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, fiindcă are aceeași înțelegere cu cel mai dinainte. Iar cei ce vorbesc se roagă lui Dumnezeu să judece între dîșii și Babilonieni, cei ce au avut pentru ei multă cruzime și socoteală sălbatică, pentru care îi și numește „neam necuvios”, și pe împăratul lor: „bărbat viclean și nedrept”. Și proorocia minunatului Daniil ne învață acestea.

2 Că Tu, Dumnezeule, ești întărirea mea. Pentru ce m-ai lăsat? Și pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjește vrăjmașul meu?

Cei drepti aduc iarăși aceeași cerere, rugîndu-se să se izbăvească de cruzimea vrăjmașilor, pentru care erau pururea posomorîți și mîhniți. Iar acest „pentru ce?” nu-l zic cerînd socoteală și nici nu întrebă pentru ei înșiși - căci nu se împărtășeau de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

fărădelegea celorlalți, măcar că împreună cu aceia erau pustii de purtarea de grijă de sus - ci fac rugăciunea de obște pentru toți.

3 Trimite-mi lumina Ta și adevărul Tău! Acestea m-au povățuit și m-au adus la muntele cel sfânt al Tău și la lăcașurile Tale.

Cei 70 au schimbat aici timpul și le-au zis pe cele ce vor să fie ca și cum ar fi fost făcute. Iar ceilalți au făcut tălmăcirea mai luminată: „Trimite-mi lumina Ta și adevărul Tău, care mă vor povățui și mă vor aduce la muntele cel sfânt al Tău și la lăcașurile Tale.” Zice: Mă rog să dobândesc dumnezeiescul ajutor, ca să mă izbăvesc de amara robie, și să mă întorc la pământul părintesc și să aduc slujba legiuită în Biserica afierosită Ție. Că „lăcașuri ale lui Dumnezeu” a numit Biserica, „munte sfânt” - Sionul, iar „lumină și adevăr” - dreapta și mîntuitoarea arătare a Domnului. Căci, precum „întuneric” numește primejdiile, „lumina” este izbăvirea de acestea. Ei vor, împreună cu lumina, și adevărul, fiindcă au cerut să judece Dumnezeu între dînșii și Babilonieni, și au știut că - folosind Dumnezeu adevărul, nu îndelunga-răbdare - pe aceia îi va osîndi, iar pe dînșii îi va slobozi de robie.

4 Și voi intra la jertfelnicul lui Dumnezeu, la Dumnezeu, Cel ce veselește tinerețile mele. Mărturisi-mă-voi Ție întru alăută, Dumnezeule, Dumnezeul meu!

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Ca să vin către jertfelnicul lui Dumnezeu, către Dumnezeu, veselia îndulcirii mele. Și mă voi mărturisi Ție în psaltire, Dumnezeule, Dumnezeul meu!” Și zice: Voiesc întoarcerea pentru a vedea prea-doritul Tău jertfelnic și a Te privi prin acela pe Tine, Stăpînul meu, Care îmi dăruiești pricini de felurită veselie și de îndulcire. Și acolo voi face cîntările de laudă din alăută, căci în Babilon „am spînzurat organele noastre de sălcii”, socotind călcare a *Legii* slujba afară de locul Tău.

5 Pentru ce ești mîhnit, sufletul meu? Și pentru ce mă tulburi? Nădăduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele și Dumnezeul meu.

Și de aici este arătat că amîndoi Psalmii aceștia au o singură înțelegere: cei ce vorbesc se sfătuiesc pe ei înșiși să aibă bune nădejdi, să biruie patima mîhnirii și să aștepte de la Dumnezeu mîntuirea, ce li se va da fără îndoială.

TÎLCUIREA PSALMULUI 43

Întru sfîrșit, fiilor lui Core, spre pricepere.

Psalmul acesta poruncește și el a aștepta sfîrșitul, avînd proorocie a lucrurilor ce vor să fie. Și este adăugat lîngă deasupra-scriere „întru pricepere” ca, pricepînd cele scrise, aceia pentru care mai-nainte vestește proorocescul cuvînt să răpească de aici folosul. Și Psalmul mai-nainte vestește cruzimea machidonească¹⁰⁵, socoteala

¹⁰⁵ Marea împărăție elenistică ce stăpînea atunci lumea (veacul al doilea înainte de Hristos), era condusă de Macedoneni, urmașii lui Alexandru cel Mare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

păgânească și sălbatică a lui Antioh cel Vestit¹⁰⁶, și bărbăția și buna-credință a Macabeilor¹⁰⁷. Căci Matatia Fericitul și de trei ori fericitul împreună cu copiii lui, avînd dumnezeiasca rîvnă, a socotit neputincioase zecile de mii cele multe ale Machidonienilor, iar mulțimea elefanților - pustie de dumnezeiasca purtare de grijă, și, luptînd împotriva acestora cu puțini ostași, i-a biruit. Apoi, răsturnînd din temelie capiştile idolilor, el a curățit dumnezeiasca Biserică și le-a dat slujba obișnuită celor de o seminție cu dînsul.¹⁰⁸ Și nu numai el, ci și copiii lui, după săvîrșirea lui, i-au întors în fugă pe vrăjmași și au ridicat biruințele, rugîndu-se și dobîndind dumnezeiescul ajutor. Deci de către fața lor a grăit proorocescul dar în Psalmul acesta, mai-nainte învățîndu-i pe dînșii ce fel de cuvinte li se cuvine să rostească întru primejdii.

Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit, și părinții noștri ne-au vestit nouă lucrul pe care l-ai lucrat în zilele lor, în zilele cele de demult.

Zice: O Stăpîne, nu ne-am făcut noi înșine văzători ai minunilor Tale, ci de la părinți ne-am învățat cîte minuni ai făcut în vremurile lor, împlinind făgăduințele către strămoșii noștri.

2 Mîna Ta neamuri a pierdut, și i-ai răsădit pe dînșii, chinuit-ai noroade și le-ai gonit pe ele.

3 Că nu cu sabia lor au moștenit pămîntul, și brațul lor nu i-a mîntuit pe dînșii, ci

¹⁰⁶ Antioh Epifanie („Cel Vestit”, 175-163), împărat Grec. În anul 170 înainte de Hristos, ocupă Ierusalimul, jefuiește Biserica, arde cărțile *Legii* pe care le găsește, îi silește pe Iudei să se lepede de *Lege*, să jertfească în Biserică diavolului Zeus Olimpianul și dracilor lui și să ridice altare și capişti idolilor. Unul dintre acești idoli era el însuși, căci, ca „fiu al zeilor”, împăratul și-a așezat în Biserică propria statuie.

În vremea domniei lui începe răscoala lui Iuda Macabeul, de care va pomeni Fericitul Teodorit în continuare, după ce este pîngărită Biserica, așa cum ziceam, și după ce Evreii elenizați construiseră un *gymnasium* și instituiseră la Ierusalim *efebia*, adică sodomia „rituală”, „sacră”. Antioh nu făcuse decît să consfințească o stare de fapt, căci mulți din Iudei, „civilizați” prin legăturile cu Grecii, se lepădaseră de bună voie de Dumnezeu cel adevărat, așa cum citim în *Carte*: „În zilele acelea au ieșit în Israil fii fără de lege și au îndemnat pe mulți, zicînd: Să mergem și să facem legătură cu neamurile dimprejurul nostru, că, de cînd ne-am despărțit de ele, s-au abătut asupra-ne multe răutăți. [...] și s-au dus la rege ca să le dea putere să trăiască după datina păgînilor. Și au zidit școală în Ierusalim după legile neamurilor” (1 *Macabei*, 1:12-15). De fapt, după legile grecești ale împărăției elenistice care stăpînea atunci lumea, *gymnasiumul* grecesc fiind locul în care copiii erau pregătiți de filosofi și inițiați în „tainele” efebiei și ale tuturor răutăților satanice. Așa încît „nu s-au mai tăiat împrejur, s-au depărtat de *Legea* cea sfîntă, s-au împerecheat cu neamurile și s-au vîndut a face rău” (1 *Macabei*, 1:17).

¹⁰⁷ Toată istoria norodului ales este o luptă pentru păstrarea *Legii* date de Dumnezeu prin Moisi, pe care Israil a părăsit-o în nenumărate rînduri, primind rătăcirea închinării la idoli neamurilor, adică la fețele înșelătoare ale satanei și ale dracilor lui. Din vreme în vreme, se ridica în Israil cîte un bărbat iubitor de Dumnezeu, preot, împărat sau Prooroc, care dăruia capiştile și aducea norodul la dreapta credință. Așa a fost chiar Moisi, așa Fineas, așa Marele Prooroc Ilie, așa a fost Iezechia, apoi Ezdra, Neemia, și toți ceilalți conducători evlavioși, prin care neamul lui Israil s-a întors la Dumnezeu și s-a izbăvit de la desăvîrșita nimicire. Așa au fost, în timpul lui Antioh Epifanie, „Macabei”, de care vorbește Fericitul Teodorit. Numele lor vine de la „macabi”, „ciocan”, supranumele lui Iuda, fiul lui Matatias, care a trecut asupra celorlalți frați ai săi, asupra răsculaților strînși împotriva lui Antioh Epifanie și asupra celor 7 frați a căror mucenicie e povestită la 2 *Macabei* 7 (vezi prima notă a stihului 21 al acestui Psalm).

¹⁰⁸ Matatia murise în 166. Fiul său, Iuda Macabeul, a curățat și a sfințit Biserica în anul 164.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dreapta Ta, și brațul Tău și luminarea feței Tale, că bine ai voit întru dînșii.

Zice: O Stăpîne, gonindu-i Tu de aici pe Hananei împreună cu celelalte neamuri, în locul lor i-ai sălășluit pe părinții noștri, care s-au ridicat deasupra tuturor vrăjmașilor, nici la puterea lor nădăjduindu-se, nici într-armîndu-se, ci voievozindu-se de darul Tău. Și pe unii i-au ucis, iar pe alții i-au silit a fi robi, fiindcă i-ai învrednicit pe dînșii de a Ta prietenie. Că aceasta a zis „bine ai voit întru dînșii.” Iar „dreaptă”, numește ajutorul, și „luminare a feței” - arătarea.

4 Tu însuți ești Împăratul meu și Dumnezeuul meu, Cel ce poruncești mîntuirile lui Iacov!

Zice: O Stăpîne, Același ești și acum, asemenea împărățind, asemenea stăpînind, aceeași putere avînd, căci firea Ta nu primește nici o schimbare. Ajunge Ție cuvîntul spre mîntuire, și pe aceasta o va dobîndi norodul. Așa a tălmăcit și Simmah: „Poruncește pentru mîntuirea lui Iacov.”

5 Întru Tine pe vrăjmașii noștri cu cornul îi vom împunge și întru numele Tău de nimic vom face pe cei ce se scoală asupra noastră.

Unele jivine au luat de la fire ca armă cornul, iar noi „corn de mîntuire” și armă purtătoare de biruință avem al Tău nume, și îi vom birui pe vrăjmași chemîndu-l întru ajutor pe acesta.

6 Că nu spre arcul meu voi nădăjdui, și sabia mea nu mă va mîntui.

7 Că ne-ai mîntuit pe noi de la cei ce ne necăjeau, și pe cei ce ne urau i-ai rușinat.

Eu - zice - nu nădăjduiesc nici la arcuri, nici la alte arme, fiindcă am luat cercarea puterii Tale, prin Tine stăpînindu-i acum pe cei împotrivnici.

8 Întru Dumnezeu ne vom lăuda toată ziua și întru numele Tău ne vom mărturisi în veac.

Și Te rugăm să dobîndim ajutorul Tău de-a pururea și totdeauna să povestim mulțimea facerilor Tale de bine. Pentru că acest „toată ziua” înseamnă „în toate zilele”. Așa l-a tălmăcit și Simmah.

9 Iar acum ne-ai lepădat și ne-ai rușinat pe noi, și nu vei ieși, Dumnezeule, întru puterile noastre.

Acestea s-au făcut de Tine în vremurile de demult, iar acum ne-am arătat pustii de a Ta purtare de grijă și petrecem întru rușine, nevoievoindu-ne de darul Tău. Pentru că acest „nu vei ieși întru puterile noastre” e pus în loc de: Nu ești voievod peste noi și nu ne dai să stăpînim pe vrăjmași, după obicei.

10 Întorsu-ne-ai pe noi înapoi de către vrăjmașii noștri, și cei ce ne urau ne jefuiau pe noi loru-și.

Că, neavînd a Ta purtare de grijă, noi am fugit înapoi dîndu-le spatele, și vrăjmașii pradă averile noastre.

11 Datu-ne-ai pe noi ca niște oi de mîncare și întru neamuri ne-ai risipit pe noi.

Ne cheltuim de vrăjmașii Tăi ca niște oi lipsite de păstor și, cei ce am scăpat de

moarte, sîntem siliți a robi, fiind vînduți aici și acolo.

12 Vîndut-ai pe norodul Tău fără de preț, și nu era mulțime întru strigările noastre.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „N-ai vîndut norodul Tău pe avuție și nu i-ai făcut vrednici de mult preț pe dînșii.” Unele ca acestea zice Dumnezeu și prin Proorocul Isaia: „Ce fel de carte de despărțire de maica voastră este aceasta? Sau cui fiind Eu dator v-am vîndut pe voi? Iată că fărădelegilor voastre v-ați vîndut și la păcatele voastre am trimis pe maica voastră.” Și iarăși: „În dar v-ați vîndut, și nu vă veți izbăvi cu argint.” Și, dumnezeiescul Apostol: „Știm că legea este duhovnicească, iar eu sînt trupesc, vîndut sînt de păcat.” Deci și aici minunații bărbați zic așa: Ne-ai vîndut pe noi neluînd nici un preț de la vrăjmași, ci ne-ai vîndut pentru păcatele noastre.

13 Pusu-ne-ai pe noi ocară vecinilor noștri, batjocură și rîs celor dimprejurul nostru.

„Vecini” îi numește pe cei de altă seminție: pe Idumei, pe Moaviteni, pe Amoniteni și pe ceilalți megieși de aproape, cărora s-au făcut de batjocură cînd făceau război cu dînșii.

14 Pusu-ne-ai pe noi spre pildă neamurilor, clătinare de cap întru noroade.

Cînd povestim și auzim de mari primejdii, obișnuim a clătina capetele, siliți fiind de spaimă. Acest lucru - zice - îl tînguiesc și aici, că am ajuns pildă oamenilor, și clatină pentru noi cu capetele, unii bucurîndu-se, iar alții mirîndu-se de covîrșirea celor făcute.

15 Toată ziua înfruntarea mea înaintea mea este și rușinea feței mele m-a acoperit

16 de către glasul celui ce mă ocără și mă clevetea, de către fața vrăjmașului și a celui ce mă gonea.

Iar eu, văzîndu-i pe unii dîndu-mi război, iar pe alții rîzînd și batjocorindu-mă, mă umplu de rușine și toată ziua mă chinuiesc. Apoi, cei ce au scăpat de cursele lui Antioh și au sărit peste lațurile păgînatății povestesc fapta lor cea bună:

17 Acestea toate au venit peste noi, și nu Te-am uitat pe Tine și nu am făcut nedreptate întru așezămîntul de lege al Tău.

18 Și nu s-au depărtat înapoi inimile noastre,

Zice: Fiind înconjurați de atîtea primejdii grele, n-am uitat de poruncile Tale, nici n-am îndrăznit a călca legea Ta, nici nu ne-am abătut din socoteala dintîi.

și ai abătut cărările noastre de la calea Ta.

19 Că ne-ai smerit pe noi în locul răutății, și ne-a acoperit pe noi umbra morții.

Pe acest „ai abătut cărările noastre de la calea Ta”, Simmah l-a tălmăcit așa: „Nu s-au strămutat de la calea Ta cele ce ne îndreptează pe noi.” Dar, ca să folosim și tălmăcirea Celor 70, să o înțelegem așa: Cu multe și felurite necazuri dureroase - zice - ne-ai înfășurat pe noi, care puteau să ne abată de la calea Ta. Ne-ai dat pe noi și spre robie la oameni păgîni, care s-au purtat cu cruzime și neomenie și aduc asupra noastră pedeapsă aducătoare de moarte. Că „umbră a morții” a numit primejdiile ce duc către moarte.

20 De am uitat numele Dumnezeului nostru și de am întins mîinile noastre către dumnezeu străin,

21 au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El știe ascunsurile inimii. Că pentru Tine

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ne omorîm toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere.

Această faptă bună au arătat-o Macabeii, Matatia, și cei șapte tineri¹⁰⁹ împreună cu mama lor și cu Preotul Eleazar¹¹⁰: că nici nu s-au îndulcit cu lingușirile, nici nu s-au înduplecat cu pedepsele, ci au păzit neatinsă credința adevăratului Dumnezeu și au urît slujba idolilor, ca pe o vrednică de îngreșare. Și zice: Tu le știi pe acestea, Stăpîne, că Ție Îți sînt arătate nu numai lucrurile noastre, ci și mișcările minții. Și ni se cuvine a însemna că cuvîntul a arătat o doime a fețelor, căci - după ce a zis: „Au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El cunoaște ascunsurile inimii” - a adăugat: „Pentru Tine ne omorîm toată ziua.” Și *Evreul* are această schimbare a pronumelui, pe care au pus-o și ceilalți talmăcitori.

22 Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne? Scoală-Te și să nu ne lepezi pînă în sfîrșit!

„Somn” numește îndelunga-răbdare, că - precum cel ce doarme nu simte cele ce se fac - așa suferă și cel ce stăruie în îndelunga-răbdare, ocărit fiind și lovit cu defăimări. Iar „sculare” numește pornirea către pedeapsă. Apoi, le zice într-alt fel pe aceleași:

23 Pentru ce întorci fața Ta? Uiți sărăcia noastră și necazul nostru?

Zice: Stăpîne, Tu treci cu vederea cele ce se fac împotriva noastră și Te asemeni celui ce se întoarce și nu privește, ci uită și nu poartă de grijă. Iar noi sărăcim, neavînd bogăția ajutorului Tău.

24 Că s-a smerit în țărîină sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.

Zice: Pînă la pămînt ne-am împilat, pîntecele nostru s-a apropiat de pămînt. Iar prin acestea însemnează multa lor smerenie și puterea vrăjmașilor.

25 Scoală-Te, Doamne, ajută nouă și ne izbăvește pe noi, pentru numele Tău!

De aceea, Te rugăm să Te arăți, Stăpîne, și să ne dezlegi primejdiile și să ne ridici deasupra neprietenilor!

Darul Duhului a grăit mai-nainte toate acestea, învățîndu-i pe cei ce or să fie întru acele primejdii grele a suferi bărbătește și a cere izbăvirea de la Dumnezeu tuturor. Ceea ce au și făcut acei minunați bărbați cu adevărat: au milostivit pe Dumnezeu, și - povătuindu-se de Dînsul - i-au biruit pe neprieteni și au adus slobozenia celor de o semînție cu dînșii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 44

Întru sfîrșit, pentru cei ce se vor schimba. Fiilor lui Core, spre înțelegere. Cîntare pentru Cel iubit.

¹⁰⁹ Șapte frați din vremea silniciilor lui Antioh, care, siliți să mănînce carne de porc și să se lepede de Lege, au ales moartea mucenicească: li s-a jupuit pielea capului, li s-au tăiat mîinile și picioarele și au fost fripți de vii (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 7).

¹¹⁰ Bătrîn sfînt, care n-a primit să mănînce carne de porc și nici să se prefacă a mînca, așa cum îl sfătuiă prietenii. La cei 90 de ani ai săi trăia în cinste și credință, nu a vrut să se fățărnicească, pentru a nu-i sminti pe tineri, și a fost omorît cu bătăile (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 6).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

După ce în Psalmul trecut proorocescul cuvînt mai-nainte le-a zis pe cele de scîrbă, de aici înainte le vestește pe cele de bucurie, mîngîindu-i și învățîndu-i pe cei mîhnîți că vor birui, și vor petrece întru biruință și vor dobîndi ajutorul de la Dumnezeu, pînă ce dintru dînșii va odrăsli după trup Fiul cel iubit și va neguțatori neamurilor schimbarea. Căci „iubit” numește pe Fiul lui Dumnezeu. Așa zice și dumnezeiescul Isaia: „Vie s-a făcut Celui iubit, în loc gras.” Aceasta și Însuși Tatăl a propovăduit pentru Fiul: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.” Prin Sfîntul Botez, Acesta avea să dăruiască neamurilor schimbarea. Pentru ele mai-nainte vestește Psalmul de față, cărora le și poruncește să-i uite pe dumnezeii părintești și să-L laude pe adevăratul Dumnezeu. Simmah i-a numit „flori” pe cei ce se vor schimba, iar Achila și Teodotion - „crini”. Florile și crinii sînt odrasle ale verii, iar venirea Mîntuitorului este vară duhovnicească, întru care, după proorocia Isaiei, s-a veselit pustia cea de demult și a înflorit ca și crinul. Pentru acestea mai-nainte grăiește proorocia Psalmului, arătîndu-L săditor și lucrător al pustiei pe Hristos, Cel ce a schimbat-o și a arătat-o aducătoare de roadă.

Răspuns-a inima mea cuvînt bun,

Că, hrănindu-mă întru cuvinte duhovnicești, asemenea izbucniri trimit în sus și astfel de cuvinte rostesc.

grăiesc eu lucrurile mele Împăratului.

Pe Cine a numit scriptura de mai sus „iubit”, începutul Psalmului Îl numește „Împărat”. Iar lucru al proorociei este cuvîntul adevărat care mai-nainte vestește pe cele ce vor să fie. Deci zice: Pentru Împăratul acesta grăiesc eu. Și - învățînd că nu rostește cuvinte omenești, ci dumnezeiești - a adăugat:

Limba mea este trestie a Scriitorului ce scrie degrab.

Zice: Nimic al meu nu grăiesc, nici nu aduc nașteri ale minții mele, ci limba mea este slujitoare altei lucrări și ea se aseamănă unei trestii prin care Duhul Scriitorului celui grabnic scrie cele ce vrea. Apoi Proorocul, după ce L-a arătat pe Cel ce grăia printr-însul, începe proorocia așa:

2 Împodobit ești cu frumusețea mai mult decît fiii oamenilor, vărsatu-s-a dar întru buzele Tale. Pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac.

Zice: Tu - pe Care Te-am numit „Împărat”, pe Care prin deasupra-scriere Te-am numit „iubit” - biruiești cu frumusețea firea oamenilor și reverși izvoare de înțelepciune veșnice. Și ni se cuvine a ști că proorocescul cuvînt nu le-a arătat pe cele dumnezeiești ale Stăpînului Hristos, ci pe cele omenești. Că nu L-ar fi asemănat oamenilor pe Dumnezeu-Cuvîntul, nici n-ar fi zis că Acesta primește blagoslovenia de la Dumnezeu, El Însuși fiind adîncul bunătăților, Care izvorăște blagoslovenie credincioșilor. Deci prin cuvintele acestea mai-nainte le-a vestit pe cele omenești ale Stăpînului Hristos. Și să nu zică nimeni din ceea parte că Proorocii au grăit împotriva unii altora, auzindu-l pe Isaia: „L-am văzut pe Dînsul, și nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul Lui era ne-cinstit, lipsind mai mult decît fiii oamenilor.” Căci acelea mai-nainte glăsuiesc Crucea și Patimile, care sînt pline de batjocorire și de ocară. Pentru aceasta a și adăugat Proorocul: „Om întru rană fiind și știind a suferi slăbiciune, S-a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

necinstit și nu S-a socotit...” și celelalte de aici înainte, care vestesc Patima. Iar Psalmul numește „frumusețe” a Lui nu pe aceea a trupului, ci pe a faptei bune și a toată dreptatea, care n-a primit întinăciune de păcat, ci este slobodă de toată întinăciunea.

3 Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice,

4 cu podoaba Ta și cu frumusețea Ta. Și încordează-Te, și sporește și împărățește

Înfățișînd frumusețea și înțelepciunea, arată și puterea și într-armarea Lui, cu care i-a pierdut pe cei împotrivnici, învățîndu-ne lucrul mai prea-slăvit decît toate, și anume că însăși frumusețea, și într-armarea și puterea sînt ale Lui. Căci zice: „Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice, cu frumusețea Ta și cu podoaba Ta”. Și - după ce a zis: „Încordează-Te, și sporește și împărățește” - îndată a adăugat:

pentru adevăr, și blîndețe și dreptate.

Prin acestea ne învață arătat că adevărul, blîndețea, dreptatea, frumusețea, puterea, într-armarea și biruința sînt ale Lui. Și este cu putință a auzi pe Însuși Domnul zicînd: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.” Și iarăși: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața.” Și - către dumnezeiescul Ioan: „Lasă acum, că așa se cade nouă, a plini toată dreptatea.” Prin acestea, a pierdut tirania dracilor, a dezlegat moartea și a dăruit mîntuire credincioșilor.

Și Te va povățui minunat dreapta Ta.

Că, de vreme ce a pomenit de sabie, prin urmare a făcut și pomenirea dreptei. Iar „dreaptă” a Lui sînt sfaturile Lui cele drepte, pe care folosindu-le, nu a primit asuprirea păcatului.

5 Săgețile Tale ascuțite-s, Puternice, noroade sub Tine vor cădea, în inima vrăjmașilor Împăratului.

Graiurile sînt cu iperbaturi (adică împletite). Și zice: Cu săgeți ascuțite îi săgetezi pe neprieteni cu bună nimereală și inimile lor le pătrunzi. Pentru că „săgețile Tale ascuțite-s, Puternice, în inima vrăjmașilor Împăratului” și, rănindu-se aceștia, noroadele tiranisite de ei vor cădea sub Tine, aducîndu-Ți Ție îndatorita închinăciune. Astfel, mai-nainte vestindu-le pe cele făcute după înomenire, proorocescul cuvînt vestește apoi firea Dumnezeu-Cuvîntului ce S-a făcut om:

6 Scaunul Tău, Dumnezeuule, în veacul veacului, toiagul dreptății este toiagul Împărăției Tale.

De vreme ce mai smerite decît dumnezeiasca vrednicie erau cele zise mai sus: „frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor” și: „pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac” - după cuviință ne învață acum că Hristos este și Dumnezeu, și Împărat veșnic, și că n-a luat nici început, nici nu va lua sfîrșit, căci acest lucru arată cuvîntul „veșnic”. Pentru aceea și Simmah L-a numit pe Dînsul „veșnic”: „Scaunul Tău, Dumnezeuule, este veșnic.” Ne învață însă și dreptatea Împărăției, că „toiagul îndreptării este toiagul împărăției Tale”. Apoi, iarăși către cele omenești se pogoară:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 Iubit-ai dreptatea și ai urît fărădelegea. Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeu, Dumnezeul Tău cu untul de lemn al bucuriei, mai mult decît pe părtașii Tăi.

Ori, după Simmah: „mai mult decît prietenii Tăi”. Iar „părtași” ai Lui, și prieteni și frați după omenire sînt cei ce au crezut Lui. Așa zice și dumnezeiescul Apostol: „Părtași ne-am făcut lui Hristos, dacă vom ține pîrga ipostasului Lui întemeiată pînă la sfîrșit.” Și iarăși: „Ca să fie El Întîi Născut între mulți frați.” Așa S-a și uns cu Preasfîntul Duh, nu ca Dumnezeu, ci ca om, căci, ca Dumnezeu, are Duhul de o ființă, iar ca om ia darurile Duhului ca pe o ungere. Tot ca om „a iubit dreptatea și a urît fărădelegea”, că acestea sînt ale alegerii socotitoare, nu ale puterii firești, iar „toiagul de îndreptare al Împărăției Sale” îl are ca Dumnezeu.

8 Smirna¹¹¹, și stacti¹¹² și casia¹¹³ din hainele Tale, din case de fildeș, în care Te-au veselit

9 fetele împăraților întru cinstea Ta.

În loc de „case de fildeș”, Achila și Simmah au zis „biserici de fildeș”. „Haină a Lui” numește trupul, precum și dumnezeiescul Apostol, în *Epistola către Evrei*, îl numește pe acesta „catapeteasmă”, zicînd: „Avînd îndrăzneală, fraților, să intrăm în Sfînta Sfintelor prin sîngele lui Iisus, pe calea cea nouă și vie pe care pentru noi a înnoit-o prin catapeteasmă, adică prin trupul Lui.” Iar „smirnă” numește Patima, că smirna se aduce morților prea-cu potrivire, iar „stacti și casia” e buna mireasmă a Patimii. „Case de fildeș” ori, după Simmah și Achila: „biserici de fildeș”, sînt bisericile prea-frumoase și strălucite pe care domnii și împărații le-au zidit pretutindeni pe pămînt. Deci stihul mai-nainte grăiește că Patima se va face în trup, dar va umple toată lumea de bună mireasmă, încît noroadele rătăcite de demult îi vor ridica Lui biserici foarte iscusite, ce vor străluci cu podoabă împărătească. Și - după ce a făcut proorocia pentru biserici, care țin locul cămărilor și caselor de nuntă - după cuviință mai-nainte vestește podoaba miresei, frumusețea și neamul, și îi aduce sfătuirea potrivită:

Stătu-a înainte Împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată, împodobită.

După ce a arătat scumpetea podoabei și cinstea ei desăvîrșită și a numit-o Împărăteasă, o învață cele de folos:

10 Ascultă, fiică, și vezi, și pleacă urechea ta și uită norodul tău și casa părintelui tău!

Iar acestea nu se potrivesc nicidecum ludeilor, ce se fălesc pentru buna-credință a strămoșilor, pentru care prea de multe ori au dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă. Că ludeilor le poruncește să urmeze bunei-credințe a părinților lor și-i sfătuiește să nu-i uite pe aceștia, dar Biserica neamurilor a avut părinți și strămoși care au slujit idolilor, deci acesteia îi cere să nu lase întru pomenire nici unul din obiceiurile părintești. Iar Duhul Sfînt o numește „fiică”, pentru că ea a primit nașterea

¹¹¹ rășină scoasă din scoarța unui copac din Orient

¹¹² uleiul smirnei

¹¹³ scoarță de copac bine miroitoare

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

duhovnicească de a doua oară, și îi făgăduiește dragostea Împăratului:

11 Și va pofti Împăratul frumusețea ta,

Apoi, o învață firea ei și vrednicia Împăratului:

că El este Domnul tău, și te vei închina Lui.

12 Și fata Tirului - cu daruri.

Cei trei tălmăcitori i-au poruncit doar ei să se închine - căci Achila și Teodotion au tălmăcit atît: „și să te închini Lui”, și Simmah: „El este Domnul tău, și te închini Lui!” - iar Cei 70 o învață pe Împărăteasă că Mirele nu este numai Domn al ei, ci și al celor ce îndrăznesc a grăi împotriva, încît și fiicele Tirului îi vor aduce daruri și I se vor închina. Prin acestea a însemnat toată păgînatatea lor, fiindcă *Scripturii* îi este lucru obișnuit să arate totul din parte. Așa, aiurea, prin „Liban” mai-nainte vestește încetarea slujirii de idoli, pentru că zice: „Libanul împreună cu cele înalte va cădea”. Iar întru cele de aici înainte face pomenire și de mai multe încă:

Fetei tale se vor ruga bogății norodului.

Iar fața Bisericii este chiar Stăpînul însuși, fiind El cap al trupului, căci zice: „Pe Dînsul L-a dat peste toate cap Bisericii.” Apoi, încă și rînduiala preotească este ca o față a Bisericii, fiind îmbrăcată cu mai multă vrednicie duhovnicească. Și vedem că și proorocia aceasta a luat sfîrșit, pentru că cei ce sînt îndestulați de bogăție și au strălucirea prea-marilor vrednicii cinstesc fața Bisericii. Și - fiindcă a zis că Împărăteasa se îmbracă în haină aurită, dar pe nevoitorii faptei bune îi împodobește prostimea hainelor - Proorocul tîlcuiește scumpetea podoabei:

13 Toată mărirea fiicei Împăratului din lăuntru este, cu ciucuri de aur îmbrăcată, împodobită.

Din lăuntru - zice - are buna-cuviință a faptei bune și strălucește cu feluritele daruri ale Sfîntului Duh. Că - de vreme ce lucrările dumnezeiescului Duh sînt felurite - sînt despărțiri de daruri, dar același Duh. Și unuia i se dă prin Duhul cuvîntul înțelepciunii; altuia - al cunoștinței, după același Duh; altuia credință, întru același Duh; altuia proorocie, altuia feluri de limbi. Biserica s-a alcătuit din mulți oameni duhovnicești care au primit daruri deosebite. Și după cuviință au asemănat cu ciucurii de aur despărțirea darurilor, căci ciucurii sînt despărțiți unii de alții, și iarăși se unesc, fiind spînzurați de aceeași podoabă.

14 Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, cele de aproape ale ei se vor aduce Ție.

15 Aduce-se-vor întru veselie și întru bucurie, aduce-se-vor în Biserica Împăratului.

Că, de vreme ce nu toți au fapta bună desăvîrșită, pe unii îi numește „mireasă”, fiind desăvîrșiți întru fapta bună, iar pe alții - „fecioare”, pentru că au păzit nestricată credința pe care au luat-o. Și zice că și acestea sînt următoare Împărătesei, intrînd în Biserica împărătească împreună cu dînsa. Această deosebire ne-a învățat pe noi Domnul, zicînd în *Sfințitele Evanghelii*: „Multe lăcașuri sînt la Tatăl Meu.” Asemenea a zis și Fericitul Pavel: „De vreme ce printr-un om este moartea, printr-un om este și învierea morților. Căci, precum întru Adam toți mor,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

așa și întru Hristos toți se vor face vii, fiecare însă întru a sa rînduială.”

16 În locul părinților tăi, s-au născut fiii tăi, pune-i-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul.

Să spună Iudeii: Ce fii au avut ei care au stăpînit peste toată lumea? Ci nu vor putea să arate, că nici nu au stăpînit, nici nu stăpînesc, ci sînt robiți cu cea mai de pe urmă robie. Iar dumnezeieștii Apostoli, avînd părinți pe Patriarhi, stăpînesc și după moarte peste pămînt și peste mare, ca niște eparhi și voievozi, așezați fiind de Hristos, Împăratul a toate. Încă și cei de mai tîrziu, pe care nu ar fi greșit cineva de i-ar fi numit fii ai Bisericii, purtătorii de biruință Mucenici, s-au așezat să ocîrmuiască aceeași stăpînie, și pe toți îi au acum supuși: pe unii, voind cu dorire să facă acest lucru, iar pe alții - siliți de frică.

17 Pomeni-voi numele Tău în tot neamul și neamul.

18 Pentru aceasta, noroadele se vor mărturisi Ție în veacul veacului.

După ce mai-nainte a vestit acestea, Psalmistul se făgăduiește a lăuda numele cel dumnezeiesc în fiecare neam, prin bine-credincioșii cei după vreme. Că așa au tălmăcit și cei trei: „Lăuda-voi numele Tău întru fiecare neam. Pentru aceasta, noroadele Te vor lăuda pe Tine în veac totdeauna.” Că, folosind - zice - viersuirea de cîntare scrisă de mine și cunoscînd prin aceasta mîntuirea mai-nainte proorocită lor de demult, toate noroadele de prin lume nu vor înceta lăudîndu-Te totdeauna pe Tine, Făcătorul de bine și Dătătorul bunătăților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 45

Întru sfîrșit, fiilor lui Core, pentru cele de taină.

Mai-nainte vestind cele ce or să fie după multă înconjurare de vreme, Psalmistul a scris iarăși deasupra „întru sfîrșit”, poruncind să aștepte sfîrșitul proorociei. Psalmul mai-nainte grăiește de ridicările-asupra împotriva Bisericii, și de ajutorul dat ei din cer și de pacea întru care petrece acum. Însă ni se cuvine a ști că oarecari au socotit că Psalmul acesta s-a zis pentru Gog și Magog¹¹⁴, oarecari - pentru Ahaz¹¹⁵ și Pecah, iar alții - pentru Iezechia și Asirianul. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, tîlcuirea din parte va arăta că înțelegerea Psalmului nu se potrivește nici unuia din cei ziși.

Dumnezeu este scăparea noastră și puterea, ajutor întru necazurile ce ne-au aflat pe noi foarte.

După ce Psalmul dinainte a proorocit pentru Biserica adunată din neamurile păgîne și făcută Împărăteasă, arătînd că fiii ei s-au hotărît boieri peste tot pămîntul, acum arată tulburările de la începutul propovăduirii, ridicîndu-se asupra-i împotriva-grăitorii

¹¹⁴ Despre Gog și Magog vezi la *Iezechil*, 38-39.

¹¹⁵ Împăratul Ahaz (735-719), tatăl bine-credinciosului Împărat Iezechia. A purtat războaie cu Pecah, împăratul din Israil, cu Sirienii și cu Filistenii, fiind prieten cu Asirienii. A săvîrșit nenumărate nelegiuiri, așa cum vedem în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 16, și în *Cartea a doua Paralipomena*, capitolul 28.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și dîndu-le război celor credincioși. Apoi, mai-nainte zugrăvește cum ceata celor goniți, fiind îngrădită cu nădejdea către Dumnezeu, va defăima valurile ce năpădiseră asupra ei. Și zice: Avîndu-L cetate tare pe Dumnezeul tuturor, nu simțim necazurile cele de multe feluri.

2 Pentru aceasta, nu ne vom teme cînd se va tulbura pămîntul și se vor muta munții în inima mărilor.

Unele ca acestea mai-nainte a vestit și dumnezeiescul Isaia: „Toată valea se va umple, și tot muntele și dealul se va smeri, și vor fi cele strîmbe drepte, și cea aspră - în căi netede.” Proorocul numește „vale” neamurile cele adîncate și smerite, lipsite din înălțime, cărora mai-nainte le-a vestit că se vor umple de cuvîntul dăscălesc. Iar „munți și dealuri”, a numit capiștile dracilor și mai-nainte a grăit că felurile și înșelătoarele lucrări ale acelor se vor smeri și vor fi de tot nearătate. De aceea, proorocescul cuvînt arată aici că cei ce au crezut Mîntuitorului strigă: Nu vom primi în suflet nici o temere, văzînd pămîntul tulburîndu-se și pe draci gonindu-se întru adînc. Totodată, cuvîntul proorocesc mai-nainte grăiește că va fi deșartă și se va trimite ca într-un adînc păgînatatea dracilor, care se asemana de demult cu înălțimea munților și avusese cea mai mare stăpînire a lumii.

Sunat-au și s-au tulburat apele lor, tulburatu-s-au munții întru tăria Lui.

Și *Istoria Faptelor* ne învață cum s-au umplut de tulburare și de gîlceavă cetățile cînd Sfințiții Apostoli au început să înconjure lumea: în Efes, Dimitrie a pornit toată cetatea de acolo, în Listra și în Dervi s-a făcut același lucru. Și iarăși: în Filipi, în Tesalonic, în Atena și în Corint s-au ridicat valuri de către duhurile înșelăciunii. Și, fiind stăpîniți de acestea, oarecari strigau împotriva Sfințiților Apostoli: „Cei ce au tulburat toată lumea au venit și aici.” Și Fericitul Avacum mai-nainte le-a vestit pe acestea, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ei ape multe.” Și i-a numit „cai” pe Sfințiții Apostoli, căci ei s-au făcut pe sine căruță dumnezeiască, fiindcă, purtîndu-Se peste dînșii, Stăpînul a risipit ca pe niște ape felurile dogme ale păgînătății. Deci Psalmistul zice aici că apele au fost cuprinse de furtună și munții s-au clătinat cînd s-a adus propovăduirea *Evangheliei* în toată lumea. Iar „munți”, a numit ceata dracilor, pentru umflarea trufiei și pentru înălțimea îngîmfării, și „ape” - socotelile oamenilor, ce se poartă aici și acolo ca niște ape și se amăgesc de duhurile înșelăciunii.

3 Pornirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu.

Iar „rîu” a numit aici propovăduirea cea evanghelizească, și „cetate” - petrecerea celor bine-credincioși, care se adapă cu curgerile rîului spre aducerea de roadă. Cei trei au tălmăcit stihul mai descoperit, zicînd: „Despărțirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu.” Că, precum izvorul Raiului s-a despărțit în patru rîuri, așa și rîul acesta al lui Dumnezeu a avut curgeri mai presus de tot numărul, care au alergat la toate semințiile oamenilor: că unul a alergat către Indieni, altul către Hispani; unul a apucat spre Egipt, altul spre Elada; unora li s-a încredințat să adape Iudeea, altora Siria și Cilicia. Iar altora li s-a dat lucrarea pămîntului altor neamuri. Mai-nainte a vestit aceasta și Fericitul Avacum: „Pămîntul rîurilor - zice - se va despica”, în loc de:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pămîntul se va împărți după curgerile lor, primind curgerile rîului cel mare, pentru că „rîuri” a numit despărțirile acestuia.

Sfințit-a lăcașul Său Cel Preaînalt.

„Cetatea” a numit-o aici „lăcaș”, căci zice Domnul Atotțitorul: „Voi locui întru dînșii, și voi umbla, și voi fi Dumnezeuul lor și ei Îmi vor fi Mie norod.” Deci de aceștia a zis că se adapă și se sfințesc de Dumnezeuul tuturor.

4 Dumnezeu - în mijlocul ei, și nu se va clătina.

Aceasta a făgăduit-o și Domnul întru *Sfințitele Evanghelii*: „Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului. Și, unde sînt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sînt în mijlocul lor.”

Ajuta-va ei Dumnezeu dis-de-dimineată.

Grabnic și iute ajutor - zice - va dăruia Domnul cetății Sale. Căci „dis-de-dimineată” înseamnă „grabnic și iute”.

5 Tulburatu-s-au neamurile, plecatu-s-au împărățiile, dat-a glasul Său Cel Preaînalt, clătinatu-s-a pămîntul.

Arătîndu-se - zice - dumnezeiescul ajutor, vrăjmașii au dat dosul, și împărățiile ce de demult cugetau împotrivnice și-au plecat grumazul și au primit jugul mîntuitor. Folosind adevărul, și mărturia lucrurilor și felurile faceri de minuni ca pe un glas al Său - Dumnezeu a arătat oamenilor a Sa înălțime și a umplut de frică sufletele lor.

6 Domnul Puterilor - cu noi, sprijinitorul nostru - Dumnezeuul lui Iacov.

Deci: Ne-am arătat mai înalți decît neprietenii, avînd ajutor pe Domnul Puterilor cerești, Care pe Iacov, ce era gonit, l-a arătat mai bun decît cei ce îi dădeau război și l-a slobozit de pîndirea și vrăjmășia lui Isav și a lui Laban. Proorocescul cuvînt nu a făcut așa prost pomenirea lui Iacov, de vreme ce întîi acela mai-nainte a vestit chemarea neamurilor, zicînd: „Nu va lipsi domn din Iuda și povățuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia s-a gătit, și El este așteptarea neamurilor.” Și, mai-nainte vestind schimbarea neamurilor și aici, după cuviință a zis că Dumnezeuul lui Iacov, a celui ce făcea proorocia, va isprăvi acestea.

7 Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu, semnele pe care le-a pus pe pămînt, stricînd războaie pînă la marginile pămîntului.

8 Arcul va sfărîma, și va frînge arma și pavezele le va arde cu foc.

9 Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sînt Dumnezeu. Înălța-Mă-voi întru neamuri, înălța-Mă-voi pe pămînt.

Deci, vedeți voi - o oameni! - această vîrtute a Mea, și schimbarea de năprasnă a lucrurilor, și alinarea din marea furtună și încetarea războiului. Și, privind darul păcii, învățați-vă prin înseși lucrurile că Eu sînt Dumnezeuul și Ziditorul tuturor, nu numai al ludeilor, ci cu adevărat și al neamurilor, arătînd înălțimea puterii Mele. Auzind cuvintele acestea, ceata Apostolilor saltă asupra împotrivă-luptătorilor și strigă:

10 Domnul Puterilor - cu noi, sprijinitorul nostru - Dumnezeuul lui Iacov.

Să spună acum cei ce au luat Psalmul acesta pentru Gog, ori cei ce au zis că se

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

potrivește lui Ahaz: Cum se potrivește istoriilor lor acest „stricînd războaie pînă la marginile pămîntului”? Căci, cu adevărat, nu în vremea acelora a oprit Dumnezeu războaiele, ci în vremea lui Gog și a lui Magog numai Palestina singură a dobîndit pace, iar în vremea lui Ahaz - nici toată Palestina, ci o seminție numai a Iudei, că Pecah, fiul lui Romelie, a primit năpădirea Asirienilor. Ci proorocia a avut sfîrșit în vremea Stăpînului Hristos. Că mai întîi s-au surpat toparhiile și împărățiile de pe alocuri, pentru care oamenii nu aveau nici o prea-mică și scurtă pace, ci toată cetatea era într-armată, temîndu-se de năpădirile ce se făceau de năprasnă. Iar apoi, în vremea Mîntuitorului nostru Hristos, împărăția Romanilor, surpînd împărățiile de pe alocuri, a gătit propovăduitorilor auzurile tuturor oamenilor. Că fără de frică, ca întru o singură împărăție, aceia au alergat prin lume și au adus oamenilor mîntuitoarea învățătură. Și așa s-a întîmplat după istorie acest „stricînd războaiele pînă la marginile pămîntului, arcul va sfărîma, și va frînge arma și pavezele va arde cu foc.” Iar dacă cineva va voi să-l înțeleagă mai cu închipuire, va vedea încetarea războiului împotriva Bisericii și pacea dăruită oamenilor de Dumnezeu și va primi adevărul proorociei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 46

Întru sfîrșit, pentru fiii lui Core.

Și Psalmul acesta mai-nainte grăiește mîntuirea tuturor neamurilor și biruința împotriva războinicilor.

Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie!

2 Că Domnul este prea-înalt, înfricoșat, Împărat mare peste tot pămîntul.

Cuvîntul cel proorocesc mai-nainte arată ceata Apostolilor, care îndeamnă toate neamurile spre cîntare de laudă. Iar baterea din palme este osebită biruinței și strigarea este glasul celor ce biruiesc. Deci înțelegerea Psalmului acestuia urmează celui mai-nainte rînduit: acela, după furtună și tulburări, mai-nainte a vestit biruința, iar acesta de asemenea poruncește să se aducă laudă Dătătorului de biruință, Care - zice - S-a arătat nouă tuturor Împărat prea-înalt și înfricoșat. Și de demult numai Iudeilor le erau cunoscute acestea, iar în vremea de acum s-au arătat la toată firea oamenilor.

3 Supus-a noroadele nouă și neamuri sub picioarele noastre.

4 Ales-a nouă moștenire Lui-Și frumusețea lui Iacov, pe care a iubit-o.

În loc de „noroadă”, Simmah zice: „împărați”, iar în loc de „frumusețea lui Iacov”, Achila a pus: „mîndria lui Iacov”. Deci ceata apostolească zice: Drept este ca cei ce bat în palme și dănuiesc să aducă lauda de biruință Dumnezeului tuturor, Celui ce ne-a supus nouă împărați și ne-a dat stăpînirea tuturor neamurilor. Și, lîngă acestea, ne-a dat „frumusețea lui Iacov”: nu pe tot omul iudeesc ce se numește „Iacov”, ci pe frumusețea alegerii lui Iacov, adică pe cei împodobiți cu credința, care au primit propovăduirea fără de îndoială și s-au vîrît sub jugul cel bun al Mîntuitorului. Că pe

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aceștia i-a ales, și i-a iubit și le-a încredințat cîrmele apostolești. Și iată adevărul proorociei: putem vedea credincioși din toate neamurile căzînd lîngă sicriile apostolești și cinstind pulberea cea puțină cu multă dorire, încît Sfinții Apostoli ar putea să cînte cu toată îndreptățirea: „Supus-a noroadele nouă și neamuri sub picioarele noastre.”

5 Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul - în glas de trîmbiță.

Zice: Stăpînul, Cel ce a făcut aceasta, S-a înomenit, și a pierdut tirania vrăjmașului, iar apoi S-a înălțat la ceruri, pe cînd cetele îngerești de jos strigau: „Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi, tot așa va veni, cum L-ați văzut mergînd la cer”, iar Puterile cerești de sus povățuiau și porunceau: „Ridicați, boieri, porțile voastre Domnului, și ridicați-vă, porți veșnice, și va intra Împăratul slavei!” Glasurile acestea le-a numit „strigare” și „glas de trîmbiță”, ca pe unele ce au alergat în tot pămîntul.

6 Cîntați Dumnezeului nostru, cîntați! Cîntați Împăratului nostru, cîntați!

7 Că este Împărat a tot pămîntul Dumnezeu cîntați cu pricepere.

8 Împărățit-a Dumnezeu peste neamuri, Dumnezeu șade pe scaunul cel sfînt al Său.

Deci: Cinstiți pe prea-Împăratul tuturor cu cîntări de laudă și cu hore duhovnicești, căci a arătat a Sa putere tuturor oamenilor și a încredințat toate neamurile că El este Dumnezeu și Domn, Care șade în împărăteștile Sale scaune. Acest „Dumnezeu șade pe scaunul cel sfînt al Său” împreună-glăsuiește cu graiul apostolesc: „A șezut de-a dreapta slavei întru cele înalte, cu atît făcîndu-Se mai bun decît Îngerii, cu cît a moștenit nume mai înalt decît dînșii.” Și bine a pus pe acest „cîntați cu pricepere”, învățîndu-ne să grăim cîntarea de laudă nu numai cu limba, ci să deșteptăm și mintea spre înțelegerea celor ce se zic.

9 Boierii noroadelor s-au adunat cu Dumnezeul lui Avraam, că cei puternici ai lui Dumnezeu pe pămînt s-au înălțat foarte.

Au luat sfîrșit - zice - făgăduințele către Patriarhul Avraam, căruia Domnul tuturor i-a făgăduit că întru sămînța lui se vor binecuvînta toate neamurile. Pentru aceea, și acestea, și stăpînitorii lor, părăsind dumnezeii cei părintești, se adună cu Dumnezeul lui Avraam, și pe Acesta Îl numesc Dumnezeu al lor. Iar slujitori ai chemării acestora sînt dumnezeieștii Apostoli, care cu facerea de minuni au întărit înălțimea vorbirii de Dumnezeu, că pe acești șaptezeci i-a numit „puternici”, iar Achila „paveze”, iar Teodotion și Simmah „sprijinitori”. Și prin toate se arată nu numai nebiruita și necovîrșita lor putere, ci și străjuirea mai mult decît a altora, căci, făcîndu-se ca niște paveze și apărători ai celor ce au crezut, nu au lăsat să se rupă ceata întru năvălirea celor grele; ci, biruindu-i pe neprieteni, le poruncesc celor credincioși a cînta de veselie, zicînd: „Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul este prea-înalt, înfricoșat Împărat mare peste tot pămîntul.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 47

Psalmul cîntării fiilor lui Core, întru a doua zi a Sîmbetei.

Și Psalmul acesta mai-nainte vestește aceeași biruință și tăria cetății lui Dumnezeu.

Mare este Domnul și lăudat foarte în cetatea Dumnezeului nostru, în muntele cel sfînt al Lui.

Am zis și mai-nainte că dumnezeiasca *Scriptură* numește de multe ori „cetate” nu zidirea, ci chipul viețuirii. Pentru aceea zice și acum că Domnul tuturor S-a dovedit că este mare prin cele făcute de Dînsul pentru cetatea Sa, pe care înălțimea dogmelor a arătat-o veșnică, ca pe una ce este așezată pe munte înalt și prea-mare, că zice Stăpînul: „Nu poate să se ascundă cetatea, stînd deasupra muntelui”.

2 Bine înrădăcinată fiind, cu bucuria a tot pămîntul,

Zice: A zidit-o bine, frumos și cu întemeiere pe aceasta, întru veselia a tot pămîntul. Că a zidit-o - zice dumnezeiescul Apostol - pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos. Însuși Domnul a zis către Fericitul Petru: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui pe dînsa.” Deci acest „bine înrădăcinată fiind” e pus în loc de: „fiind bine întemeiată, ca să petreacă necutremurată și neclătinată”.

cu munții Sionului, coastele crivățului, cetatea Împăratului celui mare.

Și cu munți a îngrădit-o, ca să scape de vătămarea crivățului, că zice: „De la crivăț se vor aprinde cele rele peste tot pămîntul”; și iarăși: „Și crivățul îl voi goni de la voi”. Iar numele acesta, „Sion”, dumnezeiescul Apostol l-a dat cetății duhovnicești, zicînd: „V-ați apropiat la muntele Sionului și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc”. Iar „munți” care gonesc crivățul și păzesc cetatea nevătămată, ar fi putut cineva să-i numească după cuviință pe Apostoli, pe Prooroci și feluritele învățături ale acelorora; și, afară de acestea, pe Îngerii așezați păzitori peste credincioși, că zice: „Tăbări-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și îi va izbăvi pe dînșii”.

3 Dumnezeu în palaturile ei Se cunoaște, cînd o sprijinește pe dînsa.

O Biserică este peste tot pămîntul și marea. Pentru aceea, rugîndu-ne, zicem: „Pentru Sfînta, și Una, Sobornicească și Apostolească Biserică”, cea de la margini, pînă la marginile lumii. Dar ea s-a despărțit prin cetăți, orașe și țărini, pe care cuvîntul cel prooroces le-a numit „palaturi”, că - precum fiecare cetate are în lăutru multe case despărțite, dar o cetate se numește - așa și bisericile: sînt nenumărate și mai presus de număr - și prin ostroave, și prin uscături - dar toate sînt unite întru una printr-o împreună-glăsuire de obște a adevăratelor dogme. Întru acestea a zis că Se arată Dumnezeu tuturor, dăruindu-le al Său ajutor, căci: „Dumnezeu în palaturile ei Se cunoaște, cînd o sprijinește pe dînsa.” Apoi, mai-nainte zice sculările-asupră-i ce aveau să fie și schimbarea războinicilor:

4 Că, iată, împărații pămîntului s-au adunat, strînsu-s-au împreună.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Și ei, văzînd așa, s-au minunat,

Că s-au adunat ca să-i dea război, dar - după ce au văzut nebiruita ei putere - s-au spăimîntat.

s-au tulburat, s-au clătinat.

6 Cutremur i-a cuprins pe dînsii.

7 Acolo sînt dureri ca ale celeia ce naște; cu duh silnic vei sfărîma corăbiile Tarsisului.

Văzînd - zice - nerupte temeliile Bisericii și învățîndu-se nemîntirea proorociei, au fost cuprinși de frică și groază, precum cei ce trec pe spatele mării, și se bat de viscole și își așteaptă pieirea cea de tot. Pentru care, încetînd a-i da război și a o bate, ei înșiși propovăduiesc puterea Bisericii și strigă:

8 Precum am auzit, așa am și văzut în cetatea Domnului Puterilor, în cetatea Dumnezeului nostru.

Că, nevrînd - zice - să primim proorociile pentru dînsa, prin înseși lucrurile am văzut adevărul aceloră.

Dumnezeu a întemeiat-o pe dînsa în veac.

Că al Lui este glasul: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui pe dînsa.”

9 Luat-am, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul norodului Tău.

Zice: O Stăpîne, așteptat-am acest ajutor al Tău, știind adevărul făgăduințelor Tale. Că Tu ai zis: „Cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului.” Apoi, după ce a arătat schimbarea și prefacerea vrăjmașilor, proorocosul cuvînt mai-nainte zice cum îl vor lauda pe Făcătorul de bine cei ce au dobîndit mîntuirea:

10 După numele Tău, Dumnezeule, așa și lauda Ta peste marginile pămîntului.

Dumnezeii cu nume mincinoase nu au puterea asemănată cu numirea lor, nu sînt ceea ce se numesc, iar numelui Tău - o Stăpîne! - îi urmează lucrările ce propovăduiesc adevărul numirii. Pentru care, după dreptate Ți se aduce Ție lauda de la toată lumea - că, precum este Dumnezeu al tuturor, așa Se laudă de către toți.

De dreptate plină este dreapta Ta.

Că, luînd dreaptă hotărîre, i-ai risipit pe vrăjmașii ce s-au sculat asupra noastră.

11 Veselească-se muntele Sionului și să se bucure fetele ludeii pentru judecățile Tale, Doamne!

„Munte al Sionului” i-a numit pe cei cărora li s-a încredințat înălțimea vorbirii de Dumnezeu, iar „fete ale ludeii” - bisericile de prin lume, fiindcă s-au întemeiat de Apostoli, care se trăgeau cu neamul din ludei. Și poruncește celor ce propovăduiesc și celor ce aud să se veselească și să sălteze pentru judecățile lui Dumnezeu cele drepte, cu care au neguțătorit mîntuirea lumii.

12 Înconjurați Sionul, și-l cuprindeți pe dînsul, povestiți în turnurile lui!

13 Puneți inimile voastre întru puterea Lui și împărțiți casele Lui,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„Sion” numește iarăși petrecerea cu bună cinste, adică Biserica de prin toată lumea; iar „turnuri ale lui” - pe cei împodobiți cu fapta bună desăvârșită, care urmează pe pământ viețuirea Îngerilor și care înconjură și păzesc Biserica asemenea unor turnuri. Iar „case” - după cum am zis mai-nainte - numește bisericile împărțite prin cetăți, prin sate și prin țărini, fiindcă pe aceeași Biserică o zice și una, și multe. Deci proorocescul cuvânt, adică darul Preasfântului Duh, poruncește celor ce li s-a încredințat mîntuitoarea propovăduire să înconjure, să alerge, și să întărească „turnurile” prin învățătură și să întemeieze puterea Bisericii. Lîngă acestea, cum s-a zis și în Psalmul 45, și aici poruncește să împartă grija bisericilor: „Împărțiți casele Lui!” Drept aceea, peste fiecare biserică zice să fie pus un mai mare, care să poarte grija¹¹⁶. Și poruncește a face purtare de grijă pentru fiecare neam care vine după altul. De aceea a și adăugat:

ca să povestiți întru alt neam

14 că Acesta este Dumnezeuul nostru în veac și în veacul veacului. El ne va paște pe noi în veci.

Că se cade ca fiecare neam să predanisească celui de după dînsul acelea pe care le-a luat de la neamul dinaintea lui, încît întru toate neamurile să se treacă, și să se ducă mîntuitoarea propovăduire și să cunoască toți oamenii că Acesta este al nostru Dumnezeu, și Domn și Păstor bun și veșnic. Că - de vreme ce a zis: „împărțiți casele Lui”, și le-a încredințat păstoria lor - de nevoie ne-a învățat că Unul este Păstorul cel bun, Care Și-a pus sufletul Său pentru oi, și în veac le paște; și paște nu numai oile, ci și pe cei ce se numesc păstori ai oilor¹¹⁷.

TÎLCUIREA PSALMULUI 48

Întru sfîrșit, fiilor lui Core.

După ce a poruncit neamurilor să aducă lui Dumnezeu cîntarea cuvenită, dumnezeiasca ceată a Apostolilor le sfătuiește să adauge lîngă credință și fapta bună a vieții. Și le învață deșertăciunea bogăției, necîștigarea și ne folosirea înțelepciunii lumii acesteia. Încă mai-nainte grăiește și de Judecata ce va să fie și de răsplătirea după vrednicie. Pentru aceasta se și scrie Psalmul deasupra „întru sfîrșit”, fiindcă mai-nainte vestește sfîrșitul a toată viața.

Auziți acestea, toate neamurile, ascultați toți cei ce locuiți în lume,

Este știut fiecăruia că Proorocii aduceau învățătură numai Iudeilor, iar aici cuvîntul proorocesc adună spre auzire pe toată lumea. Și acesta e lucru osebit al darului apostolesc, căci Apostolilor a încredințat Stăpînul Hristos mîntuirea tuturor neamurilor, zicînd: „Mergînd, învățați toate neamurile!” Deci este arătat că cuvintele se aduc ca despre dînșii, nu numai Iudeilor singuri, nici neamurilor acestora sau acelora, ci la toată firea omenească.

¹¹⁶ E vorba de episcopi.

¹¹⁷ Adică pe episcopi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

2 pămîntenii și fiii oamenilor,

Oarecari i-au numit „pămînteni” pe Adam și pe Eva, fiindcă aceia s-au zidit din pămînt, și n-au răsărit din împreunare, dar cuvîntul este departe de adevăr, căci sfătuirea nu se aduce acelora ce s-au săvîrșit demult, ci celor vii. Deci aici însemnează feluritele viețuiri: căci unii locuiesc în cetăți, iar alții în țărini și la sate, îndeletnicindu-se cu lucrarea pămîntului; și unii din oameni sînt mai blînzi, iar alții mai sălbatici; unii trăiesc mai după cuvîntare, iar alții locuiesc mai ca fiarele în pustietăți; unii sînt „amacsovi” (adică viețuitori în care), iar alții întrebuintează corturi în loc de case. Deci mi se pare că pe aceștia îi numește „pămînteni”, fiindcă sînt mai depărtați de viața cea cuvîntătoare, în loc să zică: Toți oamenii, auziți cele ce zic, cetățeni și săteni, și cei mai domestici, și cei mai sălbatici, și de obște toți, și deosebit fiecare. Așa a tălmăcit și Simmah: că, în loc de „pămînteni și fiii oamenilor”, a zis: „omenirea și fiii fiecărui om”, adică: De obște să audă firea cele ce se zic, și fiecare deosebit să dobîndească folosul.

împreună bogatul și săracul!

Zice să primească sfătuirea aceasta și cei ce sînt îndestulați de bogăție, și cei ce trăiesc întru sărăcie - pentru că cuvîntul dăscălesc nu știe deosebire între bogăție și sărăcie.

3 Gura mea va grăi înțelepciune și cugetul inimii mele - pricepere.

4 Pleca-voi către pildă urechea mea, deschide-voi în psaltire gîndul meu.

Graiurile mele - zice - sînt pline de înțelepciune și le-am învățat după ce mi-am supus auzul cuvintelor Domnului ascunse întru adîncime. Și cele ce am primit prin auz, aduc prin limbă ca printr-un organ. Voiește să zică: Nimic al meu nu grăiesc, ci sînt unealtă a dumnezeiescului dar. „Pilde” numește cuvintele cele umbrite și acoperite, pentru că Domnul, vorbind noroadelor în pilde, în casă aducea tîlcuirile acestora Apostolilor. „Pentru aceea și stihurile s-au glăsuț de către fața lor, și ceata apostolească - în gură purtînd înțelepciunea lui Dumnezeu, adică pe Hristos, că Hristos este Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu - zicea: «Gura mea va grăi înțelepciune.» Cu a lor gură Îl propovăduiau pe Hristos la tot neamul de oameni, dumnezeiește vorbindu-L, iar mintea lor nu cugeta nimic altceva decît priceperea. Atîta se ascuțea mintea lor întru pricepere, încît toate pildele Mîntuitorului nostru puse întru *Sfînțitele Evanghelii* le înțelegeau mai-nainte de tîlcuirea Lui. Căci, îndată după alcătuirea pildelor, Mîntuitorul îi întreba, zicînd: «Înțeles-ați acestea toate? Iar ei au zis Lui: Așa.» Deci «inima lor cugeta pricepere». Apoi, zice: «Deschide-voi în psaltire întrebarea mea», adică: După ce mi-am ascuțit înțelegerea întru priceperea mîntuitoarelor pilde, eu am înțeles judecata lor, iar celor ce, pentru pruncie, nu pot face acest lucru le voi deschide cele ascunse și voi descoperi întrebările și pildele. Și voi face acestea prin «psaltirea» mea, adică prin organul meu cel trupesc (glasul), care - fiind organ al sufletului ce locuiește în trup - se dă în loc de psaltire, spre a cînta laude lui Dumnezeu și spre a înălța fiecare simțire, mădular și parte a trupului, mișcîndu-le cu știință.”

După ce le-a povestit pe acestea ca întru o înainte-cuvîntare, începe de-aici sfătuirea:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Pentru ce mă tem în ziua cea rea? Fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura pe mine.

Mă tem - zice - și mă cutremur de ziua întru care Dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui. „Și, cunoscînd acest lucru voi înșivă, puneți înaintea ochilor voștri temerea aceasta. Căci dacă eu - cel ce am putut să zic: «Gura mea va grăi înțelepciune și cugetul inimii mele priceperi, pleca-voi spre pildă urechea mea» - dacă eu sînt înfricat și cutremurat, pentru ce nu și voi? Iar dacă cineva ar întreba: «Pentru ce să mă tem?», să audă că este o zi rea, pentru care se glăsuiesc și se strigă nenumărate cuvinte întru scripturile proorocești.” Iar pricinuitoarea fricii mele este viața mea fără de lege, pentru care m-am abătut din calea cea dreaptă. Că unii au numit „călcîi” calea vieții, iar eu socotesc că însemnează înșelăciunea, din metafora alergătorilor - după cum mai-nainte am zis - care îi surpă cu călcîiul pe împotriva-nevoitori și întrecători, punîndu-le piedică. Aceasta ne-a învățat și Isav, tînguindu-se: „După dreptate s-a numit numele tău «Iacov», că mi-ai pus piedică și m-ai înșelat a doua oară, mi-ai luat și întîietatea nașterii, și acum - binecuvîntarea mea.” Iar „zi rea” a numit-o pe cea a Judecății, după obiceiul nostru, că mulți numesc „zi rea” pe aceea întru care se întîmplă a cădea în primejdii de scîrbă. „Deci după cuviință se numește așa, căci este mustrătoare a răutății fiecăruia și aduce pedepsele asupra celor necredincioși, prin urgia ce rămîne peste ei. Pentru aceasta mă înfricoșez și eu, cel ce grăiesc, căci «fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura» întru ziua aceea rea. Iar «fărădelegea a călcîiului» s-a zis că este abaterea căii pe care o străbatem în viața aceasta de acum, «abatere» însemnînd «înșelăciune».” Așa numește ziua Judecății și dumnezeiescul Apostol, zicînd: „După învîrtoșarea ta și după nepocăința inimii îți învistierești ție urgie în ziua urgiei, și a descoperirii și a dreptei Judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.”

6 Cei ce nădăjduiesc spre puterea lor întru mulțimea bogăției lor se fălesc.

Eu - zice - mă tem și mă cutremur de ziua așteptată, iar voi, cei ce sînteți îndestulați de bogăție, nu aveți nici o grijă de aceea și - mult fălindu-vă cu trufia bogăției - vă bizuiți la cele ce curg ca la niște statornice.

7 Fratele nu izbăvește, au izbăvi-va omul? Nu va da lui Dumnezeu împlînzire pentru sine și prețul răscumpărării sufletului său.

Și se cădea să știți voi că nici fapta bună și buna-credință a strămoșilor, nici a fraților, nu-i folosește pe cei goi de acestea, și nici că este cu putință, după ducerea de aici, să dobîndiți mîntuirea cu bani. Căci bogăția bărbatului este izbăvire și răscumpărare a lui doar în viața de acum, după cum zice înțeleptul. Aducînd sfătuirea aceasta celor ce folosesc rău bogăția, mută cuvîntul către lucrătorii faptei bune, și zice:

8 Și s-a ostenit în veac

9 și va fi viu întru sfîrșit, nu va vedea stricăciune,

10 cînd va vedea pe cei înțelepți murind.

Că cel ce a răbdat sudorile pentru buna-credință și pentru dreptate și a primit asupra-și ostenele pentru veșnicele bunătăți are rod al ostenelelor viața nepieritoare

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și nu se va împărtăși cu cei înțelepți ai lumii - pe care cuvîntul apostolesc îi numește „nebuni” - de veșnica stricăciune și de munca de-a pururea.

Împreună nebunul și cel fără de minte vor pieri

Că aceștia - zice - care se numesc „înțelepți”, neaflînd nici un folos din înțelepciune, vor pătimi aceeași pieire împreună cu cei neînvățați. Că așa a tălmăcit Simmah: „Împreună vor pieri cel fără de minte și cel neînvățat.” Și numește „fără de minte” pe cel ce se zice înțelept, dar nu voiește a pricepe cum se cuvine; și „neînvățat” - pe cel ce este nedeprins întru înțelepciune, dar trăiește întru răutate.

și vor lăsa străinilor bogăția lor.

11 Și mormînturile lor sînt casele lor în veac, locașuri ale lor în neam și în neam.

Și, lipsindu-se nu numai de înțelepciune, ci și de stăpînire și de toată bogăția, vor primi sfîrșitul vieții, trimițîndu-se din casele cele strălucite la mormînturi și fiind siliți a locui în veac întru acestea.

Numitu-și-au numele lor pe pămînturi.

Din numele lor - zice - s-au numit avuțiile lor: a cutăruia este casa, și a cutăruia este țarina și al cutăruia este robul. Dar, schimbîndu-se stăpînii, odată cu stăpînirea se schimbă și numirea. Și prin toate cuvîntul ne învață să nu nădăjduim la acestea de față, ci să purtăm grija de cele ce or să fie.

12 Și omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.

Pricina acestei nebunii - zice - este că noi nu voim să pricepem a noastră cinste și vrednicie, dată nouă de la Dumnezeu, ci am îmbrățișat viața dobitocească și fierească¹¹⁸.

13 Această cale a lor sminteală este lor,

Și au căzut întru această necuvîntare, căci prea-rău au avut năravul dintru început și s-au abătut spre faptele cele rele - căci „cale” a numit faptele.

și după aceasta în gurile lor bine vor voi.

După ducerea de aici se vor căi, dar fără nici un folos dintru aceasta.

14 Ca niște oi în iad s-au pus, moartea îi va paște pe dînșii.

Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „S-au rînduit pe sine ca niște oi ale iadului, moartea îi va paște pe dînșii.” Că ei mai-nainte și-au pricinuit lor-și muncile și au ales mai mult moartea decît viața.

Și-i vor stăpîni pe ei cei drepti dimineața, și ajutorul lor se va învechi în iad. Din slava lor s-au scos.

Iar cei ce au fost nedreptățiți și defăimați de dînșii vor avea stăpînire asupra lor, nu după multă vreme, că se vor da morții, lipsiți de toată buna-norocire de mai-nainte. Și împreună-glăsuiește cu acestea și pilda Domnului, care îl arată pe Lazăr în sînurile lui Avraam, iar pe trufașul acela bogat - muncindu-se amar și făcîndu-se rugător al

¹¹⁸ de fiară

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

săracului. Așa, după ce a povestit sfârșitul acelora, aduce rugăciune lui Dumnezeu și cere să nu pătimească aceeași săvîrșire. Și zice așa:

15 Însă Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mîna iadului, cînd mă va apuca.

Apoi, aduce învățătură și sfătuire celor ce viețuiesc cu sărăcie și se necăjesc pentru trufia bogaților:

16 Nu te teme cînd se va îmbogăți omul sau cînd se va înmulți slava casei lui!

17 Căci, cînd va muri el, nu va lua toate, nici se va pogorî cu dînsul slava lui.

Să nu socotești ceva mare - zice - buna-norocire de față, că bogăția cea vestită nu e statornică, și cei ce pentru aceasta ridică sprîncenele și umflă bucle obrazului se vor da la moarte puțin mai pe urmă, după ce le vor lăsa pe toate.

18 Că sufletul lui în viața lui se va blagoslovi.

Zice: Cît e viu, oarecari îl fericesc pe cel îndestulat de bogăție, dar după ce moare îl numesc de trei ori ticălos.

Mărturisi-se-va ție, cînd vei face bine lui.

Simmah a zis mai luminat acest stih: „Lăuda-te-vor pe tine dacă le vei face bine.” Că aceasta e adevărata laudă, ca - nu numai trăind, ci și după ce s-a săvîrșit - să fie de-a pururea pomenit și mult-vestit. Și vrednic de asemenea laude este cel ce și-a economisit bogăția spre al său folos, căci facerea de bine aleargă înapoi către însuși făcătorul de bine.

19 Intra-va pînă la neamul părinților săi, pînă în veac nu va vedea lumină.

În loc de „intra-va”, cei trei au tălmăcit: „vei intra”. Și zice: Vei vedea pe acesta de care am zis: „nu te teme cînd se va îmbogăți omul” că va suferi aceeași moarte cu părinții lui și se va lipsi nu numai de lumina de acum, ci și de cea veșnică.

20 Și omul, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.

Iar pricina acestora este viața dobitocească, pe care au ales-o cei mai mulți din oameni, după ce au lepădat cinstea dată de Dumnezeu. Căci, zicîndu-se și numindu-se cuvîntători, au iubit necuvîntarea și dobitocia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 49

Psalmul lui Asaf.

Acesta este dascăl al altei cete de cîntăreți, după cum ne învață *Istoria Paralipomenilor*. Căci, de la al 41-lea încoace, Psalmii s-au încredințat spre cîntare fiilor lui Core, care erau verhovnici ai altei cete. Ei au încă și alți Psalmi cu deasupra-scrierea lor, pe care - dacă va da Dumnezeu - îi vom tâlculi. Iar Psalmul de față este împreună-glăsuitor cu cel rînduit înaintea lui, căci și el mai-nainte vestește Judecata ce va să fie și arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Mai-nainte vestește încă și *Așezămîntul cel Nou*, arătînd slujba *Legii Vechi* neplăcută lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeul dumnezeilor, Domnul, a grăit și a chemat pământul, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri.

Și Psalmul dinainte de acesta a chemat toți oamenii spre învățătură, la fel și acesta - toate marginile lumii, pentru că „de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri” acest lucru arată. Iar pe acest „Dumnezeul dumnezeilor”, cei trei l-au tălmăcit altfel: „Dumnezeul cel tare, grăind, a chemat pământul.” Iar Cei 70 numesc „dumnezei” pe cei ce au luat sorți să stăpînească și li s-a încredințat să judece, lucru ce este osebit numai lui Dumnezeu. Aceasta ne învață Psalmul al 81-lea (deasupra-scris tot lui Asaf), care - după ce a zis: „Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei și în mijloc pe dumnezei va judeca” - a adăugat: „Pînă cînd judecați nedreptate și luați înaintea fețele păcătoșilor? Judecați sărmanului și săracului, pe cel smerit și pe cel sărac îndreptați!” Iar acest lucru este osebit preoților și celorlalți cărora li s-a încredințat judecata. Așa poruncește și *Legea*: „Pe dumnezei nu-i vei grăi de rău și pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei vorbi de rău!” Iar cei ce s-au făcut după dumnezeiescul chip și au păzit icoana nestrictă ar fi putut să se numească chiar „dumnezei” (după dar). Iar Dumnezeuul acestora va aduna la judecată toată lumea.

2 Din Sion este buna cuviință a frumuseții Lui.

Acesta, Cel ce Și-a arătat în Sion a Sa bună-cuviință și frumusețe și a primit Patimile mîntuitoare, este numit în Psalmii tîlcuiți de noi mai-nainte „Cel frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor”.

3 Dumnezeu va veni arătat, Dumnezeuul nostru, și nu va tăcea.

Să nu socotiți că a doua venire a Lui se va face după cum a fost cea dintîi. Fiindcă atunci a acoperit marea Sa cuviință¹¹⁹ cu prostimea¹²⁰ și cu sărăcia, iar acum va arăta tuturor stăpînirea și Împărăția vădit, nemaivînd îndelungă-răbdare, ci judecînd cu dreptate - că aceasta a zis „nu va tăcea”.

Foc înaintea Lui va arde și împrejurul Lui - vifor foarte.

Pe acestea le-a văzut Fericitul Daniil: „Rîu de foc - zice - trăgea pe dinaintea Lui, scaunul Lui - pară de foc, roțile lui - foc arzînd.”

4 Chema-va cerul de sus și pământul, ca să aleagă norodul Său.

Și cînd a făcut punerea de lege Dumnezeu i-a poruncit Fericitului Moisi să adune norodul și să pună martori cerul și pământul, și pe acestea le-a făcut început al cîntării, zicînd: „Ia aminte, cerule, și voi grăi, și să audă pământul graiurile gurii Mele!” Dar nu le cheamă pe acestea spre mărturie ca pe niște însuflețite, ci ca pe niște cuprinzătoare ale celorlalte fapte, spre înfricoșarea celor ce aud. Așa le-a pus Fericitul Avraam spre mărturie pe cele șapte miale și a zis: „Al meu este puțul.”¹²¹ Așa

¹¹⁹ slava Sa

¹²⁰ smerenia

¹²¹ „Și a luat Avraam oi și vite, și a dat lui Avimelec și au încheiat amîndoi legămînt. Apoi, Avraam a pus de o parte șapte mielusele. Iar Avimelec a zis către Avraam: Ce sînt aceste șapte mielusele pe care le-ai osebit? Răspuns-a Avraam: Aceste șapte mielusele să le iei de la mine, ca să-mi fie mărturie că eu am săpat fîntîna aceasta. De aceea s-a numit locul acela Beer-șeba, pentru că acolo au jurat ei amîndoi” (*Facerea*, 19:27-31).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

au numit Iacov și Laban acel deal: „deal al mărturiei”.¹²²

5 Adunați-I Lui pe cuvioșii Lui, pe cei ce așează Așezămîntul de lege al Lui pentru jertfe.

6 Și vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu Judecător este.

Prin cele zise și prin cele de aici înainte, arată întîi Înfricoșata Lui Judecată, și apoi ne învață că nimic din jertfele *Legii* ce se aduceau nu este plăcut și primit lui Dumnezeu. Iar „cuvioși” numește pe Moisi, pe Aaron, pe Eleazar¹²³, pe Finees¹²⁴ și pe toți cei după dînșii care au preotit după *Lege*. Și poruncește să fie adunați ei, nu ca să-i pedepsească pentru că ar fi cugetat împotriva Lui - că a Lui este *Legea* și aceștia se plecau ei și aduceau jertfele - ci ca să-Și arate scopul Său și, oprind învățătura ce se potrivea pruncilor, să aducă legile cele desăvîrșite.¹²⁵ Și zice: Făcîndu-se acestea, se vor minuna cerurile de dreptatea hotărîrii. Iar prin „ceruri” a însemnat Puterile cerești.

7 Ascultă, norodul Meu, și voi grăi ție,

Și, arătînd către care norod vorbește, a adăugat:

Israile, și voi mărturisi ție:

Apoi, arată a Sa stăpînire:

Dumnezeu, Dumnezeul tău sînt Eu!

Zice: Eu sînt Cel ce te-am slobozit din robia egiptenească, Cel ce ți-am dăruit calea prin mare, Cel ce te-am hrănit în pustie și Cel ce ți-am dat *Legea*. Văzînd acum deosebirea *Noului Așezămînt*, să nu socotești că e alt legiuitor.

8 Nu pentru jertfele tale te voi mustra, iar arderile de tot ale tale înaintea Mea sînt pururea.

Nu îți voi cere socoteală - zice - pentru lenevirea despre jertfe, că pe acestea Mi le aduci totdeauna, ci îți poruncesc să nu hotărăști întru acestea dreptatea Mea.

9 Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.

10 Că ale Mele sînt toate fiarele țarinii, dobitoacele în munți și boii.

11 Cunoscute-am toate păsările cerului și frumusețea țarinii cu Mine este.

Zice: Sînt Făcător și Stăpîn al tuturor, al dobitoacelor de pe pămînt și al păsărilor umblătoare prin aer. Deci nu socoti că ele îmi împlinesc a Mea trebuință, că Eu le-am dat a fi acestora și poruncesc a odrăsli roade din pămînt. Că „frumusețe a țarinii” zice roadele felurite ale pămîntului. Și - de vreme ce din jivinele pămîntești se aduceau:

¹²² Cînd a fost să se împace cu el, socrul Laban i-a zis lui Iacov: „Haidem dar acum să facem amîndoi, eu și tu, legămînt care să fie între mine și tine. Iar Iacov i-a zis: Iată, nu e nimeni cu noi, dar să ști că Dumnezeu este martor între mine și tine. Și a luat Iacov o piatră și a pus-o stîlp. Apoi, a zis Iacov către frații săi: Adunați pietrele. Și au adunat pietre și au făcut o movilă. Apoi, a zis Laban către dînsul: Movila aceasta este astăzi mărturie între mine și tine. Și Laban a numit-o în limba sa legar-Sahaduta, adică Movila Mărturiei, iar Iacov i-a dat același nume, însă pe limba sa, și i-a zis Galaad” (*Facerea*, 31:44-47).

¹²³ fiu al lui Aaron

¹²⁴ fiu al lui Eleazar

¹²⁵ Adică *Noul Testament*.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

boi, țapi și oi; din cele zburătoare: porumbi și turturele; iar din roade: făină curată, vin și unt de lemn - de nevoie le-a pomenit pe toate, ca să oprească toată slujba de acest fel, și îndulcirile aburilor și fumului. Apoi, zice cu luare în rîs:

12 De voi flămînzii, nu-ți voi spune ție, că a Mea este lumea și plinirea ei.

Zice: Dacă îmi va lipsi hrana, nu voi avea trebuință de a ta dăruire, că a toată împreună-zidirea sînt Făcător și Stăpîn. Apoi, îi învață nepătimirea firii Sale:

13 Au doară carne de tauri voi mîncă, sau sînge de țapi voi bea?

Așa - după ce a arătat neînțelepciunea lor și după ce i-a învățat că pentru mintea lor pruncească le-a legiuit lor de demult a aduce jertfele acelea - mai-nainte deschide *Așezămîntul cel Nou* și legiuiește jertfa plăcută Lui:

14 Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Preaînalt rugăciunile tale!

15 Și Mă cheamă în ziua necazului tău, și te voi scoate și Mă vei proslăvi.

În bună vreme a descoperit cinstitul număr al Sfintei Treimi și i-a înjugat cu *Așezămîntul cel Nou*. Și a făcut despărțire, nu ca să despartă lucrările nedespărțitei și Sfintei Treimi, ci ca să-i învețe proorocește numărul Ei pe oamenii de pe urmă. Deci zice: „Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Preaînalt rugăciunile tale. Și Mă cheamă în ziua necazului tău.” Dintru aceasta ne-am învățat trei Fețe, neînțelegînd însă că doar Dumnezeu dăruiește cererile, sau doar Cel Preaînalt sau Cel ce primește jertfa de laudă, ci fiecare osebite este și Dumnezeu, și Preaînalt, și Dăruitor al bunătăților. „Jertfă de laudă” numește laudele ce se cuvin dreptilor, iar „rugăciuni” - făgăduințele, că așa zice în Psalmul 21: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.” Apoi - de vreme ce a zis: „Nu pentru jertfele tale te voi mustra” - îi învață de aici înainte pentru ce i-a mustrat:

16 Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești tu dreptățile Mele și iei Așezămîntul Meu prin gura ta?

17 Tu ai urît învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.

Că - de vreme ce sînt unii care le cer socoteală și îi mustră pe cei ce greșesc pomenindu-le lor dumnezeieștile legi, dar ei înșiși călcîndu-le pe acelea - după cuviință Se întinde către ei, zicînd: Pentru ce oare - trufindu-vă pentru ale Mele dreptăți și vorbind în sus și în jos pentru *Legea Mea* - n-ați primit de aici folosul, ci vă aflați cu defăimare împrejurul cuvintelor Mele? Povestește încă și felurile lucrurilor îndrăznite de aceia:

18 De vedeai furul, alergai cu el, și cu cel prea-curvar partea ta puneai.

19 Gura ta a înmulțit răutate și limba ta a împletit vicleșuguri.

20 Șezînd, împotriva fratelui tău cleveai și împotriva fiului maicii tale puneai sminteală.

Multe și felurite - zice - sînt fărădelegile îndrăznite de tine, că apostolește spun: Tu, cel ce zici să nu prea-curvească, prea-curvești și te faci ajutător și părtaș al celor ce îndrăznesc unele ca acestea. Și, lipsind gura ta de adevăr, ai umplut-o de minciună și de viclenie. Și vicleșugul îți ascute limba, pentru aceea o defaimi pe rudenia ta, și calci legile firii, și țeși pe ascuns pîndiri împotriva fraților tăi și petreci clevetindu-i cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cuvintele și vrăjmășindu-i cu faptele. Apoi, după ce a făcut povestirea nelegiurii, arată îndelunga-răbdare pe care o are și mai-nainte spune pedeapsa pe care o va aduce asupra-le:

21 Acestea ai făcut, și am tăcut. Ai socotit fărădelegea că voi fi ție asemenea.

Văzînd îndrăznindu-se de tine acestea, Eu am tăcut și îți aștept pocăința cu îndelungă-răbdare. Iar tu ai luat pricină de păgînatate însăși îndelunga-răbdare, socotind că Mă bucur de nelegiuirea ta și nu voi aduce asupra-ți pedeapsa. Pentru care:

Mustra-te-voi și voi pune înaintea feței tale păcatele tale.

Că - de vreme ce nu te-ai tămăduit cu doctoriile cele blînde și dulci ale îndelungii-răbdări - voi găti ție altele mai iuți și-ți voi aduce fierul cel arzător al muștrărilor. Și acestea împreună-glăsuiesc cu apostoleștile glasuri: „Neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăință, după asprimea ta și după nepocăința inimii tale îți învistiertești ție însuți urgie în ziua urgiei, a descoperirii și a dreptei judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.” Așa, după ce l-a îngrozit cu pedeapsa, lubitorul de oameni a adus iarăși sfătuire:

22 Înțelegeți dar acestea, cei ce uitați pe Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească, și nu va fi cel ce izbăvește.

Zice: Voi, cei ce ați bolit cu uitarea de Dumnezeu - căci uitarea de Dumnezeu este pricinuitoare de păcat - înțelegeți cu sîrguință cele zise și vindecați rănile voastre cu doctoriile pocăinței, mai-nainte de a vă răni moartea, care năpădește ca un leu asupra oamenilor, nimeni putînd a-i opri pornirea cea prea-iute. Apoi, ia punerea de lege cea nouă și cu aceasta împodobește sfîrșitul Psalmului:

23 Jertfa laudei Mă va slăvi, și acolo este cale întru care voi arăta lui mîntuirea Mea.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „Cel ce jertfește pentru laudă Mă va slăvi, și celui ce călătorește cu bună rînduială îi voi arăta mîntuirea lui Dumnezeu.” Căci se cuvine celui credincios nu numai a lăuda pe Dumnezeu și a aduce Lui jertfele laudei, ci și a călători cu bună rînduială și a-și întocmi bine a sa viață. Numai așa va fi cu putință a dobîndi mîntuire de la Dumnezeu. Iar după Cei 70, înțelegem așa: „Mă îndulcesc - zice - de jertfa laudei, o socotesc slavă potrivită, și prin aceasta voi arăta calea Mea celui ce Mi-o aduce, al cărei sfîrșit este mîntuirea lui Dumnezeu.” Ni se cuvine a însemna că și aici a făcut pomenire de două fețe: că - după ce a arătat a Sa față, zicînd: „jertfa Mă va slăvi pe Mine” - a adăugat: „Acolo este cale, întru care voi arăta lui mîntuirea lui Dumnezeu”. Căci se cădea cu *Așezămîntul cel Nou*, care învață cele desăvîrșite, să se unească și învățătura desăvîrșită a cunoștinței de Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 50

Întru sfîrșit, Psalmul lui David. Cînd a venit către dînsul Natan Proorocul, după ce intrase el la Vatșeva, femeia lui Urie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deasupra-scrierea ne arată vădit pricina Psalmului și înseși graiurile ne învață adâncul înțelegerii. Ni se cuvine a ști însă că Psalmul are și proorocie a celor ce vor să fie: pentru aceea este deasupra-scris „întru sfârșit”, arătând cuvîntul că proorocia va avea sfârșit.

Și nimeni să nu aibă îndoieli că în vremea pocăinței marele David s-a învrednicit de darul proorocesc. Putem învăța acest lucru prin ceilalți Psalmi în care a făcut mărturisirea: așa, întru al șaselea mai-nainte vestește Judecata ce va să fie, apoi zice: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, iar în iad cine se va mărturisi Ție?”; iar întru Psalmul 31 fericește pe cei ce capătă lăsare păcatelor fără osteneți, ceea ce numai darul Botezului poate să dăruiască. Și întru Psalmul pus înaintea ne-a învățat arătat că nu se lipsise de darul Duhului, că zice: „Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!” Nu a cerut să i se dea lui darul Duhului, ci s-a rugat să nu se ia de la dînsul acesta.

Totdeauna, luminîndu-se de raza Duhului Sfînt și mai-nainte văzînd cu ochi proorocești, a arătat că și norodul ce se împărățea de dînsul va cădea întru fărădelegi, și, ca pedeapsă, se va duce în robie și va locui în Babilon. Deci a scris Psalmul de față și pentru a tămădui ale sale răni, dar și pentru a găti doctorie potrivită norodului și nouă tuturor, căci, răniți fiind, avem trebuință de tămăduire.

Miluieste-mă, Dumnezeuule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărădelegea mea!

Graiurile puse înaintea se potrivesc și prea-dumnezeiescului David, și norodului rob, și celor ce se află rău dintre noi. Pentru că rănila mari au trebuință de doctorii deopotrivă - și cel ce a căzut în cumplită boală are trebuință de mai multă purtare de grijă, și celui ce a greșit mari greșeli îi trebuie multă iubire de oameni - de aceea și marele David se roagă ca toată mila să se verse asupra lui, să se deșerte tot izvorul îndurărilor peste rana păcatului, că într-alt fel n-ar fi fost cu putință să se șteargă urmele acestuia. Și după cuviință numește greșeala „nelegiuire”, că are îndoită călcare de lege.

2 Mai virtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește!

Acum - zice - mi-ai dat lăsarea prin Natan Proorocul și mi-ai adus felurite primejdii, ca niște fiare arzătoare și tîritoare, dar încă am trebuință de curățenii, căci am primit în lăuntru multă putoare grea a păcatului. Deci iarăși spală-mă, Stăpîne, ca să ștergi toată întinăciunea, că, după Proorocul: „Spăla-va Domnul întinăciunea fiilor și a fiicelor Sionului cu duh de judecată și cu duh de ardere.”

3 Că fărădelegea mea eu o cunosc, și păcatul meu înaintea mea este pururea.

Zice: Nici după iertarea dată de Tine n-am uitat de păcat, ci totdeauna văd icoanele răutăților mele, și fărădelegile îndrăznite de mine le văd noaptea în vis și le nălucesc în fiecare zi. Prin Isaia, Însuși Dumnezeu poruncește celor ce păcătuiesc să nu dea uitării greșelile lor: „Eu - zice - sînt Cel ce șterg fărădelegile tale, și nu voi pomeni nedreptățile tale. Iar tu pomenește-le, și să ne judecăm! Spune-ți întîi tu fărădelegile tale, ca să te îndreptezi.” Împreună-glăsuire cu acesta a scris însuși Fericitul David în Psalmul 31: „Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului, și Tu ai

lăsat păgînătatea inimii mele.”

4 Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut,

Zice: Dobîndind de la Tine daruri multe și mari, am răsplătit Ție cu împotrivnice, îndrăznind a lucra cele oprite de *Lege*. Nu zice că nu l-a nedreptățit pe Urie - că l-a nedreptățit și pe acela, și pe muierea aceluia - ci spune că a îndrăznit fărădelegea cea prea-mare împotriva lui Dumnezeu Însuși, Care l-a ales pe dînsul, și l-a făcut împărat din cioban, și l-a ridicat deasupra vrăjmașilor și l-a îmbelșugat cu toate felurile de bunătăți. Și bine a adăugat acest „rău înaintea Ta am făcut”, că și istoria îl pomeneste: „S-a arătat - zice - lucrul cel rău făcut înaintea Domnului.”

Iar zicîndu-se despre norodul robit, se cuvine a înțelege stihul acesta așa: Ție unuia am greșit, către darurile Tale am fost nemulțumitor, am călcat legile puse mie și, multe feluri de bunătăți dobîndind, m-am făcut nemulțumitor spre acestea; iar acum sînt nedreptățit de Babilonieni, nimic nedreptățindu-i pe aceia.

ca să Te îndreptezi întru cuvintele Tale și să biruiești cînd vei judeca Tu.

Mie însumi - zice - m-am făcut pricinuitoare de rele, iar dreptatea Ta strălucește. Că - aducîndu-se în mijloc la judecată cele făcute de Tine mie, și alăturîndu-se și înfățișîndu-se alături cele îndrăznite de mine - Tu Te vei arăta drept și iubitor de oameni, iar eu mă voi vedea fără de lege și nemulțumitor. Deci „ca” nu este aici arătător de pricină: că nu pentru aceasta a păcătuit David, ori norodul, ca Dumnezeu să Se îndreptățească, ci dimpotrivă, chiar făcîndu-se păcatul de aceștia, se arată dreptatea lui Dumnezeu, Care are toată purtarea de grijă și pentru David, și pentru norod, și pentru toți oamenii.

5 Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea.

De demult, dintru începutul lumii - zice - păcatul a stăpînit peste fire, căci călcarea poruncii a fost înainte de zămisirea Evei: Adam a cunoscut-o pe Eva ca muiere a lui după călcarea poruncii, și după dumnezeiasca hotărîre și după izgonirea din Rai, și, zămisind, a născut pe Cain. Deci voiește să spună că, stăpînind peste strămoșii noștri, păcatul a lucrat cale și drum prin neamul omenesc. Aceasta o zice și Fericitul Pavel: „Prin om a intrat păcatul în lume, și prin păcat - moartea, pentru care toți am păcătuit.” Aceasta a zis-o și Dumnezeu tuturilor către prea-minunatul Noe: „Se pleacă mintea omului cu sîrguință spre cele rele, din tinerețe, în toate zilele.” Prin toate acestea ne învățăm că lucrarea păcatului nu este firească - fiindcă, dacă ar fi fost așa, apoi am fi slobozi de pedeapsă - ci firea se pleacă spre a greși fiind supărată de patimi. Socoteala biruiește însă, cînd ia ajutoare ostenele.

Deci să nu prihănești nunta și să numești împărtășirea nunții nelegiuire, precum oarecari au socotit nebunește, așa înțelegînd ei pe acest „întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea”. Căci aici vorbește de fărădelegea îndrăznită de strămoșii noștri de demult și zice că ea s-a făcut izvor al curgerilor acestora, adică: dacă aceia n-ar fi păcătuit, nu ar fi primit moartea ca certare a păcatului și, nefiind muritori, ar fi fost deasupra stricăciunii. Împreună cu nestricăciunea s-ar fi unit negreșit și nepătîmirea, alături de care păcatul n-ar mai fi avut loc. De vreme ce au păcătuit însă, s-au dat stricăciunii și au născut copii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

stricăcioși, cărora le urmează poftele și fricile, îndulcirile și scîrbele, mînia și pizma. Împotriva acestora și a celor ce răsar dintru acestea se nevoiește gîndul și, dacă biruiește, se propovăduiește, este lăudat și se încununează cu cununi de biruință. Iar biruindu-se, se face de rușine și pătimește osînde. Iar în loc de „m-am zămislit”, Simmah a pus: „m-am născut”.

6 Că, iată, adevărul ai iubit.

Zice: Așa judeci: pe unii îi muncești, iar pe alții îi încununezi, fiindcă iubești adevărul. Deci Tu, Cel ce iubești adevărul și ști neputința firii, dă-le iertare celor ce cer doctoriile!

7 Cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi le-ai arătat mie.

Eu însă nu mă socotesc vrednic de nici o iertare, fiind nemulțumitor, după atîtea daruri: nu numai că m-ai așezat în scaunele împărătești, ci m-ai învrednicit de darul proorociei, mi-ai arătat cele ce or să fie după multă vreme, ca să-i învăț și pe alții înomenirea Fiului Tău cel Unul Născut, și mîntuitoarea Patimă, și Învierea, și mîntuirea lumii, și lăsarea păcatelor și darurile prea-cinstite și dumnezeiești ale Sfîntului Botez. După ce m-am învățat acestea toate de la Preasfîntul Tău Duh, Te rog să mă împărtășești de darul de care strig mai-nainte vestindu-l altora:

8 Stropi-mă-vei cu isop, și mă voi curăți; spăla-mă-vei, și mai mult decît zăpada mă voi albi.

Că numai singur darul Botezului poate să facă această curățire, pe care Domnul tuturor S-a făgăduit că o va da, zicînd și prin Isaia Proorocul: „Spălați-vă și vă curățiți, scoateți cele rele din inimile voastre.” Și, după puțin: „Și, de vor fi păcatele voastre ca mohorîciunea, ca zăpada le voi albi.” Însuși marele David mai-nainte vestește acestea în Psalmul 67: „Căci, cînd desparte Cel ceresc împărații, ca zăpada se vor albi în Selmon.” Deci aceasta o zice și aici: Am trebuință de darul Botezului, ce va să se dea tuturor oamenilor, căci acela singur poate să mă spele cu de-adinsul și să-mi dea albeața zăpezii.

Iar că isopul nu dădea nici o lăsare a păcatelor e lesne a ne învăța din *Scripturile* lui Moisi. Că *Legea* nu îl curăța cu stropiri împrejur pe ucigașul de oameni, pe tîlhar și pe hoțul de nunți străine¹²⁶, ci îl supunea sub pedepsele cele mai de pe urmă. Deci isopul este închipuirea altor lucruri, amintind că în Egipt au stropit pe praguri sîngele oii cu mănunchi de isop, scăpînd din mîinile pierzătorului.¹²⁷ Iar acelea erau închipuire a mîntuitoarelor Patimi, întru care este și sînge, și lemn mîntuitor, și întru care se dăruiește mîntuire celor ce se apropie cu credință.

9 Auzului meu vei da bucurie și veselie, bucura-se-vor oasele cele smerite.

Umple - zice - de veselie urechile mele, fiindcă făgăduiești curățire desăvîrșită, ca să străbată îndulcirea prin toate părțile trupului, și oasele, smerite acum de reaua

¹²⁶ prea-curvarul

¹²⁷ Atunci s-a așezat Sărbătoarea Paștilor, înainte de uciderea celor întîi-născuți ai Egiptenilor, cum citim: „Și - cînd vă vor zice copiii voștri: Ce înseamnă rînduiala aceasta? - să le spuneți: Aceasta este jertfa ce o aducem de Paști Domnului, Care în Egipt a trecut pe lîngă casele fiilor lui Israil, cînd a lovit Egiptul, iar casele noastre le-a izbăvit” (*Ieșirea*, 12:26, 27).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pătimire, să înflorească iarăși și să-și ia a loru-și vîrtute.

10 Întoarce fața Ta de către păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le!

Să nu vezi - zice - fărădelegile îndrăznite de mine, ci pe mine, cel ce mă tînguiesc pentru acestea.

11 Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele din lăuntru ale mele!

Adică: De vreme ce am primit bătrînețele păcatului, înnoiește-mă cu a Ta iubire de oameni! Prin lezechil Proorocul, Stăpînul a făgăduit acestea și celor porniți în Babilon: „Le voi da lor - zice - inimă nouă și duh nou.” Iar „duh nou” nu îl zice pe Cel Preasfînt, ci pornirea cuvîntătoare¹²⁸, adică: Deprinzîndu-vă și învățîndu-vă prin această pedeapsă îndelungată ce fel de roade odrăslește păcatul, vă voi face a alege fapta bună. Acest lucru a cerut aici și Fericitul David: să se înnoiască inima lui cea vătămată și să se întărească partea cuvîntătoare, ca iarăși să alerge pe calea dumnezeiască.

12 Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!

Prin cuvintele acestea, ne-am învățat arătat că David nu fusese lipsit de darul Preasfîntului Duh: fiindcă nu se roagă a-l lua înapoi, ca unul ce s-a golit de dînsul, ci cere să nu se lipsească de acesta, nici să se facă departe de dumnezeiasca purtare de grijă. Căci „față” a numit aici dumnezeiasca purtare de grijă.

13 Dă-mi înapoi bucuria mîntuirii Tale și cu duh stăpînitor mă întărește!

Se ruga să aibă ceea ce nu pierduse, adică darul Duhului, iar acum se roagă a lua ceea ce lepădase. Și aceasta era veselia întru Dumnezeu: De toată veselia - zice - mă bucuram cînd aveam îndrăzneală către Tine, Stăpîne! - iar acum sînt lipsit de inimă bună, robia îndulcirii golindu-mă de aceasta. Încît Te rog ca mintea mea, care s-a robit de patimi, să ia din nou stăpînirea mai dinainte împotriva acestora. Că „duh stăpînitor” iarăși a numit aici gîndul de sine stăpînitor.

14 Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale, și cei necredincioși la Tine se vor întoarce.

Zice: Dobîndind iarăși a Ta iubire de oameni, voi fi întîi chip și pildă de pocăință celor ce îmbrățișează viața fără de lege. Voi fi propovăduitor al bunătății Tale, îndemnînd pe oamenii necredincioși și nelegiuîți să alerge a se ruga Ție.

15 Izbăvește-mă de sîngiuri, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele!

Adeseori întoarce întru pomenire uciderea lui Urie. Acest lucru l-a arătat și la începutul Psalmului, zicînd: „Păcatul meu înaintea mea este pururea.”

Bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Grăi-va limba mea milostenia Ta.” Și zice: După ce am dobîndit lăsarea, nu voi tăcea, ci Te voi lăuda și voi povesti darurile Tale.

16 Doamne, buzele mele vei deschide, și gura mea va vesti lauda Ta.

Păcatul are fire să lege limba, să închidă gura, să silească a se sugruma și a tăcea.

¹²⁸ rațională

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deci Proorocul se roagă să se împărtășească, prin lăsarea păcatului, de îndrăzneala mai dinainte și să-și pornească limba spre cântarea de laudă.

17 Că, de ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat, arderile de tot nu le vei binevoi.

Împreună-glăsuiesc și acestea cu cele zise în Psalmul trecut, căci acolo am auzit pe Dumnezeuul tuturor zicînd: „Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.” După ce a auzit acest lucru de la dumnezeiescul glas, dumnezeiescul David a zis după cuviință: „De ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat, arderi de tot nu vei binevoi”, căci Tu ai zis că nu-Ți sînt plăcute jertfele de dobitoace. De aceea, voi aduce lucrarea de cele sfînte, cea plăcută Ție:

18 Jertfa lui Dumnezeu este duhul umilit, inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi.

Zice: Smerenia cugetului este jertfă primită Ție, Dumnezeuul nostru. Pentru aceea - după ce am smerit inima mea foarte, ca și cum aș fi zdrobit-o și prea aș fi subțiat-o - voi aduce jertfa plăcută Ție. Cuvintele acestea le-au rostit și Fericiții Tineri în cuptor: „Cu inimă zdrobită - zice - și cu duh de smerenie să fim primiți înaintea Ta, ca niște arderi de tot de berbeci și de viței grași.” Încît și de aici este arătat că Psalmul are proorocie a celor ce aveau să se întîmple în Babilon și învățătură care se potrivește aceloră, că acei Tineri viteji au adus Stăpînului jertfa plăcută lui Dumnezeu după ce au învățat de aici smerirea cugetului și zdrobirea inimii.

19 Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta Sionului, și să se zidească zidurile Ierusalimului!

20 Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot. Atunci vor pune pe altarul Tău viței.

De aici ne-am învățat mai luminat că Psalmul este plin de proorocie, pentru că graiurile acestea se potrivesc celor ce erau siliți să locuiască în Babilon, și doreau izbăvirea robiei și se tînguiau pentru pustiirea cetății. Căci se roagă ca cetatea să se învrednicească de milostivire și să-și ia înapoi buna soartă de mai-nainte, dregîndu-se zidurile și săvîrșindu-se slujba după *Lege*; și zice: Locuind acum în țară străină, nu putem aduce Ție jertfele hotărîte, *Legea* poruncindu-ne a jertfi numai întru singură cetatea Ierusalimului. Iar dacă vom dobîndi întoarcerea, și vom drege și vom îndrepta Biserica, atunci Îți vom aduce și jertfele legiuite. Și foarte li se potrivește lor acest „Doamne, buzele mele vei deschide, și gura mea va vesti lauda Ta”, că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?”

Sfîrșitul Psalmului are încă și altă proorocie: că, după ce mai sus a arătat darurile Preasfîntului Duh și a spus că Dumnezeuul tuturor nu Se împacă cu jertfele după *Lege*, aici se roagă să se arate noul Sion de sus, și să se cetățenească Ierusalimul ceresc pe pămînt și prea-foarte degrab să se dăruiască viețuirea cea nouă, care nu aduce junghieri necuvîntătoare, ci prinosul, și jertfa dreptății și arderi de tot cuvîntătoare și vii, pentru care Fericitul Pavel zice: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică slujba voastră cea cuvîntătoare.” Prea-dumnezeiescul David - știind, căci le învățase pe „cele nearătate și pe cele ascunse ale înțelepciunii lui Dumnezeu”, că

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Noul Așezămînt are desăvîrșita iertare a păcatelor - zice aceasta dorind să dobîndească și el curățire prea-grabnică și desăvîrșită. Așa am găsit și într-un alt izvod: „Poftea darul Preasfîntului Duh care, pentru multa iubire de oameni, a venit peste Fericiții Apostoli în a cincizecea zi după Învierea și Înălțarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și le-a dat lor ca neamurile, auzind întru a lor limbă măririle lui Dumnezeu grăite de dînșii, să se minuneze și să creadă Mîntuitorului, Care a dăruit un dar ca acesta celor ce nădăjduiesc spre Dînsul.”

Deci și eu, cel prea-mic, nădăjduindu-mă spre Dînsul și urmînd darului Său, după ce am săvîrșit tîlcuirea acestor cincizeci de Psalmi ai Fericitului David, iată că voi să vin cu mintea către Psalmul întîi după cei cincizeci, și vă rog pe voi toți să vă rugați pentru mine, care voiesc să trec noianul acesta, să nu înceteze darul Său de la mine, ci să tîlcuiesc și celelalte cîntări.

TÎLCUIREA PSALMULUI 51

Întru sfîrșit, al priceperii, al lui David.

Cînd a venit Doeg Idumeul, și a vestit lui Saul și i-a spus lui că a intrat David în casa lui Avimeleh.

Și de aici este arătat că Avimeleh avea două nume: că Doeg, după cum ne învață *Istoria cea dintîi a Împăraților*, l-a pîrît lui Saul pe „Ahimelec”, și l-a înnebunit către uciderea preoților. Iar pe acesta îl numește „Avimeleh” și aici, și în Psalmul 33.

Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul de față după ce s-a înștiințat de clevetirea și pîra făcută asupra preoților, îndemnîndu-i spre răbdare și îngăduire pe cei nedreptățiți și învățîndu-i dreptatea dumnezeieștii hotărîri. Pentru aceasta a și scris deasupra: „întru sfîrșit”. Și este scris „al priceperii”, ca să așteptăm sfîrșitul lucrurilor cu pricepere.

De asemenea, are și proorocia nebuniei lui Rampsak, care, trăgîndu-se din Evrei, apoi fiind rob, a învățat păgînatatea Asirienilor ce-l robiseră și a rostit cuvinte hulitoare împotriva lui Dumnezeu, ispitindu-se cu graiuri înșelătoare să amăgească mulțimea Iudeilor. Această tîlcuire ne-a descoperit-o nouă scrierea-deasupra, dar însuși Proorocul a zis-o mai luminat, începînd de aici așa:

Ce te fălești întru răutate, puternice fără de lege, toată ziua?

„Puternic” îl numește pe Doeg, care îi era foarte prieten lui Saul, și pe Rampsak, cel ce avea încredințată povățuirea peste oști. Și închipuie cuvîntul întru întrebare, poruncind să nu laude răutatea, nici să cheltuiască toată vremea întru răutate. Pentru că aceasta, adică „toată ziua”, Simmah a zis-o: „în fiecare zi”.

2 Nedreptate a gîndit limba ta, ca un brici ascuțit ai făcut vicleșug.

Îți intinezi limba - zice - cu mincinoase cuvinte - pentru că acest grai, „a gîndit”, l-a pus în loc de „a grăit” - și ca un brici ascuțit aduci (adică grăiești) cuvîntul, meșteșugind pieire celor ce se pleacă lui.

3 Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătatea, nedreptatea - mai mult decît a grăi

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dreptate.

Ai ales - zice - pe cele rele în locul celor bune, ai cinstit mai mult graiurile mincinoase decît pe cele adevărate și îmbrățișezi nedreptatea mai mult decît dreptatea.

4 Iubit-ai toate graiurile cufundării, limba cea vicleană.

„Graiuri ale cufundării” și „limbă vicleană” a numit minciuna care poate să piardă cu totul, din metafora celor ce îi îneacă în adîncul apelor pe cei cufundați de dînșii. Acest lucru l-a făcut Doeg, că a stricat cu totul cetatea preoților, născocind asupra lui Avimeleh cuvinte mincinoase. Acest lucru s-a apucat a-l face și Rampsak, aducînd făgăduințe mincinoase către cei ce stăteau pe ziduri, dar n-a nimerit vînatul.

5 Pentru aceasta, Dumnezeu te va surpa pînă în sfîrșit, te va smulge și te va muta din lăcașul tău, și rădăcina ta - din pămîntul celor vii.

Zice: Dacă ai ales răutatea, nu vei scăpa de hotărîrea Dumnezeului tuturor, că te va pierde pe tine prea-degrab, și de tot te va da stricăciunii, și te va despărți de catalogul celor vii și, smulgîndu-te din rădăcină, te va da morții. Și, văzînd pieirea acestora, de aici va răsări prea-mare cîștig celor ce se mîhnesc pentru buna-norocire a celor răi. Pentru că zice:

6 Vedea-vor dreptii, și se vor teme, și de dînsul vor rîde și vor zice:

De cine? De cel nedrept, care nu numai că se nevoiește împotriva adevărului însuși, ci și asupra preoției se înnebunește. Pentru aceea zic cei ce sînt dăruți lui Dumnezeu:

7 Iată omul care n-a pus pe Dumnezeu ajutor lui-și, ci a nădăjduit spre mulțimea bogăției sale și s-a întărit întru deșertăciunea sa.

Zice: Văzînd dreapta judecată a lui Dumnezeu, ceata dreptilor se va umple de mai multă evlavie și temere și, bucurîndu-se și veselindu-se, va rîde de nerodirea răutății și de cîștigul bunei-norociri de acum, adică de al lumii acesteia.

8 Iar eu - ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu. Nădăjduit-am spre mila lui Dumnezeu în veac și în veacul veacului.

Marele David zice acestea și pentru sine, și aduce învățătură și lui Iezechia, căci amîndoi au fost îndrăgitori și ucenici ai bunei-credințe. În Psalmul dintîi el l-a asemănat pe nevoitorul fapte bune pomului răsădit lîngă izvorul apelor, totdeauna înfrunzit, care aduce rod copt; iar aici l-a numit pe cel drept „măslin încărcat cu mult rod și răsădit în casa dumnezeiască”, fiindcă are nădejdea tare și întemeiată către Dumnezeu, și pentru aceea suferă a se osteni și a aduce roadele ostenitoare ale fapte bune. „Deci, pentru acestea, intrînd în luptă, nimeni să nu îngenuncheze (adică să slăbească și să se împuțineze cu sufletul), ci să se nevoiască și să se împodobească cu acestea, așteptînd nu numai cununile ce se vor da lui pentru nevoință, ci și să vadă prinderea vrăjmașilor aici, adică în lumea aceasta.”

9 Mărturisi-mă-voi Ție în veac că ai făcut aceasta și voi aștepta numele Tău, că bun este înaintea cuvioșilor Tăi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„«Mărturisi-mă-voi Ție în veac» înseamnă «în veacul acesta», iar «ai făcut aceasta» zice: Ai făcut izbîndă celor ce nădăjduiesc spre Tine. Și «voi aștepta numele Tău» e în loc de: Voi stăruia cu multă sîrguință întru luptele pentru Tine, căci bună, adică iubitoare de oameni, și fără de început și nesfîrșită ai Împărăția. Iar acest «înaintea cuvioșilor Tăi» zice: De față este ajutorul Tău, și vei păzi pe cei ce se nevoiesc pentru numele Tău.” Și zice: După ce am dobîndit aceste faceri de bine, Te voi lăuda, Stăpîne, pururea dorind și așteptînd numele Tău, ce este vrednic de iubit celor ce Te cunosc pe Tine, și dobîndind de aici folosul. Căci numele lui Dumnezeu nu este bun și prea-dorit tuturor oamenilor, ci numai celor învredniciți de dumnezeiasca cunoștință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 52

Întru sfîrșit, pentru maelet, al priceperii lui David.

Teodotion a tălmăcit acest „pentru maelet” zicînd: „pentru dăntuire”, Simmah: „horă”, iar Achila: „pentru dans”. Psalmul are aceeași înțelegere cu cel trecut, de asemenea și cu cel de al 13-lea. Pricina lor este una: amîndouă mustră hulirea lui Senaherim și a lui Rampsak și mai-nainte vestesc pieirea ce s-a făcut necredincioșilor. De aceea a și avut deasupra-scrierea „de dăntuire”, pe care cu adevărat au făcut-o cei ce s-au mîntuit și L-au lăudat pe Dumnezeu. Și este adăugat „întru sfîrșit” fiindcă proorocia a luat sfîrșit cîtăva vreme mai pe urmă. Și ascultați ce zice Proorocul:

Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Că hulitorul și-a pornit limba nu numai împotriva celor ce se numesc dumnezei, dar nu sînt, ci și împotriva Celui ce este cu adevărat, zicînd: „Au doară au putut dumnezeii neamurilor să-și izbăvească țara lor din mîna mea?” Arătat este că n-au putut, căci cum ar fi putut ei, fiind nimic? „Va izbăvi Domnul Ierusalimul?” Caută - o prea-nelegiuirile! - spre cîtă înălțime ți-ai înălțat limba cuvîntului tău. Aspru îți va fi ție a azvîrli cu piciorul împotriva boldului. „Unde este dumnezeul lui Emat? Și unde - dumnezeul lui Arfad? Și unde este dumnezeul cetății Samaria?” Aceia ce se numesc dumnezei de către cei nebuni și fără de minte au dat și ei mai pe urmă oarecare pricină pierzătorului (Îngerului).

2 Stricatu-s-au și urîți s-au făcut întru fărădelegi,

Zice: Pricinuitoare a păgînatății este viața fără de lege, că - lucrînd fără frică toate răutățile - nelegiuirile nu voiesc a lua în minte pe Dumnezeu, Cel ce îi privește de sus, ci ei s-au încredințat pe sine că nimeni nu stă peste cîrmele zidirii.

nu este cel ce face bunătate.

Toți - zice - au iubit răutatea Asirienilor „și se nebunesc a le crede pe ale aceloră, ori în care locuri ar fi, sau vrednicii sau trepte, negîndind că”:

3 Dumnezeu din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

Însă Dumnezeu - Cel ce este necrezut la dînșii, „Cel ce locuiește întru cele înalte și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

privește peste cele smerite” - a voit să facă cercare a celor ce se lucrează.

4 Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut,

Adică „toți cei ce se țin de socoteala cea întocmai și aceeași.”

nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

Pe toți - zice - i-a aflat abătîndu-se din calea cea dreaptă și îmbrățișînd tot felul de răutăți.

5 Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea,

„Ce vor cunoaște? Că Domnul Dumnezeu va izbîndi. Și cine sînt aceștia? I-a spus prin cele de aici înainte”:

cei ce mănîncă pe norodul meu întru mîncare de pîine?

„Cei necredincioși adică. Și arată boala lor mai descoperit, căci a zis”:

6 Pe Dumnezeu nu L-au chemat.

Dar cei ce se ispitesc a-l cheltui pe norodul meu ca pe pîine și Îl defaimă pe Dumnezeu purtătorul de grijă vor afla prin cercare paguba pricinuită din nedreptate.

Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Îi voi face pe dînșii - zice Domnul - să fie cutremurați și mîhniți de cei ce îi înfricoșează nearătîndu-se, aducîndu-se nevăzut asupra lor pedeapsa. Și prin aceasta însemnează rana adusă asupra lor de Înger.

Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor. Rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînșii.

Achila și Simmah au tălmăcit așa acest „a risipit oasele celor ce plac oamenilor”: „Dumnezeu a risipit oasele celor ce s-au tăbărit împrejurul tău, că asupra lor a venit hotărîrea aducătoare de moarte și atot-pierzătoare și i-a pierdut pe toți într-o scurtă clipeală de vreme. Că asta înseamnă acest «rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînșii».” De aceea zicea: „Se vor teme de frică unde nu este frică”, pentru că Dumnezeu, Cel hulit de dînșii cu nedreptate, i-a dat pierzării, vîzîndu-i tăbăriți lîngă cetatea Lui; și, după ce i-a pus pe dînșii înainte spre mîncare păsărilor și fiarelor, a risipit și oasele lor.

Și nu ar fi greșit cineva de l-ar fi numit lingușitor pe Rampsak, căci, deși răsărise din Evrei, el a slobozit împotriva Dumnezeului tuturor cuvinte hulitoare, socotind cu aceasta că slujește și face hatîr Asirienilor. „Precum și oarecare, lăsînd pe Dumnezeu, de Dînsul s-a părăsit - ca Iulian Apostatul zic, lepădătorul de Dumnezeu, care a împărățit în vremea noastră.”¹²⁹

7 Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Zice: Cel ce ne-a dăruit această biruință să le dea mîntuire și celor ce s-au făcut robi. Căci fuseseră robite și strămutate cele zece seminții și, pe lîngă acestea, și cetăți multe de-ale Iudeii. Pentru aceea a și adăugat:

¹²⁹ Fericitul Teodorit amintește aici cumplita moarte a marelui vrăjmaș al lui Hristos, Iulian Paravatul („Apostatul”) (361-363).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cînd va întoarce Dumnezeu robia norodului Său, bucura-se-va Iacov și se va veseli Israil.

Atunci - zice - vom căpăta îndulcire și veselie desăvîrșită, cînd îi vom vedea și pe ceilalți că au dobîndit întoarcerea din robie. Deci prin acestea ne învățăm și noi, după punerea de lege apostolească, a plînge cu cei ce plîng și a ne bucura cu cei ce se bucură, și așa să cugetăm unii altora și să socotim buna-norocire a aproapelui ca pe a noastră inimă bună.

TÎLCUIREA PSALMULUI 53

Întru sfîrșit, întru cîntări, al priceperii lui David. Cînd au venit Zifeii și au zis lui Saul: Au nu s-a ascuns David la noi?

Pricina Psalmului este arătată: marele David laudă pe Dumnezeu, Care i-a ajutat și l-a făcut a scăpa de cursele vrăjmașilor. Pentru că Zifeii fățărniceau prietenie către David, dar lui Saul îi vesteau unde se ispitea acesta a se tăinui, „precum și pînă acum îi vedem pe oarecari îmbrăcați cu acoperămîntul prieteniei, dar în lăuntru sînt plini mai vîrtos de fățarie.” Și, crezîndu-le acelora, Saul s-a ostășit asupra lui David cu multe polcuri¹³⁰ de oaste. Apoi, vrînd să-l vîneze pe dînsul fără de veste, s-a împiedicat de năvălirea celor de altă seminție, care s-au ridicat asupra țării ludeilor, silindu-l pe împărat să se întoarcă pentru a-i apăra pe aceștia. Atunci a adus marele David lauda aceasta lui Dumnezeu, Celui ce i-a primit rugăciunea și a dezlegat primejdia cea așteptată. „Și le-a pus înainte Psalmul acesta mai ales celor ce li se dă război de la cei nedrepti, ca învățătură de obște; pentru ca fiecare, asemenea lui David, să-l aducă cu toată umilînța rugăciune lui Dumnezeu, Celui ce, ca pe Proorocul, poate să-l izbăvească din mîna vrăjmașilor.”

Dumnezeule, întru numele Tău mîntuiește-mă

Zice: Destulă-mi este mie chemarea numelui Tău spre întemeiere. Așa săvîrșeau și dumnezeieștii Apostoli minunile cele mari, zicînd: „Întru numele lui Iisus Hristos, scoală-te și umblă!”

și întru puterea Ta mă judecă!

Drept ești - zice - și izvor al dreptății, deci judecă mie și celor ce îmi dau război cu nedreptate!

2 Dumnezeule, auzi rugăciunea mea,

Și nu numai aceasta, ci și:

ia în urechi graiurile gurii mele!

Adică: Primește rugăciunea mea cu multă milostivire. Pentru ce a zis așa?

3 Că străinii s-au sculat asupra mea,

Și nu numai aceasta, ci și:

¹³⁰regimente

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cei tari au căutat sufletul meu.

Am trebuință de ajutorul Tău - o Stăpîne! - și de sprijinire, fiind gonit de vrăjmași, care se nădăduiesc la prea-multă putere omenească, ținută și stăpînită cu multa dumnezeire¹³¹, și doresc a mă da morții. Și îndrăznesc acestea asupra mea, căci nu știu a Ta purtare de grijă, iar mai vîrtos o și defaimă pe dînsa. Că aceasta a adăugat, zicînd:

4 Și n-au pus pe Dumnezeu înaintea lor.

Și, după ce a cerut acestea rugîndu-se așa, cunoscînd ajutorul ce nu era departe, strigă:

5 Că, iată, Dumnezeu îmi ajută mie și Domnul este sprijinitorul sufletului meu.

6 Întoarce-va cele rele vrăjmașilor mei.

În loc de: „Groapă au săpat, și au deschis, și vor cădea în groapa pe care au făcut-o.” De aici, se roagă și către Preasfîntul Duh al lui Dumnezeu, zicînd:

Întru adevărul Tău, pierde-i pe dînșii!

7 De bună voie voi jertfi Ție,

Iar eu - zice - m-am învățat de darul Tău că mă vei învrednici de purtarea de grijă, și cu relele măiestrite asupra mea îi vei înfășura pe cei ce le lucrează, aducînd asupra lor dreaptă hotărîre. Că aceasta zice acest „întru adevărul Tău pierde-i pe dînșii”. Iar „de bună voie voi jertfi Ție” trebuie înțeles așa: Dobîndindu-le pe acestea, eu voi aduce Ție cu toată sîrguința jertfele cele plăcute și primite. Și a adăugat, învățîndu-ne felul lucrării de cele sfînte:

mărturisi-mă-voi numelui Tău, Doamne, că este bun.

8 Că din tot necazul m-ai izbăvit, și spre vrăjmașii mei a privit ochiul meu.

Zice: Voi aduce Ție jertfa de laudă, povestind facerile Tale de bine, că acest lucru îmi este de folos și mie, și tuturor celor ce se ajutorează de către Tine, și Ție dorit. Și este drept să fac acest lucru, după ce m-am izbăvit de primejdii de multe feluri și am văzut pieirea vrăjmașilor. Și Fericitul Pavel pomenește că aceasta e jertfa pe care o știe Stăpînul tuturor, luînd cu sine îndurările lui Dumnezeu și rugînd pe ucenicii darului așa: „Vă rog pe voi, pentru îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu.” Iar care este felul jertfei, a tîlcuit cînd a zis: „prin slujba voastră cea cuvîntătoare.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 54

Întru sfîrșit, întru cîntări, al priceperii lui David.

David a zis Psalmul acesta gonindu-se de Saul, cînd s-a strămutat și a fost silit a petrece în pustie. Dar el mai-nainte vestește vrăjmașiile ludeilor asupra Mîntuitorului și mai-nainte zugrăvește Patimile Stăpînului. Căci David - care era prigonit de Saul, cel

¹³¹ mulții dumnezei

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

căruia îi făcea bine, și vîndut de cunoscuți - mai-nainte vedea cu ochii Duhului că Stăpînul va pătimi la fel și va fi vîndut și răstignit de cei ce primiseră facerile Lui de bine. Pentru aceasta, deasupra-scrierea trimite la sfîrșit pe cititor și îi poruncește a lua aminte cu pricepere la cele zise, fiindcă judecata proorocească este acoperită și va primi sfîrșitul după multă vreme. Psalmul s-a numărat și „întru cîntări”, avînd o zugrăvire umbrită a Patimilor stăpînești, căci este drept a lăuda de-a pururea pe Cel ce a suferit a pătimi pentru mîntuirea oamenilor. Dar, luînd aminte la smerenia graiurilor, nimeni să nu le socotească nevrednice de înomenirea Mîntuitorului Hristos; ci să cugete că - dacă a suferit fiere, și oțet, și piroane, și spini, și scuiări, și palmuiri, și toată ocara și batjocura, și mai pe urmă a primit și moartea - apoi nu S-ar fi lepădat nici de smerenia cuvintelor, pentru că graiurile se cuvine să fie potrivite lucrurilor. Și al Lui este glasul: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre”; și iarăși: „Poruncă am luat ce să zic și ce să grăiesc și nimic de la Sine-Mi nu fac”; și: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu! Pentru ce M-ai lăsat?” Unele ca acestea le grăia după omenire, arătînd firea omenească și zidind neputința ludeilor.

Deci dumnezeiescul David ne învață aici nedreptatea făcută împotriva sa și mai-nainte zugrăvește umbrît ceea ce era să fie asupra Stăpînului Hristos, Dumnezeului nostru, fălindu-se cu împărtășirea pătimirilor și strigînd cu Pavel: „Eu - zice - port pe trupul meu rănile Domnului Iisus.” Și nu numai Proorocul, ci și toți cîți se împărtășesc de Patimile Lui pentru numele Lui se vor proslăvi, după cum zice dumnezeiescul Pavel: „Fiindcă împreună pătimim, ca să ne și proslăvim.” Aceasta este puterea scrierii-deasupra și, în scurt, a Psalmului de față. Și, începînd, Proorocul zice așa:

*Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea și nu trece cu vederea cererea mea!
2 Ia aminte spre mine și mă ascultă!*

Aduce multe feluri de rugăciuni, rugîndu-se să fie primite toate: Să nu mă treci cu vederea - zice - pe mine, cel ce mă rog cu jale, ia aminte spre mine cu milostivire și dă-mi ajutorul Tău!

3 Mîhnitu-m-am întru îngrijarea mea și m-am tulburat de către glasul vrăjmașului și de necazul păcătosului.

Zice: Pentru că - fiind ocărit, și supărat cu război de vrăjmașii ce mă nedreptățesc și gîndind multele lor vrăjmașii - m-am umplut de multă durere. Că „îngrijare” numește dumnezeiasca *Scriptură* necurmata cugetare. Și Simmah a tălmăcit tot așa acest stih: „M-am sitivit¹³² întru sine-mi grăind, și m-am vărsat și m-am risipit de glasul vrăjmașului, de supărarea necredinciosului.” „Vrăjmaș” și „necredincios” îl numește pe cel ce i s-a făcut bine, și el gătea uciderea făcătorului de bine.

Că a abătut asupra mea fărădelege și întru mînie a vrăjmășuit mie.

Simmah a zis mai luminat: „Au năvălit asupra mea întru păgînatate și cu mînie s-au împotrivit mie”. Și zice: Chibzuind rea socoteală, ei măiestresc a mea moarte.

4 Inima mea s-a tulburat întru mine și frica morții a căzut asupra mea.

5 Temere și cutremur a venit asupra mea, și m-a acoperit întunericul.

¹³² „m-am destrămat”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Văzînd vrăjmăşia lor şi măiestriile bîntuieiilor, mă înfricoşez, şi mă tem şi mi-aştept moartea. Şi nu e nici un lucru minunat dacă David, priveghînd şi fiind gonit de mulţi neprieteni, se temea de moarte, om fiind, şi sub *Lege* petrecînd şi văzînd de departe desăvîrşirea evanghelicească. Că şi Însuşi Stăpînul Hristos - măcar că de multe ori mai-nainte spusese, şi însemnase Patima Sa Sfinţilor Apostoli şi foarte greu îl certase pe dumnezeiescul Petru, cel ce se ruga să nu se întîmple Lui aceasta - în vremea Patimii, striga: „Acum sufletul Meu s-a tulburat.” Atîta îngrijare a slobozit dumnezeiasca fire să ia firea cea omenească, încît să asude picături de sînge, dar să se întărească de către Înger şi să biruiască temerea. Căci se cădea să se arate şi întru aceasta firea ce primeşte patima. „Şi, din multa îndelungă-răbdare pe care a avut-o către neamul omenesc, iubitorul de oameni a primit patimă cu trupul, vrînd să neguţătorească şi întru aceasta mîntuirea noastră. Deci zice toate aceste graiuri smerite, nu pentru temere - să nu fie! - ci pentru economie.”

6 Şi am zis: Cine îmi va da mie aripi ca de porumb, ca să zbor şi să mă odihnesc?

7 Iată, m-am depărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie.

Aşa a făcut Fericitul David, căci - ascunzîndu-se de Saul şi văzînd vrăjmăşia celor de altă seminţie care locuiau în Gat - a fugit în pustie, după cum ne învaţă *Întîia istorie a Împăraţilor*. La fel, Stăpînul Hristos S-a dus de multe ori în taină la munte, de multe ori în pustie, dîndu-Se în lături de pizma ludeilor. Dar vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care a voit a lua aripi de porumb, iar nu de altă pasăre, poftind darul duhovnicesc, care s-a arătat în chip de porumb.

8 Aşteptat-am pe Dumnezeu, Cel ce mă mîntuieşte de împuţinarea sufletului şi de vîfor.

Zice: Că, înconjurîndu-mă cu atîtea valuri, şi izbiri şi vîrtejuri de vînturi, aştept ajutorul dumnezeiesc şi mă mîngîi cu nădejdea lui.

9 Potopeşte-i, Doamne, şi împarte limbile lor,

Fiindcă chibzuiesc rea întocmire, risipeşte-le, Stăpîne, a lor unire la un gînd!

că am văzut fărădelege şi pricire în cetate!

10 Ziua şi noaptea o va înconjura pe ea peste zidurile ei;

Acest lucru l-au făcut o dată Asirienii, altă dată Egiptenii şi, multă vreme mai pe urmă, şi stăpînirea Romanilor.

fărădelege şi osteneală - în mijlocul ei, şi nedreptate.

11 Şi n-au lipsit din uliţele ei camăta şi vicleşugul.

Nu mi se pare că graiurile acestea se potrivesc Fericitului David, că Ierusalimul nici nu se ţinea de ludei întru acea vreme, nici nu se socotea cetate împărătească. Ci se pare că mai-nainte vesteşte aici împreună-pricirea Ierusalimului şi povesteşte felurile răutăţii ei: fărădelegea, nedreptatea, camăta şi vicleşugul pe care le îmbrăţişase, şi nu primea legile folositoare ale Mîntuitorului. Şi ni se cuvine a însemna că nu numai *Noul Testament*, ci şi *Legea Veche* muştră camăta, înjugînd-o pe aceasta cu fărădelegea, cu nedreptatea şi cu vicleşugul.

12 Că, de m-ar fi ocărit vrăjmaşul, aş fi răbdat, şi cel ce mă urăşte de ar fi grăit

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mari asupra mea, m-aș fi ascuns de dînsul.

În loc de: Dacă aș fi cunoscut vicleșugul lui asupra mea, m-aș fi ascuns de dînsul. Dar cele făcute asupra mea le socotesc ușor de suferit și de purtat, căci se lucrează de vrăjmași și de neprieteni, și, dealtfel, poate va fi cu puțință a scăpa și de războiul cel arătat.

13 Iar tu, omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu și cunoscutul meu,

14 care împreună cu mine te-ai îndulcit în mîncări, în casa lui Dumnezeu am umblat cu un gînd.

Mai prea-pricinuitor de mîhnire decît toți mi se pare că este omul casnic și prieten, de un gînd și de o masă cu mine, împreună hrănit cu mine, care - după ce s-a împărtășit de lucruri dumnezeiești și omenești - lucrează lucrurile neprietenilor și ale vrăjmașilor. Prin graiurile acestea, darul proorocesc ni l-a zugrăvit nouă arătat pe Iuda vînzătorul, care s-a hirotonisit povățuitor de Împăratul Hristos - că zice: „Pune-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul” - și s-a împărtășit de o masă cu Dînsul și de cuvinte tainice, și s-a făcut unealtă vrăjmașilor lui Hristos. În loc de „povățuitorul meu”, Simmah a tălmăcit: „prietenul meu”. Iar acestea nu se potrivesc nicidecum Fericitului David - că nimeni din cei prea-iubiți ai lui nu l-a vîndut pe dînsul cînd era gonit de Saul, căci nici Doeg, nici Zifeii nu erau din prietenii lui adevărați - ci se potrivesc istoriei proorocești a *Evangeliiilor*: „Cel ce mănîncă - zice - cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său.” Apoi, după ce a vestit mai-nainte vînzarea, proorocește și moartea fără de veste și de năprasnă a ucenicului cel viclean.

„Și pînă acum este cu puțință a vedea același vicleșug și ucidere înmulțindu-se la oarecari, după cum ne încredințează pe noi împlinirea lucrurilor. Că - împărtășindu-se nu numai de bucate și de toată altă hrană, ci încă părtași făcîndu-se dumnezeieștilor și negrăitelor Taine - vînd pe cei ce le dau lor acestea, și unii pe alții se vînd și moarte își gătesc, mijlocind între dînșii jurăminte. Iar Pavel nu încetează mărturisind întru toată lumea prin două lucruri nestrămutate, întru care este cu neputință să mintă Dumnezeu. Zic adică jurămîntul și credința, pe care oarecari nu știu cum să se ispitească a le strămuta, iar mai vîrtos le-au și strămutat, nepăzind scopul cel drept nici către făcătorii de bine, nici întru credință, nici spre Însuși Stăpînul tuturor.” Pentru aceea dar Duhul cel proorocesc, hotărînd asupra lor, zice așa:

15 Să vină dar moartea peste dînșii și să se pogoare la iad de vii! -

Îi îngrozește pe dînșii cu hotărîrea aceasta, vrînd să oprească socoteala lor cea rea. Așa un sfîrșit al vieții a primit Iuda, pentru că, după ce și-a legat grumazul cu ștreang, degrabă a pătimit moarte. După Cruce, și Iudeii au căzut întru asemenea primejdii, dîndu-se războiului rîmlenesc¹³³, căci nu au ieșit din viață după legea firii, ci omorîndu-se cu arme de război. Iar de s-ar și părea că vreunul din cei răi își sfîrșește viața cu moarte de obște, după înviere va primi îndoită munca împotriva sa, că zice: Păcatele unora sînt arătate și merg înainte la judecată, iar altora le urmează. Apoi, arată dreptatea pedepsei:

¹³³ Al Romanilor, cărora umaniștii noștri, începînd cu Miron Costin, le ziceau „Rîmleni”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că vicleșug este, în pribegiile lor, în mijlocul lor.

Zice: Odrăslind „în mijloc”, adică într-o însăși inimă lor, vicleșugul aduce asupra lor hotărârea pedepsei aducătoare de moarte. Iar „pribegie” numește viața de acum, într-o care pribegim, iar nu locuim. Și fericiți sînt cei ce socotesc pribegie viața aceasta, și nu locuire.

Apoi, după ce a zis cele lucrate de cei fără de lege, Proorocul își mută cuvîntul către cei nedreptățiți, dar nu părăsiți de ajutorul de sus:

16 Eu către Dumnezeu am strigat, și Domnul m-a auzit.

„Că nu numai pe Tatăl - zice Proorocul - m-am învățat a-L ruga, ci încă și pe Unul Născut Fiul Lui, Care, pentru multa iubire de oameni, va să primească puțin mai pe urmă iconomia după trup dintru mine. Deci, pentru aceea,”

17 Seara, și dimineața și amiază zi spune-voi și voi vesti, și va auzi glasul meu.

Și, primindu-se acesta, iubitorul de oameni Dumnezeu

18 Izbăvi-va cu pace sufletul meu de cei ce se apropie de mine, că întru mulți era cu mine.

Văzînd rugăciunea mea sîrguitoare - zice David - ce se aduce de mine noaptea și ziua, mă va izbăvi de vrăjmaș și îmi va dăruia pace; și nu numai mie, ci și tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dînsul. Iar acest „întru mulți era cu mine” arată că vrăjmașii erau mulți. Așa a tălmăcit și Simmah: „mulți au fost asupra mea”.

19 Auzi-va Dumnezeu, și-i va smeri pe dînșii

Căci - zice - este drept și mă știe Cel ce cearcă inimile și rărunchii.

Cel ce este mai înainte de veci.

Și, primind cererea mea, Dumnezeu, Cel ce este de-a pururea, îi va îmbrăca cu neputință pe cei ce mă vrăjmășuiesc.

20 Că nu este lor schimbare, că nu s-au temut de Dumnezeu.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Nu se schimbă, nici nu se tem de Dumnezeu”, adică nu-și schimbă socoteala lor cea rea și nu se tem de Dumnezeu. Pentru aceea, văzînd năravul lor nepocăit, Stăpînul îi va îmbrăca întru primejdiile zise mai-nainte.

Tins-a mîna sa spre răsplătire.

Ceilalți trei tălmăcitori au zis așa: „Tins-a mîna sa spre cei ce sînt în pace cu dînsul”, că Saul nu gonea pe vreun neprieten, ci pe făcătorul de bine, și pe casnicul și cunoscutul său. Nici Iuda n-a vîndut pe vrăjmașul său, ci pe Mîntuitorul și Dătătorul bunătăților. Deci acest „tins-a mîna spre răsplătire” se înțelege așa: Întinzîndu-și mîna să plătească răsplătirile, n-a adus nici un lucru bun, ci toate pline de răutate. „Iar Iuda și-a întins mîna nu numai spre a-L vinde, ci și ca să întoarcă acei treizeci de arginți, pe care, după spînzurarea lui, i-au aruncat în corban ucigătorii de Dumnezeu.” Acest lucru îl arată cele adăugate:

21 Spurcat-au așezămîntul Lui,

Pentru că, poruncindu-le dumnezeiasca Lege să iubească pe aproapele ca pe sine,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ei Îl goneau pe Făcătorul de bine ca pe un neprieten. Și nu numai, ci și cu Crucea L-au osîndit, pentru care a și adăugat:

împărțitu-s-au de mînia feței lor și s-au apropiat inimile lor.

Pentru că, slujind mîniei, unele grăiau, și altele se sfătuiau. Așa a tălmăcit Simmah: „Mai netede decît untul sînt gurile lor, dar bate război inima fiecăruia dintre dînșii.” Și cu acesta împreună-glăsuiește și stihul adăugat:

Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decît untul de lemn, și acelea sînt săgeți.

Așa erau și graiurile lui Saul, și ale ludei, căci Saul zicea către David: „Au tu ești, fiule David?”, iar Iuda: „Au doară eu sînt, Rabi?” Mai tîrziu, Iuda zice iarăși același cuvînt: „Bucură-te, Rabi! Și L-a sărutat pe Dînsul.” Și mulți, bolind la fel, zic către cei nedreptățiți de dînșii, ca și cum ar fi îmbrăcați cu prietenie: Au doară eu te-am nedreptățit? Graiurile acestea se aseamănă netezimii untului de lemn și a untului de vaci, iar sfătuirile - săgeților și sulițelor prea-ascuțite. Că mai vîrtos sulițe erau săgețile lor, după cum a tălmăcit Achila.

După ce a povestit ce i s-a întîmplat lui și după ce a adăugat vrăjmășiile și bîntuieștile asupra Stăpînului nostru, dumnezeiescul David aduce sfătuire tuturor oamenilor, poruncindu-le a avea nădejdea spre Dumnezeu:

22 Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni,

Nu numai că aici - zice - te va proslăvi, ci și întru învierea de-a doua te va învrednici de dumnezeiasca vedere. Drept aceea, să ai ocîrmuitor și hățuitor pe Dumnezeu, și spînzură cele ale tale de acea purtare de grijă, căci așa vei petrece neclătit și nemișcat. Pentru că zice:

nu va da în veac clătire dreptului!

Că, măcar de Îl va și slobozi cîndva să cadă în vreo ispită, dar Îi va da ajutor grabnic. Stihul se aseamănă foarte cu graiurile apostolești: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să vă ispitiți mai presus de ceea ce puteți, ci va face împreună cu ispita și împlinirea, ca să puteți a suferi.”

23 Iar Tu, Dumnezeule, pogorî-vei pe dînșii în puțul stricăciunii.

Pentru că Îi va da la pedeapsă necurmată pe cei ce îndrăznesc a vrăjmăși pe cel drept. Că „puț al stricăciunii” a numit munca nescăpată, fiindcă - precum cel ce a căzut în vreun puț plin de tină și de noroi este cu neputință a scăpa de pierzare din el - așa și cel ce se pedepsește de Dumnezeu nu poate să afle mîntuire într-alt fel. Și zice - o ticăloșilor! - ascultați:

24 Bărbații sîngiurilor și ai vicleșugului nu-și vor înjumătăți zilele lor,

Pentru că Tu, Doamne, aduci grabnică moarte asupra celor ce voiesc a trăi cu ucideri și cu vicleșug, nelăsîndu-i să trăiască vremea legiuită, iar eu - zice David - și cîți ca mine nădărdim ajutorul de sus ne vom mîntui. Iar prin cele de aici înainte a tîlcuit mai luminat acest lucru, zicînd:

iar eu, Doamne, voi nădărdui spre Tine.

Că, știind puterea și dreapta Ta hotărîre, aștept ajutorul de la Tine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 55

Întru sfîrșit, pentru norodul care se depărtase de la cele sfinte.

*Lui David, întru scrierea stîlpului,
cînd l-au prins pe el cei de alt neam în Gat.*

Scrierea-deasupra însemnează că înțelegerea Psalmului este îndoită, potrivit-se și lui David, și norodului ce se robise și fusese silit a locui în țară străină, și încă multora din cei de aici înainte. Căci acest „pentru norodul ascuns de la cele sfinte și cuvioase” însemnează ori: „robit și despărțit de sfînta cetate”, care era Ierusalimul, ori: „cel ce se depărtează el însuși de Dumnezeu, de la credința către Dînsul”. Că foarte se aseamănă patimile lor, căci și norodul Iudeilor sluja Babilonienilor de altă seminție, și David, fugind de Saul, s-a făcut nemernic¹³⁴ celor de altă seminție. Se cuvine însă a ști că Proorocul a mers în Gat de două ori. Întîi, bănuindu-l aceia că este vrăjmaș și primejduindu-se, a fost slobozit și a scăpat fățarnicind nebunia și ieșirea din minte; iar pe urmă, aflînd îndrăzneală, a petrecut acolo cu pace. Dar Psalmul acesta l-a scris după ce a pătimit primejdia dintîi.

Miluiește-mă, Dumnezeule, că m-a călcat omul, toată ziua dîndu-mi război m-a necăjit.

2 Călcatu-m-au pe mine vrăjmașii mei toată ziua,

Zice: Fiind gonit și supărat cu război de vrăjmași feluriți, aștept totdeauna a Ta iubire de oameni, o Stăpîne! Iar pe acest „toată ziua”, Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi”, adică „necurmat și neîncetat”.

că mulți sînt cei ce se luptă cu mine de la înălțime.

Nu mă tem - zice - de bunele-norociri ale oamenilor, în nădejdea căroră au pornit războiul împotriva noastră. Că „înălțime” a numit buna-norocire vremelnică de acum, pe cea de o zi, nestatornică, stricăcioasă, pe cea care curge nu după multă vreme. Apoi, ne învață de ce nu se cuvine a ne teme de cei ce se fălesc pentru bunele-norociri:

3 Ziua nu mă voi teme, și voi nădăjdui spre Tine.

Zice: Avînd al Tău ajutor, nu mă tem de buna-norocire vremelnică. Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Ori în care zi m-aș fi temut, spre Tine am nădăjduit.” Împotriva fricii - zice - pun cutezarea spre Tine. Deci bine a pus pe acest „iar eu voi nădăjdui spre Tine”, în loc de: Nu este altcineva care să poată izbăvi pe cei supărați de cei ce-i vrăjmășesc, fără numai singură purtarea Ta de grijă, o Stăpîne! Iar prin ce a zis mai departe a strălucit acest stih mai luminat:

4 Întru Dumnezeu voi lăuda cuvintele mele,

Lăudate - zice - sînt înaintea lui Dumnezeu rugăciunile întinse prin pocăință, pe care nu voi înceta aducîndu-le Lui.

¹³⁴ venetic, străin

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie trupul.

„Trup” a numit pe oamenii ce au viața groasă și tîrîtoare pe jos, și zice: Grăind, împodobesc ale mele cuvinte cu pomenirea lui Dumnezeu și, dîndu-mi-se război, îi defaim pe neprieteni, bizuindu-mă purtării Tale de grijă.

5 Toată ziua cuvintele mele au urît, împotriva mea - toate gîndurile lor spre rău.

Zice: Tot gîndul ei îl pornesc spre vrăjmășiile împotriva mea, întorcîndu-se de la cuvintele mele ca de la niște mincinoase și lepădînd răspunsul meu. Și este cu putință a vedea pe mulți pătimind același lucru pînă în vremea de acum, de la oameni și de la draci.

6 Locui-vor și se vor ascunde, aceia călcîiul meu vor păzi, așteptînd sufletul meu.

Simmah a tălmăcit mai luminat acest stih: „Se adunau pe ascuns - zice - și urmele mele le pîndeau, așteptînd sufletul meu.” Prin cele zise, a arătat puterile lor, pîndirile și bîntuierile.

7 Pentru nimic îi vei împinge pe dînșii,

Lesne îți este Ție și foarte ușor - zice - a-i împinge pe dînșii, și a-i surpa și a-i da morții. Căci acest „pentru nimic”, l-a pus în loc de: „fără osteneală, cu lesnire”.

Întru mînie noroade vei sfărîma.

Că nu numai pe aceștia, ci și pe toți cei ce voiesc și aleg a trăi întru fărădelege îi vei da la munca plină de urgie.

8 Dumnezeule, viața mea am spus Ție.

Zice: Toate ale mele îți sînt arătate Ție: lucrurile, graiurile, gîndurile. Așa a tălmăcit și Simmah: „Cele din lăuntrul meu sînt numărate de Tine.”

Pus-ai lacrimile mele înaintea Ta, ca și întru făgăduința Ta.

Ai căutat - zice - spre lacrimile mele, și ai împlinit făgăduințele: căci, legiuind, Tu Te-ai făgăduit să ascuți și să auzi pe cei nedreptățiți ce suspină, după cum zice în Lege: „Va suspina către Mine, și îl voi auzi pe dînsul, că milostiv sînt.”

9 Întoarce-se-vor vrăjmașii mei înapoi

Primind Tu a mea cerere, neprietenii vor fugi și vor înceta din semeție și dîrzenie.

ori în ce zi Te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu ești Tu.

Că, primindu-mi Tu cererea, mă încredințez prin înseși lucrurile cîtă purtare de grijă ai pentru mine.

10 Întru Dumnezeu voi lăuda graiul, întru Dumnezeu voi lăuda cuvîntul. Spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

Bună este și aici judecata proorocească, ce aduce rugăciunea Preacuratei și de o ființă Treimi, și zice: Nu sufăr nici a grai fără chemarea Ta, ci și un mic grai grăind, ori rostind cuvinte mai lungi, le voi împodobi cu a Ta numire și, nădăjduindu-mă Ție, voi defăima vrăjmășiile omenești.

11 Întru mine sînt, Dumnezeule, rugăciunile ce voi răsplăti laudei Tale.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Voi plăti făgăduințele - zice - cu bună cunoștință. Că „rugăciuni” numește făgăduințele către Dumnezeu. Așa și în alt loc: „Răsplăti-voi Ție rugăciunile mele, pe care le-au osebit buzele mele și le-a grăit gura mea într-o necazul meu.” Apoi, ne învață pentru ce sînt făgăduințele:

12 Că ai izbăvit sufletul meu din moarte, ochii mei de lacrimi și picioarele mele din alunecare.

După ce m-ai împlătosat, și m-ai întemeiat și după ce m-ai încredințat că am nădăjduire întărită, într-o acestea voi împlini și cîntarea mea de acum.

Bine voi plăcea înaintea Domnului în lumina celor vii.

Că, după ce am dobîndit atîtea faceri de bine și m-am ridicat deasupra multor bîntuiri, mă voi griji de a Ta slujbă și voi alege viețuirea care Ție Ți va fi plăcută iar mie îmi va pricinui viață veșnică și lumina făgăduită celor ce petrec după Lege. Iar acestea - după cum am zis - se potrivesc și Fericitului David, și celor ce erau robiți în Babilon. Se potrivesc încă și nouă, celor ce pătimim multe bîntuiri de la oameni și de la draci, dar scăpăm de vătămare prin dumnezeiasca purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 56

Întru sfîrșit, să nu strici, al lui David, întru scrierea stîlpului, cînd fugea el de la fața lui Saul în peșteră.

Scăpînd și de primejdia cea dintîi, și de cea de a doua, marele David a scris dumnezeiasca facere de bine ca într-un stîlp, într-o pomenire. Încă și Psalmul de față, ca și cel dinainte, trimite pe cititor la „sfîrșit”, fiindcă amîndouă proorocesc lucrurile ce vor să fie: acela a vestit mai-nainte cele pentru norod, iar acesta mai-nainte propovăduiește chemarea neamurilor. Și este adăugat acest grai: „să nu strici”, care ne descoperă gîndul lui David. Fiindcă putea să-l ucidă pe Saul, și cu junghierea lui să strice războiul și să ia împărăția, dar nu a suferit să facă așa, zicînd către sine: Să nu strici fapta bună a nepomenirii de rău. Și istoria amintește cuvintele lui: „Să nu-mi dea mie Dumnezeu - zice - să-mi tind eu mîna spre Saul, că este unsul Domnului.” Deci după cuviință a adăugat acest „să nu strici” lîngă scrierea-deasupra, învățîndu-ne ce fel de gînduri a avut ca să nu ucidă pe vrăjmaș.

Miluieste-mă, Dumnezeule, miluieste-mă, că spre Tine a nădăjduit sufletul meu! Și în umbra aripilor Tale voi nădăjdui, pînă ce va trece fărădelegea.

Fiind închis în peșteră și văzîndu-i pe neprieteni prinși în mîna lui, Proorocul vestește dumnezeiasca milă și arată nădejdea către Dumnezeu. Iar „umbră a aripilor”, de multe ori am tîlcuit că numește dumnezeiasca purtare de grijă. Îndoirea milei, adică a lui „miluieste-mă”, arată covîrșirea primejdiei. Iar pe acest „pînă ce va trece fărădelegea”, Achila l-a tîlmăcit mai luminat: „pînă ce va trece bîntuirea”, iar Simmah: „pînă va trece supărătorul”. Deci: Nu voi înceta - zice - rugîndu-mă, pînă ce nu mă voi izbăvi de cei ce mă bîntuiesc - că Cei 70 i-au numit „nelegiuire” pe

bîntuitori, din faptele lor.

2 Striga-voi către Dumnezeu cel prea-înalt, Dumnezeu cel ce a făcut mie bine.

Zice: Avînd ca dascăl cercarea dumnezeiescului ajutor, mă rog după obicei a-l dobîndi pe acesta. Iar „strigare” numește sîrguința sufletului.

3 Trimis-a din cer și m-a mîntuit, dat-a spre ocară pe cei ce mă calcă pe mine.

Că, învrednicindu-mă - zice - de a Ta purtare de grijă, ai arătat vrednici de rîs pe neprietenii mei. Încă și istoria ne învață că, după ce Saul s-a sculat și s-a depărtat, David i-a urmat și i-a arătat facerea de bine din noaptea aceea, cum - prinzîndu-l în mîna lui - nu a adus asupra-i rana de moarte. Și acest lucru era ocară prea-mare celui mîntuit, ce gonia pe mîntuitorul său. Deci pentru aceea strigă, mulțumind:

4 Trimis-a Dumnezeu mila Sa și adevărul Său și a izbăvit sufletul meu din mijlocul puilor de lei.

Dobîndind - zice - dreapta iubire de oameni, m-am izbăvit de fierimea¹³⁵ războinicilor (adică de năravul ca de fiară), căci au năvălit ca niște lei, vrînd să mă rupă. Și a înjugat adevărul cu mila, arătînd dreptatea iubirii de oameni.

Adormit-am tulburat.

Teodotion a tălmăcit acest grai așa: „adormit-am împreună cu cei ce mă cheltuiau”, Achila: „cu cei ce mă mînceau”, iar Simmah: „cu cei ce mă ardeau”, în loc de: Adormit-am cu gîndurile ce mă cheltuiau mai de tot, căci mă mușcau adînc, mai să-mi și ardă mintea de tot. Deci - zice - după cuviință mă tulburam, fiind silit a dormi între unii ca aceștia. Căci pe Saul și pe cei ce împreună îl cheltuiau i-a numit și „arzători”, și „mîncători”, și „pui de lei”, tîlcuind socoteala lor fierească și năravul ucigaș. Și ne învață mai luminat acest lucru prin cele de aici înainte:

Fiii oamenilor: dinții lor - arme și săgeți, și limba lor - sabie ascuțită.

După ce i-a numit pe aceia „pui de lei”, a pomenit și dinții, asemănîndu-i pe dînșii cu ascuțiturile și cu săgețile, și limba - cu sabia ascuțită. Și prin toate însemnează sfaturile lor ucigașe.

5 Înălță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pămîntul - slava Ta!

Și vrednic lucru este a Te lăuda pe Tine pentru toate, Cel ce ești crezut că petreci în cer și umpli tot pămîntul de mărirea Ta. Și Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, și de lauda Ta este plin pămîntul.” Iar pe acest „înălță-Te” l-a pus în loc de: Arată-Ți tuturor oamenilor înălțimea Ta!

6 Cursă au gătit picioarelor mele și au împilat sufletul meu.

Și nu s-au îndestulat cu aceasta, ci și:

Săpat-au înaintea feței mele groapă, și au căzut într-însa.

Punîndu-mi curse și așezîndu-mi pîndiri, s-au vînat ei de noi și s-au prins întru cursele lor.

135 cruzimea

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, cînta-voi și voi lăuda întru mărirea mea.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Întemeiată este inima mea.” Și zice: Văzînd arătată purtarea Ta de grijă, nu mă mai tem de feluritele măiestrii ale vrăjmașilor, ci sînt gata și sprinten a urma graiurilor Tale și a lăuda facerile Tale de bine.

8 Deșteaptă-te, mărirea mea, deșteaptă-te, psaltire și alăută!

De aici își poruncește lui-și a aduce dumnezeiasca laudă. Iar „slavă a sa” numește darul proorocesc, iar pe sine - „psaltire și alăută”, ca cel ce s-a făcut unealtă a Duhului.

Scula-mă-voi dimineată.

9 Mărturisi-mă-voi Ție întru noroadе, Doamne, cînta-voi Ție întru neamuri.

Nu numai acum - zice - voi aduce Ție această cîntare de laudă, ci și după ce va răsări Lumina cea adevărată, și va risipi noaptea lungă a neștiinței și va arăta zorile zilei așteptate, prin venirea Lui către noi în trup și prin baia nașterii și a zidirii de a doua oară. Voi fi dascălul tuturor neamurilor și noroadelor și - folosind gurile lor ca pe niște strune - voi cînta cîntare de mulțumire. Pentru ce - o Proorocule? Spune-ne pricina și chipul!

10 Că s-a mărit pînă la ceruri mila Ta și pînă la nori adevărul Tău.

Că nu numai cerul și Îngerii ce își au locuința întru acesta au cunoscut mila Ta, dar și prin nori ai arătat adevărul Tău. Iar dumnezeiasca *Scriptură* numește „nori” pe cei învredniciți de dumnezeiescul dar. Dumnezeul tuturor ne învață aceasta prin Isaia Proorocul, care - după ce a zis pentru Israil: „Voi părăsi via Mea, și nu se va mai tăia, nici se va mai săpa” - a adăugat: „Și norilor voi porunci să nu plouă peste dînsa.” Că, precum norii primesc pricinile ploii de aiurea, așa și Proorocii și Apostolii, învățîndu-se de dumnezeiescul dar, au adus sufletelor oamenilor dumnezeiasca adăpare.

11 Înălță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pămîntul - slava Ta!

Că, arătîndu-se de sus adevărul prin norii cei duhovnicești, adică prin Prooroci și Apostoli, prea-înalt S-a arătat Domnul tuturor, Făcătorul cerului și al pămîntului, primind de la oameni laudă în tot pămîntul și marea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 57

Întru sfîrșit, să nu strici. Al lui David, spre scrierea stîlpului.

De aceeași înțelegere se ține și Psalmul acesta, povestind răutatea lui Saul și a celor ce ca dînsul au socoteala cumplită și mințirea cuvintelor. Căci el, jurîndu-se de multe ori să strice vrajba, a călcat toate jurămintele. Și iarăși este adăugat acest „să nu strici”, fiindcă, după ce l-a prins de două ori în mînă, David n-a voit a-l ucide pe Saul.

De grați dreptate după adevăr, cele drepte judecați, fiii oamenilor!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Acestea le grăiește către Saul, care se jurase că nu-l va mai goni, dar s-a ostășit asupra-i, peste jurăminte. Și zice: Tu fă-te judecător al acelor lucruri de tine și scoate hotărîrea bună și dreaptă. Iar dacă nu poți să cunoști a ta boală ori să te faci doctor al acesteia, cum vei găti altora doctoria adevărului? Nu vei putea zice.

2 Pentru că în inimă fărădelegi lucrați pe pământ, nedreptate mîinile voastre împletesc.

Ale tale - zice - sînt și graiurile de pace, și sfaturile rele și măiestriile feluritelor bîntuiei; deci vezi dacă se potrivesc lucrurile tale cu cuvintele. Căci în zadar ți-am încredințat judecata mea ție, celui ce nu suferi a judeca cu dreptate.

3 Înstrăinatu-s-au păcătoșii din matcă, rătăcit-au din pîntece, grăit-au minciuni.

Zice: De mult v-ați depărtat pe sine-vă de la adevăr și ați îmbrățișat minciuna. Iar a zice minciuna și urîciunea către aproapele este de laudă mai vîrtos în vremea de acum, după cum s-a zis de noi mai sus.

Pe acest „din matcă și din pîntece” l-a adăugat fiindcă Dumnezeu a cunoscut lucrurile lor mai-nainte de plăsmuirea lor. Așa a zis și către Ieremia: „Mai-nainte de a te plăsmui Eu pe tine în pîntece te știu, și mai-nainte de a ieși tu din matcă te-am sfințit”; și, către Faraon: „Întru însuși acest lucru te-am ridicat Eu pe tine, ca să-mi arăt Eu puterea Mea întru tine.” Dar nu mai-nainte cunoștința lui Dumnezeu l-a făcut rău pe Faraon sau sfînt pe Ieremia, ci El mai-nainte a cunoscut lucrul ce va să fie, ca un Dumnezeu.¹³⁶

4 Mînia lor este după asemănarea șarpelui,

Aduce aminte pomenirea de rău și vrăjmășia șarpelui.

ca a unei aspide surde, care își astupă urechile sale.

5 Care nu va auzi glasul descîntătorilor, al doctorului ce doctorește cu înțelepciune.

Și își astupă urechile ca aspida, căreia îi place să facă acest lucru pentru covîrșirea răutății, ca să nu se îndulcească de cîntări, nici să se supună doctoriei gătite de cel ce se numește „înțelept”, adică descîntătorului fiarelor. (Nu-l numește cu adevărat înțelept pe acesta, ci socotit așa de către unii, precum zice și de cei înțelepți a face rău, care nu au cunoscut binele: „Unde este înțeleptul, unde - cărturarul?”) Așadar, cu toate că Fericitul David a rostit multe cuvinte către Saul, numindu-se pe sine rob al lui iar pe acela domn și împărat și arătîndu-i prin înseși lucrurile că nu-i voiește junghierea, acela nu s-a înduplecat să strice vrajba. Deci prea-potrivit l-a asemănat pe dînsul cu aspida, care nu este surdă după fire, ci își astupă urechile și leapădă răsunarea cîntării.

Iar pe acest „glasul descîntătorilor, al doctorului care doctorește cu înțelepciune”, Simmah l-a tălmăcit așa: „se cîntă cu cîntece ale înțeleptului”, încît arătat este că doctoria a numit-o cîntare, ca dintru aceasta să facă arătată uciderea lui Saul și a celor ca dînsul, „ori în ce fel de vrednicie, și treaptă sau loc ar fi”, cum s-a zis de noi mai sus.

¹³⁶ Vrea să spună că nu există pre-destinare: omul este deplin liber să-și schimbe cursul vieții, dar Dumnezeu cunoaște dinainte drumul pe care îl va urma fiecare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Bine ar fi înțeles cineva dacă ar fi socotit că acestea s-au zis și asupra ereticilor, asupra arienilor¹³⁷, și evnomienilor¹³⁸, și macedonienilor¹³⁹, și a celor ce bolesc cu dogme asemenea cu aceia. Pentru că și pe dînșii, cu dreptate i-ar fi numit cineva cîntători și descîntători, și maică ce într-o scurtă clipeală de vreme naște iar pe cei născuți a doua oară (botezați adică), arătat fiind că ei cunosc tainele: căci se obișnuiesc a boteza în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh și după ieșirea celor trei afundări. Cei ce v-ați învrednicit de punerea de fii știți ce zic. Ereticii aceștia predanisesc boală prea-cumplită celor așa-zis botezați de dînșii, iar mai bine să zic cufundați, unii zicînd: „slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfîntul Duh”, iar alții: „slavă Tatălui și Fiului întru Sfîntul Duh”. Astfel, pe închinata Dumnezeire cea nedespărțită - Care de-a pururea Se află întru Tatăl, și în Fiul și în Sfîntul Duh - ei o iau și o înțeleg întru treime de dumnezei. Iar mai vîrtos predanisesc: „mare, și mic și mai mic”, despărțind cu cumpănă a nepotrivirii, prin limbă bîrfitoare, dumnezeirea Preacuratei Treimi cea prea-necumpănită, și întru o Ființă, întru o Împărăție, întru o Domnie, întru o Dumnezeire, întru o putere și întru toate cîte se cuvin fericirii Acesteia. Ticăloșii către care mai ales s-a zis proorocia s-au obișnuit a numi cu obrăznicie pe Tatăl: „Dumnezeu și Împărat”, pe Fiul: „Domn, și slujitor” al Aceluia și făptură făcută de Dînsul mai-nainte de celelalte făpturi; iar pe Duhul Sfînt: „rob și slujitor al Fiului”. Că nu numai către Saul și către cei ca dînsul a zis Preasfîntul Duh, prin cinstită limba Proorocului:

6 Dumnezeu va zdrobi dinții lor în gura lor,

Dumnezeu, văzătorul tuturor, va arăta deșarte măiestriile lor împotriva noastră:
măselele leilor le-a sfărîmat Domnul.

În Psalmul dinainte i-a numit pe dînșii „pui de lei”, iar aici: „lei”; de aceea a pomenit „dinți” și „măsele”, numind „măsele” dinții cei mai din launtru, cu care mărunțim hrana. Deci așa ne-am învățat că Dumnezeuul tuturor va risipi felurile lor vrăjmășii și clevetiri.

7 De nimic se vor face, ca apa ce trece.

Vor fi - zice - lesne defăimați, asemenea apei ce se risipește și care este cu totul netrebnică.

Întinde-va arcul Său pînă unde vor slăbi.

Că nu încetează îmbulzindu-i pe dînșii cu pedepsele, pînă cînd va risipi puterea lor, aducînd asupra lor topire și risipire:

8 Ca ceara ce se topește vor lipsi,

După ce îi va ajunge înfocatul vifor aducător de moarte și îi va apuca pe dînșii.

¹³⁷ Ucenici ai marelui ereziarh și hulitor Arie, cel care nu recunoștea pe Hristos ca Dumnezeu, spunînd că Mîntuitorul este prima făptură zidită de Dumnezeu Tatăl. Arienii, măcar că știau dogmele și se numeau „Creștini”, îi mai botezau o dată pe cei deja creștinați, așa cum arată Fericitul Teodorit în continuare.

¹³⁸ Ucenici ai ereziarhului Evnomie. Evnomienii și macedonienii nu primeau Dumnezeirea ca Ființă Unică, Firea cea împreună a nedespărțitei și neamestecatei Treimi, lepădîndu-se cu alte cuvinte de Sfînta Treime.

¹³⁹ Vezi nota dinainte.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

căzut-a foc peste dînșii, și n-au văzut soarele.

Ca niște ceară ce se apropie de foc și se topește, așa se vor risipi și se vor lipsi de viață, că aceasta a zis „și n-au văzut soarele”, fiindcă cei ce mor nu pot să vadă razele soarelui.

9 Mai înainte de a cunoaște spinii voștri ramnul, ca pe niște vii, ca întru mînie îi va înghiți pe dînșii.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Mai înainte de a ajunge spinii voștri să se facă ramn¹⁴⁰, furtuna îi va ridica încă de vii, ca pe unii cu totul uscați.” *Dumnezeiasca Scriptură* numește „spin” tot păcatul, iar „ramnul” este spin, dar se face prea-mare, și se aseamănă copacului, și aruncă și sloboade venin prea-cumplit. Deci proorocia îngrozește cu pedeapsă grabnică și pe Saul, și pe ajutătorii acestuia, zicînd: Mai-nainte de a crește răutatea voastră - încît să se asemenea ramnului, adică spinului celui prea-mare, care este răutatea cea prea-rea - vă va apuca pe voi rană slobozită de Dumnezeu și vă va pierde. Că acest lucru a zis „îi va înghiți”: că, precum hrana ce se macină, și se mărunțește de măselele dinților, și se înghite și de aici se face nevăzută - așa și voi vă veți da uitării. Care lucru s-a și întîmplat cu adevărat, că - după puțină vreme - primind rana întru războiul celor de altă seminție, Saul nu a mai crescut răutatea, ci nevrînd a oprit și a dezlegat războiul împotriva lui David.

10 Veseli-se-va dreptul cînd va vedea izbîndă, mîinile sale își va spăla întru sîngele păcătosului.

Privind pe lucrătorul răutății muncindu-se, grijitorul faptei bune se veselește, dar nu batjocorindu-l pe acela, ci văzînd dumnezeiasca purtare de grijă care nu suferă a trece cu vederea pe cei nedreptățiți. Și își spală mîinile, nu roșindu-le și pîngărindu-le cu sînge, ci arătîndu-se pe sine nevinovat și despărțit de răutatea aceluia. Nu și le spală „întru sînge”, după cum au socotit oarecari, ci „de sînge”, fiindcă n-a avut cu acela nici o împărtășire.

11 Și va zice omul: Dacă este roadă dreptului cu adevărat, apoi negreșit este Dumnezeu judecîndu-i pe dînșii pe pămînt.

Acest „apoi negreșit” este pus aici întăritor și adevăritor. Și zice că, văzînd pe cel ce trăiește cu păgînatate pedepsindu-se în viața aceasta, fiecare va mărturisi că este Dumnezeu, Care privește peste cele ce se fac, și le ocîrmuiește pe toate cu înțelepciune, și dreptilor le va împărți rodirile potrivite, iar pe cei ce le-au ales pe cele împotrivnice îi va pedepsi și va aduce asupra lor pedepsele vrednice.

TÎLCUIREA PSALMULUI 58

Întru sfîrșit, să nu strici, al lui David, spre scriere stîlpului. Cînd a trimis Saul și l-a păzit pe el în casa lui, ca să-l omoare.

Fiind rob de zavistie, Saul măiestrea moartea lui David. Și oarecînd, ospătîndu-se

¹⁴⁰ Creangă vînjoasă pe care cresc spinii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

împreună cu dînsul, a voit să-l însulițeze cu sulița. Ferindu-se David și scăpînd de moarte, Saul s-a ispitit iarăși să-l prindă și, trimițînd pe oarecari, le-a poruncit a-i păzi casa, arătînd vădită vrăjmășie. Dar soția lui David (Micol, fiica lui Saul) i-a spus aceasta bărbatului său și l-a făcut de a fugit pe fereastră. Iar ea, luînd haine (după cum ne învață istoria), a făcut patul, și a alcătuit cu hainele un chip de bolnav și l-a arătat de departe celor rînduiți să păzească, zicînd că David este supărat de oarecare boală. Acestea s-au întîmplat noaptea, iar la ziuă meșteșugirea s-a făcut prea-arătată lui Saul și ostașilor săi. Deci întru acea vreme, scăpînd de pîndire, a scris Fericitul David Psalmul acesta. Dar zice puține din cele făcute atunci, iar pe cele mai multe le proorocește, primind raza dumnezeiescului Duh, mai-nainte văzînd turbarea ludeilor asupra Mîntuitorului și Dumnezeului nostru: pentru că, străjuind cu ostașii mormîntul Stăpînului, și ludeii au aflat hainele după ce s-a făcut ziuă, dar nu l-au văzut pe mortul străjuit, Care înviase, dezlegînd și stricînd stăpînirea morții. Deci, văzînd ale sale pîndiri și mai-nainte văzînd că Dumnezeul lui Israil - Ziditorul și Stăpînul tuturor, Care avea să iasă dintr-însul după trup - va pătimi de la ludei mai grele vrăjmășii, Fericitul David mai-nainte vestește chemarea neamurilor și risipirea ludeilor.

Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Dumnezeule, și de cei ce se scoală asupra mea izbăvește-mă!

Dreaptă este cererea Proorocului, că s-a rugat a se izbăvi de cei ce îi dădeau război cu nedreptate. Apoi, povestește scopul acestora:

2 Izbăvește-mă de cei ce lucrează fărădelegea și de bărbații sîngiurilor mă mîntuiește!

Zice: Ucigași sînt, și vrăjmași și nelegiuți, căroră nu le-am adus nici o vătămare sau pagubă.

3 Că, iată, au vînat sufletul meu, pusu-s-au asupra mea cei tari.

Punînd la cale măiestrii de tot felul, se ispitesc a mă ucide, bizuindu-se pe a lor putere. Dar - zice - poate caută a mă pedepsi fiind ei mai-nainte nedreptățiți de mine. Deci pentru aceea adaugă:

4 Nici fărădelegea mea, nici păcatul meu, Doamne,

Nici un lucru de mîhnire - zice - nu s-a făcut de la noi către dînșii, ci măiestresc moartea mea neavînd nimic să mă învinovățească:

fără de nelegiuire am alergat și m-am îndreptat,

Acestea se potrivesc mai adevărat nu lui David, ci Celui din David, Care este și Domn lui David. Singur Acela n-a făcut păcat, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui: căci nimeni nu este fără de păcat, fără numai unul Dumnezeu, și Acesta este Însuși Cel ce, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat din David. Dar și Fericitul David zice acestea, ca întru închipuire, nemărturisind că e fără păcat, ci învățîndu-ne că pătimea pîndiri de tot felul fără a-l nedreptăți cu nimic pe Saul, ci făcîndu-i bine de multe ori. Așa a tălmăcit și Simmah: „Nefiind păcat, aleargă ca să-l bată.”

5 scoală-Te întru întîmpinarea mea și vezi!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Pe Tine, Care pe toate le şti arătat, Te rog să Te faci judecător al acestui lucru.

Şi Tu, Doamne Dumnezeul Puterilor, Dumnezeul lui Israil, ia aminte a cerceta toate neamurile!

Privind nepăcătuirea întru singur Cel născut după trup dintru dînsul şi mai-nainte văzînd cu duhul nebunia ludeilor asupra Lui, Îl roagă pe Domnul Puterilor şi Dumnezeul lui Israil să lase negrijiţi pe ludei, şi toată purtarea de grijă să o mute spre neamuri şi să le strălucească cu lumina cunoştinţei de Dumnezeu. Şi, după ce le-a vestit pe acestea neamurilor, mai-nainte vesteşte şi pedepsele ludeilor:

Să nu Te milostiveşti spre toţi cei ce lucrează fărădelegea!

Îngreţoşîndu-se de covîrşirea păgînatăţii - de vreme ce vedea Crucea cu ochi prooroceşti şi i se părea că aude pe Domnul slavei zicînd: „Părinte, lasă-le lor păcatul, că nu ştiu ce fac!” - se roagă ca ei să nu dobîndească nici o iertare. Apoi, mai-nainte le vesteşte lipsa hranei celei duhovniceşti, care va să fie:

6 Întoarce-se-vor către seară, şi vor flămînze ca un cîine şi vor înconjura cetatea.

Zice: Precum cîinii obişnuiesc noaptea a înconjura uliţele cetăţilor, fiind siliţi de lipsa pîntecelui, aşa se vor face aceştia goi de toată purtarea de grijă duhovnicească, şi nu vor dobîndi nici darul proorocesc şi se vor face pustii de tot de purtarea de grijă arhierescă. Şi ca nişte cîini vor fi înconjurînd, neînvrednicindu-se a se împărtăşi nici măcar din fărîmiturile ce cad de la masa domnilor lor, după glasul evanghelicesc. Apoi, ne învaţă mai luminat pricina pedepsei:

7 Iată, aceia vor grăi cu gura lor, şi sabie - în buzele lor, că: Cine a auzit?

Cu limba - zice - lucrează uciderea, grăind cuvintele ca suliţă şi sabie ascuţită. Şi lucrurile mărturisesc cuvintelor acestora, căci cu limba L-au răstignit pe Stăpînul, strigînd: „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L pe El! Sîngele Lui - asupra noastră şi asupra feciorilor noştri!” Şi, prin oastea lui Pilat, au pus lucrul deasupra cuvintelor, adică lucrul a urmat cuvintelor, şi L-au răstignit pe Mîntuitorul pe Cruce. Acest lucru l-a zis şi cuvîntul proorocesc: „Aceştia vor grăi cu gura lor, şi sabie - în buzele lor, că: Cine a auzit?” Adică folosesc cuvinte în loc de sabie şi lucrează ca şi cum n-ar fi nimeni să vadă, căci aşa se înţelege acest „cine a auzit?”. Deci le îndrăznesc pe acestea ca şi cum nimeni n-ar privi, nici n-ar auzi cele ce se fac, şi ca şi cum nimeni nu i-ar pedepsi. Că această înţelegere a tălmăcit şi Simmah şi, în loc de „cine a auzit?”, a pus: „ca şi cum nimeni n-ar auzi”. Pentru care, mai-nainte văzînd înţelegerea aceasta a lor, David adaugă, zicînd:

8 Şi Tu, Doamne, Îţi vei rîde de dînşii,

Deci ei le îndrăznesc pe acelea, iar Tu auzi, şi vezi şi Îţi rîzi de deşertăciunea lor.

de nimic vei face toate neamurile.

Nu numai pe aceia, ci toate neamurile Îţi este lesne Ţie a le birui. Aşa a zis şi dumnezeiescul Isaia, sîrguindu-se a arăta covîrşirea dumnezeieştii puteri: „Dacă toate neamurile sînt ca o picătură din cadă şi ca o plecare de cumpănă, şi ca un scuipat s-au socotit şi se vor socoti, cui aţi asemănat pe Domnul şi cu ce asemănare L-aţi asemănat pe Dînsul?”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

9 Puterea mea spre Tine voi păzi, că Tu, Dumnezeule, sprijinitorul meu ești.

Pe Tine - zice - Te am sprijinitorul și păzitorul puterii mele, căci a Ta purtare de grijă o dobîndesc.

10 Dumnezeul meu, mila Lui mă va întâmpina.

De-a pururea îmi întâmpini cererile - o Stăpîne! - și, pentru covîrșirea iubirii de oameni, nu aștepti cereri și rugăciuni.

Dumnezeul meu va arăta mie întru vrăjmașii mei.

Proorocul socotește vrăjmași de obște pe vrăjmașii Mîntuitorului. Apoi, mai-nainte vestește și pe cele ce vor fi, adică ce se va întîmpla acestora:

11 Să nu-i ucizi pe dînșii, ca nu cîndva să uite legea Ta!

Zice: Te rog să nu pătimească pierzare de tot, căci sînt între dînșii mulți care se tămăduiesc cu doctoriile căinței și pocăinței, „că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?” Deci cu care pedeapsă voiești să-i pedepsească pe dînșii?

Risipește-i pe dînșii întru puterea Ta și-i pogoară pe dînșii, scutitorul meu, Doamne!

Zice: În toată lumea risipește-i pe dînșii și-i fă risipiți și pribegi, fiindcă rea împreună-glăsuire și întocmire au avut asupra Ta. Și ne învață care este această împreună-glăsuire:

12 Păcatul gurii lor - cuvintele buzelor lor.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele tîlcuite mai înainte, cînd a zis: „Iată, aceștia vor grăi cu gura lor, și sabie - în buzele lor.” Și aici mustră iarăși păcatul gurii lor și cuvintele buzelor lor, învățîndu-ne prin toate că se vor pedepsi pentru graiul pe care l-au slobozit cu un glas, stricînd hotărîrea cea dreaptă a lui Pilat. Că acela voia să-L slobozească pe Mîntuitorul Hristos, fiind El nevinovat, dar aceștia au strigat: „Ridică-L, ridică-L, răstignește-L pe El! Sîngele Lui - asupra noastră și asupra fiilor noștri!” Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai luminat: căci, în loc de: „risipește-i pe dînșii întru puterea Ta”, a zis așa: „Nestatornicește-i pe dînșii întru puterea Ta și surpă-i pe dînșii, Doamne sprijinitorul nostru, după păcatul gurii lor și după cuvintele buzelor lor.” Adică: Fă-i pe dînșii nestatornici și arată-i robi în loc de slobozi, pentru păcatul gurii lor și pentru cuvîntul buzelor lor. Așa a stricat Dumnezeu împreună-glăsuirea cea rea și la facerea turnului (Babilonului), și a dezlegat-o prin neunire și vătămătoarei boli a unirii la un gînd a adus doctoria lecuitoare, adică despărțirea limbilor.

Și să se prindă întru mîndria lor!

Să se pedepsească - zice - prin acelea pe care le-au îndrăznit. Și - de vreme ce n-au vrut a sluji Mîntuitorului Hristos, ci au îmbrățișat împărăția Chesarului - se vor da robiți Chesarului:

13 Și din blestem și minciună se vor vesti întru sfîrșit întru mînia sfîrșitului, și nu vor fi.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Să se prindă cu mîndria lor, sfîrșește-i pe cei

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ce grăiesc blestem și minciună, întru mînie cheltuiește-i, ca să nu fie.” Că - de vreme ce s-au folosit de clevetiri și pîri, zicînd că El a poruncit să nu dea bir Chesarului (după ce Îl auziseră pe Dînsul poruncindu-le să dea cele ale Chesarului, Chesarului, și cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu), și L-au prihănit cu blesteme multe și cu ocări - pentru blesteme, și pentru clevetiri și pentru păcatul gurii lor a zis că au pățimit ei sfîrșitul acesta. Iar „sfîrșit” nu numește pieirea de tot, ci arată că nu vor mai fi ei norod al lui Dumnezeu, căci - răspîndindu-se prin lume și fiind siliți a robi Romanilor - acum sînt lipsiți de slujba după *Lege*, petrec departe de mult-vestita mitropolie, s-au făcut pustii de purtarea de grijă împărătească, nu se îndulcesc de grijirea preoțească și s-au golit de darul proorocesc. Deci acest „nu vor fi” se înțelege așa: Nu vor mai viețui de sine ca alte noroade, singură Palestina locuind-o, și nu vor mai fi norod al lui Dumnezeu. Iar „sfîrșenii” numește felurile pedepse, pentru că și în vremea lui Gaie¹⁴¹, al patrulea Chesar, au pățimit primejdii prea-mari, și pe vremea lui Nero au căzut întru multe rele întîmplări. Apoi, Vespasian a înconjurat cele mai multe cetăți ale Iudeii, iar Tit¹⁴², după ce a stăruit și a împrejurat cu oaste Ierusalimul, a surpat, și a prădat cetatea și pe cei ce au scăpat de moarte i-a dus întru robie. După acestea, au căzut de multe ori întru alte felurite întîmplări dureroase. Și acum de asemenea, cînd se face pricină oarecare întru cetățile în care nemernicesc, pătimesc răni nevindecate - osîndindu-se și fiind pedepsiți pentru blestemul, și pentru minciuna și pentru păcatul gurii lor - și prin înseși lucrurile se învață că Cel ce S-a răstignit este Domn și Stăpîn al tuturor. Că aceasta a zis și Proorocul:

Și vor cunoaște că Dumnezeu stăpînește pe Iacov și marginile pămîntului.

Cu adevărat acesta este lucrul prea-slăvit: mai-nainte de Cruce, Mîntuitorul nu era crezut nici de înșiși Iudeii, iar după patima aceea prea-de-ocară, Cel răstignit stăpînește toată lumea, unii închinîndu-se de voie, iar alții - necrezînd întru Dînsul - fiind siliți a se supune fricii.

14 Întoarce-se-vor către seară, și vor flămînzea ca niște cîini și vor înconjura cetatea.

Căci - de vreme ce o dată a zis: „întru mînia sfîrșitului, și nu vor fi”, iar apoi: „risipește-i pe dînșii întru puterea Ta” - ca să nu socotească cineva că Proorocul a grăit împotriva, s-a folosit după cuviință de aceeași cuvîntare, și zice că ei își vor petrece viața ca niște cîini ce se topesc de foame și înconjură cetatea noaptea, nedobîndind nici o hrană duhovnicească. Căci s-a făcut schimbare a lucrurilor: și Iudeii, cei ce erau fii de demult, pentru a lor răutate au dobîndit rînduiala și starea cîinilor; iar neamurile, asemăunate de demult cîinilor, s-au învrednicit de cinstea fiilor.

15 Aceia se vor risipi să mănînce, iar de nu se vor sătura, vor cîrți.

Simmah a alăturat acest stih la cel mai dinainte și a zis așa: „Învîrtoșează-se către seară, să se tulbure ca niște cîini ce înconjură cetatea răspîndindu-se, ca să nu

141 Gaius-Caesar IV, supranumit Caligula, („Săndăluță”), împărat Roman (37-41), altul care, printre altele, s-a numit pe sine-și zeu.

142 În anul 70 după Hristos, trupele lui Titus dărîmă Biserica din Ierusalim și întreaga cetate, arînd locul cu plugurile la care erau înjuțați prizonierii Iudei. Așa s-a împlinit proorocia Mîntuitorului Hristos, Care, ieșind din Biserică, le-a spus ucenicilor: „Vedeți voi toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămîne aici piatră pe piatră care să nu se risipească” (*Matei*, 24:2).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înnopteze nesăturați.” „Că ziua toată - zice - le este lor nu numai seară, ci și noapte, zăcînd peste dînșii norul necredinței.” Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Răspîndindu-se prin lume ca niște cîini, aceștia caută hrana duhovnicească, dar - neaflînd-o, pentru că nu cred Celui propovăduit de toți Proorocii - se tulbură și cîrtesc, arătînd și întru aceasta nemulțumitoarea socoteală.

16 Iar eu voi lăuda puterea Ta și mă voi bucura dimineața de mila Ta.

Deci, îndrăznind a face acele nelegiuiri, ei vor pătimi atîtea primejdii, iar eu voi lăuda mila Ta. Și, răsărind lumina Ta cea gîndită și dăruind lumii dimineața, voi proslăvi nemăsurata milostivire a Ta întru toate bisericile.

Că Te-ai făcut sprijinitorul meu și scăparea mea în ziua necazului meu.

17 Ajutorul meu ești, Ție voi cînta. Că Tu, Dumnezeuul meu, sprijinitorul meu ești, Dumnezeuul meu, mila mea.

Zice: Am dobîndit pururea ajutorul Tău și pentru a Ta purtare de grijă am scăpat de primejdiile ce mi s-au întîmplat. Pentru care, numai pe Tine Te știu Dumnezeu și Te numesc izvor al milei și al iubirii de oameni. Și, văzîndu-le de departe cu ochi proorocești, Fericitul David mai-nainte a grăit primejdiile ludeilor. Și s-a făgăduit că va lăuda de-a pururea pe Stăpînul, și își împlinește făgăduințele, aducînd cîntarea de laudă prin cei bine-credincioși, „că precum după noapte, răsărind soarele dimineața, se luminează toate cele de sub cer, așa și venirea Soarelui Dreptății a pierdut întunericul păcatului, și a dăruit lumina cunoștinței de Dumnezeu celor ce cred întru Dînsul, și nu încetează dăruind-o în toate zilele.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 59

Întru sfîrșit, celor ce se vor schimba, întru scrierea stîlpului, lui David, spre învățătură. Cînd a aprins Soval Mesopotamia Siriei și Siria, și s-a întors loav și a bătut pe Edom în Valea Sărilor, douăsprezece mii.

Acestea s-au scris întru *A Doua Carte a Împăraților*. Iar scrierea-deasupra, „întru sfîrșit”, ne învață să înțelegem că s-a amestecat cu istoria și oarecare proorocie. Și este adăugat lîngă scrierea-deasupra: „celor ce se vor schimba”, schimbarea însemnînd prefacere, și nu a lucrurilor făcute, ci a celor ce or să fie. Că n-a zis: „celor ce se schimbă”, ci: „celor ce se vor schimba”. Iar „scrisoarea stîlpului” este însemnătoare de biruință.

E nevoie însă a spune în scurt pricina proorociei. După ce a avut biruințele pe care le-am zis, Fericitul David a văzut mai-nainte cu ochii duhovnicești nelegiuirea norodului ce avea să fie și robia ce avea să li se întîmple pentru dînsa. Mai-nainte a văzut încă și întoarcerea ce avea să se facă prin dumnezeiescul dar, și a socotit de nevoie să le scrie și pe cele de scîrbă, și pe cele de bucurie, spre folosul oamenilor care vor fi în vremea lucrurilor aceluia.

Dumnezeule, lepădatu-ne-ai pe noi și ne-ai surpat.

Aici, mai-nainte zice robia, apoi dreptatea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Mîniatu-Te-ai, și Te-ai milostivit spre noi.

Că Te-ai mîniat pentru nelegiuire, dar ne-ai miluit după pedeapsă.

2 Cutremurat-ai pămîntul și l-ai tulburat pe dînsul.

Prin acestea, a arătat năvălirile Asirienilor și ale Babilonienilor, căci - ca un cutremur - de tot le-a pierdut pe toate. Apoi, cere iubirea de oameni:

Vindecă sfărîmările lui, că s-a clătinat.

Și iarăși povestește cele făcute:

3 Arătat-ai norodului Tău cele silnice,

Care sînt acestea?

adăpatu-ne-ai pe noi cu vinul umilinței.

Cu mulțimea primejdiilor - zice - ne-ai îmbătat ca și cu un vin și ai umplut sufletele noastre de dureri și chinuri. Așa a tălmăcit și Achila: „adăpatu-ne-ai pe noi cu vin de îmbătare.”

4 Dat-ai celor ce se tem de Tine semn, ca să fugă de la fața arcului,

Aceasta ne învață mai lămurit Fericitul Iezechiel Proorocul, care a zis că a văzut un Înger rînduit de Dumnezeuul tuturor să înconjure toată cetatea și să pună semn pe frunțile celor ce suspină pentru fărădelegile norodului. Iar acelea erau închipuire a celor ale noastre, pentru că noi am luat semnul cel adevărat de la dumnezeiescul David, cu care, însemnîndu-ne, ne înălțăm deasupra săgetăturilor vrăjmașilor.

5 ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi.

Și cu semnul acesta - zice - îi păzești pe cei afierosiți Ție, care pentru a lor faptă bună s-au învrednicit de părinteasca dragoste, făcîndu-se nemuritori prin scaldătoarea nașterii de a doua oară. Deci bine a adăugat Proorocul:

Mîntuiește-mă cu dreapta Ta, și mă auzi!

Zice: Schimbă primejdiile puse asupra norodului Tău și, ca și cu o dreaptă, ridică-i cu a Ta purtare de grijă pe cei ce zac. Iar că „dreaptă” a lui Dumnezeu și Tatăl Se numește Unul Născut Fiul Lui, nu se va îndoii nimeni din cei ce cred întru Dînsul. Așa, aducînd cererea, prooroceasca minte primește răspunsul și nu suferă să-l ascundă, ci îi învață pe toți:

6 Dumnezeu a grăit întru Cel sfînt al Său:

Adică prin darul Preasfîntului Duh, care a avut ca unealtă limba Proorocului.

Bucura-Mă-voi, și voi împărți Sichemul, și Valea Corturilor voi măsura.

Sichemul este cetatea lăsată de Iacov și dăruită lui Iosif, întru care, după despărțirea semințiilor, și-a avut apoi împărăția Efraim. Iar „vale a corturilor” zice țara Israilitenilor, care fusese pustie și primise corturi păstorești. Deci Dumnezeuul tuturor Se făgăduiește aici să-i întoarcă pe cei robiți și să le împartă pămîntul strămoșesc, umplîndu-l atît de mult de locuitori, încît oamenii să se prigonească pentru măsuri de împărțit pămîntul.

7 Al Meu este Galaad, și al Meu este Manasi, și Efraim - tăria capului Meu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Galaad nu este nume al seminției, ci al locului, iar Manasi este numirea seminției care de demult luase cu sorți pământul Galaadului. Deci numește a Sa și seminția, și pământul acesteia, mai-nainte vestind întoarcerea și sălășluirea locurilor acelora. Încă și lui Efraim îi făgăduiește că îi va da tăria dinainte. Iar în loc de „capul Meu”, Simmah a pus: „principatul Meu”, adică: Îl voi pune pe dînsul înainte-luptător, cum a fost de demult.

Iuda - împăratul Meu,

Că - de vreme ce semințiile au rămas nedespărțite după întoarcere, avîndu-l povățuitor și împărat pe Zorobabel, care se trăgea din Iuda - după cuviință l-a numit pe Efraim „întărire a capului” sau a „principatului”, iar pe Iuda - „împărat”. Iar „împărat al Meu” înseamnă „de Mine hirotonisit împărat și peste norodul Meu împărățind.” Așa este și la Isaia: „Acestea zice Domnul: Unsului Meu Chir¹⁴³, adică celui de Mine uns și hirotonisit.”

8 Moav - căldarea nădejzii mele.

Achila a tălmăcit așa: „Moav - căldarea scăldătoarei mele”, iar *Sirianul*: „cada (adică tocitoarea) spălării mele”. Că - de vreme ce într-o niște vase ca acestea ne-am obișnuit a ne spăla picioarele și a curăți îmbrăcămintea întinată - prin „cada spălării” a arătat supunerea lui Moav. Însă în dumnezeiasca *Scriptură* „căldare” se ia și se înțelege spre pedeapsă. Așa ne învață și Fericitul Iezechiel, căruia i-a fost poruncit să numească Ierusalimul „căldare”, „cărni” pe cei ce locuiesc într-o dînsul, „foc” pe Babilonianul, și „zeamă” - hrana cea de nevoie, care, lipsind din „căldare”, se ard „cărniurile”.¹⁴⁴ Așa, a văzut și Fericitul Ieremia: „... căldare arzîndu-se dedesubt, fața ei - despre fața crivățului”.¹⁴⁵

Pe de altă parte, nu ar fi greșit cineva dacă ar fi văzut și ar fi numit „căldare” dumnezeiasca colimvitră (adică scăldătoare) care pedepsește, și arde de tot, și pierde păcatul cu dumnezeiescul Duh, și de a doua oară zidește și șterge puroaiele, adică întinărirea greșelilor, care astfel se înnoiesc printr-însa.

Deci zice că Manasi își va lua pământul său, și Efraim își va câștiga puterea dintîi, și Iuda se va vesti împărat al tuturor semințiilor și Moavitenii se vor supune lor, văzînd neluptata lor tărie. Și nu numai aceia, ci și Idumeii și cei de alte seminții:

Spre Idumeea voi întinde încălțăminte Mea, Mie Mi s-au supus cei de altă seminție.

„Spre Idumeea voi întinde încălțăminte Mea” e pus în loc de: Nu numai că voi umbla - zice Domnul slavei cel din David - spre Idumeea, ci prin dumnezeieștii Apostoli, ca prin niște încălțăminte ale Mele, voi propovădui *Evangelia* darului într-o toate neamurile. Că, afară de Moaviteni, îi voi robi și pe Idumei, iar pe cei de altă seminție îi voi sili a se supune. Iar *Sfînta Scriptură* numește „de altă seminție” pe Palestinieni, nu pentru că celelalte neamuri erau de o seminție cu Iudeii, ci pentru că acelea erau departe de Iudei și aveau țări osebite, iar Palestinienii nu erau doar vecini, ci și locuiau împreună cu Iudeii. Așa, Iebuseii au locuit multă vreme în Ierusalim, Gavaonenii în Gavao, și

¹⁴³ Vezi nota tîlcuirii stihului 24, Psalm 70.

¹⁴⁴ *Iezechiel* 24.

¹⁴⁵ *Ieremia* 1:13

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Gazenii încă, și Ascalonitenii și alții mulți locuiau aproape. *Istoriile Împăraților* ne învață acestea mai descoperit.

Apoi, după ce s-a învățat acestea de Dumnezeuul tuturor, Proorocul voiește a vedea buna-norocire a norodului de după întoarcere, și zice:

9 Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povățui pînă la Idumeea?

10 Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Că nici nu era lucrul altuia să ne învrednicească pe noi de o așa purtare de grijă. Iar „cetate a îngrădirii” numește Ierusalimul. Pe aceasta, Simmah a tălmăcit-o „îngrădită”. Că - de vreme ce fusese dărîmată și lipsită de ziduri, iar după întoarcere își luase ale sale ogrăzi - Proorocul voia să o vadă zidită, și să alerge pînă la Idumeea, ca un împărat, și să vadă pe vrăjmași siliți a robi de-a pururea. Deci zice: Pe acestea lucrează-le Tu, Doamne, Cel ce ne-ai lepădat pe noi și ne-ai dat silniciei Babilonienilor.

Așa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele bune, se roagă pentru cele de mîhnire:

Și nu vei ieși, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Ne vezi pe noi - zice - dîndu-ni-se război atîta de amar, și nu ne voievozești, nici nu faci vitejie după obicei. Deci pentru acestea:

11 Dă-ne nouă ajutor din necaz, și deșartă este mîntuirea omului.

Schimbînd pe acest legător, „și”, Simmah a făcut tîlcuirea mai luminată, zicînd așa: „Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deșartă este mîntuirea omului.” Deci zice: Izbîndește pentru cei ce se află rău, că Ție unuia Ți este cu puțință a dezlega primejdiile, iar fără Tine ajutorul oamenilor este deșert. Pentru care, a adăugat după cuviință:

12 Întru Dumnezeu vom face putere,

În loc de: Să ne întoarcem către Dînsul și, slujindu-L Lui, să-L hotărîm pe Dînsul purtător de grijă al nostru.

și El va face de nimic pe cei ce ne necăjesc pe noi.

Să chemăm - zice - a Lui purtare de grijă și să ne bizuim acesteia, că ea singură ajunge să dezlege cele grele și cumplite și să piardă puterea celor ce ne dau război.

TÎLCUIREA PSALMULUI 60

Întru sfîrșit, întru cîntări, lui David.

Înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia urmează sfîrșitului aceluia dinainte. Că - după ce a zis: „Întru Dumnezeu vom face putere și El va nimicnici pe cei ce ne necăjesc pe noi” - învață pe norodul din robie ce fel de rugăciune se cuvine să aducă lui Dumnezeu. Mai-nainte grăiește încă și iconomia pentru noi a Stăpînului și Dumnezeului nostru Hristos și întoarcerea norodului celui din neamuri.

Auzi, Dumnezeule, cererea mea, ia aminte rugăciunea mea!

Zice: O Stăpîne, primește cererea mea și auzi graiurile rugăciunii mele cu dragoste. Și pe acestea este drept să le zică fiecare om cînd va cădea în primejdie, rugîndu-se

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

să i se facă primită cererea și să se învrednicească de purtarea de grijă.

Apoi, ne învață cine sînt cei ce se roagă:

2 De la marginile pămîntului către Tine am strigat.

De vreme ce Babilonul este depărtat de Palestina cu multe mile de loc, Proorocul socotea că cei robiți sînt siliți să locuiască tocmai pămîntul de la marginile lumii.

Cînd s-a mîhnit inima mea, pe piatră m-ai înălțat.

Și Te rog să dobîndesc de la Tine mîngîierea, căci, chinuindu-mă și tînguindu-mă pentru primejdiile ce stau asupra-mi, am dobîndit ajutorul Tău și m-am înălțat deasupra vrăjmașilor. Stihul s-a zis de către fața celor robiți în Babilon care au dobîndit chemarea înapoi, dar se potrivește și fiecăruia ce își neguțătorește mîntuirea prin pocăință și nu mai umblă pe calea abătută, ci călătorește pe cea singură și neabătută. Aceasta este arătată și prin cele de aici înainte:

3 Povățuitu-m-ai, că ai fost nădejdea mea, turn de tărie de către fața vrăjmașului.

Nu m-am înșelat - zice - nădăjduind că mă voi împărtăși de a Ta purtare de grijă, căci Te-ai făcut al meu povățuitor și turn tare. Că, scăpînd prin purtarea Ta de grijă de pîndirile vrăjmașilor, voi dobîndi întoarcerea.

4 Locui-voi întru lăcașul Tău în veci, acoperi-mă-voi întru acoperămîntul aripilor Tale.

„Lăcaș al lui Dumnezeu” numește Ierusalimul, fiindcă acolo Își făcea El arătarea către dînșii. Deci zice: După ce voi dobîndi întoarcerea, voi stărui necurmat la biserica Ta și voi dobîndi purtarea Ta de grijă - pentru că „aripi” numește purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Iar pe acest „în veci”, l-a pus în loc de: „totdeauna”.

5 Că Tu, Dumnezeule, ai auzit rugăciunile mele, dat-ai moștenire celor ce se tem de numele Tău.

Iar eu - zice - Te laud totdeauna, căci - primind cererile noastre - ne-ai dat nouă, strănepoților, moștenirea făgăduită strămoșilor noștri. Și, zicînd acestea, ei se apucă îndată de cale.

Dar se cuvine a ști că graiurile puse înainte au însemnări umbrite ale adevăratei moșteniri, adică ale vieții veșnice, pentru care Stăpînul Hristos a zis mieluseilor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii.” Stăpînul S-a făgăduit că va da această moștenire celor ce se tem de Dînsul, însă și acestora (adică Israilitenilor) le-a dat, ca într-o închipuire.

6 Zile peste zile împăratului vei adăuga, anii Lui - pînă în ziua neamului și a neamului.

7 Rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu.

După ce s-a rugat așa, și după ce a primit cererile și a mulțumit pentru acestea, roagă pe Dumnezeu să-l păzească pe împăratul dat lor după multă vreme. Într-acea vreme era împărat Zorobabel, dar nu i se potrivesc lui toate graiurile proorociei: pentru că acest „zile peste zile împăratului vei adăuga” se potrivește și aceluia, iar celelalte - nu, ci Celui ce dintru dînsul S-a făcut după trup, pentru multa iubire de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

oameni. Numai întru Dînsul se adevăresc graiurile proorociei: „Anii Lui - pînă la ziua neamului și a neamului, rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu”, căci n-a primit nici început al zilelor, nici nu va suferi sfîrșit. Și - măcar că a primit moartea, făcîndu-Se om pentru noi - anii Lui sînt pînă în ziua neamului și a neamului, căci „întru început era, și la Dumnezeu era și Dumnezeu era”. Iar acest „înaintea lui Dumnezeu” e în loc de: „Care de-a pururea este împreună cu Tatăl”, căci către Acela a zis Proorocul în Psalmul o sută unu: „Iar Tu Același ești, și anii Tăi nu vor lipsi (adică nu se vor împuțina).” Vezi, Cel ce pentru noi a primit Crucea și moartea are și Împărăția fără de sfîrșit, fiind împreună cu Tatăl.

Însă Zorobabel era și închipuire a Stăpînului Hristos, căci - precum acela a întors robirea din Babilon la pămîntul părintesc - așa și Stăpînul Hristos a întors întru blagorodia¹⁴⁶ mai dinainte toată firea oamenilor, robită prin călcarea de poruncă a omului dintîi. Fiindcă - surpînd și pierzînd prin Cruce pe cel ce avea stăpînirea morții, adică pe diavolul - a dăruit iarăși viață celor ce erau supuși sub aceea. Că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața și Învierea, și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru mine.”

Mila și adevărul Lui cine le va căuta?

Cine este vrednic - zice - să învețe cu de-adinsul mila cea adevărată și dreaptă a lui Dumnezeu? Pentru că judecățile lui Dumnezeu sînt adînc mult.

8 Așa voi cînta numelui Tău în veci, ca să dau rugăciunile mele din zi în zi.

Pururea - zice - Te voi lăuda, în fiecare zi voi povesti darurile Tale și nu voi minți făgăduințele - căci „rugăciuni” numește făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 61

Întru sfîrșit, pentru Iditum, Psalmul lui David.

Iar Simmah a tălmăcit așa: „De biruință, prin Iditum, cîntare către David.” Deci arată că Psalmul este al Fericitului David, dar s-a cîntat de Iditum, care - ca înainte-stătător al cetei - lăuda pe Dumnezeul tuturor în dumnezeiasca Biserică, după cum zice *Cartea Paralipomenilor*. Și Psalmul mai-nainte vestește ridicările-asupra machidonești și vrăjmășiile lui Antioh cel Vestit (Epifanie) împotriva Macabeilor și învață pe nevoitorii bunei-credințe ce fel de gînduri li se cuvine să aibă în vremea luptelor.

Au nu lui Dumnezeu se va supune sufletul meu?

Fiindcă erau siliți a călca dumnezeiasca *Lege*, și a jertfi idolilor și cărnuri de porc a mînca, ei deșteaptă al lor gînd și îl ascut către rîvna pentru buna-credință. Și zic: Au nu vei cinsti mai mult decît toate - o suflete! - slujba lui Dumnezeu? Apoi, arată folosul care este de aici:

Că de la Dînsul este mîntuirea mea,

2 El este Dumnezeul meu și mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi clăti mai

¹⁴⁶ cinstea

mult.

Această slujbă îți dă mîntuire - o suflete! - căci Dumnezeu este dăruitorul bunătăților și Cel ce poate a-i întări pe cei ce se clatină; deci, chemînd a Lui mîntuire, mă voi izbăvi de cei ce se ispitesc a mă surpa. Așa, înfocînd ale lor gînduri către buna-credință, își mută limba către cei împotrivnici:

3 Pînă cînd vă puneți asupra omului? Ne ucideți toți ca pe un perete povîrnit și ca pe un gard surpat.

Mintea stihului acestuia este cu ipervaton și zice așa: Pînă cînd veți fi cruzi cu noi, nevăzînd neputința de obște a firii noastre? Ci, ca pe un perete povîrnit și gard care se primejduiește de vînt a cădea, vă sîrguiți a ne împinge și a ne surpa, avînd socoteală ucigașă. În loc de: Să nu vă ridicați prea-foarte asupra noastră ca asupra unor neputincioși, că avem ajutor pe Dumnezeul tuturor.

4 Însă prețul meu s-au sfătuit să-l lepede.

Zice: Un scop au: să mă golească de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, de la care am toată cinstea și buna laudă. Că cinste este celor bine-credincioși a sluji lui Dumnezeu. Pentru aceea, și dumnezeiescul Pavel se numește pe sine pretutindeni „rob al lui Hristos”.

Alergat-au cu sete,

Și nu în treacăt, ci cu toată sîrguința fac ei acest lucru, însetînd a mă surpa în groapa păgînatății. Apoi, zice și ce pun la cale:

cu gura lor binecuvîntau, și cu inima lor blestemau.

Rostesc cuvinte blînde, ispitindu-se a mă amăgi, dar au ascunsă pieire. După ce a arătat pîndirile aceloră, iarăși își poruncește să rabde și să aștepte dumnezeiescul ajutor:

5 Însă lui Dumnezeu te supune, suflete al meu, că de la Dînsul este răbdarea mea.

Să nu părăsești - o suflete! - slujba lui Dumnezeu, ci - întărindu-te cu ajutorul dăruit de Dînsul - suferă năvălirile cele grele.

6 Că El este Dumnezeul meu și Mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi strămuta.

Că, știindu-L pe Dînsul Dumnezeu adevărat și izvor al mîntuirii, nu voi suferi să-mi schimb slujirea și să alerg către altă stăpînire. Fiindcă, pe acest „nu mă voi strămuta”, l-a pus în loc de: „nu mă voi muta”, adică: Nu mă voi muta și nu voi robi păgînatății.

7 Întru Dumnezeu este mîntuirea mea și slava mea, Dumnezeul ajutorului meu, și nădejdea mea este spre Dumnezeu.

Iată, prooroceasca minte a Treimii celei nedespărțite și de lumină purtătoare iarăși ne-a arătat nouă mai descoperit lpostasurile, nu trei dumnezei zicînd (să nu fie!), pentru că aceste nume: - adică Dumnezeu, și Domn, și Împărat, și Ziditor și Atotțiitor - se pun, și se grăiesc, și se înțeleg și se cred la cele trei lpostasuri, după cum de multe

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ori s-a zis de noi. De aceea folosește aceleași cuvinte de multe ori, numindu-L pe Dumnezeuul tuturor „Dumnezeu”, și „Mîntuitor”, „mărire” și „ajutor”, ca să împingă și să gonească înapoi năvălirile păgînatății. Pentru care și pe toți ceilalți de o seminție îi deșteaptă către aceeași bună-credință, nesuferind să se numească doar ei purtători de biruință:

8 Nădăjduiți spre Dînsul, toată adunarea noroadelor, vărsați înaintea Lui inimile voastre, că Dumnezeu este ajutorul nostru.

Zice: Defăimîndu-i pe toți oamenii - o voi, cei de o seminție! - păstrați tare și întemeiată nădejdea spre Domnul și dăruți Lui toată mintea voastră, așteptînd fără de îndoială ajutor de la Dînsul. Pentru că „vărsați înaintea Lui inimile voastre” acest lucru arată, în loc de: Afierosiți Lui toate gîndurile și să nu primiți în lăuntru nici o împerechere a lor, știind foarte bine că omul cu două cugete este nestatornic întru toate căile sale, căci „nimeni nu poate sluji la doi domni”.

9 Deșerți sînt fiii oamenilor, mincinoși - fiii oamenilor, în cumpănă a face strîmbătate,

Teodotion a tălmăcit mai luminat acest stih: „Însă abur sînt fiii oamenilor, mincinoși - fiii bărbatului, ca într-o plecare de cumpănă.” Zice: Nimic din cele omenești nu este statornic, ci se aseamănă aburului ce se înalță și îndată se risipește, și plecării de cumpănă, care uneori atîrnă în jos, iar alteori se ridică în sus și nu are nimic statornic și întemeiat. Încă și tălmăcirea Celor 70 așa se cuvine să o înțelegem: „Toate cele omenești sînt deșarte.” Dar, cu toate acestea, cei mai mulți nădăjduiesc la cele ce curg ca la niște stătătoare, și defaimă potrivirea și țin cu nepotrivire cumpenele minții, și defaimă dreptatea și se bucură de nedreptate.

ei - deșertăciune împreună.

Dar de aici nu iau nici un cîștig, căci toate sînt deșarte și se schimbă prea-grabnic. Că așa a tălmăcit Simmah: „Ei se fac deșerți împreună.” De aici, le aduce sfătuire celor împotrivnici, care se trufesc pentru bogăție:

10 Nu nădăjduiți spre nedreptate și spre răpire nu poftiți!

Să nu socotiți - zice - vrednică de iubit buna-norocire omenească ce se strînge din nedreptate.

Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima!

Zice: Văzînd voi bogăția curgînd ca un rîu în casele voastre, să nu faceți gîndul vostru rob acesteia. Și pentru ce oare ne sfătuiești acestea și ne dojenești?

11 O dată a grăit Dumnezeu și acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu și a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.

Am auzit - zice - pe Dumnezeuul tuturor, Cel ce hotăra că va fi judecată și răsplătire a celor bune și a celor rele. Iar pe acest „o dată” nu l-a pus în loc de număr, ci zicînd că „va fi negreșit”. Dumnezeu a hotărît o dată - zice - și acest lucru este din cele cu neputință a nu fi. Și „două” zice pedeapsa asupra celor fără de lege și iubirea de oameni care se dăruiește celor bine-credincioși. Dumnezeu a făgăduit acestea punînd

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Legea: „Eu sînt - zice - Domnul Dumnezeuul tău, Dumnezeu rîvnitor, Care răsplătește păcatul părinților asupra fiilor pînă la al treilea și al patrulea neam celor ce Mă urăsc pe Mine. Și fac milă la mii și la miriade¹⁴⁷ celor ce mă iubesc pe Mine și păzesc poruncile Mele.”

Pe cele asemenea le auzim și-n Evanghelii, cum că Domnul slavei, întru a doua venire a Lui din ceruri, va despărți precum păstorul și va pune oile de-a dreapta, iar caprele de-a stînga. Atunci va zice celor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii!” Apoi, celor de-a stînga: „Duceți-vă întru întunericul cel mai din afară, unde este plîngere și scrîșnire a dinților!” Deci pentru hotărîrea aceasta să se sîrguiască fiecare, ca - prin curătenia vieții, și prin singura credință adevărată și prin iubirea către aproapele - să dobîndească acelea „pe care ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit”, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El.

TÎLCUIREA PSALMULUI 62

Psalmul lui David, cînd era el în pustia Iudeii.

Fugind dumnezeiescul David de Saul, a venit către Avimeleh și de acolo către Achiș, care era împărat al Gatului. Apoi, căzînd iarăși în primejdie și scăpînd de aceasta, a venit iarăși în pustie, unde a scris Psalmul de față, descoperind dorul pe care îl avea către Dumnezeu și mai-nainte vestind pieirea lui Saul. Încă și tuturor oamenilor le-a dat pricină prin care sînt datori a ruga pe Dumnezeu și a aștepta ajutorul de la Dînsul.

Dumnezeule, Dumnezeuul meu, către Tine mîniec¹⁴⁸, însetat-a de Tine sufletul meu,

Zice: Dorul către Tine, Stăpîne, îmi gonește somnul și mă deșteaptă către a Ta închinăciune.

cît de multe ori trupul meu -Ție

Teodotion a tălmăcit: „de cîte ori”, Achila: „s-a întins trupul meu Ție”, iar Simmah: „pofteste”. Și am pus toate tălmăcirile, învățînd că nu două părți de cuvînt este acest „cît de multe ori”, ca să se despartă „cît” de „de multe ori”, ci că este o parte de cuvînt, care înseamnă întinderea dorului. Și zice: Împreună-glăsuiește trupul cu dorul sufletului și nu se împotrivește voilor aceluia. Ori: Și sufletul, și trupul meu Te voiește și Te dorește pe Tine, precum cel ce însetează de apă prea-dulce și prea-limpede.

în pămînt pustiu, și neumblat și fără de apă.

2 Așa, întru cel sfînt m-am arătat Ție,

Nici o vătămare - zice - n-am primit în lăuntru din pustietate, ci - ca și cum aș fi stat lîngă însuși Cortul Tău cel sfînt - așa aduc Ție cîntarea de laudă. Pentru că acest „întru cel sfînt” zice Cortul, căci nu se zidise încă dumnezeiasca Biserică.

ca să văd puterea Ta și slava Ta.

¹⁴⁷ zeci de mii

¹⁴⁸ „a mîneca” - a se scula și a pomi în zori

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Stau înaintea Ta, nălucind negrăită puterea Ta, că - de vreme ce firea Ta este neajunsă - iau pricinile slavosloviei dintru lucrurile făcute de Tine. Și norodul ce a crezut din neamuri ar putea să zică totdeauna: „Așa, întru cel sfânt m-am arătat Ție”, adică în biserica întru care Te jertfești nejertfit, și Te împarți neîmpărțit și Te cheltuiești rămânând necheltuit.

3 Că mai bună este mila Ta decât viețile, buzele mele Te vor lăuda.

Decât toată viața bogaților, și a silnicilor, și cea fără de grijă, și cea cu multe griji și cea desfătăată și moleșită, aleg mila Ta și pornesc buzele mele către a Ta cîntare de laudă.

4 Așa bine Te voi cuvînta în viața mea și în numele Tău voi ridica mîinile mele,

Și voi face acest lucru toată viața mea, lăudîndu-Te cu limba, și întinzînd mîinile și cerînd a Ta iubire de oameni.

5 ca din seu și din grăsime să se umple sufletul meu.

Eu socotesc cîntarea Ta de laudă grăsime a sufletului și mi se pare că aceasta este îngrășătoare și bine-hrănitoare, căci cugetarea cuvintelor Tale este îndulcire statornică și desfătare.

Și cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea.

Îți voi aduce laudă Ție cu toată sîrguința, știind cîștigul de aici.

6 De mi-am adus aminte de Tine în așternutul meu, în dimineți am cugetat spre Tine.

7 Că ai fost ajutorul meu, și întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura.

Iar Simmah a tălmăcit așa: „Îmi aduc aminte de Tine pe așternutul meu, în fiecare strajă cugetam de Tine și, acoperindu-mă întru aripile Tale, bine Te cuvîntam.” „Străji” le zice pe cele de noapte, că - despărțind vremea nopții - străjerii se schimbă unii pe alții. Unii o împart în trei străji, iar alții în patru. Și Domnul a venit între Sfinții Apostoli întru a patra strajă a nopții. Deci dumnezeiescul David zice: Și, culcat fiind pe așternut, somnul cel prea-dulce îl întîrziem, avînd a Ta cugetare în fiecare strajă. Și răsplătesc cu laude facerile Tale de bine către mine, căci ca și cu un acoperămînt de aripi mă străjuiești cu purtarea de grijă cea nebiruită.

Încă și norodul ce a crezut din neamuri pomenește cu adevărat acest lucru întru așternut, lăudînd în fiecare dimineață pe Mîntuitorul tuturor, căci „Te-ai făcut ajutor, și întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura.” Iar norodul cel nou ar fi putut cu dreptate să numească „aripi” *Așezămîntul cel Vechi și Cel Nou* prin care, acoperindu-se, și hrănindu-se și bucurîndu-se, prin baia nașterii de a doua oară s-a crescut „întru bărbat desăvîrșit, întru măsura vîrstei plinirii lui Hristos”.

Lipitu-s-a sufletul meu după Tine,

Zice: Nici pentru puțină vreme nu pot depărta gîndul meu de pomenirea Ta, ci, înfocîndu-mă cu dragoste fierbinte, ca și cu o materie lipicioasă sînt legat cu pomenirea de dorirea Ta. Apoi, arată rodul doririi:

și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Văzîndu-mă astfel, mă învrednicești de a Ta purtare de grijă.

9 Iar ei în deșert au căutat sufletul meu,

Adică: Cei cărora nu le-am nedreptățit nimic se sîrguiesc să mă ucidă.

intra-vor în cele mai de jos ale pămîntului,

Dar eu - zice - știu că se vor da morții. Apoi, vestește și chipul sfîrșitului lor:

da-se-vor în mîinile sabiei,

Vor pătimi acest lucru de la o dreaptă războinică.

partea vulpilor vor fi.

Zice: Acest lucru nu-l vor pătimi de la oarecare războinici puternici, ci de la vecinii de altă seminție, care năvălesc uneori ca niște vulpi, dar, gonindu-se, adeseori fug. Și însemnează, după înțelegerea cea lesnicioasă și ușoară, că marea parte din cei ce vor cădea în război nu se va învrednici nici de îngropare, ci va zăcea de mîncare înaintea fiarelor.

10 Iar împăratul se va veseli de Dumnezeu,

Zice: Iar eu, cel ce am primit împărăția de la Tine, nu mă voi bucura de moartea acelora, ci de a Ta purtare de grijă, prin care am scăpat de feluritele pîndiri ale vrăjmașilor.

lăuda-se-va tot cel ce se jură întru el, că s-a astupat gura celor ce grăiesc nedreptăți.

Și - zice - de aici încolo, toți îl vor numi cu îndrăzneală împărat și se vor jura pe mîntuirea lui, nemaitemîndu-se de cleветitori și de pîrîși, a căror gură s-a astupat cu moartea. Că, trăind Saul, se temeau de vorbirea cu David, iar după ce acela s-a săvîrșit, toți îi dădeau împăratului cinstea cuvenită fără de temere și jurau pe mîntuirea lui, făcînd acest lucru iubire de cinste și pricină de dragoste.

TÎLCUIREA PSALMULUI 63

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Și Psalmul pus înainte are aceeași pricină, povestind pîndirile lui Saul și mai-nainte grăind izbăvirea de acestea. Mai-nainte grăiește încă și rugăciunile prin care norodul cel din neamuri, întorcîndu-se, este dator să-L înduplece pe Mîntuitorul.

Auzi, Dumnezeule, glasul meu cînd mă rog către Tine, de la frica vrăjmașului scoate sufletul meu!

Zice: Primește - o Stăpîne! - rugăciunea mea și îmi întărește mintea, ca să nu se teamă de năvălirile neprietenilor.

2 Acoperă-mă de adunarea celor ce viclenesc, de mulțimea celor ce lucrează nedreptate,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„Adunare” numește unirea la un gând și tocmirea spre rău, deasupra căruia se roagă să se înalțe, îngrădindu-se împrejur cu dumnezeiasca purtare de grijă ca și cu un zid. Apoi, povestește felurile lor măiestrii:

3 care și-au ascuțit ca o sabie limbile lor, întins-au în arcu lor lucru amar,

4 ca să săgeteze întru ascunsuri pe cel nevinovat.

Zice: Ei cos clevetiri întru războiul măiestrit asupra mea, fără ca eu să le fi dat vreo pricină, că „nevinovat” înseamnă aici „cel fără de prihană”. Iar pe acest „lucru amar”, Achila l-a zis: „grai amar”, Teodotion: „cuvînt amar”, iar Simmah: „au umplut arcu lor de cuvinte amare”. Pe „întru ascunsuri”, Simmah l-a zis: „pe ascuns”, adică: „folosindu-se de pîndiri și bîntuiești”. Aceasta ne învață și cele adăugate:

5 Fără de veste îl vor săgeta pe el și nu se vor teme.

Pîndindu-l, îl vor năpădi de năprasună, netemîndu-se de Dumnezeu, Cel ce îi privește de deasupra.

Întărit-au loru-și cuvînt viclean, vorbit-au ca să ascundă curse,

Simmah a zis mai lămurit: „Întărit-au cuvînt rău, vorbitu-s-au ca să întindă curse.” Și zice: Măiestrind moartea mea, vorbitu-s-au și s-au sfătuit ce fel de măiestrii se cade să folosească, și au întărit lucrul cu cuvintele. Și îndrăznesc ei acestea socotind că nimeni nu poartă grija de cele omenești. Cele adăugate arată acest lucru:

zis-au: Cine îi va vedea pe dînșii?

Ei socotesc - zice - că nu este nimeni judecător al celor ce se fac. Unii dintre aceștia erau cei din preajma lui Avesalom, și a lui Saul și a celorlalți; iar alții - cei fără de lege după vremi, care uneltesc măiestrii și curse asupra bisericilor lui Dumnezeu. Și vezi ce zice prin cele de aici înainte:

6 Iscodit-au fărădelegi, stinsu-s-au iscodindu-le.

Zice: Au pornit tot gîndul, au izvodit toată măiestria asupra mea. Iar apoi, n-au lăsat nici un fel de pîndire, năvălind la arătare, năpădind pe ascuns, întrebuițînd iscoade, înconjurînd pustiurile, cercînd locurile pietroase, căutînd prin munți, și prin peșteri și prin găurile pămîntului pe nevoitorii bune-credințe, pentru care zice dumnezeiescul Pavel: „de care lumea nu era vrednică”.

7 Apropia-se-va omul și inima adîncă, și se va înălța Dumnezeu.

Teodotion a tălmăcit mai lămurit acest stih: „Mintea bărbatului și inima adîncă o va săgeta Dumnezeu.” Zice: Măcar de vor și ascunde meșteșugirile lor de nenumărate ori, arătate sînt acestea lui Dumnezeu, Celui ce le vede pe toate, Care arată a Sa înălțime muncindu-i pe unii ca aceștia.

8 Săgeată de prunci s-au făcut loviturile lor și au slăbit asupra lor limbile lor.

Cu toate acestea și avînd atîta măiestrie, au greșit de la scopul lor: că - precum săgețile copiilor foarte tineri nu aduc nici o vătămare asupra celor ce le primesc - așa limbile acestora nu i-au vătămat pe cei săgetați, și vătămarea s-a întors asupra săgetătorilor.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

9 Tulburatu-s-au toți care i-au văzut pe dînșii,

Cei ce îi vedeau că au greșit de apucările lor se tulburau, se umpleau de frică și se minunau de dumnezeiasca Pronie. Asta arată cele următoare:

și s-a temut tot omul, și a povestit lucrurile lui Dumnezeu și faptele Lui le-a înțeles.

Întru cugetarea purtării de grijă a lui Dumnezeu, s-au temut de dumnezeiasca judecată.

10 Veseli-se-va cel drept întru Domnul, și va nădăjdui spre Dînsul

Cei ce se grijesc de dumnezeieștile legi, adică de *Testamentul cel Vechi și Cel Nou*, după ce se vor umple cu covârșire de îndulcire și de bucurie, vor avea nădejdea spre Dumnezeu.

și se vor lăuda toți cei dreapți la inimă.

Încă și buna laudă de la oameni vor dobîndi cei ce îndreptează gîndul lor spre Dumnezeu și nu suferă a umbla afară de calea cea dreaptă. Acest lucru l-a împlinit David, și cei asemenea aceluia, și purtătorii de nevoință Mucenici și nevoitorii buneicredințe.

TÎLCUIREA PSALMULUI 64

Întru sfîrșit, Psalmul cîntării lui David, cîntarea lui Ieremia și a lui Iezechil, a nemerniciei norodului cînd voia să iasă din robie.

Însă întru unele din pre-scrieri (adică izvoade) este adăugat: „Cîntarea Ieremiei, și a lui Iezechil și a nemerniciei norodului cînd voia să se ducă din robia Babilonului.” Iar pe acestea nu le are nici tălmăcirea evreiască, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci - precum se vede - această deasupra-scriere a adăugat-o cineva care nici nu a luat aminte la înțelegerea Psalmului, nici n-a învățat istoria: Ieremia nu s-a împărtășit de robie, ci - luînd alegere și voie să petreacă unde voiește - a ales viețuirea în patrie. Drept aceea, Psalmul nu se potrivește nicidecum celor ce erau să se ducă în robie, ci celor ce petrec în robie: că - fiind ei departe de țară și dorind a lăuda pe Dumnezeu, dar fiind opriți de *Lege*, că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?” - ziceau în Babilon, rugînd pe Dumnezeu:

1 Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, și Ție se va da rugăciune în Ierusalim.

2 Auzi rugăciunea mea, către Tine tot trupul va veni.

Toate graiurile Psalmului sînt potrivite celor ce petreceau în Babilon, care, dorind întoarcerea, aduceau această cîntare de laudă lui Dumnezeu, dar s-a amestecat întru mai-nainte grăirea pentru aceștia și proorocia pentru mîntuirea neamurilor. „Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, și Ție se va da rugăciune în Ierusalim” înseamnă: În cetatea aceea ai poruncit a-Ți aduce cîntare, deci mă rog să ajung acolo; dar și Fericitul Pavel a zis Bisericii neamurilor: „V-ați apropiat la muntele Sionului și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc.” Deci și norodul robit din Ierusalim, și cei ce se sîrguiau să

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

fugă din robia idolilor aceasta strigă, rugîndu-se: „Auzi rugăciunea mea”, primește cererea mea și slobozește-mă din legăturile robiei! Iar prin cele de aici înainte a zis-o mai descoperit: „Către Tine tot trupul va veni”. Aceasta are luminată proorocie de cunoștința de Dumnezeu a neamurilor, că zice: Acum noi ne rugăm să dobîndim întoarcerea și să îți aducem cîntarea în Biserica afierosită Ție, dar puțin mai pe urmă, izbăvindu-se de înșelăciunea multei dumnezeiri, toată firea oamenilor va alerga către Tine, adevăratul Dumnezeu.

3 Cuvintele celor fără de lege ne-au biruit pe noi,

Iar Simmah zice așa: „Cuvintele celor fără de lege ne-au silnicit pe noi.” Am fost siliți a robi - zice - oamenilor rău-credincioși și celor ce trăiesc într-o fărădelege. Apoi, ne învață și pricina robiei:

și păgînatățile noastre Tu le vei curăți.

Nu fără dreptate - zice - m-am osîndit să fiu rob, ci pentru păgînatatea îndrăznită de mine demult, de care mă rog a mă izbăvi prin iubirea Ta de oameni. De aici, ei feresc petrecerea în țara lor ca pe un dascăl și pricinuitor de bună-credință:

4 Fericit este cel pe care l-ai ales și l-ai primit, locui-va în curțile Tale. Uplete-ne-vom de bunătațile casei Tale.

Vrednic de rîvnit - zice - și fericit este norodul ales din celelalte neamuri care s-a cinstit de Tine, pentru că, stăruind lîngă sfințitele cărți, dobîndește de acolo folosul și blagoslovenia.

5 Sfîntă este Biserica Ta, minunată într-o dreptate.

Pentru că Biserica Ta este plină de sfințenie și, prin cuvintele Tale, învață dreptatea Ta pe cei ce se apropie către Tine.

6 Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului și a celor de pe mare departe!

Aici, iarăși mai-nainte vestește mîntuirea lumii și pomenește mai-nainte grăirea Patriarhului Iacov, că al aceluia este glasul: „Nu va lipsi domn din Iuda și povățuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia îi este gătit, și El este așteptarea neamurilor.” Pe El L-au numit și aici „nădejde a tuturor marginilor pămîntului și a celor de pe mare departe”. Prin acestea însemnează pe cei ce locuiesc prin ostroave, și pe oamenii de pe uscaturile de lîngă mări și pe cei ce au luat cu sorți să locuiască marginile lumii. Și zice: Auzi-ne pe noi, Cel ce puțin mai pe urmă vei străluci toată firea oamenilor cu lumina cunoștinței de Dumnezeu. Apoi, pe cît este cu putință, povestește puterea lui Dumnezeu:

7 Cel ce gătești munții într-o tăria Ta, încins fiind cu putere, Cel ce tulburi adîncul mării, sunetele valurilor ei cine le va suferi?

Pe acest „Cel ce gătești”, Simmah l-a zis: „Cel ce întărești”, iar pe „Cel ce tulburi” Teodotion l-a tîlmăcit: „Cel ce împlînzești”. Și zice: Tu întemeiezi munții nemișcați, iar marea o pornești cînd voiești și iarăși o domolești, al căreia nici sunet nu rămîne auzitorilor. Așa vei săvîrși toate acestea, folosind putere negrăită și nemăsurată, cu care Te încingi ca

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și cu un brîu. Iar „brîu” a numit cu închipuire puterea lui Dumnezeu, căci cel încins e mai sprinten spre a lucra. De aici înainte, propovăduiește isprăvile *Noului Așezămînt*:

8 Tulbura-se-vor neamurile

Graiul arată propovăduirile Apostolilor, care au pornit îndată tulburare și furtună întru oameni, după glasul Domnului, Cel ce a zis: „Am venit să despart pe om de aproapele lui, pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacră-sa.” Proorocind acestea, zice și Avacum: „Adus-ai la mare caii Tăi, tulburînd ape multe”, adică pe Apostoli, a căror călărie o zice în loc de: „învățătură mîntuitoare”. Iar apoi, Mîntuitorul a domolit furtuna și a împărțit tuturor pacea, zicînd: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă.”

și se vor teme toți cei ce locuiesc marginile de semnele Tale.

Că tulburarea a mers înainte, și a urmat frica ce s-a făcut pentru mulțimea minunilor, și i-a învățat pe oameni buna-credință.

leșirile dimineții și ale serii le vei veseli.

Spăimîntîndu-se de frica minunilor, părăsind înșelăciunea mai dinainte și cunoscîndu-l pe Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, la începutul și la sfîrșitul zilei oamenii aduc lui Dumnezeu cîntare de laudă veselitoare. Că așa a arătat Simmah: „leșirile dimineții și ale serii le cîntă cu cuvîntări de laudă.”

9 Cercetat-ai pămîntul și l-ai îmbătat pe dînsul, înmulțit-ai a-l îmbogăți pe el.

Iar Simmah a zis așa: „cu multă rodire îl vei îmbogăți pe el.” Zice: Nu numai nouă singuri ne aduci adăparea cea duhovnicească, ci adăpi toată lumea pînă la sațiu: „înmulțit-ai a-l îmbogăți pe el.”

Rîul lui Dumnezeu s-a umplut de ape.

Iar Simmah a pus rugător aceste trei graiuri: „Să cercetezi pămîntul și să-l adăpi. Cu multe roade îl vei îmbogăți pe el, cu pîraiele lui Dumnezeu, pline de ape.” Zice: Lumea neroditoare de demult, Stăpînul a arătat-o bine-roditoare și mult-roditoare, aducînd adăparea prin dumnezeieștile pîraie. Iar „pîraie ale lui Dumnezeu, pline de ape”, care ar fi fost altele decît dumnezeieștii Apostoli? Pentru care Stăpînul Hristos a zis: „Cel ce crede întru Mine, după cum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui”; și iarăși: „Cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, ci va fi apa aceea izvor de apă vie ce saltă spre viața veșnică.” Și iarăși, după Cei 70, „rîul lui Dumnezeu” este darul Duhului, care se desparte în pîraie, și întru unul toarnă cuvîntul înțelepciunii, altuia îi dăruiește cunoștință, altuia darul tămăduirii, altuia neamuri de limbi, și prin aceștia adăpă lumea.

Gătît-ai hrană lor, că așa este gătirea Ta.

Iar Simmah zice așa: „Face-vei desăvîrșită toată semănătura lui, așa l-ai întărit pe dînsul.” Și zice: Pentru că l-ai slobozit pe dînsul de înșelăciunea mai dinainte și l-ai întărit întru dogme bine-credincioase, îl vei face să aducă roadele faptei bune desăvîrșite, care pe Tine Te veselesc, iar pe cei ce le odrăslesc îi hrănesc. Că, după Cei 70, rodul este hrană a celor ce îl odrăslesc, căci zice: „Gătît-ai hrană lor, că așa

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

este gătită”, adică: l-ai gătit să aducă rodul, ca să se hrănească cu acesta.

10 Brazdele lui îmbată-le,

De aici se vede arătat că e proorocie a celor ce vor să fie, iar nu povestire a celor făcute.

Înmulțește rodurile lui,

Zice: Îngăduiește - o Stăpîne! - și adapă ca pe niște brazde gândurile lor, deșteptându-le spre aducerea de roadă.

Întru picăturile lui veseli-se-va răsărind.

Îl veselesc pe dînsul și îl gătesc a înflori picăturile ce se aduc după vreme de la dascăli.

11 Blagoslovi-vei cununa anului bunătații Tale,

„An al bunătații” este cel numit de Isaia „anul Domnului primit”, că zice: „Duhul Domnului peste mine, pentru care m-a uns, m-a trimis a bine vesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiiilor slobozenie și orbilor vedere, a numi anul Domnului primit.” Deci „an al bunătații” numește vremea de după înomenirea Mîntuitorului nostru, ca pe ceea ce îi aduce roadă buna-credință. Acestei vremi îi roagă și îi dorește blagoslovenie proorocescul cuvînt.

și cîmpii Tăi se vor umple de grăsime.

12 Îngrășa-se-vor cele frumoase ale pustiei și cu bucurie dealurile se vor încinge.

Arătîndu-se această bunătate de sus, ceea ce de demult era pustie va da rod copt. Și dealurile, ce se pîngăreau cu jerfele dracilor, primind pe cei ce laudă totdeauna pe Dumnezeu și îmbrățișează viața îngerească, vor fi strălucite și vestite. Și lucrurile mărturisesc cuvintelor, că vedem pe toți alergînd către cei ce au apucat vîrfurile munților și fac fapta cea prea-desăvîrșit bună.¹⁴⁹

1. Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor,

Și Iezechiel Proorocul îi numește „berbeci ai oilor” pe cei puternici, dar acela îi muștră, căci pășteau pășunea cea bună, și pe cealaltă o călcau cu picioarele, și beau apa cea curată, și pe cealaltă o tulburau cu picioarele. Aici li se proorocesc bune și „berbecilor”, zicînd că se vor îmbrăca și se vor împodobi. Iar firea îmbrăcămintei o zice dumnezeiescul Pavel: „Căci cîți întru Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat.” Că - de vreme ce Stăpînul Hristos i-a ales întru început pe pescari și pe lucrătorii cu mîinile, care trăiau cu sărăcie - aici mai-nainte vestește darul Duhului și mîntuirea celor bogați și a celor silnici, pentru care zice: „Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor”, că nu numai „oile”, ci și „berbecii” se vor apropia la Botezul cel mîntuitor.

și văile vor înmulți grîul,

Însă și cei ce au luat cu sorți să trăiască întru sărăcie și voiesc să fie cu bună-credință vor aduce lui Dumnezeu rodul lor: „unul - treizeci, altul - șaiszeci, iar altul - o sută.”

¹⁴⁹ E vorba de călugări.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

striga-vor, pentru că vor cânta.

Și toți cei mai-nainte ziși vor lăuda cu toată sîrguința pe Dumnezeu, Cel ce a dăruit firii oamenilor o schimbare ca aceasta.

Știm că oarecari din scriitori, înțelegînd pe deasupra graiurile, au zis că toate acestea s-au făcut după întoarcerea din robie, dăruindu-se lor, pe lîngă slobozenie: îmbelșugare, și bună fericire și îndestulare a ploilor, cît și Iordanul să se puhoiască (fiindcă pe dînsul l-au zis că se cheamă „rîul lui Dumnezeu”). Dar eu am învățat din istorie că nu s-a făcut nici un lucru ca acesta, căci au petrecut multă vreme într-o multă sărăcie, după cum ne-a învățat Ezdra. Aflînd în Psalm încă și proorocie arătată a mîntuirii neamurilor - căci a zis: „Către Tine va veni tot trupul” și: „Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului și a celor de pe mare departe” - am socotit că această înțelegere este următoare graiurilor. Iar noi - lăsîndu-i a birfi că nu s-au făcut acestea pe cei ce se bucură de basme, și nălucesc zidirea Ierusalimului și tîlcuiesc gîndurile lor ca pe niște vise - ne vom apuca de dumnezeieștile cuvinte, strigînd împreună cu David: „Făclie picioarelor mele este legea Ta, și luminează cărărilor mele.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 65

Întru sfîrșit, cîntarea Psalmului învierii.

Nici cea evreiască nu are această deasupra-scriere, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci și pe aceasta - precum se vede - au adăugat-o oarecari. Dumnezeiescul David a scris și Psalmul de față tot celor robiți în Babilon, dar aceora care dobîndiseră acum întoarcerea și se apucaseră de călătorie. Totodată, mai-nainte grăiește încă și mîntuirea neamurilor.

Strigați lui Dumnezeu, tot pămîntul, cîntați numelui Lui, dați slavă laudei Lui!

Zice: Toți oamenii, împărtășindu-vă împreună cu noi de cîntarea de laudă, împreună cu noi trimiteți și cuvenita cinste lui Dumnezeu. Și după cuviință cheamă toată firea oamenilor către o împărtășire ca aceasta, întru dînșii zugrăvindându-se cele ale mîntuirii tuturor: căci, precum ei s-au izbăvit din robia Babilonienilor, tot așa s-a slobozit omenirea, după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului, de amara tiranie a diavolului.

După aceea, îi învață și chipul cîntării de laudă:

2 Ziceți lui Dumnezeu: Cît sînt de înfricoșate lucrurile Tale! - întru mulțimea puterii Tale minți-vor Ție vrăjmașii Tăi.

Minunați-vă - zice - după putere de minunile făcute de Dumnezeu, că atîtea sînt și într-acest fel, încît nu se cred de cei rău-credincioși. Acest „întru mulțimea puterii Tale minți-vor Ție vrăjmașii Tăi” are încă și altă înțelegere, mărturisită de adevăr, că zice: Dacă vei lumina lumea cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, schimbînd pe cei mulți întru buna-credință, atunci și cei ținuți cu întunericul necredinței se vor fățarnici buneicredințe, lepădîndu-se de păgînatate. Și acest lucru îl vedem făcîndu-se totdeauna, că

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mulți, slujind înșelăciunii elinești, nu îndrăznesc a mărturisi acest lucru la arătare. Încă și Iudeii, strîmătorîndu-se, laudă biruința Crucii și adevărul proorociei se arată de pretutindeni.

3 Tot pămîntul să se închine Ție și să cînte Ție, să cînte adică numelui Tău, Preaînalt!

Simmah a zis stihul mai descoperit: „Toți cei de pe pămînt se vor închina Ție viersuind, vor cînta numele Tău.” Și acestea sînt proorocie a vremii de acum, întru care Se laudă Dumnezeuul tuturor întru toate neamurile și Stăpînul Hristos Se numește „Preaînalt” de către toți.

4 Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu, cît este de înfricoșat întru sfaturi, mai mult decît fiii oamenilor!

Zice: Puneți mintea voastră, și înțelegeți fiecare lucru din cele făcute de Dumnezeu și minunați-vă de negrăita Lui înțelepciune, prin care neamul oamenilor se povățuiește către buna-credință. Așa a înțeles și Teodotion: „înfricoșat întru sfaturi mai presus decît fiii oamenilor”, adică: Înfricoșate și minunate măiestrii pune la cale pentru mîntuirea oamenilor. Apoi, povestește cele făcute de demult:

5 Cel ce va întoarce marea întru uscat, prin rîu vor trece cu piciorul.

Aici, s-a schimbat timpul, și pe cele trecute le-a zis ca pe cele ce vor să fie. Iar ceilalți tîlcuitori au păzit timpul, pentru că Simmah zice așa: „A schimbat marea întru uscat, rîul l-au trecut cu piciorul.” Și zice: Acesta este Dumnezeu, Cel ce ne dăruiește nouă mîntuirea, Cel ce de demult a despărțit marea și rîul și le-a poruncit a trece pe strămoșii noștri fără de primejdie. Acesta e Dumnezeu, „Care și neamurilor le-a dăruit trecerea, prin baia nașterii de a doua, întru care se zidesc din nou: că - precum acolo a desfăcut Marea Roșie, prin mîna marelui Moisi - așa și aici, prin mîna preotului, înnoiește norodul ce crede întru Hristos, iar pe faraonul cel gîndit împreună că căruțele lui, adică pe diavolul cu poftele lui, îl cufundă. Cei învățați, știți taina ce o zic.”

Acolo ne vom veseli de Dînsul,

Adică lîngă Iordan, „precum și cei din neamuri lîngă dumnezeiasca scaldătoare: pentru că și atunci, despărțindu-se ca să treacă norodul, și acum, primind pe Făcătorul și Ziditorul a toate, Iordanul lucrează mîntuirea oamenilor. Fiindcă baia - intrînd într-însa pentru noi Dumnezeu și Mîntuitorul nostru - ne-a născut de a doua oară pe toți, prin apă și prin Duh.”

6 de Cel ce stăpînește întru puterea Sa veacul.

Are stăpînire nepieritoare - zice - și Împărăție nemărginită.

Ochii Lui peste neamuri privesc,

Și nu numai de noi se grijește, ci poartă grijă de toată lumea și tuturor le va dăruia mai pe urmă a Sa cunoștință. A proorocit arătat acest lucru, apoi, văzîndu-i cu ochii duhovnicești pe cei ce vor grăi împotriva propovăduirii, Proorocul mai-nainte vestește foarte luminat necredința acelora și trufia:

cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine.

Pe aceștia, Teodotion i-a numit: „cei ce se abat”, Achila: „cei ce se depărtează”, iar Simmah a zis mai lămurat: „Cei nesupuși să nu se înalțe întru sine.”

Vedem sfârșitul proorociei: acei trei sau patru Elini care au rămas întru păgînatate se înalță întru sine cu gîndul că nu s-au dus împreună cu mulțimea, adică nu s-au supus propovăduirii. Acestora le poruncește cuvîntul proorocesc: „Cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine”, că amărăsc asupra lor și pe Dreptul Judecător și trag asupra-le munca cea dreaptă. Apoi, după ce a arătat pedeapsa ce zăcea asupra acestora, proorocescul cuvînt se mută către altă față:

7 Binecuvîntați, neamuri, pe Dumnezeuul nostru și auzit să faceți glasul laudei Lui,

Cuvîntul îngrădește neamurile, îndemnîndu-le să se depărteze de obiceiurile părintești, și să-L laude pe Dumnezeu și să-i învețe puterea Acestuia pe cei ce nu o știu. Că „auzit faceți” aceasta a zis, în loc de: „și învățați pe alții”.

8 a Celui ce a pus sufletul meu întru viață și nu a dat spre clătinare picioarele mele.

Zice: Dîndu-mă pe mine oamenilor celor rău-credincioși și păgîni, nu m-a lăsat să mă abat și să părăsesc calea cea dreaptă. Ni se cuvine a însemna că acestea toate le povestește ceata celor cu bună-credință, fiindcă Dumnezeu a trimis în Babilon, împreună cu păcătoșii, și pe cei străluciți cu buna-credință, ca pe niște învățători de Lege și iscusitori, ca să-i îndemne, să-i lumineze și să-i povățuiască pe toți către buna-credință. Unii ca aceștia erau Daniil, Iezechil, Anania, Azaria și Misail. Lor și altora asemenea cu ei li se potrivea să zică cele puse înainte, pentru că despre fața lor le-a scris pe dînsule darul Duhului.

9 Că ne-ai cercat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit, precum se lămurește argintul.

Ne-ai slobozit - zice - să le pătimim pe acestea vrînd a arăta tuturor lămurirea bunei noastre credințe. Acestea s-au zis și de către fața purtătorilor de nevoie ce după vreme au pățit sau pătimesc pentru Hristos.

10 Băgatu-ne-ai pe noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru,

11 ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre, trecut-am prin foc și prin apă; și ne-ai scos pe noi întru odihnă.

Așa era cuptorul întru care, suflînd, Duhul îi răcorea pe nevoitori. Iar „cursă” era groapa leilor, cursă nepăzită și nescăpată, dar cu toate acestea Proorocul a scăpat din ea, prin dumnezeiescul dar. Era cu putință să fie ei bătuți și munciți de cei ce îi robiseră, de aceea a zis și acest grai: „Pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre”, adică: Robi ne-am făcut în loc de slobozi, dar - izbăvind-ne de toate acestea și dobîndind întoarcerea - vom aduce Ție jertfele legiuite. Că a adăugat:

12 Intra-voi în casa Ta cu arderi de tot, da-voi Ție rugăciunile mele

13 pe care le-au osebit buzele mele și le-a grăit gura mea întru necazul meu.

Zice: Cîte m-am făgăduit chinuindu-mă și rugîndu-mă, le voi plăti cu bună cunoștință.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

14 Arderi de tot cu măduvă voi aduce Ție, cu tămîie și cu berbeci, aduce-Ți-voi boi și țapi.

Zice: Cîte se cuvin, le voi jertfi și le voi aduce Ție cu osîrdie. Iar „cu măduvă” le-a numit pe cele bine-hrănite și îngrășate. Așa a poruncit *Legea* să se aducă, și fără prihană și întregi; încă și Proorocul Maleahi blestemă pe cei ce au unele de acestea, dar le aduc pe cele vătămate, asemeni lui Cain, căruia păcatul acesta i s-a făcut începătură răutăților. De aici ne învățăm și noi să-L cinstim pe Dumnezeu cu cele mai cinstite din cele ce avem.

15 Veniți de auziți, și voi povesti vouă, toți cei ce vă temeți de Dumnezeu, cîte a făcut sufletului meu.

Nu în zadar - zice - mă făgăduiesc să aduc acestea, căci mari daruri am dobîndit de la Dînsul, pe care vă rog să le învățați și voi, cei ce îl cinstiți pe Dumnezeu. Le fel a zis și întru Psalmul al douăzeci și unulea: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.” Așa, ne învățăm a-i avea pe aceștia părtași și mai ales lor a le povesti cele dumnezeiești, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor”, ci „Tainele Mele - Mie și la ai Mei”.

16 Către Dînsul cu gura mea am strigat, și m-am înălțat sub limba mea.

Iar Simmah zice așa: „L-am chemat pe Dînsul cu gura mea, și îndată s-a înălțat limba mea.” Vrea să zică: Aducîndu-l rugăciunea mea, am primit cererea și, umplîndu-mă de veselie, am pornit limba spre cîntare de mulțumire.

17 Nedreptate de am văzut întru inima mea, să nu mă audă Domnul!

Iar Simmah zice așa: „Nedreptate de am văzut mai-nainte întru inima mea, să nu mă audă Domnul!” Zice: Dacă - rugîndu-mă să mă izbăvesc de robie și să dobîndesc întoarcerea - m-aș fi nălucit să fac vreo nedreptate după aceea, să nu dobîndesc dumnezeiasca milostivire! Iar că nu mint, lucrurile mărturisesc:

18 Pentru aceasta m-a auzit Dumnezeu, luat-a aminte la glasul rugăciunii mele.

Adică: Văzîndu-mă curățit de asemenea gînduri, m-a învrednicit bogat de ale Sale daruri. După ce le-a povestit pe acestea, ceata celor bine-credincioși încheie cuvintele întru laudă:

19 Bine este cuvîntat Dumnezeu, Care n-a depărtat rugăciunea mea și mila Sa de la mine.

Cu laude - zice - îi răsplătesc Făcătorului de bine, Celui ce mi-a primit rugăciunea și mi-a dăruit mila Sa. Că nu încetează poruncind celor ce cred într-Însul a-L lăuda pe Acesta de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 66

Întru sfîrșit, întru cîntări, Psalmul cîntării lui David.

Psalmul acesta are înțelegere luminată și nu trebuie multe cuvinte spre tîlcuire, căci

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mai-nainte proorocește înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, mîntuitoarea arătare și mîntuirea tuturor neamurilor.

Dumnezeu să Se milostivească spre noi, și să ne blagoslovească pe noi, să-Și arate fața Sa peste noi și să ne miluiască pe noi!

Văzînd cu ochii cei duhovnicești mîntuirea ce avea să fie tuturor oamenilor prin dumnezeiasca arătare, Proorocul se roagă să li se dăruiască aceasta mai în grabă, ca să culeagă toți blagoslovenia ce răsare dintru dînsa. „Și zice să se milostivească Dumnezeu spre noi și să ne blagoslovească. Și, cu adevărat, nu numai ne-a blagoslovit, ci ne-a și miluit, mîntuindu-ne prin venirea din Fecioară, că acest «să-Și arate peste noi fața Sa» înseamnă «să-L vedem pe Dînsul față către față». Și după ce S-a făcut om din Fecioară, fără schimbare, L-am văzut pe Însuși Dumnezeu-Cuvîntul, nu pe altul.” Apoi, ne învață aceasta mai descoperit prin cele adăugate:

2 Ca să cunoaștem pe pămînt calea Ta,

Ca și cei ce locuiesc pe pămînt - zice - să se învețe calea care duce către Tine și către dînsa să se povățuiască. Și, ca să nu socotească cineva că acestea s-au zis pentru pămîntul Iudeilor, a adăugat după cuviință:

întru toate neamurile - mîntuirea Ta.

Te rog - zice - să-Ți arăți fața Ta, ca să strălucească și peste neamurile ce stau întru întuneric și să le tragă către mîntuire.

3 Mărturisească-se Ție noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ție noroadele toate.

4 Veselească-se și să se bucure neamurile, că vei judeca noroadele întru dreptate și neamurile pe pămînt vei povățui.

Zice: Pentru aceasta dar se cuvine ca toate noroadele și neamurile din lume să se veselească, și să se bucure și să povestească facerile Tale de bine, fiindcă au cunoscut că nimic din cele ce sînt nu este trecut cu vederea de Tine și fără purtare de grijă, ci ești Judecător al tuturor, drepte scoțînd asupra-le hotărîrile, povățuind pe cei rătăciți către adevăr și muncindu-i pe cei ce nu voiesc a se pleca.

5 Mărturisească-se Ție noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ție noroadele toate!

N-a pus așa prost aceeași cuvîntare, ci ca să-i facă mai sîrguitori pe auzitori, arătînd că El este Dumnezeu și Mîntuitor al tuturor.

6 Pămîntul și-a dat rodul său.

Căci, după Proorocul, au aflat toată calea științei și au cunoscut pe Dumnezeu ce este peste toate, Care S-a arătat pe pămînt și a petrecut împreună cu oamenii. De aceea, ei aduc Lui rodul prea-dulce al bune-credințe.

7 Să ne blagoslovească pe noi Dumnezeu, Dumnezeul nostru să ne blagoslovească pe noi

Așadar, precum de două ori le-a deșteptat pe neamuri spre cîntarea de laudă, tot de două ori a cerut blagoslovenia pentru ele. Ni se cuvine însă a ști că, binecuvîntînd

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pe Dumnezeu, oamenii Îi aduc Lui doar cuvinte, dar nu pot a-l face bine cu lucrul; iar Dumnezeu, binecuvîntînd, întărește cuvintele cu lucrul și dăruiește celor binecredincioși îndeplinire de tot felul de bunătăți. Apoi, învață cum este cu putință a dobîndi dumnezeiasca binecuvîntare:

și să se teamă de Dînsul toate marginile pămîntului!

Că cel ce se află cu evlavie către legile dumnezeiești și se teme de Divanul ce va să fie cinstește pe Dumnezeu prin păzirea acestora, iar dumnezeiasca cinste îi aduce binecuvîntarea. Deci sfîrșitul îi învață nu numai pe Iudei, ci pe toți oamenii, să aibă dumnezeiasca frică și îi iscusește¹⁵⁰ că Hristos este Dumnezeuul nostru, Care a făcut mîntuirea credincioșilor. Rușinează-se dar ereticii cei rău-credincioși, care nu-L mărturisesc pe Dînsul Dumnezeu din Dumnezeu, adică pe Fiul Tatălui, Unul Născut mai-nainte de veci, Care în zilele cele mai de pe urmă S-a făcut Fiu al omului, fără de schimbare, după cum zicem, pentru mîntuirea oamenilor!

TÎLCUIREA PSALMULUI 67

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Văzînd păgînatatea ce se urma între oameni și stăpînirea diavolului, și fiind învățat de Sfîntul Duh, dumnezeiescul David se roagă ca foarte degrab să se facă arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Și, primind descoperirea celor ce se vor face, se învață și propovăduiește mîntuirea firii oamenilor, pieirea vrăjmașilor și, în scurt, prea-slăvita schimbare a lucrurilor.

Să Se scoale Dumnezeu, și să se risipească vrăjmașii Lui și să fugă de la fața Lui cei ce-L urăsc pe Dînsul!

Zice: E vremea să Te scoli Tu, Stăpîne, și să lucrezi mîntuirea oamenilor, și numaidecît toată ceata neprietenilor se va întoarce în fugă, risipindu-se de strălucirea arătării Tale. Tot așa, de multe ori și noi obișnuim a-i deștepta pe judecătorii cei blînzi spre ajutorul celor nedreptățiți, rugîndu-i să se scoale și să oprească semeția asupritorilor. Iar „sculare”, după cum am zis de multe ori, nu numește numai încetarea îndelungii-răbdări, ci și Învierea Mîntuitorului lumii la trei zile după ce a primit de bună voie moartea pentru noi.

2 Precum lipsește fumul să lipsească; cum se topește ceara de fața focului, așa să piară păcătoșii de la fața lui Dumnezeu!

Adică: Precum bătaia vîntului risipește fumul, și ceara se topește cînd se învecinează cu focul, așa se vor face cu totul deșerți vrăjmașii odată cu venirea Ta - o Stăpîne! Că aceia pe care Cei 70 i-au zis „păcătoși” sînt numiți de toți ceilalți tîlmăcitori: „necredincioși”. Și *Evreul*, și *Sîrul* așa îi numește.

3 Și dreptii să se veselească,

¹⁵⁰ îi învață

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Făcîndu-se acest lucru, toată fața dreptilor se va umple de bucurie și îndulcire.
să se bucure înaintea lui Dumnezeu și să se desfăteze întru veselie.

Prin acestea, arată că nu asupra oamenilor a adus rugăciunea, ci împotriva dracilor ce dau război oamenilor, de a căror risipire și deșertare se bucură neamurile și Îl laudă pe Dumnezeu, Cel ce le-a mîntuit. Că zice:

4 Cîntați lui Dumnezeu, cîntați numelui Lui, cale faceți Celui ce S-a înălțat peste apusuri, Domnul este numele Lui, și vă bucurați înaintea Lui!

Aici, dumnezeiescul cuvînt le poruncește Sfințiților Apostoli să alerge la neamuri cu dănuire și cu cîntare de laudă și să gătească Împăratului tuturor calea. Acestea se aseamănă celor zise lor de Domnul: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh.” Prin învățătura aceasta și prin nașterea de a doua oară a Botezului, calea cea aspră s-a făcut netedă, gătindu-se lui Dumnezeu, Care era să locuiască și să umble întru dîșii, după Proorocul.

Și zice că „S-a înălțat El peste apusuri”, arătînd întunericul vărsat peste sufletele oamenilor. Aceasta a tălmăcit-o Simmah: „Așterneți cale Celui ce Se poartă pe pămînt nelocuit.” Iar nelocuită este pustia, și „pustie” dumnezeiasca *Scriptură* a numit de multe ori neamurile: „Veselește-te, pustie însetată!”; și iarăși: „Mai mulți sînt fiii pustiei (ai celei părăsite), decît ai celeia ce are bărbat.” Deci zice: Peste această pustie nelocuită, și lipsită de lumină și numită pentru aceasta „apus”, S-a înălțat Soarele Dreptății, și a gonit negura și a făcut-o pe cea nelocuită Biserică a Sa.

5 Tulbura-se-vor de fața Lui, a părintelui celor sărmani și a judecătorului văduvelor.

Că nu suferă ei arătarea Lui, știindu-L pe Dînsul drept judecător, căci prin purtarea de grijă pentru „văduve și sărmani” a arătat dreptatea Proniei Lui. Și dumnezeieștile *Evangelii* ne învață tulburarea și frica dracilor, că-i auzim pe dîșii zicînd: „Ce este nouă și Ție, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit mai-nainte de vreme să ne muncești pe noi?”

Dumnezeu este în locul cel sfînt al Lui.

Fiindcă a zis: „Să se scoale Dumnezeu” și: „Cale faceți Celui ce S-a suit peste apusuri”, după cuviință a adăugat acest cuvînt, ca nimeni să nu socotească cum că Dumnezeuul tuturor face iconomiile Sale mutîndu-Se din loc. Într-acest fel este și cuvîntul zis de Domnul: „Nimeni nu s-a suit în cer, fără numai Cel ce S-a pogorît din cer, Fiul Omului, Cel ce este în cer”, care arată nescrierea împrejur a dumnezeieștii firi și ne învață că S-a pogorît într-adevăr, petrecînd și împreună-viețuind jos cu oamenii, dar că era și în cer și nu S-a despărțit de Tatăl.

6 Dumnezeu așază pe cei de un nărav în casă, scoate întru vitejie pe cei ferecați cu obezi, la fel pe cei amărîți, pe cei ce locuiesc în mormînturi.

„De un nărav” numește pe cei ce au un scop, care sînt uniți într-un gînd și voiesc a se griji doar de fapta bună, iar nu pe cei ce voiesc acum unele, iar mai tîrziu altele. Pe aceștia zice că „îi face să locuiască în casa cea dumnezeiască”. Iar „ferecați în obezi” îi numește pe cei înfășurați cu legăturile păcatului, pe care îi dezleagă și îi face viteji. Unul ca acesta a fost Matei, unul ca acesta a fost Iacov al lui Alfeu, unul ca acesta a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

fost Zaheu, care, izbăvindu-se de legăturile nedreptății, au primit asupra-le foarte cu bărbăție războiul împotriva celui ce îi ferecase. Și zice că nu numai pe cei ferecați îi face viteji, ci și pe cei ce au ajuns la vârful păgînatății și locuiesc în trupurile lor ca întru niște mormînturi împutite, pe care îi învrednicește de mîntuire împreună cu aceia.

*7 Dumnezeule, cînd ieșeai Tu în mijlocul norodului Tău, cînd treceai Tu în pustie,
8 pămîntul s-a cutremurat, cerurile au picurat*

Simmah a tălmăcit stihul așa: „Dumnezeule, ieșind Tu înaintea norodului Tău, umblînd Tu prin cea nelocuită, pămîntul s-a clătinat și cerul a picurat.” Zice: Vrînd să treci în pustia aceea nelocuită, care nu primise încă raza luminii, Tu ai clătinat, și ai cutremurat pămîntul și din cer ai picat asupra-i picăturile darului. Și primul lucru s-a făcut pe Cruce, că atunci s-a cutremurat pămîntul, și pietrele s-au despicat și tot ocolul pămîntului s-a clătinat, prin oarecare simțire văzîndu-L spînzurat pe Cruce pe Ziditorul a toate. Iar cealaltă - după Înălțarea Lui la ceruri: atunci a venit darul Duhului peste Apostoli, urmînd și asemănîndu-se picăturilor de ploaie.

Apoi, învățîndu-i pe Iudei că Dumnezeu este Cel ce a făcut toate acestea, a adăugat mai luminat:

de către fața Dumnezeului Sinaiului, de către fața Dumnezeului lui Israil.

Zice: Cel ce S-a arătat strămoșilor noștri în muntele Sinai, tot Acela a clătinat și pămîntul în vremea Patimii, muștrînd nebunia noastră, și apoi a dăruit darul Duhului.

9 Ploaie de bună voie vei osebi, Dumnezeule, moștenirii Tale.

Pe cele numite mai sus „picături”, aici le-a numit „ploaie”. Și zice că ucenicilor li se dăruia darul dascălilor, după trebuință, căci „ploaie” arată adăparea didascaliei¹⁵¹. Și a numit-o „de bună voie” pentru alegerea de sine și voirea socotelii, că nu se adapă cineva de nevoie, ci doar cel ce se pleacă învățăturii dobîndește darul.

Și a slăbit, iar Tu ai desăvîrșit-o pe dînsa.

Nu ploaia a slăbit, ci „moștenirea”, iar „slăbiciunea” sînt năpădirile celor răucredincioși. Așa a zis Domnul și către Pavel: „Destul îți este ție darul Meu, că puterea Mea se săvîrșește întru neputință.” Deci zice: Și în vremea năpădirii Tu întemeiezi și întărești pe nevoitori, că pe aceștia îi ai moștenire, după proorocia ce zice: „Cere de la Mine și îți voi da Ție neamurile moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pămîntului.” Așa a tălmăcit și Simmah: „ai făcut-o și ai întemeiat-o”, iar Achila - mai descoperit: „și pe cea ostenită Tu ai întărit-o”, adică: Obosind ea întru goane, ai păzit-o necutremurată.

10 Dobitoacele Tale locuiesc într-însa.

„Dobitoace ale lui Dumnezeu” îi numește pe Sfinții Apostoli, pe care încălecînd, a gonit înșelăciunea și i-a întors pe oameni spre cunoștința de Dumnezeu, cum arată vorbind pentru Pavel: „Vas de alegere îmi este Mie acesta, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor, și a împăraților și a fiilor lui Israil.” Pe dînsii i-a numit „cai” dumnezeiescul Avacum, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ape multe.” De aceștia a proorocit proorocescul cuvînt că locuiesc întru moștenirea lui Dumnezeu,

¹⁵¹ „Didascalie” - „lecție”, „învățătură”, cum am mai zis.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

adică întru neamuri. Că locuiesc pînă în ziua de astăzi, nu numai sfințind cu sicriile trupurilor pe cei ce se apropie, ci și întorcînd sufletele oamenilor cu învățătura *Scripturilor*.

Gătit-ai întru bunătatea Ta săracului, Dumnezeuule.

Pe aceștia - zice - i-ai dăruit firii celei sărace a oamenilor, pentru bunătatea Ta.

11 Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă.

Pe care i-a numit mai sus „dobitoace”, îi numește acum „bine-vestitori”, că - de vreme ce erau pescari, și vameși și croitori de piei, și s-au hirotonisit dascăli ai filosofilor, ai sofistilor, ai ritorilor și ai celor ce se făleau pentru buna limbuție - după cuviință ne învață de unde scot ei apele didascaliei cu care aduc adăparea.

12 Împăratul Puterilor, celui iubit frumusețea casei Tale să împartă prăzi.

Iar Simmah a zis așa: „Domnul a dat graiuri celor ce bine-vestesc cu oaste multă. Împărații oștilor au fost cei iubiți și locuința casei va împărți prăzi.” Aici, „oaste multă” numește pe cei ce au crezut. Așa zice și Apostolul, scriindu-i lui Timotei: „Luptă-te lupta cea bună. Și nimeni, oștindu-se, nu se împleticește cu neguțătoriile vieții, ca să-i fie plăcut voievodului.” Iar „împărați ai oștirilor” i-a numit pe dascălii credincioșilor, care au fost iubiți de Dumnezeu. La fel îi numește pe dînșii și Domnul: „Voi sînteți cei iubiți ai Mei, nu vă voi mai numi pe voi robi, ci prieteni.” Așa zice și dumnezeiescul Apostol: „Dragostea lui Dumnezeu ne ține pe noi”; și: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?”

Iar „prăzi” îi numește pe cei ce își făcuseră mădularele roabe ale păcatului și ale diavolului. Și pe aceștia i-a împărțit Sfințiților Apostoli: pe acesta punîndu-l dascăl peste Romani, pe acela peste Elini, pe unii arătîndu-i propovăduitori ai Indianilor, iar pe alții ai Egiptenilor. „Frumusețea casei le-a împărțit” Sfințiților Apostoli „prăzile” acestea. „Casă a lui Dumnezeu”, după dumnezeiescul Apostol, sînt cei ce au crezut, iar „frumusețe a casei” este darul Sfîntului Duh, care o înfrumusețează și o strălucește pe aceasta cu dăruirea felurită a darurilor. Prin cele adăugate, ne-a învățat aceasta mai descoperit:

13 De veți dormi între moșteniri, aripile porumbelului vor fi argintate, și între-umerele lui - cu străluciri de aur.

„Aripile porumbelului” numește darul Duhului, Care în acest chip a venit la curgerile Iordanului. Și a zis că aripile acestuia sînt „argintate”, iar între-umerele lui împodobite cu aur, căci El aduce celor mai proști¹⁵² pe cele mai proaste și mai lesnicioase, iar celor mai desăvîrșiți - pe cele mai adînci. Pentru că zice: „Tainele Mele - Mie și la ai Mei”. Pe unii, ca pe niște nedesăvîrșiți, îi hrănește cu lapte, iar altora le aduce hrană vîrtoasă. Iar „moșteniri” numește cele două *Așezăminte*. Deci zice: Întru amîndouă didascaliiile apropiați-vă și veți vedea darul felurit al Duhului. Dar nu așa prost le-a poruncit să se apropie, ci să stăruiască totdeauna: aceasta a numit prin „de ați dormi”, fiindcă cel ce doarme rămîne nemișcat.

14 Cînd osebește Cel ceresc împărați peste țara Sa, ca zăpada se vor albi în

¹⁵² „Proști - aici: „neînvățați”, „neputincioși”.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Selmon.

Și mai sus i-a numit „împărați” pe Apostoli, ca pe niște moștenitori ai Împărăției cerurilor, după cum în Psalmul 44 i-a numit „boieri”, zicînd: „Pune-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul.” Iar aici mai-nainte spune pogorîrea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut în ziua a cincizecea, întru care Apostolii au primit darul deosebirii limbilor. Și zice că atunci cînd va împărți lor împărăția lumii - poruncind unuia să fie mai mare peste neamurile acestea, iar altuia peste acelea - îi va străluci pe dînșii și îi va arăta asemănați zăpezii. Mai-nainte spune încă și locul întru care se vor face acestea, „Selmon” numind Ierusalimul, căci acolo a dobîndit ceata Apostolilor darul Preasfîntului Duh.

15 Muntele lui Dumnezeu, munte gras, munte închegat, munte gras.

Pe cei numiți „dobitoace”, „bine-vestitori”, „împărați”, îi numește și „munte”. Așa a zis Domnul întru *Sfîințele Evanghelii*: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui”, așa strigă și Isaia: „Va fi arătat în zilele cele mai de pe urmă muntele Domnului.” Și îl numește „gras și închegat” pentru că dă multă hrană cirezilor ce se pasc întru dînsul, primind multă grăsime de la dumnezeiescul dar.

16 Pentru ce rîvniți, munții cei închegați, muntele întru care bine a voit Dumnezeu a locui?

Iar Achila zice așa: „Pentru ce vă întreceți, munți înălțați, împotriva muntelui pe care a poftit să șadă Dumnezeu?” Cuvîntul proorocesc se întinde către Iudei și către adunările cele fără de lege ale ereticilor, care se numesc pe sine „biserici”, și zice: Pentru ce oare vă trufiți că vă întreceți și vă potriviți cu muntele pe care Dumnezeu l-a hotărît lăcaș al Său?

Pentru că Domnul va locui pînă în sfîrșit.

Nu va petrece întru acest munte o vreme hotărîtă, după cum - o Iudei! - a locuit la voi, ci acolo va avea veșnică sălășluire - că „pînă în sfîrșit” asta arată.

17 Carul lui Dumnezeu - cu zeci de mii înmulțit, mii din cei ce prisosesc.

Acum nu va mai avea doar puțini sfinți peste care să Se înalțe și întru care să locuiască, așa cum - o Iudei! - a avut la voi, ci cu zeci de mii mai mulți vor fi cei vrednici de dumnezeiasca stăpînire. Moștenirea cea nouă are mii și zeci de mii din cei învredniciți de cununi care sînt întru belșug, și aduc roadă lui Dumnezeu buna-credință în dreptate și se sîrguiesc către daruri, urmînd chemării de sus.

Domnul întru dînșii, în Sinai, în cel sfînt.

Zice: Făcîndu-Se om, Cel ce S-a arătat strămoșilor noștri în Sinai îi va hățui și pe aceștia, că nu este unul Acela, și altul Acesta, ci El Însuși e Domnul tuturor, bogat fiind întru toți cei ce îl cheamă pe Dînsul. Așa, după ce L-a arătat că S-a pogorît și a pierdut ceata vrăjmașilor, proorocescul cuvînt îl arată pe Dînsul suindu-Se și dăruindu-le slobozenie celor robiți de demult:

18 Suitu-Te-ai la înălțime, robu-ai robime,

Suirea arată și pogorîrea, și martor este Apostolul, care zice: „Iar acest «S-a suit»

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ce este, fără numai că S-a și pogorît mai întîi la cele mai de jos părți ale pămîntului?” Deci zice: Cel ce S-a pogorît este și Cel ce S-a suit mai presus de toate cerurile și „a robît robime”, luîndu-i pe cei robîți de demult (de diavolul) și dăruindu-le slobozenie ca și cum i-ar fi robît încă o dată, pentru Sine.

luat-ai daruri întru oameni,

Apostolul a zis: „a dat”. Și s-au făcut amîndouă, că - luînd credință de la cei ce se apropie către Dînsul - Domnul le dăruiește darul. Așa, crezînd că Mîntuitorul Hristos este Dumnezeu din Dumnezeu, ceata Apostolilor s-a arătat moștenitoare a Împărăției cerurilor. Așa, mărturisind pe Dumnezeu, s-au proslăvit zecile de mii ale purtătorilor de nevoință și ale celor ce au viețuit întru petrecere cu cinste.

pentru ca și cei ce nu se plecau să sălășluiască la Dumnezeu.

Achila a tălmăcit stihul mai descoperit: „măcar că neplecați sînt a se sălășlui”. Și zice: Nu ai căutat la nesupunerea lor mai dinainte, ci - și văzîndu-i grăind împotriva - ai stăruit făcîndu-le bine, pînă cînd i-ai arătat pe dîșii lăcaș al Tău.

19 Domnul Dumnezeu bine este cuvîntat, bine este cuvîntat Domnul din zi în zi.

După cuviință și-a pornit Proorocul limba spre cîntarea de laudă: De-a pururea - zice - este drept a Te lăuda, avînd Tu atîta iubire de oameni către noi.

Să sporească nouă calea Dumnezeul mîntuirilor noastre.

Cel ce a dăruit - zice - mîntuirea noastră ne va netezi calea, ca să nu ne greșim de la atîtea bunătăți.

20 Dumnezeul nostru este Dumnezeul mîntuirii

Și ne va dăruia aceasta, fiind izvorul mîntuirii.

și ale Domnului, ale Domnului sînt ieșirile morții.

Că El ne-a deschis nouă temnița cea neumblată a morții, și a zdrobit porți de aramă și a frînt zăvoare de fier. Și a arătat acest lucru prin cele adăugate:

21 Însă Dumnezeu va sfărîma capetele vrăjmașilor Săi, creștetul părului celor ce umblă după greșalele lor.

Ne-a deschis nouă - zice - porțile morții, sfărîmînd capetele vrăjmașilor ce iscodeau greșelile oamenilor și nici perii capului nu sufereau să-i lase necercetați - căci prin „păr” arată greșeala cea prea-mică. Și ceea ce zice este așa: Dumnezeu a hotărît ca certarea celor ce păcătuiesc să fie moartea, iar diavolul, iscodind viața oamenilor ca un amar muncitor, nu suferă să treacă cu vederea nici păcatul cel prea-mic, ci trimite firea noastră la moarte. Deci, văzînd el pe Stăpînul Hristos îmbrăcat cu aceeași fire, s-a apropiat căutînd la Dînsul pricinile morții, după cum Însuși Domnul a zis întru *Sfințitele Evanghelii*: „Vine stăpînitorul lumii acesteia și nu va afla nimic întru Mine.” Dar, chiar nimic aflînd, vrăjmașul L-a dat cu nedreptate la moarte. Nedreptățirea aceasta a pierdut stăpînirea prigonitorului și a deschis oamenilor iadul, după cum s-a zis prin mai multe întru *Cuvintele pentru dumnezeiasca Pronie*¹⁵³. Încă și

¹⁵³ Ale aceluiși Fericit Episcop Teodorit.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiescul Apostol a zis că diavolul are stăpînirea morții.

22 Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, întoarce-Mă-voi întru adîncurile mării.

Iar Simmah a zis așa: „Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, dintru adîncurile mării.” Tălmăcit, „Vasan” însemnează „rușine”, iar rușinea este roadă a păcatului, deci dintru aceasta ne va întoarce pe noi Dumnezeu tuturor, și „dintru adîncurile mării”. Iar care este adîncul mării, însuși Proorocul ne învață, strigînd: „Să mă izbăvesc de la cei ce mă urăsc și din adîncurile apelor”, în loc de: Să nu mă cufunde pe mine - zice - viforul apei, nici să mă înghită adîncul.

23 Pentru ca să se întingă piciorul Tău în sînge, limba cîinilor Tăi în sîngele vrăjmașilor.

Iar Simmah zice așa: „Ca să se afunde piciorul Tău în sînge și să lingă limba cîinilor Tăi pe toți vrăjmașii Tăi.” Aici - arătîndu-L pe Dumnezeu tuturor biruindu-i pe vrăjmași ca un viteaz și slobozindu-i pe cei robiți cu nedreptate - zugrăvește cu cuvîntul pîraie de sîngiuri, morți călcați în picioare, zăcînd neîngropați și aruncați spre mîncare cîinilor. Așa strigă Domnul și prin Isaia: „Jgheabul l-am călcat singur, și din neamuri nimeni nu era cu Mine. Călcăt-am pe dînșii întru mînia Mea, și i-am zdrobit pe dînșii întru urgia Mea, și am pogorît în pămînt sîngele lor și s-au stropit de biruințele asupra lor hainele Mele.”

24 Văzutu-s-au umbletele Tale, Dumnezeuule, umbletele Dumnezeului meu, ale Împăratului din cel sfînt.

„Umbtele ale lui Dumnezeu” numește iconomiile, iar „cel sfînt” - Biserica luată din sămînța lui David. Și zice: Purtarea Ta de grijă s-a făcut arătată tuturor oamenilor și toți au cunoscut iconomiile Tale cele de multe feluri.

25 Mai înainte au apucat boierii, ținîndu-se de cei ce cîntau, în mijlocul tinerelor cîntărețe.

De aici, ne învață veselia bisericilor. Iar „boieri” numește pe Sfinții Apostoli, ce au fost întîii meșteri ai acestora, iar „tinere cîntărețe” - pe cele ce se nevoiesc întru feciorie și aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă dumnezeiască. Apoi, le face mai luminate pe cele zise:

26 În biserici binecuvîntați pe Dumnezeu, pe Domnul, de la izvoarele lui Israil.

Proorocul arată încetarea *Așezămîntului cel Vechi*: căci biserica ludeilor era una singură, iar aici mai-nainte vestește mulțimea bisericilor, întru care poruncește să fie laudat Domnul tuturor din izvoarele israilitenești. Iar „izvoare ale lui Israil” ar fi putut să se numească după cuviință cărțile proorocești dintru care aducem cîntarea de laudă lui Dumnezeu. Și - de vreme ce lîngă izvoarele proorocești ne-au fost dăruite și acelea Apostolești - adaugă după cuviință:

27 Acolo, Veniamin, cel mai tînăr, întru uimire,

Achila zice: „Acolo, Veniamin cel mic, stăpînind peste dînșii”, iar Teodotion: „dascăl al lor”. „Veniamin, cel mai tînăr,” este Fericitul Pavel, care a odrăslit din semînța lui Veniamin. Și e „mai tînăr” pentru că a fost chemat și numit în urma tuturor. Dealtfel,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și *Istoria Faptelor* îl numește pe dînsul „tînăr”. Acesta stăpînește Biserica, și o învață cele dumnezeiești și povățuiește pe cei ce voiesc către mîntuire. El s-a făcut încă și „întru uimire”, învățîndu-se că Cel gonit și socotit mort de dînsul este în ceruri. Dar - de vreme ce nu numai Fericitul Pavel, ci toată ceata Apostolilor îi învață pe credincioși cele dumnezeiești - proorocescul cuvînt i-a pomenit după cuviință și pe aceștia:

boierii ludei - povățuitorii lor, boierii Zavulonului, boierii Neftalimului.

Căci din semințiile acestea își trăgeau neamul ceilalți Apostoli: cei numiți „frați ai Domnului” aveau izvor seminția ludei; Petru, Andrei, Iacov, Ioan și Filip erau din satul Betsaida; se istorisește că Matei și Iacov petreceau în Capernaum, iar Simon Zilotis s-a numit Hanaanit. Acestea toate sînt locuri ale Galileii și moștenirea aceea o avea seminția Zavulonului și a Neftalimului. Sînt doi martori ai acestui cuvînt: unul este Proorocul, iar altul Evanghelistul, acela mai-nainte zicînd, iar celălalt aducîndu-l mărturie. Și zic așa: „Pămîntul Zavulonului, și pămîntul Neftalimului și ceilalți care locuiesc pe lîngă mare și de ceea parte de Iordan, Galileea neamurilor, norodul ce ședea întru întunerice a văzut lumină mare.”

28 Poruncește, Dumnezeu, puterii Tale, întărește, Dumnezeu, această lucrare pe care o ai făcut întru noi,

29 pentru Biserica Ta din Ierusalim.

Iar Simmah spune așa: „Poruncește, Dumnezeu, pentru vîrtutea Ta, întărește, Dumnezeu, lucrul pe care l-ai făcut întru noi, pentru Biserica Ta de deasupra Ierusalimului.” Zice: Întărește, Stăpîne, darul pe care l-ai dăruit Bisericii Tale, pe care ai luat-o dintru noi și ai pus-o să șadă „deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia, și Puterea și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să fie”. Căci „Ierusalim” numește cetatea de sus, pentru care Fericitul Pavel zice: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maică a noastră, a tuturor.” Deci ei cer, pentru rudenia lor cu Biserica, să fie întărit darul ce s-a dat și, ei fiind pîrga, să dobîndească același dar și frămîntătura (restul omenirii). De aici, mai-nainte zice și schimbarea împăraților:

Ție vor aduce împărații daruri.

Că, după ce vor înceta a-L goni, împărații Îi vor aduce cinstea cuvenită lui Dumnezeu; și - precum iau dajdie de la supuși - așa vor aduce și ei daruri Lui, ca niște robi și supuși. Martori ai acestui lucru sînt ochii care văd adevărul proorociei.

30 Ceartă fiarele trestiei,

Unele din pre-scrieri (adică izvoade) au: „dumbrăvi”. Dar, ori „dumbrăvi”, ori „trestie”, tot nerodirea se însemnează prin aceasta, și acolo au lăcaș fiarele cele gîndite, pe care Proorocul ne-a învățat a le goni prin dumnezeiasca chemare asupra.

adunarea taurilor împotriva junicilor noroadelor, ca să se încuie cei ispitiți ca argintul.

„Tauri” numește mulțimea ludeilor, pentru obișnuita lor semeție, iar „junici ale noroadelor” i-a numit pe cei din neamuri care au crezut chemarea cea nouă. Deci proorocescul cuvînt mai-nainte vestește ridicările ludeilor, făcute întru începutul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

propovăduirii asupra celor bine-credincioși. Și ei - zice - lucrează aceasta, vrînd a-i încuia și a-i lipsi de buna-norocire pe cei care - lămurindu-se cu foc ca argintul - s-au arătat iscușiți¹⁵⁴ și lămuriți. Aceasta a zis pentru dînșii și Fericitul Pavel: „Ne rîvnesc nouă nu bine, ci voiesc să ne oprească.” Și - de vreme ce și întru neamuri erau cei ce grăiau împotriva și săvîrșeau junghieri de multe feluri ale Sfinților - după cuviință zice și pentru aceștia:

Risipește neamurile ce voiesc războaie!

Așa, după ce a proorocit pentru cei ce vor grăi împotriva, își mută cuvîntul către cei ce au crezut:

31 Veni-vor soli de la Egipt,

Și a pomenit mai întîi Egiptul fiindcă de demult fusese încununat cu stăpînirea păgînatății. Îi pomenește pe Egipteni și *Istoria Faptelor*, povestind pentru cei adunați în ziua a cincizecea, întru care a venit peste Apostoli darul Preasfîntului Duh.

Etiopia mai-nainte va întinde mîna ei la Dumnezeu.

Și această proorocie a luat sfîrșit, și martor este dregătorul Candachiei, împărăteasa Etiopilor, famenul pe care l-a povățuit către adevăr Filip. Apoi, cheamă toate împărățiile din toată lumea:

32 Împărățiile pămîntului, cîntați lui Dumnezeu, cîntați Domnului!

Zice: Toți cei de prin lume, primiți lumina cunoștinței de Dumnezeu și aduceți cîntarea de laudă pentru buna-credință.

33 Celui ce S-a suit peste cerul cerului, spre răsărituri.

Pentru că Stăpînul Hristos S-a suit nu numai în cerul acesta văzut, ci și întru cel mai de sus, și a șezut de-a dreapta mării, în foișorul înalt al răsăritului Său, trimițînd tuturor oamenilor razele Sale.

Iată, va da glasul Său, glas de putere.

Aici însemnează venirea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut după Înălțarea Mîntuitorului nostru. Că și Domnul a numit-o pe aceasta „putere”: „Sedeți - zice - în cetatea aceasta pînă cînd vă veți îmbrăca cu putere dintru înălțime.” Încă și Fericitul Luca pomenește acest „glas”, zicînd: „Și s-a făcut glas din cer, ca de o suflare ce vine repede, și a umplut casa unde erau șezînd.”

34 Dați slavă lui Dumnezeu!

Acest cuvînt se aseamănă cu punerea de lege a Apostolului, care spune: „Proslăviți pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sînt ale Lui.” Drept este ca cei ce au dobîndit atîtea daruri să-L proslăvească prin toate pe Făcătorul de bine.

Peste Israil este marea cuviință a Lui, și puterea Lui - în nori.

Trăgîndu-și neamul din Israil, Sfinții Apostoli au arătat marea lucrare a lui Dumnezeu prin minunile pe care le săvîrșeau. Iar cei ce au primit după aceea darul dăscălesc, scoțînd apă ca niște nori din marea Preasfîntului Duh, o aduc oamenilor

¹⁵⁴ cercați, probați

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

spre adăpare.

35 Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Toți îndrăgitorii faptei bune îi găsesc pe oameni să-L laude pe Dumnezeu, după glasul Domnului, ce zice: „Să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru din ceruri.”

Dumnezeul lui Israil Însuși va da putere și întărire norodului Său,

Nu l-a pomenit nici aici prost pe Israil, căci - mai întâi temîndu-se de Isav, apoi învrednicindu-se de dumnezeiasca arătare - Iacov s-a întărit și a scos frica din minte. Și cuvîntul ne învață că Cel ce l-a dovedit tare pe Israil și l-a ridicat deasupra vrăjmașilor va întări și norodul Său cel nou și îl va face neluptat și nebiruit.

bine este cuvîntat Dumnezeu.

Însă auzind - o prea-iubitorule de învățătură! - zicîndu-Se Dumnezeu de multe ori și „Domn”, și „Mîntuitor”, să nu socotești pe altul, că nu este, cu adevărat nu este altul, fără numai Tatăl, și Fiul și Sfîntul Duh. Însă nu trei dumnezei - să nu fie! - după cum de multe ori s-a zis de noi, pentru că numele acestea: „Dumnezeu”, și „Domn”, și „Împărat”, și „Ziditor”, și Atotîntuitor, și cîte ca acestea, se dau nedespărțitei Treimi, adică se înțeleg, și se socotesc, și se zic și se cred. Iar sfîrșitul este potrivit Psalmului, căci se cădea ca povestirea atîtor bunătăți să se sfîrșească cu dumnezeiască laudă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 68

Întru sfîrșit, pentru cei ce se vor schimba, Psalmul lui David.

Psalmul de față însemnează schimbarea oarecăror lucruri, căci s-a zis pentru Iudeii mutați în Babilon, și s-a închipuit ca și cum aceia se roagă și cer izbăvire. Și mai-nainte vestește izbăvirea din robie, întoarcerea, zidirea Ierusalimului și, în scurt, buna-norocire mai dinainte a Iudeilor. Are încă și proorocie a stăpîneștilor Patimi ale Dumnezeului și Mîntuitorului nostru și a pierderii de tot care avea să-i apuce pe Iudei pentru acestea. Că - de vreme ce au îndrăznit asupra Făcătorului de bine și Mîntuitorului relele pe care le-au pătimit ei înșiși de la vrăjmași, pentru care i-au blestemat pe aceia - aceleași rele le-a hotărît asupra lor Dreptul Judecător.

Mîntuiește-mă, Dumnezeule, că au intrat ape pînă la sufletul meu!

Rugăciunea aceasta o aduce adunarea celor bine-credincioși, numind „ape” mulțimea primejdiilor. Și zice: Despre toate părțile sînt înconjurat cu cele de scîrbă.

2 Afundatu-m-am în noroiul adîncului, și nu este stare,

Iar Simmah zice: „Cufundatu-m-am întru cufundările cele nemărginite, și nu este stare”, din metafora celor ce cad întru adîncul mării și a celor ce se pogoară prea mult în jos, ajungînd de aici la fund. Și arată prin acestea mărimea relelor ce s-au întîmplat celor robiți de Babilonieni.

venit-am întru adîncurile mării și viforul m-a cufundat.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Împistrează cuvîntul cu multe feluri de icoane, neaflînd icoană vrednică de întîmplările mîhnitoare care îl țineau.

3 Ostenit-am strigînd, amorțit-a gîtlejul meu,

Zice: Totdeauna strig jelindu-mă, încît au obosit și înseși organele glasului. Iar „strigare” numește întinderea rugăciunii din cuget.

slăbit-au ochii mei, nădăjduind eu spre Dumnezeuul meu.

A pus stihul acesta din metafora celor ce așteaptă și îi ies în cale cuiva iubit care se întoarce din călătorie. Și zice: Am obosit așteptînd ajutorul Tău. Apoi, ne învață mai descoperit acelea pe care le-a pus mai sus cu închipuire:

4 Înmulțitu-s-au mai presus decît perii capului meu cei ce mă urăsc în zadar, întăritu-s-au vrăjmașii mei ce mă gonesc cu nedreptate.

Dar nimeni din cei iubitori de învățătură să nu socotească cum că acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu și Mîntuitorului, ci s-au zis - după cum s-a arătat de noi mai sus - numai despre fața celor robiți din Ierusalim în Babilon. Și zice: Vrăjmașii biruiesc numărul, și au mare putere și stăpînire, și se află cu vrăjmășie către mine neaducîndu-le eu pricină a urîciunii.

Cele ce n-am răpit, atunci le plăteam.

Mă osîndesc - zice norodul - și m-am dus în robie de dînșii pentru acelea cu care nu i-am nedreptățit.

5 Dumnezeuule, Tu ai cunoscut nepriceperea mea, și greșalele mele de la Tine nu s-au ascuns.

Zice: Tu - o Stăpîne! - le cunoști pe toate și nu s-a tănuț de Tine nimic din cele făcute. Deci ști că n-am greșit nimic acelora, dar am călcat legile Tale. Acestui cuvînt se aseamănă acela: „Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut.”

6 Să nu se rușineze întru mine cei ce Te așteaptă pe Tine, Doamne, Doamne al Puterilor, nici să se înfrunzeze întru mine cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeuul lui Israil!

Zice: Să nu mă fac chip de vătămare altora - așteptînd mîntuirea de la Tine, dar înșelîndu-mă de nădejdea către Tine - ci aceia ce au a Ta cunoștință să se învețe prin cele făcute mie că ești rod de mîntuire, nu de rușine, cui nădăjduiește spre Tine.

7 Că pentru Tine am suferit ocară, acoperit-a rușinea obrazul meu.

M-am umplut de rușine primind ocări pentru Tine, că vrăjmașii mei mă grăiesc de rău adeseori, numind a mea robie neputință a Ta.

8 Înstrăinat am fost fraților mei și nemernic fiilor maicii mele.

Aici îi numără pricinile întristării, deșteptînd spre milă pe iubitorul de oameni Dumnezeu. A pus mai întîi ocările celor rău-credincioși, apoi despărțirea rudeniilor și a prietenilor, căci, fiind siliți a robi, nu erau lăsați să petreacă împreună cu rudeniile.

9 Că rîvna casei Tale m-a mîncat și ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea.

Și nu mă mîhnește și nu mă chinuiește mai puțin pustiirea Sfintei Tale case și rîsul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

păgînilor, căci cele făcute asupra aceleia ei le socotesc urmare nu a greșelii mele, ci a neputinței Tale. De aceea mă împung cu hulele asupra Ta, fiindcă m-am făcut pricinuiitor acestora. Însă pe acest „m-au mîncat”, Simmah l-a zis: „m-au cheltuit”.

10 Și am acoperit cu post sufletul meu, și s-a făcut mie spre ocară.

11 Și am pus îmbrăcămintea mea sac, și m-am făcut lor spre pildă.

Pentru acestea mă mîhnesc și îmi topesc trupul cu post, dar și acest lucru s-a făcut lor pricină de rîs. Și mă rod pe sine-mi și sînt îmbrăcat cu îmbrăcămintea de plîngere a sacului, iar cei fără de lege au luat și au socotit acest lucru pricină de veselie.

12 Asupra mea vorbeau cei ce ședeau în porți și asupra mea cîntau cei ce beau vin.

Întru adunări - zice - și întru ospete, relele mele le vestesc și le batjocoresc. Căci de demult făceau soboarele înaintea porților.

13 Iar eu cu rugăciunea mea - către Tine, Doamne!

Simmah tălmăcește așa: „Iar a mea rugăciune - Ție, Doamne!” Și zice: Făcîndu-se acestea, eu către Tine îmi întind ochiul și aștept ajutorul de la Tine.

Vreme de bunăvoință este, Dumnezeuule,

Simmah zice așa: „Vreme de împăcare este, Dumnezeuule.” Zice: Destulă este munca adusă asupra mea, e vremea a se dezlega aceasta și a se arăta iubirea Ta de oameni - căci „bunăvoință” numește voia cea bună a lui Dumnezeu.

Întru mulțimea milei Tale auzi-mă, întru adevărul mîntuirii Tale.

Să nu-mi măsoari pedeapsa cu greșelile mele, ci cu nemăsurata milă a iubirii Tale de oameni. Și adu adevărata și dreapta Ta hotărîre asupra celor ce îmi fac mie atîtea rele. Apoi, cu închipuire, iarăși numără primejdiile, ispitindu-se a porni mila cu povestirile:

14 Mîntuiește-mă de tină, ca să nu mă afund,

Zice: Mă asemăn celor ce cad în groapă tinoasă și așteaptă moartea, pentru aceea cer de la Tine mîntuire.

îzbăvește-mă de cei ce mă urăsc și de adîncurile apelor!

Și cer să mă izbăvesc de vrăjmași și de relele lor - că „adînc de ape” a numit muncile aduse asupra-i de aceia.

15 Ca să nu mă cufunde vîforul apei, nici să mă înghită adîncul,

Să nu fiu - zice - cufundat de mulțimea și de mărimea răutăților.

nici să-și închidă peste mine puțul gura sa.

Să nu oprești - o Stăpîne! - mîntuirea mea, nici să-mi închizi ușa iubirii Tale de oameni. Căci cei ce cad în vreun puț, fiind deschisă gura puțului, au oarecare puțină nădejde de izbăvire, dar, închizîndu-se aceea, se deznădăjduiesc de mîntuire.

16 Auzi-mă, Doamne, că bună este mila Ta, după mulțimea îndurărilor Tale caută spre mine!

Trimite-mi izbăvire de relele pe care Ți le-am vestit, pentru a Ta iubire de oameni,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

nu pentru vrednicia mea. Vezi-mă că sînt înconjurat de rele și dezleagă-mi primejdiile, căci ajunge și numai arătarea Ta să risipească norul celor de scîrbă.

17 Să nu întorci fața Ta de la robul Tău,

Că așa obișnuiesc a face cei mîniați, leapădă de la sine rugăciunile celor ce le-au greșit.

că mă necăjesc, degrab auzi-mă!

Dă-mi grabnică mîngîiere pentru covîrșirea chinuirii!

18 Ia aminte spre sufletul meu și îl izbăvește pe dînsul,

Căci și cu singură vederea poți să risipești cele de mîhnire.

pentru vrăjmașii mei izbăvește-mă!

Greșelile mele covîrșesc iertarea, dar vrăjmașii sînt rău-credincioși și robiți de răutate; deci, pentru ocările acelora, fă-mă părtaș al iubirii Tale de oameni, Stăpîne! A arătat aceasta și prin cele adăugate:

19 Că Tu cunoști ocară mea, și rușinea mea și înfruntarea mea, înaintea Ta sînt toți cei ce mă necăjesc.

Nimic nu s-a tănuț de Tine din cele făcute, ci pe toate le vezi: și ocările acelora și rușinea mea, că intru în pămînt și mă mîhnesc, fiind ocărit de ei.

20 Ocară a așteptat sufletul meu și ticăloșie. Și am așteptat pe cel ce s-ar mîhni cu mine, și nu era, și pe cel ce m-ar mîngîia, și nu am aflat.

Fiind îmbulzit cu atîtea chinuri despre toate părțile și așteptînd altele încă, mai mîhnitoare, nu am nici o mîngîiere: cei ce mă mîhnesc sînt mai presus de număr și nu este cel ce m-ar mîngîia și care, cu împărtășirea scîrbei, ar face mîhnirea mai ușoară.

21 Și au dat spre mîncarea mea fiere, și întru setea mea m-au adăpat cu oțet.

Însăși hrana - zice - mi-au făcut-o amară și mîhnitoare, căci celor ce mîncă cu chinuire și cea mai dulce hrană le este fără dulceață.

22 Facă-se masa lor înaintea lor spre cursă, și spre răsplătire și spre sminteală!

Zice: Schimbă veselia lor întru primejdii, Stăpîne, și să cadă întru acelea pe care le-au lucrat! Că „masă” a numit veselia, iar muncile: „cursă”. Așa a tălmăcit și Simmah: „Să se facă masa lor înaintea lor spre cursă și spre muncă, și să se prindă.”

23 Întunecă ochii lor, ca să nu vadă,

Adică: Adu asupra lor nor întunecos de primejdii

și spinarea lor pururea o gîrbovește!

Osîndește-i - o Stăpîne! - cu robie pe dînșii, ca să cadă întru acelea pe care le fac, gîrbovindu-se de-a pururea întru lucrare dureroasă.

24 Varsă peste dînșii urgia Ta și mînia urgiei Tale să-i cuprindă pe ei!

Zice: Slobode asupra lor toată urgia pedepsei și adu asupra lor grabnică și îndelungată primejdie. Prin „mînie”, a arătat iuțimea, căci așa este mînia, iar prin

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„urgie” - statornicia, după cum este firea urgiei. Că mînia este iute și pentru puțină vreme, iar urgia - mai zăbavnică, dar mai statornică. Deci „mînie a urgiei” a numit pedeapsa cea iute și statornică totodată.

25 Facă-se curtea lor pustie, și în lăcașurile lor să nu fie cine să locuiască!

Și prin toate cere dreapta hotărîre și se roagă ca vrăjmașii să fie supuși sub acelea pe care le-au pricinuit altora. Așadar - de vreme ce Haldeii pustiiseră Ierusalimul și celelalte cetăți ale Iudeii, prădîndu-le și robindu-le - se roagă ca și țara lor să pătimească aceleași rele. Și au dobîndit cererea lor, că pustiu s-a făcut și a rămas Babilonul, pînă în ziua de astăzi.

Ni se cuvine a ști însă că acelea pe care au cerut Iudeii să le pătimească Babilonienii le-au pătimit și ei înșiși, după ce s-au turbat asupra Făcătorului de bine și Mîntuitorului. Căci Babilonienii le-au făcut lor hrana amară prin robia cea ostentivă, dar nu le-au dat cu adevărat o hrană ca aceasta, iar Iudeii, nimic nedreptățindu-se, ci primind toate felurile de faceri de bine, l-au adus într-adevăr fiere și oțet Însuși Făcătorului de bine, ca dintr-o vie vătămătoare. De aceea s-au supus sub aceleași pedepse și „s-a făcut masa lor spre cursă, și spre răsplătire și spre sminteală”, căci în locul bunei-norociri mai dinainte s-au osîndit iarăși spre robie. Încă și ochii lor s-au întunecat și nu suferă a vedea lumina cea adevărată, și spinarea lor este gîrbovită totdeauna de robie și de sărăcie, Pentru cerbicea lor cea înaltă și pentru grumazul lor cel vîrtos, curtea lor s-a făcut pustie și nimeni dintre dînșii nu locuiește întru lăcașurile Ierusalimului. Așadar s-au supus sub blestemele lor înșile, și acelea cu care i-au blestemat pe Babilonieni, fiind nedreptățiți, pe acelea le-au pătimit după ce au nedreptățit și s-au făcut nemulțumitori către Făcătorul de bine. Pentru aceasta și dumnezeieștii Apostoli au folosit mărturiile de aici, știind îndoita înțelegere a proorociei. Ci spre cele de aici înainte ale proorociei să călătorim.

26 Că pe care Tu l-ai bătut, ei l-au gonit, și peste durerea ranelor mele au adăugat.

Zice: Osîndindu-mă pentru fărădelegea mea, Tu m-ai dat acestora ca unor muncitori, iar ei m-au înfășurat cu mai multe rele decît ai poruncit și mi-au crescut chinuirea pentru păcat. Și Dumnezeuul tuturor muștră cruzimea aceasta a lor, și zice: „Eu ți i-am dat în mîinile tale, dar tu nu ai arătat milostivire către dînșii: ai îngreuiat jugul celui mai bătrîn, și pe cel mai tînăr nu l-ai miluit.”

27 Adaugă fărădelege peste fărădelegea lor, și să nu intre întru dreptatea Ta!

Pedeapsa adusă asupra-le a numit-o „fărădelege”, zicînd: Pune pedeapsă vrednică asupra celor ce viețuiesc fără de lege, ca să nu dobîndească bunătățile pe care obișnuiești a le împărți dreptilor.

28 Șteargă-se din cartea celor vii, și cu cei drepti să nu se scrie!

Acestora se aseamănă graiul care zice: „Nu vor învia necredincioșii la Judecată, nici păcătoșii în sfatul dreptilor.” Iar „cărțile” le pomenește Daniil: „Judecătorul - zice - a șezut și cărțile s-au deschis.” Însă ceea ce a zis este așa: Să nu se împărtășească ei de acelea pe care le dai celor ce șed cu Tine, nici să dobîndească chemarea înapoi, pe care noi, pentru iubirea Ta de oameni, o vom dobîndi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

29 Sărac și cu durere sînt eu, mîntuirea Ta, Dumnezeule, să mă sprijinească.

De aici-nainte, grăiește schimbarea lucrurilor, dezlegarea robiei și întoarcerea celor robiți. Pentru aceasta și este scris deasupra Psalmul „întru sfîrșit, celor ce se vor schimba”, fiindcă au primit două schimbări împotrivnice: în Babilon, pocăindu-se, au luat slobozenia mai dinainte; iar după aceasta, turbîndu-se asupra Stăpînului, s-au osîndit cu robia cea desăvîrșită. Deci Psalmul mai-nainte le grăiește pe amîndouă.

Iar „sărac și cu durere sînt eu” însemnează aceasta: Văzîndu-mă întru sărăcie și cercat în multe chipuri, m-ai învrednicit de a Ta mîntuire. Pentru aceasta:

30 Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cîntare, Îl voi mări pe El întru laudă.

Nu voi fi nemulțumitor, ci voi răsplăti darurile cu laude, prin povestirea facerilor de bine arătînd mărimea lui Dumnezeu celor ce nu o știu.

31 Și va plăcea Dumnezeului meu mai mult decît vițelul tînăr, ce-i răsar coarne și unghii.

Și jerfa laudei Îi va fi Lui mai plăcută decît vițelul tînăr și gras, căruia de-abia îi răsar coarnele și unghiile. Vrednică de plîns este nelegiuirea ludeilor, care nu voiesc a vedea și a cunoaște pruncimea slujbei *Legii*, măcar că cei robiți în Babilon se făgăduiau a lăuda pe Dumnezeu după întoarcere fără jertfe sîngeroase și arderi de tot, fiindcă mai dulce și mai plăcută lui Dumnezeu este cîntarea de laudă. Dar să lăsăm de această dată mustrarea ludeilor și să mergem spre tîlcuire:

32 Vadă săracii, și să se veselească!

Toți cei ce cad - zice - întru asemenea rele să ia de la noi pricină de bună nădejde.

Căutați pe Dumnezeu, și va fi viu sufletul vostru!

Lîngă acestea, îi sfătuiește să ia mîntuire prin nădejdea către Dumnezeu și prin rugăciune.

33 Că a auzit pe cei săraci Domnul, și pe cei în obezi ferecați ai Săi nu i-a defăimat.

Văzînd sărăcia, a primit cererea noastră și a dezlegat legăturile robiei celor „ferecați în obezi”.

34 Laude-L pe Dînsul cerurile și pămîntul, marea și toate cîte se tîrăsc într-însa!

Zice: Chem toată zidirea spre împărtășirea cîntării de laudă, că nu ajunge limba omenească să povestească dumnezeieștile daruri.

35 Că Dumnezeu va mîntui Sionul, și se vor zidi cetățile ludeii,

Și Îi aduc Lui laudă, mai-nainte văzînd Sionul strălucit și vestit, și cetățile ludeii, acum pustii, luîndu-și buna-norocire dinainte. Așa, după înnoirea cetăților, mai-nainte vestește și mulțimea locuitorilor:

și vor locui acolo și-l vor moșteni pe dînsul.

Cei ce acum își dobîndesc întoarcerea - zice - își vor zidi cetățile și vor locui întru dînsule. Și nu numai ei singuri, ci și copiii lor și nepoții, că a adăugat:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

36 Și sămînța robilor Tăi îl va stăpîni pe el,

Și, de vreme ce pentru nebunia asupra Mîntuitorului aveau să pătimească pierzarea cea cu totul desăvîrșită, după cuviință a pus într-acest fel sfîrșitul Psalmului:

și cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul.

Căci, după dumnezeiescul Apostol: „Nu toți cei ce sînt din Israil sînt Israil, nici fii ai lui Avraam pentru că sînt sămînță a lui”. Și împreună-glăsuiesc cu acestea și graiurile proorocești: „De ar fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, doar rămășița lui se va mîntui.” Aceasta a zis-o și Fericitul David: „Cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul”, că - după Cruce și după turbarea aceea - s-au izgonit ei ca niște cîini, iar cei ce îl iubesc pe El s-au sălășluit în Sion, aducîndu-l jertfa laudei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 69

Întru sfîrșit, lui David,

spre aducerea aminte, ca să mă mîntuiască pe mine Domnul.

Însă întru unele izvoade nu am aflat-o pe aceasta, nici la *Evreu*, nici la ceilalți talmăcitori, dar se potrivește cu înțelegerea Psalmului, că Proorocul cere mîntuire și izbăvire de cei ce îi dau război. Iar Fericitul David a zis Psalmul de față cînd era gonit de Avesalom, și cu cuviință a adăugat lîngă scrierea-deasupra pe acest „spre aducerea aminte”, că pomenirea păcatului îl împunea pe dînsul mai cumplit decît vrăjmașii. Pentru aceea striga:

Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să-mi ajuți mie grăbește!

Sînt înconjurat - zice - cu multe primejdii de tot felul, pentru care cer să mi se dea grabnic ajutor.

2 Să se rușineze și să se înfrunteze cei ce caută sufletul meu!

Să greșească - zice - de la scopul lor cel fără de lege cei ce doresc a mea junghiere, și să dobîndească de aici rușinea.

Întoarcă-se înapoi și să se rușineze cei ce-mi voiesc mie rele!

În loc de: Nu numai că se vor da pămîntului, dar vor ieși din viața aceasta în taină, cu rușine, aceia care au măiestrit cele cumplite asupra unora ce viețuiesc cu bună-credință. Aceasta o zice și prin cele de aici înainte:

3 Întoarcă-se îndată, rușinîndu-se, cei ce-mi grăiesc mie: Bine, bine!

Afară de aceștia, să se întoarcă în fugă cu rușine și cei ce se bucură de relele mele, văzînd a mea schimbare.

4 Să se bucure și să se veselească de Tine toți cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeule, și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!” cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Acest „Doamne” nu este pus în *Exapla*. Și zice: Uplete pe îndrăgitorii Tăi de toată îndulcirea și veselia, ca să dănțuiască lăudînd facerile Tale de bine.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Iar eu sărac sînt și mișel, Dumnezeuule, ajută-mi!

În loc de: Iar eu sînt lipsit de dreptatea celor ziși mai-nainte și trăiesc cu sărăcie, neavînd bogăția faptei bune.

6 Ajutorul meu și izbăvitorul meu ești Tu,

Că a Ta purtare de grijă am dobîndit.

Doamne, nu zăbovi!

Sîrguiește-Te în grabă și nu mai întîrzia cererea! Pentru aceasta nu se roagă numai David, ci și toată ceata Sfinților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 70

Psalmul lui David, al fiilor lui Ionadav și al celor ce s-au robii mai întîi, nescris deasupra la Evrei.

Însuși cel ce a făcut scrierea-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe aceasta la Evrei, ci că el a pus-o. Ni se cuvine a ști că nu fiii lui Ionadav au fost cei întîi robiți, căci Fericitului Ieremia i s-a poruncit de Dumnezeu să le aducă lor vin, spre musturarea nelegiuirii ludeilor, pe care aceia n-au vrut să-l bea, pentru poruncile strămoșilor. Și de aici Proorocul a musturat nesupunerea ludeilor, căci aceia au păzit porunci omenești, iar aceștia au călcat punerile de legi dumnezeiești. Deci Psalmul s-a zis de către fața celor ce erau mutați în Babilon și doreau izbăvirea de robie și întoarcerea. Fericitul David l-a scris potrivit cuvintelor rînduiei cetii celor bine-credincioși dintre ei, dar mai vîrtos înainte-grăiește fiilor darului, celor ce cred lui Hristos Dumnezeu și primesc purtarea de grijă de la Dînsul, și le arată izbăvirea de urîcioasa slujire a idolilor.

Spre Tine, Doamne, am nădărdit, să nu mă rușinez în veac.

Zice: Să nu mă înșel de nădejdea mea, căci aștept al Tău ajutor, nici să mă fac de ocară mai mult. Primii aduc rugăciunea aceasta pentru cei ce i-au robii pe dînșii, iar ceilalți - pentru dracii cei răi și vicleni.

2 Întru dreptatea Ta izbăvește-mă, și mă scoate,

Te rog - zice - să judeci între mine și Babilonieni și să scoți cu dreptate hotărîrea asupra acelora, că așa mă voi izbăvi de robia lor.

pleacă spre mine urechea Ta și mă mîntuiește!

3 Fii mie, Dumnezeuule, scutitor și spre loc de scăpare, ca să mă mîntuiești, că întărirea mea și scăparea mea ești Tu.

Zice: Pe Tine Te am apărător, și cetate tare și turn întemeiat, primește cu milostivire rugăciunea mea! Și, precum am arătat mai sus, acestea s-au zis către amîndouă fețele, adică celor bine-credincioși și fiilor darului, încă și către cei ce de atunci și pînă în vremea de acum se abat de la rău și se lipesc de cele bune. Că aceasta voiește să zică prin cele de aici înainte:

4 Dumnezeul meu, izbăvește-mă din mîna păcătosului, din mîna călcătorului de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

lege și a celui ce face strîmbătate.

Te rog pe Tine - o Stăpîne! - să mă slobozești de silnicia celor ce trăiesc într-o răutate și păgînatate.

5 Că Tu ești așteptarea mea, Doamne Doamne, nădejdea mea din tinerețile mele.

Norodul cel dintîi numește „tinerețe” vremea din zilele marelui Moisi - cînd a dobîndit slobozenia, după ce robiseră prea-multă vreme Egiptenilor - și zice: De atunci am avut nădejdele spre Tine și aștept al Tău ajutor. Iar norodul cel nou zice „tinerețe” înnoirii pe care a dobîndit-o prin baia nașterii de a doua oară.

6 Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu ești acoperitorul meu.

„Naștere” și prăsire numește ieșirea din Egipt. Și Dumnezeu tuturor ne învață aceasta, prin prea-dumnezeiescul Iezechiel, cînd mustră păgînatatea Ierusalimului și zice: „Tatăl tău este Amoreu, iar mamă-ta Heteancă”, adăugînd: „În ziua în care te-ai născut, buricul tău nu s-a tăiat, și cu sare nu te-ai sărat și cu apă nu te-ai spălat spre mîntuire.” Că - de vreme ce buricul este ca o rădăcină pruncului, că prin acela se crește și se hrănește, iar Israil avea sădită întru sine păgînatatea Egiptenilor și după ieșirea din Egipt - după cuviință a zis: Nu ți s-a tăiat buricul, căci tot din pîntecele maicii tragi hrana, și petreci întru meșteșugurile mai dinainte. Deci, rugîndu-se lui Dumnezeu, ceata celor bine-credincioși zice: De demult, dintru început am avut nădejdea către Tine.

7 Întru Tine este lauda mea pururea,

În loc de: Lăudîndu-Te și slăvindu-Te totdeauna pe Tine, m-am făcut strălucit prin purtarea Ta de grijă.

ca o minune m-am făcut multora,

După acea strălucire, m-am schimbat mult, încît cele pentru mine au fost socotite de cei mulți ca o minune și semn.

și Tu ești ajutorul meu cel tare.

Iar eu aștept ajutorul Tău.

8 Să se umple gura mea de lauda Ta, ca să laud slava Ta, toată ziua mare cuviința Ta.

După ce ai schimbat reaua-norocire ce zăcea asupra mea, pornește limba mea ca să pot aduce Ție cîntarea de laudă totdeauna. Fiindcă pe acest „toată ziua”, Simmah l-a zis: „în fiecare zi”.

9 Să nu mă lepezi în vremea bătrînețelor mele, cînd va lipsi vîrtutea mea să nu mă părăsești pe mine.

Te rog - zice - să dobîndesc purtarea de grijă de care m-am îndulcit în tinerețe, și să nu fiu lipsit de ea nici la bătrînețe. Că - de vreme ce a numit „tinerețe” ieșirea din Egipt - numește „bătrînețe” vremea robiei în Babilon, fiindcă multă vreme a trecut la mijloc.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

*10 Că au zis vrăjmașii mei mie, și cei ce păzeau sufletul meu s-au sfătuit împreună,
11 zicînd: Dumnezeu l-a părăsit pe dînsul, goniți-l și-l prindeți pe el, că nu este Cel
ce îl izbăvește.*

Zice: Văzîndu-mă gol de a Ta purtare de grijă, toți vrăjmașii mei se pun, și saltă asupra primejdiilor mele și mă înfășoară cu rele de multe feluri, batjocorindu-mă că sînt trecut cu vederea de tot. Pentru care mă rog:

*12 Dumnezeuul meu, să nu Te depărtezi de la mine, Dumnezeuul meu, spre ajutorul
meu ia aminte!*

Deci: Grabnic dă-mi ajutorul Tău și nu mă pune departe de a Ta purtare de grijă. Iar „a Se depărta de la dînsul” nu zice pentru ființa lui Dumnezeu, că El este de față pretutindeni și tuturor le stă de față, ci pentru purtarea de grijă și lucrarea ajutorului.

13 Să se rușineze și să lipsească cei ce clevetesc sufletul meu,

Iar Simmah a zis așa: „Să se rușineze și să se cheltuiască cei ce se pun împotriva sufletului meu.” Adică: Să se greșească de ale lor apucări, și să culeagă de aici rușinea și să se facă deșerți cei ce măiestresc cu nedreptate pierzarea mea.

să se îmbrace cu rușine și cu înfruntare cei ce caută cele rele mie!

Prea-de ocară și cu totul de rîs să se facă cei ce mă înfășoară cu toate felurile de rele.

14 Iar eu pururea voi nădăjdui spre Tine

Pentru că, văzîndu-le pe acestea făcîndu-se, mă voi întări întru nădejde spre Tine.

și voi adăuga toată lauda Ta.

Și voi aduce Ție cu mult mai multă cîntare de laudă.

15 Gura mea va vesti dreptatea Ta, toată ziua - mîntuirea Ta,

Nu voi înceta povestind această dreaptă hotărîre a Ta, învățîndu-i pe toți cum, judecînd între mine și neprietenii mei, m-ai izbăvit de robia acelor.

că nu le-am cunoscut din cărți.

16 Intra-voi întru puterea Domnului.

Iar Simmah zice așa: „Că nu știu să le număr. Veni-voi întru puterea Domnului.” Fiindcă făgăduise să povestească dreptatea lui Dumnezeu și mîntuirea făcută spre dînsul, dar făgăduința era mai mare decît puterea omului, după cuviință a adăugat: „Nu știu să le număr.” Fericitul David a zis aceasta și în Psalmul 39, că - după: „Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunile Tale, și gîndurilor Tale nu este cine să se asemene Ție” - a adăugat: „Vestit-am și am grăit, înmulțitu-s-au mai mult decît numărul.” Deci aceasta zice și aici: Nu știu să le număr, pentru că firea mea nu a primit asemenea scripturi și învățături, dar voi intra întru puterea Domnului și, pe cît este cu putință firii omenești, voi aduce cîntarea de laudă.

17 Doamne, aduce-mi-voi aminte de dreptatea Ta numai.

18 Dumnezeuul meu, învățatu-m-ai din tinerețile mele,

Văzînd dreptatea Ta spre mine, Te laud pe Tine - o Stăpîne! - pomenind poruncile

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Tale, că pe acestea m-ai învățat din pruncie. Și de aici este arătat că numește „tinerețe” vremea din zilele marelui Moisi, că prin acela s-a dat *Legea*, precum peste noi, cei din neamuri, darul a venit prin iconomia Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu.

și pînă acum voi vesti minunile Tale.

19 Și pînă la bătrînețe și căruntețe, Dumnezeul meu, să nu mă părăsești,

Eu voi învăța - zice - facerile Tale de minuni pe cei ce nu le știu, iar Tu - Acela ce dintru început ai fost numit Dumnezeul meu - învrednicește-mă de-a pururea de purtarea Ta de grijă.

pînă voi vesti brațul Tău la tot neamul ce vine,

David mai-nainte vestește cu proorocie cele ce vor să fie, și numește „bătrînețe” sfîrșitul *Legii*, care s-a făcut după venirea Stăpînului Hristos. Și mai luminat ne învață aceasta Fericitul Pavel, vorbind pentru *Așezămîntul cel Nou*, și zice așa: „Iar zicînd «nou», a învechit pe cel dintîi, și cel învechit și îmbătrînit este aproape de pierzare.” Deci și aici, cu proorocie, îi învață să zică pe cei din Babilon: „Pînă la bătrînețe și căruntețe, Dumnezeul meu, să nu mă părăsești.” Apoi, arătînd ce numește „bătrînețe”, a adăugat: „Pînă ce voi vesti brațul Tău la tot neamul viitor.”

puterea Ta și dreptatea Ta, Dumnezeule.

Iar „neamul ce vine” este cel de după înomenirea Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu, cînd s-a alcătuit Biserica neamurilor, care a primit propovăduitori din Iudei pe Sfinții Apostoli. Pentru neamul acesta zice și întru Psalmul al douăzeci și unulea: „Se va vesti Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște.” Așadar alt norod este acesta, afară de cel iudaic, de care Proorocul nu a zis: „s-a făcut”, ci: „se va naște”. Deci zice și aici: „Să nu mă părăsești, pînă cînd voi vesti brațul Tău la tot neamul ce vine, puterea Ta și dreptatea Ta.” Acestea se aseamănă cu proorocia Patriarhului Iacov: „Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui, pînă cînd va veni Acela căruia îi este gătit, și El este așteptarea neamurilor.”

20 Dumnezeule, pînă la cele înalte sînt măririle pe care le-ai făcut mie.

Iar Achila și Simmah au zis așa: „Dumnezeule, pînă la înălțime sînt măririle pe care le-ai făcut”, în loc de: Înalte și mari sînt cele făcute de Tine - o Stăpîne! - și puternice să înduplece pe toți să Te numească pe Tine „Preaînalt”.

Dumnezeule, cine este asemenea Ție?

Nimeni - zice - nu poate să se potrivească și să se asemene Ție, căci îi covîrșești pe toți, și cu firea, și cu puterea și cu toate bunătățile. De aici încolo, mai-nainte vestește întoarcerea Iudeilor:

Cîte ai arătat mie, necazuri multe și rele, și, întorcîndu-Te, m-ai înviat

După ce m-ai dat - zice - la toate felurile de primejdii pentru nelegiuirile făcute de mine, m-ai întors iarăși la viață.

și din adîncurile pămîntului m-ai scos.

Mi se pare - zice - că m-am născut a doua oară, după ce m-am izbăvit de atîtea primejdii afară de socoteala omenească. Cineva ar fi putut zice că acestea s-au spus și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

de către fața firii omenești, căci din adîncurile pămîntului a scos-o pe dînsa Cel ce S-a pogorît în cele mai de jos părți ale pămîntului, adică Dumnezeu din Dumnezeu, Cel ce pentru noi a voit să Se facă om. Aceasta a zis-o Dumnezeu și prin Iezechiel: „Voi deschide mormintele voastre și vă voi aduce înapoi din Babilon”, adică: Voi dezlega deznădăjduirea omenească și vă voi dăruî înotarcere, afară de nădejtile vrăjmașilor.

21 Înmulțit-ai peste mine mărirea Ta, și, întorcîndu-Te, m-ai mîngîiat și din adîncurile pămîntului iarăși m-ai scos.

Iar Simmah zice așa: „Vei crește mărirea mea și mă vei înconjura cu mîngîierea...”, iar celelalte le-a tălmăcit asemenea. Și zice: Prin purtarea de grijă împrejurul meu, se va arăta bunătatea Ta.

22 Că eu mă voi mărturisi Ție întru noroade, Doamne,

Zice: Nu voi înceta povestind darurile Tale, învățîndu-i pe cei ce nu le știu. Și ni se cuvine a însemna că aici a pomenit noroade multe, care - după înomenirea Mîntuitorului nostru - au dobîndit mîntuirea prin propovăduitorii ludei.

întru unelte de cîntare - adevărul Tău. Dumnezeule, cînta-voi Ție întru alăută, Sfîntul lui Israil.

Voi folosi încă și obișnuitele organe, țesînd cîntarea de laudă.

23 Bucura-se-vor buzele mele cînd voi cînta Ție și sufletul meu, pe care l-ai mîntuit.

24 Și încă și limba mea toată ziua va cugeta dreptatea Ta, cînd se vor rușina și se vor înfrunța cei ce caută mie cele rele.

Totdeauna, mai-nainte grăiește pieirea Babilonului, ce s-a făcut de Chirus Persul¹⁵⁵, și chemarea înapoi a ludeilor. Și zice: După ce se vor prăpădi aceia, eu voi dobîndi înotarcere și voi dăntui, bucurîndu-mă și veselindu-mă, lăudînd facerile Tale de bine și cugetînd neîncetat la legile Tale.

TÎLCUIREA PSALMULUI 71

Despre Solomon.

Că Psalmul pus înainte nu i se potrivește nicidecum lui Solomon socotesc că vor mărturisi și ludeii, dacă vor voi să zică adevărul, și cu atît mai mult ucenicii credinței noastre. Întîi, că Solomon n-a stăpînit „marginile pămîntului”, nici n-a luat bir de la cei „de la apus” sau „de la răsărit”. Apoi, om fiind și trăindu-și vremea măsurată cu firea, a primit sfîrșitul vieții, și nu bine-lăudat¹⁵⁶, iar Psalmul îl arată pe cel proorocit „mai

¹⁵⁵ Cyrus III Cel Mare (559-529), împărat Persan. Perșii cuceresc Babilonul în anul 539 înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos, iar un an mai tîrziu Cyrus îi liberează pe ludei, îi ajută să se întorcă acasă, înapoiază cele 5400 de obiecte de aur și argint răpîte de Nabucodonosor din Biserică și poruncește refacerea Bisericii lui Dumnezeu din Ierusalim (vezi *Cartea întîi al lui Ezdra*, 1:1-4). Este unealtă a lui Dumnezeu, Care zice: „Eu însumi îi spun lui Cyrus «păstorul Meu»” (*Isaia*, 44:28).

¹⁵⁶ Măcar că a fost cel mai înțelept om al vremii sale, Împăratul Solomon a călcat legămîntul cu Dumnezeu și a ridicat jertfelnice idolilor, de dragul multelor sale femei de alt neam. Dar, pentru buna-credință a tatălui său David, Dumnezeu nu a pierdut împărăția lui Solomon în timpul vieții

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

vechi decît soarele și decît luna”, așa cum ne va învăța mai cu de-adinsul tîlcuirea graiurilor.

Dar deasupra-scrierea nu este totuși nepotrivită, ci se potrivește luminat Mîntuitorului, că „solomon” se tîlcuiește: „pașnic”, după cum ne învață arătat *Istoria Paralipomenilor*, că zice Dumnezeu către David, prin Natan: „Solomon este numele lui și pace voi da în zilele lui.” Numirea aceasta o are și Stăpînul Hristos, și strigă Pavel, marele propovăduitor al adevărului: „El este pacea noastră, Care a făcut pe cele două una și peretele din mijloc al gardului l-a stricat.” Însuși Domnul zice Sfințiților Apostoli: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă.” Deci Psalmul mai-nainte vestește Împărăția Lui, și pacea făcută de Dînsul și mîntuirea neamurilor. Și - de vreme ce este și Dumnezeu, și om, una fiind de-a pururea, iar cealaltă luînd-o la Sine pentru noi - proorocia ne învață pe amîndouă și zice că El are stăpînirea peste toate ca Dumnezeu, iar ca om - de la Tatăl Său.

Dumnezeule, judecata Ta dă-o Împăratului, și dreptatea Ta Fiului Împăratului!

Stăpînul Hristos este și Împărat, și Fiu de Împărat, pentru aceea Îl cheamă așa proorocia pe Dînsul. Iar Patriarhul Iacov Îl numește „leu” și „pui de leu”: „Pui de leu, luda, din odrasla mea fiul meu te-ai suit. Culcîndu-te, ai adormit ca un leu și ca un pui de leu. Cine îl va scula pe el?” El este nu numai Împărat, ci și Fiu al Împăratului, pentru că S-a născut ca Dumnezeu din Dumnezeu-Împăratul a toate, iar ca om are strămoș pe Împăratul David. Deci Lui se roagă proorocescul cuvînt să l se dea dreptatea, învățîndu-ne și pricina:

2 Să judece pe norodul Tău întru dreptate și pe săracii Tăi întru judecată.

Adică îi va slobozi de robia răului tiran pe cei ținuți cu sărăcia păcatului, judecîndu-i cu dreptate și pe ei, și pe acela.

3 Să ia munții pace și dealurile dreptate.

Aceasta este facere de față, arătînd schimbarea tuturor. Așa a zis și cînd povestea ieșirea norodului: „Munții au săltat ca berbecii, și dealurile - ca miei oilor.” Și în toate acestea vedem schimbarea „munților” și a „dealurilor”, că - în locul păgînatății ce se urma întru dînselle de demult - cei ce au îmbrățișat viața îngerească¹⁵⁷ rodesc dreptatea *Evangheliei* și, solind pentru oameni, lucrează împăcările dumnezeiești.

4 Judeca-va pe săracii norodului, și va mîntui pe fiii săracilor și va smeri pe cel clevetitor.

După cuviință s-a chemat diavolul „clevetitor”, că și pe Dumnezeu l-a clevetit, zicînd că pentru pizmă a oprit El împărțășirea pomului. Și asupra lui lov a rostit aceleași cuvîntări mincinoase, zicînd: „Au doar în dar cinstește lov pe Dumnezeu? Atinge-Te de toate pe care le are, și Te va blestema în față.” Pe acesta l-a numit Proorocul întru al optulea Psalm „vrăjmaș” și „izbînditor”, iar aici „clevetitor”, și pe acesta zice că l-a smerit și l-a surpat Stăpînul, iar pe cei tiranisiți de dînsul i-a învrednicit de slobozenie și de mîntuire.

acestuia, ci a fiului său, Ieroboam.

¹⁵⁷ Iarăși: monahii.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Și va rămîne cu soarele și mai-nainte de luna neamului neamurilor.

Cel ce le va face pe toate acestea nu are nici început de zile, nici sfîrșit al vieții (ca să zicem apostolește) fiindcă - zice - S-a născut din Tatăl mai-nainte de „luna neamului neamurilor”, adică cu nenumărate neamuri mai-nainte de zidire, și „va rămîne împreună cu soarele”, în loc de: Va avea ființă pururea fiitoare. Căci, neaflînd altă icoană mai îndelung stătătoare, a alăturat cu soarele schimbarea lucrurilor de la întineric către lumină, știindu-l vestit și făptuitor al vremilor și al zilelor, așa cum însuși Stăpînul Hristos S-a numit „Soare al dreptății”.

6 Pogorî-Se-va ca ploaia pe lînă și ca picătura ce pică pe pămînt.

Prin aceasta ne-a arătat vădit nașterea omenească a Mîntuitorului, ce s-a făcut fără sunet și foarte cu liniște și cu taină. Că - precum lînă, primind ploaia, nu face nici un sunet, iar picăturile de rouă, căzînd pe pămînt, nu dau nici o simțire auzurilor - așa s-a făcut și zămislirea Stăpînului, nesimțînd-o nici logodnicul¹⁵⁸ ce împreună-locuia; astfel încît, după zămislire, bănuind necuvioșie și nerînduială, el a voit să o lase pe dînsa¹⁵⁹ în taină, dar s-a învățat prin Înger că nașterea este duhovnicească, iar nu omenească.

7 Răsări-va în zilele Lui dreptatea

Iar lucrurile mărturisesc cuvintelor, pentru că - izbăvind-se firea oamenilor de păgînatatea dinainte - aceștia s-au învățat buna-credință. Și, chiar dacă oarecari din credincioși nu petrec după legile evanghelicești, sînt zeci de mii mai presus de număr - și între ostași, și între proști¹⁶⁰, și între cetățeni¹⁶¹, și între țărani - care fac multă purtare de grijă pentru fapta bună.

și mulțimea păcii, pînă ce se va lua luna.

Că, de demult, toparhiile (adică stăpînirile pe alocuri) și împărățiile peste fiecare limbă și neam nu puteau să dobîndească darul păcii, fiind despărțite și ticăloșite cu dese războaie, pentru că totdeauna duceau viața într-armată și purtătoare de arme. Pentru războaiele acestea au scris mulți, și din Romani, și din Elini; încă și *Istoriile Împăraților* și ale *Macabeilor* ne învață cîte rele pricinuiau toparhiile. Apoi, după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, acelea au încetat să mai fie, și lumea noastră e stăpînită de o singură împărăție, prin care urmează pacea, dînd vîrtute dumnezeieștii propovăduiri.

Iar acest „pînă se va lua luna” e pus în loc de: „în toată vremea vieții de acum”, că este de prisos a vorbi pentru vremea ce va să fie, întru care va urma pacea adevărată.

8 Și va domni de la mare pînă la mare

În loc de: Va domni peste toate marginile lumii. Că - de vreme ce margine a pămîntului sînt noianurile cele mari și ne-înotate, care se numesc „atlantice”, adică oceanul despre apus și despre răsărit - după cuviință a arătat că stăpînirea lumii se înconjură de mările dinafară. Iar stihul următor a arătat acest lucru mai descoperit:

¹⁵⁸ Sfîntul Iosif

¹⁵⁹ Pe Maica Domnului.

¹⁶⁰ „Proști” - aici: „simpli”, „umili”:

¹⁶¹ orășeni

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și de la râuri pînă la marginea lumii.

„Rîu numește Iordanul, întru care, botezîndu-Se, Stăpînul a fost mărturisit de Tatăl că El este Fiul Lui cel iubit, întru Care bine a voit. Și de atunci - zice Evanghelistul - a început Iisus a propovădui și a zice: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor!» De aceea și proorocia spune că «va stăpîni de la rîu pînă la marginile lumii». Apoi, face arătat acest lucru și într-alt chip:

9 Înaintea Lui vor cădea Etiopii, și vrăjmașii Lui țărîna vor linge.

10 Împărații Tarsisului și ostroavele daruri vor aduce, împărații Arabilor și Savva daruri vor aduce.

Și Fericitul Isaia, și minunatul Iezechiel pomenesc Tarsisul sau cetatea Carhidoniei, care este cea dintîi stătătoare și port al Libiei. Iar Savva este neam etiopenesc. Libienii (care se numesc și Africani) țin părțile de apus ale lumii, Etiopii - pe cele despre răsărit și miazăzi, Arabii - uscatul din mijloc, iar ostrovenii - uscaturile de prin mijlocul mării. De aceștia a zis că vor cădea înaintea Lui și îi vor aduce închinăciune, ca unui Dumnezeu, și daruri, ca unui Împărat, iar vrăjmașii se vor supune sub blestemele făcute împotriva șarpelui: „Vei umbla pe pieptul tău și pe pîntece, și pămînt vei mîncă întru toate zilele vieții tale.” Iar vrăjmași ai Dumnezeului și Mîntuitorului nostru sînt prea-răii draci, asupra cărora ne-a dat stăpînire a călca, peste șerpi și peste scorpii. Și - de vreme ce a pomenit numai trei sau patru neamuri, arătînd umbrît și acoperit schimbarea tuturor neamurilor - acum face cuvîntul mai descoperit:

11 Și se vor închina Lui toți împărații pămîntului,

Unii - de bună voie, încă în viața de acum, iar toți ceilalți - după învierea de obște, că - după cum zice dumnezeiescul Apostol - „nu vedem încă pe toate supuse Lui, ci atunci se va pleca Lui tot genunchiul, al celor cerești, și al celor pămîntești și al celor de dedesubt.”

toate neamurile vor sluji Lui.

Acestea se potrivesc proorociei Patriarhului Iacov, care zice că El este „așteptarea neamurilor”. Și vedem sfîrșitul ei, că nu este vreun neam care să nu fi auzit propovăduirile evanghelicești, ci întru fiecare neam sînt cei ce au primit strălucirea cunoștinței de Dumnezeu.

12 Că a izbăvit pe săracul de la cel puternic și pe mișelul, căruia nu-i era lui ajutor.

13 Milă îi va fi de sărac și de mișel, și sufletele săracilor va mîntui.

Și toți se vor închina Lui, izbăvindu-se de amara tiranie a diavolului, că pe acesta l-a numit „puternic”; iar „sărac” - firea omenească, ce era pustie de Dumnezeu. Iar într-alt fel, Dumnezeu îi împilă, și îi strînge pe cei silnici cu dumnezeieștile Sale legi, și îi spăimîntează cu îngrozirile gheenei și îi face să le fie milă de săraci. Că aceasta a și adăugat:

14 De camătă și de nedreptate va izbăvi sufletele lor,

„Camătă” a numit iubirea de argint, că așa o numește și *Legea Veche*: „camătă și lăcomia nu va lua”. Deci zice: Va îndupleca pe cei ce se bucură de nedreptate și de lăcomie să aibă milostivire și iubire de oameni.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și ci nstit va fi numele Lui înaintea lor.

Cinstit - zice - va fi la toți și slăvit.

13 *Și va fi viu, și se va da Lui din aurul Arabiei,*

În loc de „Arabiei”, ceilalți tălmăcitori au pus: „Savvei”. Însă și una, și alta, mai-nainte vestește darurile care se aduc Lui de la toți împărații și barbarii. Iar „va fi viu” înseamnă: De-a pururea va rămîne și va fi viu.

și se vor ruga pentru Dînsul totdeauna, toată ziua bine Îl vor cuvînta pe Dînsul.

Și neîncetat Îl vor lăuda pe Dînsul, vor lăuda și pe Tatăl Lui, printr-Însul luînd pricinile cîntării de laudă, pentru că acest „se vor ruga pentru Dînsul” se aseamănă cuvîntului apostolesc care zice: „Mulțumesc Dumnezeului meu prin Iisus Hristos, prin Care am dobîndit aducere către Tatăl.” Deci, prin Hristos, toți se vor ruga Tatălui și Îl vor lăuda pe El pentru bunătățile făcute către dînșii de Fiul. Îl vor lăuda încă și pe Fiul, ca cei ce de la Dînsul au primit acestea.

14 *Fi-va întărire pe pămînt peste vîrfurile munților.*

El - zice - va întări, și va propti pe cei ce au crezut întru Dînsul și îi va arăta înalți și ridicați sus, ca cei ce stau întru vîrfurile munților. Încă și Domnul a zis aceasta ucenicilor Săi: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui, nici nu aprind făclia și o pun pe dînsa sub obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor celor din casă.”

Prea se va înălța mai presus decît Libanul rodul Lui.

Fiindcă a vorbit de munții cei înalți, după cuviință a adus în mijloc pomenirea Libanului, fiindcă este mai prea-înalt decît munții Palestinei. Și zice că învățătura Lui, și descoperitorii și propovăduitorii acesteia se vor face mai înalți și mai strălucitori decît Libanul.

Și vor înflori din cetate ca iarba pămîntului.

Deci credincioșii Lui vor odrăsli rodul acesta, iar Iudeii, ce n-au crezut, se vor asemana ierbii ce răsare și îndată se strică și pier.

17 *Fi-va numele Lui binecuvîntat în veci, mai-nainte de soare rămîne numele Lui.*

Acest „binecuvîntat” nu se află la nici un tălmăcitor, nici în *Exapla*, nici la Evrei.

Prin prepoziția „mai-nainte” arată că El este mai de demult decît soarele și decît luna, dar nu așa prost „mai-nainte de soare rămîne”, ci „mai-nainte de neamul neamurilor”. Am văzut că pe acest „neamul neamurilor” l-a pus și la lună, și la soare, iar acestea sînt de o vreme, făcîndu-se deodată, după cum a zis Dumnezeu: „Facă-se luminători pe tîria cerului! Și a făcut Dumnezeu cei doi luminători mari.” Așadar, dacă a fost „mai-nainte de luna neamului neamurilor”, apoi cu adevărat a fost și mai-nainte de soare.

Și se vor blagoslovi întru El toate semințiile pămîntului,

Aici, a pomenit făgăduința către Avraam, și către Isaac și către Iacov, că acestor trei Patriarhi le-a făgăduit Dumnezeu că se vor blagoslovi „toate neamurile pămîntului” sau,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

alteori: „semințiile pământului”. Aceasta a zis-o și Fericitul Pavel, tîlcuind: „Lui Avraam i s-au zis făgăduințele și sămînței lui. Nu zice: «sămînțelor lui», ca pentru mulți, ci ca pentru unul: «sămînței lui», care este Hristos.” Încă și întru *Epistola către Evrei*: „Că nu a luat firea Îngerilor, cu adevărat...”, și celelalte. Pentru acest lucru mai-nainte vestește și Psalmul acesta, zicînd că printr-Însul se vor blagoslovi toate semințiile.

toate neamurile Îl vor ferici pe El.

Proorocescul cuvînt le-a vorbit pe acelea ca pentru un om, iar pe acestea ca pentru Dumnezeu, că aflăm acest nume, „fericit”, alături de Dumnezeu: „Fericit este și singur Stăpînitor, Împăratul împăraților și Domnul domnilor, Cel ce singur are nemurirea, Care locuiește întru lumină neapropiată.” Deci zice: Toate neamurile Îl vor ferici pe El și Îl vor numi vrednic de laudă.

Apoi, învățîndu-ne mai descoperit dumnezeirea Lui cea ascunsă, Proorocul a adăugat:

18 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil, Cel ce singur face minuni!

Acesta - zice - este Însuși Cel proorocit, Care va săvîrși facerile de minuni mai-nainte zise, Dumnezeul lui Israil și Stăpînul tuturor.

19 Bine este cuvîntat numele slavei Lui în veac și în veacul veacului!

De aceea se cuvine să fie lăudat El de toți, pentru că - deși nu cunoaștem firea Lui, ce este neajunsă - totuși am învățat mîntuitorul Lui nume.

Și se va umple de slava Lui tot pământul: Fie, fie!

Împlinindu-și proorocia, spune din nou ceea ce a proorocit de multe ori prin tot Psalmul, făcînd înainte-grăirea mai întemeiată: și zice că Hristos va fi arătat și cunoscut în tot pământul ca Dumnezeu și Stăpîn al tuturor, și va primi cîntecul de la toți, strălucindu-i cu razele cunoștinței Sale de Dumnezeu. Și, după ce a învățat acest lucru prin darul Duhului și s-a înfocat cu dorirea, Proorocul se roagă să se petreacă toate și proorocia să ia sfîrșit. Pentru aceea, face și epilog, și zice: „Fie, fie!”, ori, după Achila: „cu încredințare”, în loc de: Cele zise sînt nemincinoase și adevărate și vor avea sfîrșit negreșit.

Sfîrșitu-s-au laudele lui David, fiul lui Iesei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 72

Psalmul lui Asaf.

Cum ziceam mai sus, oarecari au spus că și acesta a fost scriitor de Psalmi, iar alții - „făcător de versuri” și dascăl al cetei cîntăreților. Alții au spus că tot David a zis și acești Psalmi, iar Asaf i-a scris. Eu, după cum am zis de multe ori, am înțeles că Fericitul David i-a scris pe toți, pentru că așa este cuvîntul adevărului, ci pe acestea primească-le fiecare precum voiește, că nici o vătămare nu le va odrăsli celor ce le iau fie într-un chip, fie într-altul.

Iar noi, luminîndu-ne și povățuindu-ne darul, vom face arătată înțelegerea Psalmului. Așadar, fiind dus norodul rob în Babilon, era înconjurat și împresurat cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

multe și felurite primejdii. Și - văzînd ei pe Babilonieni întru păgînatate și fărădelege, dar trăind întru bună-norocire și belșug, iar pe ei înșiși întru rea-norocire și întru rea pătimire - aveau gînduri de multe feluri pentru dumnezeiasca purtare de grijă, aducîndu-și aminte și gîndind pentru ce oare cei ce trăiesc cu totul întru păgînatate nu iau nici o cercare și gustare de cele de mîhnire, ci se îndulcesc de toată buna-norocire, mergîndu-le bine întru toate. Astfel, a scris Psalmul de față mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu darul Preasfîntului Duh, măiestrind folos acelora și tuturor oamenilor, vestind arătat gîndurile lor și aducînd dezlegare celor căutate. Deci se potrivește didascalia Psalmului tuturor celor ce gîndesc ori grăiesc unele ca acestea, dar s-a închipuit ca despre aceia care se întorseseră și își povesteau patima minții lor.

Cum este de bun Dumnezeu lui Israil

Pe acest „cum”, nu l-a pus alăturător, ci ca să arate covîrșirea bunătății, zicînd că Dumnezeu are multă purtare de grijă pentru Israil.

celor drepte la inimă!

Dar acest lucru nu îl știu toți, ci cei ce au gînduri drepte și sănătoase. Apoi, după ce i-a lăudat pe aceia, face arătată furtuna gîndurilor sale:

2 Iar picioarele mele puțin de nu s-au clătinat,

Puțin a lipsit - zice - de nu m-am abătut din calea mea.

puțin de nu s-au vărsat pașii mei.

Iar Simmah zice așa: „Prea-puțin a fost de nu s-au risipit cele ce mă întăreau.” Și zice: M-am primejduit să cad din gîndurile sănătoase care mă propteau și mă sprijineau, și am pătimit prea-mare alunecare. Acest lucru arată graiul „s-au vărsat”, că un lucru ce se varsă se risipește și curge cu furișare, iar „picioare” și „pași” numește cu închipuire gîndurile. Apoi, zice și pricina:

3 Că am rîvnit asupra celor fără de lege, pacea păcătoșilor văzînd.

Zice: Ardeam, văzînd pe cei ce trăiesc întru păgînatate și întru fărădelegi aflîndu-se în pace și întru bună-norocire multă. Vedem încă și acum pe oarecari zicînd la fel asupra celor ce viețuiesc întru păgînatate și lăcomie și - după cum li se pare - stăpînesc cu bogăție și cu slavă.

4 Că nu este semn în sus întru moartea lor

Achila a zis așa: „Nu sînt grele pătimiri întru moartea lor”, iar Simmah: „Nu își aduc aminte de moartea lor.” Și zice: Nici în primejdii nu se opresc să se cerceteze și să se iscodească pe ei înșiși. Că arătarea în sus însemnează oprirea: cînd voim să oprim un lucru, obișnuim a ridica în sus capul.

și întărire întru bătaia lor.

Puțină vreme - zice - se apropie de dînșii cele de scîrbă.

5 Întru ostenele oamenilor nu sînt și cu oamenii nu vor lua bătaia.

Lucrurile curg după pofta lor și ei nu se împresoară nici cu ostenele, nici cu rele pătimiri și ticăloșii, nici cu certări, asemeni celorlalți oameni.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Pentru aceasta i-a stăpînit pe ei mîndria pînă în sfîrșit, îmbrăcatu-s-au cu nedreptatea și cu păgînatatea lor.

De aici - zice - s-au ridicat întru mîndrie și îngîmfare, și - nepedepsindu-se pentru păcatele mai dinainte - s-au împins și au căzut întru mai mare nelegiuire. Pentru că acest „s-au îmbrăcat” a arătat mulțimea nedreptății, ca și cum i-ar fi înconjurat despre toate părțile.

7 Ieși-ta ca din seu nedreptatea lor,

După cum am zis de multe ori, „seu” însemnează buna pătimire și buna-norocire, deci: Au îndrăznit nedreptatea cu toată slobozenia, ca și cum ar fi fost întru atîta bună-norocire.

trecut-a întru așezămîntul inimii lor.

8 Gîndit-au și au grăit întru răutate, nedreptate spre înălțime au grăit.

9 Pus-au asupra cerului gura lor, și limba lor a trecut pe pămînt.

Zice: Nu le-a fost destulă nedreptatea adusă asupra oamenilor, ci au săgetat și cerul cu cuvinte și cu gînduri. Aici însemnează hulele lor împotriva lui Dumnezeu, ocările asupra norodului și batjocurile asupra dumnezeieștii Biserici, după cum a zis mai descoperit în Psalmul 41: „Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine ziua și noaptea, cînd mi se zicea în fiecare zi: Unde este Dumnezeul tău?”

10 Pentru aceasta se va întoarce norodul Meu aici și zilele pline se vor afla întru dînșii.

Proorocescul cuvînt le-a pus pe acestea ca și cum le-ar fi zis Dumnezeu tuturor, mîngîindu-i pe cei ce se mîhnesc. Și zice: Aruncînd aceia hule asupra lui Dumnezeu și supunîndu-ne sub rele pătimiri, Dumnezeu tuturor a hotărît lucruri bune pentru noi, făgăduind întoarcerea noastră și viața dată firii. Este arătat de aici că Psalmul se potrivește celor întorși, care povesteau ce li se întîmplase în Babilon, căci a zis: „Pentru aceasta se va întoarce norodul Meu aici”, adică în Iudeea, iar cei aflați în Babilon n-ar fi putut nicidecum să zică „aici”. Iar „zile pline” a numit bătrînețele, în loc de: Și se vor întoarce și vor viețui pînă la bătrînețe.

Așa, după ce a arătat făgăduința lui Dumnezeu, s-a întors iarăși spre povestirea hulei Babilonienilor și a tulburării gîndurilor:

11 Și au zis: Cum a cunoscut Dumnezeu? Și: Este cunoștință întru Cel înalt?

Iar Simmah a spus stihul mai descoperit: „Cum a cunoscut Dumnezeu? Au doară este cunoștință întru Cel înalt?” Deci Dumnezeu - zice - S-a făgăduit acelea, iar ei gîndeau întru sine că Dumnezeu nici nu privește, nici nu știe ceva din cele făcute. Apoi, arătînd păgînatatea acelora, aduce în mijloc gîndurile sale:

12 Iată, aceștia, păcătoșii care se îndestulează în veac, au cuprins bogăție.

Zice: Întru fărădelege trăind, se îndulcesc cu îndestulare de bunătați și au buna-norocire neschimbată. Căci „în veac” înseamnă aici: „întru această viață de acum”. De multe ori numește „veac” viața omului, zicînd: „Veacul nostru - întru luminarea feței Tale.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

13 Și am zis: Oare în deșert am îndreptat inima mea?

Iar eu, văzîndu-i pe dînșii ospătîndu-se și fălîndu-se pentru bogăție, gîndeam: Au doară fără de folos îmi este mie avuția dreptății?

Și am spălat întru cei nevinovați mîinile mele.

Zice: Dar am cîștigat, căci m-am depărtat de cei ce trăiesc întru răutate. Pentru că acest „am spălat mîinile întru cei nevinovați” înseamnă: M-am păzit pe sine-mi nevinovat și nu m-am împărtășit cu cei răi.

14 Și am fost bătut toată ziua, și mustrea mea - în dimineți.

Purtînd grijă de dreptate și fugind de împărtășirea răutăților, sînt muncit și ocărit în fiecare zi.

15 De am grăit, ziceam așa: Iată, ai defăimat tocmelile neamului fiilor Tăi.

Zice: Lăsînd celelalte gînduri, numai pe acesta îl gîndesc întru sine-mi: Au doară a stricat Dumnezeu tocmelile cu noi? - căci „ai defăimat tocmelile” asta însemnează. Iar „fii” se numesc pe sine, fiindcă Dumnezeu așa i-a numit pe dînșii: „Fiu întîi născut al Meu este Israil, fiu am născut și am înălțat.”

16 Și am socotit că am cunoscut. Osteneală este înaintea mea,

17 pînă ce voi intra în jertfelnicul lui Dumnezeu și voi înțelege cele de apoi ale lor.

Zice: Părăsind gîndurile acelea, socoteam că Dumnezeu m-a însoțit și m-a însortit cu ostenele și cu ticăloșii, osîndindu-mă pentru cele greșite de mine. Însă mă voi întoarce, și voi vedea Biserica Lui cea sfințită și voi privi sfîrșitul cel rău al vrăjmașilor. Apoi, prin dumnezeiescul dar, se învață aceasta:

18 Însă pentru vicleșugurile lor le-ai pus lor rele, doborîtu-i-ai pe ei cînd s-au înălțat.

19 Cum s-au făcut întru pustiire! Fără de veste au lipsit, pierit-au pentru fărădelegea lor

20 ca visul celui ce se deșteaptă.

Acestea s-au întîmplat Babilonienilor în vremea lui Chir Persul, care i-a robit pe aceia și le-a dăruit întoarcere ludeilor. Și după cuviință a asemănat buna lor norocire cu visul, căci priveliștea vieții de acum nu se deosebește cu nimic de vis. Astfel, cei ce se mîndreau și se trufeau cu puțin mai înainte, ca unii ce stăpîneau toată lumea, au pierdut de năprasnă stăpînirea și au schimbat-o întru robia cea mai de pe urmă.

Doamne, în cetatea Ta chipul lor de nimic îl vei face.

Ca floarea ce are icoană vremelnică, așa puțină vreme a stat stăpînirea și silnicia Babilonienilor. Și zice: Pe aceasta Tu de nimic o vei face, osîndindu-i pentru păgînatatea săvîrșită împotriva cetății Tale.

21 Că s-a aprins inima mea,

Zice: Gîndeam acestea arzîndu-mă de fărădelegea acelor ca de foc. Că a luat a doua oară înainte-cuvîntarea, adică: „am rîvnit asupra celor fără de lege”, și ceea ce a numit acolo „rîvnă” a chemat aici „ardere a inimii”.

și răunchii mei s-au schimbat.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„Rărunchi”, după cum am zis de multe ori, numește gândurile, zicînd: Chiar avînd eu gânduri bine-credincioase, puțin de nu m-am abătut de trufia aceloră.

22 Și eu am defăimat, și nu am cunoscut.

Simmah a zis mai descoperit acest cuvîntel: „Și eu eram neștiind și necunoscînd.” Și zice: Din neștiință am suferit această patimă, neștiind judecățile Tale.

23 Ca un dobitoc m-am făcut la Tine, și eu - de-a pururea cu Tine.

Dar - zice - nu voi mai pătimi aceasta, nici nu voi suferi să caut, nici să iscodesc ceva din cele iconomisite de înțelepciunea Ta, ci asemenea dobitocului voi urma îndrumării Tale, ca să nu mă despart de purtarea Ta de grijă. Că - precum dobitocul urmează celui ce îl poartă, neiscodind unde îl duce - așa, chivernisindu-mă de darul Tău, voi urma și eu, neiscodind purtarea Ta de grijă.

24 Ținutu-m-ai de mîna dreptei mele, și în sfatul Tău m-ai povățuit și cu slavă m-ai primit.

De aici încolo, le arată pe cele pentru întoarcere, zicînd: Precum tatăl cel blînd, aflînd copilul rătăcit, îl apucă de dreapta sa și îl întoarce acasă - așa m-ai întors pe mine la pămîntul strămoșesc, slobozindu-mă de robie, și dăruindu-mi trecere lesnicioasă printre neamuri și arătîndu-mă lăudat și slăvit.

25 Că ce-mi este mie în cer, și de la Tine ce am voit pe pămînt?

Iar Achila a tălmăcit mai luminat: „Ce-mi este mie în cer? Și cu Tine nu am voit pe pămînt.” A pus stihul cu întrebare, în loc de: În cer îmi este nădejdea, Te-am așteptat și Te aștept să-mi fii mie milostiv în cer și pe pămînt. Că nici în cer n-am alt dumnezeu și purtător de grijă afară de Tine, nici pe pămînt nu rînduiesc pe altul împreună cu Tine și nu-l socotesc de-opotrivă cu Tine, ci și în cer, și pe pămînt, pe Tine Te știu Dumnezeu. S-au zis însă acestea mai ales de către fața celor ce au crezut Mîntuitorului din neamuri, zicînd: Îmbrățișez a Ta stăpînire!

26 Lipsit-a inima mea și trupul meu,

Pentru aceasta, pe Tine Te doresc, și de Tine însetez și aștept ajutorul Tău cu sufletul și cu trupul.

Dumnezeul inimii mele și partea mea ești, Dumnezeule, în veac.

Că pe Tine Te am parte, și moștenire, și îndulcire și desfătare a bunătăților.

27 Că, iată, cei ce se depărtează pe sine de la Tine vor pieri, pierdut-ai de la Tine pe tot cel ce curvește.

Iar cei ce se depărtează de a Ta purtare de grijă și voiesc a sluji idolilor vor avea ca rod dintru depărtare pieirea. Căci „curvie” numește aici slujirea idolilor. Așa zice Dumnezeu și prin Ieremia: „A mers peste tot muntele cel înalt și sub tot lemnul pădurii, și a curvit acolo. Și i-am zis după ce a curvit ea cu acestea toate: Către Mine întoarce-te, și nu s-a întors.” Și iarăși: „Și a prea-curvit cu lemnul și cu piatra”, în loc de: Părăsindu-Mă pe Mine, Mirele ei, ea a slujit celor ce nu sînt dumnezei. Însă aceasta n-a zis-o pentru Babilonieni, ci pentru cei ce s-au făcut robiți pentru păgînatatea lor: avîndu-L Mire pe Dumnezeu, aceștia au prea-curvit îmbrățișînd robia dracilor. Ci,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

învăţându-se a se face înţelepţi din cercare, strigă:

28 Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine-mi este, a pune întru Domnul nădejdea mea,

Că, luînd cercare prin înseşi lucrurile, voi fi nedespărţit de Dumnezeu, Care m-a mîntuit, şi mă voi întări cu nădejdea întru Dînsul.

ca să vestesc eu toate laudele Tale în porţile fetei Sionului.

Şi, prin nădejdea aceasta, am dobîndit întoarcerea şi povestesc în Ierusalim facerile Tale de minuni. Că, precum pe oameni îi numeşte „fii ai oamenilor”, aşa numeşte Sionul „fată a Sionului”, căci cetatea avea două nume, şi dumnezeiasca Scriptură o numeşte „Sion” şi „Ierusalim”.

TÎLCUIREA PSALMULUI 73

Al priceperii, al lui Asaf.

Mai-nainte vestind pierzarea de tot a Ierusalimului, proorocescul cuvînt porunceşte celor ce vor citi să ia aminte şi să priceapă înţelegerea Psalmului. Iar oarecari au potrivit Psalmul acesta celor făcute de Antioh Epifanie, neluînd aminte la istorie, nici înţelegînd cu de-amănuntul proorocia. Pentru că Psalmul mai-nainte vesteşte arderea dumnezeieştii Biserici, stricarea caselor şi prădarea desăvîrşită a cetăţii, iar din istorie am învăţat că acestea nu s-au făcut de Antioh. Dar nici înconjurarea Babilonienilor nu se potriveşte, căci pe atunci Iudeii aveau mulţi Prooroci - pe Ieremia, pe Urie al lui Sameu, pe Iezechiel, pe Daniil - iar Psalmul zice: „Nu mai este Prooroc şi pe noi nu ne va mai cunoaşte.” Iar dacă nu se potriveşte nici Babilonienilor, nici Machedonienilor, este arătat că mai-nainte vesteşte desăvîrşita pierzare adusă asupra lor de Romani, după care n-au mai dobîndit nici o întoarcere înapoi, luîndu-şi osînde pentru păgînatatea îndrăznită asupra Mîntuitorului. Şi vrednic lucru este a ne minuna de negrăita bunătate a Stăpînului, căci - mai-nainte ştiind cu de-adinsul nesupunerea lor - El Se ispiteşte a le opri păgînatatea cu proorocia relilor ce or să fie. Şi chiar înainte-cuvîntarea Psalmului arată că aceasta e pricina proorociei:

Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrşit?

Că nu ne-ai hotărît să petrecem nici în robia de şaptezeci de ani, precum în vremea Babilonienilor, nici - precum în vremea lui Antioh - cei şapte ani şi jumătate, după proorocia lui Daniil, ci „ne-ai lepădat pînă în sfîrşit” şi ne-ai osîndit cu desăvîrşita pierzare.

Aprinsu-s-a mînia Ta peste oile păşunii Tale.

Ai avut - zice - mîniere statornică asupra oilor Tale. Că - de vreme ce pe Păstorul ceresc, Care a păscut oarecînd pe strămoşii lor, L-au osîndit pe Cruce - pentru aceea a adus asupra lor dreapta pierzare desăvîrşită.

2 Adu-Ţi aminte de adunarea Ta, pe care o ai cîştigat dintru început!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: De demult, dintru început, ai fost numit Dumnezeu al nostru, și noi al Tău norod - o Stăpîne!

Mîntuit-ai toiagul moștenirii Tale,

Că, dobîndind ajutorul Tău, ne-am izbăvit de robia Egiptenilor. Iar „moștenire” i-a numit pe dînșii și Fericitul Moisi: „S-a făcut - zice - Iacov parte a Domnului, norodul Lui, și Israil - moștenirea Lui.” Și „toiag” a numit sceptra împărătească, în loc de: Dintru început ne-am făcută parte a Ta, ne-am numit moștenire a Ta, am petrecut sub a Ta împărăție. Așa, și în Psalmul 44 a numit toiagul „schiptra împărătească”, zicînd: „Toiagul îndreptării este toiagul împărăției Tale.”

muntele Sion acesta, întru care ai locuit.

Zice: După ce ne-ai slobozit de robia Egiptenilor, ne-ai băgat în pămîntul făgăduit părinților noștri, și muntele Sion Ți l-ai afierosit Ție Însuți, ca, locuind întru dînsul ca în niște palate împărătești, să ocîrmuiești norodul Tău. Iar acestea se prooroceau nefiind încă zidită Biserica în Ierusalim, căci Solomon a zidit-o după David și după Asaf.

3 Ridică-Ți mîinile Tale peste mîndriile lor pînă în sfîrșit!

Pedepsește-i pe dînșii pentru mîndria lor - zice. Iar pe acest „ridică-Ți mîinile Tale peste mîndriile lor” l-a pus din metafora celor ce îi bat cu mîinile pe cei ce păcătuiesc. Și a zis aceasta darul cel proorocesc cunoscînd pe vrăjmașii păgîni, adică pe Romani, că nu au ridicat acel război rîvnind pentru Cel răstignit, ci ca să supună pe toată lumea sub dînșii. Și i-a folosit pe dînșii Dumnezeu ca pe niște muncitori, muncindu-i pe cei ce făcuseră păgînatate.

4 Cîte răutăți a făcut vrăjmașul întru cel sfînt al Tău,

Nici Evreul, nici ceilalți talmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, nu a pus în număr de mulți, adică: „întru sfinții Tăi”, ci cu număr de unul: „întru sfîntul Tău”, încît este arătat că le-a zis pentru Biserică, tînguindu-se și plîngînd pentru cele făcute asupra ei. Și cu acest scop împreună-glăsuiesc cele adăugate de aici înainte:

și s-au fălit cei ce Te urăsc pe Tine în mijlocul praznicului Tău.

Pentru că în Praznicul Paștelui, după ce s-a adunat tot norodul după *Lege*, Titus a așezat oastea aproape și a înconjurat Mitropolia Iudeilor. Așadar - de vreme ce în Praznicul Paștelui au pironit pe Cruce pe Mîntuitorul - aceia și-au luat pedeapsa păgînatății lor tot întru aceeași vreme.

5 Pus-au semnele lor semne, sfărîmat-au intrarea de sus.

Zice: Au ridicat deasupra porților noastre trofee, adică semne și arătări de biruință. Încă și Pilat a băgat în cetate semnele împărătești, împotriva *Legii*, iar împărații Romanilor au săpat în pietrele porții cap (sau chip) de porc¹⁶². Prin acestea toate, Iudeii învățau că se făcuseră pustii și goi de dumnezeiasca purtare de grijă. Iar Domnul mai-nainte le-a zis în dumnezeieștile *Evanghelii*: „Cînd veți vedea - zice -

¹⁶² Pentru a pîngări sfînta cetate și Biserica Domnului, știut fiind că în *Legea Veche* porcul era animal necurat. Tot așa, păgînii Romani și stăpînul lor, satana, ne-au predat obiceiul „închinării la porc” și nouă, pentru a spurca Sfîntul Post al Nașterii Domnului și pentru a batjocori praznicul Sfîntului Mucenic Ignatie Teoforul, prin *datina* tăierii porcului „de Ignat”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

urîciunea pustiirii stînd în locul cel sfînt - cel ce citește, înțelege! - atunci cei din Iudeea să fugă în munți.”

6 Ca întru o dumbravă de lemne, cu topoare au tăiat ușile ei deodată, cu secure și cu bardă au surpat-o pe dînsa.

Folosind unelte dulgherești tăietoare de lemne, stricau îngrădirile, tăiau ușile caselor, stricînd cele bune și frumos dichisite ca pe niște stejari.

7 Ars-au cu foc sfințitorul¹⁶³ Tău, în pămînt au spurcat locașul numelui Tău.

Nu le-a ajuns lor prădarea și stricarea celorlalte case, ci și-au întins nebunia și asupra Bisericii afierosite Ție, și pe unele le-au dat focului, iar pe altele le-au stricat cu mîinile lor, întrebuițîndu-le pe cele sfinte ca pe niște spurcate.

8 Zis-au întru inima lor, rudeniile lor dimpreună: Veniți și să stingem toate praznicele lui Dumnezeu de pe pămînt.

9 Semnele n-am văzut, nu mai este Prooroc, și pe noi nu ne va mai cunoaște.

Venind asupra noastră cu multă împreună-glăsuire și învoire, vrăjmașii au avut un singur scop: să strice *Legea* dată de Tine - căci prin „praznice” a arătat viețuirea după *Lege*. Și - zice - aveau îndrăzneală pentru că noi nu am văzut nici facerile de minuni din vremea strămoșilor noștri, nici nu eram muștrați de vreun dar proorocesc, făcîndu-ne deodată pustii și goi de toate acestea. Căci au avut mulți Prooroci și după întoarcerea din Babilon: pe Agheu, pe Zaharia, pe Maleahi. Este lesne a învăța din istorie că Proorocii mai-nainte spuneau norodului și împăraților cele ce or să fie și făceau arătate năvălirile războinicilor.

10 Pînă cînd, Dumnezeule, va ocări vrăjmașul, va întărita cel potrivit numele Tău pînă în sfîrșit?

În loc de: Pînă cînd ne dai pe noi la nelegiuirile acestora și suferi cu îndelungă-răbdare glasurile lor cele hulitoare?

11 Pentru ce întorci mîna Ta și dreapta Ta din mijlocul sînului Tău pînă în sfîrșit?

„Sîn al lui Dumnezeu” este vistieria bunătăților, iar „mînă” - lucrarea. Așadar zice: Pentru ce oare nu ne dăruiești bunătățile Tale, după obicei, și-Ți ridici mîna din sîn? A pus acest stih din metafora celor ce au sînul plin, și li se cere, dar nu voiesc a da și își întorc mîna înapoi.

12 Iar Dumnezeu, Împăratul nostru, mai înainte de veac

Măcar că de demult, dintru început, Te știm pe Tine Împărat, și ca de la un împărat am dobîndit de-a pururea daruri.

a făcut mîntuire în mijlocul pămîntului.

Cu adevărat ai făcut arătată tuturor purtarea Ta de grijă pentru noi. Pentru că pe acest „în mijlocul pămîntului” l-a pus în loc de: „toți privind”.

13 Tu ai întărit întru puterea Ta marea,

Fugind noi de Egipteni și împiedicîndu-ne de mare a trece, Tu ne-ai dăruit acea

¹⁶³ jertfelnicul pentru animale și prinoase

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

prea-slăvită și străină călătorie, uscînd firea cea apoasă și zidind cu valurile ziduri de amîndouă părțile.

14 Tu ai zdrobit capetele balaurilor în apă, Tu ai sfărîmat capul balaurului,

„Balauri” îi numește pe Egipteni, iar „capete ale balaurilor” - pe voievozii aceloră, și pe tribuni¹⁶⁴ și pe polcovnici¹⁶⁵. Iar „balaurul” numit cu număr de unu îl zice pe Faraon, ce era mai mare peste mulți boieri. Tot așa numește încă și pe diavolul, pe care l-a legat cu obezi și l-a surpat Purtătorul nostru de *Lege*, după ce a primit asupra-Și moartea de bună voie. Pentru aceea a și zis că are multe capete. Și zice: Pe aceștia toți i-a cufundat, și marea - pe care la noi a ținut-o și a înfrînat-o - la aceia a dezlegat-o și a slobozit-o, și i-a cotoplit cu valurile ei.

datu-l-ai pe el mîncare noroadelor arapilor.

Vecini și răzeși ai Egiptenilor sînt Etiopii, cu care aveau războaie dese. Dar, după ce Faraon s-a potopit în mare cu toată oastea, Egiptenii s-au făcut lesne prinși și robiți Etiopilor, și - precum cel flămînd mănîncă hrana cu lesnire - așa și pe dînșii foarte lesne îi biruiau aceia. Pentru aceea zice cuvîntul proorocesc: „Datu-l-ai pe dînsul mîncare noroadelor etiopenești”, în loc de: l-ai arătat pe dînșii lesne prinși, făcîndu-i să se cheltuiască de Etiopi cu ușurătate.

15 Tu ai rupt izvoare și pîraie,

Iar *Evreul* și ceilalți tălmăcitori au zis „izvor”, și - ori de vom zice „izvor”, ori „izvoare” - nu vom greși din adevăr. Proorocescul cuvînt numește „izvor” apa ce curge din piatră, dar aceasta, despărțindu-se, face multe pîraie, pentru ca multele miriade să se îndulcească de apă cu lesnire. Și aflăm că acest lucru s-a făcut nu o dată numai, ci de două ori: pentru unul ne învață *leșirea*, iar pentru celălalt - *Cartea Numerilor*. Deci „izvor” a numit după cuviință piatra ce izvorăște curgerile apei, iar „pîraie” - despărțirile apei, ca pe cele ce nu au curs după fire, ci atunci au izbucnit: că - precum pîrîul nu este curgător de-a pururea, ci se alcătuiește din apele ploilor - așa a izbucnit apa aceea prin dumnezeiască poruncă.

Tu ai uscat rîurile Itamului.

Iar Simmah a zis așa: „Tu ai uscat rîuri vechi”, adică: Ai poruncit a izvorî în pustie acelea care nu erau și nu fuseseră dintru început, iar pe cele ce au fost și au avut călătorie și curgere veche de demult le-ai oprit a mai curge, căci așa ai voit. Aceasta o zice și într-un alt Psalm: „Pus-a rîuri în pustie și izvoare de apă întru sete, pămînt roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul.” Ai pus - zice - pustia întru iezere, și pămîntul fără de apă - întru izvoare și ai sălășluit acolo pe cei flămînzi. Că, pentru fărădelegile locuitorilor, a uscat rîurile Sodomienilor, și ale Gomorenilor și ale celorlalți de prin prejur, iar pămîntului fără de ape i-a dat izvoare din piatră, aducînd apă norodului însetat, căci îi este Lui cu lesnire să abată cum voiește firea apelor într-altă parte. Însă acest stih arată și altceva: că - pentru fărădelegile lor - nu va aduce ludeilor apele rîurilor proorocești, ci va adăpa cu izvoarele ieșite din piatră

¹⁶⁴ comandant al unei legiuni romane

¹⁶⁵ Rang ostășesc (în armata rusă) ce corespunde colonelului de azi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

neamurile, ce erau pustii de demult. Iar „piatra”, după cum zice dumnezeiescul Apostol, este Hristos.

Și toate cele zise de la „a lucrat mîntuire în mijlocul pămîntului” pînă aici cuprind închipuirea facerilor noastre de bine. Pentru că și acolo izbăvirea de robie a fost prin ape, și aici începutul slobozeniei este tot prin ape: acolo - capete de balauri zdrobite în ape, iar aici - stăpîniri ale dracilor pierdute și risipite prin darul Sfîntului Botez; după cufundarea în mare, Egiptenii s-au făcut supuși lesne Etiopilor, iar după Sfînta Scăldătoare, războitorii noștri s-au făcut lesne biruiți celor ce de demult aveau suflete negre. Și, celor ce voiesc a lua aminte, lesne le este a le privi și pe celelalte asemenea: acolo - toiag, aici - Cruce; acolo - Moisi, aici - Arhierii; acolo - marea, aici - scăldătoarea; acolo - douăsprezece izvoare¹⁶⁶, aici - doisprezece Apostoli; acolo - șaptezeci de copaci de finic, aici - șaptezeci de ucenici. Însă noi să călătorim către necurmarea tîlcuirii de aici înainte:

16 A Ta este ziua și a Ta este noaptea, Tu ai făcut zorile și soarele.

17 Tu ai făcut toate cele frumoase (hotarele) ale pămîntului, vara și primăvara Tu le-ai zidit.

A mutat cuvîntul de la facerile de bine din parte la cele de obște, și ne învață că Dumnezeu tuturor este Ziditorul a toate, Făcător al zilei și al nopții, dătător al luminii, ziditor al soarelui și ocîrmuitor al vremii. Căci prin „primăvară” și prin „vară” a arătat schimbările vremilor. Iar în loc de: „Tu ai făcut toate hotarele pămîntului”, Achila și Teodotion au zis: „le-ai stîlpit”, iar Simmah: „le-ai pus”. Și cuvîntul arată că El a dat ființă pămîntului și l-a împărțit în cîmpii, și în munți și în văi, iar în alte părți l-a scobit, spre primirea apelor iezerelelor și ale mărilor.

18 Adu-Ți aminte de aceasta.

Zice: După ce ai făcut acestea toate, Tu, Ziditorul fapturilor, adu-Ți aminte de „aceasta”, adică „de adunarea pe care ai cîștigat-o dintru început” - căci a întors pe „aceasta” către cea de mai sus.

19 Vrăjmașul a ocărit pe Domnul și norodul cel fără de minte a întăritat numele Tău.

Zice: Nu la noi să cauți, ci la hulele vrăjmașilor noștri.

Să nu dai fiarelor sufletul ce se mărturisește Ție,

Proorocesul cuvînt nu se roagă așa prost, pentru toți, ci celor ce mărturisesc dumnezeiescul nume le cere cele bune, celor ce mărturisesc pe Cel răstignit Dumnezeu din Dumnezeu, de o ființă cu Tatăl și cu Duhul. Iar „fiare” numește nu numai cruzimea războinicilor, ci și pe a celor ce se leapadă de Cel răstignit și nu-L mărturisesc pe El Dumnezeu după cum s-a zis.

sufletele săracilor Tăi să nu le uiți pînă în sfîrșit!

Încă și săraci pot să fie cei cu cugetul smerit, că - după cum Însuși Domnul zice în *Evangelii*: „Fericiți - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor!”

¹⁶⁶ Pe cînd umblau prin pustie, Iudeii „au venit în Elim. Și erau acolo douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de pomi de finic. Și au tăbărit acolo lîngă apă” (*Ieșirea* 15:27).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

20 Caută spre așezămîntul robilor Tăi, că s-au umplut cei întunecați ai pămîntului de casele fărădelegilor.

Că cei ce nu au dobîndit strălucirea Ta - ci Te hulesc împreună cu Iudeii că ești doar om, și nu Te mărturisesc pe Tine Soare al Dreptății și au iubit întunericul necunoștinței - au casele pline de nelegiuire și de pedepsele ce odrăslesc de aici. În loc de: La toate felurile de rele s-au dat, pentru aceea au ales întunericul.

21 Să nu se întoarcă smeritul rușinat,

Te rugăm să nu se greșească de rugăciune, nici să se trimită de la Tine cu rușine.

săracul și mișelul vor lăuda numele Tău.

Cei ce au trebuință de al Tău ajutor, și îl dobîndesc pe acesta, obișnuiesc a-Ți aduce Ție laudă.

22 Scoală-Te, Dumnezeule, alege judecata Ta, adu-Ți aminte de ocara Ta de la cel fără de minte toată ziua.

Foarte cu potrivire a schimbat pronumele „mea”: n-a zis „judecata mea”, ci „judecata Ta”. Și zice: Eu am pățimit acestea după dreptate, iar aceia au îndrăznit multe hule asupra Ta: unii cînd Te-au răstignit, iar alții și după Cruce și după al lor Botez, cînd s-au lepădat de Tine.

23 Să nu uiți glasul slugilor Tale, mîndria celor ce Te urăsc s-a înălțat pururea.

Și aici a înjugat mîndria războinicilor cu a loru-și față, și - nu pentru că ar avea dreptate, ci pentru mîndria și ura vrăjmașilor - se roagă să se învrednicească de oarecare crutare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 74

Întru sfîrșit, să nu strici. Psalmul cîntării lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „de biruință, pentru nestricăciune, Psalmul lui Asaf”, fiindcă Psalmul are proorocie a drepte judecăți a lui Dumnezeu și mai-nainte vestește pieirea lucrătorilor răutății și vicleniei și răsplătirile cele bune ale îndrăgitorilor faptei bune. Prin deasupra-scriere, cuvîntul poruncește după cuviință să nu stricăm gîndurile binecredincioase, ci să le păzim sănătoase, ca să moștenim nestricăciunea. Psalmul s-a zis încă și de către fața celor robiți în Babilon, care se făgăduiau a lăuda pe Domnul dacă vor dobîndi dumnezeiescul dar.

Mărturisi-ne-vom Ție, Dumnezeule, mărturisi-ne-vom Ție și vom chema numele Tău.

Și de aici este arătat că încă nu dobîndiseră întoarcerea. Și se făgăduiesc că vor lăuda pe Dumnezeu și se vor străluci cu prea-cinstul Lui nume, pentru că „vom chema numele Tău” aceasta arată, zicînd: Iarăși ne vom numi cu numele Tău și vom fi norod al Tău.

2 Povesti-voi toate minunile Tale cînd voi lua vreme.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Achila și Simmah zic așa: „cînd voi lua adunare”. Cînd - zice - ne vom întoarce și ne vom aduna întru Sfințita Ta Biserică, atunci Te vom lăuda pe Tine după *Lege* și îi vom învăța facerile Tale de bine pe cei ce nu le știu. Iar acum strigăm: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?”

Așa, după ce i-a învățat ce se cuvenea să zică pe cei robiți în Babilon și după ce i-a povățuit pe cei ce se întorc la Mîntuitorul a toate, proorocescul cuvînt arată pe Dumnezeu răspunzînd făgăduințelor făcute și zicînd:

Eu dreptăți voi judeca.

Cu dreptate - zice - voi judeca între voi și Babilonieni.

3 Topitu-s-a pămîntul și toți cei ce locuiesc pe dînsul,

Că sînt Judecător a toată lumea și voi aduce pedepsele cele vrednice asupra tuturor.

Eu am întărit stîlpii lui.

Și țiitor al tuturor sînt, căci sînt Ziditorul tuturor. Eu am făcut pămîntul și l-am întemeiat, rezemîndu-l pe hotărîrile Mele ca pe niște stîlpi, căci am pus poruncă, și nu o va trece. Pentru aceasta, fiind și Judecător, nu voiesc a-i munci pe cei ce greșesc, dar spun mai-nainte pedepsele, ca să-i fac mai înțelepți cu îngrozirea. Și îi dojenesc și îi sfătuiesc să urască toată nelegiuirea și să se grijească de dreptate și de smerita cugetare. Că acestea i-a învățat prin cele adăugate:

4 Zis-am celor fără de lege: Nu faceți fărădelege! - și celor ce greșesc: Nu vă înălțați cornul!

Această patimă este mai cumplită decît toate, că-i face nu numai să păcătuiască, ci să se și fălească pentru aceasta.

5 Nu vă ridicați la înălțime cornul vostru

Apoi, arată ce numește „înălțime”:

și nu graiți asupra lui Dumnezeu nedreptate!

Pentru că și dobitoacele purtătoare de coarne se fălesc foarte pentru dînsule. Și cuvîntul le poruncește să nu crească nelegiuirea prin mîndrie, nici să-și pornească limba asupra lui Dumnezeu.

6 Că - nici de la ieșiri, nici de la apusuri, nici de la munții pustii,

7 că Dumnezeu judecător este.

„Ieșiri” a numit răsăriturile; așa zice și *A Cincea* tălmăcire. Iar „munții pustii” sînt părțile crivățului și ale austrului, că acestea au rămas nelocuite cu totul, pentru desăvîrșita lor răceală și fierbințeală. Deci învață că a scăpa de judecata lui Dumnezeu este un lucru din cele cu neputință: măcar de s-ar și duce în părțile despre răsărituri, măcar de s-ar ispiti să fugă întru ale apusului, măcar întru cele despre miazăzi, măcar întru cele despre miazănoapte, tot este supus sub dumnezeiasca hotărîre. Apoi, ne învață că schimbările vieții se fac cu voia lui Dumnezeu:

Pe acesta smerește, și pe acesta înalță.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Că paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat¹⁶⁷, plin de amestecătură, și a abătut din una în alta.

Și proorocia Ieremieii ne învață pentru paharul acesta, căci i se poruncește de la Dumnezeu să-l ia și să adape Ierusalimul, și pe boieri și neamurile megieșe. Iar „vin” numește pedeapsa, fiindcă ia puterea, asemenea beției, și slăbănogeste încheieturile mădurelor. Deci proorocescul cuvînt zice că Dreptul Judecător va aduce pedeapsa uneori nouă, alteori altora, că acum îl înalță pe acesta, iar pe acela îl smerește, și iarăși mută înălțarea la alții, și schimbă primejdiile și preface bunele-norociri. Cei robiți în Babilon se învață să le zică pe acestea nu așa prost, ci mai-nainte deprinzîndu-se și cu robia Babilonienilor, și cu a lor slobozenie. Căci, nu după multă vreme, Chir Persul a răsturnat puterea acelora și a dăruit acestora slobozenia mai dinainte.

Însă drojdiile lui nu s-au deșertat, bea-vor toți păcătoșii pămîntului.

„Drojdi” a numit pedeapsa cea mai cumplită. Eu - zice - le-am băut pe cele mai limpezi, adică am fost supus sub cele mai mici rele, iar Babilonienii vor bea drojdiile cele mai de dedesubt, în loc de: Vor pătimi rele mai cumplite decît cele pe care le-au lucrat, fiindcă eu am dobîndit întoarcerea după șaptezeci de ani, dar ei se vor da robiei necurmate.

9 Iar eu mă voi bucura în veac, cînta-voi Dumnezeului lui Iacov.

Că - precum aceia săltau și se bucurau pentru relele noastre, cînd beam noi paharul amărăciunii - așa și noi, văzînd pedeapsa lor, vom aduce lui Dumnezeu cîntare de laudă, nu punîndu-ne asupra acelora, ci făcîndu-ne mulțumitori și bine-cunoscători către facerile de bine.

10 Și toate coarnele păcătoșilor voi zdrobi, și se va înălța cornul dreptului.

Prin aceste cuvinte, mai-nainte s-au învățat că îi vor birui și pe războinicii ce s-au ostășit asupra lor după întoarcere. Pentru aceasta a zis: „coarnele păcătoșilor”, fiindcă erau adunați din multe feluri de neamuri. De aceștia face pomenire și proorocia lui Iezechiel, a lui Miheia și a Zahariei. Iar „coarne ale dreptului” a numit cugetul lui cel bine-credincios, dar - dacă cineva ar voi să înțeleagă că „drept” îl numește pe Zorobabel, pe care Dumnezeu l-a folosit ca slujitor pentru a săvîrși acea biruință - nu va greși din adevăr.

TÎLCUIREA PSALMULUI 75

Întru sfîrșit, întru cîntări, Psalmul lui Asaf, cîntarea către Asirianul.

Adăugirea „către Asirianul” nu am aflat-o în *Exapla*, ci întru unele din pre-scrieri (adică izvoade), însă Psalmul are această pricină, pentru că vestește cele de pe vremea lui Senaherim și pedeapsa adusă asupra oștii sale.

¹⁶⁷ În lumea veche, vinul se bea numai amestecat cu apă, din pricina tăriei lui. Iar „amestecătura” sînt drojdiile. Deci „vinul” urgiei este și „tare”, și „tulbure”, doborîndu-l de tot pe cel ce îl bea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cunoscut este în Iudeea Dumnezeu, în Israil mare este numele Lui.

Fiindcă într-o noapte atâtea zeci de mii de Asirieni au primit prin Înger rana purtătoare de moarte, Dumnezeu a toate S-a făcut arătat tuturor în Iudeea, grijindu-Se foarte pentru Israil.

2 Și s-a făcut în pace locul Lui și lăcașul Lui în Sion.

Că, după ce s-a ucis acea mulțime, cei rămași au fugit, făcându-se vestitori ai dumnezeieștii puteri, căci pentru aceasta nu au fost uciși împreună cu ceilalți. De aici, cetatea a dobândit pace și toți au socotit că Dumnezeu a binevoit a locui în Sion cu adevărat. Apoi, ne învață cum este cunoscut Dumnezeu în Iudeea:

3 Acolo a zdrobit țările arcelor, arma, și sabia și războiul.

Zice: Ucigându-i înaintea zidurilor cetății pe cei într-armați, pe arcași și pe pavezeri, Domnul a arătat cu totul netrebnice armele acestora.

4 Luminezi Tu minunat din munții cei veșnici.

Iar Simmah a zis așa: „Ești arătat prea-mare din munții vînatului”, adică: Dîndu-i vînătoarei morții în munții noștri pe neprieteni, Te-ai arătat prea-mare și strălucit la toți, căci luminezi cu minunea pe cei ce nu Te știu și îi înveți Cine ești.

5 Tulburatu-s-au toți cei nepricepuți cu inima, adormit-au cu somnul lor, și n-au aflat nimic

Că, înălțîndu-se și fălîndu-se asupra Ta cu mare trufie, au pătimit năprasnică tulburare pentru neînțelepția sufletului lor: și - socotind că vor dormi fără de temere - s-au scăpat de nădejde, pentru că somnului i-a urmat moartea. Aceasta ne învață și istoria: sculîndu-se dimineața din somn, (Iudeii) au aflat toate trupurile moarte.

toți bărbații bogăției cu mîinile lor.

Iar Simmah zice așa: „toți bărbații cei tari cu mîinile lor”. Și zice: Nimic nu i-a folosit pe dînșii vîrtutea mîinilor lor, prin care au nădăjduit că vor răpi bogăția tuturor.

Și, învățîndu-i de ce n-au cîștigat nimic de aici, a adăugat:

6 De certarea Ta, Dumnezeuul lui Iacov, dormitat-au cei ce încălecaseră pe cai.

Zice: Ai făcut semn, și numaidecît au căzut cei ce se mîndreau că știu meșteșugul călăriei. Iar prin acest „dormitat-au” a arătat lesniciunea morții, că - precum cel ce dormitează lesne adoarme - așa și aceia au primit grabnic sfîrșitul vieții.

7 Tu înfricoșat ești, și cine va sta împotriva Ție?

Că cine este destoinic să se pună împotriva Ta și să scape de pedeapsa adusă asupra-i de Tine?

De atunci este mînia Ta.

Îndată după ce ai auzit hula, puteai să-i pedepsești pe pîngăriții aceia, dar ai răbdător îndelung, așteptînd schimbarea lor.

8 Din cer auzită ai făcut judecata.

De sus - zice - scoți și aduci hotărîrile asupra cui voiești. Iar acest grai, „auzită ai

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

făcut”, Simmah l-a zis: „auzită o vei face”.

9 Pământul s-a temut și s-a alinat când S-a sculat la judecată Dumnezeu, ca să mîntuiască pe toți blînzii pămîntului.

Zice: Toți s-au umplut de frică și au încetat năvălirea asupra noastră după ce Te-au văzut pe Tine scoțînd hotărîre asupra lor ca un judecător și dînd mîntuire celor ce au avut gînduri drepte și au vestit ajutorul Tău.

10 Că gîndirea omului se va mărturisi Ție și rămășița gîndului va prăznui Ție.

Dobîndind bunătățile acestea, dăruim gîndurile noastre spre cîntarea de laudă, nefolosind nici o pîrtică a lor într-o altă grijă.

11 Rugați-vă și răsplătiți Domnului Dumnezeului nostru!

Își poruncesc unii altora să făgăduiască daruri și să împlinească făgăduința, fiindcă urît lucru este ca toți vecinii să facă acest lucru de frică, iar cei ce au dobîndit facerea de bine să bolească cu nemulțumirea. Aceasta a arătat prin cele adăugate:

12 Toți cei dimprejurul Lui vor aduce daruri Celui înfricoșat și Celui ce ia duhurile boierilor, Celui înfricoșat înaintea împăraților pămîntului.

Și îi vor aduce daruri, după ce s-au îngrozit de minunile făcute și s-au învățat prin lucruri că Acesta este Dumnezeu cu adevărat, Care aduce moartea asupra stăpînitorilor și a celor ce socotesc că sînt împărați ai pămîntului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 76

Întru sfîrșit, pentru Idditum, Psalmul lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „prin Idditum”. Și acestuia i se încredințase o ceată a celor ce laudau pe Dumnezeu Deci ori el, ori Asaf a zis Psalmul și a slujit proorociei lui David, că a hotărî pentru lucruri îndoielnice nu este fără de primejdie. Iar Psalmul mai-nainte le zice pe ale Israilitenilor ce erau siliți să robească în Babilon: și împerecherile gîndurilor¹⁶⁸, și chinurile ce odrăsleau de aici. Îi învață încă și ce fel de rugăciune li se cuvine să aducă lui Dumnezeu cînd cer izbăvirea de cele rele. Și a închipuit Psalmul ca și cum după întoarcere le-ar povesti pe acestea și ar lauda pe Dumnezeu.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Dumnezeu, și a luat aminte spre mine.

Cu sîrguință – zice – am adus rugăciunea, și degrab am luat cererea. Apoi, arată vremea acestor lucruri:

2 În ziua necazului meu, pe Dumnezeu L-am căutat,

Că – zice – fiind împresurat cu chinuri, cu sîrguință am căutat dumnezeiescul ajutor, pentru că acest „L-am căutat” însemnează rugăciunea sîrguitoare. Apoi, arată chipul rugăciunii:

¹⁶⁸ Am mai spus: „șovăială”, „îndoială a minții”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cu mâinile mele noaptea - înaintea Lui, și nu m-am amăgit.

Iar Simmah: „Mîna mea noaptea se întindea totdeauna.” Zice: Avînd liniște, noaptea întindeam mîinile rugîndu-mă să dobîndesc iubirea de oameni, și nu m-am greșit de nădejde. Că aceasta însemnează acest „nu m-am amăgit”, în loc de: Nu am privegheat în zadar, ci am secerat rodul rugăciunii.

Lepădatu-s-a a se mîngîia sufletul meu.

3 Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.

Am lepădat toată pricina mîngîierii, și aveam mîngîiere doar pomenirea lui Dumnezeu.

Gîndit-am, și a slăbit duhul meu.

Iar Simmah zice așa: „Grăiam cu sine-mi și adeseori leșinam vorbind cu sine-mi; gîndind la relele ce mă țineau, mă deznădăjduiam de izbăvirea acestora și primeam boldurile mîhniciunii celei amare.”

4 Mai-nainte au apucat străji ochii mei.

„Străji” numește despărțirile nopții, întru care străjerii dau unii altora în mînă străjuirea, și prin acestea arată privegherea de toată noaptea.

Tulburatu-m-am, și n-am grăit.

Pe aceasta a zis-o și în Psalmul 41: „Întru sine-mi sufletul meu s-a tulburat”, că - zice - nu sufeream să arăt altora gîndurile mele.

5 Gîndit-am la zilele cele de demult, și de anii cei veșnici mi-am adus aminte și am cugetat.

Zice: Înnoiam pomenirea facerilor Tale de bine mai dinainte și îmi aminteam cîte au dobîndit de la Tine strămoșii noștri: în ce chip s-au slobozit de robia Egiptenilor, în ce chip au trecut prin Marea Roșie, în ce chip au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor.

6 Noaptea cu inima mea cugetam, și cerca duhul meu.

Pe acest „cerca”, Teodotion l-a zis: „a iscodit”, iar Achila: „a săpat”. Zice: Gîndind așa întru sine-mi, iscodeam de ce oare a făcut atîta purtare de grijă pentru strămoșii noștri, iar pe noi, cei ce ne aflăm întru rele-norociri și întîmplări, ne trece cu vederea? Lîngă acelea, le gîndeam și pe acestea:

7 Au doară în veci mă va lepăda Domnul și nu va adăuga a binevoi?

8 Au pînă în sfîrșit mila Sa o va tăia?

Zice: Au n-a oprit cu totul pe cele ale noastre, și oare nu ne-a arătat pe noi străini de a Sa purtare de grijă?

Sfîrșit-a grai din neam în neam.

Iar Simmah zice așa: „Săvîrșit-a zicere pentru fiecare neam.” Mă temeam - zice - și de aceasta: cum că mai-nainte cunoscînd de demult cele pentru fiecare neam, așa scoate hotărîrile pentru fiecare.

9 Au doară va uita a Se milostivi Dumnezeu, sau va ține întru urgia Sa îndurările

Sale?

Dar iarăși mă mîngîiam pe sine-mi, gîndind că Dumnezeu cel iubitor de îndurări nu va suferi să le dea uitării pe cele ale noastre, oprind cu urgia, ca și cu un zid, izvoarele milei.

10 Și am zis: Acum am început, aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt.

Eu am pricinuit – zice – schimbarea aceasta, eu am născut pedeapsa prin păcat, iar acum am început a fi pedepsit de dreapta Celui Preaînalt, Care, în locul facerilor de bine dinainte, aduce asupra-mi pedepsele cele de-a stînga. Că „schimbare a dreptei lui Dumnezeu” a numit pedeapsa, fiindcă dreapta Celui Preaînalt obișnuiește a le da pe cele bune. Dar – zice – nici cu aceste gînduri nu m-am îndestulat, ci mi-am adus aminte și de bunătatea Stăpînului:

11 Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnului, și-mi voi aduce aminte de minunile Tale din început.

12 Și voi cugeta întru toate lucrurile Tale, și întru isprăvile Tale mă voi deprinde.

Că voi arăta toate minunile Tale făcute către noi dintru început și, întru dînsele cugetînd totdeauna, nu voi lepăda nădejtile cele bune.

13 Dumnezeuule, întru cel sfînt este calea Ta.

Iar Simmah zice: „Dumnezeule, întru sfințenie este calea Ta”; iar Achila: „întru cel sfințit”. Zice: Sfînt ești, și întru cel sfînt Te odihnești, și întru acesta locuiești și umbli.

Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?

14 Tu ești Dumnezeu, Care faci minuni Însuși.

Pe toți îi covîrșești, Stăpîne, că Tu singur, pe acelea care voiești, le și lucrezi cu minunile.

Cunoscută ai făcut întru noroade puterea Ta.

15 Mîntuit-ai cu brațul Tău pe norodul Tău, pe fiii lui Iacov și ai lui Iosif.

Tuturor oamenilor le-ai arătat stăpînirea Ta slobozind din robia Egiptenilor norodul ce a fost al Tău, care a avut strămoș pe Iacov, dar s-a arătat strălucit din înrudirea cu Iosif.

16 Văzutu-Te-au apele, Dumnezeuule, văzutu-Te-au și s-au temut, tulburatu-s-au adîncurile.

Stăpîne, prin toate ai arătat puterea Ta: pe Egipteni i-ai bătut, pe norodul Tău l-ai slobozit, mării Te-ai arătat, și noianul s-a despărțit și firea apoasă a stat ca niște ziduri de amîndouă părțile.

17 Glas au dat norii că săgețile Tale trec,

18 glasul tunetului Tău în roată.

Iar Simmah: „Glas a dat văzduhul.” Că austrul, după cum zice istoria, silnic suflînd, a despărțit noianul, căci aerul, învîrtindu-se și învăluindu-se, și norii, strîngîndu-se și ridicîndu-se, nasc vîntul. Iar pedepsele Tale – zice – mergeau ca niște săgeți asupra războinicilor, și ai împiedicat roatele carelor Egiptenilor cu huietul tunetului. Încă și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

istoria ne învață că s-a făcut acest lucru, în straja nopții cea de dimineață, când a căutat Domnul spre tabăra Egiptenilor, și le-a împiedicat osiile căruțelor și îi ducea pe dînșii cu silă.

Luminat-au fulgerele Tale lumea,

Pentru că lumina facerii Tale de minuni a străbătut ca un fulger în toată lumea.

clătitu-s-a și s-a cutremurat pământul.

Toți s-au umplut de frică după ce au auzit puterea Ta. Aceasta a zis și Raav curva către iscoade: „Frica voastră și cutremurul vostru au căzut peste noi, că am auzit cum a despărțit Domnul Dumnezeul vostru Marea Roșie dinaintea feței voastre.”¹⁶⁹

19 În mare - calea Ta, și cărările Tale în ape multe; și urmele Tale nu se vor cunoaște.

Lesne îți este Ție să desfaci marea și să Te porți peste ape multe, dar urmă să nu lași, căci ai firea fără de trup. Și acestea s-au adăugat la cele de mai sus: că, povățuind nevăzut norodul, nu ne-ai arătat nici urmă de a Ta călătorie.

20 Povățuit-ai ca pe niște oi norodul Tău, cu mîna lui Moisi și a lui Aaron.

Că, folosindu-Te de acei slujitori și grăind prin ei, ai povățuit norodul Tău și l-ai învățat *Legea* Ta. Și au făcut pomenire pentru toate acestea deșteptîndu-L spre milă pe Dumnezeul tuturor și rugîndu-se ca să dobîndească aceeași purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 77

Al priceperii lui Asaf.

După ce a dat *Legea Veche* fiilor lui Israil, Dumnezeul tuturor le-a poruncit să o deprindă, să-i învețe și pe fiii lor totdeauna și să arate fiilor și strănepoților pricinile praznicelor. Că, dacă ar fi învățat dumnezeieștile faceri de bine, ar fi fost mulțumitori și recunoscători către Cel ce le dăruise, fiindcă zice: „Vei învăța acestea pe fiii tăi și pe fiii fiilor tăi, și vor păzi poruncile Domnului Dumnezeu, ca să le fie lor bine.” Și proorocescul dar a făcut acest lucru, prin Psalmul pus înainte aducînd aminte norodului și strănepoților lor de bunătățile făcute de Dumnezeu, de cele dăruite și de nemulțumitoarea socoteală a celor ce le-au primit.

la aminte, norodul meu, la legea mea,

Vă poruncesc să auziți cu de-adinsul cele zise, căci aduc vouă ca pe o lege sfătuirea ce zace înainte.

plecați urechea voastră la graiurile gurii mele!

Auziți cu sîrguință cele zise de mine!

2 Deschide-voi în pilde gura mea, grăi-voi cele ce au fost dintru început.

¹⁶⁹ Raav a ascuns iscoadele trimise de Iisus Navi în Ierihon înainte de a nimici orașul. Credința femeii aceleia curve în Dumnezeul lui Israil a mîntuit-o pe ea și pe ai ei, în vreme ce blestemata cetate a fost nimicită cu desăvîrșire (vezi *Cartea lui Iisus Navi*, capitolele 2 și 6).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că - de vreme ce prihănea pe părinții lor, spre folosul copiilor - „pildă” a numit o povestire umbrită care, acoperit, aduce folosul. A mai zis că grăiește vechi întâmplări și, arătînd în ce chip le-a învățat, a adăugat:

3 Cîte am auzit, și am cunoscut

Apoi, i-a arătat și pe dascălii acestora:

și părinții noștri ne-au povestit nouă

4 nu s-au ascuns de la ochii lor din neam în neam, vestind laudele Domnului, și puterile Lui și minunile Lui pe care le-a făcut.

Zice: De demult, dintru început, înșiși văzătorii minunilor i-au învățat acestea pe copii, și copiii au predat dascălia fiilor lor. Și - zice - făceau acest lucru plecîndu-se dumnezeieștii Legi - că a adăugat:

5 Și a ridicat mărturie întru Iacov, și lege a pus întru Israil

„Mărturie” numește cortul înfipt în pustie, fiindcă avea lespezile mărturiei¹⁷⁰. Căci, după cum mai-nainte am zis, *Legea* o mai numește și „porunci”, și „mărturii”, și „judecăți”, și „dreptăți”. În Psalmul 18 ne-a zis aceasta mai descoperit.

cîte a poruncit părinților noștri, ca să le facă cunoscute pe ele fiilor lor,

Zice: Prin punerea de lege de atunci a poruncit ca părinții să dea strănepoților lor povestirea minunilor ca pe o moștenire.

6 ca să le cunoască neamul următor, fiii ce se vor naște, și se vor scula și le vor vesti fiilor lor.

Iar aceștia, învățîndu-se de la părinții lor, aduceau aceeași învățătură celor dintru dînșii, și pomenirea ei se păzea neuitată. Și care este rodul învățăturii?

7 Ca să-și pună întru Dumnezeu nădejdea lor, și să nu uite lucrurile Lui și poruncile Lui să le caute.

Că, învățîndu-se puterea lui Dumnezeu și cît de lesne îi este Lui a le face pe toate cele bune, vor cîștiga nădejde întemeiată spre El și vor urma legilor puse de El.

8 Ca să nu se facă precum părinții lor, neam îndărătnic și amărător,

Că - învățîndu-se socoteala cea nemulțumitoare a părinților lor și cum, prin călcarea Legii, L-au pornit de multe ori pe Dumnezeu spre urgie - se vor feri de urmarea acelor.

neam care nu și-a îndreptat inima lui și nu și-a încredințat cu Dumnezeu duhul lui.

Aceia n-au cîștigat credința întărită întru Dumnezeu și n-au voit să călătorească pe calea cea dreaptă, ci au avut socoteală împotrivică dumnezeieștilor așezăminte.

9 Fiii lui Efraim, încordînd și săgetînd cu arcele, s-au întors în ziua războiului.

Prihănește cu covîrșire seminția lui Efraim, fiindcă aceea prețuia mult slujba idolilor. Și *Istoria Judecătorilor*, și *Cartea a treia a Împăraților* ne învață acest lucru, că

¹⁷⁰ tablele Legii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ei au așezat junicile¹⁷¹ și pe cele nouă seminții le-au depărtat de la slujba *Legii*. Văzînd acest lucru mai dinainte, darul Duhului prihănește păcatul ce încă nu se făcuse, aducînd lor sfătuirea potrivită. Și - știind că nu vor primi sfătuirea, dar învățîndu-ne tăria lor și știința arcului, și aducînd folosul cuvenit - le mustră temerea, că „s-au întors în ziua războiului”, adică: Fălindu-se cu iscusința armelor, atunci cînd s-a arătat războiul, ei s-au întors în fugă.

10 N-au păzit așezămîntul lui Dumnezeu și în legea Lui n-au voit să umble.

Bine a arătat alegerea socotelii de sine: Că n-au voit - zice - să viețuiască după *Lege*, nici să îmbrățișeze petrecerea legiuită.

11 Și au uitat facerile de bine ale Lui și minunile Lui pe care le-a arătat lor,

Și, arătînd cînd le-a făcut pe acestea, a adăugat:

12 minunile pe care le-a făcut înaintea părinților lor

Apoi, ne învață vremea și locul:

în pămîntul Egiptului, în cîmpul Taneos.

Toți au scos din pomenire aceste faceri de minuni ale lui Dumnezeu săvîrșite în Egipt, ale căroră văzători s-au făcut părinții lor.

13 Desfăcut-a marea și i-a trecut pe dînșii, pus-a înaintea lor apele ca un foale.

Face în scurt povestirea minunilor, și a rînduit-o înainte pe cea mai mare decît celelalte: că mai presus de fire este minunea mării și călătoria dăruită prin aceasta, Dumnezeu tuturor oprind despre amîndouă părțile apa, ce are fire a curge înainte, și închizînd-o cu cuvîntul ca într-un foale. Și, de vreme ce foalele pot ține cu de-adinsul firea cea umedă, după cuviință a pus icoana aceasta pentru marea ce s-a despărțit, arătînd puterea cuvîntului dumnezeiesc.

14 Și i-a povățuit pe dînșii, ziua în nor, și noaptea întru lumină de foc.

Pentru că același nor îi ferea ziua de strălucirea (și arderea) razei, iar noaptea le da trebuința focului.

15 Desfăcut-a piatra în pustie, și i-a adăpat pe dînșii ca întru un adînc mult.

Că nu mică umezeală le-a scos, ci izvor care le-a ajuns acelor multe zeci de mii. Prin cele adăugate, ne-a învățat acest lucru mai descoperit:

16 Și le-a scos apă din piatră, și a pogorît ca niște rîuri ape.

Apa izvorîță s-a despărțit întru multe rîuri, ușor și îndestulat dînd celor însetați darul.

17 Și au adăugat încă a greși Lui, amărît-au pe Cel Preaînalt în loc sec.

18 Și au ispitit pe Dumnezeu întru inimile lor ca să ceară bucate suflelelor lor.

Dar, după ce l-au dobîndit de la Dînsul, nici acest lucru n-a scos răutatea din mintea lor, ci au rămas cuprinși de boala nemulțumirii: căci, după atîtea faceri de bine, au voit să ia cercare a dumnezeieștii puteri și, avînd trebuință de hrană, n-au

¹⁷¹ Idolii, la care ludeii se întorceau deseori.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cerut pentru a-și lua trebuința, ci pentru a-L prihăni pe Dumnezeu ca pe un neputincios:

19 Și au grăit asupra lui Dumnezeu și au zis: Au va putea Dumnezeu să gătească masă în pustie?

20 Fiindcă a lovit piatra, și au curs ape și pâraiele s-au puhoit. Au doară și pâine poate să dea sau să gătească masă norodului Său?

Scoaterea apelor din piatră - zice - a fost ușoară și lesnicioasă, pentru că apa, ascunsă în sînurile pămîntului, a izbucnit. Dar cum va putea să ne dea nouă degrab hrana de pâine, care se seamănă și odrăslește cu curgere de vreme, gonind foametea ce stă asupra-ne?

21 Pentru aceasta, a auzit Domnul, și a îngăduit; și foc s-a aprins întru Iacov și urgie s-a suit peste Israil.

Zice: Pentru care, mîniindu-Se, Domnul tuturor a îngăduit a le da pămîntul făgăduit părinților lor, dar le-a dat și multe feluri de pedepse; și nu a adus asupra lor pieirea cea grabnică, așteptînd să crească copiii aceloră. De pedeapsa prin foc fac pomenire și *Scripturile* Fericitului Moisi. Și - zice - au pățimit rana aceasta:

22 Că n-au crezut întru Dumnezeu, nici n-au nădăjduit spre mîntuirea Lui.

Dar și celor ce erau într-acest fel le-a dat hrana cea nefăcută de pămînt, că acest lucru ne învață cele adăugate:

23 Și a poruncit norilor de deasupra, și ușile cerului s-au deschis

24 și le-a plouat lor mană să mănînce.

Că norii nu și-au dat obișnuitele nașteri, ci - în locul ploii, ce are fire să adape semințele semănate - au născut hrana aceea minunată. Iar „uși deschise ale cerului” a numit dăruirea de sus, că - de vreme ce punem uși la cămări, pe care le deschidem cînd voim a scoate ceva - pentru aceea arată proorocescul cuvînt că Dumnezeu tuturor dăruiește mana ca dintru niște cămări.

Și pâine cerească le-a dat lor,

25 pâine îngerească a mîncat omul,

O numește „pâine îngerească” fiindcă s-a dat prin Îngeri, căci, după cum ne-am învățat de *Dumnezeiasca Scriptură*, Îngerii slujesc dumnezeieștii bune-voiri. Și zice așa dumnezeiescul Apostol: „Au nu sînt toți duhuri slujitoare, care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mîntuirea?” Și iarăși: „Că, dacă cuvîntul grăit prin Înger a fost adevărat, atunci și cele de aici înainte.” Iar „pâine cerească” o numește ca pe ceea ce s-a pogorît de sus, că și pe păsările zburătoare prin aer *Dumnezeiasca Scriptură* le numește „păsări ale cerului”.

bucate le-a trimis lor întru săturare.

Zice: Întru sațiu a dat lor hrana aceasta. Apoi, povestește și dăruirea cîrnurilor:

26 Ridicat-a austru din cer și a adus întru puterea Sa pe Libianul.

27 Și a plouat peste dînșii ca pulberea cîrnuri, și ca nisipul mării păsări zburătoare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Gonind prin vînturi neamul păsărilor acelora despre toate părțile, le-a poruncit să zboare lîngă corturi, dăruindu-le lor vînat.

28 Și au căzut în mijlocul taberei lor, împrejurul corturilor lor.

29 Și au mîncat, și s-au săturat foarte. Și pofta lor le-a adus lor.

30 Nu s-au lipsit de pofta lor.

S-au îndulcit - zice - de acelea pe care le-au poftit și au umplut lăcomia pîntecelui. Dar, pentru nesațiu, au plătit osînde:

31 Că, încă mîncarea fiind în gura lor, urgia lui Dumnezeu s-a suit peste dînșii, și a ucis pe cei mai mulți ai lor, și pe cei aleși ai lui Israil i-a împiedicat.

Că - de vreme ce nici după ce luaseră multă cercare a dumnezeieștii puteri nu au crezut că Dumnezeu poate să le dăruiască hrană - pentru aceea a adus asupra-le certarea, învățîndu-i că este vrednic să le facă pe amîndouă, adică și să le dăruiască pe cele bune, și să aducă asupra-le pedepsele. Dar, cu toate acestea, ei au rămas nepăcătuiind cu nimic mai puțin, că aceasta a adăugat:

32 Întru toate acestea au păcătuit încă, și n-au crezut întru minunile Lui.

33 Și au lipsit întru deșertăciune zilele lor și anii lor cu grăbnicie.

Zice: Au ieșit din viață păcătuiind, și greșind și nici o purtare de grijă făcînd de cele ce puteau să-i folosească, dar înfigîndu-se la meșteșugurile și sîrguințele cele deșarte și necîștigătoare și lucrîndu-le pe acestea cu toată sîrguința.

34 Cînd îi ucidea pe dînșii, atunci îl căutau pe El, și se întorceau și mînecau la Dumnezeu.

35 Și și-au adus aminte că Dumnezeu este ajutorul lor, și Dumnezeul cel prea-înalt izbăvitorul lor este.

Și nu în zadar a adus asupra lor rănila Stăpînul iubitor de oameni, că nu mic folos căpătau de aici: căci, dobîndind bunătățile, nu simțeau, dar, muncindu-se, se apropiau cerînd dumnezeiasca iubire de oameni.

36 Și L-au iubit pe Dînsul cu gura lor, și cu limba lor au mințit Lui.

37 Iar inima lor nu era dreaptă cu Dînsul, nici nu s-a încredințat întru așezămîntul de lege al Lui.

Și se făgăduiau că îl iubesc pe Dînsul rostind cuvinte mincinoase, că gîndul lor grăia împotriva cuvintelor lor, se sfătuia împotriva dumnezeieștilor legi și nu suferea a crede dumnezeieștilor cuvinte.

38 Iar El este îndurat, și va curăți păcatele lor și nu va strica.

Dar El, întru a Sa bunătate, nu suferea să-i dea pe dînșii desăvîrșitei stricăciuni.

Și va înmulți a întoarce mînia Sa, și nu va aprinde toată urgia Sa.

Iar Simmah zice așa: „Foarte mult și-a întors urgia Sa și nu și-a aprins toată mînia Sa.” Nu a adus - zice - asupra lor pedeapsa vrednică de greșelile lor.

39 Și și-a adus aminte că trup sînt, duh ce trece și nu se întoarce.

Că știa neputința firii lor și că vor primi sfîrșitul vieții nu după multă vreme.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

40 De cîte ori L-au amărit pe El în pustie; întăritatu-L-au pe El în pămînt fără de apă.

41 Și s-au întors, și au ispitit pe Dumnezeu și pe Cel Sfînt al lui Israil L-au întăritat.

Prin toate acestea, ne învață dumnezeiasca îndelungă-răbdare, dar din istorie este cu putință a le învăța mai cu de-amănuntul: că uneori l-au făcut dumnezeu pe vițel¹⁷²; alteori, au jertfit lui Belfegor¹⁷³; alteori, au cugetat tiranie asupra marelui Moisi¹⁷⁴; îndulcindu-se de hrana manei, s-au făcut nemulțumitori; poruncindu-li-se a-și lua pămîntul făgăduit, puneau înainte frica. Și altele nenumărate au lucrat lîngă acestea, pe care, nevrînd a lungi cuvîntul, le vom lăsa.¹⁷⁵

42 Nu și-au adus aminte de mîna Lui în ziua întru care i-a izbăvit pe dînșii din mîna celui ce îi necăjea.

N-au voit să ia în cuget facerile de bine mai dinainte, nici să gîndească tăria lui Dumnezeu, prin care s-au izbăvit din robia Egiptenilor. Apoi, povestește minunile făcute acolo:

43 Cum a pus în Egipt semnele Sale și minunile Sale în cîmpul Taneos;

În Taneos erau palatele lui Faraon, și acolo a adus marele Moisi pedepsele asupra Egiptenilor.

44 și a întors în sînge rîurile lor și stelele lor, ca să nu bea.

Că, mai întîi, nu numai apele rîurilor, ci și pe cele adunate din ploi le-a prefăcut în firea sîngelui, tescuind cu setea pe grăitorii împotriva.

45 Trimis-a asupra lor muște cîinești, și i-au mîncat pe dînșii; și broaște, și i-au stricat pe dînșii.

46 Și a dat păliciunii rodurile lor, și ostenele lor lăcustelor.

Și, folosind ca slujitori ai urgiei Sale muștele cîinești și broaștele, a adus asupra lor dureri amare, iar cu păliciunea și cu lăcustele a stricat roadele pămîntului.

47 Ucis-a cu grindină viile lor, și sicaminii lor cu brumă.

Cu păliciunea și cu lăcustele a cheltuit rodul lor, iar cu grindina și bruma a omorît înseși rădăcinile pomilor. Iar pe „sicamini”, ceilalți tălmăcitori i-au tălmăcit: „sicomori”.

48 Și a dat grindinei dobitoacele lor, și averea lor focului.

Iar Simmah zice: „... dînd la foamete dobitoacele lor, și averile lor păsărilor” - că, de năprasă primindu-și sfîrșitul, s-au făcut hrană păsărilor mîncătoare de trupuri.

49 Trimis-a întru dînșii urgia mîniei Sale; mînie, și urgie și necaz trimis-a prin

¹⁷² Vițelul de aur, vezi *Leșirea* 32:1.

¹⁷³ Sau Baal-Peor, unul din chipurile satanei la care se închinau Moaviții. Curvind cu fetele acelora, ludeii au căzut, firesc, și în idolatrie față de acel drac. Pentru aceasta, Domnul a hotărît să nimicească desăvîrșit norodul cel curvar și îndărătnic. Dar (după pieirea a 24 de mii de ludei) pedeapsa a încetat pentru fapta bună săvîrșită de Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron (vezi *Numerii* 25:1). Despre Belfegor și Finees vezi și la tîlcuirea Psalmului 105, stihurile 28-31.

¹⁷⁴ Cum se va vedea în nota tîlcuirii stihului 6, Psalm 98.

¹⁷⁵ Pentru toate aceste lepădări de Dumnezeu și de Proorocul Său, vezi cărțile lui Moisi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Îngerii cei răi.

„Mînie”, și „urgie” și „necaz” a numit muncile cele amare; iar „Îngerii răi” - pe slujitorii mîniei, numind „răutate” nu răutatea firii, nici a voinii, ci pedeapsa muncii. Așa, numește „zi rea” ziua pedepsei. Încă și Simmah a arătat aceasta, că, în loc de „Îngerii răi”, a zis: „Îngerii ce fac rău”.

50 Cale a făcut mîniei Sale,

În loc de: Iubirea de oameni nu a oprit pedeapsa, ci a dat loc dreptei certări. A arătat aceasta și prin cele adăugate:

n-a cruțat din moarte sufletele lor și dobitoacele lor în moarte le-a închis.

51 Și a bătut pe tot întîiul născut în pămîntul Egiptului, pîrga a toată osteneala lor, în lăcașurile lui Ham.

După ce a văzut socoteala lor cea vîrtoasă, a adus pedepsele asupra lor fără cruțare: mai întîi - pierzare dobitoacelor, apoi - moarte neașteptată asupra celor întîi-născuți. Iar „lăcașuri ale lui Ham” a numit Egiptul, fiindcă Misrem a fost fiu al lui Ham, și „Misrem” este Egiptul.

52 Și a ridicat ca pe niște oi norodul Său și i-a dus pe ei ca pe o turmă în pustie.

După ce i-a pedepsit așa pe aceia, a dus norodul Său în pustie, asemănîndu-Se păstorului care povățuiește înaintea turmei.

53 Și i-a povățuit pe dînșii spre nădejde, și nu s-au înfricoșat.

Dîndu-le multe cheazășuri ale puterii Sale, le-a poruncit a se bizui Lui și a nu se teme, că acest lucru s-a făcut de la Dumnezeuul tuturor. Iar aceia n-au voit a nădăjdui la puterea lui Dumnezeu.

Și pe vrăjmașii lor i-a acoperit marea.

Pentru că aceeași mare unora le-a dat cale, iar pe ceilalți i-a îngropat cu valurile.

54 Și i-a băgat pe dînșii în muntele sfințeniei Sale, muntele acesta pe care l-a cîștigat dreapta Lui.

Deci: Slobozindu-i de acolo, le-a dat pămîntul făgăduit - că prin „muntele Sionului” a arătat întreg pămîntul făgăduinței.

Și a scos de la fața lor neamuri, și le-a dat lor pămîntul cu sorți, cu funie de împărțire.

Slobozind pămîntul acela de locuitorii cei vechi, le-a dat acestora stăpînirea lui, după făgăduințe. Asta arată graiul „cu funie de împărțire”, pentru că cei ce îl au obișnuiesc a măsura pămîntul. Iar scriptura lui Iisus Navi ne învață mai cu de-amănuntul pentru sorți și împărțiri.

55 Și a sălășluit întru lăcașurile lor semințiile lui Israil.

Că - zice - a împărțit pămîntul după seminții. Apoi, după ce ne-a învățat necredința pe care au avut-o în pustie, ne povestește și nelegiuirile făptuite în pămîntul făgăduinței:

56 Și au ispitit, și au amărît pe Dumnezeuul cel prea-înalt și mărturiile Lui nu le-au

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

păzit.

După atâtea faceri de bine, au rămas făcînd nelegiuire și călcînd dumnezeieștile porunci.

57 Și s-au întors și s-au lepădat ca și părinții lor,

Au urmat răutatea părinților lor și, văzînd pedeapsa acelora, nimic n-au învățat de aici.

întorsu-s-au întru arc strîmb.

Arcul făcut cu meșteșug trimite la țintă săgețile slobozite, dar dacă ar suferi oarecare strîmbare, nu mai poate îndrepta săgețile. Deci zice: Stricînd îndreptarea minții, nici aceia nu foloseau spre trebuință facerile de bine dumnezeiești și arătau pricinile folosului pricini de vătămare.

58 Și L-au mîniat pe El în dealurile lor, și întru cele cioplite ale lor L-au întăritat.

Primind de la Dumnezeu tuturor bunătățile, slujeau idolilor neînsuflețiți.

59 Auzit-a Dumnezeu, și a trecut cu vederea.

Zice: Cînd se rugau, nu îi învrednicea de a Sa purtare de grijă. Iar Istoria Judecătorilor ne învață acestea mai descoperit: că uneori i-a dat pe dînșii Amanitenilor, alteori Moavitenilor, iar alteori Madianiților și celor de alte seminții, osîndindu-i pentru păgînatate.

Și a defăimat foarte pe Israil.

Că pe norodul acela mult-vestit - care s-a izbăvit cu prea-slăvire din robia Egiptului, pe care marea l-a văzut și a fugit, înaintea căruia Iordanul s-a întors înapoi - îl biruiau cu lesnire vrăjmașii cei megieși.

60 Și a lepădat Cortul Silomului (Șilo), lăcașul întru care a locuit printre oameni.

Acestea ne învață începutul Istoriei Împărățiilor, făcînd pomenire de Eli arhiereul și de nelegiuirile copiilor lui.¹⁷⁶

61 Și a dat în robie tăria lor, și frumusețea lor în mîinile vrăjmașilor.

„Tărie a lor” și „frumusețe” numește Chivotul. Și scoțîndu-l pe acesta spre ajutorul celor de o seminție cu dînșii, Ofni și Finees au plătit osînde nelegiurii lor, iar Chivotul a fost luat de cei de altă seminție, care l-au afierosit ca pe o pîrgă lui Dagon, un idol cinstit de ei în locul lui Dumnezeu.

62 Și a dat sabiei norodul Său, și moștenirea Sa a trecut-o cu vederea.

Că, pentru covîrșirea nelegiurii, i-a dat în mîinile neprietenilor. Și i-a numit pe

¹⁷⁶ „Însă fiii lui Eli erau oameni netrebni. Ei nu știau de Domnul, nici de datoria preotească față de popor. Cînd aducea cineva jertfă, feciorul preotului venea în timpul cînd se fierbea carnea cu o furculiță în mînă, o vîra în căldare, sau în blid, sau în tavă, sau în oală, și ce prindea furculița, aceea lua feciorul preotului. Așa făceau ei cu toți Israiliții care veneau acolo în Șilo. Și păcatul acestor tineri era foarte mare înaintea Domnului, căci ei depărtau lumea de a mai aduce jertfă Domnului” (*Cartea întâi a Împăraților*, capitolul 2). Drept urmare, Eli și fiii lui, Ofni și Finees, au fost uciși de Dumnezeu, în timpul războiului cu Filistenii, cînd aceștia au răpit și Chivotul (vezi *Cartea întâi a Împăraților*, capitolul 2 și 3). Despre aceste întîmplări face pomenire Fericitul Todorit urmîndu-și tîlcuirea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dînșii „moștenire”, căci prea-multă purtare de grijă au câștigat de la Dînsul de-a pururea. Așa i-a numit încă și marele Moisi, că zice: „S-au făcut parte a Domnului, Iacov - norodul Lui, Israil - funia moștenirii Lui.” Apoi, numără felurile pedepsei:

63 Pe tinerii lor i-a mîncat focul, și fecioarele lor nu s-au jelit.

64 Preoții lor în sabie au căzut, și văduvele lor nu vor plînge.

Că pe aceia i-a dat focului, și nu s-a făcut obișnuitul plîns pentru dînșii, fiecare îndeletnicindu-se întru relele sale. Iar Ofni și Finees, preoții care purtau cu ei Chivotul, au primit junghiere, cei ce trăiesc întru fărădelege învățîndu-se prin înseși lucrurile să nu se bizuie pe dumnezeiasca purtare de grijă.

65 Și S-a deșteptat ca cel ce doarme Domnul,

Dar, supunîndu-i pe dînșii sub pedepsele acestea, i-a învățat și pe neprietenii lor pricinile celor făcute:

ca un puternic amețit de vin.

66 Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi, ocară veșnică le-a dat lor.

Că, scuturînd de la Sine îndelunga-răbdare ca pe un somn, a adus rana aceea asupra celor de altă seminție, pentru care s-au făcut de ocară la toți. Și zice patima șezutului, pentru care ne învață Istoria. Pe aceasta încă și proorocia a arătat-o, că a zis: „Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi”, mai cu cinste numind partea aceea ce a primit patima.

Iar „somn” a numit îndelunga-răbdare; și „amețeală din vin” - mînierea, căci ca ceva adus din afară este asupra lui Dumnezeu dreapta pedeapsă a celor păcătoși¹⁷⁷.

67 Și a lepădat lăcașul lui Iosif, și seminția lui Efraim n-a ales.

Iarăși, lăsînd celelalte seminții, o pomeneste doar pe a lui Efraim, mai-nainte văzînd tirania ce avea să fie: că, trăgîndu-se dintru Efraim, Ieroboam¹⁷⁸ a rupt cele zece seminții de la împărăția lui David. Iar Iosif și Efraim zice aceeași seminție, că Efraim a fost fiu al lui Iosif. Și zice că „s-a lepădat” aceasta, pentru că n-a rămas Cortul în Șilo și darul dumnezeiescului Chivot s-a mutat în Ierusalim, întru care și Solomon a zidit după aceea dumnezeiasca Biserică.

68 Și a ales seminția ludei, muntele Sion, pe care l-a iubit.

A ales seminția ludei pentru toiagul lui Iesei¹⁷⁹, ce se aștepta să înflorească. Și

¹⁷⁷ Fiindcă Dumnezeu este nepătimitor și nesfîrșit de bun, El nu Se mînie în înțelesul omenesc al cuvîntului. De aceea, atunci cînd săvîrșește înfricoșata Sa judecată, El pare că Își „iese din Sine”.

¹⁷⁸ Ieroboam, dregător al lui Solomon, a răsculat cele zece seminții de la miazănoapte: Ruben, Simeon, Levi, Isahar, Zabulon, Dan, Iosif, Neftali, Gad și Așer, înființînd împărăția Israilului osebită de cea a ludeei, care a rămas alcătuită doar din Iuda și Veniamin. Vina a fost a lui Roboam, fiul lui Solomon, care s-a trufit în fața norodului, făgăduindu-i că îl va împila fără cruțare. Urmarea a fost ruperea împărăției cea una așezată de bine-credinciosul împărat David, cum citim în *Cartea a treia a Împăraților* și în *Cartea întâi a Cronicilor*, capitolul 10: „Cînd tot Israilul a văzut că regele (Roboam) nu-l ascultă, atunci poporul a răspuns regelui, zicînd: Ce parte mai avem noi cu David? Nu mai avem nimic cu fiul lui Iesei. La corturi, Israile! Davide, vezi de casa ta! Și s-au împrăștiat toți Israiliții pe la corturile lor.” Așa s-au împlinit înainte-grăirile Domnului, făcute lui Solomon pentru păcatele sale.

¹⁷⁹ Mîntuitorul Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Patriarhul Iacov mai-nainte a vestit odrasla aceasta, blagoslovind pe Iuda. Face pomenire de dînsa încă și dumnezeiescul Pavel, zicînd așa: „Și arătat este că din Iuda a răsărit Domnul nostru Iisus Hristos.” Deci pentru aceasta a ales seminția ludei mai mult decît pe celelalte. Și, de vreme ce taina aceasta nu era știută de cei mulți, a adăugat foarte luminat: „Muntele Sionului, pe care l-a iubit”, ca să stingă zavistia celorlalte seminții, zicînd: Nici o pricină de pizmă să nu primiți în lăuntru, că pentru muntele Sionului am ales seminția ludei. Și, dealtfel, voiește să arate muntele cinstit pentru Biserica ce avea să se zidească întru dînsul.

69 Și a zidit ca a inorogilor sfințenia Sa,

Se zice că inorogul este într-armat cu un singur corn, iar Legea ne-a învățat a ne închina unului Dumnezeu, deci după cuviință a asemănat inorogului singura Biserică afierosită lui Dumnezeu.

pe pămînt a întemeiat-o în veac.

Iar Simmah zice așa: „ca pămîntul, pe care l-ai întemeiat în veac”; încă și ceilalți tălmăcitori au tălmăcit aceeași înțelegere. Deci zice: Precum a zidit un singur pămînt, așa a poruncit ludeilor să zidească o singură Biserică.

70 Și a ales pe David robul Său și l-a luat pe dînsul de la turmele oilor.

Prin acestea a arătat deodată și fapta bună a lui David, numindu-l „rob al lui Dumnezeu”, și marea dăruire a lui Dumnezeu, căci l-a făcut împărat pe cioban.

71 Din urma celor fătătoare l-a luat pe el,

Iar Simmah zice: „Pe cel ce umbla după cele fătate l-a adus.” Și aceasta este o arătare a marii dăruiri, că nici păstor nu era, ci slujitor al păstorului, care urma oilor fătate.

ca să pască pe Iacov, robul Lui, și pe Israil, moștenirea Lui. Și i-a păscut pe dînșii întru nerăutatea inimii sale, și întru priceperile mîinilor sale i-a povățuit.

Încă și acest lucru arată covîrșirea purtării de grijă: că nu peste orice fel de oameni a pus mai mare pe ciobanul oilor, ci peste strănepoții lui Israil, care au primit numirea strămoșului lor, și peste cei ce se îndulceau de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pe care i-a dat lui ca pe o moștenire. Iar el, amestecînd priceperea cu prostimea¹⁸⁰, i-a povățuit după legile dumnezeiești. Acestora se aseamănă și punerea de lege a Domnului: „Faceți-vă înțelepți ca șerpii și proști ca porumbeii.” Că, dintru amîndoi izgonind răutatea - dintru primii scoțînd reaua lucrare, iar dintru ceilalți nepriceperea - a amestecat fapta bună cea lăudată. Pe aceasta și noi se cuvine a o iscusi întru sine. Zic noi - cei care ne-am chemat asemenea Fericitului David, și chiar pentru lucruri mai mari, că ni s-a încredințat slujbă de mai mari lucruri - să umblăm după vrednicia chemării, după punerea de lege a dumnezeiescului Pavel.

TÎLCUIREA PSALMULUI 78

¹⁸⁰ Prostime - aici, „simplitate”, „nevinovăție”. La fel, mai jos, „proști” înseamnă „nevinovați”, „simpli și blînzi”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Psalmul lui Asaf.

Proorocescul cuvînt mai-nainte vestește nebunia lui Antioh cel poreclit Epifanie asupra Iudeilor. Și închipuie proorocia întru rugăciune, adusă de cei bine-credincioși ce aveau să fie întru acea vreme, care nu biruiseră încă, ci mai erau înconjurați de primejdii:

Dumnezeule, venit-au neamurile întru moștenirea Ta, spurcat-au Biserica Ta cea sfîntă.

E vădit că darul Duhului i-a învățat să înceapă rugăciunea pe cei ce se luptau cu primejdiile acelea cumplite, că nu au povestit patimile lor, ci păgînatatea îndrăznită asupra dumnezeieștii Biserici, fiindcă Biserica nu greșise nimic împotriva Legii. Și zice: Neamuri care trăiesc cu păgînatate și cu nelegiuire au stăpînit moștenirea Ta, că au îndrăznit a intra întru cele neintrate ale Bisericii Tale și nu numai că au pîngărit cele sfînte ale Tale cu jertfelnice și cu jertfe ale dracilor, ci și:

2 Au pus Ierusalimul ca o păzitoare de poame.

Prădînd și stricînd toată cetatea din temelie, au arătat Ierusalimul cel mult-vestit asemeni colibei făcute spre păzirea poamelor.

Pus-au stîrvirile robilor Tăi mîncare păsărilor cerului, trupurile cuvioșilor Tăi fiarelor pămîntului.

Atîta sălbăticie și nebunie au avut împotriva slujitorilor Tăi, încît fiarelor și păsărilor mîncătoare de trupuri le-au pus înaintea trupurilor acestora spre hrană.

3 Vărsat-au sîngele lor ca apa împrejurul Ierusalimului, și nu era cine să-i îngroape.

Și, avînd socoteală ucigașă, au ucis pe cei ce viețuiau cu buna-credință; și făceau a curge pe pămînt pîraie de sîngiuri, și nu-i lăsau a se învrednici de îngropare pe cei junghiați.

4 Făcutu-ne-am ocară vecinilor noștri, batjocură și rîs celor din prejurul nostru.

Acestea ne-au făcut de ocară neamurilor megieșe, pentru acestea ne-am făcut bucurie celor din eparhiile¹⁸¹ de aproape. Iar „vecini” îi numește pe cei de altă seminție, adică pe Idumei, pe Amaniteni, pe Moaviți și pe celelalte neamuri megieșe, care de-a pururea le erau lor împotrivă-luptătoare și vrăjmașe.

5 Pînă cînd, Doamne, Te vei mînia pînă în sfîrșit? Se va aprinde ca focul rîvna Ta?

Legiuind, Dumnezeu a poruncit ca Lui singur să-I slujească și să nu se închine altuia ce se numește Dumnezeu, că zice: „Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, Dumnezeu rîvnitor, foc ce mistuiește.” Aceasta a pomenit și aici proorocescul cuvînt, că „Se va aprinde ca focul rîvna Ta?” zice: O Stăpîne, să nu Te mînii mai mult pentru greșelile noastre, nici să aprinzi ca focul rîvna asupra noastră!

„Dar (după cum de multe ori s-a zis de noi) nimeni, auzind aceasta, să nu socotească un Dumnezeu monarhie (adică singură stăpînire), căci aici e numită Ființa necuprinsă cu mintea și Care de-a pururea este închinată întru Tatăl, și întru Fiul și întru Sfîntul Duh. Iar cum că legiuiește Dumnezeu-Cuvîntul, Care este Iisus Hristos

¹⁸¹ Unități administrative în împărăția grecească.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Mîntuitorul nostru, nu se va îndoi nimeni din cei mai iubitori de învățătură.”

6 Varsă urgia Ta peste neamurile care nu Te cunosc și peste împărățiile care numele Tău nu l-au chemat!

De vreme ce îi pedepsești pe oameni pentru păcate, Te rog să muți urgia asupra acelor care nicidecum nu voiesc a cunoaște numele Tău, ci robesc și slujesc preadesăvîrșitei păgînatăți.

7 Că au mîncat pe Iacov, și locul lui l-au pustiit.

Și acest semn al nelegiurii acelor este arătat: că, nepătimind de la noi nici un rău, ne-au cheltuit cu junghierile, iar țara noastră au prădat-o și cetățile le-au surpat. Iar pe acest „locul lui”, Achila l-a tălmăcit: „frumosul lui”, Simmah: „frumusețea lui”, iar Teodotion: „buna-cuviință a lui”, prin care au arătat mai mult casa dumnezeiască. Și bine l-au numit pe norod „Iacov”, prin pomenirea strămoșului ridicîndu-L spre milă pe Dumnezeu.

8 Să nu pomenesci fărădelegile noastre cele de demult!

Cei ce aduc rugăciunea aceasta erau bine-credincioși, care primiseră asupra-le multă rîvnă pentru buna-credință, căci fapta bună a Macabeilor este de-a pururea pomenită și lăudată. Deci după cuviință se roagă ca norodul să nu se pedepsească pentru păcatele dinainte, dar nu au adăugat ca Dumnezeu să vadă bună-credința lor. Mai ales acest lucru arată marea lor faptă bună: și-au pomenit păcatele dinainte, dar buna-credință de față au ascuns-o.

Degrad să ne întîmpine pe noi îndurările Tale, Doamne, că am sărăcit foarte!

9 Ajută-ne nouă, Dumnezeule, mîntuitorul nostru!

Zice: Tinde-ne foarte degrab nebiruitul Tău ajutor, că de toată purtarea Ta de grijă ne-am făcut pustii și numai pe Tine Te avem ajutor și mîntuitor.

Pentru mărirea numelui Tău, Doamne, izbăvește-ne pe noi; și curățește păcatele noastre pentru numele Tău!

Nicăieri nu-și pomenesc fapta lor bună, ci se roagă să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru dumnezeiescul nume, că zice: Cînd noi pătimim rele, asupra numelui Tău vine hula; deci ne rugăm să treci cu vederea greșelile noastre, și să prefaci primejdiile și să arăți puterea Ta celor ce nu o cunosc.

10 Ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeuul lor?

Iar ceilalți tălmăcitori au închipuit stihul ca și cum lucrul ar fi fost făcut: „Pentru ce zic neamurile: Unde este Dumnezeuul lor?” Aceasta - zice - mă mîhnește și mă împunge mai ascutit decît tot acul, ca de la neamuri să se îndrăznească hula asupra Ta și, batjocorind, să zică: Unde este Dumnezeuul vostru, Care ziceți că a bătut Egiptul, și a despărțit marea, și v-a dăruit vouă trecerea și a făcut toate celelalte lucruri mari și mult-vestite?

Și să se cunoască întru neamuri înaintea ochilor noștri izbînda sîngelui vărsat al robilor Tăi.

Deci ne rugăm ca aceștia să-și ia pedeapsa pentru ucidere, iar ceilalți toți să vadă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru noi dreapta Ta hotărîre și urgia pornită asupra lor pentru robii Tăi cei uciși.

11 Să intre înaintea Ta suspinul celor ferecați. După mărirea brațului Tău păzește pe fiii celor omorîți.

Te rog - zice - să cauți și spre cei ce sînt în viață, dar înfășurați cu legături, și așteaptă moartea. Și să nu osîndești neamul nostru cu pierzare de tot, ci pe copiii celor uciși să-i păzești și tinerețe multă să faci dintru dînșii.

12 Răsplătește vecinilor noștri de șapte ori în sînul lor ocară cu care Te-au ocărît, Dumnezeule!

Pentru hulă - zice - adu asupra megieșilor noștri pedeapsă de multe ori înmulțită. Că prin cele zise nu a arătat număr hotărît, ci a cerut să se aducă asupra lor pedeapsă prea-mare. La fel este și aceea: „stearpa a născut șapte”, în loc de: „mulți”. Iar „sînul” l-a zis din metafora celor ce poartă vreun lucru în sîn și cu de-adinsul țin ca să nu cadă nimic dintru acel lucru, în loc de: Umple-i pe dînșii de primejdiile ce zac totdeauna asupra lor!

13 Iar noi, norodul Tău și oile pășunii Tale, împotrivă ne vom mărturisi Ție, Dumnezeule, în veac; în neam și în neam vom vesti lauda Ta.

Iar noi, care am fost norod al Tău și sîntem numiți turmă a Ta, Te vom lăuda totdeauna și necurmat, și îți vom trimite mulțumiri pentru facerile de bine; și, făcîndule pe acestea în scris, vom aduce povestirea lor oamenilor ce vor fi mai apoi. Iar acest „împotrivă ne vom mărturisi”, l-a zis în loc de: „mărturisi-ne-vom”, și numele acesta arată mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 79

Întru sfîrșit, întru cîntări; pentru cei ce se vor schimba.

Mărturie lui Asaf. Psalmul pentru Asirianul.

Psalmul de față mai-nainte vestește schimbarea oarecăror lucruri; de aceea și este adăugat acest nume, adică „mărturie”. Și darul Duhului mai-nainte vestește robia ludeilor în Babilon, Psalmul fiind închipuit întru rugăciune ce se aduce Dumnezeului tuturor ca despre aceia. Că darul cel prooroces îi învață cu ce fel de graiuri li se cade să-L îmblînzească pe Dumnezeu și să-L ridice către milă. Totodată, mai-nainte grăiește și mîntuirea ce urma să fie tuturor oamenilor prin Stăpînul Hristos.

Cela ce paști pe Israil, ia aminte!

Pe Tine, Stăpîne, Cel ce porți de grijă pentru norod ca un păstor, Te rog să primești rugăciunea mea.

Cela ce povățuiești ca pe o oaie pe Iosif,

Pe cel ce întru frați căzuse ca între niște lupi, din mîinile acelor izbăvindul, l-ai povățuit în Egipt și l-ai arătat mai înalt decît cei ce au vrăjmășuit. Așa, după ce a povestit purtarea de grijă făcută spre dînșii, s-a mutat către stăpînirea mai

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cuprinzătoare:

Cel ce șezi pe Heruvimi, arată-Te

Că - de vreme ce marele Moisi a pus oarecari închipuiri ale acestora întru Sfintele Sfinților, și între ele a pus curățitorul¹⁸², și prin acela se făcea arhiereilor arătarea dumnezeiască - după cuviință i-a pomenit aici pe Heruvimi și L-a rugat să Se arate pe Cel ce șade pe ei.

2 Înaintea lui Efraim, și a lui Veniamin și a lui Manasi!

Te rog - zice - să Te arăți norodului Tău! - că prin semințiile zise a arătat tot norodul. Și i-a pomenit pe aceștia fiindcă amintise de Iosif, iar Efraim și Manasi sînt feciori ai lui Iosif, și Veniamin frate de o mamă.

Deșteaptă puterea Ta, și vino să ne mîntuiești!

Ca pe cel ce îndelung rabdă și se liniștește Îl scoală pe Dumnezeu, și zice: Pornește toată puterea Ta ca să faci a noastră mîntuire! Așa se roagă norodul robii atunci de Asiriani¹⁸³, după cum s-a zis de noi mai sus, dar mai tîrziu și neamurile, ca Făcătorul de bine să facă purtare de grijă pentru mîntuirea lor. Că aceasta va să zică proorocească minte și prin cele de aici înainte:

3 Dumnezeuul Puterilor, întoarce-ne pe noi,

Slobozește-ne din robie și dăruiește-ne întoarcere! Acela se roagă adică pentru întoarcerea din Babilon, iar acestea pentru cea de la idoli. Apoi, ne învață lesnirea lucrului:

și arată-Ți fața Ta, și ne vom mîntui!

Că ajunge numai arătarea Ta ca să dezlegi primejdiile.

4 Doamne Dumnezeuul Puterilor, pînă cînd Te mîinii spre ruga robilor Tăi?

O Stăpîne, pînă cînd alungi de la Tine litaniile mele și Te mîinii pentru greșelile mele? Iar „robi” numește norodul, pentru că ceilalți tălmăcitori, în loc de: „robilor Tăi”, au pus: „spre ruga norodului Tău”.

5 Hrăni-vei pe noi cu pîine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.

Aici s-a schimbat timpul, pentru că ceilalți le-au zis pe acestea ca și cum s-ar fi făcut, adică: „Hrăni-ne-ai cu pîine de lacrimi și ne-ai adăpat cu lacrimi întru măsură.” Și zice: Ai amestecat cu lacrimi hrana și băutura noastră, că ne împărtășim de ele tînguindu-ne și suspinînd. Iar aceasta ai făcut-o măsurîndu-ne pedeapsa deopotrivă cu păcatele noastre. Și Domnul a zis la fel: „Cu ce măsură măsurați, împotrivă se va măsura vouă.” Și Zaharia Proorocul, cînd mai-nainte vestește pieirea Babilonului, zice că vede două femei cu aripi de pupăză purtînd o măsură pe care li s-a poruncit să o aducă Babilonului. Iar prin acestea ne învățăm dreptatea dumnezeieștii hotărîri.

¹⁸² Jertfelnicul de tămîie, ce se afla în Sfînta Sfintelor. Afară se găsea jertfelnicul pentru animale și prinoase, numit în alte locuri ale cărții acesteia „sfințitor”.

¹⁸³ Fericitul Teodorit nu face deosebire între Asirieni și Babilonieni. De fapt, aici e vorba de cei din urmă.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Pusu-ne-ai pe noi întru prigonire vecinilor noștri, și vrăjmașii noștri ne-au batjocorit pe noi.

Ne-am făcut de ocară neamurilor ce se învecinează cu noi, care ne vrăjmășesc de-a pururea. Cu toate acestea, nu ne-am depărtat de Tine, că aceasta au zis prin cele de aici înainte:

7 Doamne Dumnezeu Puterilor, întoarce-ne pe noi, și arată-ți fața Ta și ne vom mîntui!

Deci: Cu arătarea Ta, risipește norul cel întunecos al primejdiilor și dăruiește-ne întoarcerea! Aceasta se roagă norodul Iudeilor, dar pe aceasta o cer încă și neamurile, „arătare” însemnînd venirea în trup, că zice: Ești puternic și Domnul Puterilor, nevăzut chemîndu-i atunci înapoi din robie pe aceia, iar pe neamuri mîntuindu-le prin iconomia Ta. Apoi, povestește facerile de bine cele vechi, rugîndu-se a dobîndi aceeași purtare de grijă:

8 Via din Egipt ai mutat-o, scos-ai neamuri și ai răsădit-o pe dînsa.

9 Cale ai făcut înaintea ei, și ai sădit rădăcinile ei, și au umplut pămîntul.

O Stăpîne, Tu ai pierdut nedreapta silnicie a Egiptenilor, Tu ai dat desăvîrșitei pierzări neamul Hananeilor și, mutînd din Egipt norodul Tău ca pe o vie și dăruindu-i pe cale toată lesnirea, l-ai răsădit pe dînsul în pămîntul Hananeilor.

10 Acoperit-a munții umbra ei și mlădițele ei cedrii lui Dumnezeu.

11 Întinsu-și-a curpenii săi pînă la mare, și pînă la râuri odraslele sale.

După ce a numit norodul „vie”, cu închipuire, a zăbovit întru aceasta: și „munți” numește tăria neamurilor vecine, iar „umbră” ce le acoperă e puterea lui Israil care s-a pus asupra lor; „cedrii ai lui Dumnezeu” sînt boierii cei înalți, care au luat de la Dumnezeu să stăpînească peste norod, iar „mlădițe” care acoperă cedrii a numit împărăția Israilitenilor, care s-a făcut mai strălucită decît acelea. Și am învățat că s-a făcut acest lucru în zilele Fericitului David și ale lui Solomon: că marele David nu lua dajdie de bir numai de la cei de altă seminție - de la Idumei, de la Amaniteni și de la Moaviți - ci și de la amîndouă Siriile; iar către Solomon a alergat și împărăteasa Etiopilor, atît de vestit se făcuse la toți. Iar „curpeni ai viei” numește mulțimea norodului; „odrasle” - pe nemernicii care au venit către dînșii din neamuri, primind dumnezeiasca cunoștință. Și prin toate a arătat buna-norocire mai dinainte a norodului.

12 Pentru ce ai surpat gardul ei, și o culeg pe dînsa toți cei ce trec pe cale?

Pentru ce oare ai lipsit-o pe dînsa de a Ta purtare de grijă și ai făcut-o lesne prinsă și supusă celor ce voiesc a o nedreptăți? Și „gard” a numit întemeierea: că, ceea ce este viei gardul, aceasta e purtarea de grijă a lui Dumnezeu celor învredniciți de dînsa; iar „trecători pe cale” sînt războinicii. Că, precum călătorii culeg fără frică via neîngrădită și nepăzită și jefuiesc rodul acesteia, așa și cel dezgolit de dumnezeiasca purtare de grijă se face lesne biruit celor ce voiesc să-l nedreptățească.

13 A stricat-o pe dînsa porcul din pădure, și vierul sălbatic a păscut-o pe dînsa.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aici a arătat multele năvăliri ale Asirienilor: Pentru că Salmanasar¹⁸⁴ și Senahirim au prădat celelalte seminții și cetăți, iar Nabucodonosor¹⁸⁵, după ce a înconjurat Ierusalimul, i-a robii pe cei ce scăpaseră de moarte. Și, de vreme ce a numit Ierusalimul „vie”, după cuviință le-a zis „porci mistreți” războinicilor săi, fiindcă mai cu seamă fiarele acestea sînt bîntuitoare ale viilor. Iar „vier sălbatic” e porcul ce petrece singur deosebi, care este mai sălbatic decît toți, întorcîndu-se și fugind și de împărtășirea cu ceilalți porci. Deci, de vreme ce și Nabucodonosor era mai sălbatic decît ceilalți împărați, după cuviință pe dînsul l-a numit „vier sălbatic”.

14 Dumnezeuul Puterilor, întoarce-Te dar, și caută din cer, și vezi, și cercetează via aceasta

15 și o săvîrșește pe dînsa, pe care a sădit-o dreapta Ta,

Deci: Te rog pe Tine, Stăpînul cel puternic, să vezi de sus vătămarea viei acesteia și să-i învrednicești de tămăduire patima, că a Ta purtare de grijă i-a dat ei bună-norocire mai dinainte. Iar „dreaptă” numește purtarea de grijă.

și pe Fiul omului, pe Care L-ai întărit Ție!

Aici, ne învață odrăslirea Stăpînului Hristos: că se roagă ca via să se învrednicească de grijire pentru Biserica ce avea să se ia dintru dînsa, pe care arătat a numit-o „Fiu al omului”. Așa, întru Sfințitele Evanghelii, și Domnul Se numește pe Sine „Fiu al omului” - măcar de era împreună Dumnezeu și om - punînd numirea de la firea cea văzută. Deci cuvîntul cel proorocesc învață pe cei robiți să roage pe Dumnezeuul tuturor să facă milă cu via pentru mîntuitoria rădăcină ce avea să răsară din ea. Că așa Se numește și Domnul pe Sine, zicînd: „Eu sînt via cea adevărată, iar voi mlădițele, și Tatăl Meu este lucrătorul.” Căci, ca om, este vie; iar ca Dumnezeu, și lucrător care seamănă sămînță bună în țarina sa. Că, odrăslind dintru via aceasta ce ajunsese netrebnică și aducea lucrătorului spini în loc de struguri, El S-a făcut vie adevărată și a odrăslit mlădițe prea-mari: mulțimea celor ce au crezut întru Dînsul. Via aceasta cu adevărat „și-a întins vițele sale pînă la mare, și pînă la rîuri odraslele sale”, că nu este loc sub cer întru care să nu se fi întemeiat dumnezeieștile ei teasuri. Pentru ea se roagă și aceia să dobîndească milostivire, și povestesc patimile ei cele de multe feluri:

16 Arsă a fost cu foc și săpată afară,

De aici, mai vîrtos este arătat că Psalmul mai-nainte vestește cele pentru Babilonianul, iar nu cele pentru Antioh, după cum li s-a părut oarecărora. Că Babilonianul a ars Biserica și a dat focului cea mai mare parte a cetății; așa, și aici zice că nu s-au dus culegînd doar rodul, ci și via au săpat-o afară, și din rădăcină au smuls-o și cu foc au cheltuit-o.

dar de certarea feței Tale ei vor pieri.

Însă, arătîndu-Te și pornindu-Te Tu, se vor face de tot deșerți și vor pieri cu totul.

¹⁸⁴ Cinci regi Asirieni au purtat acest nume. Aici e vorba de Salmanasar al V-lea, care primea bir de la Osea, împăratul din Israil, pe care dealtfel l-a și luat rob (vezi Cartea a doua a Împăraților, capitolul 17).

¹⁸⁵ Cum ziceam, Fericitul Teodorit nu deosebește între Asirieni și Babilonieni.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

17 Să fie mîna Ta peste bărbatul dreptei Tale și peste Fiul omului pe Care L-ai întărit Ție.

Deci: Vom dobîndi a Ta purtare de grijă, fiindcă, biruindu-Te de iubirea de oameni, Te vei întrupa dintru noi. Iar „Fiu al omului” Îl numește pe Domnul slavei, pentru Care zice Pavel: „Dacă ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuși Domnul slavei.”

18 Și nu ne vom depărta de la Tine,

Că ești nemincinos a-Ți împlini făgăduințele: că, luîndu-se dintru noi pîrga aceasta, toată firea oamenilor Îl va cunoaște pe adevăratul Dumnezeu și va lăuda iubirea Sa de oameni.

via-ne-vei și numele Tău vom chema.

Și așa se va dezlega stăpînirea morții, și noi vom dobîndi viața veșnică, închinîndu-ne Ție, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru.

Doamne Dumnezeu! Puterilor, întoarce-ne pe noi, arată fața Ta și ne vom mîntui!

Deci: Pentru acestea toate și pentru mîntuirea ce va să fie prin noi tuturor oamenilor, slobozește-ne de cele mîhnicioase și ne dăruiește întoarcerea! Că, dacă numai Te vei arăta, vom dobîndi mîntuirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 80

Întru sfîrșit, pentru teascuri, Psalmul lui Asaf.

Psalmul mai-nainte vestește aducerea înapoi a ludeilor, și înstrăinarea lor de Dumnezeu, după care s-a făcut chemarea neamurilor, și rodul bunei-credințe, care se aduce lui Dumnezeu întru sfintele biserici ca întru niște teascuri. Și începutul Psalmului s-a închipuit ca și cum cei ce aduc rugăciunea se întorseseră acum, și dănțuiau și își porunceau unii altora să laude pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînșii.

Bucurați-vă lui Dumnezeu, ajutorului nostru,

Iar Simmah a zis: „binecuvîntați”, și Achila: „lăudați”. Zice: Aduceți laudă de mulțumire lui Dumnezeu, Celui ce ne-a împărtășit de a Sa purtare de grijă.

strigați Dumnezeului lui Iacov!

Strigarea este de biruință, după cum am zis de multe ori, deci își poruncesc unii altora să aducă cîntarea de laudă lui Dumnezeu, Celui ce le-a dăruit biruința.

2 Cîntați Psalmi și bateți în timpane, cîntați din psaltire veselitoare și din alăută!

Cîntau dumnezeiasca viersuire folosind multe feluri de organe. Și Istoria Paralipomenilor ne învață acest lucru. Deci cuvîntul cel proorocesc poruncește cetelor acelora ca unii altora să împartă prea-potrivitul glas al organelor, și unii cu lire, alții cu timpane, iar alții cu alăute să laude pe Dumnezeu. Că psaltirea, Simmah a numit-o „liră”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Trîmbițați în lună nouă cu trîmbiță, în ziua cea bine-vestită a sărbătorii voastre!

Dumnezeu a poruncit preoților să folosească trîmbițe, acestea aducînd aminte norodului de trîmbițele ce sunaseră în muntele Sinai. Pentru că, vorbind în muntele Sinaiului, Dumnezeuul tuturor a glăsuț glas mare de trîmbițe; deci, întrebuițînd trîmbițele, preoții aduceau aminte norodului de arătarea aceea a lui Dumnezeu. Deci și aceștia porunceau celor ce dobîndiseră întoarcerea și cîștigaseră dumnezeiescul ajutor să folosească, împreună cu alte organe, și trîmbițele, după cuviință.

4 Că porunca pentru Israil este, și judecata Dumnezeului lui Iacov.

5 Mărturie întru Iosif a pus-o pe dînsa, cînd a ieșit el din pămîntul Egiptului

„Iosif” numește aici tot norodul, că, de vreme ce Iosif s-a făcut lor pricinuitor al întăririi în Egipt, dintru dînsul a numit norodul. Și zice că a dat norodului punerea de lege după ce l-a slobozit din Egipt. Apoi, povestește facerile de bine către dînsul:

și a auzit limba pe care n-o știa.

Că, neprimind vreodată glas dumnezeiesc, l-au auzit în pustie pe acesta, cînd au primit Legea.

6 Scos-a de sub sarcină spinarea lui; că mîinile lui la coșniță au robit.

Aici, a arătat ostenele din Egipt: amara robie și facerea de cărămizi, pentru că erau siliți poate să aducă tina cu umerii, și spinările simțeau cu covîrșire niște ostenele ca acestea. De aici înainte, aduce în mijloc fața lui Dumnezeu care vorbește: și întîi le amintește facerile de bine către dînsii, apoi aduce în lăuntru dojenire și sfătuire. După acestea, mai-nainte vestește nesupunerea și pedeapsa nesupunerii.

7 Întru necaz M-ai chemat, și te-am izbăvit.

Ai suspinat în Egipt, fiind ticăloșit și obosit cu ostenele, și numaidecît te-am învrednicit de iubirea Mea de oameni. Aceasta ne învață și istoria, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil pentru lucrurile cele aspre, și s-a suit strigarea lor către Dumnezeu.”

Auzitu-te-am întru ascundere de vifor,

Iar Simmah zice așa: „Auzitu-te-am pe tine, ascuns prin tunet”; încă și ceilalți tălmăcitori au pus de asemenea „tunet”. Și arată prin acestea că: Deși sînt nearătat și am firea nevăzută, am făcut prea-arătată mîntuirea ta, cu ranele Egiptenilor, ca și cu un tunet, însemnînd tuturor cîtă purtare de grijă am pentru tine.

cercatu-te-am la apa prigonirii.

Venind la Mara și aflînd apa amară, au strigat asupra lui Moisi și au cîrtit asupra lui Dumnezeu. Deci locul a primit numele din lucru.¹⁸⁶ De aceea zice: Te-am muștrat acolo pentru socoteala ta cea nemulțumitoare, și lesne am schimbat gustul apei și am arătat-o dulce pe cea amară.

8 Ascultă, norodul Meu, și Mă voi mărturisi ție:

Deci: După ce ai luat cercare a puterii Mele, primește cu osîrdie punerile de lege

¹⁸⁶ Vezi Ieșirea, capitolul 15.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aduse ție de la Mine, că „mărturie” este ceea ce mai-nainte îți grăiește pedeapsa nesupunerii și folosul buneii-supunerii.

9 Israile, de mă vei asculta pe Mine, nu va fi întru tine dumnezeu nou, nici te vei închina la dumnezeu străin.

Și mai descoperit Se arată pe Sine, zicînd:

10 Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am adus din pămîntul Egiptului.

Pe acestea le are și înainte-cuvîntarea Legii: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am scos din pămîntul Egiptului; nu vor fi ție alți dumnezei afară de Mine.” Deci și aici le poruncește să nu se închine la dumnezeu străin și nou, ci la Cel ce le-a dăruit slobozenia.

Acestea mustră totodată și nebunia lui Arie și a lui Evnomie.¹⁸⁷ Că, dacă Cel Unul Născut nu ar fi fost de o ființă cu Tatăl, apoi după cuviință S-ar fi numit „străin”; și, de ar fi fost o vreme în care să nu fi fost El, Dumnezeu-Cuvîntul ar fi fost nou și proaspăt, iar nu de-a pururea vecuitor. Deci ei, ticăloșii, calcă vădit dumnezeiasca Lege, și mai ales cei ce le dogmatisează pe ale rău-credinciosului Nestorie, care se închină la dumnezeu străin și nou. Dar nu este vreme pentru a le mustra trăsirea, că ajung și acestea spre mustrarea fărădelegii lor.

Lărgeste-ți gura ta, și o voi umple pe ea.

Zice: Fă-te bine-supus, și vei primi belșugul bunătăților. De aici înainte, mută cuvîntul spre prihănire:

11 Și n-a ascultat norodul Meu glasul Meu, și Israil n-a luat aminte la Mine.

Deci eu am adus lui sfătuirea aceasta, iar el n-a suferit nici a auzi, nici a lua aminte la cele grăite de Mine.

12 Și i-am slobozit pe dînșii după meșteșugurile inimilor lor; merge-vor întru meșteșugurile lor.

Iar Simmah zice așa: „Deci i-am lăsat pe dînșii după plăcerea inimii lor, ca să umble întru sfaturile lor.” Așa încă și Achila: „Și i-a slobozit pe dînșii întru răzvrătirea inimii lor; merge-vor întru sfaturile lor.” Că – zice – văzîndu-l pe Israil nesupus, l-am lipsit de purtarea Mea de grijă și l-am lăsat să se poarte de ale sale gînduri, ca o corabie necîrmuită. Și adevărul proorociei stă pus înainte spre privire celor ce voiesc să-l vadă: că, ajungînd pustii de ajutorul lui Dumnezeu, Iudeii s-au risipit peste tot pămîntul și marea, și s-au făcut robi în loc de slobozi și trăiesc întru toată păgînatatea, folosindu-se de vrăji și farmece drăcești, nevrînd a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit.

13 De M-ar fi ascultat norodul Meu, Israil în căile Mele de ar fi umblat,

14 întru nimic pe vrăjmașii lor i-aș fi smerit, și peste cei ce îi necăjeau pe dînșii aș fi pus mîna Mea.

Și, dacă ar fi suferit sfătuirile Mele și ar fi urmat poruncilor Mele, cu lesnire aș fi

¹⁸⁷ Fericitul Teodorit folosește orice prilej pentru a lupta împotriva ereticilor, dintre care Nestorie, ce va fi pomenit numaidecît, îi fusese prieten.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pierdut pe vrăjmașii lor. Pentru că acest „întru nimic” arată lesnirea, în loc de: Fără de trudă, fără de osteneală și întru o cirtă de vreme puteam să aduc pieirea asupra acelor.

15 Vrăjmașii Domnului au mințit Lui,

Iar Achila zice așa: „Făcătorii de urâciune se vor lepăda de Domnul”. Fiindcă, prin lepădarea de Stăpînul Hristos, și-au gătit urâciune asupra lor și vrăjmași ai Domnului s-au așezat pe sine, mințind Acestuia și călcînd tocmelile făcute cu Dînsul. Că, după punerea de lege, norodul a răspuns: „Toate cîte a zis Domnul Dumnezeu le vom face și le vom asculta!” Acestea sînt făgăduințele, iar faptele - fără de îndoială împotrivnice, că L-au răstignit pe Stăpînul lor cel ce S-a arătat, și au primit certare a păgînatății lor veșnica pieire. Și nu numai ei, ci și Arie, și Evnomie, și Nestorie și cei ce cred dogmele lor. Aceasta a arătat și proorocia:

și va fi vremea lor în veac.

Iar Simmah a zis mai descoperit, că a adăugat „și va fi vremea lor în veac” după: „Urîți sînt Domnului cei ce au mințit Lui”. Iar „vreme” numește primejdiile, că așa obișnuiesc a le numi Sirienii și Evreii, încă și mulți dintre ai noștri. Deci zice că ludeii vor cădea întru acestea nu întru o vreme hotărîtă, ci în veac vor fi lipsiți de dumnezeiasca purtare de grijă. Și cuvîntul acesta se aseamănă cu primul stih al Psalmului 73: „Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrșit?” - fiindcă și acolo mai-nainte a vestit desăvîrșita lepădare a ludeilor.

16 Și i-a hrănit pe dînșii din grăsimea grîului, și cu miere din piatră i-a săturat pe dînșii.

Zice: Bolind cu multă nemulțumire, nu și-au adus aminte de bunătățile date lor de demult. Că, în pustie, le-a scos apa cea prea-dulce din piatră, care, fiind însetați, li s-a părut că seamănă cu dulceața mierii; și, după ce au intrat în pămîntul făgăduinței, le-a dăruit cu îndestulare roadele pămîntului. Că din parte a arătat întregul, și prin „grîu” a însemnat și dăruirea celorlalte roade.

TÎLCUIREA PSALMULUI 81

Psalmul lui Asaf.

După ce în Psalmul dinainte a zis lepădarea ludeilor, aici spune mai descoperit și pricinile pentru care Dumnezeu îi lepăda pe dînșii, învățîndu-ne că, dacă îi vom urma pe aceia, vom cădea cu adevărat întru aceleași sau chiar mai rele.

Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei, și în mijloc pe dumnezei va judeca.

„Dumnezei” i-a numit pe boierii ludeilor, ca pe unii căroră li se încredințase judecata norodului; așa îi numește pe ei și Legea: „Pe dumnezei - zice - nu îi vei cuvînta de rău, și pe boierul norodului tău nu îl vei grăi de rău!” Că - de vreme ce judecător cu adevărat este Dumnezeu, și s-a dat și oamenilor să judece - de aceea s-au numit „dumnezei” și cei căroră li s-a încredințat aceasta, fiindcă îl urmează pe

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeu întru acest lucru. Însă aici Dreptul Judecător îi mustră pe cei ce nu judecă cu dreptate, nici nu țin cumpenele judecății fără plecare și fără atîrnare mai mult una decît alta, și mai-nainte vestește dreapta judecată ce va să se facă de Dînsul.

2 Pînă cînd judecați nedreptate și fețele păcătoșilor le luați înaintea?

Pînă cînd - zice - nu scoateți hotărîre nemitarnică, ci vă lepădați a mostra nedreptatea celor puternici și nelegiuiți și treceți cu vederea pe cei ce trăiesc cu sărăcie, care se nedreptățesc de aceștia?

3 Judecați sărmanului și săracului, pe cel smerit și pe cel sărac îndreptați-l.

Că fiecare dintru aceștia are trebuință de ajutor.

4 Scoateți pe săracul și pe scăpătatul, din mîna păcătoșilor izbăviți-l pe dînsul.

Să nu se facă lesne prins săracul celor ce îl nedreptățesc, de vreme ce vi s-a încredințat judecata și aveți stăpînirea.

5 N-au cunoscut, nici au priceput, întru întuneric umblă.

Ci dintru acestea nici una n-au voit să cunoască, nici cu lumina cuvintelor Mele să se strălucească; de aceea, petrec ca și cum ar trăi în noapte și în întuneric.

Clătească-se-vor toate temeliile pămîntului.

Din pricina aceasta, s-a umplut viața de tulburare și de furtună, și de relele grămădite unele peste altele se clătește pămîntul.

6 Eu am zis: Dumnezeii sînteți și fii ai Celui Preaînalt toți.

Deci Eu v-am cinstit pe voi, și dintru a Mea numire v-am împărtășit și fii ai Mei v-am numit.

7 Iar voi ca niște oameni muriți și ca unul din boieri cădeți.

Simmah zice așa: „Iar voi ca niște oameni veți muri și ca unul din boieri veți cădea.” Zice: Pentru că, necunoscînd a voastră cinste, le-ați pățimit pe aceleași cu diavolul, care - de la Mine avînd încredințată stăpînire, dar nevrînd a folosi spre trebuință cele date - a căzut din cinste. Și încă veți pătimi aceeași moarte cu ceilalți oameni, neavînd nici o laudă după moarte. Așa, după ce i-a mustrat pe judecătorii nedrepți, cuvîntul proorocesc Îl roagă pe adevăratul și dreptul Judecător să facă judecata lumii:

8 Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pămîntul, că Tu vei moșteni întru toate neamurile!

Iar acestea arată descoperit Judecata Stăpînului Hristos, căci către Dînsul, după firea cea omenească, a zis Tatăl: „Cere de la Mine, și Îți voi da Ție neamurile - moștenirea Ta, și biruința Ta - marginile pămîntului.” Deci Proorocul se roagă ca Acesta să Se arate degrab, și să judece cu dreptate, și să-i oprească pe judecătorii cei nedrepți, și să părăsească moștenirea Iudeilor, luînd-o în loc pe cea a neamurilor, și mai vîrtos pe aceasta să o înconjure și tuturor oamenilor să le dăruiască mîntuire prin iconomia Sa cea necuprinsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 82

Cîntarea Psalmului lui Asaf.

După întoarcerea din Babilon, văzînd înnoirea dumnezeieştii Biserici şi slava şi strălucirea ludeilor, megieşii s-au adunat deodată şi, împreună strîngîndu-se cu alte neamuri barbare, au ridicat război asupra aceloră. Şi pe acestea mai-nainte le grăiesc prea-dumnezeieştii Ioil şi Iezechil, mai-nainte le grăieşte şi Miheia, şi Zaharia, minunaţii Prooroci. Dar, voievozindu-i Zorobabel, ludeii i-au biruit pe toţi, căci Dumnezeu a bătut război împreună cu dînşii de sus, pierzînd şi risipind semeţia războinicilor vrăjmaşi. Pe acestea mai-nainte le vesteşte Psalmul. Şi proorocia s-a închipuit întru rugăciune, dumnezeiescul Duh învăţîndu-i pe cei ce li se da război cum se cuvine a-L milostivi pe Dumnezeu.

Dumnezeule, cine se va asemana Ție?

Nici toată firea Îngerilor şi a oamenilor adunate împreună nu vor putea a se alătura puterii Tale, că ai stăpînire neasemuită. Iar pe acest „cine”, l-a pus în loc de: „nimeni”.

Să nu taci, nici să Te îmblînzeşti, Dumnezeule!

Rugămu-Te pe Tine, Stăpîne, să nu mai foloseşti obișnuita îndelungă-răbdare. Pentru că acest „să nu Te îmblînzeşti” asta arată. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „să nu Te linişteşti”. Apoi, ne învaţă şi pricina rugăciunii:

2 Că, iată, vrăjmaşii Tăi au sunat şi cei ce Te urăsc au ridicat capul.

Ca marea - zice - au răsunat şi se învăluiesc, ridicîndu-se cu trufie şi cu semeţie, cei ce pentru vrăjmăşia către Tine au pornit războiul împotriva noastră. Căci, vrăjmăşuind asupra Ta, înconjură pe norodul cel afierosit Ție:

3 Asupra norodului Tău au meşteşugit sfat rău şi au vrăjmăşuit asupra Sfinţilor Tăi.

Iar Simmah, în loc de: „asupra Sfinţilor Tăi”, zice: „asupra Ascunsului Tău”; iar Achila: „împotriva Celui ascuns de Tine”. Aşa a tălmăcit şi Teodotion. Că - de vreme ce dintru dînşii avea să odrăslească Stăpînul Hristos după trup, iar neamurile se adunaseră vrînd să smulgă neamul ludeilor din rădăcină - Preasfîntul Duh îi învaţă pe dînşii să aducă această rugăciune, zicînd: Că nu numai pe noi ne viclenesc şi ne năpădesc, ci şi pe Cel Ascuns al Tău, Care întru noi este acoperit şi Care mai-nainte a vestit că va înflori din seminţia ludei. Pentru că, tăindu-se rădăcina, de unde va odrăslî rodul? Dumnezeul tuturor a arătat aceasta şi prin Isaia: „Ca atunci - zice - cînd găseşti broboana în strugur şi zici: Să nu-l vatăm pe dînsul, că blagoslovenia Domnului este întru dînsul! - aşa voi face pentru cei ce îmi slujesc. Pentru aceasta nu voi pierde pe toţi, şi voi scoate sămînţa din Iacov şi din Iuda, şi atunci îi voi da pe ceilalţi la pierzarea cea de tot.” Deci, pentru broboana aceea una, tot strugurul a dobîndit purtare de grijă, iar mai vîrtos toată via; iar după ce s-a luat aceea şi împreună cu ea s-a cules şi restul rodului, via s-a dat fiarelor, „şi o strică pe dînsa vierul din pădure, şi porcul sălbatic o paşte şi toţi cei ce trec pe cale o calcă precum voiesc”.

Aceasta dar o zic şi aici, rugîndu-se: Că nu numai asupra noastră, ci şi asupra Ascunsului Tău îndrăznesc turbarea - pentru că acel „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L!” i-a vădit pe dînşii, căci ca nişte cîini erau turbaţi. Şi cu acestea sînt împreună-

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

glăsuitoare și cele adăugate:

4 Zis-au: Veniți și să-i pierdem pe dînșii din neam! Și să nu se mai pomenească numele lui Israil încă.

Pierzare desăvîrșită voiesc să aducă asupra noastră, și să dea uitării pe mult-vestitul Israil. Apoi, numără pe megieși, care i-au chemat și i-au adunat și pe ceilalți:

5 Că s-au sfătuit într-o unire, dimpreună împotriva Ta așezămînt au pus

Iar cei ce au ridicat războiul asupra Ta cu împreună-glăsuire sînt aceștia:

6 lăcașurile Idumeilor și Ismailitenii,

Idumeii își trăgeau neamul din Isav, că Isav s-a numit Edom. Iar Ismailitenii sînt strănepoți ai lui Ismail.

Moav și Agarenii,

Moav a fost fiu al lui Lot, și dintru acesta s-a alcătuit neam și s-a făcut mare. Iar Agarenii sînt altă seminție a lui Ismail, care de la Agar s-au numit, iar aceasta a fost maică a lui Ismail.

7 Gheval, și Amon și Amalic,

Amalic a fost și el nepot al lui Isav, și neam mare s-a făcut și dintru acesta. Iar Amon – fiu al lui Lot. Și parte sînt și aceștia a Arabiei, iar Ghevalenii sînt vecini ai Idumeii.

cei de altă seminție, cu cei ce locuiesc în Tir.

Ceilalți tălmăcitori îi numesc „de altă seminție” pe Filistenii, pe care noi îi numim Palestinieni; că aceștia singuri fiind rămași din neamul lui Hanaan și locuind lîngă Israil, după cuviință s-au numit cu covîrșire „de altă seminție”.

8 Că și Asur împreună cu dînșii a venit,

Asirii într-o vreme nu împărăteau, deci cuvîntul însemnează pe Samarinenii, care erau colonie a Asirienilor și, după robirea celor zece seminții, se sălășluiseră într-o cetăție a celor.

făcutu-s-a spre ajutorul fiilor lui Lot.

Cuvîntul arată pe Moavitenii și pe Amonitenii, că s-au sculat cu covîrșire asupra norodului și le-au adunat pe celelalte neamuri.

9 Fă-le lor ca lui Madiam și Sisarie, ca lui Iavim la pîrîul Chișon!

10 Pierit-au în Endor,

Pomenesc facerile de bine mai dinainte ca niște bine-recunoscători și mulțumitori, cerînd același ajutor. Iar pe aceștia și pe voievozii lor, i-au pierdut Barac și Proorocița Debora¹⁸⁸.

făcutu-s-au ca gunoiul pămîntului.

Că, rămînînd neîngropați, s-au risipit și ca gunoiul s-au amestecat cu pămîntul.

¹⁸⁸ Pentru Barac și Debora, vezi Cartea Judecătorilor, capitolul 4 și 5.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

11 Pune pe boierii lor ca pe Oriv, și Zif, și Zevel și Salamana,
12 pe toți boierii lor,

Pe aceștia îi pomenește Istoria Judecătorilor; și i-a ucis pe dînșii Ghedeon, făcîndu-se voievod de către dumnezeiescul dar. Asemenea lor se roagă să se prăpădească și războinicii acelora, și ne învață pricina:

care au zis: Să moștenim nouă înșine jertfelnicul lui Dumnezeu!

Că se dîrjesc și se semețesc să apuce sub stăpînirea lor și Biserica cea sfințită și dăruită Ție - fiindcă „jertfelnic al lui Dumnezeu” a numit Biserica. Iar Simmah a pus în loc de „jertfelnic”: „lăcaș”. De aici s-a făcut arătată toată pricina Psalmului: că - de vreme ce, întorcîndu-se, au zidit Biserica de a doua oară și toată slujba Legii se săvîrșea printr-însa, iar megieșii vrăjmașuiau pe Iudei pentru petrecerea după Lege - pentru aceasta au făcut toată pornirea asupra Bisericii: ca, împreună cu aceasta, să sfîrșească și neamul Iudeilor, și slujba după Lege.

13 Dumnezeuul meu, pune-i pe dînșii ca o roată!

În loc de: Poruncește să se învîrtească în primejdii de multe feluri, și înfășoară-i cu rele grămădite unele peste altele!

Ca trestia înaintea feței vîntului,

Risipește-i pe dînșii ca pe trestia ce se vîntură de vînt!

14 ca focul care arde pădurea, ca văpaia care arde munții,

15 așa îi vei goni pe dînșii întru viforul Tău, și întru urgia Ta îi vei tulbura.

În păduri, de sine-și se aprinde văpaie, copacii mișcîndu-se de vînt mare și silnic, și frecîndu-se unii cu alții, și prin frecare lucrînd fierbințeală și unii de alții aprinzîndu-se cîte puțin. Deci se roagă ca și aceștia să se cheltuiască unii de alții asemenea și să se dea fărădelegilor lor, după proorocia ce zice: „Mergeți întru lumina focului vostru și întru văpaia pe care ați aprins-o.”

16 Uplete fețele lor de ocară, și vor căuta numele Tău, Doamne!

Că, greșindu-se de acelea pe care le voiesc și umplîndu-se de rușine, vor cunoaște puterea Ta.

17 Să se rușineze, și să se tulbure în veacul veacului, și să se înfrunteze și să piară!

18 Și să cunoască ei că numele Îți este Domnul, Tu singur prea-înalt peste tot pămîntul.

Lucruri bune cer pentru vrăjmașii lor, chiar dîndu-li-se război de către dînșii: că se roagă ca ei să se îmbrace cu rușine în loc de dîrjie, și prin rușine să rodească dumnezeiasca cunoștință, și să se izbăvească de înșelăciunea idolilor și să se învețe prin cercare că El este singur Dumnezeu și Stăpîn, Care întru cele înalte locuiește, și spre cele smerite privește, și toată zidirea o chivernisește și o cîrmuiește, a căreia mîntuire a săvîrșit-o Dumnezeu cel din Dumnezeu, Fiul cel unul născut, după înomenirea Sa cea necuprinsă și neajunsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 83

Pentru teascuri. Fiilor lui Core.

Îndoită este proorocia Psalmului acestuia, că mai-nainte vestește nu numai chemarea înapoi a ludeilor, ci și mîntuirea a toată lumea. Iar „teascuri”, după cum și mai-nainte am zis, numește bisericile, că întru acestea își aduce rodul său via cea dumnezeiască, iar noi gătim vinul cel mîntuitor, care veselește inimile credincioșilor cu adevărat.

Cît sînt de iubite lăcașurile Tale, Doamne!

2 Dorește și se sfîrșește sufletul meu în curțile Domnului.

Pe acestea s-au învățat să le zică și cei ce petreceau în Babilon, ca să dorească întoarcerea și slujba cea după Lege, și noi, cei ce am dobîndit mîntuirea și căpătăm folosul din dumnezeieștile biserici. Însă mai cu covîrșire nouă ni se cuvine proorocia, ce zice că vor fi multe lăcașuri: că numește multe „teascuri”, și de asemenea pomenește multe „altare”, iar ludeii aveau doar o singură biserică și un singur altar. Și fiecare zicere aprinde mintea spre dragoste dumnezeiască, spunînd că lăcașurile lui Dumnezeu sînt „iubite” și vrednice de îndrăgit. Și nu așa prost zice că le dorește, ci că „se sfîrșește” spre curțile Domnului. Și împreună-răsunătoare cu acestea sînt și cele ce urmează:

Inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeu cel viu.

Și nu doar sufletul saltă și se bucură, ci și trupul s-a împărtășit de dulceață primind nădejdea învierii - că aceasta însemnează cuvîntul. Pentru aceasta L-a și numit „viu” pe Dumnezeu, ca pe Cel ce este dătător al vieții. Că, de vreme ce dumnezeii Babilonienilor și cei ai strămoșilor noștri erau neînsuflețiți și nesimțitori cu totul, prea după cuviință cei ce s-au izbăvit de aceia îl numesc „viu” pe Dumnezeul cel adevărat, că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața și învierea. Și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru Mine.”

3 Că pasărea și-a aflat ei-și casă, și turtureaua cuib ei-și, unde își va pune puii săi:

Iar Achila zice așa: „Că zburătoarea și-a aflat ei-și casă, și pasărea cuib ei-și, unde și-a pus puii săi.” Că - precum vrăbiile, turturelele și celelalte zburătoare se rătăcesc neavînd cuib, iar după ce și l-au făcut se obișnuiesc a petrece întru dînsul și acolo îi hrănesc pe ai lor pui - așa ne rătăceam și noi de demult; iar acum, fiind chemați de darul Tău și aflînd lăcașurile Tale, lîngă altarele Tale îi învățăm pe ai noștri pui, la Tine slujim și stăruim împreună cu copiii noștri, și de la Tine primim hrana cea duhovnicească.

altarele Tale, Doamne al Puterilor, Împăratul meu și Dumnezeul meu!

Că sfintele Tale altare sînt a noastră cușcă, și cuib și desfătare a bunătăților, căci, către acelea căscînd gurile ca niște pui, primim de la Tine dumnezeiasca și mîntuitoarea hrană.

4 Fericiți - toți care locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda.

Celor din Babilon, acestea se potrivesc cu închipuire, iar nouă ni se cuvin după

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

însuși adevărul. Pentru că aceia, departe fiind de dumnezeiasca Biserică, îi fericesc pe cei ce dobîndeau purtarea de grijă de acolo; iar noi, după ce am gustat dumnezeiasca dulceață, numim fericiți pe cei ce stăruie totdeauna lângă Dumnezeu și se desfătează întru dumnezeieștile bunătăți.

5 Fericit – bărbatul al căruia ajutorul lui este de la Tine, suișuri în inima sa a pus

Cuvîntul fericește pe cel ce pururea dobîndește dumnezeiasca Pronie și își luminează mintea cu dumnezeiescul dar, pururea învîrtind întru dînsa gîndurile cele bine-credincioase. Că proorocescul cuvînt a numit „suișuri ale lui Dumnezeu” care se fac în inimă gîndurile cele bine-credincioase pentru Dumnezeu.

6 în valea plîngerii, în locul care i-a fost pus. Că blagoslovenie va da Cel ce pune lege.

Pentru că cel ce primește suișurile lui Dumnezeu întru inima sa și a învățat blagosloveniile Puitorului de lege nu se dă pe sine la rîs și la desfătare, ci la plîns și la lacrimi, de aici dorind izbăvirea. Că a auzit pe Dumnezeu zicînd: „Fericiți – cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia.” Și: „Fericiți – cei ce plîng acum, că aceia vor rîde.” Deci, făcînd aceste tocmeli, așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

Iar „vale a plîngerii” zice cu închipuire locul întru care, arătîndu-se, Îngerul a muștrat fărădelegea norodului și a pornit mulțimea spre plîngere.¹⁸⁹ Că dintru acea pricină s-a numit așa locul acela, dar chiar cu adevărat vale a plîngerii este viața aceasta de acum, în care Adam își mîncea pîinea întru sudoarea feței și Eva își năștea întru scîrbe copiii. Și nu numai cei ce păcătuiesc, ci și Sfinții suspină, și unul zice că pînă la moarte s-a scîrbit, iar altul strigă: la sufletul meu! - și că: Mai bine este mie a muri, decît a trăi. Încă și marele propovăduitor al adevărului zice: „Și noi, avînd pîrga Duhului, întru noi înșine suspinăm.” Este cu puțință a vedea și pe Sfinți nevoindu-se într-acest chip și pururea vărsînd lacrimi, și din asta primind veselia. Deci, în valea aceasta a plîngerii, cei ce au primit suișurile varsă lacrimi, și îmbrățișează viața cea ostenicioasă și așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

7 Merge-vor din putere în putere.

Că vor crește în fiecare zi vîrteza și, cu adăugarea faptei bune, vor dobîndi multă putere. Așa, cei ce îmbrățișează viața pustnicească merg de la rugăciune către cîntarea de laudă, de la cîntarea de laudă spre cerere, de la aceea către citirea dumnezeieștilor cuvinte, iar de aici - către sfătuirea celor mai nedesăvîrșiți și către dojenire; și, mutîndu-se din putere în putere, în fiecare zi sporesc a lor bogăție.

Arăta-Se-va Dumnezeu dumnezeilor în Sion.

¹⁸⁹ „Atunci, s-a suit un Înger al Domnului din Ghilgal către Bochim, către Betel și către casa lui Israil, și le-a zis: Așa grăiește Domnul: Eu v-am scos din Egipt și v-am băgat în țara pentru care M-am jurat părinților voștri să v-o dau și am zis: Nu voi rupe în veac legămîntul Meu cu voi; voi însă să nu intrați în legătură cu locuitorii țării acesteia; dumnezeilor lor să nu vă închinați, idolii lor să-i sfărîmați și jertfelnicele lor să le dărîmați. Dar voi n-ați ascultat glasul Meu. Pentru ce ați făcut aceasta? De aceea vă zic: Nu Mă voi apuca să strămut pe locuitorii aceștia pe care Eu am voit să-i alung, nu-i voi izgoni de la voi și ei vă vor fi laț, iar dumnezeii lor vor fi pentru voi mreață. Cînd a spus Îngerul Domnului cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israil, atunci poporul a ridicat strigare mare și a plîns. De aceea s-a și numit locul acela Bochim. Și au adus ei acolo jertfă Domnului” (Judecători, 2:1-5).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar schimbarea aceasta a lucrurilor - zice - a săvîrșit-o Dumnezeu-Cuvîntul după ce S-a făcut om și S-a arătat în trup omenesc. Și mai întîi în Sion a făcut a Sa arătare.

8 Doamne Dumnezeul Puterilor, auzi rugăciunea mea, ascult-o, Dumnezeul lui Iacov, scutitorul nostru!

9 Vezi, Dumnezeule, și caută la fața Unsului Tău!

Proorocul se roagă acestea văzînd de departe mîntuirea oamenilor, și cere Dumnezeului a toate ca, primind rugăciunea, de-a pururea să învrednicească de a Sa Pronie norodul cel mîntuit. Că pe acesta l-a numit „față a Unsului”, că așa l-a numit pe dînsul și dumnezeiescul Apostol: „Că voi sînteți trupul lui Hristos și mădulare din parte.” Și iarăși: „Nu poate ochiul să zică mîinii: N-am trebuință de tine. Sau, iarăși, capul - picioarelor: Trebuință de voi nu am.”

10 Că mai bună este o zi în curțile Tale decît mii.

Dobîndind a Ta Pronie, norodul Tău stăruie pururea lîngă Biserica Ta, mult folos de aici cîștigînd, că cele secerate de aici într-o zi nu pot fi adunate din altă parte, chiar de ai cheltui multe mii de zile. Acestea li se potrivesc să le zică încă și celor robiți în Babilon, care erau siliți a viețui împreună cu oamenii păgîni și nici un cîștig nu dobîndeau de acolo, ci gîndeau la folosul cel de demult pe care îl căpătau din dumnezeiasca Biserică.

Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vîrtos decît a locui în lăcașurile păcătoșilor.

Și atît îmi este de dragă casa dumnezeiască, încît aleg să fiu aruncat pe pămînt lîngă ea și să mă tăvălesc înaintea ușilor ei, decît să petrec în casele mari și strălucite ale celor ce trăiesc întru nelegiuire. De asemenea, și acestea sînt potrivite atît celor robiți în Babilon, cît și nouă: pentru că pe aceia darul Duhului îi învață să nu treacă cu vederea pustiirea dumnezeieștii case, iar noi ne învățăm a dori de-a pururea casele afierosite lui Dumnezeu, mai ales cînd înainte-stătătorii acestora ar fi neprinși în vreo prihănire și străluciți cu credința și cu viața¹⁹⁰.

11 Că mila și adevărul iubește Domnul Dumnezeu,

Că nimic nu este așa de iubit lui Dumnezeu ca milostenia și adevărul, tovarășul aceleia.

dar și mărirea va da Domnul.

12 Nu va face lipsiți de bunătăți pe cei ce umblă întru nerăutate.

Iar cei ce au acest așezămînt către Dumnezeu vor dobîndi toate bunătățile zise, că din dumnezeieștile lăcașuri izvorăște milă și de acolo multă și îndestulată este dăruirea adevărului. De acolo primim didascalie dogmelor celor bune, și scoatem darul dumnezeiesc din fîntîile Preasfîntului Duh și ne facem străluciți și foarte vestiți; și, în scurt să zic, primim toată cîștigarea bunătăților, izbăvind-ne de răutate și de viclenie, și voim a trăi cu prostime și cu adevăr.

Doamne Dumnezeul Puterilor, fericit este omul ce nădăduiește întru Tine!

Potrivit întregului Psalm a făcut sfîrșitul, că fericește și îl numește vrednic de rîvnit pe cel

190 Episcopii deci.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ce defaimă toată buna-norocire lumească și se bizuie numai la singură nădejdea spre Dumnezeu, culegînd mîntuirea ce răsare de acolo.

TÎLCUIREA PSALMULUI 84

Întru sfîrșit, Psalmul fiilor lui Core.

Psalmul acesta mai-nainte vestește și umbra, și adevărul. Că, prin cele întîmplate lui Israil, Dumnezeuul tuturor a zugrăvit umbros mîntuirea tuturor oamenilor: pentru că și pe aceia i-a slobozit uneori de la Egipteni, iar alteori din robia Babilonienilor, dar și firea tuturor oamenilor a izbăvit-o de tirania diavolului, ce o stăpînise, și de stricăciune. Deci Psalmul mai-nainte grăiește atît întoarcerea ludeilor din Babilon, cît și mîntuirea a toată lumea.

Bune ai socotit, Doamne, pămîntului Tău.

Acest „bune ai socotit” este: „bun lucru ai voit”. Deci - de vreme ce, pentru nelegiuirea locuitorilor, Dumnezeu a hotărît pustiirea ludeii, iar asupra lui Adam, după păcat, a adus ca pedeapsă blestemul pămîntului, zicînd că „spini și ciulini va răsări ție” - pentru aceea proorocescul cuvînt a arătat lepădarea celor de scîrbă prin buna socotire și înnoirea de a doua oară a toată firea.

Întors-ai robimea lui Iacov.

2 Lăsat-ai fărădelegile norodului Tău, acoperit-ai toate păcatele lor.

Ai dezlegat legăturile robiei celei de scîrbă și ai dăruit slobozenie celor robiți, greșelile voind a le trece cu vederea. Iar cum că și toată firea oamenilor era robită și a primit slobozenie de la Mîntuitorul nostru Dumnezeu, martor este Însuși El, strigînd prin Isaia: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns, M-a trimis a binevesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie și orbilor vedere.” Că, citind în sinagogă proorocia aceasta, Stăpînul a zis către ludeii ce erau acolo: „Astăzi scriptura aceasta s-a plinit întru urechile voastre.”

3 Potolit-ai toată urgia Ta, întorsu-Te-ai de către urgia mîniei Tale.

Dezlegat-ai mînierea avută împotriva noastră și ai arătat milostivirea.

4 Întoarce-ne pe noi, Dumnezeuul mîntuirilor noastre, și-Ți întoarce mînia Ta de la noi!

Se vede că și aceștia primiseră bunele-vestiri ale slobozeniei, dar nu o căpătaseră încă. De aceea, se roagă să dobîndească desăvîrșita iubire de oameni.

5 Au doar în veci Te vei mînia asupra noastră sau vei tinde urgia Ta din neam în neam?

Și celor izbăviți de primejdii li se cuvine să grăiască acestea, și să nu se nădăjduiască la iertarea păcatelor, ci să se teamă și să-L îmblînzească pe Judecătorul. Deci și aceștia se roagă să nu se întindă aceeași urgie cît să ajungă și la alt neam, ci să se dezlege degrabă.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Dumnezeu, întorcîndu-Te, Tu ne vei învia și, norodul Tău se va veseli de Tine.

Știm, Stăpîne, iubirea Ta de oameni și credem că ne vei dăruia întoarcerea și viața. Iar noi, după ce le vom dobîndi pe acestea, Îți vom aduce laudă cu veselie.

7 Arată nouă, Doamne, mila Ta, și mîntuirea Ta o dă nouă!

După ce Chir, împăratul Perșilor, le dăduse stăpînire și voie a se întoarce, împlinind proorocia Isaiei, se sîrguiseră să vină înapoi în patrie. Deci pentru aceasta Îl roagă pe Dumnezeu ca, prin iubirea Sa de oameni, să le dea grabnică mîntuire. Zice: Prea-degrab – o Stăpîne! - arată nouă bunătatea Ta, și de aici să dobîndim mîntuirea și izbăvirea. Așa, aducînd rugăciunea ca despre aceia, Proorocul primește răspunsul lui Dumnezeu, și zice:

8 Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu; că va grăi pace peste norodul Său, și peste cei cuvioși ai Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul.

Zice: Stăpînul cel iubitor de oameni a auzit rugăciunea, și a scos hotărîrea păcii și a dăruit-o celor ce se căiesc, și și-au deprins gîndul și l-au iscusit a căuta către Dumnezeu. Că întoarcerea inimii către Dumnezeu este izbăvire de a greși și începătură a dreptății. „S-a zis încă aceasta și de către fața fericitilor Apostoli și a celor ce au crezut prin trimișii Mîntuitorului. Și zice: Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu, că va grăi pace peste norodul Său, pe care a dăruit-o ucenicilor darului prin Apostoli. Că aceasta o zice prin cele adăugate: «și peste cuvioșii Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul». Și cînd a dăruit-o pe aceasta? Cînd, din muntele Eleonului, Cel ce pretutindenii este nedespărțit de Tatăl Se înălța acolo de unde S-a și pogorît. «Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă», că aceasta este începătura dreptății.” Cu acestea împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

9 Însă aproape este de cei ce se tem de Dînsul mîntuirea lor, ca să se sălășluiască mărirea în pămîntul nostru.

Mîntuirea se învecinează cu cei ce se tem de Dumnezeu, și pe aceasta o dobîndesc cei ce voiesc să împlinească dumnezeieștile legi. Și zice: Astfel, schimbarea aceasta ne-a dăruit și nouă întoarcerea, pe care o vom face cu bună laudă, ajungînd a vedea strălucirea și slava cea mai dinainte a patriei.

10 Mila și adevărul s-au întîmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat.

Izvoarele iubirii de oameni dăruiesc milă celor ce păcătuiesc și se pocăiesc, și toarnă apele milei peste cei ce îmbrățișează adevărul. Pentru aceasta a zis: „mila și adevărul s-au întîmpinat”: că Iudeii și toată firea oamenilor au adus lui Dumnezeu cunoștința adevărului, iar iubitorul de oameni a dat împotrivă mila. Tot așa, aducînd aceștia dreptatea, le-a dăruit lor înapoi pacea și a încetat vrajba mai dinainte. Și a alergat pacea întru întîmpinarea dreptății, iar întru întîmpinarea adevărului – mila. „Și, vedeți, mila și adevărul s-au întîmpinat: că Cel milostiv, Care le poartă pe toate, Se purta de Fecioara și Maica, iar Dreptul Ioan sălta în pîntecele Elisavetei. Deci aceea - purtînd dreptatea, adică pe Ioan - a sărutat pe ceea ce purta pacea, că El este, după cum zice Apostolul, «pacea noastră, care a făcut cele două una».” Și prin cele adăugate a arătat mai descoperit acest lucru:

11 Adevărul din pămînt a răsărit,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Și nimeni nu poate să zică cât de curată era Născătoarea de Dumnezeu, dar era însă din Adam¹⁹¹, din Avraam, din David, și dintru dînsa a răsărit Adevărul cel adevărat.

și dreptatea din cer a privit.

„Dreapta mărturie despre Fiul cel unul născut este a Tatălui, Care zice: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.»” Că, îmbrățișînd oamenii adevărul, Dumnezeuul tuturor a făcut dreaptă purtare de grijă pentru ei, și l-a scos din tirănie pe diavol și a zdrobit boldurile morții. Că aceasta zice prin cele de aici înainte:

12 Că Domnul va da bunătate, și pămîntul nostru își va da rodul său.

Iarăși a arătat aceeași înjugare, zicînd că Dumnezeu va lucra cu milostivire și iubire de oameni, iar ei îi vor aduce Lui rod potrivit. Că prin acesta nu a arătat îndestularea, ci nașterea de roadă a faptei bune.

13 Dreptatea înaintea Lui va merge

Adică Ioan. Că de aceea zice Proorocul Avacum: „Înaintea feței Lui va merge cuvîntul și va ieși spre învățătură înaintea picioarelor Lui.” La fel și Zaharia, către copilul său: „Și tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să gătești căile Lui.” Deci bine are înțelegerea cea proorocească a Psalmului proorocia amîndorura, că pentru Ioan a zis: „Dreptatea înaintea Lui va merge, și va pune în cale pașii Săi”, în loc de: Domnul este Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce S-a înomenit. Că al lui Ioan este glasul acesta: „Cel ce vine în urma mea mai înainte de mine a fost, că mai întîi decît mine era”; și, ca să zică în scurt: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!”

și va pune în cale pașii Săi.

Cu osebire sfîrșitul Psalmului ne învață arătat că proorocia pusă înainte mai-nainte vestește mîntuirea de obște a tuturor oamenilor. Că zice cum, folosindu-Se de dreptate, Stăpînul povățuiește înainte ca un îndrumător al călătoriei noastre, bătătorind calea faptei bune și cu ale Sale urme făcînd-o arătată nouă pe aceasta. Și Însuși Stăpînul adeverează cuvîntul, zicînd către Ioan: „Lasă acum, că așa se cade, a plini toată dreptatea.” Și, iarăși, către ai Săi ucenici: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.” Iar altă dată, după ce le-a spălat picioarele, le-a zis și acestea: „Eu, Domnul și Dascălul, am spălat picioarele voastre, că pildă am dat vouă ca, precum fac Eu, și voi să faceți.” Deci El mai întîi a călătorit pe calea dreptății, și „a schimbat pe cele strîmbe în drepte, și pe cea aspră în căi netede” și S-a făcut nouă cale, după cum zice Însuși Stăpînul: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine către Tatăl, fără numai prin Mine.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 85

Rugăciunea lui David.

¹⁹¹ Din pămînt așadar.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

După scrierea-deasupra, Fericitul David a adus rugăciune Stăpînului Dumnezeu, rugîndu-se pentru ajutor. Dar Psalmul mai-nainte vestește și năvălirea Asirienilor asupra Ierusalimului și nădejdea lezechiei către Dumnezeu. Mai-nainte vestește încă și chemarea tuturor neamurilor și mîntuirea.

Pleacă, Doamne, urechea Ta și mă auzi, că scăpătat și sărac sînt eu!

Începerea rugăciunii este a cugetului smerit, pentru că - avînd bogăția dreptății amîndoi: și dumnezeiescul David, și minunatul lezechia - ei nu o vedeau pe aceasta, ci către sărăcia firii căutau, și îl rugau pe Dumnezeu să Se milostivească spre aceasta. Iar acest „Pleacă, Doamne, urechea Ta!”, l-a pus din metafora oarecăruia bolnav, care, de slăbicine, nu poate să grăiască deslușit, și îl silește pe doctor a-și pleca urechea la gura lui.

2 Păzește sufletul meu, căci cuvios sînt!

Numindu-se „scăpătat” și „cuvios” totodată, Proorocul nu a grăit lucruri împotrivnice. Ci - de vreme ce și acesta, și acela avea războinici nedrepti și nelegiuți, care nimic de la ei nu se nedreptățiseră, dar le doreau junghierea cea nedreaptă - „cuvios” a numit pe sine-și și pe lezechia, ca cei ce nici o pricină nu au dat vrăjmașilor. Iar ceea ce zice este într-acest fel: Scăpătat sînt și sărac, cît, prin sine-mi judecîndu-mă, nici o avuție de faptă bună nu am; însă, alăturîndu-mă cu vrăjmașii, mă voi arăta ca fiind cuvios: că aceia sînt păgîni și nelegiuți, iar eu am a Ta cunoștință; și ei au năvălit asupra mea cu nedreptate, iar eu aștept nedreapta năvălire. „Și acestea ar fi putut să le zică și pînă în vremea aceasta de acum dreptul căruia i se dă război fără voia lui de la cei ce voiesc a-l nedreptăți.

Deci, bine aflîndu-se, prin cele de aici înainte a zis”:

Mîntuiește pe robul Tău, Dumnezeul meu, pe cel ce nădăjduiește spre Tine!

Eu am nădăjduit spre Tine, Stăpîne, mîntuiește-mă, nădejdi mîntuirii dă-i răsplătirea!

3 Miluiește-mă, Doamne, căci către Tine voi striga toată ziua!

Dăruiește-mi a Ta iubire de oameni - o Stăpîne! - că totdeauna vestesc mila Ta. Pentru că pe acest „toată ziua”, Simmah l-a zis: „în fiecare zi”.

4 Veselește sufletul robului Tău,

și zice pentru ce să-l veselească:

căci către Tine am ridicat sufletul meu!

Dezleagă-mi mîhnirea mie, celui ce a îmbrățișat a Ta robie, și dăruiește veselie sufletului celui ce caută către Tine și așteaptă mila Ta.

5 Că Tu, Doamne, ești bun, și blînd și mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine.

Că din fire ești bun și iubitor de oameni și dăruiești izvoarele milei Tale celor ce au trebuință. Iar pe acest „blînd”, Achila și Teodotion l-au zis: „lesne împăcat”, deci blîndețea însemnează și îndelunga-răbdare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Ascultă, Dumnezeule, rugăciunea mea și ia aminte la glasul cererii mele!

Deci, avînd atîta bunătate, primește-mi cererea cu milostivire. Și, prin cele de aici înainte, a însemnat totodată și vremea întru care se ruga să-i fie primită cererea:

7 În ziua necazului meu, am strigat către Tine, că m-ai auzit.

Îmi aduc rugăciunea avînd cercare a blîndeții Tale, că și acum mi-ai dat cererea mie, celui ce Te-am rugat.

8 Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!

Fiindcă Rampsak, rău-credinciosul, avea să grăiască cuvintele acelea trufașe - „Au doar au putut dumnezeii neamurilor să-și izbăvească țara lor din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?” - proorocia îl învață pe Iezechia să strige: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!” Că aceia au numele (de dumnezeu) gol de lucrare, și pe acesta încă jefuindu-l l-au luat, iar Tu ai numirea potrivită cu lucrarea. Și foarte potrivit a înjugat lucrările cu dumnezeiasca numire: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale” - că aceia sînt cu totul neînsuflețiți, neputînd a-și izbîndi nici loru-și, iar marea Ta cuviință biruiește toate limbile oamenilor.

9 Toate neamurile cîte ai făcut vor veni și se vor închina înaintea Ta, Doamne,

Iar acest lucru ne-am învățat că nu s-a făcut nicidecum în vremea Fericitului David; iar într-a lui Iezechia, poate să fi alergat cineva către Dumnezeu, spăimîntîndu-se de uciderea și de surparea Asirienilor. Însă adevărul proorociei l-a arătat vremea de după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, că, după mîntuitoarea Patimă, s-a trimis în toată lumea dumnezeiasca ceată a Apostolilor, zicînd către dînșii Stăpînul: „Mergînd, învățați toate neamurile!” Și le-au învățat după cum li s-a poruncit și, risipind norul necunoștinței, i-au făcut pe cei credincioși a vedea Soarele Dreptății și a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit. Aceasta ne învață și cele adăugate:

și vor slăvi numele Tău.

10 Că mare ești Tu și Cel ce faci minuni, Tu ești Dumnezeu Însuși.

Și vor aduce Ție laudă, după ce se vor învăța că numai Tu singur ești Dumnezeu, pentru că marea lucrare a minunilor Tale le va da lor cunoștința aceasta. Și vezi cum, prin cele de aici înainte, a pus acest lucru mai descoperit, zicînd:

11 Povățuiește-mă, Doamne, în calea Ta, și voi merge întru adevărul Tău.

După ce a mai-nainte vestit neamurilor izbăvirea de înșelăciune ce avea să se facă, se roagă să dobîndească și el povățuirea aceasta și să călătorească pe calea adevărului. Și vezi ce zice prin cele de aici înainte:

Veselească-se inima mea, ca să se teamă de numele Tău.

Cel ce are evlavie către Dumnezeu îmbrățișează petrecerea după Lege, și o asemenea viață este maica veseliei. Deci după cuviință s-a rugat Proorocul să i se veselească inima de frica cea dumnezeiască. Fiindcă așa zice și aiurea: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul.” Și iarăși: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

12 Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne Dumnezeu meu, cu toată inima mea, și voi slăvi numele Tău în veac.

13 Că mila Ta mare este spre mine

Știu - zice - că îmi vei împlini cererea, și îmi vei dezlega cele de mîhnire și mă vei face să-Ți aduc cîntarea de laudă cea mulțumitoare pentru iubirea de oameni ce ai avut către mine.

și a izbăvit sufletul meu din iadul cel mai de jos.

Prin acestea a arătat mărimea primejdilor. Pentru că dumnezeiescul David a pățit de multe ori asemenea primejdii, cînd îi da război Saul și cînd era gonit de Avesalom. Încă și năvălirea Asirienilor era pieire arătată. De aceea a numit asemenea primejdii „moarte mai de pe urmă” și „iad mai de jos”. „Iar mai vîrtos și Ziditorul a toate, adică Dumnezeu-Cuvîntul, după ce S-a întrupat din Fecioară și a primit Crucea și moartea, S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca pe cei ținuți din veci de stricăciune nu numai să-i scoale, ci și să-i umple de nemurire.” Apoi, zice:

14 Dumnezeu, cei fără de lege s-au sculat asupra mea și adunarea celor tari a căutat sufletul meu.

Și vrăjmașii lui David trăiau întru nelegiuire, și Asirianii erau lucrători ai păgînatății și ai răutății. Că, împreunînd amîndouă părțile, i-a numit „adunare tare”, după starea și așezarea lor de atunci, și unii, și alții avînd putere care ajuta socotelii lor celei rele și lucra împreună cu dînsa, și de aici le pricinuia îndoită frică celor pe care îi nedreptățeau. Pentru aceea, scapă către Dumnezeu și cer ajutorul Lui.

Și nu Te-au pus pe Tine înaintea lor.

Nu au luat în minte - zice - a Ta purtare de grijă.

15 Și Tu, Doamne Dumnezeu meu, ești îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult milostiv și adevărat.

16 Caută spre mine, și mă miluiește!

Fiindcă ești izvor al iubirii de oameni și al îndurării, și izvorăști apele milei, și adevărul este lîngă Tine și judeci pe cei ce trăiesc cu răutate - împărtașește-mă de picăturile bunătății Tale și mai înalt decît vrăjmașii arată-mă.

Dă tăria Ta slugii Tale și mîntuiește pe fiul slujnicei Tale!

Că eu sînt rob al Tău și fiu al slujnicei Tale - în loc de: De demult, de la strămoși, sînt sub stăpînirea Ta; pentru aceea, cer mîntuirea ca un rob de la stăpîn.

17 Fă cu mine semn spre bine!

Din semne, unele sînt de pedeapsă, precum la Egipteni, iar altele de mîntuire, precum la Evrei. De aceea a făcut și Proorocul osebirea, și nu așa prost a cerut semn, ci semn bun, în loc de: Fă-mi semn care îmi aduce mîntuirea și, prin facerea de minune, îmi neguțătorește dobînda bunătăților. Zice încă și de ce se roagă să i se dea semnul acesta:

Și să vadă cei ce mă urăsc, și să se rușineze, că Tu, Doamne, mi-ai ajutat mie și m-ai mîngîiat.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pentru că, văzînd purtarea de grijă către mine, vrăjmașii se vor umple de rușine și se vor face de ocară la toți. „Însă Dumnezeu cel din Dumnezeu chiar a dăruit semn bun neamurilor: Crucea, prin care l-a surpat pe vrăjmașul cel de obște și a înfipt semn de biruință împotriva dracilor și a patimilor. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 86

Fiilor lui Core. Psalmul cîntării.

Și Psalmul acesta mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor și mai-nainte grăiește petrecerea cea cu bună-credință pe care a învățat-o Stăpînul Hristos după ce S-a făcut om.

Temeliile Lui - în munții cei sfinți.

„Temelii” ale buneii-credințe sînt dumnezeieștile învățături și porunci, iar „munți sfinți” peste care s-au înfipt temeliile acestea sînt Apostolii Mîntuitorului nostru. Că pentru aceștia a zis Fericitul Pavel: „... zidiți fiind pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos”; și iarăși: „... Petru, și Iacov și Ioan, cei ce par că sînt stîlpi.” Și Domnul - lui Petru, după aceea adevărată și dumnezeiască mărturisire: „Tu ești Petru, și pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui pe dînsa”; și iarăși: „Voi sînteți lumina lumii: nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd.” Deci pe acești munți sfinți a înfipt Stăpînul Hristos temeliile buneii-credințe.

2 Lubește Domnul porțile Sionului mai mult decît toate sălașele lui Iacov.

Iar care este Sionul acesta, să ne tîlcuiască dumnezeiescul Pavel: „V-ați apropiat la muntele Sionului și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc și la zecile de mii ale Îngerilor, la praznicul și la Biserica celor întîi-născuți, ce sînt scriși în ceruri.” Și iarăși: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră.” Și întru Epistola către Evrei, vorbind pentru Patriarhul Avraam, le-a adăugat și pe acestea: „... aștepta cetatea ce avea temeiuri ale căroră meșter și ziditor este Dumnezeu.” Și iarăși, pentru ceilalți Sfinți: „Cei ce ziceau unele ca acestea arată că patria o caută.” Și, dacă ar fi pomenit cetatea dintru care au ieșit, ar fi avut vreme iarăși să se întoarcă, dar acum o poftesc pe cea mai bună, adică pe cea cerească. Deci ne învățăm că este o cetate cerească, ce se numește Ierusalim, care nu are turnuri și ogrăzi și care nu e strălucită cu strălucire de pietre scumpe, ci este luminată cu cetele Sfinților și înfrumusețată cu petrecere îngerească. Nu ar fi greșit cineva de ar fi numit „porți” ale cetății acesteia bisericile de pe pămînt, că prin ele este cu puțință a intra într-însa: că, pedepsindu-ne și mai-nainte iscusindu-ne, întru biserici deprindem petrecerea cetății cerești. Porțile acestea a zis cuvîntul cel proorocesc că sînt prea-iubite Dumnezeului tuturor și mai cinstite decît lăcașurile iudeești.

3 Prea-slăvite s-au grăit pentru tine, cetatea lui Dumnezeu.

Minunate și prea-slăvite sînt proorociile pentru tine, și covîrșesc toată omeneasca așteptare. Și cum că cele zise nu se potrivesc nicidecum Sionului acestuia de jos,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mărturisesc cele adăugate:

4 Aduce-mi-voi aminte de Raav, și de Babilon și de cei ce mă cunosc pe mine.
Și, iată, cei de altă seminție, și Tirul și norodul Etiopilor, aceștia s-au născut acolo.

Zice: Acestea s-au grăit pentru tine - o, dumnezeiască cetate! - pentru ca cei ce de demult trăiau întru păgînătate și erau ținuți de întunericul necunoștinței să se învrednicească de sălășluirea întru tine și să se împărtășească de petrecerea ta. Și a pomenit neamurile cele mai sus zise ca pe niște prea-nelegiuite care erau încoronate cu stăpînirea păgînătății, ca prin acestea să-i arate și pe ceilalți. Că Raav era Hananiancă și curvă, Babilonul - împărăție fierească și păgînă, iar cei de altă seminție, adică Filistenii, am arătat mai înainte cine erau. Iar a Tirului păgînătate, și neastîmpărare, și rea-credință și nelegiuire, le-a povestit Proorocul Iezechiel. Iar cuvîntul cel proorocesc i-a numit „norod al Etiopilor” nu numai pe inșiși Etiopi, ale căror suflete au urmat vopseala trupurilor, ci și pe toți cei negri cu sufletul. Pentru că și în Cîntarea Cîntărilor mireasa strigă: „Neagră sînt, și frumoasă - o, fiice ale Ierusalimului!” Neagră - că sînt amăgită și întinată cu jertfele de dobitoace necuvîntătoare; iar frumoasă - căci aștept pe Stăpînul din ceruri să vină pentru a mea mîntuire. Și a arătat deodată și întunericul păgînătății, și frumusețea dăruită ei de Dumnezeu.

Deci neamurile acestea n-au intrat niciodată în Ierusalim în vremea ludeilor, nici n-au iubit petrecerea după Legea cea Veche, iar după înomenirea Mîntuitorului nostru locuiesc în Ierusalimul acesta, umplu bisericile de prin lume, se mută în Sionul cel de sus și dobîndesc acea fericită petrecere. „Că din care neamuri nu au crezut Mîntuitorului, și care dintru acestea nu aleargă la Ierusalimul acesta de jos, ca să se închine prea-vestitelor și cinstitelor locuri, întru care Dumnezeu cel din Dumnezeu, pentru iubirea de oameni, nu numai că S-a întrupat, ci și cu picioarele a umblat. Deci prin cele de aici înainte a zis că acestea bine se află”:

5 Maică, Sionului va zice omul,

Și tot omul va numi Sionul „mamă”. Așa zice și Fericitul Pavel: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră a tuturor.”

și Om S-a născut întru dînsul,

Cu acest „va zice omul” a împreunat și stihul acesta, că cel ce numește Sionul „maică” va mărturisi și nașterea Omului ce S-a născut întru dînsul. Și, ca să nu-L socotească cineva doar om pe Acesta, a adăugat:

și Însuși Cel Preaînalt l-a întemeiat pe dînsul.

Că Omul acesta Care întru dînsul S-a născut este și Făcător, și Ziditor, și Preaînalt și Dumnezeu.

6 Domnul va povesti întru cartea noroadelor și a boierilor acestora ce au fost întru dînsul.

Iar Simmah, așa: „Domnul va număra, scriind noroade. Acesta S-a născut acolo.” Pentru că Cel ce a învrednicit de cartea Lui¹⁹² noroadele care petreceau în Sion S-a

192 Cartea Vieții

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

născut după omenie¹⁹³ întru dînsul, Domn fiind și Dumnezeu. Această numărare încă și Domnul nostru a învățat-o, zicînd către Sfinții Apostoli: „Iar ai voștri și perii capului sînt numărați.” Încă și scrierea aceasta a arătat-o ucenicilor Săi, zicînd: „Nu vă bucurați că dracii se supun vouă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri.”

7 Că lăcașul tuturor celor ce se veselesc este la Tine.

Pentru că petrecerea cea din ceruri, care este despărțită de toată mîhniciunea, are veselia cea lămurită și curată și bucuria. Și întru aceasta ucenicii buneii-credințe nu vor nemernici¹⁹⁴, ci în veac vor locui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 87

Cîntarea Psalmului fiilor lui Core. Întru sfîrșit, pentru maelet, ca să răspundă. Al priceperii lui Eman Israiliteanul.

Iar Simmah, în loc de: „pentru maelet”, a zis: „prin ceată”; iar Achila: „peste ceată”. Încă și Eman era începător al oarecăreia cete a celor ce cîntau și Îl lăudau pe Dumnezeu. Iar „răspunsul” însemnează rînduierile cetelor ce răspundeau împotriva.

Deci proorocia mai-nainte vestește primejdiile ludeilor și robia din Babilon. Totodată, ne învață încă și chinurile ce i s-au întîmplat întregii firi omenești după păcat. Și proorocia Psalmului s-a închipuit întru rugăciune, care și de ludei, și de toți de obște se aduce iubitorului de oameni Dumnezeu. Și rugăciunea se potrivește celor bine-credincioși.

Doamne Dumnezeul mîntuirii mele, ziua am strigat și noaptea înaintea Ta.

2 Să intre înaintea Ta rugăciunea mea.

Pe Tine, Stăpîne, Te știu Domn al mîntuirii mele. Pentru aceasta, noaptea și ziua Te rog să primești a mea rugăciune. Că aceasta o zice prin cele de aici înainte:

Pleacă urechea Ta spre ruga mea,

Iar mai departe zice și pentru care pricină se roagă:

3 că s-a umplut de rele sufletul meu și viața mea de iad s-a apropiat!

Văzînd mulțimea relelor ce împrejur mă îmbulzesc, Te rog: Gonește-le și împinge-le în laturi, că sînt lîngă moartea însăși și am trebuință de al Tău ajutor, de care golit fiind, m-am făcut rob păcatului. Că aceasta o zice:

4 Asemănatu-m-am cu cei ce se pogoară în groapă,

Întru nescăpate primejdii am căzut, și nici o izbăvire nu aflu, ci sînt asemenea celor ce cad în groapă și nu pot ieși.

făcutu-m-am ca un om neajutorat,

De toată Pronia și purtarea de grijă m-am golit.

¹⁹³ firea cea omenească

¹⁹⁴ Nu vor pribegi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 Întru cei morți slobod.

Și, nepătimind încă sfârșitul, nici sub robia morții făcându-mă supus, mă număr pe sine-mi întru cei morți.

Ca răniții ce dorm în mormînt, de care nu Ți-ai mai adus aminte și de la mîna Ta s-au lepădat.

Cu graiul „făcutu-m-am”, s-au împreunat și acestea, adică: Făcutu-m-am ca un om neajutorat, între cei morți slobod, și, încă nefiind supus sub robia morții, sînt ca un rănit ce e străpuns în război și se dă îngropării. Că așa a zis acest stih Simmah: „Ca cei pătrunși și străpunși care zac în mormînt, pe care nu-i vei mai pomeni, care s-au tăiat și s-au curmat de la mîna Ta.” Că zice: Aceia s-au tăiat de la a Ta purtare de grijă, iar pe mine mă va întâmpina ajutorul Tău, ca să nu cad și eu întru aceeași groapă.

6 Pusu-m-au în groapa cea mai dedesubt, întru cele întunecate și în umbra morții.

Graiurile acestea se potrivesc și celor ce erau siliți a petrece în Babilon, dar și întregii firi omenești: că și aceia, robind la oameni răi, trăiau viață chinuită, dar și oamenii toți au căzut după păcat în primejdii de tot felul. Că, după călcarea poruncii, au urmat: moartea, plînsul, lacrimile, bocetele, tînguirile, văduvele, sărmanele, săracele, relele-norociri și celelalte nenumărate și greu de povestit care aduc întunerice asupra celor vii. Vedeți ce mare rău este neascultarea, încît nu numai că Dumnezeu S-a depărtat de la noi, ci și cu atîtea rele sîntem împresurați!

7 Peste mine s-a întărit mînia Ta, și toate valurile Tale le-ai adus peste mine.

Iar Simmah, așa: „Asupra mea a căzut mînia Ta, și cu viforele Tale m-ai necăjit.” Zice: Tu stăruie pedepsindu-mă, aducînd asupra-mi năvăliri de tot felul de primejdii - din metafora celor ce se îneacă cu corabia și primesc multe năpădiri de valuri și izbiri de vînturi.

8 Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine.

Zice: Pustiu sînt de prieteni și de rudeni. Pentru că cei robiți în Babilon, primind jugul robiei, risipiți fiind și lipsiți de împreunarea prietenilor și a rudeniilor, nu aveau mîngîierea cea de aici. La fel, nici omenirea, care trăia întru păgînatate, nu dobîndea purtarea de grijă de la Îngerii.¹⁹⁵

Pusu-m-au urîciune loru-și.

Adică vrăjmașii.

Datu-m-am și n-am ieșit.

Nu aflu nici o izbăvire de relele ce sînt puse asupra-mi.

9 Ochii mei au slăbit de sărăcie.

Iar Simmah, așa: „Ochiul meu a curs din ticăloșie”, că întru lacrimi am cheltuit de tot ochii mei, de chinuire fiind silit a plînge.

Strigat-am către Tine, Doamne, toată ziua întins-am către Tine mîinile mele.

¹⁹⁵ Neamurile adică, înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deci: Dă-mi o cale a izbăvirii de cele grele, adică pe a Ta purtare de grijă - o Stăpîne! - că, întinzîndu-mi mîinile, Te rog pe Tine pururea. Iar forma aceasta de cuvînt arată amara chinuire a sufletului, pentru că, fiind silit de trebuință, cineva se roagă mai cu sîrguință celui ce poate a-i da cererea.

10 Au doară morților vei face minuni, sau doctorii îi vor învia, și se vor mărturisi Ție?

Zice: Mie, celui ce încă sînt viu, arată-mi facerea Ta de minuni! Că, dacă voi muri, nu le voi vedea pe acestea, neaflîndu-se doctor care să poată izbăvi de moarte. Căci care doctorie are puterea aceasta?

11 Au doară va povesti cineva în mormînt mila Ta, și adevărul Tău întru pierzare?

Adică: Nimeni nu va povesti, nici se va mărturisi Ție după ducerea de aici.

12 Au cunoaște-se-vor întru întuneric minunile Tale, și dreptatea Ta în pămînt uitat?

Zice: Au doară este cu puțință ca morții - care s-au risipit, și s-au prefăcut în praf, și petrec în mormîntul morții și s-au dat uitării - să simtă a Ta iubire de oameni și să se facă privitori ai minunilor Tale?

13 Și eu către Tine, Doamne, am strigat, și dimineața rugăciunea mea Te va întâmpina.

Iar Simmah, așa: „Iar tînguirea mea este către Tine, Doamne, și în dimineți Te va întâmpina rugăciunea mea.” Că, dorind să mă izbăvesc de relele ce zac asupra-mi, mă tînguiesc chinuîndu-mă și dimineața o întâmpin cu rugăciunea.

14 Pentru ce, Doamne, lepezi sufletul meu și întorci fața Ta de la mine?

Deci, pentru ce mă gonești oare, Stăpîne, și nu mă împărtășești de a Ta milostivire?

15 Sărac sînt eu și întru osteneli din tinerețile mele;

Tinerețea lui Israil este ieșirea din Egipt, iar a tuturor oamenilor: viața de după călcarea poruncii, afară din Rai. Că și aceștia, și aceia, în tot acest răstimp au petrecut ticăloșindu-se.

și, înălțîndu-mă, m-am smerit și m-am nedumerit.

Că, după acea strălucire, și ludeii au căzut în robie, și firea oamenilor - făcută după chipul cel dumnezeiesc și învrednicindu-se de viața din Rai, dar mai mari vrednicii dorind - a căzut și din cele dăruite.

16 Peste mine au trecut mîniile Tale, înfricoșările Tale m-au tulburat.

17 Înconjuratu-m-au ca apa,

Zice: Toată urgia ai pornit-o asupra mea, și m-ai tulburat cu prea-înfricoșate pedepse și întru acestea m-ai cufundat ca întru niște ape.

toată ziua m-au cuprins împreună.

De acestea mă cotropesc în fiecare zi.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

18 Depărtat-ai de la mine pe prietenul, și pe vecinul și pe cunoscuții mei din ticăloșie.

Și, luptându-mă cu atâtea primejdii, nu am nici mîngîierea de la prieteni, pentru ticăloșia robiei făcîndu-mă pustiu de împreunarea acestora. Și acestea se potriveau a le zice nu numai ludeilor și tuturor oamenilor, mai-nainte de arătarea Mîntuitorului, ci rugăciunea le este cuviincioasă și potrivită și acum celor ce pătimesc cele asemenea. Căci „cîte mai-nainte s-au scris - după dumnezeiescul Apostol - spre învățătura noastră s-au scris, ca, prin răbdare și prin mîngîierea Scripturilor, să avem nădejde.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 88

Al priceperii lui Etam Israiliteanul.

Fericitul David - văzînd pe mincinoșii dumnezei cinstiți cu biserici, și numai pe singur Chivotul adevăratului Dumnezeu necinstit petrecînd - s-a făgăduit să zidească dumnezeiasca Biserică. Primind această socoteală a lui, Dumnezeu îi răsplătește făgăduindu-i că din coapsele lui Își va găti Lui-Și cuvîntătoare Biserică, și prin Aceasta va lucra mîntuirea tuturor oamenilor și Îi va dăruia împărăția fără sfîrșit. Și aceste făgăduințe le-a făcut prin Proorocul Natan, cum ne învață arătat Istoria Paralipomenilor. Și încă întru a doua Carte a Împăraților Natan a zis către David: „Și-ți va vesti ție Domnul cînd Își va zidi Lui-Și casa.” Pomenește de acestea încă și istoria Faptelor, că Fericitul Petru, făcînd cuvînt de învățătură între ludei, lîngă altele multe, a spus și acestea: „Că - Prooroc fiind, și știind că Dumnezeu S-a jurat lui cu jurămînt că din rodul coapselor lui va ridica pe Hristos după trup, și mai-nainte văzînd că Îl va pune pe scaunul lui - David a grăit pentru învierea Lui, că «nu se va lăsa în iad sufletul Lui, nici trupul Lui nu va vedea stricăciune»”, al Celui ce este fără de păcat. Și nu este cineva între oameni fără de păcat, fără numai Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce din David S-a întrupat. Și către Patriarhul Avraam a făcut aceste făgăduințe, că a zis către dînsul: „Întru sămînța ta se vor blagoslovi toate neamurile pămîntului.” Și, tîlcuind acest grai, dumnezeiescul Pavel a zis așa: „Și lui Avraam s-au zis făgăduințele, și sămînței lui. Nu zice «întru sămînțe», ca pentru multe, ci ca pentru unul: «întru sămînța», care este Hristos.”

Privind către aceste făgăduințe, și văzîndu-se robiți, și siliți a locui în țară străină, și cetatea lor împărătească pustie, iar împărăția stinsă, strănepoții acestora aduc aminte Dumnezeului tuturor făgăduințele. Și uneori îl aduc în mijloc pe Patriarhul Avraam, și pe fiul aceluia, și pe nepotul, amintindu-l lui Dumnezeu tocmelile și făgăduințele; iar alții - pe Fericitul David și făgăduințele făcute către dînsul. Tot așa, Fericții Mucenici Anania, Azaria și Misail, rugîndu-se lui Dumnezeu în cuptor, au făcut pomenire de Avraam, și de Isaac și de Israil. Deci proorocescul dar mai-nainte a scris Psalmul acesta tot spre folosul acelora, învățîndu-i cum se cuvine să-L împlînzească pe Dumnezeu și să cîștige iubirea Lui de oameni. Pentru aceasta s-a și scris deasupra: „al priceperii”, că de aceasta este trebuință cu covîrșire celor ce, jeluindu-se, se învață să nu zică nimic neglăsuît și nepotrivit, ci să aștepte dumnezeiasca milă. Iar lui Etam i se încredințase și lui ceată de cîntăreți în Biserică, care Îl lăuda pe Dumnezeu. Că Psalmul nu este al lui Etam, după cum au spus oarecari, ci el era mai mare peste

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ceata cîntăreților, așa cum am zis, și l-a luat de la prea-dumnezeiescul David să-l cînte împreună cu ceilalți.

Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta, în neam și în neam voi vesti adevărul Tău în gura mea.

*Cerînd dumnezeiasca milă, ei laudă mila și, dorind să vadă adevărul făgăduințelor făcute lui David, se făgăduiesc că vor învăța fiecare neam*¹⁹⁶.

2 Că ai zis că în veac mila se va zidi, și în ceruri se va găti adevărul Tău.

Acesta e cuvîntul lui Dumnezeu rostit către David, că va păzi în veac mila seminției lui. Deci făgăduința aceasta o pomenesc, zicînd: Tu ai zis că vei crește, și nu vei micșora mila. Pentru că pe acest „se va zidi” l-a pus în loc de: „se va crește și va lua adăugire”. Iar Simmah a zis: „Se va întemeia.” Te-ai făgăduit – zice – să întărești cu lucrul adevărul cuvintelor.

3 Pus-am așezămînt celor aleși ai Mei,

Acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu și Tatălui, împreună cu cele de aici înainte:

juratu-m-am lui David, robului meu:

4 Pînă în veac voi găti sămînța ta, și voi zidi în neam și în neam scaunul tău.

Cu acel grai, „ai zis”¹⁹⁷, s-au împreunat și acestea, adică: „pus-am așezămînt celor aleși ai Mei”. Iar „aleși” numește pe Avraam, pe Isaac și pe Israil. Și, pe lîngă aceștia, a zis că S-a jurat și lui David că-i va păzi sămînța nepieritoare și că scaunul lui va înflori întru tot neamul.

Așa, povestind făgăduințele lui Dumnezeu, și nevăzînd împlinirea lucrurilor, totuși primejdia nu-i face să zică nimic nepotrivit și de îngreuiere, ci cu laude cinstesc pe Ocîrmuitorul tuturor:

5 Mărturisi-vor cerurile minunile Tale, Doamne, și adevărul Tău întru adunarea Sfinților.

Iar Teodotion: „și credința Ta întru adunarea Sfinților”, în loc de: Toți cei ce au nădejde întru Tine vor păzi credința Ta. Că se cade ca Tu să fi lăudat de toți, iar mai vîrtos de cei ce locuiesc în ceruri, și privesc mai cu de-amănuntul minunile Tale și știu adevărarea făgăduințelor. De adunarea aceasta cerească face pomenire și Fericitul Pavel, zicînd: „V-ați apropiat la muntele Sion, la cetatea lui Dumnezeu, la Ierusalimul cel ceresc și la Biserica celor întîi-născuți scriși în ceruri.”

6 Că cine în nori se va potivi cu Domnul, și cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?

Iar Simmah, așa: „Că cine în văzduh se va face deopotrivă cu Domnul și se va întocmi cu Domnul întru fiii dumnezeilor?” „Fii ai lui Dumnezeu” îi numește pe dumnezei, ca „fiii oamenilor” pe oameni. Și le zice „dumnezei” nu pentru că ar fi cu adevărat, ci ca pe unii ce sînt socotiți astfel de către necredincioși. Deci zice: Ești mai

¹⁹⁶ Adică leat, generație.

¹⁹⁷ Din stihul al doilea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Înalt decît cei cerești și cu nepotrivire mai presus decît toți, și nimeni din cei ce sînt nu va putea să se alăture Ție, că se vădește minciuna celor făcuți dumnezei de către oameni, iar puterea Ta este totdeauna statornică și nepieritoare. Asemenea cuvinte a folosit și în altă parte, zicînd: „Și Domnul nostru – peste toți dumnezeii.” Iar Proorocii fac această alăturare nu neștiind covîrșirea deosebirii, ci aducînd învățătură măsurată cu neputința necredincioșilor.

7 Dumnezeu, Cel ce Se proslăvește în sfatul Sfinților, mare și înfricoșat este peste toți cei de prin prejurul Lui.

Fiindcă i-a pomenit pe cei ce nu sînt dumnezei, adevăratul Dumnezeu nefiind știut și cunoscut de păgîni, după cuviință i-a adus în mijloc pe Sfinți, de care Se laudă Dumnezeu, căroră le este și înfricoșat, ca cei ce se învecinează (adică sînt aproape) cu Dînsul și cunosc negrăita Lui putere. Iar „sfat al Sfinților” a numit aici adunarea Sfinților.

8 Doamne Dumnezeul Puterilor, cine este asemenea Ție? Puternic ești, Doamne, și adevărul Tău - împrejurul Tău.

Adeseori pomenesc de adevăr, dorind să vadă nemîntirea făgăduințelor, și zic către Dînsul: O Stăpîne! – cine din cei ce sînt poate să se potrivească cu Tine? Ești Domn și Dumnezeu al Puterilor, așadar ai putere împreună-alergătoare cu voirea, toate fiind la Tine adevărate și întemeiate. Apoi, povestesc și semnele puterii Lui:

9 Tu stăpînești puterea mării, și pornirea valurilor ei Tu o potolești.

10 Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mîndru, întru brațul puterii Tale ai risipit pe vrăjmașii Tăi.

Tu – zice – ești al tuturor Ziditor și Stăpîn, și lesne-Ți este Ție să ridici și să tulburi marea, și liniștită să o faci. Și, pomenind marea, le pomenește și pe cele ce s-au făcut întru dînsa: că „trufaș” îl numește pe Faraon, și „vrăjmași” pe Egipteni, pe care i-a înecat în mare, și a mîntuit norodul Său. Totodată, mai-nainte grăiește și pieirea trufiei dracilor: că și pe aceștia, împreună cu oastea lor cea rea, îi pierde întru Preasfîntul Botez, precum acolo prin Moisi, așa aici prin preot.

11 Ale Tale sînt cerurile și al Tău este pămîntul, lumea și plinirea ei Tu o ai întemeiat.

Tu ești Făcător și Ziditor nu numai al mării, ci și al pămîntului tot și al celor ce sînt mai presus de ceruri, că al Tău lucru este nu numai cerul văzut, ci și cel mai înalt și mai presus decît acesta.

12 Miazănoaptea și marea Tu o ai zidit.

Iar Teodotion, așa: „Tu ai zidit crivățul și austrul.” Iar pe austru îl numește „mare” fiindcă el tulbură mai mult albia și fundul ei. Și zice: Vînturile și înseși porțile lumii ale Tale zidiri sînt. Și nu așa prost a pomenit aceste două părți, că în partea despre miazăzi a Ierusalimului sînt Egiptenii, iar în cea despre crivăț Asirienii; și, de vreme ce le dăruise lor slobozenia surpînd semeția aceloră, zic acum: Lesne-Ți este Ție a pierde și pe Babilonieni ca pe aceia. Care lucru făcîndu-se,

Taborul și Ermonul întru numele Tău se vor bucura.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Și prin ei a arătat tot pământul făgăduinței, căci aceștia sînt munții aceluia pământ. Iar acest grai: „se vor bucura”, Achila l-a zis: „vor lăuda”, iar Simmah: „vor binecuvînta”. Însă nu a zis că vor face acest lucru munții, ci oamenii ce locuiesc în munții aceștia sau pe lîngă ei.

13 Brațul Tău este cu putere,

Osebirea Ta este ca să le lucrezi pe toate cu putere. Pentru că „brațul” însemnează lucrarea, iar „puterea” - vîrtutea. Că și Achila, în loc de: „putere”, a pus: „vîrtute”.

să se întărească mîna Ta, înalță-se dreapta Ta!

Iar Simmah, așa: „Nebiruită este mîna Ta, înaltă este dreapta Ta.” De multe ori am zis că prin „mînă” arată lucrarea, iar prin „dreaptă” - lucrarea cea bună. Deci le-a pomenit pe amîndouă, avînd trebuință de îndoită lucrare: pentru că doresc să-i vadă surpați pe războinici și să dobîndească mîntuirea, și de aceea numesc mîna: „nebiruită”, și dreapta: „înaltă”, ca pe ceea ce poate să-i muncească pe aceia, iar pe aceștia să-i slobozească. Și arată aceasta și prin cele adăugate:

14 Dreptatea și judecata sînt gătirea scaunului Tău, mila și adevărul vor merge înaintea feței Tale.

Că, cerînd să judece Dumnezeu între dînșii și Babilonieni, se roagă să scoată dreaptă hotărîre asupra acelor, iar lor să le dăruiască mila, arătînd astfel adevărul făgăduinței. Pentru aceasta a zis că scaunul Lui de judecată se împodobește cu dreptatea și cu judecata. Iar mila și adevărul călătorească înaintea lui Dumnezeu fiindcă făgăduința s-a făcut cu multe neamuri mai-nainte.

15 Fericit este norodul care știe strigarea.

„Strigare”, precum de multe ori am zis, este glas al celor ce au biruit. Deci, de vreme ce se făcuseră robiți, îi fericesc pe biruitori. Însă cuvîntul mai-nainte vestește și norodul ce în tot pământul și marea aduce lui Dumnezeu tainica strigare și cîntă lauda de biruință. Și cu această înțelegere împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

Doamne, întru lumina feței Tale vor merge,

16 și întru numele Tău se vor bucura toată ziua și întru dreptatea Ta se vor înălța.

Strigă și cîntă asupra vrăjmașilor cîntare de biruință, și Ție, Făcătorului de biruință, Îți aduc lauda de biruință cei ce se strălucesc cu arătarea Ta, și primesc de la Tine lumina prin baia nașterii de a doua oară, și dobîndesc totdeauna veselie, și isprăvesc dreptatea cea legiuită și de aici se fac înalți și străluciți.

17 Că lauda puterii lor Tu ești,

Zice: Se fălesc pentru puterea Ta, că de la Tine au primit-o pe aceasta.

și întru dreptatea Ta se va înălța cornul nostru.

Încă și noi - zice - avem nădejdea aceasta și așteptăm al Tău ajutor, prin acesta înălțîndu-ne deasupra vrăjmașilor. Căci „corn” a numit tăria și stăpînirea, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care le folosesc pe acestea împotriva celor ce vin asupra-le.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

18 Că a Domnului este sprijinirea și a Sfântului lui Israil, Împăratul nostru.

Și cu această nădejde ne vom hrăni, pe Tine avîndu-Te Împărat și sub a Ta purtare de grijă fiind.

19 Atunci ai grăit în vedenie fiilor Tăi

Iar Simmah, așa: „Atunci ai grăit prin vedenie fiilor Tăi.” Și zice: Știm făgăduințele Tale făcute prin Prooroci - că de aceștia a zis că privesc și văd¹⁹⁸.

și ai zis: Pus-am ajutor întru cel tare, înălțat-am pe cel ales din norodul Meu.

20 Aflat-am pe David robul Meu, cu untdelemnul sfînt al Meu l-am uns pe dînsul.

Zice: Mărturisindu-l slugă a Ta și aflîndu-l puternic întru isprăvile faptei bune, Tu l-ai învrednicit pe David de al Tău ajutor, și l-ai ales, și l-ai uns și l-ai hirotonisit împărat.

21 Pentru că mîna Mea va ajuta lui și brațui Meu îl va întări pe dînsul,

Și ai zis că îi vei da lui tărie și îl vei împărtăși de purtarea Ta de grijă.

22 nu va folosi vrăjmașul întru dînsul, și fiul fărădelegii nu va adăuga a-i face lui rău.

Și Te-ai făgăduit că vei arăta deșarte năpădirile vrăjmașilor lui, și că-l vei înălța deasupra celor ce se ispitesc a-l vătăma.

23 Și voi tăia de la fața lui pe vrăjmașii lui, și pe cei ce îl urăsc pe dînsul îi voi înfrînge.

24 Și adevărul Meu și mila Mea - cu dînsul, și întru numele Meu se va înălța cornul lui.

Și Te-ai făgăduit că vei pierde pe vrăjmașii lui, și că-i vei dăruia lui a Ta iubire de oameni întemeiată și că îl vei face strălucit și vestit.

25 Și voi pune în mare mîna lui, și în rîuri dreapta lui.

Și îi voi da lui - zice - stăpînirea mării și a uscatului. Pentru că prin „rîuri” a arătat uscatul.

26 El pe Mine Mă va chema: Tatăl Meu ești Tu, Dumnezeuul Meu și sprijinitorul mîntuirii Mele.

Tată - ca purtător de grijă adică, iar Dumnezeu - ca Ziditor. De aici, proorocia cuvîntului face mutare: că, după ce a zis de David și de cele făcute de David, s-a mutat către altă față, graiurile acestea potrivindu-se mai mult lui Hristos, cînd zicea: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta!”, și cînd zicea El iarăși Apostolilor: „Mă duc către Tatăl Meu și Dumnezeuul Meu și al vostru.”

27 Și Eu întîi-născut voi pune pe El, înalt mai mult decît împărații pămîntului.

Iar acestea nu au dobîndit împlinire nici în vremea lui David, nici întru a mult-vestitului Solomon. Că nici Solomon, nici David n-a stăpînit marea, nici „întîi-născut al lui Dumnezeu” nu s-a numit, nici nu a luat stăpînirea tuturor împăraților. Că așa a tălmăcit și Achila: „înalt înaintea împăraților pămîntului”, și Simmah: „prea-deasupra

198 Insuflați de darul Preasfîntului Duh, ei văd cele ce au fost, sînt și vor fi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

tuturor împăraților pământului”. Iar dacă nici lui David, nici lui Solomon nu i se potrivesc graiurile acestea, și făgăduința lui Dumnezeu este nemincinoasă, atunci sînt orbi ludeii, că nu voiesc să se închine Celui ce S-a născut după trup din David, Care are și stăpînirea pământului, și a mării, și este mai înalt decît toți împărații, pe unii avîndu-i închinători de voie, iar celor ce îndrăznesc a-l grăi împotriva vădîndu-le neputința: căci, chiar de ar întrebuiința nenumărate măiestrii, tot nu pot birui legile puse de Dînsul.

Iar „întîi-născut” Îl numește pe Dînsul și Fericitul Pavel: „Ca să fie El întîi-născut între mulți frați, întîi-născut din morți și întîi-născut mai-nainte de toată zidirea.” Încă și Însuși Stăpînul a zis Mariei după Înviere: „Mergînd, spune fraților Mei că merg către Tatăl Meu și Tatăl vostru, și Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru.” Că - precum este Unul-născut ca Dumnezeu, că singur din Tatăl S-a născut; și întîi-născut, ca om, căci, ca om, are frați pe cei credincioși - așa, ca Dumnezeu, Îl numește pe Dumnezeu „Tată al Său”, iar ca om Îl numește „Dumnezeu al Său”. Sau, și într-alt fel: precum, ca Dumnezeu, este Unul-născut - că singur din Tatăl S-a născut mai-nainte de toți vecii, fără de curgere, fără de mijlocire, ca o înțelepciune, și putere și Cuvînt enipostatic¹⁹⁹ - tot așa, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat întîi-născut și din Fecioară, precum știe doar El. Că din veac nu s-a auzit că vreo fecioară, născînd, a rămas fecioară, fără numai Preasfînta Maria, încăpîndu-L și născîndu-L pe Cel neîncăput. Și e întîi-născut între cei morți, căci, cînd a primit pentru noi moarte de bună voie, El singur S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pământului, ca să învie pe Sfinții cei adormiți din veac. Deci la Dînsul a primit sfîrșit proorocia, și mărturisesc acest lucru și cele adăugate:

28 În veac voi păzi Lui mila Mea, și așezămîntul Meu credinciosului.

Iar „așezămîntul” este acela pe care l-a așezat Dumnezeu-Tatăl cu părinții lor, cînd le-a făgăduit că va ridica din sămînța lor pe Domnul, după cum am zis.

29 Și voi pune în veacul veacului sămînța Lui, și scaunul Lui ca zilele cerului.

„Sămînța a Lui” sînt ucenicii darului și împărăția pe care El a dăruit-o lor, pentru care Însuși Domnul a zis către cei ce au crezut întru Dînsul: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!”

Deci să arate ludeii că scaunul cel împărătesc al lui David, pe care Dumnezeu S-a făgăduit că îl va păzi în veac, a ajuns și a ținut pînă în ziua de astăzi! Să arate încă și sămînța aceluia împodobită cu împărăția! Iar dacă nu pot să dovedească nici una dintre acestea, mai ales că sînt foarte fără de rușine, atunci lipsește din două una: ori să numească mincinoasă făgăduința lui Dumnezeu, ori să primească mărturia lucrurilor, mărturisind adevărată făgăduința: pentru că Hristos, Cel ce a răsărit din David după trup, a șezut de-a dreapta mării întru cele înalte, făcîndu-Se cu atît mai bun decît Îngerii, cu cît a moștenit nume mai deosebit și mai înalt decît dînșii. Căci căruia din Îngeri i-a zis Dumnezeu-Tatăl vreodată: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut”? Pentru aceasta a zis și Fericitul David: „Șezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.” Deci Stăpînul Hristos, sămînța lui

¹⁹⁹ „Întru-ipostas” - cuvîntul arată că Dumnezeu-Cuvîntul întrupat nu e alcătuit din două persoane, precum ziceau oarecarieretici, ci că firea omenească este întru ipostasul dumnezeiesc.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

David, a rămas în veac, și scaunul Lui are rămînerea de-a pururea. Așa a proorocit și Fericitul Isaia: căci - după ce a zis: „Prunc S-a născut nouă, Fiul, și S-a dat nouă, a Căruia stăpînire este peste umărul Lui” - ca să nu socotească cineva că Pruncul este doar om, iar nu Dumnezeu, prin cele de aici înainte a arătat mai descoperit, zicînd: „Și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie”; și, după puțin, a adăugat: „Va împărăți pe scaunul și peste împărăția lui David, ca s-o îndrepteze pe dînsa de acum și pînă-n veac.” Așa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele pentru Stăpînul Hristos, cuvîntul povestește și pentru împărații ce aveau să se facă între timp:

30 Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea și după judecățile Mele nu vor umbla,
31 dacă dreptățile Mele vor spurca și poruncile mele nu le vor păzi,
32 cerceta-voi cu toiag fărădelegile lor și cu bătai strîmbătățile lor,
33 iar mila Mea nu o voi risipi de la dînsul, nici nu voi face strîmbătate întru adevărul Meu,

Zice; Măcar de vor și lucra nenumărate nelegiuiri cei ce se trag din neamul lui David, îi voi supune pe dînșii sub pedepse, dar voi păzi întemeiată făgăduința Mea către David: căci „mila Mea nu o voi risipi de la dînsul - adică de la David - nici nu voi face nedreptate întru adevărul Meu”. Iar acest grai: „nu voi face strîmbătate”, Simmah l-a zis: „nu-l voi trece, nu-l voi călca”, și Achila: „nu-l voi face mincinos, nici voi face nedreptate”, în loc de: Nu-l voi trece alătura, nici nu voi face mincinoasă făgăduința Mea.

34 nici nu voi spurca așezămîntul Meu, și cele ce ies prin buzele Mele nu le voi lepăda.

Nu voi face mincinoase făgăduințele Mele, nu voi trece alături tocmelile, ci voi arăta adevărul făgăduințelor, cînd Fiul Meu, Cel împreună cu Mine fără de început și împreună-vecuitor, Se va întrupa din David. Că acest lucru zice prin cele de aici înainte:

35 O dată m-am jurat întru cel sfînt al Meu, au minți-voi lui David?

Că, făcînd întemeiată făgăduința către dînsul, voi pune sfîrșit acesteia. Pentru că acest grai: „M-am jurat”, l-a pus pentru adevăritate, cei ce făgăduiesc obișnuind a întări făgăduințele cu jurămînt.

36 Sămînța Lui în veac va rămîne, și scaunul Lui ca soarele înaintea Mea,

37 și ca luna săvîrșită în veac. Și Martorul credincios e în cer.

În loc de „martor”, Simmah a pus: „cel ce mărturisește”. Fericitul David a proorocit pentru Stăpînul Hristos și în Psalmul 71: „Mai-nainte de soare rămîne numele Lui, și va rămîne cu soarele, și mai-nainte de luna neamului neamurilor.” Că, de vreme ce soarele face să se măsoare vremea răsărind și apunînd, nopți și zi făcînd, prin soare a voit să arate neîncetarea scaunului. Și S-a făgăduit că în veac va păzi „sămînța”, iar „sămînță” a Dumnezeu-Cuvîntului sînt toți cei ce au crezut întru Dînsul. Iar Cel ce le făgăduiește și le mărturisește pe acestea este în ceruri și rostește cuvinte adevărate și credincioase, ca Cel ce singur este nemincinos.

Așa, după ce au povestit făgăduințele făcute către David, tînguiesc primejdiile ce s-au întîmplat lor:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

38 Iar Tu ai lepădat, și ai defăimat, zăbovit-ai pe unsul Tău,
39 surpat-ai așezămîntul robului Tău,

Iar Simmah, așa: „Iar Tu l-ai aruncat și l-ai netrebnicit, mîniatu-Te-ai asupra unsului Tău, întru blestem ai dat așezămîntul robului Tău.” Iar Tu, Cel ce însuși Te-ai făgăduit că le vei da pe acelea, ai lepădat pe strănepoții lui David, și i-ai arătat netrebnici, și în robie i-ai vîndut, și împărăția acestuia (a lui David) ai încetat-o și tocmelile făcute cu robul Tău le-ai risipit. Că „uns” îl numește aici pe împărat, și doi strănepoți ai lui David s-au dus robiți: Iehonia și Sedechia, la aceștia încetînd împărăția lui David. Că Zorobabel, cel ce a stăpînit după întoarcerea din robie, era demagog (adică povățuitor de norod), iar nu împărat.

spurcat-ai în pămînt sfințenia lui.

„Sfințenie” numește Biserica, pe care voia să o zidească David, dar a zidit-o Solomon, după David. Aceasta zice că s-a spurcat de năvălirea Babilonienilor și s-a făcut asemenea cu iarba ce înflorește: că, după ce s-a surpat, s-a prefăcut în țărînă, era asemenea cu țelina²⁰⁰.

40 Surpat-ai toate gardurile lui²⁰¹,

De toată întemeierea l-ai dezgolit pe dînsul.

pus-ai țăriilor lui frică.

Pentru că, bizuindu-se pe ogrăzile cetăților de demult, a căzut din bizuire și este înfășurat cu frica.

41 Jefuitu-l-au pe el toți cei ce treceau pe cale,

Moavitenii, și Amonitenii, cei de altă seminție, Idumeii și Sirienii, Asirienii, Babilonienii.

făcutu-s-a ocară vecinilor săi.

De rîs și de ocară s-au făcut megieșilor celor de prin prejurul hotarului lor.

42 Înălțat-ai dreapta celor ce îl necăjesc pe dînsul,

Pe neprietenii lui i-ai arătat mai tari decît dînsul.

veselit-ai pe toți vrăjmașii lui.

L-ai făcut de batjocură vrăjmașilor lui.

43 Întors-ai ajutorul sabiei lui, și nu l-ai apărat pe el în război.

Netrebnice i s-au făcut lui armele după ce s-a dezgolit de a Ta purtare de grijă.

44 Stricatu-l-ai din curățenia lui,

Iar Simmah, așa: „Încetat-ai curățirea lui.” Că nu poate să se mai curățească cu stropirile împrejur, robit fiind și petrecînd departe de Biserica Ta.

scaunul lui în pămînt l-ai surpat.

²⁰⁰ pămînt întelenit

²⁰¹ ale lui Israil

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Ai stricat de tot împărăția lui.

45 Micșorat-ai zilele vremii lui,

*Măcar că îi făgăduiseși că în veac îi vei păzi împărăția, întru puțină vreme pe aceasta ai hotărât-o*²⁰².

vărsat-ai peste dînșii rușine.

De ocară s-au făcut, și s-au umplut de rușine: că Sedechia, după ce i s-au scos ochii, s-a rînduit să robească la moară tot restul vieții lui; iar Iehonia robea și el și toate îi erau pline de rușine și de ocară. Așa, după ce a povestit primejdiile, proorocescul cuvînt le poruncește să se jeluiască și să se roage:

46 Pînă cînd, Doamne, Te întorci? Pînă în sfîrșit se va aprinde ca focul urgia Ta?

Iar Simmah așa: „Pînă cînd, Doamne, Te vei ascunde? Pînă în sfîrșit va arde ca focul mînia Ta?” Zice: Pînă cînd - o Stăpîne! - nu voiești să vezi chinurile noastre, nici să Te arăți și să dezlegi primejdiile noastre? - ci ca focul aprinzi urgia Ta prin pomenirea păcatelor noastre.

47 Adu-Ți aminte care e statul meu,

Făcător și Ziditor ești și cunoști măsurile puterii mele.

au doară în deșert ai zidit pe toți fiii oamenilor?

Nu în deșert, nici în zadar i-ai zidit pe oameni, ci înaintea zidirii a povățuit bunătatea, că doar din bunătate ne-ai zidit. Deci să nu ne treci cu vederea pe noi, cei împresurați de atîtea rele.

48 Cine este omul care va fi viu, și nu va vedea moarte și va izbăvi sufletul său din mîna iadului?

Sfîrșitul fiecărui om este moartea, că a birui noi moartea este din cele cu neputință. Deci celor vii tinde-le iubirea Ta de oameni! Apoi, îi aduce iarăși aminte de făgăduințe:

49 Unde sînt, Doamne, milele Tale cele de demult, cu care Te-ai jurat lui David întru adevărul Tău?

Și bine aduce mărturia adevărului pretutindeni, deșteptînd pe făgăduitor spre adevărarea făgăduințelor. Încă și începutul Psalmului de la milă l-a închipuit, și la sfîrșit pomenește iarăși mila, că de aceasta aveau trebuință mai vîrtos.

50 Adu-Ți aminte, Doamne, de ocara robilor Tăi, pe care am ținut-o în sînul meu de la multe neamuri,

Iar Simmah, așa: „și am purtat-o în sînul meu, a prea-multor neamuri.” Să nu mă treci cu vederea - zice - ocărit fiind nu de un neam, ci de nenumărate. Că nu numai Asirienii și Babilonienii mă batjocoresc, ci și toți cei de prin prejur, care au avut de-a pururea vrăjmășie către mine. Și nu numai că se bucură de mine, dar și împotriva Ta îmi pornesc limba și grăiesc cuvinte hulitoare, robia mea socotind-o neputință a Ta. Că aceasta a arătat prin cele ce urmează:

²⁰² Să scurteze zilele vieții lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

51 cu care au ocărit vrăjmașii Tăi, Doamne, cu care au ocărit schimbarea Unsului Tău.

Iar Simmah și Teodotion, așa: „au ocărit urmele Unsului Tău.” Iar „urme ale Unsului” i-a numit pe împărații prin care a călătorit cuvântul ce vestea împărăția lui Hristos. Iar Cei 70 i-au numit pe dinșii „schimbare”, ca pe cei ce s-au făcut strămoși ai Lui după trup și ca întru un întineric îndreptau împărăția. Deci: Pentru Hristosul Tău, ale Căruia urme și schimbare sînt aceștia, încetează, Stăpîne, ocările noastre!

52 Bine este cuvîntat Domnul în veac, fie, fie!

A nădejzii celei bune este cîntarea de laudă, și cei ce au crezut că vor primi cererile au adus lui Dumnezeu lauda aceasta. Și aceeași înțelegere o arată și Achila, mai cu de-amănuntul tălmăcindu-l pe acest „fie, fie” (amin, amin), că a zis: „adevărat și încredințat”, în loc de: Adevărat ești și foarte adevărat, deci bine ești cuvîntat în veci, că Îți întărești și Îți adeverezi prin lucruri făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 89

Rugăciunea lui Moisi, omul lui Dumnezeu.

Unii din scriitori au zis că rugăciunea aceasta ar fi făcut-o marele Moisi, iar alții că scriitorul ei e Fericitul David, care a alăturat-o dumnezeiescului Moisi. Și cu adevărat și Psalmul de față s-a scris de Fericitul David, după cum și ceilalți toți. Și are îndoită proorocie, că mai-nainte vestește nu numai primejdiile ludeilor, ci ne învață și stricăciunea și curgerea întregii firi omenești. Mai-nainte zice încă și schimbarea în bine și a acestora, și a acelora.

Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam și în neam.

Că scăparea ludeilor s-a făcut nu numai în Egipt, ci și în pustie, și în vremea lui Iisus Navi, și în vremea lui Ghedeon, și a lui Barac, și a lui Eftae, și a lui Samson, și a lui Samuil și a lui David. Și, prin Proorocii Săi, Dumnezeu tuturor i-a învrednicit pe dinșii de toată purtarea de grijă, iar cînd aveau împărați i-a împărțășit de tot ajutorul.

Și toți oamenii rostesc cuvintele acestea, aducînd aminte lui Dumnezeu feluritele faceri de bine: cum l-a mutat pe Enoh; cum, cînd toți îmbrățișaseră viața cea fierească, l-a păzit pe dumnezeiescul Noe să fie scînteie a neamului omenesc²⁰³; cum, după ce l-a ales pe Patriarhul Avraam, printr-însul le-a făgăduit tuturor neamurilor blagoslovenia. Că nu e după cum îndrăznesc să zică oarecari din cei necredincioși, că Domnul tuturor a venit spre facerea de bine a neamurilor din căință²⁰⁴, ci El a purtat grijă pentru toți oamenii de-a pururea, mai-nainte de necuprinșa Lui înomenire. Și proorocia ne-a învățat să zicem aceasta: „Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam și în neam”, că de-a pururea am dobîndit nădejdea cea către Tine, Stăpîne!

²⁰³ Dumnezeu a vrut mai întîi să stingă de tot omenirea, pentru covîrșirea răutății ei. Dacă nu a făcut-o, asta se datorează dreptului Noe, prin care Ziditorul a toate a pus încă o dată început neamului omenesc.

²⁰⁴ Din părere de rău, din „remușcare” pentru că ar fi lipsit omenirea de ajutor și îndrumare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

2 Mai-nainte de a se face munții și de a se zidi pământul și lumea, din veac și pînă în veac Tu ești.

Că ești mai înainte decît toate cele făcute: și decît munții, și decît pământul, și decît toată lumea. Că veșnic ești și fără de început și sfîrșit, nefiind hotărît împrejur cu nici o margine - pentru că acest „Tu ești” se cuvine să se împreune și să se înjuge cu „mai-nainte de a se face munții”.

3 Să nu întorci pe om întru smerenie!

Deci Te rog pe Tine, Cel ce ești de-a pururea vecuitor, Cel veșnic, Cel ce Te-ai făcut scăpare nouă de-a pururea, să nu ne treci cu vederea cu totul pe noi, care sîntem împresurați cu atîtea rele. Că - de vreme ce El a hotărît asupra lui Adam sudori și osteneli, zicînd: „Întru sudoarea feței tale vei mîncă pîinea ta, pînă cînd te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei duce” - pentru aceasta proorocescul cuvînt potrivit ne învață a ne ruga să nu ne întoarcem nicidecum întru smerenie și întru ticăloșia cea însortită nouă. Încă și ludeii, fiind siliți a robi, aduc rugăciunea aceasta, tînguind prădarea și robia.

Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!

Iar Achila, așa: „Și vei zice: Să vă întoarceți, fiii oamenilor!” Nu în zadar - zice - ne rugăm, ci știind arătat că vei primi rugăciunile noastre și vei face nouă schimbare a relor acestea de față, sfătuindu-ne să ne întoarcem și să părăsim răutatea de mai-nainte.

4 Că o mie de ani - înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua cea de ieri care a trecut și ca straja în noapte.

Înțelegerea graiurilor este împletită, că a împreunat acest stih cu al doilea dinainte, vrînd să zică așa: „Să nu întorci pe om întru smerenie, că o mie de ani - înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut și ca straja în noapte”; iar acest „Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!” este adăugat cu vîrîre în mijloc (adică parentezi²⁰⁵). Și zice că viața oamenilor este puțină și dureroasă foarte, iar la Tine, Cel de-a pururea vecuitor și veșnic, și numărul cel de o mie de ani se aseamănă cu o zi, iar mai vîrtos cu cea mai mică parte a nopții. Că „strajă de noapte” a numit a patra parte a nopții, cei ce li se încredința a străjui despărțind-o pe aceasta în patru. Și întru a patra strajă a venit și Domnul către Apostoli.

5 Nimicnicie vor fi socotiți anii lor.

Zice: Întru prea-îndelungată vreme i-ai înjugat pe dînșii cu ticăloșia aceasta. Și însemnează lepădarea ludeilor de după Patima Mîntuitorului nostru și lipsirea de dumnezeiasca Pronie, zicînd că nu va fi după puțină vreme, ci după multă.

Dimineața ca iarba va trece.

6 Dimineața va înflori și va trece, seara va cădea, învîrtoșă-se-va și se va usca.

Că ludeii - după ce s-au învrednicit de dumnezeiasca grijire, și au înflorit, și au odrăslit și au dobîndit multă strălucire - nevrînd a-i da rod copt lucrătorului de pămînt,

²⁰⁵ „Adăugare”, din elinescul „parathesis”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ci învîrtoșînd inima, s-au uscat îndată desăvîrșit, fiindcă nu s-au mai împărtășit de adăparea mai dinainte. Iar „dimineață” numește începutul grijirii ludeilor, iar „seară” încetarea dumnezeieștii purtări de grijă, de care s-au dezgolit după Cruce, că împotriva lui Dumnezeu și Mîntuitorului au ridicat Crucea. Și acest lucru îl zice prin cele de aici înainte:

7 Că am lipsit întru urgia Ta, și întru mînia Ta ne-am tulburat.

Acestea sînt potrivite atît ludeilor, cît și tuturor oamenilor: pentru că și firea oamenilor, plătind osînde pentru nelegiuire, s-a supus sub primejdii și se împresoară cu întreite valuri de multe feluri; și ludeii, pentru răutate, au căzut din socoteala cea slobodă, precum mulți dintre oameni și-au săpat loru-și groapă prin necredință, că zice: „Groapă au săpat și au deschis, și vor cădea în groapa pe care au făcut-o.”

8 Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta, veacul nostru - întru luminarea feței Tale.

Iar Simmah, așa: „Pus-ai fărădelegile noastre împotriva Ta, ca lenevirile noastre să se arate feței Tale.” Și zice: Ne-ai dat pe noi la aceste pedepse după ce ai văzut că ne-am lenevit de legile Tale și am ales să trăim întru nelegiuire.

9 Că toate zilele noastre au lipsit, și întru urgia Ta ne-am stins.

Păcatul - zice - a pornit asupra noastră urgia, și urgia a adus asupra-ne pedeapsa, și pedeapsa a pus asupra-ne chinuri, că întru chinuri am săvîrșit puțină noastră viață.

10 Anii noștri ca pînza de păianjen s-au socotit.

Zice: Firea noastră omenească nu are nimic întemeiat, nici statornic, ci se rupe ca pînza păianjenului de lesne.

Zilele anilor noștri întru dînșii - șaptezeci de ani, iar de vor fi în putere, optzeci de ani, și ce este mai mult decît aceștia - osteneală și durere.

Sînt însă care trăiesc și mai mult decît vremea zisă, dar aceea se întîmplă la puțini, iar aici ne învață rînduiala de obște, care stăpînește de mai multe ori. Că, precum nu i-a pomenit pe cei ce au primit sfîrșitul mai-nainte de vreme, așa a lăsat nepomenită și viața cea lungă a celor foarte bătrîni. Și se aseamănă acestea cu cele zise de Patriarhul Iacov: „Zilele mele sînt puține și rele, nu au ajuns la zilele părinților mei.” Zice: Însă și vremea aceasta puțină este dureroasă și plină de osteneli. Precum și celor robiți din Ierusalim le-a fost prea-dureroasă și foarte chinuită vremea de șaptezeci de ani întru care au slujit celor ce-i robiseră.

Că a venit blîndețe peste noi, și ne vom pedepsi.

Că iată cu cîte rele sîntem impresurați pentru puțină Ta urgie - că „blîndețe” venită peste dînșii, a numit pedeapsa cea măsurată.

11 Cine cunoaște puterea urgiei Tale și, din frica Ta, mînia Ta?

Iar Simmah, așa: „Cine știe tăria mîniei Tale și, după frica Ta, urgia Ta?” Zice: Dacă mînierea Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Și cuvîntul însemnează munca cea veșnică.

12 Să o socotească dreapta Ta, așa o fă cunoscută mie, și pe cei ferecați în obezi -

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cu inima întru înțelepciune.

Te rog - zice - să dobîndesc a Ta facere de bine, și să număr și să povestesc darurile dreptei Tale, și să urmez pe cei înțelepți de darul Tău, care îi povățuiesc pe alții către a Ta cunoștință.

13 Întoarce-Te, Doamne, pînă cînd? Și Te umilește spre robii Tăi!

O Stăpîne! - să nu ne treci cu vederea mai multă vreme pe noi, care sîntem chinuiți, ci primește-ne rugăciunea și învrednicește-i pe robii Tăi de iubirea Ta de oameni.

14 Umplutu-ne-am dimineața de mila Ta, și ne-am bucurat și ne-am veselit întru toate zilele noastre.

Timpul s-a schimbat la Cei 70, că Achila și ceilalți au zis așa: „Umple-ne pe noi dimineața de mila Ta, și vom lăuda și ne vom veseli întru toate zilele noastre.” „Dimineață” numește schimbarea primejdiilor. Și se roagă să se risipească acel întuneric, și să le răsără lor lumina nu pentru a lor bunătate, ci pentru dumnezeiasca milă. Că - zice - dacă va fi acest lucru, de toată veselia și dulceața săturîndu-ne, Îți vom aduce cîntarea de laudă cea cuviincioasă.

15 Veselitu-ne-am pentru zilele întru care ne-ai smerit pe noi, pentru anii în care am văzut rele.

Și aici, de asemenea, s-a schimbat timpul, că Simmah și ceilalți au zis: „veselește-ne pe noi”. Dă-ne - zice - inimă bună în locul mîhnirii și dăruiește-ne schimbarea relei-norociri ce zace asupra noastră.

16 Și caută spre robii Tăi și spre lucrurile Tale

Și de aici este arătat că nu le-a proorocit pe acestea ca pe niște făcute, ci ca pe unele ce aveau să fie, că nu a zis: „căutat-ai spre robii Tăi și spre lucrurile Tale”. Și zice: Noi sîntem ale Tale făpturi și robi ai stăpînirii Tale, și pentru aceea ne rugăm să dobîndim a Ta purtare de grijă.

și povățuiește pe fiii lor.

Adică pe ai robilor Tăi. Că cei ce aduc rugăciune în Babilon se roagă lui Dumnezeu să-i întoarcă pe fiii robilor Lui născuți acolo, iar firea omenească Îl roagă să-i povățuiască spre adevăr pe oamenii ce aveau să se afle întru arătarea Mîntuitorului nostru.

17 Și fie strălucirea Domnului Dumnezeuului nostru peste noi,

„Strălucire” numește înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, care ne-a arătat străluciți și luminați cu lumina cunoștinței de Dumnezeu. Că pentru lumina aceasta a zis Fiul Tunetului²⁰⁶: „Și lumina întru întuneric luminează.” Tot așa, după întoarcere, ludeii s-au făcut iarăși vestiți.

și lucrul mîinilor noastre îndreptează-l spre noi.

Bună este adăugirea lui „spre noi”, că al nostru este cîștigul dreptății, fiindcă

206 Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeu doar ajută îndrăgitorilor faptei bune și isprăvește lucrurile acesteia, iar semănătorii seceră rodul acestora. Căci El nu are nici o lipsă²⁰⁷, dar Se bucură de buna soartă și de buna-norocire a oamenilor, cînd ei se aduc pe sine-și jertfă Lui, după cum ne învață Pavel: „Și vă rog pe voi, prin îndurările lui Dumnezeu, să puneți înaintea trupurilor voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică pe slujba cea cuvîntătoare a voastră. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 90

Lauda cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta este nescris deasupra, dar înțelegem că ne învață nebiruirea nădejzii spre Dumnezeu. Că Fericitul David, văzînd de departe cu ochi duhovnicești cele pentru Fericitul Iezechia - cum, nădăjduind spre Dumnezeu, el a stricat oastea Asirienilor - a zis Psalmul acesta învățîndu-i pe toți oamenii cîtă dobîndă de bunătăți au a nădăjdui spre Dumnezeu; pe care, povățuindu-se prin cîntarea aceasta, fiecare se roagă a o dobîndi, întemeind a sa viață pe nădejdea către Mîntuitorul.

Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Preaînalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălășlui.

Cel ce - zice - se bizuie dumnezeieștii Pronii va dobîndi păzirea de la Dumnezeul cerului, și pe Acesta Îl va avea cetate tare și întemeiere nejefuită. Și cînd, purtînd pavăza aceasta a ajutorului dumnezeiesc, se va păzi nerănit, atunci va zice:

2 Zice-va lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu ești și scăparea mea, Dumnezeul meu, și voi nădăjdui spre Dînsul.

Că, avînd întemeiată nădejdea întru Dînsul, Îl va numi ocrotitor, și purtător de grijă și cetate nesurpată.

3 Că El te va izbăvi din cursa vînătorilor și de cuvîntul tulburător.

De aici dar, rostește cuvintele către însuși cel ce a crezut, și îi dă cutezare, zicînd că Dumnezeu îl va arăta pe dînsul mai înalt nu numai decît vrăjmașii cei vădiți, ci și decît bîntuitorii și decît cei care măiestresc pe ascuns năpădirea. Că prin „cursă” a arătat pîndirile cele ascunse, iar pe „cuvîntul tulburător” Simmah l-a zis: „cuvînt de defăimare”. Și unii ca aceștia sînt cei ce cos minciuni și clevetiri, însă prin nădejdea în Dumnezeu mulți s-au făcut mai înalți decît ei: așa a scăpat de cursele acestea marele Iosif, răbdînd clevetirea prea-curviei; așa a dobîndit ajutorul de sus minunata Susana. Și nu numai atunci, ci pînă în vremea de acum am auzit și am cunoscut că s-au mîntuit miriade²⁰⁸ nenumărate.

4 Cu spatele Său te va umbri pe tine, și sub aripile Lui vei nădăjdui.

Că Dumnezeu Se va face înainte-luptător al tău și te va acoperi de cel ce îți dă război. Și a pus acest stih din metafora celor ce stau în frunte la război și acoperă cu

²⁰⁷ Adică nu are nevoie de faptele bune săvîrșite de noi.

²⁰⁸ Zeci de mii, mulțime, cum am mai zis.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

spatele pe cei din urmă. Iar „aripi” numește lucrările purtării de grijă, și a pus cuvîntul folosind asemănarea păsărilor, pentru că și acelea îi acoperă pe pui cu aripile lor. Așa a numit Fericitul Moisi purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „I-a păzit pe dîșii – zice – ca lumina ochiului, cum își acoperă vulturul cuibul său și puii săi.” Așadar: Întinzîndu-și aripile, i-a primit pe dîșii și i-a ridicat pe umerii Săi. Aceasta a zis și Stăpînul către Ierusalim: „De cîte ori am voit să adun puii tăi, în ce chip găina își adună puii, și nu ați vrut.”

5 Cu armă te va înconjura adevărul Lui,

Fiindcă mai sus a pomenit cuvînt tulburător și mincinos, după cuviință a făgăduit aici că adevărul se va face într-armarea lui.

nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua,

6 de lucrul ce umblă întru întuneric, de întîmplare și de dracul cel de amiază.

Prin dumnezeiasca nădejde îi vei birui nu numai pe vrăjmașii cei simțiți, ci și pe cei gîndiți, și vei scăpa de pîndirile ce năvălesc asupra-ți noaptea și de năpădirile de fiecare zi ale vrăjmașilor. Și, avînd îndrăzneală, ca unul ce ești păzit de Dumnezeu, vei scăpa de grijă, și nici întru amiază te vei îngrija, ci vei fugi de pîndirile dracilor, dobîndind ajutorul cel de sus. Iar pe „drac de amiază”, l-a pus după socoteala celor mulți, și este cu puțință ca pînditorii și bîntuitorii oamenilor²⁰⁹, după ce aceștia au mîncat și s-au săturat²¹⁰, să alerge asupra lor ca spre un vînat gata și să-i biruiască cu lesnire pe cei lipsiți de purtarea de grijă de sus.

7 Cădea-va despre latura ta o mie, și zece mii de-a dreapta ta, și spre tine nu se vor apropia.

8 Însă cu ochii tăi vei căuta, și răsplătirea păcătoșilor vei vedea.

În loc de „latura ta”, Simmah și Achila au pus: „marginea ta”. Și zice că: De ar ieși mulțimi nenumărate din dreapta și din stînga ta, nu vei avea nici o vătămare, dar pe aceia îi vei vedea surpîndu-se de dumnezeiasca rană. Acest lucru s-a făcut și în vremea Iezechiei, că 18 miriade și 5 mii²¹¹ de Asirieni au fost omorîți fără unelte de război. Așa s-a întîmplat și în vremea lui Ghedeon, așa - în vremea lui Ionatan, și în vremea lui Iosafat și în vremea Proorocului Elisei.

9 Că - Tu, Doamne, nădejdea mea: Pe Cel Preaînalt ai pus scăpare ție.

Zice: Și vei dobîndi această purtare de grijă dacă vei nădăjdui spre Dumnezeu și Îl vei face scăpare pe Dînsul. Și lipsește alcătuirii cuvîntului acest „ai zis Tu, (Doamne, nădejdea mea)”, că aceasta este osebirea scripturii celei proorocești, iar mai mult a Psalmilor. Dar, cu toate acestea, urmarea face arătată noima cea îndoielnică: Fiindcă, de vreme ce nădăjduiești – zice - spre Dumnezeu, și pe Dînsul Îl chemi spre ajutor și de la Dînsul dobîndești purtarea de grijă:

10 Nu vor veni către tine rele, și bătaie nu se va apropia întru lăcașul tău,

Vei fi mai înalt decît năpădirile diavolești și nu vei primi vătămare de acolo. Așa a

209 dracii

210 Deci după ce s-au îngreunat și au prins a moțai.

211 185 000

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Îngrădit împrejur dumnezeiescul dar casa lui Iov, și martor este vrăjmașul, care strigă: „Au nu Tu i-ai îngădit împrejur cele din lăuntru și cele din afară ale casei lui?” Și, de vreme ce l-a slobozit și acela și-a arătat răutatea, și Dreptul Judecător l-a încununat pe purtătorul de biruință nevoitor.

11 că Îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească întru toate căile tale.

Aceasta a zis-o și în Psalmul 33: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și-i va izbăvi pe dînșii.” Am auzit încă și pe Patriarhul Iacov zicînd: „Îngerul ce m-a izbăvit pe mine din toate relele.” Și marele Avraam, încurajînd pe robul său, a zis: „Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, și vei lua muiere fiului meu, lui Isaac, de acolo.” Deci de pretutindeni ne învățăm că prin Înger îi păzește Dumnezeuul tuturor pe cei ce nădăjduiesc întru Dînsul.

12 Pe mîini te vor ridica, ca nu cîndva să împiedici de piatră piciorul tău.

Vei dobîndi de la dînșii toată purtarea de grijă, ca să nu ți se întîmple nici o mică vătămare de undeva. Pentru că, prin pomenirea pietrei, a arătat micimea vătămării. Iar acest „pe mîini te vor ridica” e în loc de: Te vor duce de mîină, te vor povățui, îți vor aduce tot felul de ajutor.

13 Vei călca pe aspidă și pe vasilisc, și vei încăleca peste leu și peste balaur.

Vrînd să arate stăpînirea asupra a tot felul de răutate, a pomenit fiarele cele preaputernice și prea-amare. Astfel, prin „leu” și „balaur” a însemnat tăria, că fiarele acestea sînt puternice foarte; iar prin „aspidă” și „vasilisc” a arătat răutatea cea desăvîrșită, că aceea sloboade în lăuntru venin purtător de moarte, iar acela vatămă și cu vederea²¹². Și totuși, mulți din cei ce au crezut lui Dumnezeu au biruit fiarele acestea: așa, minunatul Daniil a legat gurile leilor; așa, dumnezeiescul Pavel nu a fost vătămat de viperă; și, ca să zic în scurt, să alergăm înapoi către cele vechi: așa, Noe, petrecînd împreună cu fiarele, s-a păzit nevătămat; așa, nenumărați alții, îmbrățișînd viața cea pustnicească și viețuind cu fiarele împreună, au biruit vătămarea acestora prin nădejdea în Dumnezeu.

14 Că spre Mine a nădăjduit, și-l voi izbăvi pe el, acoperi-l-voi pe el, că a cunoscut numele Meu.

15 Striga-va către Mine, și îl voi auzi pe el.

Dumnezeul tuturor a zis acestea învățîndu-ne care este este rodul nădejzii, că zice: Fiind el îngădit cu nădejdea în Mine, îl voi izbăvi de pînditorii cei văzuți și nevăzuți. Pentru aceasta îl voi păzi pe dînsul, și-l voi acoperi, și, grăind el, îi voi auzi și-i voi primi rugăciunea.

Cu dînsul sînt în necaz,

Măcar de ar și cădea în vreo ispită, voi fi împreună cu dînsul și-i voi aduce îndestulata mîngîiere.

scoate-l-voi pe dînsul și îl voi proslăvi.

Și nu numai că îl voi slobozi pe dînsul de cele de scîrbă, ci îl voi și face vestit.

²¹² Se spune că dihania numită „vasilisc” are și privirea înveninată.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

16 Cu lungime de zile îl voi umple pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea.

Și îi voi dăruia lui să ajungă întru adînci bătrîneți, și mai-nainte îi voi arăta mîntuirea ce îl așteaptă în viața viitoare. Pe acestea le-a dobîndit și Fericitul Iezechia, și foarte mult se potrivește lui acest „Scoate-l-voi pe dînsul, și-l voi proslăvi pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea”: că, cerînd adăogire de viață, a primit 15 ani, iar din pierderea Asirienilor a cîștigat multă strălucire, Încă și toți cei ce nădăduiesc întru Dumnezeu vor dobîndi tot felul de bunătăți, după cum ne învață istoriile vechi și după cum mărturisesc cele văzute acum.

TÎLCUIREA PSALMULUI 91

Psalmul cîntării în ziua sîmbetei.

Sîmbăta legiuia nelucrare, dar nu pe toată, căci sporea mult lucrarea duhovnicească, porunca fiind să zăbovească întru rugăciuni și întru laude și să-l aducă îndoite jertfe lui Dumnezeu. Așadar Legea poruncea pentru sîmbătă încetarea de ostenelile trupești. Tot așa, fiindcă e slobodă de grijile acestea, și viața ce va să fie s-a numit după cuviință „odihnă”. Pentru aceasta strigă și Fericitul Pavel: „Să ne sîrguim a intra în odihna Lui!”, și iarăși: „Apoi, de lipsă este sîmbetirea norodului lui Dumnezeu.” Și - de vreme ce Psalmul mai-nainte grăiește cinstea dreptilor și pedeapsa nedreptilor, iar acestea se vor face întru încetarea aceea²¹³ - după cuviință a primit această scriere-deasupra.

Bine este a ne mărturisi Domnului și a cînta numelui Tău, Preaînalte,
2 a vesti de dimineață mila Ta și adevărul Tău în toată noaptea,

Zice: Folositor și cîștigător lucru este a Te lăuda noaptea și în fiecare zi pe Tine, Făcătorul de bine, și a povesti ale Tale faceri de bine, și iubirea de oameni ce o ai către noi și adevărul îndreptat asupra celor nedrepti. Că, folosind adevărul, îi muncești pe aceia după dreptate, iar pe noi, cei ce avem a Ta cunoștință, ne învrednicești de purtare de grijă.

3 în psaltire cu zece strune, cu cîntare din alăută.

Cu asemenea unelte de cîntare obișnuiau a cînta lui Dumnezeu. Deci zice că: Lovind întru organele legiuite și făcînd cîntarea de laudă a limbii, cu dreptate este a-Ți aduce Ție laudă de mulțumită.

4 Că m-ai veselit, Doamne, întru făptura Ta, și întru lucrurile mîinilor Tale mă voi bucura.

Că, văzînd zidirile Tale și negrăitele economii, mă bucur, și mă veselesc și, de dulceața sufletului, îmi pornesc limba spre cîntarea de laudă.

5 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, foarte s-au adîncit gîndurile Tale!

Iar Simmah, așa: „foarte adînci sînt gîndurile Tale”, iar Achila și Teodotion: „s-au

²¹³ a lucrării trupești

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

adîncit". Pentru că lucrurile Tale - zice - sînt mari și minunate (că pe acest „cît" l-a pus întinzător), iar înțelepciunea Ta are adînc neajuns, căci care minte este putincioasă să cerceteze pricinile Proniei Tale? Însă noi îi învățăm aceasta pe cei ce nu știu, iar cei lipsiți de minte și care au pierdut cuvîntarea nici nu voiesc a o ști, nici nu suferă a se învăța de la alții. Că acestea adaugă:

6 Bărbatul nebun nu va cunoaște, și cel nepriceput nu va pricepe acestea,

Pe acestea le-a zis cu deosebire: că cel ce bolește la minte și este lipsit de pricepere nu cunoaște nimic dintru acestea, dar nici nu voiește să audă ceva despre ele.

7 cînd au răsărit păcătoșii ca iarba și s-au ivit toți cei ce lucrează fărădelege, ca să piară în veacul veacului.

Pe acest „s-au ivit", Achila l-a zis: „au înflorit". așa încă și Simmah. Și zice: Cei fără de minte nu au voit să priceapă că lucrătorii nelegiurii s-au ivit din pămînt, și au înflorit asemenea ierbii și, după buna-norocire de acum, vor lua pieirea cea veșnică. Că, chemîndu-se doriți și fericiți pe sine-și, vor vedea degrabă al loru-și sfîrșit cel de trei ori ticălos.

8 Iar Tu prea-înalt ești în veac, Doamne.

9 Că, iată, vrăjmașii Tăi, Doamne, vor pieri, și se vor risipi toți cei ce lucrează fărădelegea.

Că aceia se vor veșteji și se vor strica asemenea ierbii, iar Tu ai stăpînirea asupra tuturor, ca Cel ce ești mai înalt decît toți, și supui sub pedepse pe cei ce sînt ținuți de nebunie.

10 Și se va înălța ca al inorogului cornul meu

Iar noi, cei ce avem a Ta cunoștință, văzînd pierzarea vrăjmașilor Tăi, ne vom făli întru Tine, ca cei ce ne-am izbăvit de înșelăciunea multor dumnezei și, primind arma Crucii ca un „corn" asupra patimilor și a dracilor, ne închinăm Ție, Celui ce ești Dumnezeu cu adevărat. Pentru că aici iarăși l-a adus în mijloc pe inorog, ca, printr-un singur corn, să arate un singur Dumnezeu: că, precum jivina aceea a luat de la fire un corn numai, așa și ucenicii bunei-credințe se închină doar unei Dumnezeiri.

și bătrînețele mele - în untdelemn gras.

Iar Simmah, așa: „învechirea mea, ca un măslin bine înfrunzit." Că - zice - voi înflori și voi lepăda bătrînețele, asemănîndu-mă cu măslinul cel înflorit. Și, după Cei 70: „Ca de niște untdelemn mă voi îngrășa de dulceată."

11 Și a privit ochiul meu întru vrăjmașii mei, și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea va auzi urechea mea.

Pe acest „a privit", și Simmah, și Teodotion, și Evreul l-a zis: „va privi", fiindcă cele zise sînt proorocii ale celor ce aveau să fie. Dar, după obicei, Cei 70 le-au tălmăcit ca pe niște făcute, arătînd și în acest chip negrăirea împotriva și adevărarea proorociei. Că, precum este cu neputință ca cele făcute să nu fie făcute, așa este cu neputință ca proorocia Duhului să rămînă neîmplinită. Deci zice: Voi vedea sfîrșitul cel chinuit al

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

celor nedrepti și-i voi auzi pe toți vestindu-l. Și, minunându-se de dreptatea pedepsei, desparte așa: „și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea”. Aici se cade a pune soroc, apoi a adăuga: „va auzi urechea mea”, adică: Pe mulți voi auzi povestind pieirea celor ce trăiesc întru fărădelege și îmi măiestresc nenumărate rele.

12 Dreptul ca finicul va înflori, și ca cedrul din Liban se va înmulți.

Deci: După ce au înflorit asemenea ierbii, păcătoșii s-au stins degrabă și s-au stricat, iar dreptul va urma desimea, fierbințeala și hrănirea cedrului, și a finicului înălțime și rodire. Și amîndoi acești copaci trăiesc și rămîn prea-mult, avînd trebuință de vreme spre creștere. La fel se întîmplă și cu fapta bună, care răsare cu multă osteneală și cu multă vreme, dar, după ce se ridică la înălțime, aduce rod copt și preadulce, și celui ce o are îi dăruiește destul acoperămînt și-l răsădește în casa lui Dumnezeu ca întru un Rai dumnezeiesc. Că aceasta o zice mai descoperit prin cele de aici înainte, grăind:

13 Răsădiți fiind în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru vor înflori.

Și - zice - cei care s-au asemănat unor asemenea copaci au săditor pe Dumnezeu, iar rai - dumnezeiasca Biserică.

14 Încă se vor înmulți întru bătrînețe unse și bine pătimind vor fi,

15 ca să vestească cum că drept este Domnul Dumnezeu nostru, și nu este nedreptate întru Dînsul.

Iar Simmah, așa: „Chiar bătrîni fiind, vor aduce roadă. Grași și bine înfrunziți vor fi, vestind că: Drept este Domnul, Cel ce mă îngrădește pe mine, și nu este nedreptate întru Dînsul.” Că, primind desăvîrșirea făgăduită în viața ce va să fie, mai mult rod și gras îi vor aduce lui Dumnezeu, lăudînd dreapta Lui hotărîre. Pentru că, văzînd arătată atunci economia ascunsă acum, se vor minuna de înțelepciunea lui Dumnezeu și-l vor lăuda dreptatea. Că „bătrînețe” a numit desăvîrșirea, cum și noi îl numim desăvîrșit pe cel îmbătrînit, iar nesăvîrșit pe cel tînăr. Deci prin „bătrînețe” a arătat desăvîrșirea ce va să fie, întru care rodul dreptății va rodi mult înmulțit, și dreptatea lui Dumnezeu se va face arătată tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 92

Laudă cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Acest „nescris-deasupra la Evrei” nu este în Exapla, nici la Evsevie. Și Psalmul mai-nainte vestește schimbarea oamenilor, că Dumnezeu este neprefăcut și neschimbat, aflîndu-Se de-a pururea tot așa și într-același chip: căci nu împărățește pentru o vreme, iar mai tîrziu nu are împărăția, ci din fire este de-a pururea Împărat. Dar acest lucru nu s-a arătat oamenilor dintotdeauna și, necunoscîndu-L pe Dînsul prea multă vreme, cei mai mulți aduceau idolilor slujba cuvenită lui Dumnezeu. Iar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, cunoștința de Dumnezeu a strălucit ca o lumină în toată lumea, că „El este lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume”. Deci pentru aceasta zice mintea cea proorocească, mai-nainte

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

văzînd:

Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.

Că - de vreme ce Patima Lui s-a arătat lucru de întristare celor ce știau rodul care avea să răsară dintr-însa, după cum strigă Proorocul: „Și L-am văzut pe El, și nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul Îi era ne-cinstit, lipsind mai mult decît al fiilor oamenilor”, iar după Nașterea din Fecioară, și după Crucea suferită de bună voie și după Înălțarea la ceruri, a slobozit razele cele cuvenite lui Dumnezeu - după cuviință strigă Proorocul: „Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.” Că nu le-a luat pe cele pe care nu le-a avut, ci le-a arătat pe acelea pe care le avea. Așa zice și către Tatăl Său: „Părinte, proslăvește-Mă cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea”, nu pentru că ar fi fost neslăvit după înomenire, ci ca să se mărturisească acest cuvînt, adică: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L!”

Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins,

Dumnezeiescul Pavel ne-a învățat arătat că Hristos este Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu. Deci zice că nu de altundeva a primit puterea, pe care mai-nainte nu ar fi avut-o, ci că a folosit a Sa putere asupra războinicilor. Și cuvîntul cel proorocesc Îl închipuie pe Dînsul ca pe un împărat care se îmbracă cu într-armare împărătească, și încinge brîu și se luptă împotriva războinicilor. Apoi, arată isprăvile făcute de aici încolo:

că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Zice: A arătat lumea întemeiată, și întărită de adevărul dumnezeieștii cunoștințe de Dumnezeu și izbăvită de înșelăciunea minciunii. Că oamenii nu se mai închină acum unor dumnezei, iar mai tîrziu altora, ci aduc cinstea închinăciunii adevăratului Dumnezeu.

2 Gata este scaunul Tău de atunci, din veac ești Tu.

Zice: Nu acum ai primit hirotonia împărăției, ci pururea-vecuitoare ai stăpînirea și veșnică împărăția. Și pentru împărăție a zis și în Psalmul 44: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului”; iar neschimbarea și neprefacerea Lui ne-a învățat în Psalmul 101, în care zice: „Tu același ești, și anii Tăi nu se vor împutîna.” Că, deși Te-ai făcut om, nu Te-ai lipsit de dumnezeire, nici nu Te-ai despărțit de Tatăl sau de Preasfîntul Duh, că o Ființă este a Preacuratei Treimi, o Împărăție și o Domnie. Iar Fericitul Pavel a potrivit amîndouă mărturiile acestea la Stăpînul Hristos.

3 Ridicat-au rîurile, Doamne, ridicat-au rîurile glasurile lor, ridica-vor rîurile frecările lor.

„Rîuri” îi numește pe dumnezeieștii Apostoli și pe cei ce au primit propovedania după aceea, că aceștia au adus oamenilor toată adăparea, ca niște rîuri. Așa i-a numit pe dînșii și Fericitul Avacum: „De rîuri se va desface pămîntul”, adică se va despărți și va primi adăparea. Așa a zis și Domnul: „Cel ce crede întru Mine, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui, după cum a zis Scriptura.” Deci „rîurile” acestea și-au ridicat glasurile, propovăduind dumnezeieștile dogme în vremea călătoriilor lor. Și „frecări” a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

numit cărările: că, de vreme ce apele au fire să frece pământul supus lor, lucrîndu-și astfel calea, după cuviință frecare a rîurilor a numit călătoria. Că cei ce au crezut înții propovedania au gătit calea celor următori și au făcut lor învățătura neostenicioasă și fără de trudă.

4 De glasuri de ape multe, minunate sînt înălțările mării.

Căci - cînd rîurile cele mari intră în mare și opresc năvălirea valurilor asupra nisipurilor, mai mult se umflă valurile din lovirea curgerilor rîurilor - tot așa, și cînd dulce și buna de băut învățatură a Apostolilor s-a vărsat în marea cea sărată și amară a lumii, s-a făcut furtună și undele s-au ridicat unele peste altele. Aceasta o proorocește și Fericitul Avacum, că - după ce a zis: „De rîuri se va desface pământul, vedea-Te-vor pe Tine și se vor chinui noroadele, risipind apele călătoriei” - a adăugat: „Dat-a adîncul glasul său, înălțimea nălucirile sale”. De o asemenea furtună s-a umplut toată cetatea, că al Însuși Domnului este glasul: „N-am venit să aduc pace în lume, ci sabie, ca să despart pe om de vecinul lui, pe fiu de tatăl lui, pe fiică de mumă-sa, pe noră de soacră-sa.” Ci începutul propovedaniei era tulburat, iar acum Stăpînul mării a certat viforul, și ea a stat întru liniște, și s-au domolit undele ei și s-a făcut alinare mare.

Minunat este întru cele înalte Domnul.

Iar Achila, așa: „Prea-mare este întru înălțime Domnul.” Și foarte cu potrivire a adăugat stihul lîngă cele zise, arătînd vîrtutea Celui ce face acestea: că prea-mare este, și prea-înalt, și Domn și Care are putere nici măsurată cu limba, nici ajunsă de minte. Iar „înălți” numește pe Patriarhii cei mari, și pe Prooroci, și pe Sfinții Apostoli și pe toți cei asemenea acestora.

5 Mărturiile Tale s-au încredințat foarte.

Pe acestea toate, de demult le-ai mai-nainte vestit și mai-nainte le-ai propovăduit prin Sfinții Tăi Prooroci, și adevărul s-a arătat prin mărturia lucrurilor. Bună este încă și adăugirea lui „foarte”, în loc de: Nici cît de puțin nu e cu puțință a vedea minciună întru proorociei, ci toate cele acum văzute s-au mai-nainte grăit cu de-amănuntul.

Casei Tale se cuvine sfințenie, Doamne, întru lungime de zile.

Iar lucrul mai mare decît orice și mai bun decît toate bunătățile e că desfătarea celor dăruite nu este vremelnică, nici cu oarecare vremi hotărîtă, ca slujba ludeilor, ci netrecătoare, și statornică și veșnică, fiindcă acestea sînt potrivite și cuviincioase „casei”, adică Bisericii Tale. Iar dumnezeiescul Pavel a numit „casă a lui Dumnezeu” adunarea credincioșilor, căreia Proorocul a zis că i se cuvine sfințenia. Deci ni se cuvine nouă, după sfătuirea apostolească, a ne curăți de toată întinăciunea trupului și a duhului și a săvîrși sfințenia întru frica lui Dumnezeu, ca, făcîndu-ne casă vrednică a lui Dumnezeu, să-L primim înlăuntrul nostru pe Locuitorul cel veșnic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 93

Psalmul lui David, întru o a patra a sîmbetei. Nescris deasupra la Evrei.

Este arătat că alții au pus scrierea-deasupra, iar nu Proorocul, și nici cei ce l-au

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

tălmăcit pe acesta dintru început. Iar pricina Psalmului este aceasta: mulți din Iudei - și boieri, și împărați - au iubit nelegiuirea, și scoteau hotărîrea judecînd cu nedreptate și îndrăzneau ucideri, vînzînd sîngele celor nevinovați pentru daruri. Pe aceștia i-a prihănit și Fericitul Isaia, zicînd: „Ascultați, domnii Sodomei...”, și iarăși: „Boierii tăi sînt nesupuși, iubind darurile, căutînd răsplătire, nejudecîndu-i pe sărmani și neluînd aminte la judecata văduvelor.” Și nu i-a prihănit numai, ci i-a și sfătuit: „Judecați sărmanului și faceți dreptate văduvei!” Și Fericitul Avacum a făcut această prihănire și, aducîndu-l rugăciune lui Dumnezeu, zicea: „Vei face pe oameni ca pe peștii mării și ca pe niște tîrîtoare ce nu au povățuitor, și cel necredincios mănîncă de tot pe cel drept.” Tot așa prihănește nedreptatea acestora și minunatul Eremia, și încă și ceilalți Prooroci. Mai-nainte vîzîndu-le pe acestea de departe cu ochii proorocești, dumnezeiescul David a scris Psalmul ca oamenii din vremile acelea să dobîndească folosul prin cîntarea de laudă ce se făcea în dumnezeiasca Biserică. Și ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu și pedeapsa celor ce trăiesc întru răutate. Și închipuie Psalmul despre fața celor ce s-au hrănit și s-au crescut întru buna-credință care le-au pătimit pe acestea de la nedreptăți aceia.

Dumnezeul izbîndirilor, Domnul, Dumnezeuul izbîndirilor cu îndrăzneală a stătut.

Iar în loc de acest „cu îndrăzneală a stătut”, Achila a zis: „arată-Te”. Așa încă și ceilalți tălmăcitori. Și zice: Te rog pe Tine, Dumnezeuul tuturor, și Stăpînul și Cel ce ocîrmuești zidirea și aduci pedeapsa cea vrednică asupra celor nedrepti, să mă auzi și să-mi primești rugăciunea.

2 Înalță-Te, Cel ce judeci pămîntul, răsplătește răsplătirea celor mîndri!

Arată tuturor înălțimea stăpînirii Tale și surpă sprînceana celor trufași, învățîndu-i prin lucru că Tu ești al lumii Judecător.

3 Pînă cînd păcătoșii, Doamne, pînă cînd păcătoșii se vor făli?

4 Pînă cînd vor spune și vor grăi nedreptate toți cei ce lucrează fărădelege?

Nu se roagă ca cei fără de lege să pătimească pierzare, ci să nu stăpînească, pentru ca stăpînirea să nu le fie îndemn către nedreptate.

5 Pe norodul Tău, Doamne, l-au împilat, și moștenirea Ta au necăjit.

6 Pe văduvă și pe sărman au ucis, și pe nemernic l-au omorît.

Tot felul de nedreptăți se îndrăznesc de dînșii - o Stăpîne! - și pentru stăpînire se trufesc și folosesc cuvinte nedrepte. Iar lucrările lor sînt mai grele decît cuvintele, că cele lipsite de soți și cei ce tînguiesc sarmănia părinților lor zac înaintea lor ca un vînat gata, iar cei ce din neamuri s-au apropiat la Legea lui Dumnezeu și au dorit să petreacă după legile Tale pătimesc de la dînșii junghierea cea nedreaptă. Că pe aceștia i-a numit „nemernici”.

7 Și au zis: Nu va vedea omul, nici va pricepe Dumnezeuul lui Iacov!

Zice: Iată întinderea păgînatății, căci le îndrăznesc pe acestea nesocotind că-i privești și că porți grijă de lucrurile omenești. Și nu așa prost este adăugat acest „Dumnezeul lui Iacov”, ci spre creșterea muștrării, că - cunoscînd multă purtare de grijă a lui Dumnezeu împrejurul norodului: cea prin Prooroci, cea prin Preoți, cea în război, cea în vreme de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pace - nu se înfricoșează de Dumnezeuul tuturor ca de Cel ce îi vede.

De aici înainte, le aduce lor sfătuire și dojenire, nu numai celor ce într-acea vreme boleau cu unele ca acestea, ci și celor ce pînă acum stăpînesc într-acest fel:

8 Înțelegeți dar, cei fără de minte întru norod! Și, cei nebuni, înțelepțiți-vă vreodată!

Deci: O nebuni! - tîrziu cîndva voiți a cunoaște și a vă învăța firea lucrurilor! Că asemenea pînzei de păianjen este starea vieții de acum.

9 Cel ce a zidit urechea au nu aude? Sau Cel ce a zidit ochiul au nu privește?

Foarte cu siloghism²¹⁴ a adus lor învățătura, că zice: Cel ce a zidit ochiul din tină și i-a dăruit lui lucrarea cea văzătoare; și, de asemenea, a făcut urechile și le-a dăruit simțirea cea auzitoare, nu vede El, nici nu aude? Oare Ziditorul acestora este lipsit de lucrarea pe care o dăruiește altora?

10 Cel ce pedepsește neamurile nu va mustra?

Zice: Adică supune sub pedepse neamurile - care nu au primit nici Lege, nici nu s-au îndulcit de învățatură proorocească - și nu va mustra nelegiuirea voastră?

11 Cel ce învață pe om cunoștința,

Și apoi, El a zidit cuvîntătoare²¹⁵ firea oamenilor, iar prin cele ce se văd în zidire și prin cele ce se fac în fiecare zi dă încă mai multă cunoștință.

Domnul, cunoaște gîndurile oamenilor că sînt deșarte.

Nu numai că vede și aude, ci știe încă și gîndurile noastre, cele ce cugetă lucruri mincinoase pentru Pronia Lui.

Așa, dîndu-le acelora tămăduirea potrivită, aduce celor nedreptățiți îndestulată mîngîiere, și închipuie cuvintele într-acest chip, ca mai adevărat să o lucreze pe dînsa.

12 Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pe el.

Că mulți s-au obișnuit a-i numi ticăloși pe cei ce îmbrățișează buna-credință și se depărtează de nedreptate. Iar eu îi numesc pe dînșii doriți și fericiți, ca pe unii ce se iscusesc întru învățatură și culeg folosul dumnezeieștii Legi.

13 Ca să-l împlînzești pe el în zilele cele rele,

Că cel ce primește puțină certare în viața aceasta de acum va avea mai blînd divanul²¹⁶ ce va să fie. Că „zi rea” a numit munca cea veșnică.

pînă ce se va săpa păcătosului groapă.

Că cei ce au îmbrățișat nelegiuirea se vor da pedeapsei celei necurmăte: că, precum celui căzut în groapă adîncă îi este cu neputință a ieși dacă nu-l ajută nimeni, așa este cu neputință a scăpa de munca cea veșnică, de nu ar vrea aceasta

214 Raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premiza minoră). Deci: dacă ochiul este pentru vedere, și dacă a fost zidit de Dumnezeu, atunci negreșit că Dumnezeu este înzestrat cu vedere.

215 „Rațională”; în elinește, „logos” înseamnă și „cuvînt”, și „rațiune”.

216 Judecata lui Dumnezeu, cum am mai zis.

dumnezeiasca iubire de oameni.

14 Că nu va lepăda Domnul norodul Său, și moștenirea Sa nu o va părăsi,

„Moștenire” l-a numit nu numai pe Israil, ci mai ales pe norodul cel din neamuri. Că pentru acela a zis Fericitul Moisi: „Și s-a făcut partea Domnului norodul lui Iacov, Israil – funia moștenirii Lui”; iar pe norodul cel nou, pe care Dumnezeu cel din Dumnezeu L-a cîștigat Lui-Și prin moartea Sa de bună voie, dumnezeiescul Apostol îl numește „împreună-moștenitor”, că El hotărăște nou așezămînt și parte adevărată pe aceia pe care i-a zidit prin baia celei de-a doua nașteri. Încă și în viața aceasta de acum dumnezeiescul norod va dobîndi cuviincioasa purtare de grijă, ca cel ce s-a făcut moștenire și norod al Lui.

15 pînă ce dreptatea se va întoarce la judecată.

Va dobîndi această purtare de grijă pînă ce se va arăta dreptatea lui Dumnezeu făcînd judecata tuturor oamenilor. Și cuvîntul însemnează înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru și lepădarea ludeilor. Fiindcă „dreptate” L-a numit pe Însuși Stăpînul Hristos, că El S-a numit și Soare al dreptății, și pentru Dînsul a zis Fericitul Pavel: „S-a dat nouă înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate, și sfințenie și izbăvire.” Deci - pomenind purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și zicînd că „Domnul nu va lepăda pe norodul Său și nu va părăsi moștenirea Sa”, dar văzînd lepădarea lor de Dînsul ce avea să fie - a adăugat după cuviință: „pînă cînd dreptatea se va întoarce la judecată.” Că, pînă cînd nu se vor lepăda de arătarea dreptății, tot vor dobîndi purtarea de grijă cea de sus.

Și cei ce se țin de dînsa sînt toți cei dreپți cu inima.

Iar Achila și Teodotion: „și, în urma ei, toți cei dreپți la inimă.” Că mîntuirii acesteia, pe care a numit-o „dreptate”, vor urma cei ce au mintea curată de necredință și gîndesc gînduri drepte. Iar acestor zise se potrivesc și graiurile Domnului: că, văzînd pe Petru și pe Andrei aruncîndu-și năvodul în mare, le-a zis lor: „Veniți după Mine, și vă voi face pe voi pescari de oameni!”; iar celui ce a zis: „Dă-mi voie să mă duc să-l îngrop pe tatăl meu”, Domnul i-a zis: „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor, iar tu, venind, urmează-Mi Mie!” Deci pentru ludei - zice - va face purtare de grijă pînă la lepădarea lor, iar pe cei dreپți la inimă îi va avea următori, urmîndu-l Lui, și ținîndu-se de Dînsul și nicidecum suferînd a-L părăsi pe Dînsul.

16 Cine se va scula cu mine asupra celor ce viclenesc, sau cine va sta împreună cu mine împotriva celor ce lucrează fărădelege?

Iar Simmah, mai descoperit: „Cine se va scula pentru mine împotriva celor lucrători de rele, sau cine va sta pentru mine împotriva celor ce lucrează nedreپți?” De tot ajutorul omenesc - zice - sînt pustiu, dar am marele ajutor care poate a risipi cu lesnire ceata celor împotrivnici. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

17 De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin de nu s-ar fi sălășluit în iad sufletul meu.

Că, de nu aș fi dobîndit purtarea de grijă de la Dînsul, m-ar fi dat negreșit la moarte.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

18 De am zis: S-a clătit piciorul meu - mila Ta, Doamne, mi-a ajutat mie.

Căci, chemînd a Ta purtare de grijă și învățînd a mea neputință, îndată am dobîndit iubirea Ta de oameni.

19 După mulțimea durerilor mele în inima mea au veselit sufletul meu mîngîierile Tale.

Și deopotrivă cu durerile am primit mîngîierea de la bunătatea Ta. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.” Și iarăși: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați, dar nu pieriți.”

20 Să nu fie împreună cu Tine scaunul fărădelegii, cel ce zidește osteneală peste poruncă!

Iar Simmah, mai descoperit: „Au doar se va împreuna cu Tine scaunul nedreptății, cel ce închipuie ticăloșie împotriva poruncii?” Nu vei suferi - zice - să Te împărtășești de nedreptate cu cei ce judecă fărădelegea, care scot hotărîre împotrivică celor hotărîte de Tine și trag asupra lor-și ticăloșia ce răsare de aici. Că „scaun al nedreptății și al nelegiuirii” i-a numit pe judecătorii cei nedrești, care drept roadă a nedreptății seceră osteneală și ticăloșie.

21 Vîna-vor asupra sufletului dreptului, și sînge nevinovat vor osîndi.

Că lucrul nelegiuirilor acestor judecători este să folosească toată măiestria asupra dreptilor și să hotărască asupra celor nevinovați și fără prihană moarte și celelalte pedepse, adică: înfricoșări, și surghiuniri și cele asemenea acestora.

22 Și S-a făcut mie Domnul spre scăpare, și Dumnezeuul meu - spre ajutorul nădejzii mele.

Iar eu am dobîndit purtarea de grijă de la Stăpînul, și pe Dînsul L-am avut cetate tare.

23 Și le va răsplăti lor Domnul fărădelegea lor, și după răutatea lor îi va pierde pe dînșii Domnul Dumnezeu.

Iar aceia își vor culege roadele ostenelelor lor și vor primi simbrile vrednice răutății lor. Acestea s-au scris nu numai acelora, ci și tuturor oamenilor, că Dumnezeu, purtînd de grijă pentru toți, le aduce potrivită tămăduire tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 94

Lauda cîntării lui David, nescrisă deasupra la Evrei.

Iosia²¹⁷, împăratul Iudeilor, a fost foarte bine-credincios. Acesta, după ce a văzut că cea mai mare parte a norodului a îmbrățișat slujba idolilor, a poruncit ca toți preoții

²¹⁷ Pentru Iosia și cele povestite mai departe despre el de Fericitul Teororit, vezi Cartea a patra a Împăraților, capitolele 22, 23, și Cartea a doua a Cronicilor, capitolele 34, 35,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

idolilor să se junghie, și capiștile lor să se surpe din temelii. Și, săpînd mormintele preoților idolești, a ars de tot și oasele acestora, împreună cu capiștile dracilor. Apoi, aducînd tot norodul, l-a dojenit să se pocăiască, și pe Dumnezeu să-L milostivească, și în acest chip să scape de desăvîrșita pierzare ce se îngrozise asupra lui, că Olda Proorocița proorocise la tot norodul grele și cumplite pedepse. Deci, mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii cei proorocești, Fericitul David a scris Psalmul spre folosul acelora și spre învățătura tuturor oamenilor. Și s-a închipuit Psalmul despre fața lui Iosia și a preoților lui Dumnezeu.

Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!

Înainte-cuvîntarea este a celor ce dănuiau și se bucurau pentru izbăvirea de păgînatate. Și zice: Cu toții să trimitem cîntarea de biruință sus, lui Dumnezeu. Că strigarea este glasul celor ce biruiesc. Și, biruind ceata bine-credincioșilor pe a celor rău-credincioși, după cuviință aduce lui Dumnezeu cîntarea de biruință. „Și mai vîrtos face aceasta ceata Apostolilor și a Mucenicilor. Și, într-alt fel. toți cei ca dîșii ar fi putut să înțeleagă că și lor li s-a zis acest «Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!», Celui ce a săvîrșit mîntuirea noastră prin Patimile Sale ca să ne învrednicească nepătimirii pe noi, pe toți, Celui ce a voit a Se pogorî pînă la iad ca să ne suie pe noi la ceruri.”

2 Să întîmpinăm fața Lui întru mărturisire, și în Psalmi să strigăm Lui.

Zice: Mai-nainte de vremea pedepsei să ne pocăim, și mai-nainte de a se scoate hotărîrea asupra noastră să-L îmblînzim pe Stăpînul și să-l aducem cuviincioasa cîntare de laudă.

Apoi, ne învață biruința lui Dumnezeu și biruirea idolilor:

3 Că Dumnezeu este mare Domn și Împărat mare peste tot pămîntul;

Că negrăită este puterea Stăpînului nostru: Acesta este Dumnezeu adevărat, Acesta are stăpînirea asupra tuturor și muștră mincinoasa numire a celor ce se numesc (dar nu sînt) dumnezei. Apoi, pe cît e cu putință firii omenești, arată semnele dumnezeieștii puteri:

4 că în mîna Lui sînt marginile pămîntului, și înălțările munților ale Lui sînt;

5 că a Lui este marea și El a făcut-o pe dînsa, și uscatul mîinile Lui l-au zidit.

Al tuturor este Făcător, al tuturor Stăpîn, El pe toate le chivernisește, în mîna Lui cuprinde zidirea. El a zidit cu cuvîntul ființa cea umedă și uscatul, ale Lui sînt și vîrfurile munților, chiar dacă dracii ar îndupleca de nenumărate ori pe oamenii cei fără de minte să le zidească acolo capiști²¹⁸.

6 Veniți să ne închinăm, și să cădem la Dînsul și să plîngem înaintea Domnului, Celui ce ne-a făcut pe noi!

Deci să alergăm împreună cu osîrdie, și să-l aducem Lui cinste și închinăciune cuviincioasă și, tînguindu-ne și lăcrimînd, să cerem milă, că El este Făcătorul nostru și Stăpînul. Și istoria ne învață lacrimile Iosiei și ale norodului, pe care le-au vărsat după

²¹⁸ E vorba de capiștile de pe înălțimi, așa-zisele „sanctuale”, pe care Iosia și alți împărați bine-credincioși s-au străduit să le nimicească.

citirea Legii²¹⁹.

7 Că El este Dumnezeuul nostru, și noi – norodul pășunii Lui și oile mîinii Lui.

Din fire El este stăpîn al nostru și cu covîrșire este Dumnezeu al nostru, că ne numește „norod al Său” și face purtare de grijă de noi ca pentru niște oi ale Sale. Încă și Însuși Domnul zice, după înomenirea Sa cea necuprinsă: „Oile Mele glasul Meu îl aud.” Și iarăși: „Eu sînt Păstorul cel bun, și sufletul Meu Îmi pun pentru oi”, și celelalte. Apoi, de aici îngrozește cu pedeapsă pe cei ce nu se pleacă și nu cred, înfricoșîndu-i cu pomenirea părinților și, prin prihănirea aceea, neguțătorind folosul.

8 Astăzi glasul Lui de ați auzi: Să nu vă învîrtoșați inimile voastre într-o întăritare,

Fiindcă, pentru a Sa iubire de oameni, Stăpînul a trecut cu vederea păgînatatea voastră mai dinainte, acum dar, cînd vă sfătuiește și vă aduce mîntuitoarea învățătură, ascultați-L pe Dînsul și nu urmați nestatornica și împotrivoarea socoteală a părinților voștri. Că „întăritare” a numit împotriva-grăirea ce s-a făcut de multe ori în pustie. Așa a zis și într-un alt Psalm: „De cîte ori L-au amărît pe El în pustie, mîniatu-L-au pe Dînsul în pămînt fără de apă.” Și a arătat și socoteala lor cea de sine-și aleasă, că nu așa prost a zis „să nu vă învîrtoșați”, ci: „Să nu învîrtoșați inimile voastre”, învățîndu-i că sînt ziditori ai unei inimi ca aceasta. Apoi, pomenește mai descoperit nesupunerea părinților:

precum în ziua ispitirii în pustie, unde M-au ispitit părinții voștri, ispititu-M-au și au văzut lucrurile Mele.

9 Patruzeci de ani

Că - de vreme ce n-au voit a intra în pămîntul făgăduit, ci, cuprinși de frică și temere necuvîntătoare, au grăit împotriva lui Dumnezeu celui ce le poruncea, zicînd cum că vor fi uciși, iar copiii lor robiți - i-a făcut să petreacă în pustie vreme de 40 de ani, pînă ce s-au cheltuit, adică au murit.

am urît neamul acela, și am zis: Pururea rătăcesc cu inima!

Iar Achila și Simmah, în loc de „am urît”, au pus: „neplăcut Mi s-a făcut”. Pentru aceasta - zice - am urît neamul acesta, vîzînd ușurătatea și spulberarea minții lor.

10 Și ei n-au cunoscut căile Mele, că M-am jurat într-o mînia Mea: Nu vor intra într-o încetare Mea!

Dar cei ce n-au voit a lua aminte la îngrozirile cele întărite cu jurămînt n-au vrut nici să dezlege îngrozirea prin căință, și de aceea n-au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor, că pămîntul acela l-a numit „încetarea” Lui, ori, după ceilalți tălmăcitori, „odihna”. Că - de vreme ce, călătorind în pustie, făceau dese mutări, Cortul întru care socoteau că locuiește Dumnezeu povățuind înainte, iar în pămîntul făgăduinței au încetat din călătorie și Cortul s-a așezat în locurile afierosite lui - după cuviință a numit pămîntul făgăduinței „încetare”. Iar „căi ale lui Dumnezeu” a numit iconomiile.

²¹⁹ Împăratul a plîns și și-a sfîșiat hainele fiindcă Legea fusese uitată de mult și mînia lui Dumnezeu era asupra lor (vezi Cartea a doua a Cronicilor 34:18,19).

TÎLCUIREA PSALMULUI 95

Cîntarea lui David, cînd se zidise casa după robie.
Nescrisă deasupra la Evrei.

Nici Fericitul David n-a scris această scriere-deasupra, nici cei ce au tălmăcit proorocia dintru început, ci, după cum se pare, altul oarecare a pus-o, văzînd înțelegerea cea de deasupra²²⁰ a Psalmului. Căci, într-adevăr, înțelegerea pe deasupra a slovei se potrivește și celor ce se întorseseră din Babilon și zidiseră dumnezeiasca Biserică, fiindcă întru dînșii s-a zugrăvit umbră mîntuirea tuturor oamenilor. Însă proorocia mai-nainte vestește cea dintîi și cea de a doua arătare a lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, și Judecata ce va să fie și mîntuirea ce s-a dat neamurilor.

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Că, pentru lucruri noi, este trebuință și de noi cîntări de laudă.

cîntați Domnului, tot pămîntul!

Cum se potrivesc acestea ludeilor, căroră li se da război de la toți oamenii? Că cei ce au văzut slobozenia lor nu s-au bucurat, ci, dimpotrivă, s-au îngreuiat și s-au ispitit a-i împresura cu multe feluri de rele, iar proorocescul cuvînt cheamă pe toată lumea spre dănuire.

2 Cîntați Domnului, bine-cîntați numele Lui, binevestiți din zi în zi mîntuirea Lui!

Zice: În fiecare zi vestiți facerea Lui de bine. Apoi, învață și cui se cuvine a aduce vestirea:

3 Vestiți întru neamuri mărirea Lui, întru toate noroadale minunile Lui!

Îndulcească-se tot neamul oamenilor de învățătura aceasta și să învețe dumnezeieștile faceri de minuni.

4 Că mare este Domnul și lăudat foarte. Înfricoșat este mai presus decît toți dumnezeii.

Că Domnul tuturor are negrăită mărime, și a arătat puterea Sa asupra dumnezeilor mincinoși, vădînd înșelăciunea lor. Și a arătat acest lucru prin cele adăugate:

5 Că toți dumnezeii neamurilor sînt draci, iar Domnul cerurile a făcut.

Pentru Dînsul zice și Fericitul Pavel: „De-ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuși Domnul slavei.” Că cei ce se numeau „dumnezei” s-au arătat draci răi, iar Dumnezeul nostru S-a arătat făcător al cerurilor: căci, în vremea Patimii Lui celei de voie, nu numai că soarele s-a întunecat, și pietrele s-au despica și catapeteasma Bisericii s-a sfîșiat, ci și Puterile cerurilor s-au clătinat. Și, în scurt să zic, toate acestea îngrozeau cu desființarea, văzînd pe Cel ce poartă toate spînzurat pe Cruce.

6 Mărturisire și frumusețe - înaintea Lui; sfințenie și mare cuviință - întru sfințirea Lui.

Că și după ce a luat asupra-Și firea omenească și S-a arătat oamenilor prin aceasta

²²⁰ înțelesul literei

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

sloboade strălucirile mării Sale cuviințe și pe toți îi trage spre închinăciune. Că „sfînțenie a Lui” a numit Biserica pe care a luat-o asupra-Și. Iar „frumusețea” a pomenit-o și în Psalmul 44, cînd a zis: „... frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor.”

7 Aduceți Domnului strămoșiile neamurilor, aduceți Domnului mărirea și cinste!

8 Aduceți Domnului mărirea numelui Lui!

Deci: Alergați, toți oamenii, către Stăpînul ce voiește să vă mîntuiască și Lui aduceți închinăciunea cea cuviincioasă. Și, nevăzîndu-L pe Făcătorul de bine cu ochii trupului, numelui Lui aduceți cîntarea de laudă!

Ridicați jertfe și intrați în curțile Lui!

9 Închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui!

„Jertfe” le numește pe cele cuvîntătoare, pe care le vedem aducîndu-se și jertfindu-se totdeauna de preoți. Iar prin mulțimea „curților” însemnează bisericile. Și, dealtfel, nu a poruncit aceasta Iudeilor, ca cineva să creadă că e vorba de jertfele Legii celei vechi, ci „strămoșiilor neamurilor”, care aduc în biserici jertfele Noului Așezămînt. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru acestea și prin alt Prooroc, vorbind către Iudei: „Nu este voia Mea întru voi și jertfă nu voi primi din mîinile voastre. Că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri, și în tot locul se aduce numelui Meu tămîie și jertfă curată.”

Să se clatine de fața Lui tot pămîntul!

Iar Achila: „Chinuiți de naștere de la fața Lui, tot pămîntul!” Așa încă și Simmah. Și se aseamănă acestea cu cele zise de Proorocul Isaia: „Pentru frica Ta, Doamne, în pînțele am luat, și am chinuit și am născut duhul mîntuirii Tale, pe care l-am făcut pe pămînt.” Deci și aici proorocescul cuvînt poruncește neamurilor ce au primit mîntuitoarele semințe să chinuiască, și să nască buna-credință, să se clatine din starea mai dintîi, și să se proptească și să se înfigă întru dumnezeieștile legi.

10 Spuneți întru neamuri că Domnul S-a împărățit, pentru că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Deci: Propovăduiți împărăția Dumnezeului tuturor, Care a schimbat lumea cea rătăcită și a arătat-o întemeiată pe ceea ce se purta ici și colo. Așa zice încă și Simmah: „Domnul S-a împărățit, și a întemeiat lumea nestrămutată.” Deci se vădește că împărăția lui Dumnezeu e veșnică, dar atunci s-a arătat, prin schimbarea lucrurilor.

Judeca-va noroade cu îndreptare.

Fiindcă L-a arătat Împărat pe Dumnezeu, după cuviință pomenește și Judecata, înalt-propovăduind îndreptarea acesteia și dreptatea.

11 Veselească-se cerurile și să se bucure pămîntul,

Zice: Cu oamenii, împărtășească-se toată zidirea de veselie, cele cerești și cele pămîntești să se sature de dulceață! Că, dacă Îngerii se bucură pentru un păcătos ce se pocăiește, cu adevărat au mai mare veselie pentru schimbarea tuturor oamenilor.

clătească-se marea și plinirea ei!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Teodotion și Simmah, așa: „Răsuna-va marea împreună cu plinirea ei.” Că toată viața oamenilor, care seamănă cu furtuna mării, va primi răsunarea dumnezeieștilor propovedanii. Totodată proorocește și sculările celor necredincioși asupra propovăduitorilor adevărului, după cum am arătat și întru alți Psalmi.

12 Bucura-se-vor câmpii și toate cele dintru dînșii,

Iar Simmah, așa: „Făli-se-va țarina și toate cele dintru dînșia.” Tîlcuind pilda neghinelor, și Domnul a numit lumea „țarină”. Deci zice că toate se vor umple de bucurie și de inimă bună.

atunci se vor bucura toate lemnele pădurii

Iar Achila: „Atunci vor lăuda toate lemnele pădurii.” Acelea cu covârșire vor aduce lauda lui Dumnezeu, că dintru dînșele este lemnul cel mîntuitor pe care s-a pironit trupul Mîntuitorului, prin care a odrăslit oamenilor cele bune. Însă ni se cuvine a ști că cuvîntul cel proorocesc a folosit aici o prosopopie²²¹ (adică facere de față), că nici cerul, nici pămîntul, nici marea, nici câmpii, nici lemnele nu sînt cuvîntătoare și însuflețite, ci oamenii ce sînt întru acestea aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă. Pentru că marea o locuiesc ostrovenii, pămîntul - pămîntenii, cerul - Îngerii, iar cei ce văd pădurile izbăvite de slujba idolilor îi aduc lauda lui Dumnezeu. Tot așa, învățîndu-i călătoria fiilor lui Israil din Egipt, Proorocul s-a folosit iarăși de o prosopopie: „Marea a văzut, și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi, munții au săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor.”

13 de față Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul.

Și bine a pus amîndouă graiurile: „că vine” și „că vine”, că arătarea cea dintîi a dat oamenilor dumnezeiasca cunoștință, iar cea de a doua va face judecată și deslușire lucrurilor.

Judeca-va lumea întru dreptate și noroadele întru adevărul Său.

Că atunci - zice - va face dreapta judecată, nemaifolosind îndelunga-răbdare dintîi, ci cerînd adevărul lucrurilor și scoțînd dreaptă hotărîre asupra tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 96

Psalmul lui David, cînd s-a așezat pămîntul lui. Nescris deasupra la Evrei.

Însuși cel ce a pus această scriere-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe dînșia la Evrei, ci că el a pus-o. Ca urmare, aceasta nu e proorocească, fiindcă nu se potrivește minții Psalmului, că Proorocul vorbește de așezarea a tot pămîntul, iar nu doar a celui iudaicesc. Se poate ca prin „pămînt al Proorocului” cel ce a pus scrierea-deasupra să înțeleagă și el lumea întreagă, fiindcă toți oamenii s-au folosit de viersuirea acestuia, dar Psalmul mai-nainte vestește cea dintîi și cea de a doua arătare a lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, și cunoștința de Dumnezeu a neamurilor și judecata ce va să fie.

²²¹ „Personificare”, de la elinescul „prosopon” - „față”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Domnul S-a împărățit, să se bucure pământul, veselească-se ostroave multe!

Prin acestea, mai-nainte grăiește cea dintâi arătare a Mîntuitorului, pentru care i-a ridicat spre dănuire și veselie atît pe cei de uscat, cît și pe ostroveni, că și unii, și alții se bucură mîngîindu-se cu nădejdea celor ce aveau să fie. Și a zis că „va împărăți” Domnul nu pentru că atunci ar fi primit El împărăția, ci pentru că atunci a arătat-o oamenilor. Și, ca să nu grăim tot aceleași, rugăm pe cei ce voiesc a învăța să citească aceasta mai cu de-amănuntul întru cele tîlcuite de noi.

2 Nor și negură - împrejurul Lui, dreptatea și judecata sînt îndreptarea scaunului Lui.

Prin „negură” și prin „nor”, a învățat nevederea dumnezeieștii Firi: că, precum nu poate fi văzut cel ce e acoperit cu nor și cu negură, așa e cu totul cu neputință a vedea Firea cea nevăzută. Însă proorocia aduce aminte că Dumnezeu-Cuvîntul este Cel ce S-a arătat în muntele Sinaiului prin nor și prin negură. Și ne învață că, deși nu este cu putință a vedea dumnezeiasca Fire, totuși putem vedea puterea Acesteia prin lucrarea ei: că i-a învățat pe oameni dreptatea, și pe cei ce le lucrează pe toate fără de socoteală i-a deprins să petreacă cu judecată dreaptă. Pe acestea le-au săvîrșit „scaunul” și „împărăția” Lui.

3 Foc înaintea Lui se va aprinde și va arde împrejur pe vrăjmașii Lui.

Acestea sînt proorociile celei de-a doua arătări. Pe acestea le-a văzut și dumnezeiescul Daniil: „Scaunul Lui - zice - pară de foc, roatele lui - foc arzător, rîu de foc curgînd trăgea pe dinaintea lui. Mii de mii Îi slujeau Lui și miriade de miriade stăteau înaintea Lui. Divanul s-a așezat și cărțile s-au deschis.”

4 Strălucit-au fulgerele Lui lumii;

Două sînt lucrările focului: că are nu numai arderea, ci și luminarea; și pe aceasta din urmă o dobîndește ceata Sfinților, iar pe cealaltă cei ce au trăit întru fărădelege. Și Însuși Stăpînul a asemănat venirea Sa cu fulgerul, și a zis așa: „Precum fulgerul iese de la răsărituri și se arată pînă la apusuri, așa va fi și venirea Fiului Omului.”

văzut-a și s-a clătit pământul.

Că cine nu se teme de acel înfricoșat divan?

5 Munții ca ceara s-au topit de la fața Domnului, de la fața Domnului a tot pământul.

Că nu numai cei stăpîniți, ci și înșiși silnicii²²² și împărații se vor topi de frică, precum ceara cînd se învecinează cu focul. Că, cu cît li s-a încredințat iconomia mai multor lucruri, cu atîta se supun sub mai multe vămi; și, cu cît mai multă este datoria, cu atît mai mare e și temerea.

6 Vestit-au cerurile dreptatea Lui și au văzut toate noroadale slava Lui.

Acest lucru s-a și făcut, și se va mai face. Căci, cînd S-a născut Stăpînul Hristos, ceată de Îngeri, arătîndu-se, l-a adus laudă lui Dumnezeu pentru mîntuirea oamenilor și, lăudîndu-L, strigau: „Mărire - întru cele prea-înalte lui Dumnezeu, și pe pămînt -

²²² cei puternici, stăpînitorii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pace, întru oameni – bunăvoină!” Deci „ceruri” a numit Puterile cerești, precum de multe ori îi numește „pământ” pe cei ce locuiesc pe pământ. Iar prin a loru-și schimbare, încă și noroadele de prin lume au văzut puterea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, însă a doua venire îi va învăța arătat pe toți oamenii împărăția Stăpînului, și toți vom auzi atunci cîntarea de laudă a Îngerilor.

7 Să se rușineze toți cei ce se închină celor scobiți, cei ce se fălesc întru idolii lor!

Deci, răsărind Lumina cea adevărată, să se dea în laturi întunericul și să se ascundă cei ce slujesc rătăcirii, să se acopere cei ce se închină idolilor!

Închinați-vă Lui, toți Îngerii Lui!

Iar Fericitul Pavel a potrivit și proorocia aceasta Mîntuitorului, și zice așa întru epistolia lui către Evrei și iarăși cînd îl propovăduiește în lume pe Cel întîi-născut: „Să se închine Lui toți Îngerii lui Dumnezeu!” Și în bună și potrivită vreme a pus Proorocul acest stih: că, arătîndu-i pe închinătorii idolilor acoperiți de rușine, arată și zecile de mii nenumărate ale Îngerilor închinîndu-se Dumnezeului nostru.

8 Auzit-a, și s-a veselit Sionul și s-au bucurat fiicele Iudeii pentru judecățile Tale, Doamne.

„Sion” numește și aici petrecerea cea bine-credincioasă, iar „fiice ale Iudeii” - bisericile de prin lume, că din Iudei își trăgeau neamul Apostolii Mîntuitorului, care le-au sădit și le-au născut pe acestea. Iar martor este dumnezeiescul Pavel, trimițînd epistolă Corintenilor și grăind arătat că: „Întru Hristos Iisus, prin Evanghelie, v-am născut eu pe voi.” Deci - de vreme ce Biserica Mîntuitorului este și una, că întru un trup sînt toți credincioșii, și încă iarăși multe, că multe sînt mădularele trupului - prin „Sion” a numit adunarea cea de obște a credincioșilor, iar prin „fiicele Iudeii” - adunările celor ce au crezut, cele de prin cetăți, cele de prin orașe, de prin țărini și cele de prin sate. Și zice că și unii, și alții s-au umplut de veselie pentru dreptele judecăți ale Judecătorului.

9 Că Tu, Domnul cel Preaînalt, peste tot pămîntul foarte Te-ai prea-înălțat, mai presus de toți dumnezeii.

Și toți se bucură și se veselesc primind cunoștința adevăratului Dumnezeu și Împăratului și văzînd mustrarea celor ce nu sînt dumnezei: că deșertăciunea aceloră s-a mustrat, iar a Ta înălțime s-a arătat. Dar, de vreme ce nu avem noi trebuință doar de credință, ci și de fapte bune, Proorocul e silit a aduce și sfătuirea aceasta:

10 Cei ce iubiți pe Domnul, urîți răutatea!

Dacă vă place ce e bun, îngrețoșați-vă de cel împotrivnic, că „ce împărțășire are lumina cu întunericul?” Iar prin ura către „răutate” a oprit toate felurile răutății.

Păzește Domnul sufletul cuvioșilor Săi, din mîna păcătosului va izbăvi pe dîșșii.

Întorcîndu-vă de la răutate și grijindu-vă de petrecerea cea bună și dreaptă, veți avea purtător de grijă și păzitor pe Domnul tuturor și vă veți face mai înalți decît vrăjmașii ce se scoală asupra voastră.

11 Lumină a răsărit dreptului, și celor drepți cu inima - veselie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că nu toți oamenii au voit să dobândească lumină, nici toți au primit veselia cea din credință: că Soarele Dreptății Și-a trimis tuturor razele mântuirii, dar sînt și din cei ce au mijit cu ochii și n-au voit a vedea lumina.

12 Veseliți-vă, dreptilor, întru Domnul, și mărturișiți pomenirea sfințeniei Lui!

Deci, toți cei ce ați dobîndit lumina și ați îmbrățișat soarta faptei bune, bucurați-vă și lăudați-L pe Dumnezeu, povestind mulțimea facerilor de bine. Că „mărturisire” a numit aici mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 97

Psalmul lui David.

Și Psalmul acesta are aceeași înțelegere, că mai-nainte vestește amîndouă arătările Mîntuitorului. Însă mai multe povestește pentru cea dintîi.

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Fiindcă propovăduiește schimbarea lucrurilor celor vechi și mai-nainte vestește oarecare petrecere nouă, după cuviință poruncește să aducă lui Dumnezeu și cîntare nouă.

că lucruri minunate a făcut Domnul!

Că cele făcute de Dumnezeul tuturor sînt peste fire și prea-slăvite.

Mîntuitu-l-a pe el dreapta Lui și brațul cel sfînt al Lui.

De multe ori am zis că „mînă” numește lucrarea, iar „dreaptă” - lucrarea cea bună. Și zice că mîntuirea oamenilor este lucrarea puterii Lui. Și, avînd nemăsurată iubire de oameni, socotește viața oamenilor al Său cîștig, pentru că, slobozindu-i pe dînșii de înșelăciunea idolilor și arătîndu-le înălțimea împărăției Sale, i-a împărtășit de mîntuire. Și a arătat mai descoperit acest lucru prin cele adăugate:

2 Cunoscută a făcut Domnul mîntuirea Sa, înaintea neamurilor a descoperit dreptatea Sa.

Tuturor oamenilor a adus apele cele mîntuitoare și a arătat împărăția Sa cea dreaptă neamurilor.

3 Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil. Văzut-au toate marginile pămîntului mîntuirea Dumnezeului nostru.

Foarte se aseamănă acestea cu proorociile Proorocului Isaia: că, prin acela, Dumnezeul tuturor a zis către Stăpînul Hristos: „Datu-Te-am pe Tine spre așezămînt neamului și spre lumină limbilor, ca să fi Tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului.” Că - de vreme ce Dumnezeul tuturor le-a făgăduit minunaților Patriarhi: lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iacov și dumnezeiescului David, că din sămînța lor Îl va ridica după trup pe Hristos și că va dăruia mîntuire printr-Însul tuturor oamenilor - a numit „așezămînt” făgăduința făcută către părinți. (Iar ceilalți tălmăcitori au zis așezămîntului „tocmeală”.) Iar „neam” al Lui, l-a numit pe Israil, fiindcă din ludei este

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Hristos după trup, după cum zice Apostolul: „Deci Te-am dat pe Tine spre așezămînt al neamului, ca să împlinești tocmelile și făgăduințele făcute către Iudei.” Iar „spre lumină” - nu încă Iudeilor, ci neamurilor, că acestea au dobîndit mîntuirea prin credință, fiindcă L-au mărturisit și Îl mărturisesc pe El Dumnezeu din Dumnezeu, iar Iudeii au iubit întunericul necredinței. Aceasta a zis aici și Fericitul David: „Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil”, pentru că a împlinit făgăduințele făcute către aceia. Pentru aceea, „toate marginile pămîntului văzut-au mîntuirea Dumnezeului nostru”, că nu numai Iudeilor, ci tuturor oamenilor le-a răsărit lumina adevărului.

4 Strigați Domnului, tot pămîntul, cîntați, și vă bucurați și cîntați!

Deci, de vreme ce toți v-ați slobozit de amara tiranie a diavolului, aduceți lauda de biruință lui Dumnezeu, Celui ce v-a mîntuit! Și, fiindcă strigarea este glasul celor ce biruiesc, împlinim ceea ce ni s-a poruncit, că ne-am obișnuit a aduce lui Dumnezeu lauda aceasta în vremea cea de taină, strigînd și cîntînd, cîntînd și lăudîndu-L și cu toată inima bună dănuind.

5 Cîntați Domnului în alăută și cu glas de Psalm.

Și este cu puțință a vedea legea aceasta împlinindu-se totdeauna în biserici, pentru că întru duhovniceasca alăută cîntăm dumnezeiasca laudă. Încă și din trupurile noastre facem alăute cuvîntătoare: și folosim dinții în loc de strune și buzele în loc de aramă, iar limba, pornindu-se mai iute decît orice arcuș, săvîrșește glasul cel tocmit al măsurilor cîntecului, iar pe limbă o pornește mintea, făcînd mutarea și schimbarea acesteia ca un cîntăreț cu știință. Alăuta aceasta este mai dulce și mai plăcută lui Dumnezeu decît cea neînsuflețită, și martor este Însuși Dumnezeu, strigînd către Iudei prin Proorocul: „Depărtează-ți de la Mine răsunarea cîntărilor tale, căci glasul organului tău nu-l voi auzi!”

6 Cu trîmbițe ferecate și cu glas de trîmbiță de corn

Dumnezeiasca Scriptură numește de multe ori „trîmbiță” strigarea. Așa, Domnul zice întru Sfînțitele Evanghelii: „Cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, precum fac fățarnicii”, în loc de: Să nu o propovăduiești, nici să o faci arătată tuturor, ca să nu vatămi rodul iubirii de oameni prin mărirea deșartă. Deci „trîmbiță” numește aici învățătura prin care ne învățăm facerile de bine către noi și deprindem legile aducătoare de folos.

Și „trîmbițe ferecate” le zice pe cele de aramă, iar „de corn” - pe cele făcute din coarne de dobitoace. Și pe acestea le foloseau Iudeii, căci ei urmau umbra obiceiurilor noastre: adică - precum aceia jertfeau mielul cel necuvîntător, iar noi pe Cel mîntuitor, pe Dumnezeul cel din Dumnezeu, pe Cel ce ridică păcatul lumii - tot așa, aceia foloseau trîmbițele cele neînsuflețite, iar noi pe cele însuflețite și cuvîntătoare. Deci trîmbițe ale noastre sînt dumnezeieștii Apostoli, și dumnezeieștii Prooroci și cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc după aceia.

strigați înaintea Împăratului, Domnului!

Aduceți lauda de biruință Împăratului și Stăpînului tuturor!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 Clătească-se marea și plinirea ei, lumea și toți cei ce locuiesc într-însa!

Iar Simmah, așa: „Să răsunе marea împreună cu plinirea ei, lumea și toți cei ce o locuiesc pe dînsa!” Și sfîrșitul proorociei se poate vedea cu covîrșire în cetățile cu mulți oameni, că mulțimea noroadelor celor bine-credincioase din biserici se aseamănă mării ce se învăluiește; la fel este încă și glasul celor ce cîntă. Iar după Cei 70, proorocescul cuvînt a arătat pornirea și schimbarea celor ce locuiesc marea și pămîntul, că se clatină cel ce se pornește, și se pornește cel ce se schimbă și se strămută.

8 Rîurile vor bate din palme deodată,

„Rîuri” i-a numit pe cei ce au dobîndit darul dăscălesc, care revarsă dumnezeieștile ape ca niște rîuri. Și a zis că bat din palme și îl laudă pe Dumnezeu fiindcă bătaia în palme este și ea a celor ce biruiesc.

9 munții se vor bucura de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul!

„Munți” i-a numit aici pe cei ce au cugetul înalt, peste care s-a zidit cetatea lui Dumnezeu, că zice: „Nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd”; și: „Temeliile Lui - în munții cei sfinți.” Aceștia a zis că se bucură și se veselesc, învățîndu-se arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru: că, așteptînd răsplătirile ostanelilor, se bucură, știind dreptatea Judecătorului.

Judeca-va lumea întru dreptate, și noroadele cu îndreptare.

Că arătarea cea dintîi avea multă milă, iar cea de a doua va avea dreptatea, că zice Apostolul: „Toți vom sta înaintea judecății lui Hristos, ca să-și ia fiecare cele ce a făcut prin trup, după acelea pe care le-a lucrat, ori bine, ori rău.” Încă și Proorocul a zis aceasta: „O dată a grăit Dumnezeu, acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu și că a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 98

Psalmul lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta proorocește întoarcerea Iudeilor din Babilon, dar mai-nainte vestește și arătarea Mîntuitorului nostru și necredința Iudeilor.

Domnul S-a împărățit, să se mînie noroadele!

Și Iudeii, și Elinii înnebunesc și turbează auzind de Împărăția Stăpînului Hristos. Încă și cînd au dobîndit Iudeii slobozenia, crăpau toți megieșii de prin laturile de aproape, văzînd prea-slăvita lor întoarcere, care arăta puterea Celui închinat de dînșii.

Cel ce șezi pe Heruvimi, clătească-se pămîntul!

Zice: Acesta pe Care Îl propovăduim e Dumnezeu și Domn al Puterilor celor de sus. Iar pe acest „Cel ce șezi”, l-a zis vorbind ca despre oameni, căci de care ședere are trebuință Firea cea fără de trup, cea necuprinsă și nescrisă împrejur, Care ține ocolul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pămîntului și pe cei ce locuiesc pe dînsul ca niște lăcuste? Dar, cu toate acestea, cuvîntul închipuie că Dumnezeuul tuturor Se poartă peste Heruvimi împăratește, spăimîntînd și înfricoșînd pe cei ce aud.

2 Domnul în Sion mare și înalt este peste toate noroadele.

Și cînd s-au întors Iudeii, și cînd au zidit dumnezeiasca Biserică s-a arătat tuturor puterea lui Dumnezeu, dar Cel ce a răbdat Crucea S-a dovedit Stăpîn a toată lumea cu covîrșire și mai ales cînd Sfinții Apostoli au adus neamurilor mîntuitoarea propovedanie.

3 Mărturisească-se numelui Tău celui mare, că înfricoșat și sfînt este!

Deci: Se cuvine ca toți să Te laude, și să povestească facerile Tale de bine și să nu iscodească firea Ta cea negrăită, ci să aducă cinste numelui Tău, celui ce este înfricoșat și prea-sfînt, că sfințește pe cei credincioși și îngrozește pe cei necredincioși.

4 Și cinstea Împăratului iubește dreptatea.

Și ni se cuvine să ne temem de Dînsul ca de un Împărat și ca de Cel ce uneltește dreptatea. Că lucrul osebit al adevăratei împărății este să-i ocîrmuiască pe supuși cu dreptate, deci „cinstea Împăratului iubește dreptatea”, adică: Faptul că iubește dreptatea îl face cinstit pe Împărat. Și aceasta arată și stihul adăugat:

Tu ai gătit îndreptările, judecata și dreptatea întru Iacov Tu ai făcut-o.

Căci, ca un împărat drept, ai scos bună și dreaptă hotărîre, și l-ai slobozit pe Israil de silnicia celor ce-l robiseră și pe neamuri din robia diavolului. Iar după cealaltă proorocie se cuvine să înțelegem așa: Ai arătat adevărul făgăduinței Tale, împlinind făgăduințele făcute către strămoșii lui Israil și dăruind mîntuirea prin sămînța lui Avraam.

5 Înălțați pe Domnul Dumnezeuul nostru și vă închinați așternutului picioarelor Lui, că sfînt este!

Deci: Răsplățiți Făcătorului de bine cu ceea ce puteți, aducîndu-l Lui cinstea cuviincioasă! Iar acest „înălțați” e în loc de: Propovăduiți înălțimea Lui! Iar „așternut al picioarelor Lui” fusese legiuită de demult Biserica din Ierusalim, iar acum bisericile de peste tot pămîntul și marea, întru care îi aducem închinăciunea Preasfîntului Dumnezeu.

6 Moisi și Aaron, între preoții Lui, și Samuil, întru cei ce cheamă numele Lui,

Lăsîndu-i deoparte pe ceilalți Prooroci, nu așa prost i-a pomenit doar pe aceștia, ci învățîndu-ne turbarea și tirania Iudeilor asupra lor. Pentru că, în vremea lui Moisi și a lui Aaron, s-au ispitit să răpească preoția²²³, iar în vremea lui Samuil, necinstind

²²³ „Atunci Core, fiul lui Ițhar, fiul lui Cahat, fiul lui Levi, cu Datan și cu Abiron, fiii lui Eliab, cu On, fiul lui Felet, din seminția lui Ruben, s-au sculat împotriva lui Moisi împreună cu două sute cincizeci de bărbați, căpetenii ale obștii fiilor lui Israil, oameni însemnați, care erau chemați la adunare. Adunîndu-se aceștia împotriva lui Moisi și Aaron, le-au zis: Destul! Toată obștea și toți cei ce o alcătuiesc sînt sfinți și Domnul este între ei. Pentru ce vă socotiți voi mai presus de adunarea Domnului?” (Numerii, 23:1-3). Răzvrătiții erau din leviți, de care Fericitul Teodotir va pomeni și mai tîrziu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiasca împărăție, au iubit-o pe cea omenească²²⁴. Deci cuvîntul cel prooroces ne învață că, turbîndu-se asupra Mîntuitorului și neprimind mîntuitoarea Lui împărăție²²⁵, Iudeii nu săvîrșesc nimic nou, căci nebunia le era obișnuită lor de demult.

chemat-au pe Domnul, și El i-a auzit pe dînșii.

7 În stîlp de nor grăia către dînșii,

Zice: Aveau multă îndrăzneală către Dumnezeu, că aceia Îl rugau, iar El îi auzea, și le da cererile și vorbea cu dînșii în priverile tuturor, arătîndu-Se prin nor. Apoi, ne învață că nu i-a împărtășit cu nedreptate de acest dar:

că păzeau mărturiile Lui și poruncile Lui pe care le-a dat lor.

Că, petrecînd ei după Lege și viețuind după poruncile Lui, le-a dăruit lor darul acesta.

8 Doamne Dumnezeul nostru, Tu i-ai auzit pe ei; Dumnezeule, Tu milostiv Te-ai făcut lor

Zice: Tu ești – o Stăpîne! – Cel propovăduit de noi, Cel ce i-ai împărtășit pe aceia de atîta îndrăzneală și i-ai învrednicit de multă milostivire.

și izbîndind spre toate izvodirile lor.

Iar Simmah, așa: „Și izbăvitor ai fost pentru asupririle ce li se făceau lor.” Că pe cei ce s-au sculat cu tiranie împotriva marelui Moisi i-a dat focului, iar pe cei ce au scăpat de văpaie i-a trimis în mormînt de vii, poruncind să se desfacă pămîntul.²²⁶ Și, pentru tirania lor, a arătat locul acela mormînt de sine-și făcut, și i-a cufundat în pămînt cu valuri prea-slăvite pe cei ce călătoriseră prin mare și pedestriseră²²⁷ adîncul acela²²⁸. Iar pe cei ce s-au sculat împotriva lui Samuil Proorocul i-a dat silniciei lui Saul și i-a împresurat cu multe feluri de primejdii.²²⁹

9 Înălțați pe Domnul Dumnezeul nostru și vă închinați în muntele cel sfînt al Lui, că sfînt este Domnul Dumnezeul nostru!

224 E vorba de întemeierea primei împărății, cîrmuite de Saul, cînd Iudeii au lepădat ocîrmuirea dumnezeiască, vrînd a fi asemeni neamurilor. Pînă atunci, ei fuseseră povățuiți de Însuși Stăpînul a toate, prin mijlocirea Sfinților Săi Prooroci Patriarhi, iar mai tîrziu prin Proorocii numiți „Judecătorii”, care erau de fapt ocîrmuitori ai întregului Israil. Ultimul dintre ei a fost Samuil. (Vezi *Cartea Judecătorilor* și *Cartea întâi a Împăraților*).

225 „Și era Vinerea Paștilor, cam la al șaselea ceas, și a zis Pilat Iudeilor: Iată Împăratul vostru! Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstignește-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe Împăratul vostru? Arhierii au răspuns: Nu avem împărat decît pe Cezarul” (Ioan 19:14-16).

226 „Cum a încetat el (Moisi) să spună toate cuvintele acestea, s-a desfăcut pămîntul sub aceia, și și-a deschis pămîntul gura sa și i-a înghițit pe ei și casele lor, pe toți oamenii lui Core și toată averea; și s-au pogorît ei cu toate cîte aveau de vii în locuința morților, i-a acoperit pămîntul și au pierit din mijlocul obștii. Și tot Israilul care era împrejurul lor a fugit la strigătele lor, că ziceau: Să nu ne înghiță și pe noi pămîntul! A ieșit apoi foc de la Domnul și a mistuit pe cei două sute cincizeci de bărbați care au adus tămîie” (*Numerii*, 23:31,35). Înfricoșata pedeapsă a fost urmarea răzvrătirii leviților, pe care am amintit-o mai sus.

227 Umblaseră pe jos, pedestru.

228 Adică marea s-a desfăcut ca să nu-i înece, iar pămîntul tocmai dimpotrivă, pentru a-i cufunda.

229 Vezi *Cartea întâi a Împăraților*.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deci, urmînd buna-credință a acestor minunați bărbați, aduceți cuviincioasa cinste lui Dumnezeu! Iar „munte sfînt”, de demult se numea Sinaiul, iar acum - înălțimea cunoștinței de Dumnezeu. Că așa a proorocit și Isaia, și Miheia: „În zilele cele de pe urmă, va fi arătat muntele Domnului”, adică va fi arătată tuturor cunoștința de Dumnezeu. Și dumnezeiescul Apostol îl știe pe Sion munte gîndit, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sion și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc.” Deci, după cunoștința dată nouă de Dumnezeu, ni s-a poruncit să aducem Lui închinăciune „și să-L mărturisim pe Cel ce S-a făcut om pentru noi Dumnezeu din Dumnezeu și Unul Născut Fiu al Tatălui. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 99

Psalmul lui David, spre mărturisire. Nescris deasupra la Evrei.

Aici, Proorocul îi cheamă pe toți oamenii spre cîntarea de laudă, poruncindu-le să cinstească prin toate pe Dumnezeu Mîntuitorul.

Strigați Domnului, tot pămîntul,

Toți oamenii, aduceți lui Dumnezeu lauda de biruință! Că „pămînt” îi numește pe oamenii ce locuiesc pe pămînt.

slujiți Domnului întru veselie,

Că împărăția lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru nu e ca tirania cea amară a diavolului, ci stăpînia Lui este blîndă și iubitoare de oameni. Deci apropiați-vă la slujba Lui bucurîndu-vă!

intrați înaintea Lui întru bucurie!

Iar Simmah a zis; „cu bună cuvîntare”, și Achila: „întru laudă”, că lauda este a aceloră ce se bucură și se veselesc.

2 Cunoașteți că El este Dumnezeul nostru,

Că, deși a voit a Se face om, iubitorul de oameni a rămas de-a pururea Dumnezeu. Și zice: Prin înseși lucrurile învățați-vă că Cel ce este Stăpînul nostru este Dumnezeul tuturor! Și sfințita ceată a Apostolilor aducea neamurilor aceste învățături, după cum ne-a învățat istoria Faptelor.

El ne-a făcut pe noi, și nu noi.

Că nu ne-am făcut ziditori ai noștri noi înșine, ci de Dînsul ne-am zidit. Așa i-a învățat Fericitul Pavel pe Atenieni: „Dumnezeu, Cel ce a făcut lumea și toate cele dintru dînsa, Acesta fiind Domn al cerului și al pămîntului, nu locuiește în biserici făcute de mîini, nici nu Se slujește de mîini omenești ca și cum ar avea trebuință de ceva, că El a dat tuturor viață, și suflare și toate, și a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pămîntului.” Aceasta ne învață și Proorocul aici: „El ne-a făcut pe noi, și nu noi.” Iar Simmah, așa: „El ne-a făcut pe noi, cei ce nu eram.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar noi - norodul Lui și oile pășunii Lui.

Prin acestea a arătat nu numai stăpînirea, ci și purtarea de grijă, că nu este numai Stăpînul al nostru, ci și Păstorul care ne aduce buna pășune, iar noi sîntem „norodul Lui” ca al unui împărat, și „oi” ca ale unui păstor.

3 Intrați în porțile Lui întru mărturisire, în curțile Lui întru laude!

„Porți ale Lui” și „curți ale Lui” numește bisericile, că acestea ne-au dat intrarea către Dînsul, întru care se cuvine a povesti dumnezeieștile și mîntuitoarele Lui lucrări și a-l aduce cîntarea de mulțumită ca pe un dar.

4 Mărturisiți-vă Lui, lăudați numele Lui! Că este bun Domnul, în veac este mila Lui, și pînă în neam și în neam adevărul Lui!

Căci cum nu este cu dreptate a-L lăuda pe Cel ce a avut negrăită iubire de oameni și a pus sfîrșit făgăduințelor celor bune? Că cele ce s-au făgăduit în vremile neamului strămoșilor noștri, pe acestea le-a împlinit în vremea neamului nostru, „prin Cruce și prin moarte făcînd mîntuirea noastră. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 100

Psalmul lui David.

Unele din pre-scrieri au așa: „întru a patra a Sîmbetelor”, dar nici la Evreu, nici la ceilalți talmăcitori, nici la Cei 70 nu am aflat această adăugire. Iar Psalmul are pricina că Iosia împăratul a surpat din temelii toate capiștile idolești, i-a ucis pe popii acestora și a povățuit norodul către buna-credință mai dinainte. Și nu s-a grijit numai de sănătatea dogmelor, ci s-a sîrguit și pentru isprăvile faptei bune, judecînd cu dreptate, cinstind dreptatea, izbîndind celor nedreptățiți, muncindu-i pe asupritori, purtînd grijă de folosul celor ce împreună-locuiau. Văzîndu-le pe acestea de departe, Fericitul David a scris Psalmul de față povestind fapta bună a aceluia și înainte-punînd tuturor oamenilor chipurile desăvîrșirii.

Milă și judecată voi cînta Ție, Doamne.

Că - de vreme ce pe cei nedreptățiți îi miluia, iar pe cei ce făceau nedreptăți îi pedepsea - minunatul Iosia a numit povestirea acelor fapte laudă a milei și a judecății.

2 Cînta-voi și voi merge cu pricepere în cale fără prihană.

Iar Simmah, așa: „Viersui-voi și pricepe-voi calea cea fără de prihană.” Calea fără prihană și plăcută lui Dumnezeu, pe care am văzut-o prin darul Duhului, pe aceasta o voi spori acum prin cîntarea de laudă.

Cînd vei veni către mine?

Că atîta curăție a cîștigat bărbatul acesta minunat, cît a strigat către Dumnezeu cu îndrăzneală: „Cînd vei veni către mine?”, în loc de: „Ți-am gătit cum se cuvine palaturile împărătești, doresc de venirea Ta - o Stăpîne! Voiesc arătarea Ta, dă-mi dară lucrul cel dorit!”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Umblat-am întru nerăutatea inimii mele în mijlocul casei mele.

Cu prostime am trăit, nu am fost fățarnic, nu mă arătam altul cu cei din afară, iar în casă să le fac pe cele împotrивnice, ci cele ascunse ale mele se uneau și se potriveau cu cele arătate.

3 Nu am pus înaintea ochilor mei lucru fără de lege,

Nu uram numai faptele cele nelegiuite, ci lepădam și aducerile lor în minte, mai înainte de toate gândul meu tocmindu-l și îndreptîndu-l.

pe cei ce făceau călcări de lege i-am urît.

Mă întorceam încă și de la cei ce defăimau dumnezeiștile Tale legi.

4 Nu s-a lipit de mine inima îndărătnică,

Prieteni îmi erau cei ce cinsteau dreptatea, iar pe cei ce voiau cele împotrивnice și nu voiau să aibă gândul cel drept, îi țineam departe de adunările mele.

pe cel ce se abate de la mine, pe cel rău, nu-l cunoșteam.

Și - dacă cineva din cei ce erau împreună cu mine, care săvîrșea răutatea, ar fi voit să se depărteze de împreunarea mea - nu socoteam despărțire o astfel de despărțire, așa de lesne era foarte defăimat mie cel ce alegea răutatea.

5 Pe cel ce clevea pe ascuns pe vecinul său, pe acesta îl goneam.

Și pîrile făcute în taină nu le primeam, ci îi goneam pe cei ce se ispiteau a unelti acest lucru.

Cu cel mîndru cu ochiul și cu cel nesățios la inimă, cu acesta nu mîncam.

Nici pe cei mîndri și lacomi nu îi făceam împreună-meseni.

6 Ochii mei - peste credincioșii pămîntului, ca să șadă ei împreună cu mine.

Și de soboarele mele și de sfatul meu se împărtășeau cei ce erau împodobiți cu credința și care demult le socoteau vrednice pe cele dumnezeiești.

Cel ce umbla în cale fără prihană, acesta îmi sluja.

Făceam multă purtare de grijă nu numai de prieteni și de sfetnici, ci și de slujitorii mei, că foloseam slujitori pe cei ce se îngrijeau de fapta bună și erau izbăviți de răutate.

7 Nu va locui în mijlocul casei mele cel ce face mîndrie,

Și nu voiam a-l avea împreună-locuitor în casa mea pe nici unul din cei ce foloseau trecerea cu vederea și nebăgarea de seamă.

cel ce grăia nedreptăți nu s-a îndreptat înaintea ochilor mei.

Și, dacă cineva m-ar fi sfătuit sau ar fi cerut lucruri nedrepte, se ducea împiedicîndu-se de al său scop, că aveam sîrguință a-mi astupa urechile de către cei ce voiau să clevetească.

8 În dimineți am ucis pe toți păcătoșii pămîntului, ca să pierd din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelege.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Ne-am învățat arătat acest lucru din istorie, că i-a dat la moarte pe toți popii rău-credincioși și a curățat cetatea cea sfințită. Iar „dimineață” numește începutul împărăției lui, căci ca o dimineață a răsărit el cu dreptatea cuvenită și care lumina. Iar cel ce vrea cu de-adinsul să știe fapta bună a bărbatului o va afla pe aceasta întru A doua istorie a Paralipomenilor și întru A patra a Împăraților. „Deci sîrguiască-se fiecare a se face următor al bărbatului acestuia, ca să se împărtășească de îndrăzneala sa înaintea lui Hristos. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 101

Rugăciunea săracului cînd se va mîhni și înaintea Domnului își va vărsa rugăciunea sa.

Psalmul acesta are proorocii ale ticăloșiei norodului Iudeilor în Babilon și ale întoarcerii de acolo, dar totodată mai-nainte vestește chemarea și mîntuirea neamurilor. Și se potrivește încă oricui se luptă cu oarecari primejdii și se roagă a dobîndi dumnezeiescul ajutor, că „sărac” numește pe cel ce are trebuință de dumnezeiasca purtare de grijă.

Doamne, auzi rugăciunea mea, și strigarea mea la Tine să fie!

Primește rugăciunea mea – o Stăpîne! – și dă-i ajutorul Tău celui ce se roagă cu jale! Pentru că Simmah a numit „strigarea” „tînguire”.

2 Să nu întorci fața Ta de la mine,

Milostiv fă-Te mie, și dezleagă și lasă mînierea cea de asupra mea!

ori în ce zi mă necăjesc, pleacă urechea Ta către mine, ori în ce zi Te voi chema, degrabă auzi-mă!

Și graiurile acestea ale Psalmului arată că proorocia este povestirea lucrurilor ce aveau să fie, iar nu a celor făcute. Că – de vreme ce norodul era întru multă bună-norocire și strălucire întru împărăția dumnezeiescului David – după cuviință Proorocul aduce rugăciunea folosind fața acelora, și se roagă a dobîndi dumnezeiasca Pronie cînd ar fi venit vremea acestui lucru.

3 Că au lipsit ca fumul zilele mele, și oasele mele ca o uscăciune s-au uscat.

De aici, povestește ca pe niște făcute primejdiile ce aveau să fie, după a lor osebite, și zice că vremea vieții lui s-a cheltuit precum fumul și trupul lui s-a făcut tăciune uscat de mîhnire, ars ca de oarecare năpădire a focului. Că așa a tălmăcit și Achila: „Și oasele mele s-au ars și s-au pîrlit ca o ardere.”

4 Rănit-m-am ca iarba și s-a uscat inima mea,

Că încă și asemenea ierbii m-am stins și am pierdut floarea mai dinainte.

că am uitat a mîncă pîinea mea.

5 De glasul suspinului meu, s-a lipit osul meu de carnea mea.

Că am lepădat pofta a toată hrana și m-am golit desăvîrșit de buna pătimire mai dinainte, fiindcă, topindu-se de mîhnire, trupul meu s-a cheltuit de tot și pe oasele

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

goale am numai pielea singură. „Iar pîinea sufletului nostru este cuvîntul lui Dumnezeu: că, precum pîinea materialnică hrănește trupul, așa și cuvîntul cel din cer ființa sufletului. Și aceasta este pîinea de care Hristos, dînd rugăciunea Apostolilor, zicea: «Pîinea noastră cea de-a pururea dă-ne-o nouă astăzi!» Deci această pîine a uitat a o mîncă, adică a o lucra, că mîncarea pîinii celei gîndite este totodată lucrarea ei. Și Domnul arată aceasta, cînd zice Apostolilor Săi: «Lucrați nu mîncarea care pierе, ci care rămîne întru viața veșnică!» Inima celui ce nu mănîncă această pîine se usucă, rănindu-se ca iarba. Și cum se rănește și se usucă iarba? Cînd ploaia nu se sloboade peste dînsa. La fel și inima, cînd va boli cu lipsa cuvîntului lui Dumnezeu, atunci se rănește și se usucă, neputînd să odrăslească floarea faptei bune.»

6 Asemănatu-m-am cu pelicanul de pustie, făcutu-m-am ca și corbul de noapte în casă nelocuită.

7 Priveheat-am și m-am făcut ca o pasăre ce stă singură pe casă.

Vrînd să arate primejdiile, folosește multe asemănări potrivite, și prin păsările zise arată frica și pustiirea de Purtătorul de grijă. Că pasărea, de îngrijire, gonește de la dînsa somnul, iar corbul de noapte, fugind de casele locuite, aleargă către cele pustii și părăsite. Căci, în loc de „case nelocuite”, Simmah a zis: „surpături”. Tot așa, și pelicanul petrece în pustietăți.

8 Toată ziua mă ocărau vrăjmașii mei, și cei ce mă lăudau asupra mea se jurau.

Cu totul de rîs m-am făcut vrăjmașilor mei. Și eu, cel ce oarecînd eram dorit și strălucit, acum m-am făcut jurămînt celor ce altădată mă lăudau, că asupra primejdiilor mele se jurau, zicînd: „Să nu pătimesc cele cumplite pe care le-a pătimit acela!”

9 Că cenușa ca pîinea am mîncat-o, și băutura mea cu plîngere am mestecat-o

10 din pricina urgiei Tale și a mîniei Tale.

Pe acestea le-a zis și Psalmul 79: „Ne vei hrăni pe noi cu pîine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.” Iar prin acestea arată covîrșirea chinuirii, că, dacă vremea hranei era plină de chin, cu atît mai mult cealaltă vreme nu era slobodă de acesta. Și – zice – sînt împresurat cu relele acestea, căci Tu – o Stăpîne! – Ți-ai pornit urgia asupra mea.

Că, înălțîndu-mă, m-ai surpat.

Că, înalt și strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasnă m-ai lepădat. Fiindcă pe acest „m-ai surpat” l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime și se trîntesc de pămînt.

11 Zilele mele ca umbra s-au plecat, și eu ca iarba m-am uscat.

Mă aflu – zice – chiar lîngă apusurile vieții, și mă asemăn umbrei ce se pleacă și de aici se sfîrșește, și am urmat uscăciunea ierbii, care cheamă mîinile secerătorilor.

12 Iar Tu, Doamne, în veac rămîi, și pomenirea Ta în neam și în neam.

Ci eu am și firea într-acest fel, și încă m-am înjugat cu atîtea primejdii, iar Tu, fiind de-a pururea vecuitor și veșnic, mi-ai fi dat cu lesnire oarecare schimbare a relelor de

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

față. Că aceasta o și adaugă:

13 Tu, sculîndu-Te, vei milui Sionul, că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.

Zice: Dă primejdiei schimbarea spre bine, că vremea cere mila! Și însemnează prin aceasta sfîrșitul pedepsei hotărîte întru șaptezeci de ani. Așa se roagă și minunatul Daniil, după ce numără vremea robiei. Cu acestea împreună-glăsuiesc și graiurile cîntării de laudă celei duhovnicești, „că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.”

14 Că bine au voit robii Tăi, de pietrele lui și de țărîna lui le va fi milă.

Că Sionul ne este nouă întreit dorit, măcar de este și foarte pustiu, și vrednice de iubit ne sînt și pietrele cele risipite, iar pomenirea țărînei celei făcute din surprare trezește întru noi milostivirea,

15 Și se vor teme neamurile de numele Domnului, și toți împărații pămîntului de mărirea Ta.

Că, văzînd întoarcerea noastră și zidirea cetății, cei ce au văzut primejdiile noastre mai dinainte - și împărații, și stăpînitorii, și supușii - se vor minuna toți de puterea Ta și, temîndu-se, vor crede că numai Tu ești Dumnezeu. Însă acest lucru s-a făcut cu adevărat doar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Că, după chemarea înapoi a ludeilor din Babilon, locuitorii de prin prejur s-au minunat, ce-i drept, de lucrul făcut, dar erau atît de departe de a crede Dumnezeului tuturor, că au ridicat deodată războiul asupra lor. Ci aici cuvîntul mai-nainte vestește schimbarea tuturor neamurilor și a împăraților, dintru care, pe unele le vedem făcute, iar pe altele le nădăduim că vor fi, fiindcă zice dumnezeiescul Apostol că „încă nu le vedem pe toate supuse Lui”, învățîndu-ne totodată că „Lui se va pleca tot genunchiul, și al celor cerești, și al celor pămîntești, și al celor dedesubt.”

16 Că va zidi Domnul Sionul și Se va arăta întru mărirea Sa.

Că - de vreme ce aceia care nu cunoșteau dumnezeieștile iconomii socoteau robia ludeilor și pustiirea Ierusalimului neputință a lui Dumnezeu - după cuviință a numit înnoirea cetății „mărire a lui Dumnezeu”, în loc de: După ce va zidi iarăși Sionul, toți vor vedea pe Dumnezeul tuturor întru slava dinainte.

17 Căutat-a spre rugăciunea celor smeriți, și n-a defăimat cererea lor.

Că nu i-a defăimat ca pe niște robi și supuși, ci le-a primit rugăciunea și le-a dat slobozenia.

18 Să se scrie aceasta întru neamul ce vine, și norodul ce se zidește va lăuda pe Domnul.

Zice: Vom scrie în carte și această facere de bine, întru de-a pururea pomenire, ca și cei ce vor fi să învețe a Ta iubire de oameni. Iar „norod ce se zidește” îl numește pe cel adunat din neamuri, pentru care zice și Fericitul Pavel: „... de este întru Hristos oarecare zidire nouă.” Încă și însuși dumnezeiescul David a zis în Psalmul 21: „Vestise-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul.” Norodul acesta, care este învățat și cele vechi, și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cele noi, trimite Mîntuitorului Dumnezeu lauda cea cuviincioasă.

19 Că a privit dintru înălțimea cea sfîntă a Lui Domnul, din cer pe pămînt a căutat,
20 să audă suspinul celor ferecați și să dezlege pe fiii celor omorîți,
21 ca să vestească în Sion numele Domnului și lauda Lui în Ierusalim,

Că, privindu-le și ocîrmuindu-le pe toate, Dumnezeul tuturor i-a auzit pe cei ce se tînguiau, și a scos și a dat hotărîrea slobozeniei, poruncind să-i întoarcă pe cei ferecați în locul celor uciși, ca să zidească cetatea strămoșească și întru aceea să aducă lui Dumnezeu slujba Legii, după obicei.

22 cînd se vor aduna noroadele împreună și împărații ca să slujească Domnului.

23 Zis-am Lui în calea tăriei Lui: Împușinarea zilelor mele vestește-o mie, să nu mă iei întru înjumătățirea zilelor mele;

Cînd - zice - vom dobîndi întoarcerea, se vor aduna noroadе și împărați, minunîndu-se de puterea Ta. Deci atunci vom avea atîta veselie, cît vom ruga bunătatea Ta să ne dăruiești adăugire de ani și să nu ne dăm morții înjumătățindu-se vremea noastră. Iar „cale a tăriei” numește întoarcerea dăruită prin puterea lui Dumnezeu.

în neamul neamurilor - anii Tăi.

Că Tu ai ființă nemărginită, și lesne Ți este să le dai și altora viață îndelungată.

24 Întru început Tu, Doamne, pămîntul ai întemeiat, și lucrurile mîinilor Tale sînt cerurile.

25 Acelea vor pieri, iar Tu rămîi.

Că ce-Ți este Ție cu neputință, Ziditorului tuturor? Tu i-ai dat pămîntului pe „a fi”; nefiind cerurile, Tu le-ai făcut; și, cînd acestea se vor schimba, Tu vei avea firea neschimbată. Însă, pomenind stihiiile cele cuprinzătoare, L-a arătat pe El făcător și al tuturor celorlalte.

Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei înfășura, și se vor schimba,

Iar Simmah, așa: „Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei schimba, și se vor preface.” Că toate cele văzute vor îmbătrîni și vor urma învechirea hainelor, iar Tu le vei schimba, și le vei înnoi pe dînsele și le vei face nestricăcioase în loc de stricăcioase. Aceasta a zis-o și dumnezeiescul Apostol: „Însăși zidirea se va slobozi din robia stricăciunii spre slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu.”

26 iar Tu tot același ești, și anii Tăi nu se vor împușina.

Deci - o Stăpîne! - precum voiești strămuți zidirea, iar Tu ai firea neschimbată și mai presus decît strămutarea. Întru Epistola către Evrei, dumnezeiescul Apostol le-a spus pe acestea vorbind despre osebirea Fiului, însă întru Fiul vedem pe Tatăl: că, cele pe care le face Acela, și Fiul le face de asemenea și întru amîndoi se cunoaște aceeașimea²³⁰ firii, că una știm a fi lucrarea Treimii.

27 Fiii robilor Tăi îl vor locui, și sămînța lor în veac se va îndrepta.

²³⁰ „identitatea”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Simmah a pus: „va rămîne”. Și însemnează că cei ce s-au izbăvit de robie vor locui Ierusalimul, iar sămînța dintru dînșii va rămîne în veac. Pentru sămînța aceasta a zis și dumnezeiescul Apostol: „... pînă cînd va veni sămînța care s-a făgăduit. Iar făgăduințele s-au zis lui Avraam și sămînței lui. Nu zice «și sămînțelor lui», ca pentru multe, ci ca pentru una: «și sămînței tale», care este Hristos.” Sămînța aceasta va rămîne în veac, căci are pe „a fi”²³¹ unit împreună cu Dumnezeu-Cuvîntul și nepieritor, dăruind viață celor ce cred, după însuși glasul Domnului: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu va fi viu în veac.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 102

Psalmul lui David.

Se pare că Psalmul acesta e următor celui mai dinainte, avînd aceeași pricină. Că întru acela, tînguind primejdiile din Babilon, Îl rugau pe Dumnezeu să le dăruiască întoarcerea; iar aici, dobîndind cele cerute, laudă pe Făcătorul de bine. Iar eu socotesc că tuturor oamenilor li se potrivește cîntarea aceasta de laudă, fiindcă au fost izbăviți de o mai amară robie și învredniciți de o mai mare slobozenie. Iar înțelegera graiurilor va arăta că mai vîrtos pricina aceasta e mai adevărată decît cea dintîi.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și, toate cele din lăuntru meu, numele cel sfînt al Lui!

Cei ce se află cu bună cunoștință și cu mulțumită către dumnezeieștile daruri se deșteaptă către cîntarea de laudă, răsplătindu-l Făcătorului de bine cu cele după putere; și pururea este cu puțință a-L lauda și a purta neuitare întru pomenire facerile de bine. Aceștia curăță „toate cele din lăuntru” și tot gîndul îl pornesc spre dumnezeiasca laudă. Că „cele din lăuntru” a numit gîndurile, și aducerile aminte și toate mișcările sufletului.

2 Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui!

Sufletul se învață iarăși pe sine a se deștepta, și a goni norul uitării și a înnoi pomenirea facerilor de bine, căci, în loc de „răsplătiri”, Simmah a zis: „faceri de bine.” Apoi, le povestește pe acestea cu de-amănuntul:

3 Pe Cel ce curățește toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale;

Că Acesta ți-a dăruit lăsarea păcatelor tale, Acesta ți-a hărăzit vindecarea patimilor tale. Pe acestea le-a dobîndit slăbănogul, că a auzit deodată: „Lasă-ți-se păcatele tale, și ridică-ți patul tău și te du în casa ta!” Așa a dobîndit lăsarea păcatelor muierea cea păcătoasă; așa, tîlharul; așa, vameșii; așa, toți cei ce au crezut.

4 pe Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta;

²³¹ Fericitul Teodorit arată încă o dată, împotriva ereticilor monofiziți, că Mîntuitorul S-a înălțat la cer și stă pe Scaunul slavei cu trupul Său cel omenesc, dar prefăcut prin Înviere, trup pe care l-a arătat Apostolilor și pe care Toma chiar l-a atins cu mîna, trup pe care îl aduce ca jertfă la fiecare Sfîntă Liturghie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pe cei duși în Babilon i-a slobozit de robie, dar nu i-a izbăvit de viața cea stricăcioasă, iar nouă ne-a dăruit nădejde învierii, și ne-a dat arvuna Duhului și ne-a îmbrăcat cu haina nestricăciunii.

pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări;

„Cu darul sînteți mîntuiți - după cum zice dumnezeiescul Apostol - și acest lucru nu de la noi: al lui Dumnezeu este darul, ca să nu se fălească cineva.” Și iarăși: „Hristos Iisus a venit în lume ca să-i mîntuiască pe păcătoși, dintru care cel dintîi sînt eu, și pentru aceasta m-a miluit, ca întru mine întîi să-Și arate Hristos Iisus toată îndelunga-răbdare a Sa, spre închipuirea celor ce vor vrea să creadă întru Dînsul întru viața cea veșnică.” Deci a darului și a iubirii de oameni este cununa. Așa strigă și dumnezeiescul Isaia de către fața miresei: „Să se bucure sufletul meu de Domnul, că m-a îmbrăcat în haina mîntuirii și m-a înfășurat cu veșmîntul veseliei, ca unui mire mi-a pus mie coroană și ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă.” Și, după puține: „Și vei fi cunună a frumuseții în mîna Domnului, și coroana împărăției în mîna Dumnezeului tău.” Și acestea toate sînt zestre și daruri ale mirelui, că mireasa a adus numai credința²³².

5 pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta.

Bine a adăugat pe acest „de bunătăți”, fiindcă este și poftă mincinoasă, pe care dumnezeiasca Lege o oprește, iar poftele cele bune Stăpînul le împlinește, că zice: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă! Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide.” Și: „Căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate cu prisosință se vor adăuga vouă.”

Înnoui-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale.

Stăpînul ne-a dăruit această înnoire prin Preasfîntul Botez și, răzuind bătrînețele păcatului, ne-a făcut iarăși tineri. Împreună-glăsuiesc cu acestea și cele zise de Dumnezeu prin Isaia Proorocul: „Iar cei ce Mă așteaptă pe Mine vor înnoi vîrteza lor, înaripa-se-vor ca vulturii.” Că - de vreme ce, zidindu-ne, am primit dumnezeieștile și împărăteștile însușiri, pe care apoi le-am înnegrit și le-am stricat cu meșteșugurile de tot felul ale păcatului - proorocescul cuvînt ne făgăduiește cîștigarea împărăției de a doua oară. Că vulturul este pasăre împărătească și lui îi este încredințată împărăția zburătoarelor. Ne învață pe noi încă și chipul dumnezeiescului belșug:

6 Cel ce face milostenie, Domnul, și judecată tuturor celor ce li se face strîmbătate

Că nu ne-a mîntuit pentru dreptățile pe care le-am făcut - după cum zice Apostolul - ci după multă mila Lui, prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt. Și, văzîndu-ne pe noi nedreptățiți de vrăjmașul adevărului, ne-a deschis izvoarele milostivirii, iar asupra aceluia a scos hotărîrea cea dreaptă.

7 cunoscute a făcut căile Sale lui Moisi, fiilor lui Israil - voile Sale.

Și nu a săvîrșit mîntuirea aceasta din căință, ci de demult mai-nainte le-a vestit pe acestea prin Prooroci și, prin dumnezeiescul Moisi, a zugrăvit umbrit mîntuirea noastră:

²³² „Mirele” și „mireasa”: Hristos și sufletul omului.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

marea a primit închipuirea Preasfântului Botez, piatra s-a arătat umbră a izvoarelor celor nemuritoare, iar mana era icoană a hranei celei cerești. Și celelalte încă, pentru ca să nu le povestesc pe fiecare, este cu puțință a le afla la aceia.

8 Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv.

Iar pricina bunătăților acestora - zice - este adîncul dumnezeieștii bunătăți, mila cea nemăsurată, noianul iubirii de oameni.

9 Nu pînă în sfîrșit Se va iuți, nici în veac Se va mînia.

10 Nu după păcatele noastre ne-a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre ne-a răsplătit nouă,

Nu a răbdat să măsoare pedeapsa cu păcatele noastre, nici să-Și întindă mînierea asupra noastră mai multă vreme.

11 că după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dînsul.

12 Pe cît sînt de departe răsăriturile de apusuri depărtat-a de la noi fărădelegile noastre.

De ar fi aflat depărtări încă și mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreșit și pe ele în mijloc, sînguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieștii bunătăți. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii și al răsăritului.

13 În ce chip miluiește tatăl pe fii a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dînsul,

Ziditor și Făcător fiind, a urmat bunătatea tatălui și a arătat împrejurul robilor aceeași dragoste pe care o are tatăl pentru copii.

14 că El a cunoscut zidirea noastră, adusu-Și-a aminte că țărîna sîntem.

Că Ziditorul știe neputința firii noastre, știe și de unde ne-am zidit, și unde ne vom duce iarăși.

15 Omul - ca iarba, zilele lui - ca floarea cîmpului, așa va înflori.

Nu ne-am deosebit cu nimic de iarbă și de floarea care în vremea verii a înflorit, iar după puțin se veștejește și piere.

16 Că duh a trecut într-însul, și nu va mai fi și nu se va mai cunoaște încă locul său.

Iar Simmah, așa: „Că duh a trecut printr-însul, apoi n-a mai fost.” „Duh” numește sufletul, care, fiind de față, trupul viază și lucrează; iar zburînd sufletul, trupul se stinge și se strică, încît nici chipurile mai dinainte nu se cunosc, nici se cunoaște că acest trup a fost al cutăruia, iar acela al cutăruia. Și, dacă s-ar pleca în mormînt, cineva ar putea vedea mai cu de-amănuntul acest lucru, că toate asemenea se fac cheltuire a stricăciunii și nu păzesc chipurile mai dinainte.

17 Iar mila Domnului - din veac și pînă în veac spre cei ce se tem de Dînsul, și dreptatea Lui spre fiii fiilor,

18 spre cei ce păzesc așezămîntul Lui și își aduc aminte de poruncile Lui, ca să le

facă pe ele.

Deci așa de stricăcioasă este firea, iar dumnezeiasca iubire de oameni îi dăruiește să trăiască veacul cel lung, și păzește pînă la strănepoți răsplătirea dreptății datorată strămoșilor. Așa, lui lehu²³³ i-a păzit împărăția pînă la al patrulea neam, măcar că el n-a păzit buna-credință desăvîrșită, ci numai întru începutul împărăției a arătat rîvna. Așa, a păzit nestinsă scînteia neamului dumnezeiescului David, și mai ales cînd odrăslise multe păgînatăți. Și - zice - mila aceasta o va dăruî celor ce păzesc așezămîntul Lui, și nu așa prost celor ce își aduc aminte de poruncile Lui, ci acelora care adaugă lîngă cuvinte și lucrurile și își îndreptează a loru-și viață împlinindu-le.

19 Domnul în cer a gătit scaunul Său, și împărăția Lui pe toți stăpînește.

Acest stih se aseamănă celor zise întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și peste cele smerite privește.” Că și aici cuvîntul proorocesc ne învață că Dumnezeuul tuturor are scaunul Său în cer, dar privește și ocîrmuiește zidirea, ca Cel ce este Ziditor, și Împărat și Stăpîn al tuturor.

20 Binecuvîntați pe Domnul, toți Îngerii Lui, cei puternici la vîrtute, care faceți cuvîntul Lui, ca să audă glasul cuvintelor Lui!

După cuviință a chemat Puterile nevăzute spre împărtășirea cîntării de laudă, că firea omenească nu ajunge să Te laude după vrednicie pe Tine, Făcătorul de bine, iar firile cele fără de trupuri și sfinte, avînd viața slobodă de patimi, sînt puternice a împlini dumnezeieștile porunci.

21 Binecuvîntați pe Domnul, toate Puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui!

Multe și felurite sînt cetele și rînduielile celor cerești: că sînt Începătorii, și Stăpînii, și Scaune, și Domnii, și Serafimi, și Heruvimi și alte nume nouă necunoscute, după cum zice dumnezeiescul Apostol. Însă proorocescul cuvînt le-a cuprins pe toate prin aceste două nume: că „Îngeri” i-a numit ca pe cei ce slujesc dumnezeieștilor porunci și petrec dumnezeieștile cuvinte către oameni, iar „Puteri” - ca pe cele ce sînt puternice să facă lucrul poruncit, luîndu-și vîrtutea în fire de la Cel ce le-a făcut.

22 Binecuvîntați pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui,

Nici acest stih nu se potrivește Iudeilor: că aceia, poruncindu-li-se de către cei ce-i luaseră în robie a cînta din cîntările Sionului, au zis, după Lege: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?”; iar nouă, dumnezeiescul Apostol ne poruncește să ridicăm mîini cuvioase rugîndu-ne în tot locul. Aceasta a zis și Stăpînul Hristos către Samarineanca: „Amin. Amin. Zic ție - o, muiere! - că vine ceasul, și acum este, cînd nici în locul acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui, că duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui se cuvine să se închine cu duhul și cu adevărul.”

binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Sfîrșitul împreună-glăsuiește cu începutul: că, după ce a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă ființele cele gîndite, ne învață și pe noi că e cu putință a-L cînsti pe Făcătorul și a-l aduce lauda de mulțumită deopotrivă măsurată cu puterea noastră.

²³³ Vezi Cartea a patra a Împăraților, capitolul 10:30, 31.

TÎLCUIREA PSALMULUI 103

Psalmul lui David.

Darul Preasfântului Duh aduce oamenilor nu numai învățătură morală și dogmatică, ci îi învață cu de-adinsul și cum se cuvine a lăuda pe Făcătorul. Pentru aceasta a scris Psalmul acesta, folosindu-l ca slujitor pe Fericitul David, ca toți să ne învățăm cu ce laude se cuvine a-l răsplăti Făcătorului de bine. Iar aici povestește facerile de bine cele de obște și-L arată pe Dumnezeuul tuturor Făcător și Ocîrmuitor al tuturor.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Pe fiecare ucenic al bunei-credințe îl învață să laude pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

Doamne Dumnezeu meu, cum Te-ai mărit foarte!

Și aici, acest „cum” este al întinderii, iar acest „Te-ai mărit” nu este arătător de creștere, ci însemnător al nemăsuratei mărimi, că așa l-a tălmăcit și Simmah: „Dumnezeul meu, mare ești foarte!” Că nu S-a mărit fiind mic, ci, fiind mare din fire, a arătat mărimea aceasta celor bine-credincioși; și nu toată mărimea, ci cîtă o încapă firea oamenilor.

2 Întru mărturisire și întru mare cuviință Te-ai îmbrăcat,

Iar Simmah, așa: „Întru laudă și întru bună-slavă Te-ai îmbrăcat.” Că cei ce au dobîndit ale Tale faceri de bine au ajuns să Te cunoască, și nu mai aduc a Ta cinste idolilor, ci pe Tine Te laudă și Ție-Ți întind datoria slavosloviei.

Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină;

Și Apostolul a zis lucruri împreună-glăsuitoare cu acestea: „... Cel ce singur are nemurirea și întru lumina neapropiată locuiește.” Că atîta este de mare și de multă lumina aceea, cît nimeni nu îndrăznește să se apropie, că îi întunecă vederile covîrșirea ei. Că, dacă soarele cel simțit silește a face aceasta pe cei ce se ispitesc a-l privi cu nesaț, cine va fi vrednic și putincios întru privirea acelei neapropiate lumini? Deci El este lumină adevărată, dar Se și îmbracă cu lumina ca și cu o haină și locuiește întru lumină neapropiată; iar împrejurul Lui este nor și negură, și ascunderea Lui a pus întuneric. Și acestea nu sînt împotrivnice unele altora, pentru că lumina cea neapropiată este același lucru cu negura și cu întunericul pentru cei ce nu pot să o privească. Că nu este cu puțință a le vedea pe cele din negură și întuneric, prin care înțelegem că dumnezeiasca fire e cu neputință de văzut.

Cel ce întinzi cerul ca o piele;

Prin acestea ne-a învățat lesnirea zidirii: că, precum omului îi este lesne să întindă piele și să facă cort, așa și Dumnezeuul tuturor a întins boltele cele mari ale cerurilor numai zicînd cu cuvîntul.

3 Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui;

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aceasta ne-a învățat și Fericitul Moisi, zicînd că a zis Dumnezeu: „Facă-se tărie între apă și să fie despărțind între apa cea de deasupra tăriei și apa cea dedesubtul tăriei!”

Cel ce pui norii suirea Ta, Cel ce umbli peste aripile vînturilor;

Prin acestea a arătat purtarea de grijă ce străbate pretutindeni. Că El - zice - stă peste vînturi și peste nori, și le ocîrmuiește, și le chivernisește și dă în bună vreme trebuința ce răsare de aici. Și ne învață totodată că dumnezeiasca fire este pretutindeni de față și zboară peste toți: că - de vreme ce firea vînturilor este mai prea-iute decît toate cele simțite, că aleargă într-o clipeală de la apus către răsărit și de la răsărit către apus - neaflînd între cele simțite altă icoană a iușimii făcută mai cu de-amănuntul, a zis că Dumnezeu Se poartă peste aripile vînturilor, arătînd prin acestea că El este de față pretutindeni. Totodată aflăm că Dumnezeu tuturor S-a arătat în nor și fiilor lui Israil, că prin nor a făcut a Sa arătare în Cort, și în nor a acoperit casa cînd o tîrnosea²³⁴ Solomon. Și Stăpînul Hristos, în munte, le-a arătat celor trei Apostoli nor luminat împrejurul Său, iar cînd S-a înălțat, un nor luminos L-a luat de la ochii lor pe dedesubt.

4 Cel ce faci pe Îngerii Tăi duhuri, și pe slujitorii Tăi foc arzînd;

L-a arătat pe El că este ziditor nu numai al celor văzute, ci și al celor nevăzute. Iar „duhuri” și „foc” i-a numit pe aceiași, prin amîndouă învățîndu-ne vîrtutea și grăbnicia lor, că iute este firea duhului și tare lucrarea focului. Și, folosindu-i pe Îngeri ca slujitori, Dumnezeu tuturor face bine celor vrednici, și muncește pe cei împotrivnici. Pentru aceasta a și pomenit focul, însemnînd lucrarea cea mîntuitoare.

5 Cel ce întemeiezi pămîntul peste întărirea lui,

Iar Achila și Simmah: „peste șederea lui”.

și nu se va pleca în veacul veacului.

Pentru că, întemeindu-l pe dînsul peste sine însuși, i-a dat lui nemișcarea, și așa va rămîne cîtă vreme va voi El. Așa zice și aiurea: „Cel ce spînzuri pămîntul pe nimic.”

6 Adîncul ca o haină este îmbrăcămintea lui.

Pe acest „lui”, nu îl pune la altcineva, ci la pămînt, că așa a tălmăcit și Achila, și Teodotion: „Cu adîncul ca și cu o îmbrăcămintă l-ai îmbrăcat (adică pămîntul).” Iar dumnezeiasca Scriptură numește „adînc” firea cea umedă. Așa a zis și Fericitul Moisi întru începutul zidirii: „Iar pămîntul era nevăzut și negătit, și întuneric era deasupra adîncului.” Deci - de vreme ce pămîntul este înconjurat cu ape de pretutindeni, și noianurile cele mari și neînotate îi sînt margini, iar prin mijloc sînt altele mai multe care îl taie - după cuviință a zis că adîncul este ca o haină asupra pămîntului.

Peste munți vor sta ape.

7 De certarea Ta vor fugi, de glasul tunetului Tău se vor înfricoșa.

8 Se suie munții și se pogoară cîmpii în locul întru care i-ai întemeiat pe dînșii.

Prin toate, ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocîrmuiește zidirea: că pentru aceasta marea, cu valuri precum vîrfurile munților, nu năvălește peste uscat și,

²³⁴ Biserica din Ierusalim

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

precum noi ne îngrozim de tunet, așa se teme aceea de hotarul pus ei. Iar acest „peste munți vor sta ape” e în loc de: „ca un munte a stătut”; iar „se suie munții”, în loc de: „ca niște munți”.

9 Hotar ai pus pe care nu-l vor trece, nici se vor întoarce să acopere pământul.

Marea se rușinează de nisip, și - turbându-se pînă la acela, dar oprindu-se cu dumnezeiescul hotar ca și cu un frîu - se trage iarăși înapoi și îndărăt se duce.

10 Cel ce trimiți izvoare în văi, prin mijlocul munților vor trece ape;

Apoi, arată trebuința acestora:

11 adăpa-se-vor toate fiarele țarinii, aștepta-vor colunii²³⁵ întru setea lor.

12 Peste acestea, păsările cerului se vor sălăslui, din mijlocul pietrelor vor da glas.

Și acesta este prea-mare semn al dumnezeieștii Pronii, ca să împlinească nu numai trebuința oamenilor, ci și a dobitoacelor. Pentru aceasta, tăind munții, a meșteșugit treceri apelor, ca nu numai oamenii să aibă cu îndestulare apele izvoarelor, ci și neamurile jivinelor pămîntești și ale celor zburătoare prin aer. Iar pe acest „aștepta-vor colunii întru setea lor”, Simmah l-a tălmăcit așa: „Răcori-se-va colunul întru setea lui.”

13 Cel ce adăpi munții din cele mai de deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va satura pământul.

Că nu numai dedesubt izvorăște și gătește firea apelor, ci și de sus aduce adăparea prin nori. Apoi, arată folosul care se ivește de aici:

14 Cel ce răsari iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să scoată pîine din pământ.

Că răsare iarbă și hrănește dobitoacele ce sînt făcute spre slujba oamenilor. Se hrănesc însă și roadele prin ploi, și se coc și se aduc oamenilor. Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Oamenii și dobitoacele vei mîntui, Doamne!” Deci, pentru trebuința oamenilor, și dobitoacele dobîndesc această purtare de grijă.

15 Și vinul veselește inima omului, ca să veselească fața cu untdelemn, și pîinea inima omului o întărește.

Iar Simmah a zis mai descoperit: „Cel ce odrăsește iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să răsară hrană din pământ: și vinul să veselească inima omului, să strălucească fața lui cu untdelemn, și pîinea să întărească inima omului.” Că - zice - spre aceasta Dumnezeuul tuturor îi dă pământului ploi totdeauna, ca să odrăsească roduri de tot felul, și cu pîine să întărească și să hrănească firea oamenilor, cu vin să-i veselească și mai dulce să le facă viața, iar cu untdelemn să-i hrănească nu numai din lăuntru, ci să le strălucească trupurile și pe dinafară.

16 Sătura-se-vor lemnele cîmpului,

Iar Evreul și ceilalți au pus: „lemnele Domnului”. Că, după ce a vorbit pentru lemnele cele roditoare, de nevoie le pomenește și pe cele neroditoare, ca pe unele ce

235 colun - măgar sălbatic

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

împlinesc și ele trebuințele oamenilor. Pentru aceasta le-a și numit „ale Domnului”, ca pe unele răsărite de la sine, iar nu lucrate și răsădite cu mîna, ci odrăslite cu dumnezeiescul cuvînt. Pentru aceea a și adăugat:

cedrii Libanului, pe care i-ai răsădit.

Că săditori ai acestora nu au fost niscareva grijitori de păduri, ci dumnezeiescul cuvînt a împodobit vîrfurile munților cu desigur. Însă, pomenind Libanul și cedrii săi ca pe un vestit, prin aceștia a arătat și ceilalți munți și lemne.

17 Acolo păsările se vor încuiba, lăcașul erodiului²³⁶ le povățuiește pe ele.

Iar Achila, așa: „Acolo păsările își vor face cuiburi, brazii sînt casă erodiului”; iar Simmah: „Acolo păsările vor face cuiburi, coruiului²³⁷ bradul îi este locuința.” Pentru că lemnele acestea dau altă trebuință oamenilor, și alta păsărilor: că oamenilor le folosesc spre facere de case, iar sălășluirile păsărilor chiar ele le primesc.

18 Munții cei înalți - cerbilor, piatra - scăparea iepurilor.

Purtarea Ta de grijă - zice - nu trece cu vederea nici o jivină, ci cerbilor le-ai dat petrecere prin vîrfurile munților, iar celor mai mici din jivine - ascunzătorile și peșterile pietrelor.

19 Făcut-ai luna spre vremi,

După ce a vorbit pentru toate cele de pe pămînt, și după ce a arătat zidirea firilor celor nevăzute și facerea cerurilor, face pomenire și pentru luminători, care s-au făcut în ziua a patra. Și zice că luna a fost zidită pentru învățătura și cunoașterea vremilor, pentru că schimbările ei fac să se măsoare timpul, ea crescînd și micșorîndu-se întru același număr de zile.

soarele și-a cunoscut apusul său.

Nefiind însuflețit, nici vorbind, ci călătorind după dumnezeiescul hotar, soarele face ziua arătîndu-se, și face noaptea ascunzîndu-se, și are de-a pururea același drum și păzește măsurile.

20 Pus-ai întuneric, și s-a făcut noapte,

De nevoie este și trebuința acesteia, care se alcătuieste prin lipsirea și ducerea luminii și dăruiește oamenilor odihnă.

întru dînsa vor ieși toate fiarele pădurii,

21 puii leilor răcnind ca să răpească și să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și.

Că noaptea le face oamenilor odihnă, iar fiarelor le dăruiește slobozenie să-și sature pîntecele lor cele flămînde. Iar acest „să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și” e în loc de: Dumnezeiasca Pronie le dă cele de trebuință și acestora. Că a cere de la Dumnezeu este al celor cuvîntătoare, iar a căuta - al celor necuvîntătoare, dar și acestora tot Dumnezeu le dăruiește hrana cea de nevoie.

22 Răsărit-a soarele, și s-au adunat și în culcușurile lor vor zăcea;

²³⁶ erodiu - egretă

²³⁷ coroi, șoim

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

23 ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă seara.

Și, răsărind soarele, se duc întru ale lor ascunzători, iar oamenii, uitînd osteneala zilei dinainte, iarăși vor stărui cu sîrguință întru lucru toată ziua.

24 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!

În mijlocul povestirii, gîndind cele zise și cunoscînd multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, Proorocul a trimis laudă lui Dumnezeu, zicînd că toate faptele Lui sînt minunate, și foarte vrednice de mirare și pline de înțelepciune: căci a aflat că și noaptea, prihănită de oarecari rău-credincioși, este prea-foarte de trebuință, și că lemnele neroditoare aduc altă trebuință, și că neamurile fiarelor sînt foarte trebuincioase oamenilor.

Umplutu-s-a pămîntul de zidirea Ta.

Iar pe acest „de zidirea Ta”, ceilalți tălmăcitori l-au pus în loc de: L-ai umplut pe dînsul de tot felul de bunătăți. Și, de la pămînt, se mută și către vecina lui, marea, și zice:

25 Marea aceasta este mare și largă, că acolo sînt tîrîtoare cărora nu este număr, jivine mici și mari.

Încă și acesta este semn al dumnezeieștii purtări de grijă: ca neamurile cele mici să petreacă împreună cu cele mari, și să nu se cheltuiască cu totul desăvîrșit de acelea.

26 Acolo corăbiile umblă;

Și aceasta este trebuință prea-mare a oamenilor: că, prin meșteșugul corăbieresc și prin știința cîrmirii, ne aducem unii altora cele trebuincioase, dînd acelora rodul ce odrăslește la noi și primindu-l pe cel ce se face la ei.

balaurul acesta pe care l-ai zidit a se juca într-însul.

Prin „balaur”, a arătat chiții²³⁸ cei mari, care întru noianurile cele mari încap și petrec. Iar acesta se juca „într-însul”, în loc de: „într-însa”, adică întru însăși marea, căci Evreul și Sirul o numesc pe dînsa cu neam²³⁹ bărbătesc. Astfel, zice că marea cuprinde întru sine-și nenumărate neamuri de pești, și chiții cei prea-mari înoată fără frică întru dînsa.

Iar dacă oarecari voiesc să-l înțeleagă pe „balaur” alegoric - pentru că și întru Isaia zice că: „Sabia cea mare, și sfîntă și puternică asupra balaurului năvălește”, adică a șarpelui celui încolăcit care locuiește în mare²⁴⁰ - nici noi nu ne vom lepăda de asemenea înțelegere, fiindcă și la Iov aflăm jivina aceasta batjocorindu-se de dumnezeieștii Îngeri. Și Domnul a dat stăpînire ucenicilor Săi să calce „peste șerpi, și peste scorpii” și peste toată puterea vrăjmașului.

27 Toate către Tine așteaptă să le dai lor hrană în bună vreme.

De la Tine - zice - își iau trebuința toate, în vreme trebuincioasă. Pentru că cele

238 balenele

239 gen

240 satana

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

necuvîntătoare caută hrana, dar o primesc de la Făcătorul, fără să știe Cine le-o dăruiește.

28 Dîndu-le Tu lor, vor aduna.

Dăruindu-le Tu îndeustularea, fiecare dintru acestea își dobîndește trebuințele potrivite sie-și.

Și, deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umple de bunătate;

Prin acestea, a arătat lesnirea dăruirii bunătăților: că, precum este lucru ușor a întinde degetele strînse în lăuntru, așa lesne Îi este lui Dumnezeu să dăruiască îndeustularea tuturor bunătăților.

29 iar întorcîndu-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura.

Și - precum saturi de toată dulceața și veselia pe cei ce se îndulcesc de bunătățile Tale, cînd le dăruiești pe acestea cu milostivire - tot așa, întorcîndu-Te Tu, toate se umplu de tulburare și de frică.

Lua-vei duhul lor, și se vor sfîrși și în țărîna lor se vor întoarce.

Că, voind Tu, se face despărțirea sufletului de trup, după care trupul se dă stricăciunii și se risipește întru țărîna care îi este strămoașă. Iar „duh” a numit sufletul.

30 Trimite-vei Duhul Tău, și se vor zidi, și vei înnoi fața pămîntului.

Aici, ne-a propovăduit arătat învierea de obște și întoarcerea la viața ce se va face prin Preasfîntul Duh. Așa a făcut și Ilie cel mare, cînd a suflat de trei ori peste copilul văduvei și l-a întors la viață prin darul duhovnicesc ce locuia întru dînsul²⁴¹; așa l-a înviat și Elisei pe copilul Șunamitencei, întrebuintînd duhovniceasca insuflare și dîndu-i viață prin Duhul de viață făcător²⁴².

Așa, după ce a arătat și lucrarea aceasta a dumnezeieștii puteri, își mută limba spre cîntarea de laudă:

31 Fie mărirea Domnului în veci!

De-a pururea - zice - este cu dreptate și cu cale să fie lăudat El de toți.

Veseli-Se-va Domnul de lucrurile Sale,

Prin acestea, a vestit cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie. Pentru că, izbăvind-se oamenii de înșelăciunea de mai înainte și primind cunoștința lui Dumnezeu, (Psalmistul) vrea ca El să Se veselească, nu pentru închinăciunea lor, ci pentru că (Dumnezeu) îi vede pe dînșii mîntuindu-se.

32 Cel ce caută spre pămînt, și îl face pe el de se cutremură; Cel ce Se atinge de munți, și fumegă.

După cuviință le-a adăugat pe acestea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire nu are lipsă de nimic: că nu Se veselește pentru că ar avea trebuință de închinăciune, ci pentru că, vrînd să-i mîntuiască pe oameni, le arată adevărul și, putînd a-i munci, nu aduce munca asupra-le,

²⁴¹ Negrăită minune, înfățișată în Cartea a treia a Împăraților, capitolul 17.

²⁴² Minunea e povestită în Cartea a patra a Împăraților, capitolul al 4-lea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

măcar de și clătește pământul și umple munții de foc și de fum numai cu arătarea Sa. Și acest lucru l-a făcut și în Muntele Sinaiului: că, arătîndu-Se, tot muntele a fumegat.

33 Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeuului meu pînă ce voi fi.

Și pe acestea le-a adăugat după cuviință, că „nu este întru moarte cel ce Îl pomenește pe Dînsul, și în iad cine se va mărturisi Lui?” Așa s-a încuiat ușa cămării de nuntă fecioarelor nebune, care au cheltuit vremea purtării de făclii întru cumpărarea untului de lemn.

34 Îndulcească-se Lui cuvîntarea mea,

În loc de „cuvîntare”, Simmah a zis: „vorbă”, iar Achila: „voroavă”. Și mă rog - zice - ca această cîntare de laudă a mea să se arate prea-dulce și prea-veselitoare înaintea Lui.

și eu mă voi veseli de Domnul.

Zice: Făcîndu-se acest lucru, eu voi dobîndi de aici veselia.

35 Lipsi-ar păcătoșii de pe pământ și cei fără de lege, ca să nu fie ei!

După ce a povestit, cît era cu puțință firii omenești, dumnezeiasca frumusețe și negrăita bogăție, dorește ca toți oamenii să dobîndească aceeași cunoștință și se roagă ca adunarea păcătoșilor să lipsească cu totul, nu rugîndu-se să piară aceia, ci cerînd ca ei să se schimbe și să înceteze ceata lor, mutîndu-se în partea celor credincioși și învățînd cele dumnezeiești. Iar dacă cineva voiește să înțeleagă în alt fel graiurile acestea, cum că Proorocul i-ar supune sub blestem pe cei ce trăiesc întru păgînatate, și așa va afla proorocia potrivitîndu-se cu învățătura apostolească: pentru că, trimițîndu-le scrisoare Corintenilor, și Fericitul Pavel a pus un asemenea sfîrșit: „Dacă cineva nu iubește pe Domnul Iisus, să fie anatema!” - că osebit lucru este acesta celor ce Îl iubesc fierbinte.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Deci cei ce nu voiesc a lăuda pe Dăruitorul atîtor bunătăți, pătimească-le pe acelea, iar tu - o suflete al meu! - necurmat și cu sîrguință laudă-L pe Ziditorul și Mîntuitorul tău!

TÎLCUIREA PSALMULUI 104

Aliluia.

Și Psalmul acesta poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor, lucru arătat și de scrierea-deasupra, căci acest „aliluia” se tălmăcește „lăudați pe Domnul”. Și pomenește făgăduințele făcute de Dumnezeu către Patriarhi și bunătățile dăruite de Dînsul, pentru ei, strănepoților lor, că pomenirea tuturor acestora ar fi putut să-i zădărase și să-i ascută spre rîvna faptei bune a strămoșilor pe cei ce au dobîndit atîtea faceri de bine. Și totodată arată norodului cel nou²⁴³ că nu fără dreptate a golit

243 al Creștinilor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

de a Sa purtare de grijă acel norod nemulțumitor²⁴⁴: că - de vreme ce erau norod al lui Dumnezeu și dobîndeau vădit dumnezeiasca purtare de grijă, iar mai pe urmă s-au făcut cu totul pustii de aceasta - prin Psalmul pus înainte arată cu cîte și în ce fel le-a făcut bine lor, și în ce chip s-au făcut nemulțumitori ei către acelea, ca toți să poată învăța dreptatea hotărîrii scoase și aduse asupra acelor și, văzînd osînde pentru nemulțumire, să nu călătorească pe aceeași cale cu ei, ci să umble pe cea dreaptă.

Mărturisiți-vă Domnului și chemați numele Lui,

Iar pe acest „chemați”, Simmah l-a zis: „propovăduiți”. Și cuvîntul poruncește să aducă cîntarea de laudă și de mulțumire și să povestească dumnezeieștile faceri de bine.

vestiți într-o neamuri lucrurile Lui!

Arătat și luminat este că neguțătoarește nu numai folosul Iudeilor, ci și al tuturor neamurilor.

2 Cîntați-I Lui și-L lăudați pe Dînsul, povestiți toate minunile Lui!

Răsplătiți-I Lui cu laude și cu cîntări de viersuire și învățați minunile făcute de Dînsul pe cei ce nu le știu.

3 Lăudați-vă într-o numele cel sfînt al Lui,

Iar în loc de „lăudați-vă”, Achila a pus: „făliți-vă”. Și cuvîntul poruncește să cugete mare nu pentru bogăție, nu pentru tărie, nu pentru stăpînire, ci într-o cunoștința și purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Aceasta a poruncit-o și dumnezeiescul Apostol: „Că cel ce se fălește în Domnul fălească-se!” Acestea sfătuiește și preaînțeleapta Ana: „Să nu se fălească cel înțelept într-o înțelepciunea sa, și să nu se fălească cel puternic într-o puterea sa și să nu se fălească cel bogat într-o bogăția sa, ci într-o aceasta fălească-se cel ce se fălește: într-o înțelege, și a cunoaște pe Domnul și într-o a face judecată și dreptate pe pămînt.”²⁴⁵

veselească-se inima celor ce caută pe Domnul!

Pentru că veselie este rod al nădejzii spre Dumnezeu.

4 Căutați pe Domnul și întăriți-vă,

Și, învățîndu-i cum se cade a face acest lucru, a adăugat:

căutați fața Lui totdeauna!

Că nu o dată sau de două ori, ci toată viața se cuvine a căuta ajutorul cel de sus, cîștigînd folosul, că cei ce caută așa vor fi neluptați și nebiruiți. Aceasta a făgăduit și Domnul, legiuind: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă. Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide.”

5 Aduceți-vă aminte de minunile Lui pe care le-a făcut, de semnele Lui și de judecățile gurii Lui.

²⁴⁴ al Iudeilor

²⁴⁵ Bucata e din Cîntarea Anei, din Prima carte a Împăraților, 2:19.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Nu dați uitării negrăitele faceri de bine pe care le-a săvârșit Stăpînul, împodobindu-le cu dreaptă judecată. Căci „judecăți” a numit aici minunile făcute cu dreptate de Dumnezeu: că, de vreme ce povestește pentru cele făcute în Egipt, mai-nainte învață dreptatea pedepsei Egiptenilor.

6 Sămînța lui Avraam - robii lui, fiii lui Iacov - aleșii Lui.

Pe aceiași îi numește cu amîndouă numele, fiindcă unii au fost strămoși, iar ceilalți - fii. Iar „aleși” i-a numit ca pe cei ce s-au chemat „norod al lui Dumnezeu” mai mult decît toate neamurile. Și a arătat aceasta și prin cele adăugate:

7 El este Domnul Dumnezeuul nostru, în tot pămîntul - judecățile Lui.

Că pe aceștia i-a numit „norod al Său” Cel ce este Dumnezeu și Domn al tuturor și stăpînește toată lumea.

8 Adusu-Și-a aminte în veac de așezămîntul Său, de cuvîntul ce a poruncit într-o mie de neamuri,

Prin acestea ne învață îndelungarea și statornicia făgăduințelor făcute către Avraam, căci cuvîntul nu este covîrșitor²⁴⁶, după cum au socotit oarecari, ci adevărat și dumnezeiesc. Și Dumnezeuul tuturor S-a făgăduit că întru sămînța lui Avraam se vor blagoslovi toate neamurile, iar sămînța lui după trup este Stăpînul Hristos, Care are stăpînirea veșnică și împărăția nepieritoare. Aceasta arată încă și pomenirea celor „o mie de neamuri”, căci cuvîntul nu însemnează număr de ani, ci îndelungarea și veșnicia.

9 pe care l-a așezat lui Avraam, și de jurămîntul Său lui Isaac.

10 Și l-a pus pe el lui Iacov spre poruncă, și lui Israil spre așezămînt veșnic,

Și dumnezeiescul Moisi a pomenit jurămintele acestea, că a zis - zice - Dumnezeu către Avraam: „Asupra Mea Însumi M-am jurat că, blagoslovind, te voi blagoslovi cu adevărat; și, înmulțind, voi înmulți sămînța ta ca stelele cerului cu mulțimea. Și se vor blagoslovi întru sămînța ta toate semințiile pămîntului.” Și aduce aminte acest jurămînt lui Isaac, iar cu Iacov întărește tocmelile și le împlinește: prin Moisi slobozindu-i pe strănepoții acelora din robia Egiptenilor, prin Iisus Navi dîndu-le pămîntul făgăduit lor, iar prin Stăpînul Hristos încheind sfîrșitul făgăduinței.

11 zicînd: Ție voi da pămîntul Hanaan, funia moștenirii voastre.

„Funie” a numit stăpînia pămîntului, pentru că osebirea celor ce au moșie este ca să supuie pămîntul sub măsură.

12 Cînd erau ei la număr puțini, împuținați și nemernici întru dînsul,

Și acestea - zice - s-au făgăduit părinților noștri, ce erau puțini și foarte lesne de numărat. Și prin aceasta arată puterea Celui ce S-a făgăduit: că, deși erau așa de puțini, a putut să le dea stăpînirea unui pămînt atît de mare.

13 și au trecut din neam în neam și de la o împărăție la alt norod,

Că Patriarhii petreceau nemernicind și nu erau întemeiați și statorniciți nici într-un loc, ci uneori aici, iar alteori acolo își mutau corturile.

²⁴⁶ „Exagerat”, cum ne franțuzim noi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

14 n-a lăsat om să le facă lor strîmbătate.

I-a arătat mai înalți decît cei ce se ispiteau să le facă strîmbătate.

Și a certat pentru dînșii împărați:

15 Nu vă atingeți de unșii Mei și întru Proorocii Mei nu vicleniți!

Așa, I-a certat cu mari certări pe Faraon și I-a înfricoșat pentru Sarra²⁴⁷, muiera lui Avraam; așa, I-a îngrozit noaptea pe Avimeleh, zicînd: „Iată, tu mori pentru Sarra, muiera lui Avraam, și aceasta este însoțită cu bărbatul!”; așa, I-a arătat cinstit pe Isaac celor ce atunci locuiau Palestina; așa, lui Laban, cel ce îngrozea să-l ucidă pe ginerele său, i-a zis: „Vezi să nu grăiești cuvinte aspre și grele asupra robului Meu Iacov!” Iar „unși” îi numește pe dînșii nu ca pe niște unși cu untdelemn, ci ca pe niște aleși. Iar „Prooroc” I-a numit pe Avraam Însuși Dumnezeu, că a zis: „Dă înapoi muiera omului, că Prooroc este, și se va ruga pentru tine și te vei mîntui.”

16 Și a chemat foamete pe pămînt,

Păcatul trage asupra-i certarea, certarea muștră viața cea fierească, iar muștrarea lucrează schimbarea vieții. Drept aceea, pentru viața cea fără de lege a oamenilor de atunci, a adus asupra-le foamete, dar cu toate acestea S-a grijit și așa de robii Săi.²⁴⁸

toată întărirea pînii a sfărîmat-o.

În loc de: A făcut să se rărească toată roada ce putea să hrănească, nu numai grîul: ci și orzul, și semințele și celelalte cu care trăiesc oamenii.

17 Trimis-a înaintea lor om, rob s-a vîndut Iosif.

De o dată le-a arătat pe amîndouă împreună: și răutatea fraților, și înțelepciunea lui Dumnezeu. Că nu El i-a silit pe dînșii să-și vîndă fratele, ci după năravul lor cel rău s-a făcut pogorâmînt, iar El, folosindu-l pe acesta spre trebuință, I-a arătat împărat pe rob, și neamului lor a iconomisit pogorîrea în Egipt. Căci se cădea ca cei ce aveau să fie norod al lui Dumnezeu să ajungă străluciți și slăviți prin minunile făcute pentru dînșii, fiindcă purtarea de grijă făcută cu dînșii Îl propovăduia pe Dumnezeul lor și îi strălucea cu lumina cunoștinței de Dumnezeu pe cei ce aveau.

18 Smerit-a în obezi picioarele lui, prin fier a trecut sufletul lui.

Că, după clevetirea de prea-curvie, a locuit în temniță, și îndată au pus împrejurul lui legături de fier. Însă Simmah a zis acest stih așa: „către fier a trecut sufletul lui”, în loc de: Pînă la junghiere s-a primejduit.

19 Pînă ce a venit cuvîntul Lui, cuvîntul Domnului I-a înfocat pe el.

Și a pătimit toate acestea lămurindu-se ca aurul, nu ca lămurirea faptei bune a lui Iosif să o știe Dumnezeul tuturor, Cel ce le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor, ci ca să arate celorlalți oameni filosofia aceluia și să-l pună înainte drept întîi chip și asemănare a adevărului²⁴⁹.

²⁴⁷ Am mai zis, Sarra a fost răpită de două ori: în Egipt de Faraon, și în Gherara de Avimeleh.

²⁴⁸ E vorba de acea foamete de șapte ani din pricina căreia au călătorit în Egipt frații lui Iosif, iar mai apoi s-a strămutat acolo tot Israilul (vezi Facerea, capitolul 41 și următoarele).

²⁴⁹ Care este Mîntuitorul Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

20 Trimis-a împăratul, și l-a slobozit pe el boierul norodului și l-a lăsat pe el.

21 Pusu-l-a pe el domn peste casa lui și boier peste toată avuția lui,

Și, arătînd folosul cel din economie, a adăugat:

22 ca să învețe pe boierii lui ca pe sine-și, și pe cei bătrîni ai lui să-i înțelepțească.

Că, după ce s-a făcut vestit împăratului prin tîlcuirea viselor și a luat stăpînirea, povățuia pe ceilalți spre cunoștința de Dumnezeu, sfătuindu-i nu numai cu cuvintele, ci și cu lucrul trăgîndu-i spre aceeași bună-credință.

23 Și a intrat Israil în Egipt, și Iacov a nemernicit în pămîntul lui Ham.

Aceasta - zice - a fost pricina de s-a pogorît Patriarhul Iacov în Egipt. Iar „pămînt al lui Ham” numește Egiptul, fiindcă Mesrem a fost al doilea fiu al lui Ham, că zice: „Ham a născut pe Hus întîi-născut și pe Mesrem fratele lui.” Iar dumnezeiasca Scriptură numește „Hus” Etiopia, și „Misrem” Egiptul. Iar „Iacov” și „Israil” îl numesc pe același: primul nume l-a dobîndit de la părinți, iar pe celălalt i l-a pus Dumnezeu, arătînd prin numire dumnezeiasca arătare făcută lui.

24 Și a crescut pe norodul Său foarte și l-a întărit pe el mai mult decît pe vrăjmașii lui.

Aceasta ne învață și istoria leșirii. Că - zice - cu cît îi necăjeau pe dînșii Egiptenii, cu atît se făceau mai mulți și îi înmulțea pe dînșii pămîntul.

25 Întors-a inima lor, ca să urască pe norodul Lui,

Nu prefăcînd El socoteala Egiptenilor, ci dînd loc stăpînirii de sine-și și neoprind vrăjmășiile, dar arătîndu-i pe cei vrăjmașiți mai înalți decît cei ce îi vrăjmășeau.

ca să viclenească întru robii Lui.

Uneori, Egiptenii le-au rînduit moașelor să omoare partea bărbătească a Evreilor, iar alteori au poruncit să-i arunce pe aceștia în rîu, dar și așa neamul a scăpat de măiestriile morții.

26 Trimis-a pe Moisi, robul Său, și pe Aaron, pe care l-a ales Lui-Și.

27 Pus-a întru dînșii cuvintele semnelor Sale și ale minunilor Sale în pămîntul lui Ham.

Că, punîndu-i înainte pe dînșii slujitori și diaconi ai slobozeniei celor de o seminție, le-a dat în mîini puterea facerilor de minuni.

28 Trimis-a întuneric și i-a întunecat, căci au amărît cuvintele Lui.

Că fericii slujitori nu grăiau-împotriva dumnezeieștilor porunci, ci lucrau cele poruncite, și Moisi a adus asupra lor (a Egiptenilor) noaptea cea prea-lungă de trei zile. Iar mai vîrtos și decît noaptea era mai înnegurat întunericul, că noaptea, măcar de ar fi și fără lună, dar se amestecă cu strălucirea stelelor, iar întunericul acela dumnezeiasca Scriptură îl numește „pipăit”.²⁵⁰

²⁵⁰ „Atunci, a zis Domnul către Moisi: Întinde mîna ta spre cer și se va face întuneric în pămîntul Egiptului, încît să-l pipăi cu mîna. Și și-a întins Moisi mîna sa spre cer și s-a făcut întuneric bezna trei zile în tot pămîntul Egiptului, de nu se vedea om cu om, și nimeni nu s-a urnit de la locul său trei zile. Iar la fiii lui Israil a fost lumină peste tot în locuințele lor” (Ieșirea, 10:21-22).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

29 Întors-a apele lor în sînge și a omorît peștii lor.

*Că nu a prefăcut numai vopseala apelor, ci și însuși felul gustului lor, cît toate neamurile de pești au pierit.*²⁵¹

30 Scos-a pămîntul lor broaște în cămările împăraților lor.

*Că, de vreme ce Egiptenii i-au aruncat pe pruncii Evreilor în rîu, a schimbat apa rîului în sînge, muștrînd și pedepsind uciderea făcută întru dînsul, și a făcut a izvorî de acolo broaște, care se țirau asemenea pruncilor uciși, și năvăleau asupra caselor lor și ajungeau pînă la înseși cămările împăratului și intrau.*²⁵²

31 Zis-a, și au venit muște cîinești și viespi întru toate hotarele lor.

*Că lucrurile au urmat cuvintelor zise: și îndată - Dumnezeu poruncind, iar Moisi doar grăind - muștele cele cîinești și viespile umpleau pămîntul, netrecînd peste hotarele egiptenești, nici aducînd vătămare asupra altor oameni, ci aducînd certarea asupra împotrivilor lui Dumnezeu.*²⁵³ *Că asta însemnează acest „în toate hotarele lor”, în loc de: Era cu puțință a vedea că nici un lucru ca acesta nu se făcea afară de hotarele Egiptenilor.*

32 Pus-a în ploile lor grindină, foc de tot arzînd în pămîntul lor.

33 Și a bătut viile lor și smochinii lor, și a sfărîmat tot lemnul hotarului lor.

*Pentru că norii au schimbat obișnuitele lor chinuri de nașteri, și în loc de ploi au născut grindină și trăsnete; și împreună cu grindina se aduceau și cădeau săgeți. Și firi împotrivnice una alteia, apă și foc, una pe alta nu vătăma: că nici focul nu topea apa cea înghețată a grindinei, nici apa nu stingea văpaia, ci, lepădînd fireasca luptă, împreună-glăsuită și unită aduceau pedeapsa asupra Egiptenilor și muștrau fierimea acelor, că, oameni fiind, nu se cucerniceau de fire, ci amar îi sileau să robească pe cei de o fire cu dînșii. Și pentru aceasta viile, și smochinii lor și celelalte neamuri de saduri se stricau cu totul de dînsele.*²⁵⁴

34 Zis-a, și a venit lăcustă și omidă cărora nu era număr,

35 și au mîncat de tot toată iarba în pămîntul lor și au mîncat tot rodul pămîntului lor.

*Prin grindină și prin foc, a stricat pomii, iar cu lăcustele și cu omidele - bălțile, livezile, țarinile, că nu numai rodul, ci și iarba lor au cheltuit-o.*²⁵⁵

36 Și a bătut pe tot cel întîi-născut în pămîntul lor, pîrga a toată osteneala lor.

*Rana aceasta a adus-o mai pe urmă asupra Egiptenilor, după care aceia i-au silit pe ludei să iasă, că toată casa se umpluse de plîngeri și de tîngiri după ce toți cei întîi-născuți au primit moarte grabnică.*²⁵⁶ *Pentru că a adus rana asupra celor mai doriți, cu mai amare chinuri împungînd pe cei ce se aflau fără de durere și de simțire*

²⁵¹ Vezi *Ieșirea* 7:19-21.

²⁵² Vezi *Ieșirea* 8:1-7.

²⁵³ Vezi *Ieșirea* 8:16-24.

²⁵⁴ Vezi *Ieșirea* 9:18-25.

²⁵⁵ Vezi *Ieșirea* 10:4-15.

²⁵⁶ Vezi *Ieșirea*, capitolele 11, 12.

către ranele mai dinainte.

37 Și i-a scos pe dînșii cu argint și cu aur,

Că, de vreme ce Egiptenii nu le dădeau voie Evreilor a-și lua averile, lîngă acestea ei au luat și bogăția Egiptenilor, luînd aurul și argintul ca pe oarecare plată pentru acea cumplită robie.²⁵⁷ Că Dumnezeu nu a poruncit să se facă acest lucru cu nedreptate, ci pedepsindu-i pe asupritori și mîngîindu-i pe cei asupriți.

și nu era întru semințiile lor bolnav.

Pentru că nu erau ispitiți și supărați de rănile și băătăile aduse asupra Egiptenilor.

38 Veselitu-s-a Egiptul întru ieșirea lor, căci căzuse frica lor peste dînșii.

Și așa s-au înfricoșat cu feluritele pedepse, încît au socotit slobozenia Evreilor drept facere de bine a lor.

39 Întins-a nor spre acoperire lor, și foc ca să lumineze lor noaptea.

Pentru că, ziua, norul acesta se făcea lor cort și oprea supărarea razelor soarelui, iar noaptea, făcîndu-se lor în chipul focului, le dăruia trebuința luminii.

40 Cerut-au, și au venit cîrstei²⁵⁸, și cu pîine cerească i-a săturat pe dînșii.

Că, de vreme ce au poftit cărnuri, le-a dat lor vînat de păsări; și, avînd trebuință de pîini, din cer le-a dat lor pe acestea, nu ploaie dăruind prin nori, ci însăși hrana.

41 Desfăcut-a piatra, și au curs ape, și au curs rîuri în locurile cele fără de ape.

Iar setea lor a vindecat-o cu prea-slăvite nașteri și izbucniri ale pietrei, că a poruncit să izvorască rîuri în pămînt fără de apă și lipsit de umezeală. Iar „rîuri” numește izvoarele apelor ce au izbucnit din piatră.

42 Că Și-a adus aminte de cuvîntul cel sfînt al Său, cel către Avraam robul Său.

43 Și a scos pe norodul Său întru bucurie, și pe cei aleși ai Săi întru veselie.

Și i-a împărtășit pe dînșii de toate acestea împlinindu-și făgăduințele făcute către Avraam.

44 Și le-a dat lor țările neamurilor, și ostenelile noroadelor le-au moștenit,

Nu numai că i-a slobozit din robia Egiptenilor, ci le-a dăruit lor și pămîntul Hanaaneilor și i-a arătat stăpîni ai ostenelilor străine, muncindu-i pe aceia cu dreptate și totodată adevărind ale Sale făgăduințe. Iar cum că nu i-a scos cu nedreptate pe locuitorii dinainte ai Palestinei ne învață prin cele legiuite ludeilor, poruncindu-le să fugă de urmarea petrecerii acelora. Încă și cînd face făgăduințele către Avraam ne învață pentru ce nu-i dă lui stăpînirea pămîntului aceluia îndată, ci îl lasă multă vreme să nemernicească, zicînd: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum”, în loc de: Încă nu au îndrăznit pînă acum să lucreze cele vrednice de pieirea cea de tot, și nu este cu dreptate a aduce pedeapsa asupra lor, nici a scoate hotărîrea pedepsei mai-naintea cunoștinței păcatului celui mare, ci a aștepta sfîrșitul lucrurilor. Că folosesc măsură, și cîrmuiesc cumpănă și la Mine nu este nimic necumpănî; pentru aceasta

²⁵⁷ Vezi *Ieșirea*, 12:35-36.

²⁵⁸ soi de pasăre picioroangă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aștept înconjurare de patru sute de ani. Așa, și pe aceia i-a scos, și acestora le-a dat făgăduințele.

45 ca să păzească dreptățile Lui și legea Lui să o caute.

Și le-a dat lor pământul făgăduit dându-le Lege și poruncindu-le a viețui după dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 105

Aliluia.

În Psalmul 104, proorocescul cuvînt a povestit dumnezeieștile faceri de bine, iar întru acesta le pomenește iarăși, și prihănește nemulțumirea primitorilor acestora și ne învață felurile pedepse aduse asupra lor. Și s-a închipuit ca despre fața celor bine-credincioși, care tînguiesc primejdiile de obște și se roagă a dobîndi cruțare.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați-L pe Stăpînul pentru facerile de bine mai dinainte și așteptați nădejtile cele bune, că bun și iubitor de oameni este Stăpînul și pururea arată a Sa milă! Apoi, învață că povestirea dumnezeieștilor minuni covîrșește firea oamenilor:

2 Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?

Nici un cuvînt nu ajunge spre cîntarea de laudă a Dumnezeului tuturor.

3 Fericiți – cei ce păzesc judecata și fac dreptate în toată vremea.

Fericirea faptei bune intră sub simțirea păcatului, că cel ce pătimește osînde pentru păcat fericește pe cei izbăviți de acesta, ce și-au împodobit viața lor cu dreptate. Și fericește nu pe cel ce a lucrat dreptatea o dată, ci pe cel ce urmează pururea și necurmat urmelor ei.

4 Adu-Ți aminte de noi, Doamne, întru bunăvoirea norodului Tău, cercetează-ne pe noi întru mîntuirea Ta,

Aici, însemnează norodul cel nou și Biserica cea din neamuri, pe care a învrednicit-o de mîntuire, a căreia împărtășire învață a o răpi mulțimea Iudeilor. Și împreună-glăsuiesc cu înțelegerea aceasta și cele adăugate:

5 ca să vedem bunătatea aleșilor Tăi, să ne veselim cu veselie neamului Tău, să ne lăudăm cu moștenirea Ta.

Ne rugăm – zice – să ne împărtășim de veselie neamului Tău celui nou și să ne facem părtași ai bunătății dăruite acelor.

6 Greșit-am cu părinții noștri, nelegiuit-am, nedreptățit-am.

Că - zice – de la părinți am primit călcarea legilor Tale, ca pe o moștenire. Iar „părinții” numește nu pe Sfinții Patriarhi, ci pe cei ce au fost după dînșii. Că prin cele adăugate aceasta a arătat:

7 Părinții noștri în Egipt n-au înțeles minunile Tale, și nu și-au adus aminte de mulțimea milei Tale

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că, atâtea minuni făcîndu-se pentru dînșii în Egipt, n-au voit a cunoaște a Ta putere.

și Te-au amărît suindu-se la Marea Roșie.

Că, după ce au văzut pe Egipteni gonindu-i și marea oprindu-le fuga, n-au voit a aștepta ajutorul de la Tine, ci strigau asupra marelui Moisi, zicînd: „Ne-ai scos să ne ucizi în pustia aceasta, ca și cînd nu era mormîntul în Egipt!” Dar, cu toate acestea și arătîndu-se atîta de nemulțumitori, i-a învrednicit de mîntuire. Că aceasta a adăugat:

8 Și i-a mîntuit pe dînșii pentru numele Său, ca să cunoască puterea Lui.

9 Și a certat Marea Roșie, și s-a secăt, și i-a povățuit pe dînșii prin adînc ca în pustie;

10 și i-a mîntuit pe dînșii din mîna celor ce îi urau și i-a izbăvit din mîna vrăjmașului lor.

Că, golind cu cuvîntul fundul mării, adîncul cel mult l-a arătat cîmpie pustie, umblată de cai și de care. Că - de vreme ce în pustietăți este multă lesnire și neîmpiedicare celor ce aleargă, nici copaci fiind, nici garduri împiedicîndu-i - a arătat lesnirea trecerii prin pilda și asemănarea pustiei.

11 Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînșii, nici unul dintr-înșii n-a rămas.

Că i-a cufundat pe toți Egiptenii, și aceeași mare le-a adus Evreilor mîntuire, iar Egiptenilor pedeapsă.

12 Și au crezut cuvîntului Lui, și au cîntat lauda Lui.

Pentru că povățuitor al bărbaților ce lăudau era marele Moisi, iar al cetei muierilor - Mariam Proorocița. Și este scrisă și cîntarea.

13 Sîrguit-au, uitat-au lucrurile Lui, n-au suferit sfatul Lui;

14 și au poftit poftă în pustie și au ispitit pe Dumnezeu în loc fără de apă.

Că, avînd atîtea și astfel de încredințări ale dumnezeieștii puteri, n-au cerut să-și ia cele de trebuință, nici n-au așteptat dumnezeiasca dăruire, ci îndată s-au pornit cu ocări asupra dumnezeieștilor slujitori.

15 Și le-a dat cererea lor, săturat-a sufletele lor.

„Cerere” a numit pofta, că nu au cerut, ci au grăit de rău. Dar, cu toate acestea, le-a dat lor și îndeustulare de cărnuri, și pîine nefăcută de mîini, și apă prea-dulce și cu îndeustulare.

16 Și au mîniat pe Moisi în tabără, și pe Aaron, sfîntul Domnului.

Căci Core și adunarea acestuia s-au ispitit să răpească preoția, iar Datan și Aviron au cugetat altă tiranie.

17 S-a deschis pămîntul, și a înghițit pe Datan și a acoperit întru adunare pe Aviron.

18 Și s-a aprins foc întru adunarea lor, văpaie de tot a ars pe păcătoși.

Datan și Aviron s-au cufundat împreună cu toată familia lor, iar Core și cei

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

împreună cu dînsul s-au ars de tot cu foc slobozit de Dumnezeu.²⁵⁹ Iar Dumnezeu a adus pedepse asupra lor pentru a-i sili pe ceilalți să se înțeleptească, dar nu au voit a lua de aici nici un folos. Și acest lucru îl arată povestirea celor îndrăznite de dînșii:

19 Și au făcut vițel în Horib,

Nu așa prost a pomenit muntele, ci arătînd covîrșirea păgînatății: că întru acesta S-a arătat Domnul tuturor, întru acesta i-a umplut de groază pe dînșii, arătîndu-Se cu mulțime de foc, folosind trîmbițe, și lovind cu trăsnete urechile lor și aducînd cu atîta frică punerea de lege. Întru acesta au îndrăznit păgînatatea,

și s-au închinat celui cioplit

Acest lucru este prihănirea altei nebunii, că au adus cinstea cea dumnezeiască lucrului pe care îl vedeau că și-a primit chipul prin meșteșug omenesc.

20 și au schimbat mărirea Lui întru asemănare de vițel ce mănîncă iarbă.

Foarte potrivit a povestit cu jale nebunia lor: că - în loc de a Celui ce atîtea minuni a făcut, și a dăruit mîntuirea aceea prea-slăvită și atîtea a putut a lucra - au cinstit icoană de vițel, al căreia întîi chip²⁶⁰ are trebuință de hrană. Și hrană a vițelului nu este pîinea ce se aduce celor cuvîntători, ci buruieni și iarbă. Iar a vițelului - celui ce firea îi este necuvîntătoare, și hrana îi este iarba, și slujba lui este dăruită oamenilor - icoana este cu mult mai proastă, că nu e numai necuvîntătoare, ci și neînsuflețită, și nu poate nici a lucra, nici a mugi și a zbiera, nici a mîncă. Dar ei au ispitit-o pe cea neputincioasă mai mult decît pe Dumnezeul tuturor.

21 Și au uitat pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînșii, Cel ce a făcut lucruri mari în Egipt,

22 minunate în pămîntul lui Ham, înfricoșate în Marea Roșie.

Că nu și-au adus aminte nici de a lor-și mîntuire, nici de pedeapsa Egiptenilor, nici de minunea cea mare a mării, ci toate au zburat de la dînșii de năprasă.

23 Și a zis ca să-i piardă pe dînșii, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al Lui întru zdrobire înaintea Lui, ca să întoarcă mînia Lui, ca să nu-i piardă pe dînșii.

Pentru că - după ce a zis Dumnezeul tuturor: „Lasă-Mă! Și, fiindcă M-am mîniat, cu urgie îi voi zdrobi pe dînșii, și te voi face pe tine întru neam mare” - Fericitul Moisi a zis: „De le vei lăsa lor păcatul, lasă-l! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea întru care m-ai scris!”

24 Și au defăimat pămîntul cel dorit, n-au crezut cuvîntului Lui

25 și au cîrțit întru sălașele lor, n-au ascultat glasul Domnului.

Face pomenire de altă nesupunere: pentru că, poruncindu-le Dumnezeu să intre în pămîntul făgăduit, ei se împotriveau arătat, primind în lăuntru patima fricii și zicînd că Hanaaneii sînt mai viteji decît dînșii iar ei nu au putere din destul spre a se pune împotriva acelora. Și acesta era semn vădit de necredință, pentru că era drept ca cei ce fuseseră înșiși văzători ai atîtor minuni ca acestea să se încreadă întru toate în

²⁵⁹ Ceea ce am povestit și mai sus.

²⁶⁰ „Proto-tip”, „model”, cum spunem acum.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

puterea Celui ce i-a mîntuit.

26 Atunci a ridicat mîna Sa asupra lor, ca să-i surpe pe ei în pustie,
27 și ca să surpe sămînța lor întru neamuri și să-i risipească pe dînșii prin țări.

Și a voit să pună pedeapsa potrivită asupra necredinței lor și să aducă pieirea asupra tuturor deodată, dar, folosind obișnuita iubire de oameni, a adus asupra lor oarecare muncă din parte.

28 Și au jertfit lui Belfegor, și au mîncat jertfele morților
29 și L-au întăritat pe El întru izvodirile lor,

Alunecînd iarăși întru desfrînare și amestecîndu-se cu muieri Moavitence, au deprins păgînatatea acelor. Iar „Belfegor” este un idol care era cinstit la aceia: Fegor se numea locul idolului, iar Baal – idolul. Și se zice că în limba elinească acesta se numea Cronos²⁶¹. Iar „jertfe ale morților” numește pe cele ce la Elini se cheamă „turnări”, pe care obișnuiau a le aduce morților, dar nu ar fi greșit cineva de i-ar fi numit „morți” și pe cei ce se numesc „dumnezei”.

și s-a înmulțit întru dînșii căderea.

Că iarăși a adus asupra lor altă moarte.

30 Și a stăut Fineas și L-a îmblînzit, și a încetat zdrobirea.

31 Și s-a socotit lui întru dreptate în neam și în neam pînă în veac.

În loc de „sfărîmare”, Simmah a zis „rană”. Și istoria ne învață și aceasta, fiindcă pe Zambri, cel ce a suferit a prea-curvi la arătare cu o oarecare Madianiteancă, Fineas²⁶² l-a ucis cu sulita, împreună cu muierea. Primind rîvna acestuia, Dumnezeu l-a lăudat și a oprit pedeapsa adusă asupra celorlalți.

32 Și L-au mîniat pe El la apa împotriva-grăirii, și s-a supărat Moisi pentru dînșii,
33 că au amărit duhul lui, și a deosebit întru buzele sale.

Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuință apropiindu-se la dînsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, și văzînd desfrînarea lor și fiind împresurat de mînie și de scîrbă, nu a slujit dumnezeieștii porunci cu obișnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra și a scos apă amestecînd cu cuvintele oarecare îndoire. Că asta arată acest „a deosebit întru buzele sale”, în loc de: Nu fără de îndoire a rostit cuvintele. Că zice: „A zis Moisi către dînșii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?” Pentru aceasta, Dumnezeul tuturor nu i-a dat nici lui pămîntul făgăduit părinților, ci i-a poruncit să-și primească sfîrșitul vieții, iar făgăduința a împlinit-o prin Iisus Navi. Și Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altele iconomisind. Întîi că, știind nebunia ludeilor, nu a lăsat ca toată făgăduința să ia sfîrșit printr-însul, ca să nu-l socotească pe dînsul Dumnezeu; căci cei ce făcuseră Dumnezeu chipul vițelului, ce feluri de cinste nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a și făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate și vremelnicia punerii de lege,

²⁶¹ Kronos („timpul”), tatăl lui Zeus, unul din tartorii cei mai însemnați care bîntuie basmele mitologice ale Elinilor cei vechi, insuflate de satana însuși.

²⁶² Vezi Numerii, 25:1.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dintru cele întâmplate însuși puitorului de lege: că, dacă puitorul de lege nu a dobândit pământul făgăduit, de aici era lesne a cunoaște că nici ei nu vor dobândi această purtare de grijă prea multă vreme.

Așa, după ce le-a povestit pe cele din pustie, muștră nelegiuirea lor din pământul făgăduinței:

- 34 N-au pierdut neamurile pentru care a zis Domnul lor,
35 și s-au amestecat între neamuri, și au deprins lucrurile lor,
36 și au slujit celor ciopliți ai lor și s-au smintit.

Pentru că, pentru împărțășirea păgînătății, a oprit împreunarea cu muieri de alte seminții, împreună cu începătura ridicînd din mijloc sfîrșitul, și pierzînd rodul împreună cu rădăcina și mai-nainte oprind cu răul cel mai mic pe cel mai mare. Dar ei, călcînd și întru aceasta dumnezeiasca Lege, nici neamurile cele păgîne nu le-au pierdut de tot, nici nu au fugit de împărțășirea cu dînsele, ci au rîvnit petrecerea lor cea rea.

- 37 Și au jertfit pe fiii lor și pe fiicele lor dracilor.

38 Și au vărsat sînge nevinovat, sîngele fiilor lor și al fiicelor pe care i-au jertfit celor ciopliți ai lui Hanaan, și s-a omorît pământul întru sîngiuri.

- 39 Și s-au spurcat întru lucrurile lor

Au lăsat în urmă vîrful păgînătății, căci care covîrșire a păgînătății lasă să se pîngărească pământul cu sîngiuri de fii și de fiice și să se aducă jertfele acestora dracilor celor mîncători de sîngiuri? Că lui Dumnezeu nu le aduceau nici pe cele legiuite, iar idolilor - și junghierile copiilor.

și au curvit întru izvodirile lor.

Aici, „curvie” nu numește numai înverșunarea, ci și slujba idolilor. Că - de vreme ce, uniți fiind cu Dumnezeu, au iubit slujba acelora - după cuviință a numit „curvie” cînstirea dracilor.

- 40 Și S-a mîniat cu iuțime Domnul asupra norodului Său, și a urît moștenirea Sa.

41 Și i-a dat pe dînșii în mîinile vrăjmașilor lor, și i-au stăpînit pe ei cei ce-i urau pe ei.

- 42 Și i-au necăjit pe dînșii vrăjmașii lor și i-au împilat sub mîinile lor.

Acestea ne învață încă și Istoria Judecătorilor și Scriptura Împărățiilor: că, neguțătorînd folosul lor, i-a dat prin pedeapsă uneori Moavitenilor, alteori Amanitenilor, iar alteori Amaleciților, și Madianiților și celor de altă seminție.

43 De multe ori i-a izbăvit pe dînșii, iar ei L-au amărît pe El întru sfatul lor, și s-au împilat întru fărădelegea lor.

Că, după ce aducea asupra-le certarea, iarăși îi împărțășea de iubirea de oameni, iar ei îi răsplăteau Lui cu cele împotrivă.

- 44 Și a văzut Domnul cînd se necăjeau ei, a auzit rugăciunea lor.

Și istoriile ne învață acestea: cum că s-au rugat lui Dumnezeu, fiind îmbulziți de nevoie, și au fost auziți.

- 45 Și Și-a adus aminte de așezămîntul Lui, și S-a căit după mulțimea milei Lui

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că le-a dăruit milostivirea pentru făgăduințele către părinții lor. Iar „căință” numește încetarea pedepsei, fiindcă Dumnezeu nu are patima căinței, nici nu Se împacă acum cu unele, iar apoi cu altele, ci, ocîrmuindu-le pe toate cu înțelepciune, aduce asupra pedepse și dăruiește iubirea de oameni.

46 și i-a dat pe dînșii spre milostivire înaintea tuturor celor ce-i robiseră.

Așa l-a îndulcit pe Chir, și l-a înduplecat spre milă și l-a făcut a da slobozenie celor robiți.

47 Mîntuiește-ne pe noi, Doamne Dumnezeul nostru, și ne adună de prin neamuri, ca să ne mărturisim numelui Tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda Ta!

Și acestea arată că proorocescul cuvînt îi învață cum se cade să-L milostivească pe Dumnezeu și să dobîndească de la Dînsul purtarea de grijă. Încă și dumnezeiescul Apostol mai-nainte a vestit mîntuirea ce va să fie ludeilor prin Ilie Tesviteanul: „Veni-va – zice – din Sion izbăvitorul, și va întoarce păgînatatea de la Iacov. Și acesta este lor așezămîntul de la Mine, cînd voi lăsa păcatele lor.”²⁶³ Deci, după Preasfîntul Botez, nu zidirea Ierusalimului se cuvine a o aștepta ei, după basmele celor nebuni și fără de minte, și slujba Legii, și jertfele cele necuvîntătoare, și tăierea împrejur, și sîmbăta și stropirile împrejur, că acestea sînt bîrfiri de basme băbești, ci chemarea, și cunoștința adevărului, și credința întru Stăpînul Hristos și petrecerea Noului Așezămînt.²⁶⁴

48 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac și pînă în veac, și va zice tot norodul: Fie, fie!

Că Domnul tuturor este lăudat în toate, Cel ce a fost Dumnezeul lui Israil, Cel ce a făcut atîtea pentru mîntuirea oamenilor. Și se cuvine ca tot norodul să adauge pe „amin” lîngă glasul celor ce laudă, pentru că Evreul numește „amin și amin” pe acest „fie, fie”. De unde a rămas și obiceiul Bisericii ca, prin „amin”, norodul să se unească și să se alcătuiască cu slavoslovia preotului, și de aici să aducă împărțășirea și să ia blagoslovenia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 106

Aliluia.

De multe ori am arătat că Așezămîntul cel Vechi este umbră a celui nou, dar și din Psalmul de față este cu lesnire a ne învăța aceasta, pentru că proorocește atît slobozenia ludeilor, cît și mîntuirea tuturor oamenilor. Și are multă asemănare cu cei doi rînduiți și trecuți mai-nainte: că cel al o sută patrulea are povestirea făgăduințelor făcute de Dumnezeu către Patriarhi și a darurilor date strănepoților acelora; iar cel de

²⁶³ În zilele Antihristului, înainte de a Doua Venire a Mîntuitorului Hristos și deci de sfîrșitul acestei lumi, Proorocul Ilie va fi trimis pe pămînt pentru a creștina rămășița lui Israil. Atunci, va încuia din nou ploaia și va fi ucis de Antihristul, fiind lăsat să zacă trei zile pe ulițele Ierusalimului, spre marea bucurie a norodului.

²⁶⁴ „Basmeele celor nebuni și fără de minte” se împlinesc acum, sub ochii noștri, căci ludeii, pentru păcatele noastre, cu ajutorul tatălui lor satana și cu îngăduința lui Dumnezeu, sînt pe cale a zidi Templul, capîștea în care va fi încoronat Antihristul ca împărat al lumii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

după acela ne-a învățat, pe lângă facerile de bine, nemulțumirea ludeilor și pedepsele aduse asupra lor pentru aceea; iar acesta mai-nainte vestește izbăvirea de robie, făcută pentru negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu. Dar, fiindcă întru aceia s-au zugrăvit umbră cele ale noastre și vedem și întru Psalmul acesta proorociile mântuirii noastre, cea mai mare parte a proorociei ni se potrivește mai mult nouă decât acelora.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Proorocescul cuvânt poruncește iarăși a-L lauda pe Dumnezeu, Făcătorul de bine, și zice că pricina cântării de laudă este iubirea Lui de oameni.

2 Să zică cei izbăviți de Domnul, pe care i-a izbăvit din mîna vrăjmașului.

Se cădea ca și ludeii să-L laude pe Dumnezeu după ce s-au slobozit din robia Babilonienilor, și noi, care ne-am izbăvit de tirania diavolului, se cuvine să facem aceasta pururea.

3 Și din țări i-a adunat pe dînșii: de la răsărituri, și de la apusuri, și de la miazănoapte și de la mare.

Nu ne-am învățat să se fi făcut acest lucru la ludei, că prin toată lumea petrec risipiți, ci a chemat și a adunat Biserica din neamuri, care întru toate părțile lumii se află: și întru ale răsăritului, și întru ale apusului, și întru ale amiezii zilei, și întru ale amiezii nopții. Și este cu putință a vedea asemenea adunări pretutindeni peste tot pămîntul și marea. Iar în vremea ludeilor acest lucru s-a făcut umbră, fiindcă întru acea vreme unii s-au întors din Babilon, și puțini oarecari s-au adunat din Egipt și din neamurile de prin laturile de aproape.

4 Rătăcit-au în pustie fără de apă,

Și Babilonul era pustie fără de apă, că era pustiu de Dumnezeu; robind aceluia, mulțimea ludeilor era lipsită de adăparea cea duhovnicească. Iar cei ce crezuseră din neamuri petreceau de asemenea în pustie și în loc fără de apă, neavînd nădejde și fiind fără de Dumnezeu, după cum zice dumnezeiescul Apostol.

calea cetății de locuit n-au aflat.

Că nici ludeii nu puteau a scăpa de cei ce îi robiseră și a dobîndi a lor patrie, nici cei ce au crezut din neamuri, mai-nainte de înomenirea Mîntuitorului, nu aflau calea ce îi aducea către dumnezeiasca cetate. Iar „cetate”, aici, se cuvine a înțelege petrecerea cu bună-credință.

5 Flămînzind și însetînd, sufletul lor întru dînșii se sfîrșea.

Foamea dumnezeieștii învățători îi tescuia și pe aceștia, și pe aceia: că ludeii, robind în Babilon, erau lipsiți de preoți și nu puteau împlini slujba Legii, iar neamurile iarăși nu primeau Legea dumnezeiască și nu se îndulceau de duhovniceasca învățătură, prin care se hrănesc sufletele. Deci cu această foamete i-a îngrozit Dumnezeu pe ludei, că: „Voi aduce Eu foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului.”

6 Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și de nevoile lor i-a izbăvit pe dînșii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cei bine-credincioși lui Dumnezeu din Iudei aduceau rugăciunea. Și acest lucru ne învață și proorocia lui Daniil, pentru că și el, și Anania, și Azaria și Misail au căutat dumnezeiasca milostivire, jelindu-se pentru toți. Iar neamurile, luptându-se cu primejdiile de tot felul, suspinau cu tînguiri și plîngeri nemîngîiate, căci nu aveau nădejdea învierii și nu căutau dezlegarea de la Dumnezeu tuturor a relelor ce le țineau. Dar iubitorul de oameni i-a văzut suspinînd, și le-a dăruit milostivirea.

7 Și i-a povățuit pe dînșii la cale dreaptă, ca să meargă la cetatea de locuit.

Că Iudeilor le-a dăruit întoarcerea, prin Chir Persul, iar pe neamuri le-a povățuit prin Sfinții Apostoli și le-a arătat cetatea cea de sus, care are temeliile în munții cei sfinți, al căreia meșter și ziditor este Dumnezeu.

8 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor.

Iar Simmah, așa: „și semnele către fiii oamenilor.” Însă nu mila aduce lui Dumnezeu lauda de mulțumire, nici minunile, ci cei ce au dobîndit atîtea bunătăți: că slobozenia Iudeilor este minunată și vrednică de mirare, dar mult mai minunată și mai vrednică de mirare este mîntuirea lumii, și schimbarea spre binele cel mai mare, și încetarea înșelăciunii și cunoștința adevărului. Iar a tuturor acestora este pricinuitoare dumnezeiasca milă, „că nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut - după cum zice dumnezeiescul Apostol - ci după multă mila Lui ne-a mîntuit pe noi prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi din destul.”

9 C-a săturat suflet deșert, și suflet flămînd a umplut de bunătăți,

10 pe cei ce ședeau întru întuneric și în umbra morții, pe cei ferecați cu sărăcie și cu fier.

Atît pe Iudeii ce robeau, și erau înjugați cu reaua pătimire și topiți de foamete i-a slobozit de relele ce îi țineau, cît și întreaga fire a oamenilor a hrănit-o cu dumnezeieștile învățături, și a slobozit-o de întunericul neștiinței, și a strălucit-o cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, și a risipit umbra morții ce îi zăcea asupra, dîndu-i nădejdea învierii, și legăturile cele tari ale păcatului le-a rupt, că zice: „Fiecare se strînge cu lanțurile păcatelor sale, și vai de cei ce își trag păcatele lor ca și cu o funie lungă, și fărădelegile lor ca și cu o curea de jug de junci.”

11 Că au amărît cuvintele lui Dumnezeu, și sfatul Celui Preaînalt l-au întăritat.

12 Și s-a împilat întru ostenele inima lor, slăbit-a, și nu era cine să le ajute.

Iar pricinuator al durerilor acestora ale Iudeilor și ale tuturor oamenilor este păcatul: că și aceia s-au dat în robia Babilonienilor ca să se pedepsească, și omenirea, după călcarea poruncii, s-a supus sub ticăloșia ostanelilor, că după aceasta a auzit Adam: „Blestemat va fi pămîntul întru lucrurile tale, mărăcini și spini va răsări ție, întru scîrbe vei mîncă dintru dînsul întru toate zilele vieții tale. Întru sudoarea feței tale vei mîncă pîinea ta, pînă ce te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce.” Cu atîtea primejdii îmbulzindu-se, nu au aflat nici o dezlegare de relele ce le zăceau asupra, ci Cel ce i-a înșorit pe dînșii cu acestea, tot El a dăruit și izbăvirea de dînsele, că zice:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

13 Și au strigat către Domnul când se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe ei.

14 Și i-a scos pe dînșii dintru întuneric și din umbra morții, și legăturile lor le-a rupt.

Că - milostivindu-Se și spre unii, și spre alții - pe aceia i-a izbăvit de primejdiile ce zăceau asupra-le, iar pe aceștia i-a izbăvit din întunericul necunoștinței, și a rupt legăturile robiei.

15 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

16 Că a sfărîmat porți de aramă, și zăvoare de fier a frînt,

„Porți de aramă” și „zăvoare de fier” a numit nescăparea de cele rele: că, precum celui ce este închis în lăuntru unor uși și zăvoare îi este cu neputință a scăpa, așa le era cu neputință ludeilor să fugă de robia Babilonienilor, și tuturor oamenilor de silnicia morții. Și numai dumnezeiasca milă a putut să risipească atît stăpînia acelor, cît și a acesteia, și să dăruiască dezlegarea celor mîhnicioase.

17 sprijinitu-i-a pe dînșii din calea fărădelegii lor, că pentru fărădelegile lor s-au împilat.

Nici ludeii, nici toată firea oamenilor n-au căzut cu nedreptate întru cele mîhnicioase, ci și aceștia, și aceia plătesc osînde pentru acelea pe care le-au greșit. Dar și pe unii, și pe alții, care se tăvăleau întru atîtea rele, i-a învrednicit de mîntuire.

18 Toată mîncarea o a urît sufletul lor, și s-au apropiat pînă la porțile morții.

Că ludeii, fiind ținuți cu mulțimea relelor, se întorceau chiar și de la hrană, cum a zis Proorocul și într-un alt Psalm, vorbind ca despre aceia: „Că mi-am uitat a mîncă pîinea mea.” Iar neamurile nu voiau a lua aminte nici la învățăturile filosofilor lor, pentru care unii au hotărît moarte asupra lui Socrate, alții l-au dat pe Anaxarh la străină și neobișnuită pedeapsă²⁶⁵, iar alții, amar căznindu-i pe ucenicii lui Pitagora²⁶⁶, au adus asupra lor moarte fără de vreme. Dar Dumnezeuul tuturor a făcut să se dea cu împărtășire hrana cea nemuritoare și acestora, și le-a plecat a alerga cu toată sîrguința către aceasta și le-a slobozit din porțile morții.

19 Și au strigat ei către Domnul când se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe dînșii.

Apoi, ne învață chipul mîntuirii:

20 Trimis-a cuvîntul Lui, și i-a vindecat pe dînșii și i-a izbăvit pe dînșii dintru stricăciunile lor.

Că Dumnezeu-Cuvîntul - înomenindu-Se și ca om trimițîndu-Se (căci ca Dumnezeu este nescris împrejur, și stă pretutindeni de față și pe toate le cuprinde) - a vindecat

²⁶⁵ Precum știe toată lumea, Socrate a fost silit să bea cucută, dar stoicul Anaxarh a pătimit mult mai cumplit, căci Nicocreon, tiranul Ciprului, vîrîndu-l într-o pivă, l-a zdrobit cu pisăloage de fier. Mai-nainte însă, a vrut să-i taie limba, dar nu a apucat, fiindcă filosoful și-a rupt-o singur cu dinții și i-a scuipat-o în față.

²⁶⁶ Pythagoras, fîrtatul Elin al lui Buddha într-ale idolatriei gnostic-panteiste, așadar întemeietorul ocultismului european, nu a urmărit doar dobîndirea unor puteri „spirituale”, ci și a aceleia politice, pe care a și avut-o o vreme așa-zisa „Ligă Crotoniană” întemeiată de ucenicii săi. Așa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca pitagoreii să fie prigonii de către stăpînirea „laică”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

rănilor cele de multe feluri ale sufletelor și a însănătoșit gândurile cele stricate. Așa, a vindecat-o pe acea muiere păcătoasă și i-a poruncit a îndrăzni; așa, l-a întărit pe slăbănogul, zicînd: „Lasă-ți-se ție păcatele tale!”; așa, a deschis tîlharului raiul; așa, i-a arătat dascăli ai lumii pe vameși; așa, îi înnoiește, și îi curățește și îi izbăvește de rănilor păcatului pe cei ce se apropie la Preasfîntul Botez.

21 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

22 Și să jertfească Lui jertfă de laudă și să vestească lucrurile Lui întru bucurie!

Deci - zice - pentru toate acestea, este drept a lăuda pe iubitorul de oameni Dumnezeu, Care a avut atîta milă și ne-a dăruit prea-slăvita mîntuire. Și se cuvine nu numai a ști singuri dumnezeieștile faceri de minuni, ci și a-i învăța pe cei ce nu le știu și a-i deștepta pe toți spre cîntarea de laudă. Ni se cade însă a însemna că și aici a poruncit a aduce lui Dumnezeu „jertfă de laudă”, iar nu junghierile cele necuvîntătoare: drept aceea, și aici scoate afară slujba Legii. Însă pe acest „jertfă de laudă”, Achila l-a numit „jertfă de mulțumire”.

23 Cei ce se pogoară la mare în corăbii, cei ce fac lucrare în ape multe,

24 aceștia au văzut lucrurile Domnului și minunile Lui întru adînc.

Proorocul le-a pus pe acestea cu pildă, și zice că - precum cei ce corăbieresc și trec noianurile cele mari, căzînd în furtuni cumplite și dobîndind mîntuirea afară de toată omeneasca nădejde, vād cu deosebire dumnezeieștile și marile lucrări - așa și ludeii, căzînd în primejdiile acelea și cîștigînd mîntuirea, au cunoscut dumnezeiasca putere. Încă și oamenii toți - văzînd schimbarea cea străină a lucrurilor, și încetarea înșelăciunii mai dinainte, și alinarea sufletelor și limanul învierii - îl laudă pe Dăruitorul acestora.

25 Zis-a, și a stătut duhul viforului, și s-au înălțat valurile mării.

26 Se suie pînă la ceruri și se pogoară pînă în adîncuri.

Și prin acestea ne-a învățat că la semnul Lui se fac cele scîrbicioase și se întîmplă cele mîngîietoare.

Sufletul lor întru cele rele se topea.

27 Tulburatu-s-au, și s-au clătît ca cel ce se îmbată, și toată înțelepciunea lor s-a înghițit.

A stăruit întru asemănare. Și pare că zice pentru cei ce corăbieresc, dar prin acestea însemnează felurile primejdii ale firii, pe care nimeni nu este harnic să le dezlege folosind înțelepciunea omenească. Căci, cînd ar fi furtună, nici cîrmacii, de ar aduce în lăuntru tot meșteșugul, nu pot să biruiască primejdiile cele grele, purtîndu-se ici și colo împrejur ca aceia ce se îmbată.

28 Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a scos pe dînșii.

29 Și a poruncit viforului, și a stătut întru liniște și s-au domolit valurile mării.

30 Și s-au veselit, căci s-au alinat.

Și acelora căroră înoată pe mare și îl cheamă le dă al Său ajutor: poruncește, și îndată viforul se preface întru alinare blîndă, și noianul se izbăvește de furtună; la fel, și cei ce se

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

luptă cu cele de scîrbă află prin darul Lui schimbare de cele rele. Așa s-au slobozit și Iudeii de acea amară robie.

Și i-a povățuit pe dînșii la limanul voii Lui.

Că, îndată ce a voit, s-a făcut dezlegarea de cele rele, și în locul viscolului s-a arătat limanul. Iar acest stih ne este potrivit încă mai vîrtos nouă decît aceluia, că pe noi ne-a îndreptat la limanul voii Lui, dăruindu-ne dumnezeiasca Sa cunoștință.

31 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

32 Să-L înalțe pe Dînsul întru adunarea norodului, și în scaunul bătrînilor să-L laude pe Dînsul!

Și totdeauna este cu putință a vedea făcîndu-se acest lucru de cei ce au crezut din neamuri. Că, înainte-povățuind sfințita adunare întru toate bisericile de prin lume, tot norodul Îl laudă pe Făcătorul de bine, povestind facerile de minuni ale dumnezeieștii iubiri de oameni.

33 Prefăcut-a rîurile lor întru pustiire, și izvoarele apelor întru sete,

34 pămîntul cel roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul.

Și cei ce au dobîndit mîntuirea Îl laudă pe Dînsul văzînd străina schimbare: că cei ce se adăpau de demult cu multe rîuri proorocești și aduceau lui Dumnezeu rodul copt nu dobîndesc nici o mică umezeală acum, ci, pentru a lor răutate, s-au făcut cu totul pustii de adăparea mai dinainte.

35 Pus-a pustia întru iezere de apă, și pămîntul cel fără de apă întru izvoare de apă.

Iar neamurile, pustii de demult și care nu aveau nici puțină adăpare, primind curgerile cele cuvîntătoare, se revarsă cu apele învățăturii mai mult decît trebuința.

36 Și a sălășluit acolo pe cei flămînzi, și au așezat cetăți de locuit.

Că, pe cei topiți de demult cu foamea și lipsiți de hrana cea duhovnicească, i-a sălășluit între rîurile acelea și a așezat petrecerea cea cu bună-credință.

37 Și au semănat țarini, și au sădit vii și au făcut rod de sămînță.

Iar Proorocul a zis toate acestea cu închipuire. Și Domnul a folosit pilde ca acestea, și uneori i-a numit pe Apostoli „secerători”, iar alteori pe Sine Însuși „semănător” și „lucrător de pămînt”, și „pămînt bun” pe cei ce primesc semințele cuvîntului cu bună-supunere. Și încă Apostolul zice: „Eu am sădit, Apollo a udat, iar Dumnezeu a crescut.” Și iarăși: „A lui Dumnezeu lucrare de pămînt sînteți, a lui Dumnezeu zidire.” Deci Apostolii au semănat mîntuitoarele propovăduiri, și au răsădit lui Dumnezeu grădinile cele cuvîntătoare și au adus lui Dumnezeu rodul cel copt al dreptății. Încă și toți cei cărora li s-a încredințat după aceea dascălia lucrează acest lucru.

38 Și i-a blagoslovit pe dînșii, și s-au înmulțit foarte, și dobitoacele lor nu le-a împuținat.

Că „cel ce seamănă întru blagoslovenie va și secera întru blagoslovenie”, după dumnezeiescul Apostol. Iar „dobitoace” numește pe aceia care se pasc de dînșii, pe

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

care i-au crescut dăruindu-le puterea lucrării de minuni. Și martor este Fericitul Luca, zicînd în Fapte: „Iar Domnul în fiecare zi adăuga la Biserică pe cei ce se mîntuiesc.” Încă și Însuși Domnul îi numește „oi” pe cei credincioși: „Că oile Mele – zice – glasul Meu îl aud, și Eu le cunosc pe ele, și ele Îmi urmează Mie și viața veșnică le dau lor.” De aici, iarăși mai-nainte vestește relele ce aveau să se întîmple ludeilor:

39 Și s-au împuținat și s-au împilat de necazul relelor și de durere.

Deci – zice – cei ce de demult locuiau pustia și locul cel fără de apă au dobîndit atîta blagoslovenie și belșug după ce au crezut; iar cei ce de demult s-au îndulcit de adăparea prooroceștilor rîuri, făcîndu-se lipsiți de aceasta pentru răutatea socotelii și rămînînd cu totul pustii și neroditori, au căzut în multe primejdii de tot felul și s-au risipit în toată lumea, încît mitropolia lor, ce era îndestulată de oameni, de puțini se locuiește acum.

40 Vărsatu-s-a defăimare peste boierii lor,

Și înseși lucrurile mărturisesc proorociei: pentru că cei ce par că sînt boieri și dascăli ai lor s-au făcut nevrednici de vreun cuvînt, iar cei ce erau de demult străluciți și vestiți sînt cu totul nevestiți și defăimați de ei înșiși.²⁶⁷

și i-a rătăcit pe dînșii în loc neumblat și fără de cale.

Iar Simmah, așa: „Și îi va rătăci pe dînșii întru deșertarea minții lor.” Dumnezeu nu aduce rătăcire asupra cuiva, ci oprește rătăcirea, însă pe cei ce nu se pleacă și nu cred Lui îi lasă nechivernisiți, iar ei - fiind neocîrmuiți, purtîndu-se ici și colo împrejur - se rătăcesc. Aceasta au pățimit-o și ludeii, pentru că, părăsind calea cea dumnezeiască, urmează gîndurilor lor.

41 Și a ajutat săracului dintru sărăcie,

Pentru că neamurile cele sărăcite de demult au dobîndit dumnezeiescul ajutor și au cîștigat bogăția cea duhovnicească.

și i-a pus pe ei ca pe niște oi de moștenire.

Iar Achila, așa: „Și va ridica pe săracul din sărăcie și îl va pune ca pe o turmă a rudeniei.” Căci se grijește de ei ca de niște oi ale Sale, și poartă grijă și le chivernisește ca pe niște rudenii după trup.

42 Vedeau-vor dreptii, și se vor veseli și toată fărădelegea își va astupa gura sa.

Că, văzînd acestea, cei ce doresc îndreptarea gîndurilor se umplu de bucurie, iar cei ce voiesc a trăi întru păgînatate și nelegiuire sînt siliți a se pleca în pămînt și a tăcea, înfrînîndu-se de dreapta hotărîre.

43 Cine este înțelept va păzi acestea și va pricepe milele Domnului.

Că nu este al oricui nici a înțelege, nici a cunoaște iconomiile cele iubitoare de oameni ale Mîntuitorului, nici a păzi dumnezeieștile puneri de legi, ci numai a celui ce-și folosește înțelepciunea și priceperea și a celui ce strigă către Stăpînul: „Descoperă ochii mei, și voi cunoaște minunile din Legea Ta!”

²⁶⁷ E vorba de rabini și de căpetenii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 107

Cîntarea Psalmului lui David.

De asemenea, și Psalmul acesta proorocește întoarcerea Iudeilor și mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor, avînd multă asemănare cu Psalmul 56 și cu al 59-lea.

Gata este inima mea, Dumnezeuule, gata este inima mea, cînta-voi și voi lăuda întru mărirea mea.

Și, cum am zis mai sus, Proorocul numește „mărire a sa” darul cel proorocesc, și zice: Folosind cîntarea de laudă a proorociei, zic Ție, Stăpînului, că inima mea e desfătă și gata spre primirea dumnezeiescului Tău dar.

2 Deșteaptă-te, mărirea mea! Deșteaptă-te, psaltire și alăută! Deștepta-mă-voi dimineața,

3 mărturisi-mă-voi Ție întru noroade, Doamne! Cînta-voi Ție întru neamuri,

„Psaltire și alăută” se numește Proorocul pe sine-și, căci darul Duhului răsună întru dînsul cîntarea de laudă cea proorocească precum întru un organ muzicesc. Deci, deșteptîndu-se pe sine-și spre cîntarea de laudă a Stăpînului, iarăși răspunde și se făgăduiește că va face aceasta „dimineața”, fiindcă atunci nu numai el singur va aduce lauda, ci va face cîntarea dumnezeiască împreună cu nenumărate neamuri și noroade. Iar „dimineață” numește înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru: că dintru Acela a răsărit lumina adevărului, dintru Acela Fericitul David, prin gurile tuturor oamenilor, cîntă în toată lumea și laudă dumnezeieștile faceri de bine.

4 că mare este deasupra cerurilor mila Ta, și pînă la nori - adevărul Tău.

Mărirea milei Tale biruiește boltele cerurilor, razele adevărului Tău au străbătut pretutindeni. Și iar am zis mai-nainte că „nori” îi numește pe Prooroci, și pe Apostoli și pe cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc, că prin aceștia, ca prin niște nori, aduce oamenilor adăparea cea duhovnicească, și printr-înșii am învățat dogmele cele adevărate.

5 Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeuule, și peste tot pămîntul mărirea Ta,

Și Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, și de lauda Lui este plin pămîntul.” Aceasta a zis și Fericitul David în Psalmul al 8-lea: „Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a ridicat mare cuviința Ta mai presus de ceruri.” Deci acest „înalță-Te” e în loc de: Arată-Te înalt și mai presus decît toți, și tot pămîntul învață-se mărirea Ta!

6 ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi. Mîntuiește-mă cu dreapta Ta și mă auzi!

Mîntuirea celor ce s-au învrednicit de prietenia Ta va arăta tuturor oamenilor puterea Ta, deci primește rugăciunea mea și tinde-mi dreapta Ta! Iar „dreaptă” numește lucrarea cea bună.

7 Dumnezeu a grăit întru Cel Sfînt al Său:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

În loc de: „prin darul Sfântului Duh”.²⁶⁸

Înălța-Mă-voi și voi împărți Sichima, și Valea Lăcașurilor o voi măsura.

Proorocul a dobândit ceea ce a cerut: fiindcă a zis: „Înălța-Te peste ceruri, Dumnezeule!”, Stăpînul răspunde, zicînd: „Înălța-Mă-voi!” Apoi, arată și chipul: „Împărți-voi Sichima.” Iar aceasta este cetatea care i-a fost dată lui Iosif pe deasupra, ca un dar. Încă – zice - de iznoavă²⁶⁹ voi umple de locuitori și valea ce era pustie și a primit de demult corturile păstorilor, și voi face a fi împărțită de cei ce s-au întors.

8 Al Meu este Galaad, și al Meu este Manasi, și Efraim - sprijinirea capului Meu, Iuda - împăratul Meu,

Zice: Mi-l voi sineși²⁷⁰ Mie nu numai pe Manasi, ci și țara aceluia. Că Galaad este nume al locului, iar Manasi – numire a seminției. Încă – zice - îi voi da lui Efraim puterea mai dinainte, iar pe Iuda îl voi face să împărățească peste toate semințiile. Că, după întoarcere, semințiile au rămas nedespărțite, și Zorobabel (care era din neamul lui Iuda) îi povățuia pe toți. Iar peste toată zidirea împărățește cu adevărat Stăpînul Hristos, Cel ce din Iuda a odrăslit după trup.

9 Moav – căldarea nădejdi Mele. Spre Idumeea voi tinde încălțăminte Mea. Mie cei de altă seminție s-au supus.

Și atîta vîrte voi da norodului Meu, încît va stăpîni pe cei de alte seminții și îi va lua supuși pe Moaviteni și pe Idumei. Însă pe acestea le-am tîlcuit mai cu de-amănuntul în Psalmul al 59-lea.

10 Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povățui pînă la Idumeea?

11 Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Umplîndu-se de dulceață prin mai-nainte grăirea bunătăților, Proorocul dorește să vadă zidită cetatea cea risipită și pe Idumei slujind Iudeilor. Însă pe acestea – zice – nimeni altul nu este harnic a le da, decît Tu singur, Cel ce ne-ai lepădat acum și ai poruncit a fi robi.

Și nu vei ieși, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Iar Simmah, așa: „și neieșind Tu, Dumnezeule, înaintea oștilor noastre.” Că niciodată n-am fost biruiți cînd Tu ne-ai fost voievod și ne-ai povățuit tabăra.

12 Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deșartă este mîntuirea omului!

Deci încetează cele mîhnicioase și dă-ne ajutorul Tău, că de nicăieri de aiurea nu este cu putință a-l dobîndi pe acesta, că, neajutîndu-ne Tu, toată ajutorarea de la oameni este deșartă și netrebnică.

13 Întru Dumnezeu vom birui, și El va nimicnici pe vrăjmașii noștri!

²⁶⁸ Deci „Cel Sfînt al Său” numește pe Sfîntul Duh. Dacă punem „cel sfînt al Său”, atunci e vorba de Prooroc, și avem aceeași înțelegere, căci Proorocul nu este decît organ prin care vorbește Sfîntul Duh.

²⁶⁹ Iarăși, din nou

²⁷⁰ Adică: „Mi-l voi însuși”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De aceea, chemăm a Ta Pronie, că numai prin ea singură vom putea birui pe neprieteni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 108

Întru sfârșit, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vestește mîntuitoarea Patimă, nebunia ludeilor și vînzarea ludei. Și către înțelegerea aceasta ne povățuiește și marele Petru, grăind în norod și prihănind vînzarea ludei, și de aici făcînd dovada proorociei. Și nimeni, auzînd pe Domnul legiuind a binecuvînta pe cei ce ne prigonesc, să nu socotească proorocia împotrivică Puitorului de lege. Că nici aici proorocescul cuvînt nu vorbește blestemînd, ci mai-nainte vestind pedepsele ce aveau să se întîmple ludeilor și ludei. Și proorocia aceasta s-a închipuit în chip de rugăciune, după cum prea-mult obicei este pretutindeni dumnezeieștii Scripturi.

Dumnezeule, lauda Mea să nu o taci, că gura păcătosului și gura vicleanului asupra Mea s-au deschis!

Stăpînul Hristos zice acestea omenește, căci Se roagă ca om, împlinind măsurile firii omenești; iar ca Dumnezeu primește rugăciunile celor ce se roagă curat. Iar „laudă” numește Patima, pentru că și întru dumnezeieștile Evanghelii o numește „slavă”: „Că a venit – zice – ceasul să Se proslăvească Fiul Omului.” Iar „gură a păcătosului” și „gură a vicleanului” l-a numit pe Iuda, că acesta a făcut cu ludeii tocmelile vînzării pe ascuns.

2 Grăit-au asupra Mea cu limbă vicleană, și cu cuvinte de urîciune M-au înconjurat.

De la Iuda, a mutat cuvîntul către tot soborul ludeilor, că aceștia, fiind robiți de zavistie, au măiestrit moartea cea nedreaptă.

Și s-au luptat cu Mine în zadar.

3 În loc să Mă iubească, ei Mă cleveteau,

Nu numai că nu s-au supărat cu vreun rău de la Mine, ci au dobîndit nenumărate bunătăți, pentru care, fiind datori a Mă iubi, ei au lucrat cele ale neprietenilor.

iar Eu Mă rugam.

Și a acestui lucru este martoră istoria sfințitelor Evanghelii: că, fiind pironit pe Cruce, striga: „Părinte, lasă-le lor, că nu știu ce fac!”

4 Și au pus asupra Mea rele în loc de bune, și urîciune în locul iubirii Mele.

Deci Eu i-am împresurat pe dînșii cu faceri de bine, iar ei Mi-au răsplătit cu cele împotrivnice.

5 Pune peste dînsul pe cel păcătos, și diavolul să stea de-a dreapta lui.

Acest „pune peste dînsul” e în loc de: „vei pune”, iar acest „să stea” - în loc de: „va sta”. Și dumnezeiescul Evanghelist ne-a învățat aceasta arătat, că dumnezeiescul Ioan întreba cine ar fi vînzătorul, iar Domnul i-a zis lui: „Acela căruia Eu, întingînd, îi voi da pîine,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

acela este. Și, întingînd-o pe dînsa – zice – i-a dat-o ludei. Și după pîine a intrat întru dînsul satana”, aflînd intrările gătite. Că, ducîndu-se către ludei de voia sa, a făcut tocmelile vînzării și, împresurîndu-se după acestea cu multe faceri de bine, a rămas nemulțumitor. Deci de voie a primit împreună-locuitor pe neprietenul.

6 Cînd se va judeca el, să iasă osîndit,

În loc de: „va ieși”.

și rugăciunea lui facă-se întru păcat!

În loc de: „se va face”. Că vînzătorul a rămas pustiu de tot răspunsul; pentru aceea, judecîndu-se, se osîndește, și rugăciunea adusă de dînsul crește prihănirea. Fiindcă nu numai știa pe Făcătorul de bine, ci s-a și îndulcit de dumnezeieștile cuvinte; și s-a făcut nu numai văzător de prea-mari minuni, ci și însuși lucrător al lor, de la Dînsul luînd stăpînirea.

7 Facă-se zilele lui puține, și episcopia lui să o ia altul!

Și proorocia aceasta a luat sfîrșit, că el îndată a suferit moartea prin spînzurare și, rînduindu-se în locul lui, Matia a împlinit numărul Apostolilor.

8 Să fie fiii lui sărmani și muierea lui văduvă!

Acestea s-au întîmplat nu numai ludei, ci și tuturor ludeilor celor necredincioși: că, trecînd puțini ani după Cruce, tot neamul lor s-a făcut nestatornicit, și aceia s-au ucis, iar muierele lor s-au robît împreună cu copiii lor. Aceasta s-a rugat și proorocescul cuvînt:

9 Mișcîndu-se, să se strămute fiii lui și să se scoată din curțile casei lui!

Ori, după ceilalți: „din surpăturile lor”. Că, arzîndu-se casele și curțile caselor, ori surpîndu-se, unii din locuitori s-au ucis, iar alții s-au dus robiți.

10 Să scurme datornicul toate averile lui

Iar Simmah, așa: „să scuture zapciul toate averile lui”. Iar zapcii sînt și împărații Romanilor, care scoteau birul pus asupra lor. Aceștia au răpit toate averile ludeilor, după ce au căutat cu de-adinsul, încît au aflat și comorile ascunse și le-au făcut ale lor.

și să răpească străinii ostenele lui!

11 Să nu-i fie lui sprijinitor, nici să-i fie milostivitor spre sărmanii lui!

Și - făcîndu-se acestea și războiniciei, adică Romanii, împărțindu-le averile - nimeni nu-i va ajuta, nici copiii lor nu se vor învrednici de milostivire.

12 Să fie feciorii lui întru pierzare, într-un neam să se stingă numele lui!

Că, încă netrecînd 40 de ani, norodul ludeilor a pătimit pieirea cea de tot. Și nu mai petrec ei singuri deosebi, nici nu mai au pe ai lor împărați și boieri, nici mitropolia aceea mult-vestită, nici nu mai săvîrșesc slujba cea după Lege, ci toate acelea au rămas deșarte: și sicriul²⁷¹, și lespezile²⁷², și închipuirile Heruvimilor, și jertfelnicul, și sfeșnicul, și altarul, și

²⁷¹ Chivotul

²⁷² tablele Legii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

podoaba cea arhierească și celelalte toate câte au fost date și vestite de Dumnezeu la dînșii.

13 Pomenească-se fărădelegea părinților lui înaintea Domnului, și păcatul maicii lui să nu se șteargă!

Fapta bună a părinților i-a folosit de multe ori pe copiii păcătoși, precum pe Iudei credința lui Avraam, precum pe Solomon buna-credință a lui David; iar răutatea părinților crește pedeapsa copiilor ce păcătuiesc, că nici o pricină de cruțare nu se află de nicăieri. Deci aceasta a zis și proorocescul cuvînt: că Iudeii, pătîmind desăvîrșita pieire, pe lîngă păgînatățile lor, se vor arăta mai urîți, pentru îngreșoare, și cu pomenirea răutăților părintești. Iar „părinți” ai lor îi numește pe cei ce au săvîrșit păgînatatea în pustie, pe cei din zilele Judecătorilor, pe cei din vremile Împăraților, pe cei de după întoarcerea din Babilon care au trăit întru nelegiuire. Iar „maică” a numit Ierusalimul, întru care s-a îndrăznit asupra Stăpînului Hristos urîciunea uciderii. Că aceasta a zis și Domnul întru Evanghelie: „Ca să vină peste neamul acesta tot sîngele cel nevinovat care s-a vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Avel cel drept, pînă la sîngele Zahariei, pe care l-au ucis între Biserică și altar.” Că vor lua osînde pentru toate deodată.

14 Să fie înaintea Domnului totdeauna, și să piară de pe pămînt pomenirea lor!

Că Dumnezeu, văzînd pururea toate nelegiuirile îndrăznite de dînșii, nu-i va învrednici de nici o cruțare, ci îi va da pierzării celei desăvîrșite. Încă și de aici este arătat că le-a vorbit pe acestea nu pentru Iuda singur, ci pentru toți necredincioșii: că a mutat cuvîntul de la fața cea de unul către cea de mulți²⁷³, și nu a mai zis „al lui”, ci „al lor”.

15 Pentru că nu și-au adus aminte să facă milă

16 și au gonit pe Omul sărac, și scăpătat și umilit cu inima, ca să-L omoare.

Și - zice - le vor pătimi pe acestea, căci au făcut uciderea cu cruzime și cu sălbăticie, gonindu-L pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru toată smerenia și blîndețele. Cuvintelor acestora mărturisește și Apostolul, și Însuși Stăpînul, Apostolul strigînd: „... Care pentru noi a săracit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim”; și iarăși: „... Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine-Și S-a deșertat, cînd a luat chip de rob.” Iar Domnul zice: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.” Și iarăși: „Vulpile au vizuini, și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-Și plece capul.”

17 Și a iubit blestemul, și-i va veni lui; și n-a voit blagoslovenia, și se va depărta de la dînsul.

Aici a schimbat vădit forma cea rugătoare și le-a pus pe amîndouă cu proorocie: că vor lua blestemul pe care l-au iubit și se vor lipsi de blagoslovenia pe care n-au voit a o lua.

Și s-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină,

În loc de: S-au îmbulzit cu acesta despre toate părțile.

²⁷³ „De la singular la plural”, zicem noi azi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și a intrat ca apa întru cele din lăuntru ale lui

Că nu numai pe dinafară, ci și pe dinăuntru sînt înconjurați de cele rele și se împresoară de acestea ca de apă. Apoi - fiindcă apa adapă trupul și îl răcorește, dar nu are umezeală statornică - a adăugat:

și ca untul de lemn în oasele lui.

Pentru că untul de lemn rămîne în trup mai multă vreme. Iar ceea ce zice este întru acest fel: Se va aduce asupra-le îmbelșugare de rele, care urmează iușimea apei și statornicia untului de lemn.

18 Să-i fie lui ca o haină cu care se îmbracă și ca un brîu cu care pururea se încinge!

Zice: Cu relele mai-nainte zise să se acopere ca și cu o haină și să se strîngă ca și cu o cingătoare despre toate părțile.

19 Acesta este lucrul celor ce Mă clevesc pe Mine la Domnul

Iar ceilalți tălmăcitori au tălmăcit „al celor împotrivnici”.

și al celor ce grăiesc rele asupra sufletului Meu.

Aceste roade - zice - vor culege cei ce au arătat către Mine urîciunea și vînzătorul ce a slujit acestora. Că, de vreme ce Îl numeau pe Dînsul împotrivnic lui Dumnezeu și fără de lege, după cuviință a zis: „al celor ce Mă clevesc pe Mine la Domnul”.

20 Și Tu, Doamne Doamne, fă cu Mine milă pentru numele Tău, că bună este mila Ta!

Și pe acestea le-a zis omenește Stăpînul Hristos, pentru că pe toate cele omenești le-a împlinit, afară de păcat: că S-a născut și după legea firii, și mai presus de legea firii, pentru că a se naște din muiere este a firii omenești, iară din fecioară este mai presus de fire; a primit scutece, și tăiere împrejur și hrana cea din lapte; și a adus jertfe, a postit și a flămînzit; a însetat și S-a ostenit; iar întru sfințitele Evanghelii este scris că totdeauna Se ruga. Deci și aici, ca un om cheamă dumnezeiescul ajutor.

21 Izbăvește-Mă, că scăpat sînt Eu și sărac, și inima Mea s-a tulburat în lăuntru Meu!

Aceasta aflăm că s-a zis de Dînsul și întru sfințitele Evanghelii, că, vrînd să Se apropie la Patimă, a zis: „Acum sufletul Meu s-a tulburat, și ce să zic: Părinte, mîntuiește-Mă de ceasul acesta?! Ci pentru aceasta am venit, către ceasul acesta.”

22 Ca umbra cînd se abate M-am luat în lături, scuturatu-M-am ca lăcustele.

Prin acestea a arătat moartea, că zice: Am primit sfîrșitul vieții asemenea umbrei ce se abate și lipsește. Încă am fost și ca lăcustele cînd se vîntură de vînt și se poartă ici și colo împrejur, neavînd cetate, nici sat, nici casă, ci stînd uneori întru cetatea aceasta, alteori întru aceea, iar alte dăți mutîndu-Mă în munte și alergînd în pustie.

23 Genunchile Mele au slăbit de post, și trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn.

Că - zice - nu am viețuit viață moleșită și desfătă, ci neprisosită, și aspră și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

sărăcească. Și martori sînt cei ce s-au învrednicit de sfințita Lui ucenicie, și pînile de orz pe care le purtau ca merinde cu sine-și și spicele pe care le smulgeau și le frecau cu mîinile din pricina foamei. Iar pe acest „trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn”, Simmah l-a tălmăcit așa: „și trupul Meu s-a schimbat pentru neungere.”

24 Și Eu M-am făcut ocară lor, văzutu-M-au, clătît-au cu capetele lor.

Și această proorocie a luat sfîrșit cînd L-au văzut pe El pe cruce, și au clătît cu capetele și au zis: „Ua! (ori: Ha, ha, ha!) Cela ce strici Biserica aceasta și în trei zile o ridici, pogoară-Te de pe cruce!”; iar alții ziceau: „Pe alții i-a mîntuit, pe Sine-Și nu Se poate mîntui.”

25 Ajută Mie, Doamne Dumnezeu! Meu, și Mă mîntuiește pentru mila Ta!

26 Și să cunoască ei că mîna Ta este aceasta, și Tu, Doamne, ai făcut-o pe dînsa.

Învețe-se – zice – că nu M-au dat la Cruce nevrînd Eu, ci că acesta este lucrul economiei Tale, că prin Patima Mea ai voit să le dăruiești oamenilor nepătimire. Iar „mîna” numește lucrarea lui Dumnezeu.

27 Blestema-vor ei, și Tu vei blagoslovi.

Pînă în ziua de astăzi au rămas Iudeii bîrfînd hulele asupra Mîntuitorului; ci, hulindu-L aceia, propovedania se face mai strălucită în fiecare zi.

Cei ce se scoală asupra Mea să se rușineze, iar Robul Tău Se va veseli!

Nici graiul acesta nu ne silește a lua Psalmul de față la altă pricină, că-l auzim și pe dumnezeiescul Pavel zicînd că „pe Sine-Și S-a deșertat, luînd chip de rob.” Încă și El Însuși, strigînd prin Isaia, zice așa: „... Cel ce M-ai zidit în pîntece pe Mine rob Ție-Ți.” Și, după puține: „Pusu-Te-am pe Tine spre așezămînt al neamului, spre lumină neamurilor, ca să le fi Tu spre mîntuire pînă la marginile pămîntului.” Și întru sfințitele Evanghelii a zis că „Fiul Omului n-a venit ca să l se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul Său izbăvire pentru mulți.” Deci „robul” este numele firii luate, nu că este roabă aceea - căci cum ar fi roabă ceea ce s-a unit cu Dumnezeu-Cuvîntul și a primit stăpînia peste toate? - ci ca să arate osebirea firii înseși. Deci numele acesta, adică „robul”, nu este aici arătător al vredniciei, ci al firii.²⁷⁴

28 Îmbrăce-se cei ce Mă clevesc pe Mine întru înfruntare și să se învelească cu rușinea lor ca și cu un veșmînt!

Iarăși, pe acest „cei ce Mă clevesc”, ceilalți tălmăcitori l-au tălmăcit prin „împotrivnici”. Și lucrurile mărturisesc proorociei acesteia, că aceia sînt întru rușine necurmată și se îmbracă cu aceasta ca și cu un veșmînt.

29 Mărturisi-Mă-voi Domnului foarte cu gura Mea și în mijlocul multora Îl voi lăuda pe El.

Stăpînul Hristos Se numește „Cap” al Bisericii și adunarea Bisericii este trup al Lui, iar „laudă” a Sa numește lauda acesteia.

30 Că a stătut de-a dreapta Săracului, ca să mîntuiască sufletul Meu de la cei ce-l gonesc.

²⁷⁴ Nu trebuie înțeleas așadar că Mîntuitorul Hristos ar fi fost rob, lipsit de libertate, ci că firea omenească - pe care El și-a însușit-o întru totul, afară de păcat - este roabă a lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aceasta a zis și în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clătesc.” Că, după ce a făcut unirea nedespărțită, dumnezeiasca Fire era de față firii celei omenești, dar o lăsa să pătimească, lucrînd spre mîntuirea oamenilor. Că lesne Îi era Lui să facă fără de moarte firea luată asupra-Și, dar, de vreme ce Patima era mîntuire a lumii, a slobozit să se facă Patimă, și după Patimă a împărtășit-o de nemurire și de nestricăciune. El nu a primit nici o vătămare din patimile acestea, iar pe dînsa a umplut-o de a Sa slavă, și împreună cu dînsa împărătește și stăpînește peste toate. Iar cînd avea firea aceasta stricăcioasă, a slobozit-o să le pătimească și să le grăiască pe toate omenește, afară de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 109

Psalmul lui David.

După ce în Psalmul trecut a mai-nainte vestit cele pentru mîntuitoarea Patimă, aici mai-nainte propovăduiește și Înălțarea Mîntuitorului de după Patimă.

Și pentru înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia face pomenire și preadumnezeiescul Petru în Fapte, și zice așa: „Că David nu s-a suit la cer, dar el a zis: «Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.»” Încă și Domnul Însuși, văzînd pe farisei avînd multe socoteli pentru Hristos, le-a pus înainte această întrebare: „Ce vi se pare vouă pentru Hristos, al cui fiu este?” Și, după ce au zis aceia: „Al lui David”, a răspuns: „Dar cum de Îl numește David întru Duhul pe Dînsul Domn? - zicînd: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea!»” Apoi, face silogismul: „Deci, dacă David Îl numește pe Dînsul întru Duhul Domn, cum este fiu al lui?” Și aceasta a zis-o netăgăduind că Hristos e fiu al lui David, ci adăugînd lîngă cea mărturisită pe cea necunoscută: pentru că fariseii mărturiseau că Hristosul este fiu al lui David, dar nu știau nicidecum că era și Domn al lui David. Deci o adaugă pe ceea ce lipsește, și nu o surpă pe cea mărturisită, învățîndu-i că Același este și fiu al lui după trup, și Domn al lui, ca Dumnezeu și Ziditor. Deci Fericitul David propovăduiește arătat dumnezeirea Stăpînului Hristos, și zice:

Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea,

Dacă Împăratul David - și împărat bine-credincios, care s-a învrednicit și de proorocesul dar - Îl numește pe Stăpînul Hristos „Domn” al său, apoi El nu este numai om, după nebunia Iudeilor, ci și Dumnezeu, ca Cel ce e Ziditor și Domn al lui David. Și alăturarea numelor arată că e vorba de aceeași ființă, că „Domnul zice Domnului: Șezi de-a dreapta Mea!”, iar nu „Domnul - zidirii”, nici „Domnul - făpturii”. Mare cu adevărat este și aceasta și nu doar mai presus de firea omenească, ci și mai presus decît toată zidirea. Însă și aceasta s-a zis omenește, căci Fiul are scaunul veșnic ca Dumnezeu, că zice: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului.” Că nu S-a învrednicit de această cinste după Cruce și după Patimă ca Dumnezeu, ci ca om a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

luat ceea ce a avut ca Dumnezeu.²⁷⁵ Că nu S-a înălțat fiind smerit, ci, fiind înalt și în chipul lui Dumnezeu, S-a smerit pe Sine-Și, luînd chip de rob. Pentru aceea strigă și Evanghelistul: „Fiul cel unul născut, Care este în sînul Tatălui, Acela a vestit.” Încă și Domnul zice: „Eu - întru Tatăl, și Tatăl - întru Mine.” Și aiurea: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte, cu slava care am avut-o la Tine mai-nainte de a se face lumea.” Deci ca om aude: „Șezi de-a dreapta Mea!”, iar ca Dumnezeu are stăpînie veșnică.

pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.

„Vrăjmași” sînt cu deosebire diavolul și dracii slujitori acestuia, dar lîngă aceștia și împotrivnicii propovăduirii Lui dumnezeiești: Iudeii și Elinii. Iar acest „pînă” nu este însemnător de vreme, ci osebire a dumnezeieștii Scripturi. Pentru că așa zice Dumnezeu și prin Proorocul: „Eu sînt, Eu sînt, și pînă ce veți îmbătrîni Eu sînt.” Și este arătat că ființa lui Dumnezeu nu se hotărăște împrejur cu bătrînețile oamenilor, că - dacă Proorocul zice pentru cer și pentru pămînt: „Acelea vor pieri, iar Tu rămîi”, și iarăși: „Iar Tu același ești, și anii Tăi nu vor lipsi” - apoi cu mult mai vîrtos rămîne Stăpînul tuturor îmbătrînind și murind oamenii. Acest grai se aseamănă graiului Apostolesc că se cade să împărățească „pînă ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Lui”. Că nici aici acest „pînă ce” nu este însemnător de vreme, căci ce socoteală poate să aibă aceasta, că El adică împărățește pînă cînd se împotrivesc oarecari, iar după supunerea tuturor l se va lua împărăția? La fel, cum și cu cine vor împreună-împărăți Sfinții, dacă Acela care le făgăduiește împărăția o lasă pe dînsa? Și Daniil Proorocul a zis după pierzarea fiarelor că El va împărăți în veci și cum că împărăției Lui nu va fi sfîrșit. Drept aceea, acest „pînă” nu este însemnător de vreme, ci este pus după osebirea dumnezeieștii Scripturi.

2 Toiagul puterii va trimite Ție Domnul din Sion,

Toiagul este cel din Iesei din Vitleem, că zice: „Ieși-va toiag din rădăcina lui Iesei, și floare din rădăcina lui se va ridica, și va odihni peste Dînsul Duhul lui Dumnezeu.” Iar cele de aici înainte arată stăpînia toiagului mîntuitoarei Cruci, că prin aceea a supus toată tabăra împotriva-luptătorilor, și aceasta s-a înfipt în Sion.

și domnește în mijlocul vrăjmașilor Tăi!

Că propovăduitorii dumnezeieștii Evanghelii nu se purtau cu vînturi potrivite, ci, înconjurîndu-se de Elini și de barbari și împresurîndu-se cu curgerile păgînatății, îi stăpîneau pe neprieteni, și pe cei mai mulți îi prefăceau, și ca pe niște robiți îi aduceau Împăratului și îi făceau să îmbrățișeze slujba Acestuia.

3 Cu Tine este începătura în ziua puterii Tale, întru strălucirile Sfinților Tăi.

Nepieritoare ai stăpînia, dar mai cu covîrșire o vei arăta pe aceasta în ziua Judecății, întru care îi vei arăta pe Sfinți străluciți și luminați. Pentru că „zi a puterii” a numit a doua arătare a Mîntuitorului, întru care va veni împreună cu Îngerii întru slava Tatălui. Atunci, și Sfinții vor străluci ca soarele, după însuși glasul Domnului.

Din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut.

²⁷⁵ Adică a suit însăși firea omenească pe scaunul slavei, prin El omul ajungînd cu adevărat dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aici a descoperit marea cuviință a dumnezeirii Lui, căci Domnul, Cel ce l-a zis: „Sezi de-a dreapta Mea”, Îi mărturisește deoființa și propovăduiește nedespărțirea firii. Pentru că acest „mai-nainte de Luceafăr” Îl arată pe El a fi mai-nainte de vremi și mai-nainte de veci, iar acest „din pîntece” ne învață nedespărțirea ființei: Că - zice - nu Te-ai născut de aiurea de altundeva, ci din firea Mea - „pîntecele” adică înțelegîndu-se cu pildă, că zice: Precum din pîntece nasc oamenii, și pruncii născuți au aceeași fire cu cei ce i-au născut, așa Te-ai născut Tu dintru Mine și arăți întru Sine-Ți ființa Mea, a Celui ce Te-am născut.

4 Juratu-S-a Domnul, și nu Se va căi: Tu ești Preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec.

Întru epistola către Evrei, dumnezeiescul Apostol le-a tîlcuit pe acestea cu demănușul și a arătat nemărginirea arhieriei acesteia²⁷⁶, căci preoția levitică nu a primit făgăduințele cu jurămînt, iar aceasta s-a întărit cu jurămînt. Deci de aceea l-a adăugat pe acest „nu Se va căi”, fiindcă, multe iconomisind, Dumnezeuul tuturor le-a lăsat adeseori pe acestea a cădea în schimbări și strămutări: așa, a făcut preoția ludeilor, dar a și încetat-o; așa, a așezat împărăția acelor, dar a și stricat-o; așa, a îngăduit a se face împărăția Asirianilor, și a Babilonienilor și a Machidonienilor, dar a și poruncit a se desface. Și, vrînd ca preoția aceasta să fie veșnică, zice că „S-a jurat, și nu Se va căi”. Aceasta a zis-o însă omenește, pentru că Dumnezeu este neîmpărtășit de patimă, căința fiind și ea patimă.

Iar Melhisedec nu a fost preot al ludeilor, ci al neamurilor. La fel, și Stăpînul Hristos S-a adus pe Sine-Și lui Dumnezeu nu numai pentru ludei, ci pentru toți oamenii. Și a făcut începătură a preoției în noaptea întru care a suferit Patima, cînd, luînd pîine și mulțumind, a frînt și a zis: „Luați, mîncăți dintru dînsa, acesta este trupul Meu!” Așijderea și paharul umplîndu-L, a dat ucenicilor Săi, zicînd: „Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă întru iertarea păcatelor.” Și aflăm că Melhisedec era și preot, și împărat, fiind închipuire a adevăratului Preot și Împărat, și că nu a adus lui Dumnezeu junghieri de dobitoace necuvîntătoare, ci pîini și vin. Că pe acestea i le-a adus și lui Avraam, mai-nainte vîzînd duhovnicește Întîiul Chip al arhieriei sale în coapsele Patriarhului.²⁷⁷ Deci - dacă Hristos este după trup din David, și David din Iuda, iar Hristos a luat arhieria după rînduiala lui Melhisedec - atunci a încetat preoția levitică și blagoslovenia preoției celei mari s-a mutat seminției ludei. Și acum preoțește Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din Iuda, nu aducînd ceva El Însuși, ci fiind cap al celor ce aduc. Că numește Biserica „trup” al Său, și prin aceasta preoțește ca om, dar primește cele aduse ca Dumnezeu. Iar Biserica Îi aduce semnele trupului și ale sîngelui Său și prin pîrga aceasta sfințește toată frămîntătura.

5 Domnul este de-a dreapta Ta, sfărîmat-a în ziua urgiei Sale împărați.

Iar pe stăpînitorii și pe împărații ce se împotrivesc și se îndîrjesc acum, îi va da

²⁷⁶ a Mîntuitorului Hristos

²⁷⁷ „Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pîine și vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt. Și a binecuvîntat Melhisedec pe Avram și a zis: Binecuvîntat să fie Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pămîntului. Și binecuvîntat să fie Dumnezeul cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmașii tăi în mîinile tale! Și Avram i-a dat lui Melhisedec zeciuială din toate” (Facerea 14:18-20).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

muncii în ziua Judecății. Iar acest „Domnul este de-a dreapta Ta” se aseamănă cu cea zisă în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este ca să nu Mă clătesc”, pentru că și acolo a grăit acest cuvânt omenește și a arătat nedespărțirea firii omenești unite cu dumnezeirea Lui. Iar aici le zice împreună și pe cele dumnezeiești, și pe cele omenești: că acel „șezi de-a dreapta Mea” este potrivit firii omenești, iar acel „din pînătece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut” este arătător al dumnezeirii, iar acel „Tu ești Preot în veac” s-a zis iarăși ca și către un om. Așijderea încă și acest „Domnul este de-a dreapta Ta” e în loc de: Nedespărțită ai dumnezeirea cea unită cu omenirea Ta.

6 Judeca-va între neamuri, împlini-va căderile. Zdrobi-va capete pe pămînt ale multora.

Aici, a arătat mai descoperit Judecata și cum că în ziua aceea va da la tot felul de pedepse pe cei ce au trăit într-o păgînatate. Încă și în viața de acum i-a supus adeseori pe dînșii sub multe pedepse, învățîndu-i a Sa putere pe cei ce nu o știu.

7 Din pîrîu în cale va bea; pentru aceasta va înălța capul.

Zice: Multă prostime²⁷⁸ va arăta după ce Se va înomeni, încît și cu apele ce se vor afla în cale își va răcori setea. Însă mie mi se pare că proorocia are și altă înțelegere mai adîncă. Obiceiul Lui e să numească Patima „pahar”, că zice: „Părinte, de este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta!”, iar „pîrîu” îi numește pe Iudei, care au dobîndit darul dumnezeiesc, dar nu s-au îndulcit de-a pururea de acesta. Că - precum pîrîul nu are apele sale de-a pururea curgătoare, ci se alcătuiește din ploile ce se nasc din nori - așa și Iudeii au avut vremelnice darul Legii, care se dăruia lor de Prooroci ca de niște nori. Iar după acestea - arătîndu-se vara, după glasul Domnului, Care zice: „Ridicați ochii voștri și căutați la holde, că albe sînt, gata către seceriș!” - pîrîul a rămas deșert de îmbelșugarea mai dinainte și se vede uscat, lipsit de toată umezeala. Deci - de vreme ce Iudeii au teslărit Crucea, iar Domnul numește Patima „pahar” - după cuviință Proorocul, mai-nainte văzîndu-le pe acestea, a zis: „Din pîrîu în cale va bea.” Iar „cale” numește viața. Și minții acesteia²⁷⁹ mărturisesc și cele adăugate: „pentru aceasta va înălța capul”. Și pentru acest cuvînt a zis asemenea și Apostolul Pavel: „Smeritu-S-a pe Sine pînă la moarte, și încă moarte de cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a prea-înălțat pe El”. Deci e vădit că omenește a pus și acest stih: căci, ca Dumnezeu, S-a înălțat nefiind smerit; și, înalt fiind, S-a smerit pe Sine-Și și a luat ca om ceea ce nu avea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 110

Aliluia.

Cîndva de demult, Amonitenii, și Moavitenii și Idumeii, adunînd mulțime foarte multă, s-au ostășit asupra seminției Iudei. Și împărățea atunci peste aceasta Iosafat,

²⁷⁸ Aici, înseamnă „umilință” și „simplitate”.

²⁷⁹ Înțelesului acesta

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

bărbat mărturisit întru buna-credință, din cei din David. Acesta, înștiințându-se de mulțimea războinicilor, a venit la Dumnezeu împreună cu tot norodul, cerînd nebăruitul ajutor. Și a luat cererea cu adevărat, că Dumnezeu tuturor le-a poruncit să îndrăznească asupra vrăjmașilor, fiindcă El Însuși îi va povățui. Deci a doua zi războinicii²⁸⁰ s-au pornit unii asupra altora și s-au stricat pe sine-și ca niște împotrivnici, încît nici unul n-a scăpat de pierzarea aceea. Văzînd acest lucru dintr-oarecare loc înalt, oastea ludeilor a alergat ca și către un vînat gata, și au prădat pe războinici, și s-au întors cu multă avuție și, după cum ne învață Istoria Paralipomenilor, au intrat în dumnezeiasca Biserică cu organe muzicești, lăudîndu-L pe Dăruitorul biruinței. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea, Proorocul a scris Psalmul de față ca pe o laudă ce ar fi fost adusă de bine-credinciosul Iosafat. Și de laudă este și scrierea-deasupra, pentru că „aliluia”, precum am tîlcuit și mai înainte, în limba evreiască zice: „Lăudați pe Domnul!”, că acest „alilu” însemnează „lăudați”, iar acest „ia”: „pe Domnul” ori „pe Cel ce este”.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,
Din toată mintea Ți aduc laudă de mulțumire Ție, Stăpîne!
în sfatul celor dreپți și în adunare.

Și nu numai eu singur, ci împreună cu mine și adunarea celor bine-credincioși. Că întru acea vreme norodul se slobozise de rătăcirea idolilor, fiindcă împăratul îi învăța pe toți buna-credință. Deci „sfat al celor dreپți” numește adunarea bine-credincioșilor.

2 Mari sînt lucrurile Domnului,
Căci cu adevărat minunate și vrednice de mirare sînt cele lucrate de puterea Lui.
căutate întru toate voile Lui.

Face cîte voiește, dar fiecare lucru din cele făcute este plin de înțelepciune și de la toți trage laudă către Sine-Și.

3 Mărturisire și mare cuviință este lucrul Lui,

Toate cele făcute de Dînsul, și zidirea, și iconomia, sînt de mare cuviință, și mai presus de fire și vrednice de cîntarea de laudă de la toți oamenii. Că „mărturisire” numește aici mulțumirea.

și dreptatea Lui rămîne în veacul veacului.

Nici un lucru din cele făcute nu este nedrept, ci toate sînt împodobite cu dreptatea, că pe toate le ocîrmuiește folosind-o pururea pe aceasta.

4 Pomenire a făcut minunilor Sale.

Fiindcă a săvîrșit vădit pierzarea războinicilor - făcînd același lucru și în vremea strămoșilor: uneori acoperindu-i cu marea pe Egipteni, iar alteori ucigîndu-i pe Amaleciți prin întinderea mîinilor lui Moisi, și pe Hanaanei, și pe Hetei și pe celelalte neamuri pierzîndu-le prin Iisus Navi - pentru aceasta a numit pedeapsa războinicilor „pomenire a minunilor”, în loc de: Cu această nouă facere de minune ai arătat adevărate facerile de

280 Adică cei ce le dădeau război, „războitorii”, cum am mai spus.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

minuni cele mult-vestite, care sînt socotite neadevărate de cei necredincioși, și ne-ai adus aminte de cele lucrate în vremea strămoșilor noștri.

Milostiv și îndurat este Domnul.

5 Hrană a dat celor ce se tem de Dînsul,

Pe „hrană”, ceilalți talmăcitori au zis-o „vînat”. Și adevărate sînt amîndouă, căci au alergat către bogăția războinicilor ca spre un vînat gata și au dobîndit destulă hrană de acolo.

aduce-Și-va aminte în veac de așezămîntul Său.

Iar Simmah, așa: „Vînat a dat celor ce se tem de Dînsul, aducîndu-și aminte de veșnicul Său așezămînt.” Pentru că are neuitată pomenire a făgăduințelor făcute către părinți și pentru aceea ne împărtășește de bunătățile Sale.

6 Tăria lucrurilor Sale a vestit-o norodului Său,

7 ca să le dea lor moștenirea neamurilor.

Dăruindu-ne bogăția vrăjmașilor, mai vîrtos ne-a arătat nouă luminat a Sa putere, căci nu numai că ne-a slobozit de vătămarea de la ei, ci a și mutat bogăția lor în casele noastre.

Lucrul mîinilor Sale sînt adevărul și judecata.

Și - zice - nu cu nedreptate, ci foarte cu dreptate a făcut acestea: că, neavînd ei a ne prihăni cu ceva, s-au ispitit a ne prăpădi cu totul. Deci adevărată și dreaptă a scos hotărîrea asupra lor.

8 Credincioase sînt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, făcute într-un adevăr și într-un îndreptare.

Punînd Legea, Dumnezeu a făgăduit milostivirea Sa celor ce Îi păzesc Legea. Asta zice și aici: Făgăduințele pentru păzirea poruncilor sînt nemincinoase, și cei ce voiesc a le împlini dobîndesc totdeauna purtarea Lui de grijă; pentru că și noi, rugîndu-L pe Dînsul curat, ne-am arătat mai înalți decît neprietenii. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

9 Izbăvire a trimis Domnul norodului Său, poruncit-a în veac așezămîntul Său;

Pentru că făgăduințele lui Dumnezeu au nu numai nemințire, ci și statornicie și îndelungare.

sfînt și înfricoșat este numele Lui.

Că sfînt le este celor ce cred, și prea-dorit și izvorînd îmbelșugarea bunătăților, iar pe cei ce nu-L cred și trăiesc într-un nelegiuire îi căznește și îi pedepsește.

10 Începătura înțelepciunii este frica Domnului,

Deci de nevoie lucru este a ne teme de Dînsul și a ne cutremura, pentru că aceasta este întîia literă a dumnezeieștii didascalii²⁸¹, că „înțelepciune” nu numește buna-lîmbuție, ci cunoștința celor dumnezeiești. Deci la cei noi începătura este frica, iar a acelora desăvîrșiți - avuția dragostei.

²⁸¹ dumnezeieștii învățături

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe dînsa.

Că nu ajunge spre desăvîrșire cunoștința, ci privirea are trebuință de faptă, și se cuvine ca acela ce s-a învrednicit de dumnezeiasca înțelegere să împodobească cunoștința cu lucrurile, și prin aceasta să-L mulțumească pe Dătătorul înțelegerii.

Lauda Lui rămîne în veacul veacului.

Drept urmare, a adăugat și acest stih, învățîndu-ne că îndrăgitorul faptei bune dobîndește de aici însuși cîștigul. Că Dumnezeu, măcar de n-ar și voi nimeni să-L laude, are lauda veșnică și de-a pururea petrecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 111

Aliluia.

Scrierea-deasupra numește laudă și Psalmul acesta, însă celor ce voiesc le aduce învățătură de bună-credință.

Fericit - bărbatul ce se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte.

Cel ce e împodobit cu această cucernicie și e îmbrăcat cu dumnezeiasca temere își mută tot sfatul lui întru împlinirea dumnezeieștilor cuvinte și se sîrguiește cu toată osîrdia a le împlini pe acestea. Apoi, arată și rodul unor asemenea sămînțe:

2 Puternică pe pămînt va fi sămînța lui;

Că, de vreme ce acest lucru părea vrednic de iubit oamenilor de atunci, Se făgăduiește că va da darul acesta celor ce păzesc poruncile. Și cu adevărat l-a și dat: pentru Avraam, lui Israil; pentru David, celor dintru dînsul; iar pentru Israil, strănepoților, măcar de au și fost nelegiuîți.

neamul dreptîilor se va blagoslovi.

Că cei ce se grijesc de cuvioșie și de dreptate vor secera roadele dumnezeieștii blagoslovenii.

3 Mărire și bogăție - în casa lui,

Și făgăduințele acestea le face ca și către cei încă nedesăvîrșiți²⁸², care nu le pot auzi pe cele mai desăvîrșite. Pentru că pe cei desăvîrșiți Stăpînul Hristos îi învață cele împotrivable, zicînd: „Să nu cîștigați aur, nici argint, nici aramă la brîiele voastre; nu traistă pe cale, nu încălțăminte, nu toiag.” Și iarăși: „Dacă cineva nu se va lepăda de toate averile sale, nu poate fi ucenicul Meu.” Și: „De voiești să fi desăvîrșit, vinde-ți averile tale și le dă săracilor!” Dar, legiuindu-le pe acestea, celor nedesăvîrșiți le făgăduiește și le dă pe acelea: așa, lui Solomon i-a adăugat bogăție și slavă; așa, fiilor lui Israil le-a dăruit bogăția Egiptenilor.

și dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Că Dumnezeu are pomenirea neuitată și păzește lauda lui de-a pururea pomenită.

4 Răsărit-a întru întuneric lumină dreptîilor

„Întuneric” numește uneori neștiința, iar alteori primejdiile; încă și „lumină”

²⁸² Următorii Legii celei Vechi, care nu aveau cunoștința mîntuirii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

numește o dată cunoștința, iar altă dată izbăvirea de cele rele. Deci zice că le va arăta adevărul celor ce nu-l știu și, întru năpădirea celor scîrbicioase, le va dăruia al Său ajutor. Așa, l-a răpit pe Iosif de la uciderea cea pîngărită a fraților; așa, l-a arătat pe dînsul mai înalt decît clevetirea Egiptencei; așa, răpindu-se Sarra, a dăruit lui Avraam ajutorul Său; așa, l-a îngrozit pe Laban și l-a arătat pe cel ce fugea²⁸³ mai puternic decît cel ce îl gonea. Deci și acesta e semn al dumnezeieștii puteri: a lăsa să năpădească asupra dreptilor cele de scîrbă, pentru iscusirea lor, dar apoi a risipi norul acestora și a le dăruia curată înseninare.

Cel milostiv, și îndurat și drept.

Și pe acestea le ocîrmuiește cu dreptatea, cu milostivirea și cu bunătatea, că se grijește ca un iubitor de oameni: și, voind a încununa pe cei drepti, sloboade luptele, dar, pentru nemăsurata bunătate, le dezleagă prea-degrab pe acestea.

5 Bun este bărbatul care se îndură și miluiește, tocmi-și-va cuvintele sale cu judecată,

Iar Simmah, așa: „Bun este cel darnic și care miluiește, economisindu-și lucrurile sale cu judecată.” Că cel ce îl urmează pe al Său Stăpîn caută și grijește cu mîină slobodă pe cei împreună robi, îndurîndu-se ca un părtaș de aceeași fire și miluindu-i ca cel ce așteaptă răsplătire de la Stăpînul de obște. Și unul ca acesta nu lucrează nimic fără socoteală, ci, gîndind drept, împodobește și cuvintele, și lucrurile.

6 că în veac nu se va clăti.

Că unul ca acesta are socoteala întemeiată, nici o schimbare primind întru nelesnirile și greutățile vremilor.

7 Întru pomenire veșnică va fi dreptul,

Mult-vestit va fi unul ca acesta și la toți pomenit de-a pururea, și va lăsa totdeauna laudă neuitată.

de auzul relilor nu se va teme.

Și nu se va teme nici de îngroziri, nici de vestiri care ar putea să-i pricinuiască frică.

Gata este inima lui a nădăjdui spre Domnul.

Iar Simmah „iarăși întemeiată” a tălmăcit-o pe cea gătită. Și zice: Întemeiată și statornică are nădejdea întru Dumnezeu, și pentru aceasta defaimă asemenea gîlcevi.

8 Întăritu-s-a inima lui, nu se va teme, pînă ce va privi asupra vrăjmașilor săi.

Nu numai că nu se teme de neprieteni, ci și așteaptă biruirea acelor pentru nădejdea spre Dumnezeu.

9 Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Fiecare dintru acestea le aduce învățătură de faptă bună celor ce voiesc. Și zice că cel ce este împodobit cu evlavie și cu dumnezeiasca frică nu întinde așa prost milostenia celor lipsiți, ci face aceasta cu multă slobozenie, urmînd celor ce seamănă

²⁸³ Iacov

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și risipesc semințele fără cruțare, pentru nădejdea spicelor. Că la fel așteaptă și acesta câștigul dreptății.

Cornul lui se va înălța întru mărire.

„Corn” numește tăria, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care cu acestea izbîndesc celor ce vin asupra-le. Deci zice că puternic și vestit va fi cel ce are bogăția faptei bune.

10 Păcătosul va vedea, și se va mînia, cu dinții săi va scrîșni, și se va topi, pofta păcătosului va pieri.

Iar cei ce voiesc să trăiască întru răutate, văzînd strălucirea dreptilor, se vor topi de zavistie și vor măiestri măiestrii de spurcată ucidere, dar vor greși din sfaturile lor și nu-și vor dobîndi pofta, că nedreaptă este aceasta și foarte urîță lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 112

Aliluia.

Și aceasta este altă laudă scrisă spre folos, care-i ridică pe oameni spre cîntarea de laudă a Făcătorului de bine.

Lăudați, copii, pe Domnul,

„Copii”, aici, nu îi numește pe cei tineri, după cum au socotit oarecari, ci pe robi, că așa a tălmăcit și Achila, și Simmah, și Teodotion. La fel zice și Evreul Avdi, așa încă și Sirul. Iar pe acest „lăudați”, Evreul l-a zis „aliluia”, încît este arătat că „aliluia” se tîlcuiește: „Lăudați pe Domnul!”

lăudați numele Domnului!

2 Să fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac!

Se cuvine - zice - ca voi, care sînteți robi și de la Dumnezeu ați luat pe a fi, să lăudați numele Domnului, măcar de și nu știți firea Lui, că fără de început și nebiruită are binecuvîntarea și lauda - că „din veac și pînă în veac” aceasta arată. Se cuvine dar ca și noi să-l aducem lauda de mulțumire, ca unui adevărat Făcător.

3 De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat este numele Domnului.

Psalmul acesta a mai-nainte vestit cunoștința de Dumnezeu dăruită neamurilor după înomenirea Unuia Născut. Căci de demult Dumnezeuul tuturor nu era lăudat nici măcar de toți Iudeii, ci de puținii ce trăiau cu bună-credință; iar după nașterea cea din Fecioară și după mîntuitoarea Patimă, vestea propovăduitorilor adevărului „a ieșit în tot pămîntul, și la marginile lumii - graiurile lor”, și tot pămîntul s-a umplut de cunoaștința lui Dumnezeu, cît, ca o apă multă, a întrecut mările. Dumnezeuul tuturor a zis aceasta și prin alt Prooroc: „Nu este voia Mea întru voi, și jertfă nu voi mai primi din mîinile voastre: că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri și în tot locul tămîie și jertfă curată se aduce numelui Meu întru neamuri.” Și împreună-glăsuitoare cu acestea poruncește și cîntarea de laudă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiască:

4 Înalt este peste toate neamurile Domnul, peste ceruri este mărirea Lui!

Căci toate neamurile s-au învățat că El este și înalt, și Dumnezeu, și a toate Ziditor, și lăudat de Îngerii din ceruri.

5 Cine este ca Domnul Dumnezeuul nostru?

Dumnezeiasca Scriptură zice aceasta de multe ori, precum prin Fericitul Moisi: „Cine este asemenea Ție între dumnezei, Doamne? Cine este asemenea Ție proslăvit întru Sfinți?” Și Fericitul David: „Cine în nori se va face deopotrivă cu Domnul? Sau cine se va asemana Domnului întru fiii lui Dumnezeu?” Și iarăși: „Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul? Sau cine este Dumnezeu, afară de Dumnezeuul nostru?” Și prin toate acestea învață neasemănarea Dumnezeului tuturor și cum că nimic din cele ce sînt nu poate a se asemana cu firea, sau cu puterea sau cu lucrarea lui Dumnezeu.

Cel ce întru cele înalte locuiește,

6 și peste cele smerite privește, în cer și pe pămînt;

Că Cel ce pare că petrece în ceruri privește peste toate și nu lasă negrijit nimic din cele ce sînt.

7 Cel ce ridică de la pămînt pe cel scăpătat și din gunoi înalță pe cel sărac,

8 ca să-l așeze pe el cu boierii, cu boierii norodului Său;

Pe acestea le-a zis și Fericita Ana, ținînd lauda de mulțumire lui Dumnezeu. Și le vedem făcîndu-se totdeauna de Dumnezeuul tuturor: așa, pe Fericitul David, păstor fiind, l-a făcut împărat; așa, pe Iosif, care căzuse în robie, l-a așezat pe scaunul împărătesc; așa, pe Moisi, după ce a fost cioban, l-a arătat povățuitor al norodului și l-a hirotonisit dumnezeu²⁸⁴ al lui Faraon; așa, a învrednicit de bunătățile dăruite lui Israil neamurile ce slujeau sărăciei păgînatății și ședeau pe gunoiul păcatelor; așa, a luat asupra-și firea omenească ce căzuse întru însuși fundul morții, și a înălțat-o „și a așezat-o deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia și Domnia, și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai întru veacul acesta, ci și întru cel ce va să fie”.

9 Cel ce face a locui cea stearpă în casă, maică ce se veselește de feciori.

Putem vedea că acest lucru se întîmplă și la oameni: pentru că, sterpe fiind, le-a arătat maici de copii și pe Sarra, și pe Rebecca, și pe Rahila, și pe Ana, și pe muma lui Samson, și pe Elisaveta. Dar mai vădit și mai adevărat putem vedea acest lucru la Biserică: pentru că, fiind aceasta stearpă și fără copii de demult, maică a făcut-o, care se veselește de copii nenumărați, după proorocia ce zice: „Veselește-te, stearpă, ceea ce nu naști! Rupe și strigă, ceea ce nu chinuiai, că mai mulți sînt fiii celei pustii decît ai celei ce are bărbat.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 113

²⁸⁴ Adică judecător, cum s-a tîlcuit și în alte locuri despre „dumnezei”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aliluia.

Și aceasta este laudă care pomenește facerile de bine date de Dumnezeu ludeilor, și povestește puterea lui Dumnezeu și râde de neputința idolilor. Și lauda aceasta se potrivește și celor ce au crezut din neamuri și s-au izbăvit de înșelăciunea idolilor, căci se învață câtă este depărtarea dintre cei ce nu sînt dumnezei și Cel ce este cu adevărat Dumnezeu.

Întru ieșirea lui Israil din Egipt, a casei lui Iacov din norod barbar,
2 făcutu-s-a ludeea sfințenia Lui, Israil – stăpînirea Lui.

Zice: Slobozindu-l Stăpînul pe Israil din Egipt și izbăvindu-l de robia barbarilor de alte seminții, l-a arătat pe acesta norod al Său și a zidit Biserica Sa în ludeea - că pe aceasta a numit-o „sfințenie”.

3 Marea a văzut, și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.

4 Munții au săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor.

Le fețuiește²⁸⁵ pe cele zise, și celor neînsuflețite le pune împrejur simțire cu cuvîntul, propovăduind puterea lui Dumnezeu. Și zice: Povățuind Tu înaintea norodului, marea, temîndu-se, s-a depărtat într-o parte și-ntr-alta și a dat călătorie neoprită; și rîul s-a întors înapoi și a oprit pornirea curgerilor sale, năluind în Chivot a Ta putere, ca un cuvîntător²⁸⁶; iar dealurile și munții s-au pornit și păreau că dănuiesc, fiindcă L-au primit pe Stăpînul cerurilor. Și zice de muntele Sinaiului și de Horib, că întru acelea S-a arătat pe Sine Dumnezeu. Apoi, aduce și întrebare celor mai-nainte zise:

5 Ce-ți este ție, mare, că ai fugit? Și ție, lordane, că te-ai întors înapoi?

6 Munților, că ați săltat ca berbecii și dealurile ca mieii oilor?

Și, fiindcă acelea erau necuvîntătoare și neînsuflețite, însuși²⁸⁷ face răspuns pentru dînsle:

7 De la fața Domnului s-a clătit pămîntul, de la fața Dumnezeului lui Iacov,

8 a Celui ce a schimbat piatra în iezere de ape, și pe cea vîrtoasă întru izvoare de ape.

Fiecare dintru acestea – zice – s-a făcut pentru Domnul, Care S-a arătat. Această pricină are clătirea pămîntului și despărțirea mării. Că El și piatra cea neroditoare - cea lipsită de toată umezeala și care nu suferă nici tăiere, pentru învîrtoșare - a puhoit-o cu vărsarea apelor, poruncind a izbucni de acolo izvoare cu îndestulare. Deci – zice – nu s-a făcut nici un lucru de mirare, că a poruncit Făcătorul, și s-a despărțit noianul, și piatra cea vîrtoasă a izvorît, cerul a dăruit mană, vînturile i-au adunat pe cîrstei și celelalte toate s-au făcut fiindcă El le-a poruncit.

9 Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău dă-i mărire,

10 pentru mila Ta și adevărul Tău, ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Acestea se potrivea să le zică de demult cei dintru tăierea împrejur, care cereau

²⁸⁵ Le dă față, le personifică.

²⁸⁶ Ca o ființă rațională, care ar fi știut ce se găsește în Chivotul ce mergea înaintea norodului.

²⁸⁷ Psalmistul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiescul ajutor și aminteau darurile mai dinainte: Să nu cauți la noi – o Stăpîne! – nici să ne treci cu vederea pentru greșelile noastre cele multe, că cei ce nu știu dreptatea pedepsei vor prepune că robia noastră este a Ta neputință, și vor zice: „Unde este Dumnezeuul lor?”

11 Iar Dumnezeuul nostru, în cer și pe pământ, toate câte a vrut a făcut.

Aceia zic: Unde este Dumnezeuul lor? - iar noi știm că Tu ești Dumnezeu, Făcătorul tuturor, Care locuiești în cer și ai puterea împreună-măsurată cu voirea.

Apoi, prin alăturare și potrivire, face mustrarea idolilor:

12 Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mâini omenești.

Că Tu faci câte voiești, iar idolii cei închinați de neamuri nu zidesc, ci se zidesc; și au cinstea din materie, că se fac din aur, din argint și din vopsele; și dobîndesc frumusețea din meșteșug, că argintarii, zlătarii și zugravii le dau forma. Deci din materie și din meșteșug își culeg ființa. Apoi, jelește neputința lor prin mai multe cuvinte, zicînd:

13 Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

14 urechi au, și nu vor auzi; nări au, și nu vor mirosi;

15 mâini au, și nu vor pipăi; picioare au, și nu vor umbla;

Zice: Sînt împodobiți cu icoane ale simțurilor, dar sînt lipsiți de lucrarea lor. Deci sînt mai proști nu numai decît cei ce îi fac, ci și decît jivinele cele prea-mici: că muștele, și țîntarii și cele mai mici decît acestea au lucrarea simțurilor - că văd, și aud, și zboară și umblă - iar cei ce sînt închinați ca niște dumnezei nu au nici lucrarea jivinelor celor subțiri și prea-mici.

16 nu vor glăsuia cu gîtlejul lor.

Că - de vreme ce dracii ce lucrau printr-înșii și săvîrșeau vrăjile cele mincinoase nu le aduceau pe acestea prin idolii cei neînsuflețiți, ci prin oamenii cei cuvîntători ori prin oarecare semne vesteau ceva - după cuviință a zis: „nu vor glăsuia cu gîtlejul lor”, că idolii sînt cu totul nemișcați și neînsuflețiți.

17 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce se nădăjduiesc spre dînșii!

Și acelora să se asemene și cei ce se închină lor, și cei ce-i fac pe dînșii, că e drept ca cei ce s-au cinstit cu cuvîntarea²⁸⁸, dar au căzut întru atîta necuvîntare, să ia nesimțirea celor închinați de dînșii.

18 Casa lui Israil a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

19 Casa lui Aaron a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Aceia au secerat pagubă, iar nu dobîndă din închinăciunea acestora, iar casa lui Israil, avînd nădejdea întru Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, dobîndește totdeauna purtarea de grijă de la Dînsul. Și a făcut pomenirea prin despărțire, cinstind cu aceasta preoția și învățînd pe cei de atunci cîtă era deosebirea preoților de către

²⁸⁸ Oamenii păgîni, ce au fost zidiți „cuvîntători”, adică raționali, și au lepădat acest dar, făcîndu-se asemenea firii necuvîntătoare.

ceilalți.

20 Cei ce se tem de Domnul au nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Altă ceată este aceasta, afară de cea mai dinainte. Și cuvîntul ne învață că - chiar dacă cineva nu are vrednicia preoției și nici nu este împărtășit de rudenia israilitenească, dar, fiind împodobit cu frica dumnezeiască, se grijește de fapta bună - va dobîndi și el aceeași purtare de grijă de la Dumnezeuul tuturor. Încă și de demult au fost mulți ca aceștia la ludei, care nu odrăsliseră din rădăcina avrămească, ci veniseră din alte neamuri, care se numeau nemernici și aveau multă cinste și evlavie către cele dumnezeiești. Și acum încă, neamurile nu au rudenie cea după trup a lui Avraam, dar, dobîndind credința lui Avraam, sînt fii ai lui Avraam.

21 Domnul, pomenindu-ne pe noi, ne-a blagoslovit: blagoslovit-a casa lui Israil, blagoslovit-a casa lui Aaron,

22 blagoslovit-a pe cei ce se tem de Domnul,

Și aici a făcut aceeași despărțire și a arătat rodul nădejdi: că a înjugat nădejdea cu blagoslovenia și a zis că va împărtăși de aceasta nu numai casa lui Israil și casa lui Aaron, ci și pe cei ce se tem de Dînsul. Apoi, iarăși face despărțirea vîrstelor și a vredniciilor:

pe cei mici împreună cu cei mari.

Că nu îi învrednicește de blagoslovenie numai pe cei tineri, ci și pe cei îmbătrîniți; nici numai pe cei îndestulați de bogăție, ci și pe cei ce trăiesc întru sărăcie; nici numai pe cei împodobiți cu slobozenia, ci și pe cei ce sînt siliți a trage jugul robiei.

23 Sporească-vă Domnul pe voi, pe voi și pe fiii voștri!

Celor ce au dumnezeiasca nădejde, proorocescul cuvînt le roagă creștere și înmulțire.

24 Blagosloviți sînteți voi Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Și - zice - o veți dobîndi pe aceasta negreșit, fiindcă ați primit blagoslovenie de la Făcătorul tuturor.

25 Cerul cerului - Domnului, iar pămîntul l-a dat fiilor oamenilor.

Că El are petrecerea în cer, nu întru acesta ce se vede, ci întru cel mai presus de acesta, pe care cel ce se vede îl are acoperămînt, precum noi îl avem pe acesta. Și Domnul tuturor petrece în cer neavînd firea scrisă împrejur, ci făcînd bucurie cetelor Sfinților Îngeri care petrec acolo. Iar pămîntul l-a dat neamului omenesc, deci nu Se grijește numai de ludei, ci de toți oamenii, căroră le-a și dat spre sălășluire pămîntul.

26 Nu cei morți Te vor lăuda, Doamne, nici cei ce se pogoară în iad,

27 ci noi, cei vii, bine vom cuvînta pe Domnul, de acum și pînă în veac!

„Morți” a numit pe cei ce au slujit idolilor celor neînsuflețiți, că ce e mai nesimțitor decît aceia? Iar „vii” - pe cei ce se închină Dumnezeuului celui viu, căroră le-a împărțit cu sorți dumnezeiasca laudă. Și lîngă aceasta ne învață că celor ce-L slujesc pe Dumnezeu li se cade să-L laude pe Dînsul cu toată sîrguința pînă sînt încă vii, fiindcă

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

moartea îi oprește de a face aceasta. Pentru aceasta zice și întru alt Psalm: „Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi!”

TÎLCUIREA PSALMULUI 114

Aliluia.

Cu multe și felurite primejdii i-a împresurat pe ludei Antioh al lui Seleuc, cel poreclit Epifanie. Și pe cei ce trăiau întru trîndăvie i-a făcut a călca dumnezeiasca Lege, iar îndrăgitorii buneii-credințe, primind pentru aceasta luptele asupra lor cu osîrdie, au dobîndit cununile bunelor biruințe. Cîntarea de viersuire de față mai-nainte vestește această bărbăție a lor și totodată povestește năvălirile celor dureroase și ajutorul dat lor de Dumnezeu a toate.

Iubit-am pe Domnul, că va auzi glasul cererii mele,
2 că a plecat urechea Sa mie.

Proorocia ne învață că ei zic acestea: Cele dumnezeiești îmi sînt mie mai dulci decît toate, și a sluji lui Dumnezeu îmi este mai vrednic de iubit decît celelalte, că primește cererile mele și mă învrednicește de ajutorul Său.

Și în zilele mele Îl voi chema pe El.

Pentru care, în toată viața mea Îl voi lăuda și voi cere ajutorul de la Dînsul. Apoi, povestește mulțimea celor dureroase:

3 Cuprinsu-m-au chinurile morții, primejdiile iadului m-au aflat,

Chiar „chinuri” se numesc durerile aceleia ce naște, așadar din metafora aceasta se numesc „chinuri” ale iadului primejdiile ce duc către moarte. Deci zice: Sînt împresurat cu multe și felurite primejdii grele, cît lîngă însăși moartea m-am apropiat și la înseși porțile iadului am ajuns.

necaz și durere am aflat.

4 Și numele Domnului am chemat:

Dar, după ce am căzut întru acestea, nu m-am dat pe sine-mi la odihnă și la trîndăvie, nici nu m-am adus pe sine-mi la alte mîngîieri ale vieții acesteia, ci, vărsînd plîngerii și lacrimi și totdeauna jelindu-mă, ceream dumnezeiescul ajutor. Și putem învăța aceasta mai cu de-amănuntul din Istoria Macabeilor: pentru că, fugind în pustie și topindu-se cu foame și cu sete, ucenicii buneii-credințe L-au rugat pe Dumnezeu, și au dobîndit ajutorul de la Dînsul.

Doamne, izbăvește sufletul meu!

Zice: Jelindu-mă, acestea ziceam: Ajută-mi – o Stăpîne! – și slobozește sufletele noastre de relele ce sînt puse asupra-ne. Și, rugîndu-mă, eu știam că voi dobîndi cererea, că am deprins prin cercare multa Lui iubire de oameni. Că aceasta a adăugat:

5 Milostiv este Domnul și drept, și Dumnezeu nostru miluiește.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pentru că revarsă oamenilor izvoarele milei. Are încă și dreptate, și îi muncește pe cei ce nedreptățesc și nu voiesc să se pocăiască. Însă, pomenind de două ori mila, de dreptate a făcut pomenire o singură dată, că iubirea de oameni a Lui Dumnezeu biruiește hotărîrea dreptății.

6 Cel ce păzește pe prunci, Domnul.

Că face atîta purtare de grijă pentru toți oamenii, încît și pe prunci îi învrednicește de toată grija. Și nu Se grijește numai de cei născuți, ci și pe cei ce sînt ascunși întru însuși pîntecele maicilor, și în ape împutite înoată și sînt închiși în loc întunecat și strîmt îi păzește, și îi mîntuiește, și îi săvîrșește, și la lumină îi scoate, și le dăruiește izvoarele laptelui, și îi slobozește de dracii ce îi vrăjmășesc și, în scurt să zic, îi împărtășește de părintească Pronie. Și nu așa prost a făcut pomenirea acestora proorocescul cuvînt, ci învățîndu-ne că Dumnezeul tuturor nu răsplătește numai roadele dreptilor, ci și începe facerea de bine, și zidește pe cei ce nu sînt, și îi grijește după ce i-a plăsmuit, iar după vîrsta cea desăvîrșită așteaptă rodurile dreptății, și atunci iarăși îi înconjură pe cei buni cu facerile de bine.

Smeritu-m-am, și m-a mîntuit.

Iar Simmah, așa: „Obosit-am, și m-a mîntuit.” Că, dacă pruncii ce nu au primit încă cunoștința Lui dobîndesc atîta purtare de grijă de la Dînsul, cu mult mai vîrtos îi împărtășește de mîntuire pe cei ce Îl cheamă pe Dînsul curat. Deci, îndată ce ne-a văzut smeriți de primejdii, ne și învrednicește de al Său ajutor.

7 Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție:

Se îmbărbătează pe sine-și și se ascut către bărbăție, arătînd mulțimea dumnezeieștilor faceri de bine și învățîndu-se pe sine-și că, măcar de vor primi și moartea pentru buna-credință, se vor muta la viața cea veselitoare și fără de scîrbă, că pe aceea a numit-o „odihnă”. Și arată aceasta și cele adăugate:

8 că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi și picioarele mele din alunecare.

9 Bine voi plăcea înaintea Domnului, în latura celor vii.

Iar „latură a viilor” nu numește viața aceasta de acum - întru care sînt plîngeri, și tînguiri, și boli, și morți, și păcate și primejdii - ci viața izbăvită de toate acestea, întru care fără de trudă este avuția faptei bune și bogăția dreptății se dobîndește fără osteneli. Că cei ce voiesc să o adune cu osteneli pe aceasta aici, acolo o vor mult-înmulți fără de osteneli. Deci aduc lauda de mulțumire fiindcă ochii lor s-au izbăvit de a lăcrima, și picioarele lor au scăpat de viața cea alunecoasă, iar sufletul lor a putut să fugă de moartea păcatului. Și se învață pe sine-și să sufere vitejește năpădirile ispitelor celor scîrbicioase, și să defaime moartea, fiindcă morții îi urmează viața cea fără de scîrbă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 115

Aliluia.

Evreul, și ceilalți tălmăcitori și încă și Sirul împreunează Psalmul acesta cu cel mai-nainte rînduit, pentru că se ține de aceeași înțelegere; și, despărțindu-l în doi pe cel de-al 9-lea, cu împreunarea Psalmilor acestora păzesc întocmai numărul de 150 al Psalmilor. Și acesta are aceeași pricină, că cei ce au pomenit acolo de „latura celor vii” și au pus-o pe aceasta ca sfîrșit al Psalmului, începînd aici, zic așa:

Crezut-am, pentru aceea am grăit.

Că nu cu ochii trupului am văzut țara aceea²⁸⁹, ci credința mi-a făcut-o arătată.

Iar eu m-am smerit foarte,

2 eu am zis întru uimirea mea: Tot omul este mincinos!

Și Achila, așa: „Eu am zis, cînd m-am spăimîntat: Tot omul este mincinos!”, iar Teodotion: „tot omul lipsește”, iar Simmah: „Și am zis, mîhnindu-mă: Tot omul minte!” Și nu așa prost am pus toate tălmăcirile, ci vrînd să arăt că numește minciună buna-norocire omenească, fiindcă curge prea-degrab și nu are nimic statornic. Că zice: Văzînd această grabnică schimbare, și aducîndu-mi aminte de buna-norocire a noastră mai dinainte, și văzînd primejdiile grămădite unele peste altele și mîhnindu-mă, am zis că nimic nu este întemeiat, nici statornic, iar cel ce nădăjduiește acestora de față ca unor lucruri statornice rămîne mincinos și se înșeală de nădejde. Aceasta a zis-o încă și în Psalmul 38: „Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază.” Și înțeleptul Solomon - după ce le-a învățat pe acestea, măcar de a și călătorit prin toată buna-norocire, dar s-a atins de fiziologia²⁹⁰ lucrurilor omenești - a pus această înaintecuvîntare: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune!”

3 Ce voi răsplăti Domnului pentru toate cîte mi-a dat mie?

Zice: Fiind înconjurat cu multe și felurite faceri de bine, nu știi cu ce voi răsplăti Făcătorului de bine. Și nu așa prost a împreunat acest stih cu cel mai dinainte, ci ne învață că Dumnezeu a toate tinde oamenilor ajutorul Său întru feluritele schimbări ale vieții și aduce mîngîiere de tot felul celor mîhniți. Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „Bine este cuvîntat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne mîngîie pe noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi a mîngîia pe cei ce sînt întru tot necazul cu mîngîierea cu care ne-am mîngîiat și noi de la Dumnezeu. Că, precum prisosesc pătimirile Lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.” Aceasta a zis și Fericitul David: „După mulțimea durerilor mele, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu.”

4 Paharul mîntuirii voi lua și numele Domnului voi chema.

Deci se cuvine a primi cu îndrăzneală moartea pentru Dînsul și a da Lui această răsplătire pentru facerile de bine cele de tot felul. Că „pahar al mîntuirii” a numit moartea pentru buna-credință, că așa o numește Domnul pe dînsa, zicînd: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!”; iar perechii Apostolilor ce au cerut împărtășirea împărăției, așa i-a zis: „Puteți bea paharul pe care îl voi bea Eu?”

²⁸⁹ „latura celor vii”

²⁹⁰ De materialitatea lor cea schimbătoare și pieritoare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Deci și aici zice că nevoitorii cei bărbați și prea-viteji ai bunei-credințe își poruncesc loru-și să facă aceasta. Și împlinesc această făgăduință fiind priviți de cei de o seminție, ca și pe dînșii să-i ascută spre asemenea rîvnă:

5 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui.

Apoi, arată și rodul acestei morți:

6 Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui!

Iar dacă lui Dumnezeu îi este scumpă, căruia din cuvioși nu-i va fi cinstită?

7 O Doamne, eu - robul Tău, eu - robul Tău și fiul roabei Tale!

Deci, dacă vom răbda acea moarte vrednică de minune, vom dobîndi cinstea și slava de la Dumnezeu și pururea vom fi lăudați. Iar dacă - înălțîndu-ne deasupra vrăjmașilor, cît tabăra acelora să o risipim - vom aduce Stăpînului lauda de mulțumire mărturisindu-ne robia și fălindu-ne că o avem de la strămoși (că cei ce sînt siliți să robească oamenilor se fălesc uneori că au avut strămoși slobozi, iar cei ce au slujit lui Dumnezeu din dragoste mărturisesc că au robia de la strămoși), după cuviință cred că prea-mare laudă este o robie ca aceasta.

Rupt-ai legăturile mele.

M-ai slobozit de primejdiile mele cele multe și felurite.

8 Ție voi jertfi jertfă de laudă, și întru numele Domnului voi chema.

9 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui,

10 în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime!

Și, după ce m-ai izbăvit de primejdii, nu voi fi nemulțumitor către facerile de bine, ci voi răsplăti Ție jertfa laudei și voi plăti lauda de mulțumire, toți cei de o seminție privind și dobîndind de aici folosul. Și voi aduce Ție această lucrare de cele sfînte în Biserica sfînțită întru numele Tău. Deci putem învăța și de aici că și cînd stăpînea Legea cea veche cei ce luau aminte mai duhovnicește la Lege cîsteau jertfele cuvîntătoare mai mult decît junghierile dobitoacelor, zugrăvind umbrit Noul Așezămînt.

Și se cuvine a ști că amîndoi Psalmii se potrivesc și tuturor bunilor-biruitori Mucenici, că unul și același este scopul atît al acestora, cît și al acelora: că aceia au răbdat moartea cea vrednică de minune pentru Lege și pentru Puitorul de lege; iar aceștia, pentru Cel ce ne-a mîntuit și a pierdut moartea, au ales mai bine sfîrșitul decît viața aceasta de aici.

TÎLCUIREA PSALMULUI 116

Aliluia.

Și această laudă se potrivește tuturor oamenilor, că darul Duhului poruncește celor ce au dobîndit mîntuirea să laude pe Făcătorul de bine:

Lăudați pe Domnul, toate neamurile!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pe toți împreună îi cheamă spre dănțuire deodată. Că tuturor neamurilor a dăruit pricinile mîntuirii, nu numai Elinilor și Romanilor, ci și barbarilor, folosindu-i pe Sfinții Apostoli ca slujitori ai facerii de bine, că a zis: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le întru numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le pe dînsule să păzească toate cîte am poruncit vouă.” Plecîndu-se legii acesteia, ei au străbătut tot pămîntul și marea: și unul i-a adus lui Hristos pe Indieni, altul pe Egipteni, iar altul pe Etiopieni. Așa, prea-lăudatul Ioan a slobozit de păgînatatea mai-dinainte Asia; așa, dumnezeiescul Andrei a luminat cu razele cunoștinței de Dumnezeu Elada; așa, preadumnezeiescul Filip a vădit înșelăciunea amîndorura Frigiilor; așa, marele Petru a alergat de la Ierusalim pînă la cetatea Romei, aducînd tuturor razele adevărului; așa, înconjurînd toată lumea, toți au risipit negura neștiinței și au arătat Soarele dreptății. Iar Fericitul Pavel ne învață în scurt la cîte neamuri a adus dumnezeieștile propovăduiri, că a împlinit Evanghelia lui Hristos de la Ierusalim pînă la Iliric împrejur, că aducea lor mîntuitoarele dogme nu călătorind cale dreaptă, ci înconjurînd neamurile ce se aflau în mijloc. Și zice așa: „Mă sîrguiesc să bine-vestesc nu acolo unde a fost numit Hristos, ca să nu zidesc pe temelie străină, ci precum este scris: «Căroră nu li s-a vestit pentru Dînsul, aceia Îl vor vedea, și cei ce nu au auzit Îl vor înțelege.»” Iar mai pe urmă a călcat și Italia, și a ajuns în Ispania, și a adus folosul la ostroavele cele din mare. Că, trimițîndu-le scrisoare Romanilor, a zis: „Mergînd la Ispania, nădăjduiesc să trec pe la voi și să fiu petrecut acolo de voi, după ce mai întîi mă voi sătura de voi în parte.” Și, scriîndu-i minunatului Tit, zice: „Pentru aceasta te-am lăsat pe tine în Crit²⁹¹, ca să așezi preoți prin cetăți, după cum ți-am rînduit.” Deci după cuviință poruncește proorocescul cuvînt tuturor neamurilor să aducă lauda lui Dumnezeu, fiindcă toate au dobîndit mîntuirea.

Lăudați pe Dînsul, toate noroadele!

Iudeii, care se învățaseră a-L cinsti pe Dumnezeu, de demult se risipiseră prin toată lumea. Deci - de vreme ce nu locuiau numai în Palestina, nici nu petreceau întru un singur norod, rînduiți și supuși sub un singur împărat, ci erau împrăștiați întru toate neamurile și se supuneau stăpînitorilor acelora, dar petreceau de sine-și, osebiți, supunîndu-se poruncii Legii - după cuviință îi numește nu „norod”, ci „noroadă”, că prea-mulți au primit dumnezeiasca propovăduire și dintru aceștia. Că în Ierusalim trei mii, și cinci mii s-au vînat deodată de pescari, iar după acestea s-au făcut încă multe zeci de mii, după cum a zis dumnezeiescul Iacov. Încă și în Siria, și în Chilichia, și în Licaonia, și în Pisidia, și în Asia, și în Pamfilia și întru toate celelalte neamuri, mai întîi Iudeilor le aduceau Apostolii dumnezeieștile propovăduiri. Și unii credeau și dobîndeau adevărul, iar alții grăiau-împotrivă învățăturilor acestora aducătoare de folos. Deci după cuviință proorocescul cuvînt poruncește și acestora a lăuda pe Făcătorul de bine, că pe aceștia îi numește „noroadă”.

2 Că s-a întărit mila Lui peste noi,

Că a săvîrșit mîntuirea noastră doar din milă. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd s-au arătat bunătatea și iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu, nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut, ci după multă mila Sa ne-a mîntuit pe

291 Creta

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

noi prin baia nașterii de a doua oară și a înnoirii Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi bogat.” Și iarăși: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, și aceasta nu dintru noi: al lui Dumnezeu este darul.” Și aiurea: „Vrednic de credință și de toată primirea este cuvîntul că Hristos Iisus a venit în lume să mîntuiască pe păcătoși, dintru care cel dintîi sînt eu, și pentru aceea m-am miluit.” Și: „A întărit Dumnezeu a Sa dragoste către noi, că, încă păcătoși fiind, Hristos a murit pentru noi.” Deci după cuviință proorocescul cuvînt a zis că „S-a întărit mila Lui peste noi.”

și adevărul Domnului rămîne în veac.

Că a dat mîntuirea pe care a făgăduit-o prin Sfinții Prooroci. Aceasta a zis și Fericitul Pavel, începînd epistola către Romani: „Pavel, robul lui Iisus Hristos, chemat apostol, hotărît spre buna-vestire a lui Dumnezeu, pe care a mai-nainte vestit-o prin Proorocii Lui întru Sfintele Scripturi.” Și iarăși: „Iar eu zic că Hristos Iisus S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să adevereze și să întărească făgăduințele părinților, iar neamurile să proslăvească pe Dumnezeu pentru milă.” Deci - de vreme ce Dumnezeu tuturor a împlinit făgăduințele, și a dat mîntuirea făgăduită și a deschis tuturor izvoarele milei - și noi, cei din Iudeea ce ne-am apropiat la Hristos, și voi, cei ce din neamuri ați crezut, să-l răsplătim Făcătorului de bine amestecînd cîntare de laudă împreună-glăsuitoare!

TÎLCUIREA PSALMULUI 117

Aliluia.

Și aceasta este laudă adusă lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit mîntuirea. Că Iudeii aduc lui Dumnezeu lauda aceasta de mulțumire după întoarcerea din Babilon și după ce toți cei din laturile de aproape se adunaseră împreună zavistuindu-le lor pentru buna-norocire mai-dinainte, și adunaseră încă și alte neamuri barbare, iar apoi se cheltuiseră cu rănile slobozite de Dumnezeu, după proorocia lui Ioil, a lui Iezechiel, a lui Miheia și a Zahariei. Dar, de vreme ce întru acelea mai-nainte s-au scris ale noastre, mai mult se potrivește cîntarea aceasta de laudă celor ce au crezut din neamuri, care - goniți fiind de mulți stăpînitori și stăpîniți, de noroade și de povățuitori de noroade, de împărați și voievozi, fiind vîrtejiți în vîrteje, și munciți și pătîmind necurmăte feluri de morți - care, zic, s-au arătat mai înalți decît cei ce le dădeau războiul. Așadar darul Duhului a pus înainte învățătura cîntării de laudă și unora, și altora.

Mărturișiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați pe bunul Dăruitor al bunătăților! - că are veșnică mila Sa, și de-a pururea o dăruiește celor ce au trebuință.

2 Să zică și casa lui Israil că este bun, că în veac este mila Lui!

3 Să zică și casa lui Aaron că este bun, că în veac este mila Lui!

Pomenindu-i pe aceștia după osebirea lor, face pomenirea de obște pentru credincioșii din neamuri:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Să zică dar toți cei ce se tem de Domnul că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Toți, lăudați iubirea de oameni a lui Dumnezeu! - și cei ce vă trageți din Israil și vă făliți cu buna-credință strămoșească, și cei învredniciți între dînșii de preoție, și cei ce sînteți din multe feluri de neamuri, dar v-ați izbăvit de păgînatatea strămoșilor. Că unul este Dumnezeu tuturor, și aduce tuturor multe și felurite faceri de bine și dăruiește mila Sa celor ce cer. Apoi, ne învață mai descoperit purtarea de grijă a lui Dumnezeu:

5 Din necaz am chemat pe Domnul, și m-a auzit întru desfătare.

Că nu a oprit năvălirea celor rele, ci ne-a arătat primejdiile și îndată le-a risipit pe acestea. Aceasta a zis și în Psalmul al 4-lea: „Întru necaz m-ai desfătat”, în loc de: Mai mare decît chinuirea mi-ai adus mîngîierea.

6 Domnul este mie ajutor, și nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

7 Domnul îmi este mie ajutor, și eu voi privi asupra vrăjmașilor mei.

Pentru că, avîndu-L ajutător pe Stăpînul tuturor, nu mă tem de năvălirile vrăjmașilor și nădăduiesc că, dobîndind ajutorul de la Dînsul, voi vedea prea-foarte degrab pierzarea acestora. Apoi, cu gîndurile cele bune întărește socoteala cea bine-credincioasă:

8 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.

9 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre boieri.

Că El este bun, și de oameni iubitor, și voitor de cele bune și puternic a lucra ceea ce voiește, și are stăpînire nepieritoare. Iar oamenii sînt și stricăcioși cu firea, și schimbători cu socoteala, și de multe ori nu le voiesc pe cele bune; uneori încă, și voină să le ajute celor nedreptățiți, nu pot; și, măcar de și stăpînesc, vremelnică au stăpînirea, și chiar împărăția este la oameni stricăcioasă și ajunge la puțină vreme. Deci mai bine este a părăsi ajutorul oamenilor și a cere dumnezeiescul ajutor.

10 Toate neamurile m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Biserica a primit asupra-i năpădirile tuturor neamurilor, iar Ierusalimul nu ale tuturor, ci numai ale unora. Deci la ludei se aduce cuvîntul cu covîșire²⁹², iar la Biserică cu adevărat: că cei ce au crezut în fiecare neam au răbdat tulburările și primejdiile de la cei necredincioși, dar, nădăjduindu-se lui Dumnezeu, și ei, și ludeii i-au biruit pe împotriva-luptători.

11 Înconjurînd, m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Iar Simmah, așa: „Înconjuratu-m-au pe mine și iarăși m-au înconjurat”, în loc de: Au adus asupra mea năpădiri unele peste altele și au pus împrejurul meu înconjurări de tot felul, dar eu, îngrădindu-mă cu chemarea lui Dumnezeu, am risipit tabăra acelor.

12 Înconjuratu-m-au ca albinele fagurul

Zice: Precum albinele, aflînd fagurul, sug umezeala mierii, așa s-au ispitit aceștia a jefui dulceața bunei-credințe cea unită cu mine.

²⁹² cu exagerare

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și s-au aprins ca focul în spini,

Încă au nădăduisit să mă biruiască foarte lesne, precum focul mistuiește mărăcinii degrab și cu lesnire.

dar întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Și, nădăduind acestea, s-au înșelat de nădejdea lor, biruindu-se de nădejdea mea, că împotriva tuturor acelora L-am pus pe Stăpînul meu și printr-Însul am dobîndit biruința.

13 Împins fiind, m-am povîrnit să cad, și Domnul m-a sprijinit.

Acestea se potrivesc și acelora, și acestora: că și aceia ar fi pățimit pieirea cea desăvîrșită, de nu ar fi dobîndit dumnezeiescul dar, și aceștia ar fi căzut întru păgînatate, de nu i-ar fi proptit pe ei dumnezeiasca faptă bună.

14 Tăria mea și lauda mea este Domnul, și S-a făcut mie spre mîntuire.

Deci pe Dînsul Îl avem și putere, și biruință, și izvor al cîntării de laudă: că, de la Dînsul dobîndind bunătățile, Îi aducem lauda cu inimă bună.

15 Glas de bucurie și de mîntuire - în corturile dreptîlor:

Că, izbăvindu-se după biruință de lipsurile mai dinainte, erau întru veselie și întru bună-cuvîntare, lăudîndu-L pe Dumnezeu.

Dreapta Domnului a făcut putere,

16 dreapta Domnului m-a înălțat,

„Dreaptă” - după cum de multe ori am zis - numește lucrarea cea bună. Și, bine făcînd, ei nu scriu biruința asupra loru-și, nici nu se bizuiesc la a loru-și sîrguință și putere, ci strigă că au dobîndit-o pe aceasta de la dumnezeiescul dar.

dreapta Domnului a făcut putere!

17 Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.

Deci: După ce am dobîndit ajutorul cel de sus și m-am făcut mai înalt decît moartea, îi voi învăța dumnezeieștile faceri de bine și pe cei ce nu le știu, iar celor ce le știu le voi aduce aminte, și cu pomenirea acestora voi aprinde dragostea către Dînsul.

18 Certîndu-mă, m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat.

A slobozit să năpădească asupra mea cele scîrbicioase, părintește certîndu-mă, dar a risipit norul cel întristător al acestora și cu totul m-a slobozit de vătămarea lor.

19 Deschideți mie porțile dreptății, și, intrînd într-însele, mă voi mărturisi Domnului!

„Porți ale dreptății” nu numește porțile Bisericii, ci felurile chipuri ale faptei bune, că prin acelea este cu puțință a lăuda pe Dumnezeuul tuturor după vrednicie. Și, prin cele adăugate, a arătat acest lucru mai descoperit, dînd răspuns și zicînd:

20 Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa.

Așa i-a zis Domnul și tînărului care ceruse să învețe calea vieții veșnice: „Poruncile

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

le ști? Să nu curvești, să nu furi, cinstește pe tatăl tău și pe muma ta, să iubești pe vecinul tău ca pe sine-ți!" În acest chip și Stăpînul S-a numit pe Sine-Și „ușă”, ca un povățuitor și dascăl al faptei bune, că zice: „Eu sînt ușa oilor, dacă cineva va intra prin Mine, intra-va, și va ieși și pășune va afla.” Aceasta a zis proorocescul cuvînt și aici: „Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa.”

21 Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

Deci: Te laud pe Tine, Cel ce ai primit rugăciunea mea și mi-ai dat mîntuire.

22 Piatra pe care nu au socotit-o ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului.

Iudeii nu pot alătura acest stih la altcineva decît la Hristos, măcar de s-ar nerușina de nenumărate ori! Că, deși peste semințiile despărțite de demult a domnit Zorobabel, stăpînirea lui nu a ținut multă vreme. Iar Stăpînul Hristos a împreunat cei doi pereți care stăteau departe unul de altul - zic adică pe aceia care au crezut și din Iudei, și din neamuri, pe cei ce slujeau păgînatății și pe cei ce trăgeau jugul Legii - adunîndu-le pe cele despărțite într-o una, pe care le-a înjugat și a încheiat dintru amîndouă o singură Biserică, asemănîndu-Se unui unghi care leagă împreună doi pereți. Deci aceasta e „piatra” pe care, ziditori fiind de demult fariseii și saducheii, au lepădat-o și au răstignit-o preoții și cărturarii, dar ea s-a făcut „în capul unghiului”, ori, după Simmah: „din colțul unghiului”. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru „piatra” aceasta încă și prin Isaia Proorocul: „Iată, pun în Sion piatră aleasă, de mult preț, din marginea unghiului, cinstită întru temeliile lui, și tot cel ce crede întru dînsa nu se va rușina.” Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „... zidindu-vă pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, fiind piatră din colțul unghiului însuși Iisus Hristos.” Și Fericitul Daniil a văzut „piatra” aceasta tăindu-se fără de mîini, învățîndu-se nașterea cea neîmpărtășită de nuntă a Fecioarei; și a văzut-o pe aceasta zdrobind chipul, adică deșertăciunea vieții, și munte mare făcîndu-se și acoperind toată lumea.²⁹³

293 Iată tîlcuirea visului lui Nabucodonosor: „O, împărate! Tu priveai și, iată, un chip! Acest chip era peste măsură de mare, și strălucirea lui neobișnuită stătea înaintea ta și înfățișarea lui era grozavă. Acest chip avea capul de aur curat, pieptul și brațele de argint, pîntecele și coapsele de aramă, pulpele de fier, iar picioarele o parte de fier și o parte de lut. Tu priveai și, iată, o piatră desprinsă nu de mînă a lovit chipul peste picioarele de fier și de lut și le-a sfărîmat. Atunci au fost sfărîmate în același timp fierul, lutul, arama, argintul și aurul, și au ajuns ca pleava de pe arie vara, și vîntul le-a luat cu sine fără ca să se găsească locul lor; iar piatra care a lovit chipul a crescut munte mare și a umplut tot pămîntul.

Iată visul, iar tîlcuirea lui o vom spune înaintea împăratului. Tu, împărate al împăraților - căruia Dumnezeuul cerului i-a dat împărăția, puterea, tăria și mărirea, și în mîinile căruia a dat pe fiii oamenilor în orice ținut ar locui, precum și fiarele cîmpului și păsările cerului, și i-a dat stăpînire peste toate - tu ești capul de aur. Și după tine se va ridica o altă împărăție mai mică decît a ta, apoi o a treia împărăție, de aramă, care va stăpîni peste tot pămîntul. Și o a patra împărăție va fi tare ca fierul și, după cum fierul sfărîmă și zdrobește totul, așa și ea va sfărîma și va preface totul în pulbere ca fierul care face totul bucăți. Iar picioarele pe care le-ai văzut și degetele, unele de lut de olar și altele de fier, înseamnă că va fi o împărăție împărțită, după cum tu ai văzut fier amestecat cu lut. Și degetele picioarelor, unele de fier și altele de lut, înseamnă că împărăția va fi parte tare, parte subredă. Și, după cum ai văzut fierul amestecat cu lutul, așa se vor amesteca prin înrudiri, dar nu vor avea legătură temeinică între ele, după cum fierul nu se poate amesteca la un loc cu lutul. Iar în vremea acestor împărați, Dumnezeuul cerului va ridica o împărăție veșnică, ce nu va fi nimicită niciodată și care nu va fi trecută la alt popor. Ea va sfărîma și va nimici toate aceste împărății și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

23 De la Domnul s-a făcut aceasta, și este minunată întru ochii noștri.

Și dăruitor al darului acestuia este Dumnezeu, iar noi ne minunăm de negrăita Lui iubire de oameni.

24 Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!

„Zi făcută de Dumnezeu” o numește pe cea întru care „piatra” aceasta a înviat după Patimă²⁹⁴, că, îndată după Înviere, Mîntuitorul Hristos a poruncit Sfinților Apostoli să meargă și să învețe toate neamurile. Și zice că ziua aceasta este osebită între celelalte, că - de vreme ce, la început, întru aceasta a făcut Dumnezeu lumina și întru aceasta a înviat Mîntuitorul nostru - ea a slobozit în toată lumea razele Soarelui dreptății. Încă și zidind lumina, Dumnezeu a numit ziua „lumină”, și în ziua aceea n-a mai făcut nimic altceva. Deci aceasta este ziua cea dintîi, cea care a primit zidirea luminii, că întru cea de a doua a făcut tăria, întru cea de a treia sadurile și semințele, iar întru celelalte a făcut altele. Iar în ziua cea dintîi - lumina, și a numit lumina „zi”. Deci după cuviință a zis: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!”, fiindcă întru dînsa am primit izvoarele bunătăților.

25 O Doamne, mîntuiește! O Doamne, sporește!

În vremea cea de pe urmă - o Stăpîne! - dă-ne mîntuirea și fă nouă lesnicioasă și bine-călătorită calea care duce către Tine!

26 Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului!

Și pruncii l-au adus Stăpînului glasul acesta, spre musturarea celor ce se apucau să învețe pe alții dumnezeieștile cuvinte, dar nu voiau a cunoaște înțelesul lor cel adevărat. Că, numindu-l „samaritean” pe Stăpînul cărturarii și fariseii, pruncii îl mărturiseau că este Însuși Cel binecuvîntat. De asemenea, încă și „osana” se află întru proorocia aceasta, căci pe acel „mîntuiește” l-am aflat pus la Evreu „osana”. Și, de aici, și Fericitul Ioan Botezătorul, povățuindu-i pe ai săi ucenici către adevăr, întreba prin aceia pe Domnul: „Tu ești Cel ce vine, ori să așteptăm pe altul?” Și, Domn fiind, întru numele Domnului a venit, cum a zis și către Iudei: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, și nu M-ați primit; altul va veni întru numele său, și pe acela²⁹⁵ îl veți primi.” Și, binecuvîntat fiind, este Fiu al Celui binecuvîntat, după cum Îl întreba și

singură ea va rămîne în veci, după cum tu ai văzut că o piatră a fost desprinsă din munte, nu de mînă, și a zdrobit fierul, arama, lutul, argintul și aurul. Marele Dumnezeu a dat de știre împăratului ceea ce va fi în viitor, visul este adevărat și tîlcuirea lui neîndoielnică.

Atunci, împăratul Nabucodonosor a căzut cu fața la pămînt, și s-a închinat înaintea lui Daniel și a dat poruncă să-i aducă jertfe și tămîieri. Răspuns-a împăratul către Daniel, și a zis: Cu adevărat că Dumnezeul vostru este Dumnezeul dumnezeilor și Stăpînul împăraților, descoperitorul tainelor, căci tu ai putut să descoperi această taină” (Daniil 2:31,47).

Și proorocia s-a împlinit întocmai, fiindcă după împărăția a toată lumea a Babilonienilor a urmat aceea a Asirienilor, apoi a Machidonienilor și, în sfîrșit, aceea a Romanilor, cea mai tare, după care toate au fost biruite de împărăția duhovnicească a Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, adică de Biserica Lui cea veșnică.

294 Adică Duminică, prima zi a Facerii.

295 Adică pe Antihristul, pe care în aceste zile cele mai de pe urmă, Creștinii, Iudeii și păgînii, înfrății întru „pacea” și „armonia” așa-numitului „Ecumenism”, l-au și primit întru inimile lor.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

arhiereul: „Tu ești Fiul Celui binecuvântat?”

V-am binecuvântat pe voi din casa Domnului.

Cei ce au biruit zic îndrăgitorilor Săi acestea: Aducem vouă blagoslovenia „pietrei” acesteia, care s-a făcut casă a Dumnezeu-Cuvîntului celui dintru dînsa. Că zice: „Cuvîntul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi.” Și Domnul a zis către Iudei: „Stricați voi biserica aceasta, și Eu în trei zile o voi zidi pe dînsa.”²⁹⁶

27 Dumnezeu este Domnul, și S-a arătat nouă.

Aici, a bogoslovit²⁹⁷ arătat pe Stăpînul Hristos: că - pe Cel numit mai sus „piatră”, și după aceea „Binecuvîntat” și cum că „vine întru numele Domnului” - L-a numit și „Domn” și „Dumnezeu” care S-a arătat și a dăruit mîntuire celor ce au crezut întru Dînsul.

Tocmiți sărbătoare întru cele dese, pînă la cornurile altarului!

Deci adunați-vă toți și săvîrșiți praznic prea-mare, prăznuind a voastră mîntuire, încît mulțimea, strîmtorîndu-se, să ajungă pînă la altar. Pentru că a pus această zicere: „întru cele dese”, în loc de: „fiind îndesiți și strîmtorîndu-se cu mulțimea”.

28 Dumnezeul meu ești Tu, și mă voi mărturisi Ție; Dumnezeul meu ești Tu, și Te voi înălța.

Pe Tine Te știu Dumnezeu, pe Tine Te știu Stăpîn, pe Tine, Făcătorul meu de bine, Te voi lauda în toată viața mea.

Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

29 Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Mai întîi pe sine-și pornindu-se, ca pe niște cu adevărat mai întîi-rînduiți spre slavoslovie decît alții, le poruncesc apoi și celorlalți să-L laude pe Stăpînul cel bun, ca pe Cel ce cu adevărat dăruiește izvoarele milei cu îndestulare tuturor. Însă ni se cuvine a ști că și celor ce erau înconjurați de neamurile acelea li se potrivea să știe pe Cel ce avea să odrăslească dintru dînșii după trup și să dăruiască tuturor mîntuirea, că așa s-ar fi făcut mai cutezători împotriva celor ce veneau asupra-le, mîngîindu-se cu credința blagosloveniei ascunse întru dînșii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 118

Aliluia.

Dumnezeiescul David a trecut prin multe și felurite schimbări ale lucrurilor: căci a și fugit de vrăjmași, dar a și gonit pe vrăjmași; a și căzut întru mîhnire, dar a și avut iarăși mai veselă viață; a și alergat pe calea cea dumnezeiască, dar s-a și poticnit călătorind, și iarăși dumnezeieștilor legi a urmat. Deci a adunat toate acestea în Psalmul de față și, împreunînd unele cu altele rugăciunile aduse de dînsul lui

²⁹⁶ E vorba de trupul Mîntuitorului și de de Învierea Lui.

²⁹⁷ a teologhisit

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeu în fiecare vreme, a pus înainte oamenilor o dăscălie aducătoare de folos, învățându-i cum este cu puțință a isprăvi fapta bună cea lucrătoare. Și nu se lenevește nici cu predanisia dogmelor, ci adaugă lângă învățăturile morale și dăscălia pentru acelea, încît Psalmul de față ajunge să-i desăvîrșească întru fapta bună pe cei ce o doresc, și să-i ridice către sîrguință pe cei ce trăiesc întru trîndăvire, și să-i mîngîie pe cei mîhnîți, și să pună în bună rînduială pe cei lenevoși și – zicînd cu un cuvînt - să pună tot felul de vindecare peste pătimirile cele de multe feluri ale oamenilor.

Fericiți – cei fără prihană în cale,

Îi fericește pe cei ce călătoresc pe calea cea împărătească și nu se abat nici în dreapta, nici în stînga de la poruncile Legii. Și ne învață cine sînt aceștia:

care umblă în legea Domnului.

Cei ce petrec ca aceștia sînt neprihăniți, căci „cale” numește viața, că toți călătorim pe aceasta, din naștere pînă la îngropare.

2 Fericiți – cei ce cearcă mărturiile Lui, cu toată inima Îl vor căuta pe Dînsul,

Tîlcuind Psalmul al 18-lea, am zis cu ce deosebește „legea”, și „mărturiile”, și „îndreptările”, și „judecățile” și „poruncile”, dar vom aduce aminte în scurt cele zise: „lege” o numește pe cea dată de Dumnezeu tuturor prin dumnezeiescul Moisi; iar „porunci” și „rînduiri” - iarăși pe aceeași, ca cele ce sînt poruncite și rînduite împărătește; o numește „îndreptări”, ca ceea ce poate să îndrepteze pe cel ce le isprăvește; și „judecăți”, ca pe aceea ce arată dumnezeieștile hotărîri și vrednicele răsplătiri, fie ale celor ce viețuiesc după Lege, fie ale celor fără de lege; iar „mărturii” - ca pe ceea ce mărturisește și arată sub ce fel de pedepse se vor supune cei ce o calcă. Deci și aici fericește pe cei ce cearcă totdeauna mărturiile lui Dumnezeu și Îl caută pe Dumnezeu cu toată inima. Însă lucrul acesta nu este al fiecăruia, ci al celui ce a ajuns la însuși vîrfurile faptei bune, pentru că unul ca acesta nu-și împarte mintea între Dumnezeu și grijile lumești, ci se dăruiește pe sine-și lui Dumnezeu cu totul.

3 că nu au umblat în căile Lui cei ce lucrează fărădelegea.

Și în Psalmul dintîi a făcut despărțirea aceasta, pentru că și acolo, după ce a fericit pe cel ce „cugetă ziua și noaptea în Legea Domnului” și a arătat și rodul cugetării, a adăugat: „Nu așa - necredincioșii, nu așa!” Deci și aici, după ce a fericit pe cei fără prihană, ne învață cum că lucrătorii nelegiurii și-au gătit loru-și altă cale și au părăsit Legea înfiptă și așezată de Dumnezeu.

4 Tu ai poruncit ca să păzească foarte poruncile Tale.

Stăpînul poruncește aceasta și prin Lege, și prin Prooroci, și prin Sfințitele Evanghelii. Și toată dumnezeiasca Scriptură este plină de o asemenea așezare de lege, că nu poruncește a le păzi așa prost, ci „a le păzi foarte”, adică cu tot dinadinsul.

5 O, de s-ar îndrepta căile mele, ca să păzească îndreptările Tale!

Pentru aceasta – zice – mă rog să se îndrepteze cu Legea Ta calea mea, ca și cu un dreptar, ca să pot păzi îndreptările Tale. Și, arătînd rodul acestui lucru, adaugă:

6 Atunci nu mă voi rușina, cînd voi căuta spre toate poruncile Tale.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că rodul nelegiuirii este rușinea. Așa zice și dumnezeiescul Apostol: „Deci atunci ce rod aveți întru acelea de care vă rușinați?” Iar cei ce plinesc toate poruncile lui Dumnezeu au îndrăzneala conștiinței.

7 Mărturisi-mă-voi Ție întru îndreptarea inimii când mă voi învăța judecățile dreptății Tale.

„Mărturisire” numește mulțumirea. Atunci – zice – voi putea să-Ți aduc laudă curată, când voi deprinde toate judecățile Tale și voi viețui după dînsele.

8 Îndreptările Tale voi păzi, să nu mă păărăsești pînă în sfîrșit!

De multe ori, dumnezeiescul dar îi lasă pe unii pentru puțină vreme, măiestrindu-le de aici folos. Așa, marele Ilie, părăsindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în patima fricii, deprinzînd neputința firii omenești, însă îndată a dobîndit iarăși dumnezeiescul dar. Așa, dumnezeiescul Petru, lepădîndu-se, a alunecat, ci îndată l-a proptit pe dînsul Stăpînul. Iar Iuda, făcîndu-se cu totul gol de dumnezeiasca purtare de grijă, s-a făcut vînat gata al neprietenului. Și Fericitul David s-a părăsit după păcatul acela, și a căzut în primejdiile acelea grele, și iarăși a luat îndrăzneala către Dumnezeu și a dobîndit purtarea de grijă de acolo. Iar Saul, făcîndu-se cu totul pustiu de aceasta, s-a golit de darul Duhului și s-a înjugat cu duh rău. Deci după cuviință se roagă Proorocul să nu se păărăsească „pînă în sfîrșit”, adică să nu se golească de darul ce îi poartă de grijă.

9 Întru ce își va îndrepta tînrul calea sa? Când va păzi cuvintele Tale.

Tinerețile sînt nestatornice și iute plecate către răutate, pentru că se împresoară cu multe feluri de valuri ale patimilor. Deci au trebuință de povățuitori să le povățuiască spre limanurile îndreptării, iar acesta e lucrul osebit²⁹⁸ al dumnezeieștilor cuvinte, că, oprindu-le de la căile împotrivițe, acestea pot să le pună în bună rînduială și să le povățuiască spre calea cea dumnezeiască. Că, ceea ce este frîul și vizitiul mînzului tînr, aceasta se face dumnezeiescul cuvînt tinerilor.

10 Cu toată inima mea Te-am căutat, să nu mă lepezi de la poruncile Tale!

Mulți Îl caută pe Dumnezeu, dar nu cu toată inima, că o împart pe aceasta nu numai întru griji de lucruri lumești, ci și întru pofte necuvioase: și pizmuri, și vicleșuguri, și pîndiri ale celor de aproape. Iar iubitorul celor dumnezeiești Îi afierosește toată mintea sa lui Dumnezeu și o spînzură de Pronia Lui.

11 Întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greșesc Ție.

Cel ce are aur, ori argint, ori pietre scumpe nu le pune pe acestea afară, ci le ascunde în lăuntru în comori și în cămări, ca să scape de mîinile spărgătorilor de pereți. Așa, și cel ce are bogăția faptei bune o ascunde în suflet, ca să n-o jefuiască tîlharii sufletelor prin slavă deșartă. Cuvîntul ne învață încă și alta: să nu aducem dumnezeieștile cuvinte tuturor, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarii voștri înaintea porcilor!”

12 Bine ești cuvîntat, Doamne! Învăță-mă îndreptările Tale!

În loc de: Ești blînd, și iubitor de oameni și vrednic a fi lăudat de toți, pentru care

²⁹⁸ „Este calitatea”, zicem noi azi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Te rog să învăț de la Tine cele ce pot să mă îndrepteze!

13 Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale.

Că, pe cele învățate de la bunătatea Ta, îi voi învăța și eu pe cei ce nu le știu.

14 În calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția.

Ostenitoare este calea faptei bune, dar prea-poftită celor desăvârșiți; pentru aceasta a și zis Stăpînul Hristos: „Luați jugul Meu asupra voastră, că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară.” Aceasta a zis și proorocescul cuvînt: Avuția mărturiilor Tale îmi este mai veselitoare decît toată bogăția. Iar acest „întru toată bogăția” nu este adăugat așa prost, ci arată bogăția de tot felul, căci multe sînt felurile bogăției: că unul se numește bogat avînd aur, iar altul argint, iar altul prea-mult pămînt, o parte răsădit, iar alta semănat; iar altul - dobitoace. Ci, cuprinzîndu-le pe toate acestea și alăturîndu-le cu dumnezeieștile mărturii, Proorocul a zis că lui îi sînt vrednice de iubit dumnezeieștile mărturii, precum iubitorilor de bogăție toate felurile bogăției.

15 Întru poruncile Tale mă voi deprinde și voi cunoaște toate căile Tale.

Pentru aceasta - zice - voi crește necurmat cugetarea dumnezeieștilor Tale cuvinte și voi face călătoria mea întru căile Tale.

16 Întru îndreptările Tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele Tale.

Voi păzi neuitată pomenirea cuvintelor Tale întru sine-mi.

17 Răsplătește robului Tău,

Nu oricine e vrednic să rostească cuvîntul acesta, că nimeni nu îl ridică spre răsplătire pe judecător avînd întru sine-și rea conștiință, ci doar cel ce are gînduri curate grăiește cuvîntul acesta cu îndrăzneală.

viază-mă, și voi păzi cuvintele Tale!

Că, dobîndind ajutorul Tău, voi scăpa de moartea păcatului și voi culege viața dintru cuvintele Tale.

18 Descoperă ochii mei, și voi privi minunile din legea Ta!

Nu toți cei ce citesc dumnezeieștile cuvinte înțeleg minunile acestora, ci doar aceia care dobîndesc strălucirea de sus, lucru pe care l-a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd te vei întoarce către Domnul, se va lua de prin prejurul minții acoperămîntul. Domnul duh este.” El însă, strălucindu-se cu dumnezeiască lumină, striga după cuviință: „Iar noi toți, privind ca întru o oglindă, cu fața descoperită, mărirea Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului.” Și ni se cuvine nouă a-L ruga pe Stăpînul ca, luînd acoperămîntul minților noastre, să ne arate puterea dumnezeieștilor cuvinte.

19 Nemernic sînt eu pe pămînt, să nu ascunzi de la mine poruncile Tale!

Pe pămînt, noi nu locuim, ci nemernicim, că, puțină vreme viețuind, ne mutăm către altă viață. Și nu toți voiesc să știe acest lucru, ci unii se fălesc pentru bunătățile vieții acesteia ca și cum ar fi statornice, iar cel pedepsit întru cele dumnezeiești știe vremelnicia vieții. Deci pentru aceea se și numește „nemernic” pe sine-și și se roagă să cunoască dumnezeieștile

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

porunci.

20 Dorit-a sufletul meu să poftască judecățile Tale în toată vremea.

Mulți doresc dumnezeieștile judecăți și voiesc Împărăția cerurilor, dar nu de-a pururea - că acum se mulțumesc cu cele dumnezeiești, iar mai târziu urmează după patimile trupului - dar Proorocul vrea să aibă dorul acesta totdeauna.

21 Certat-ai pe cei mîndri,

Cei ce defaimă dumnezeieștile legi cad în boala trufiei și primesc pedeapsa de la Dreptul Judecător. Și această boală a pățit-o Avesalom, aceasta Saul, aceasta Faraon, și Senaherim, și Nabucodonosor și alții nenumărați. Știind aceasta, Proorocul a adăugat, ca un adevărat Prooroc:

blestemați sînt cei ce se abat de la poruncile Tale.

Și Legea aduce blestemul acesta călcătorilor de Lege, că zice: „Blestemat este tot cel ce nu rămîne întru acelea care zac în Cartea Legii, ca să le facă pe ele.”

22 Ia de la mine ocară și defăimarea, că mărturiile Tale am căutat!

Nabal²⁹⁹ l-a ocărit pe Proorocul, numindu-l „rob fugar”; l-au ocărit pe dînsul și Gatenii. Deci, dîndu-l pentru acestea, se roagă să i se șteargă ocările, căci a căutat dumnezeieștile mărturii. Deci graiurile acestea de față nu se potrivesc ocărilor grăite de Semei, că acelea s-au făcut după păcat, iar ale lui Nabal și ale celorlalți mai înainte de păcat.

23 Pentru că au șezut boierii și asupra mea cleveteau,

Și Saul, și Avenir, și Ahitofel și Avesalom ocăra pe David.

iar robul Tău se învăța întru îndreptările Tale.

Iar eu, mărturisind a Ta stăpînie, întru cugetare aveam îndreptările Tale.

24 Că mărturiile Tale sînt cugetarea mea, și îndreptările Tale - sfaturile mele.

Că, lepădînd toată învățătura omenească, urmez poruncilor Tale.

25 Lipitu-s-a de pămînt sufletul meu,

Prin acestea a arătat covîrșirea smereniei, că așa a zis și în Psalmul 35: „S-a smerit în țărîină sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.”

viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu cere viața așa nehotărît, ci viața cea după Lege.

26 Căile mele le-am vestit, și m-ai auzit, învață-mă îndreptările Tale!

Am arătat Ție toate faptele mele, Stăpîne, și n-am suferit a se tăinui de Tine nimic dintru ale mele. Pentru aceasta, caută la rugăciunile mele, și Te rog să mă înveți cu

²⁹⁹ Nabal era un gospodar bogat, căruia David i-a cerut merinde în timpul primei sale pribegii. În loc de ajutor, hapsînul acela i-a trimis ocări, și David l-ar fi ucis pe el și toată casa lui, dacă soția aceluia, Avigail, nu i-ar fi ieșit în drum, cerîndu-i iertare și oprindu-l de la vărsare de sînge. De altfel, după moartea grabnică a lui Nabal, David avea să o ia de soție pe cea femeie înțeleaptă (vezi Cartea întâi a Împăraților, capitolul 25).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

de-adinsul îndreptărilor Tale!

27 Fă să înțeleg calea îndreptărilor Tale, și mă voi deprinde întru minunile Tale!

Ca să lucrăm fapta bună după dumnezeiasca Lege avem trebuință de dumnezeiască pricepere: cel ce uneltește iubirea de oameni, adică face milostenie, să nu caute către mărirea deșartă; cel ce urmează viața pustnicească să nu vîneze laudă omenească, cel înfrînat să nu întrebuițeze înfrînarea din pricina rușinii înversunării, ci pentru dorul faptei bune. Deci după cuviință se roagă Proorocul să dobîndească dumnezeiască pricepere, ca să afle calea îndreptării.

28 Dormitat-a sufletul meu de trîndăvie, întărește-mă întru cuvintele Tale!

Deasa și necurmata năpădire a păcatului slăbănogeste de multe ori întinderea și tăria gîndurilor, și face pe nevoitori să obosească și cu mîhniciune lucrează ceea ce se cheamă „trîndăvie”. Și sufletul, moleșindu-se, primește somnul, iar somnul aduce moartea; pentru aceea se roagă Proorocul să se întemeieze și să se întărească. Și aceasta a zis și întru alt Psalm: „Luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte!” – „moarte” numind păcatul.

29 Depărtează de la mine calea nedreptății și cu legea Ta mă miluiește!

30 Calea adevărului am ales și judecățile Tale n-am uitat.

Și rugăciunea aceasta este de trebuință, că ni se cuvine nouă a cere de la Dumnezeu tuturor să ne abatem de la calea nedreptății, și să alegem călătoria adevărului și să purtăm neuitată pomenirea mărturiilor Lui.

31 Lipitu-m-am de mărturiile Tale, Doamne, să nu mă rușinezi!

Nu a zis: „urmat-am”, așa prost, ci: „lipitu-m-am”, adică: N-am depărtat de acestea gîndul meu nici pentru puțină vreme. Și caută să culeagă rodul unui asemenea așezămînt, ca să nu ia cercare de nici o rușine.

32 Pe calea poruncilor Tale am alergat cînd ai desfătat inima mea.

Este trebuință de amîndouă: și de a noastră sîrguință, și de Pronia lui Dumnezeu, că nici dumnezeiescul dar nu se dă celor ce nu au bună sîrguință, nici firea omenească nu poate să isprăvească fapta bună fără ajutorul de sus. Aceasta ne învață și Proorocul: Am alergat fără de împiedicare pe calea poruncilor Tale cînd am luat de la Tine lesnirea drumului - că „desfătare” a numit lesnirea. Și aiurea zice: „Întru necaz m-ai desfătat.” Și iarăși: „Lărgit-ai pașii mei sub mine, și n-au slăbit urmele mele.”

33 Lege pune-mi mie, Doamne, calea îndreptărilor Tale, și o voi căuta pe dînsa totdeauna!

Pe acest „lege pune-mi”, Simmah l-a zis: „arată-mi”, iar Achila și Teodotion: „luminează-mi”. Totdeauna - zice - am trebuință de luminarea și de punerea Ta de lege, ca să cunosc calea îndreptărilor Tale și să călătoresc pe aceasta fără împiedicare.

34 Înțelepțește-mă, și voi cerca legea Ta și o voi păzi cu toată inima mea!

Și Domnul a poruncit să cercăm Scripturile, dar cei ce le cearcă au trebuință de strălucirea de sus ca să afle cele căutate și să le păzească pe cele vîinate de dînșii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

35 Povăţuieşte-mă în cărarea poruncilor Tale, că aceea am voit!

Nu așa prost cere să se facă povăţuitor al lui Dumnezeu tuturor, ci arătînd dorirea călătoriei.

36 Pleacă inima mea la mărturiile Tale, şi nu la lăcomie!

Firea apelor e să se prăvălească la vale şi, dacă i se deschide drum, acolo se duce toată; așa şi firea oamenilor, deschizînd diavolul calea către păcat, s-a povîrnit către rău. Deci foarte potrivit se roagă Proorocul să i se plece inima spre dumnezeieştile mărturii şi să fugă de cercarea aplecării spre cealaltă parte.

37 Întoarce ochii mei, ca să nu vadă deşertăciune,

Şi deşertăciune este tot lucrul necîştigător şi nefolositor, iar unele ca acestea sînt toate lucrurile vieţii ce par a fi veselitoare. Aşa le numeşte pe dînsule şi înţeleptul Solomon: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciune!” Şi - povestind în ce chip a zidit case, şi a sădit grădini şi a gătit scăldători de ape - a adăugat: „Şi, iată, toate - deşertăciune şi voire a duhului.” Deci Proorocul se roagă să i se plece ochii minţii către altă privire şi să nu se îndulcească de deşertăciunea celor de faţă.

În calea Ta viază-mă!

Dă-mi să petrec după legile Tale!

38 Pune robului Tău cuvîntul Tău întru frica Ta!

Zice: Arată-mă întărit întru cuvintele Tale, păzindu-mă nerăsturnat cu frica Ta! - în loc de: Să stea asupra-mi frica Ta, înfricoşîndu-mă şi nelăsîndu-mă să mă abat de la cuvintele Tale!

39 la ocara mea pe care am bănuir-o, că judecăţile Tale sînt bune!

Iar Achila, în loc de: „am prepus”, a zis: „m-am sfiit”, la fel şi Teodotion, iar Simmah: „de care mă tem”. Iar „ocară” o numeşte aici pe cea făcută de păcat, că de aceasta se sfiă, şi se temea şi trăia viaţă cu bănuială. Pentru aceasta nu a adăugat, după obicei: „judecăţile Tale am căutat”, ori: „le-am păzit”, ci a zis: „judecăţile Tale sînt bune”. Că Dumnezeu nu doar îi îngrozeşte cu pedeapsă pe cei ce păcătuiesc, ci şi făgăduieşte mîntuire celor ce se căiesc - că „judecăţi” numeşte dreptele hotărîri ale lui Dumnezeu.

40 Iată, am dorit poruncile Tale, întru dreptatea Ta mă viază!

Mie, celui ce doresc, dăruieşte-mi viaţa cea întru dreptate!

41 Şi să vină peste mine mila Ta, Doamne,

Că toţi sînt lipsiţi de dumnezeiasca iubire de oameni, chiar cel ce a ajuns la însuşi vîrf al faptei bune are trebuinţă de aceasta totdeauna.

mîntuirea Ta, după cuvîntul Tău!

42 Şi voi răspunde cuvînt celor ce mă ocărăsc,

O Stăpîne! - dă-mi mîntuirea pe care ai făgăduit-o întru sfinţitele Tale cuvinte, ca să le vorbesc şi să le răspund cu îndrăzneală celor ce mă batjocoresc. Că cel ce este întru primejdii suferă ocările tăcînd, iar cel ce vieţuieşte viaţă dulce şi veselitoare muştră pe cei ce rău îl ocărăsc.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că am nădădruit spre cuvintele Tale.

Că sînt spînzurat de făgăduință și întru nădejdea aceasta călătoresc.

43 Și să nu iei din gura mea cuvîntul adevărului pînă în sfîrșit, că întru judecățile Tale am nădădruit!

Proorocul ne învață să iubim adevărul și să-l cerem de la Dumnezeuul tuturor cu multă osîrdie.

44 Și voi păzi legea Ta pururea, în veac și în veacul veacului!

Că așa de sîrguitor voi fi către paza legilor Tale. Iar prin acest „în veac și în veacul veacului” a arătat viața ce va să fie, întru care se va da tuturor paza dumnezeieștilor legi curată și lămurită.

45 Și umblam întru lărgime, că poruncile Tale am căutat.

46 Și grăiam întru mărturiile Tale înaintea împăraților, și nu mă rușinam.

Călătorind - zice - cu multă lesnire și viețuind după poruncile Tale, nu m-am temut nici de împărăteasca silnicie, ci vorbeam cu dînșii cu îndrăzneală multă, pentru că viața după Lege este ziditoare a îndrăzelii. Și martor al acestui lucru este marele David, că mai-nainte de păcat vorbea cu Saul cu multă îndrăzneală, iar după păcat fugea și de fiul ucigător de tată și umbla plecîndu-se la pămînt și acoperindu-și capul. Și marele Ilie, bizuindu-se dreptății, a mustrat păgînatatea lui Ahav. Tot așa, dumnezeiescul Daniil îi zicea lui Nabucodonosor: „Și acum, împărate, sfatul meu să-ți placă ție și să speli fărădelegile și păcatele tale cu milosteniile și cu îndurările către săraci.” Așa vorbea dumnezeiescul Pavel către Agrippa, și către Fest și către Felix. Așa i-au defăimat pe păgîinii împărați bunii-biruitori Mucenici.

47 Și cugetam la poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte.

48 Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit,

Că „nu întru cuvînt este Împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere”, și „cel ce a împlinit și a învățat Legea mare se va chema întru Împărăția cerurilor”. Pentru aceasta, și dumnezeiescul Prooroc a pus lucrarea înaintea cugetării, că - după ce a zis: „Cugetam întru poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte”, arătînd dorul cel fierbinte - a adăugat: „și am ridicat mîinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit.” Că - zice - acelea pe care le învățam prin dumnezeieștile cuvinte, le și făceam prin lucruri. Că „nu auzitorii Legii sînt drepecți înaintea lui Dumnezeu - zice dumnezeiescul Apostol - ci împlinatorii Legii se vor îndrepta”.

și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.

Pentru că necurmat cugetam la acestea.

49 Pomenește cuvintele Tale către robul Tău, întru care mi-ai dat nădejde.

Legiuind, Dumnezeu a făgăduit a Sa milostivire celor ce Îi păzesc Legea, iar pe călcătorii de Lege i-a îngrozit cu pedeapsă. Deci se roagă să-Și aducă aminte Dumnezeu de făgăduințele Sale, că zice: Întru acelea m-ai învățat să nădăduiesc. Și, arătînd trebuința nădejzii, a adăugat:

50 Aceasta m-a mîngîiat întru smerenia mea, căci cuvîntul Tău m-a viat.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că această mîngîiere am avut întru primejdii și, ținîndu-mă de ea, am înotat pe deasupra valurilor.

51 Cei mîndri nelegiuiau foarte, iar eu de la legea Ta nu m-am abătut.

„Mîndri” numește pe Saul, pe Avesalom, pe împăratul Amonitenilor, cel ce a făcut lucrurile acelea nelegiuite celor trimiși de David spre mîngîiere³⁰⁰. Ci aceia – zice – au îmbrățișat viață nelegiuită, iar eu am urmat cuvintelor Tale. Însă acestea ar fi putut să le zică și bunii-biruitori Mucenici, care au pătimit muncile acelea grele și cumplite de la aceiași cruzi și păgîni tirani.

52 Adusu-mi-am aminte de judecățile Tale cele din veac, Doamne, și m-am mîngîiat.

Că am luat în minte cele pentru Avel, cele pentru Avraam, cele pentru Isaac, cele pentru Iacov, cele pentru Iosif, cele pentru Iov, cele pentru Moisi, cum au fost lăsați a cădea în multe feluri de ispite, și mai pe urmă i-ai arătat străluciți și vestiți. Și de aici am cîștigat destulă mîngîiere.

53 Mîhnire m-a cuprins despre cei păcătoși care părăsesc legea Ta.

Rău pătimind, eu mă mîngîiam cu pomenirea judecăților Tale, dar mă mîhneam și mă scîrbeam văzînd pe mulți călcînd legile Tale fără de frică.

54 Cîntate erau de mine judecățile Tale în locul nemerniciei mele.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David a nemernicit la cei de altă seminție, dar socotesc că el numește „nemernicie” nu vremea aceea, ci întreaga lui viață. Că el nu petrecea ca și cum ar fi locuit, ci ca și cum ar fi nemernicit, și și-a călătorit viața cîntînd dreptățile lui Dumnezeu. Că așa au tălmăcit și ceilalți tălmăcitori: „Cîntări îmi erau mie toate poruncile Tale în locul nemerniciei mele.”

55 Adusu-mi-am aminte noaptea de numele Tău, Doamne, și am păzit legea Ta.

Pururea sculîndu-se noaptea, ceata Sfinților se roagă și laudă pe Dumnezeul tuturor. Dar mi se pare că „noapte” numește aici vremea ispitelor, care aduce asupra întunericii și vine asupra oamenilor ca o noapte. Și în vremea aceasta este nevoie cu covîrșire de pomenirea Dumnezeului tuturor, Care mîngîie, și îmbărbătează și gonește gîndurile împotrivnice.

56 Aceasta s-a făcut mie, că îndreptările Tale am căutat.

Așa – zice – am putut a birui și a voi avuția îndreptărilor Tale.

57 Partea mea ești, Doamne, zis-am să păzesc legea Ta.

Dumnezeu nu este parte a tuturor, ci a celor ce îmbrățișează pe cele desăvîrșite: așa, S-a făcut parte și moștenire a preoților și a leviților, pentru că zice: „Fiilor lui Levi nu va fi parte în mijlocul fraților lor, că partea lor sînt Eu, Domnul.” Așa a zis și în Psalmul al 15-lea: „Domnul este partea moștenirii mele și a paharului meu.” Deci și

³⁰⁰ David trimisese oameni la împăratul Hanun al Amoniților ca să-l mîngîie de moartea tatălui său, Nahaș. Iar acela, ispitit să creadă că trimișii sînt iscoade, i-a batjocorit cumplit, după cum citim în *Cartea a doua a Împăraților* 10:4: „Atunci a luat Hanun pe slugile lui David, și a ras fiecăruia jumătate de barbă, și le-a tăiat hainele pe jumătate, pînă la șolduri, și apoi le-a dat drumul.”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aici zice că: Trecînd cu vederea toate celelalte, pe Tine Te am parte, și avuție și bogăție, deci pentru aceea mă și sîrguiesc a păzi legile Tale.

58 Rugatu-m-am feței Tale cu toată inima mea,

Pretutindeni adaugă lîngă Lege pe acest „cu toată inima mea”, întru aceasta încredințîndu-se, că așa a poruncit Dumnezeuul tuturor, zicînd: „Vei iubi pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, și din toată vîrteala ta și din toată puterea ta.”

miluiește-mă după cuvîntul Tău!

Nu se roagă să fie miluit nehotărît, ci să dobîndească mila după dumnezeiescul cuvînt. Și ar fi putut zice aceasta și un bolnav priceput doctorului: Precum ști, tîmăduiește-mă după cum îți poruncește meșteșugul! Și neguțătorul cel priceput ar fi putut să zică aceasta cîrmaciului: Îndreptează-ți corabia după regulile meșteșugului, ocîrmuiește-o după cum îți poruncește știința! Așa ni se cuvine și nouă a cere dumnezeiasca milă, că Cel ce l se cere și este rugat știe chipul milostivirii, că de multe ori lucrează mîntuire prin certare, și certarea se face iubire de oameni. Așa face și doctorul: și taie, și arde, lucrînd sănătate bolnavului. Așa se cuvine să cerem și noi mila Ta, că uneori milostivirea se dăruiește prin sărăcie, și iubirea de oameni se hărăzește prin slăbiciune și, după socoteala cea doctorească, cele împotrivnice se vindecă cu cele împotrivnice.

59 Gîndit-am la căile Tale și am întors picioarele mele la mărturiile Tale.

Iar Evreul are: „căile mele”; așijderea au tîlmăcit și ceilalți tîlmăcitori, și Cei 70 în Exapla. Și zice: Gîndind eu la căile mele, îndreptam picioarele mele către mărturiile Tale și nu le lăsam să se abată din calea ce duce către Tine.

60 Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat a păzi poruncile Tale.

Făcîndu-mă gata împotriva năvălirilor primejdiilor grele, nu am pătimit tulburare din năpădirea cea fără de veste. Așa a biruit năvălirile păgînilor dumnezeiescul Daniil, așa - fericiții Coconi, așa - minunații Macabei, așa - toți mărturisitorii Mîntuitorului. Și Domnul poruncește aceasta întru Sfințitele Evanghelii: „Privegheați, că nu știți în care ceas vine furul!”

61 Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul meu, și legea Ta nu am uitat-o.

„Funii” a numit pîndirile, ori ale dracilor, ori ale oamenilor, luînd pricina asemănării de la împletire. Așa zice și Isaia: „Vai de cei ce își trag după dînșii păcatele ca și cu o funie lungă!” Și zice: Întinzîndu-se împrejurul meu funiile acestea, n-am scuturat de la mine pomenirea dumnezeieștii Tale Legi. Apoi, ne învață și pricinile pomenirii:

62 În miezul nopții mă sculam să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale.

Că nu în fiecare zi doar - ci și noaptea la miezul nopții, cînd somnul vine la oameni cu mai multă dulceață - Te lăudam pe Tine și binecuvîntăm hotărîrile Tale cele drepte. Acest lucru l-a făcut și dumnezeiescul Apostol, împreună cu Sila: că, fiind legat cu obezi împreună cu Sila și pus la gros³⁰¹ cu munci și cu bătăi, a amestecat cu rugăciunea

301 temniță

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cîntarea de laudă, și a cules rodul privegherii celei bune, că a dobîndit dumnezeiasca slobozenie.

63 Părtaș sînt eu tuturor celor ce se tem de Tine și celor ce păzesc poruncile Tale.

Iar Simmah, în loc de: „părtaș”, a zis: „unit”, iar Sirul: „prieten”. Că zice: Întorcîndu-mă de către cei ce voiesc și aleg cele împotrivnice legilor Tale, aveam părtași și iubiți pe cei ce socotesc de mult preț frica Ta și viețuirea după Lege. Aceasta a zis-o și întru alt Psalm: „Iar mie îmi sînt foarte cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule!”

64 De mila Ta, Doamne, plin este pămîntul, învață-mă îndreptările Tale!

Peste toți – zice – verși izvoarele milostivirii bogat, și răsari soarele Tău peste cei răi și peste cei buni, și plouă peste drepti și peste nedrepți și nu aduci asupra mînie în toate zilele, ci suferi cu îndelungă-răbdare pe cei ce bîntuiesc nunțile străine³⁰², și pe cei ce se pîngăresc cu nedreptate în sînge nevinovat, și pe alții care jefuiesc cele ce nu se cuvin, și pe cei ce-și întinează limba lor cu hule și pe alții care îndrăznesc alte lucruri din cele fără de lege. Deci, folosind atîta iubire de oameni, învrednicește-mă și pe mine de aceasta - Stăpîne! – dăruindu-mi cunoștința îndreptărilor Tale.

65 Bunătate ai făcut cu robul Tău, Doamne, după cuvîntul Tău.

Am făcut cercarea bunătății Tale, pentru aceea Te rog să o dobîndesc iarăși pe aceasta și cer să viețuiesc după legile Tale.

66 Învață-mă bunătatea, și certarea și cunoștința, că poruncile Tale am crezut!

A știut Proorocul trebuința certării și cum că din iubire de oameni o aduce Stăpînul pe aceasta asupra oamenilor. De aceea se roagă să se împărtășească de dînsa, că Dumnezeu aduce certarea din bunătate, iar certarea lucrează cunoștința. Așa se roagă și Proorocul Ieremia: „Ceartă-ne pe noi, Doamne, însă întru judecată, iar nu întru mînie, ca să nu ne faci pe noi împuținați!” Tot așa, și bolnavul care dorește sănătatea caută tăiere de fier și unelte arzătoare. Apoi, ne învață de unde a cunoscut folosul certării:

67 Mai-nainte de a mă smeri, eu am greșit, pentru aceasta cuvîntul Tău am păzit.

Eu însumi – zice – mi-am pricinuit certarea. Hotărîrea pedepsei este slobodă de nedreptate: păcatului i-a urmat certarea, iar certării - păzirea legilor. M-am îmbolnăvit, m-am tăiat, m-am însănătoșit.

68 Bun ești Tu, Doamne,

Căci cu adevărat ești bun și iubitor de oameni.

și întru bunătatea Ta învață-mă îndreptările Tale!

Pentru aceasta cutezîndu-mă, cer de la Tine să primesc cunoștința îndreptărilor Tale.

69 Înmulțitu-s-a asupra mea nedreptatea mîndrilor, iar eu cu toată inima mea voi cerca poruncile Tale.

Că cei trufași măiestresc asupra mea tot felul de vrăjmășie, dar nu mă zădăresc către nelegiuirea lor, îndreptîndu-mă de către poruncile Tale.

302 prea-curvarii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

70 Închegatu-s-a ca laptele inima lor, iar eu legea Ta am cugetat-o.

Stihul acesta se aseamănă cu graiul cel proorocesc: „Îngrășatu-s-a inima norodului acestuia, și cu urechile lor greu au auzit și cu ochii lor au mijit.” Se aseamănă încă și celor zise în leșire pentru Faraon: „Și s-a învîrtoșat inima lui Faraon.” Deci zice: Aceia au avut inima vîrtoasă - înșiși făcînd moliciunea ei vîrtoasă, și îngroșînd-o și închegînd-o ca laptele - iar eu m-am topit de cugetarea Legii Tale.

71 Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăț îndreptările Tale.

Proorocul mulțumește doctoriilor celor mai usturătoare ale Doctorului, după ce a cunoscut de aici sănătatea.

72 Bună este mie legea gurii Tale, mai mult decît mii de aur și de argint.

Că, deși m-am izgonit din împărăție de către copilul meu, prin certarea Ta iarăși am dobîndit Legea Ta, pe care o am mai scumpă decît toată bogăția.

73 Mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit, înțelepțește-mă, și mă voi învăța poruncile Tale!

Aduce aminte Făcătorului de dragostea ce o poartă firii omenesci: căci, după ce le-a făcut pe toate cu cuvîntul, El Însuși a zidit firea oamenilor, nu folosind „mîinile”, că este fără de trup, ci arătînd împrejurul fapturii acesteia cea mai multă dragoste. Deci Proorocul îl roagă pe Ziditorul să dăruiască fapturii Sale pricepere.

74 Cei ce se tem de Tine mă vor vedea și se vor veseli că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Zice: Pentru că am nădăjduit întru Tine și am aflat sfîrșit potrivit nădejzii, mă voi face pricină de veselie celor bine-credincioși.

75 Cunoscut-am, Doamne, că drepte sînt judecățile Tale și întru adevăr m-ai smerit.

Acestea le zice arătînd cu covîrșire a sa bună-cunoștință și mulțumire. Știu - zice - cu de-amănuntul că bine și cu dreptate m-ai osîndit și m-ai înfășurat cu felurite primejdii.

76 Facă-se dar mila Ta, Doamne, ca să mă mîngîie,

Însă de aici încolo este vremea iubirii de oameni și a mîngîierii.

după cuvîntul Tău către robul Tău.

Că, celor ce se pocăiesc, le-ai făgăduit milostivirea Ta. Aceasta a zis și prin Isaia: „Cînd te vei întoarce și vei suspina, atunci te vei mîntui.” Și prin Ieremia strigă: „Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce către voi!”

77 Să-mi vie mie îndurările Tale, și voi fi viu, că legea Ta cugetarea mea este!

Fiind lipsit de dumnezeiasca milostivire, se socotește mort pe sine, pentru care se roagă să învieze a doua oară prin dumnezeiasca iubire de oameni.

78 Să se rușineze cei mîndri, că pe nedrept au făcut fărădelegi asupra mea, iar eu mă voi învăța întru poruncile Tale.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Nu-i blestemă pe vrăjmași, ci se roagă pentru ei, fiindcă rușinea lucrează mîntuire. Deci se roagă ca și aceia să dobîndească vindecarea pe care a dobîndit-o el.

79 Să mă întorcă pe mine cei ce se tem de Tine și cei ce cunosc mărturiile Tale.

Fiindcă s-a depărtat de ceata dreptilor pentru păcat și ei toți s-au întors despre dînsul asemenea lui Dumnezeu, se roagă să se unească iarăși cu dînșii și să dobîndească împărtășirea cu dînșii. Că Simmah a arătat acest stih mai descoperit: „Iarăși să mă întorcă pe mine cei ce se tem de Tine.”

80 Facă-se inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă rușinez!

Vrea să aibă inima slobodă de toată prihănirea, că una ca aceasta s-a izbăvit de rușine. Pentru aceasta i-a și fericit pe cei fără prihană îndată ce a început Psalmul.

81 Obosit-a spre mîntuirea Ta sufletul meu, că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Cei ce doresc foarte de oarecare lucru și sînt lipsiți de cel dorit zic că obosesc. Așa pătimesc cei foarte însetoșați și lipsiți de apă; așa doresc pururea cei ce așteaptă din călătorie pe cineva din cunoscuți și, nedobîndindu-i, se topesc de dor cu totul; așa obosesc și cei ce se luptă cu oarecare primejdii și așteaptă dumnezeiasca milostivire, văzînd-o pe aceasta zăbovind.

82 Sfîrșitu-s-au ochii mei întru cuvîntul Tău, zicînd: Cînd mă vei mîngîia?

„Cuvînt” și „făgăduință” se numește dumnezeiasca și de Dumnezeu insuflata Scriptură. Deci se sfîrșește nu numai cel ce așteaptă dumnezeiasca făgăduință și adastă dezlegarea relilor ce zac asupra-i, ci și cel ce citește dumnezeieștile cuvinte și dorește cu de-adinsul să învețe mintea³⁰³ acestora, socotind aflarea ei mîngîiere și împăcare sufletului.

83 Că m-am făcut ca un foale în brumă, dar îndreptările Tale nu le-am uitat!

Foalele, încălzindu-se, se moleșește și, suflîndu-se, se umflă, iar în brumă se învîrtoșează și îngheață. Așa se moleșește de desfătare și firea trupului, și se umflă și se ridică asupra sufletului; iar de reaua pătimire a pustniciei se smerește și se tescuiește. Și martor al acestui lucru este Pavel, strigînd: „Îmi tescuiesc trupul meu și îl robesc, ca nu cumva, altora propovăduind, însuși să mă fac neiscusit.” Deci pentru aceasta smerindu-și trupul, și Proorocul a înnoit iarăși pomenirea dumnezeieștilor legi - de vreme ce, cînd era gonit de Saul, era mai înalt decît patimile, iar după ce a dobîndit pace s-a vătămat cu săltările desfătărilor.

84 Cîte sînt zilele robului Tău? Cînd vei face mie judecată de către cei ce mă gonesc?

Puțină - zice - este vremea firii omenești, că zilele anilor noștri sînt 70 de ani. Deci cînd îmi vei face judecată și mă vei izbăvi de neprieteni?

85 Povestitu-mi-au cei fără de lege bîrfelile ce nu sînt ca legea Ta, Doamne!

Neprietenii l-au sfătuit pe Prooroc să-i ucidă pe vrăjmași, dar el, plecîndu-se

³⁰³ „Cugetul” și „înțeleșul”, cum am mai zis.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeieștii Legi, aștepta dumnezeiasca hotărîre. Dar și nouă ne este prea-trebuincioasă învățătura cuvintelor acestora, că ni se cuvine a fugi nu numai de basmele Elinilor și de necredința Iudeilor, ci și de hulitoarele dogme ale ereticilor³⁰⁴.

86 Toate poruncile Tale sînt adevărul.

Că de aceea voiesc și aleg Legea Ta, căci văd că toate poruncile Tale sînt împodobite cu adevărul.

Fără de dreptate m-au gonit, ajută-mi mie!

87 Puțin de nu m-au sfîrșit pe mine pe pămînt, iar eu n-am părăsit poruncile Tale.

Multă este – zice – nedreptatea și silnicia neprietenilor, că puțin a fost la mijloc de nu m-au lipsit chiar de viață.

88 După mila Ta viază-mă, și voi păzi mărturiile gurii Tale!

Și-a împodobit cuvîntul cu smerită cugetare: că nu a cerut viață ca răsplătire a dreptății săvîrșite de dînsul, ci s-a rugat a o lua pe aceasta ca dar al milei, făgăduindu-se a păzi de aici înainte mărturiile lui Dumnezeu.

89 În veac, Doamne, cuvîntul rămîne în cer,

Toate – zice – Îți sînt lesnicioase și cu puțință Ție, Stăpînului, că porunca Ta păzește boltele cerurilor nemișcate. Aceasta a zis încă și în Psalmul 148: „Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului, poruncă a pus, și nu va trece.” Și graiul însemnează că noroadele Îngerilor ce locuiesc în cer păzesc dumnezeiasca Lege, și totodată că ele sînt slobode de toată călcarea de Lege.

90 în neam și în neam adevărul Tău.

Că pe acesta - zice - l-ai păzit neamului Iudeilor și altui neam ce s-a născut după acela, adică norodul cel din neamuri care a dobîndit mîntuire prin Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Întemeiat-ai pămîntul, și rămîne.

91 Cu rînduiala Ta rămîne ziua,

Pămîntului i-ai dat statornicie pentru prea-multă vreme, și a rămas după cum i-ai poruncit. Ai deosebit ziua de noapte, și după regulile Tale călătorește.

că toate sînt slujitoare Ție.

Că toate slujesc Ție și se supun poruncilor Tale, că Tu ești Ziditorul tuturor.

92 Că, de n-ar fi fost legea Ta gîndirea mea, atunci aș fi pierit întru smerenia mea.

Căzînd în primejdii, fiecare din cei bine-credincioși ar fi putut să zică acestea: și Iosif, scăpînd de robie, și de prea-curvie și de clewetire; și Daniil, fiind oprit a se ruga³⁰⁵; și cei Trei Coconi, siliți fiind a se închina chipului; și purtătorii de biruință

304 Fericitul Teodorit a înfruntat cumplite erezii: cea a lui Arie, cea a lui Nestorie, cea a lui Marcion. La rîndul nostru, noi avem a da piept cu „erezia ereziilor” (Cuviosul Iustin Popovici), purtînd numele de „ecumenism”.

305 Pentru că s-a rugat Dumnezeului tuturor împotriva voinței împăratului Darius, Daniil a fost aruncat în groapa cu lei, de unde, prin dumnezeiasca purtare de grijă, a scăpat nevătămat (vezi Daniil, capitolul 6).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Mucenici, răbdînd toate felurile a tot chipul de munci. Și după cuviință le-a zis pe acestea Fericitul David cînd a fost gonit de Saul la cei de altă seminție și era silit a petrece cu oameni necredincioși, căci s-ar fi împărtășit de păgînatate de nu ar fi purtat întru sine-și pomenirea dumnezeieștilor legi.

93 În veac nu voi uita îndreptările Tale, că într-însele m-ai viat.

Că, după ce m-am învățat cu iscusul³⁰⁶ că îndreptările Tale odrăslesc viață, voi păzi nestinsă pomenirea acestora.

94 Al Tău sînt eu, mîntuiește-mă, că îndreptările Tale am căutat!

Nu toți putem grăi glasul acesta, că cel ce este rob al păcatului minte dacă se numește pe sine rob al lui Dumnezeu; că, de ce se biruiește cineva, acelora le și este rob. Deci, dacă ne izbăvim de acestea și îmbrățișăm dumnezeieștile legi, atunci putem grăi glasul acesta.

95 Pe mine m-au așteptat păcătoșii să mă piardă, mărturiile Tale am înțeles.

Pe acest „așteptat”, Simmah și Teodotion l-au zis: „au nădăjduit”, adică: Aceia au nădăjduit să mă dea morții, iar eu, luînd aminte la mărturiile Tale, culegeam de aici viața ca pe un rod.

96 A tot sfîrșitul am văzut sfîrșit, desfătată este porunca Ta foarte.

Iar Simmah, așa: „A toată facerea am văzut marginea, largă este porunca Ta foarte.” Zice: Toate cele omenești - și bogăție, și avuție, și silnicie, și domnie, și voievozi, și tiranii și împărații - au sfîrșit, și încă sfîrșit grabnic, iar porunca Ta este lată și nepieritoare, și celor ce o păzesc le pricinuieste viața cea nemărginită și veșnică și bunătățile acelea care nu suferă nici o schimbare.

97 Cît am iubit legea Ta, Doamne, toată ziua gîndirea mea este!

Nu tot cel ce împlinește dumnezeiasca Lege o împlinește pe aceasta iubind-o, ci unii - de temere și de frica muncii, alții - vîînd slava de la oameni, iar adevărații iubitori ai faptei bune se sîrguiesc a împlini dumnezeieștile porunci pentru dragostea către cele bune.

98 Mai mult decît pe vrăjmașii mei m-ai înțelepțit cu porunca Ta, că în veac a mea este.

După ce a mărturisit că iubește fierbinte dumnezeiasca Lege, Proorocul aruncă totul la dumnezeiescul dar, că zice: Primind de la Tine înțelepciunea și cunoștința, am îndrăgit a Ta Lege, că mi-ai dat mai multă știință decît vrăjmașilor. Pentru aceasta, aceia se sîrguiesc a mă ucide, iar eu nu sufăr nici a izbîndi celor ce mă nedreptățesc, fiindcă nălucesc³⁰⁷ cîștigul cel veșnic al faptei bune.

99 Mai mult decît cei ce mă învață am priceput, că mărturiile Tale cugetarea mea sînt.

100 Mai mult decît cei bătrîni am priceput, că poruncile Tale am căutat.

Lucrul osebit al împăraților este să învețe, iar osebirea celor supuși este a învăța. A

³⁰⁶ din cercare, din „experiență”

³⁰⁷ bănuiesc, întrevăd

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

împărătit Saul, și era mai bătrîn cu vremea, dar nici stăpînia împărăției, nici vîrsta nu l-a făcut să se înțeleptească, ci pofta a-l ucide pe făcătorul de bine. Iar marele David, rînduit fiind împreună cu cei supuși și tînăr cu vîrsta, a iubit filosofia și n-a suferit nici a face nedreptate cuiva, nici a-i munci pe cei ce îl nedreptăteau.

101 Despre toată calea rea am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale.

Că nu este cu putință a umbla pe două căi deodată - pe a înverșunării și pe a întregii înțelepciuni, pe a dreptății și pe a nedreptății - ci se cade a fugi de cele împotrivițe și a călători pe calea cea dreaptă, că așa va fi cu putință a ne face păzitori ai dumnezeieștilor cuvinte.

102 De la judecățile Tale nu m-am abătut, că Tu ai pus mie lege.

Că, știindu-Te pe Tine puitor de lege al acestora, le îmbrățișam pe dîinsele cu toată dragostea.

103 Cît sînt de dulci gîtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decît mierea, gurii mele!

Că dulceața mierii nu îndulcește simțirea gurii mele așa precum veselește sufletul meu cugetarea cuvintelor Tale. Că pe „gîtlej” l-a pus ca pe cel ce este organ al glasului, iar prin glas este cugetarea și, întrebuițîndu-le pe acestea, de aici dobîndește sufletul folosul.

104 Din poruncile Tale am înțeles, pentru aceasta am urît toată calea nedreptății.

Că, după ce am înțeles cu ce ești mulțumit, m-am întors despre toate felurile răutății.

105 Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele.

Că, luminîndu-mă cu Legea Ta ca și cu o făclie, nu umblu întru întuneric. Ni se cuvine însă a ști că Legea s-a numit „făclie”, iar Mîntuitorul și Domnul nostru - „Soare” al dreptății: că aceea, ca oarecare făclie, de abia a strălucit un neam, iar Acela a luminat toată lumea. Așa l-a numit Stăpînul Hristos și pe dumnezeiescul Ioan: „luminător”, care s-a arătat Iudeilor fiind încă noapte, iar apoi a răsărit și „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume”; iar pe Sfinții Apostoli i-a numit „lumină”, ca pe cei ce s-au împărtășit de Lumina aceea și i-au luminat pe toți oamenii prin aceeași învățătură.

106 Juratu-m-am și am pus să păzesc judecățile dreptății Tale.

„Jurămînt” a numit judecata cea întemeiată a sufletului, fiindcă cu jurămînt se întăresc cele mai multe din lucruri.

107 Smeritu-m-am pînă în sfîrșit, Doamne, viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu așa prost a zis că s-a smerit, ci cum că s-a smerit „pînă în sfîrșit”, și - cu toate că era împărat și Prooroc, și avea îndrăzneala cea din fapta bună, și era bogat și biruia pe vrăjmași - n-a suferit niciodată a se bizui nici înțelepciunii, nici vitejiei, nici dreptății, ci le socotea pe acestea daruri ale dumnezeiescului dar. Încă și viață cerînd de la Cel ce poate să-i dea, n-o cere nehotărît, ci pe aceea cuvîntătoare, pe aceea după Lege, pe aceea strălucită cu dumnezeiasca Lege.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

108 Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoiește-le, Doamne, și judecățile Tale mă învață!

Dumnezeieștile legi poruncesc cele mai multe din isprăvile faptei bune, iar pe unele le adaugă și socoteala. Așa și din jertfe, unele erau rînduite de Lege, iar altele din socoteală și voie: că Legea a poruncit să le aducă pe acelea pentru păcat, și pentru greșeală și pentru neștiință, și ele se dădeau lui Dumnezeu ca o datorie; iar cele ce se aduceau din osîrdia voirii s-au numit „daruri”. Așa și acum: evangheliceștile cuvinte poruncesc întreaga înțelepciune și dreptate, iar fecioria, și înfrînarea de după nuntă, și necîștigarea, și viața monahicească și petrecerea în pustietăți sînt lucruri ale voirii, care sar pe deasupra legii. Deci unele ca acestea a numit Proorocul: „de bună voie”, că acelea care nu sînt supuse sub nevoia legilor, ci sînt rod al voirii celei iubitoare de Dumnezeu, după cuviință se numesc „de bună voie”.

109 Sufletul meu este în mîinile Tale pururea, și legea Ta n-am uitat.

Că, fiind păzit de a Ta purtare de grijă, am izgonit uitarea legilor Tale.

110 Pus-au păcătoșii cursă mie, și de poruncile Tale n-am rătăcit.

Și oamenii, și dracii îmi măiestresc multe și felurite vrăjmășii și pîndiri, dar eu am ales să călătoresc pe calea cea nerătăcită a poruncilor Tale.

111 Moștenit-am mărturiile Tale în veac, că bucurie a inimii mele sînt.

Crezînd că mărturiile Tale sînt moștenire veșnică și nejefuită, mă bucur și mă veselesc de avuția acestora.

112 Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.

Sfatul sufletului se aseamănă cumpenei, și cumpăna o ține mintea, ce a luat cu soartă să stăpînească: deci, dacă se va îngreuna mai mult cu gîndurile cele binecredincioase, de nevoie cumpăna urmează a se pleca spre cele bune. Acest lucru zice Proorocul că a lucrat: „Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.” Pentru că, văzînd cîștigul ce răsare dintru acestea, am primit asupra-mi cu dragoste sudorile pentru ele. Și, învățîndu-ne cum le-a ales pe cele dumnezeiești, a adăugat:

113 Pe călcătorii de lege i-am urît, iar legea Ta am iubit-o.

Că, scuturînd și lepădînd gîndurile ce mă sfătuiau să nelegiuiesc, am prețuit mai mult Legea Ta.

114 Ajutorul meu și sprijinitorul meu ești Tu, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Și nu am isprăvit acest lucru fără ajutorul Tău, ci după ce am dobîndit ajutorarea de la Tine și m-am hrănit cu nădejdea către Tine.

115 Depărtați-vă de la mine cei ce vicleniți, și voi cerca poruncile Dumnezeului meu!

Pe acestea - zice - le ziceam și gîndurilor necuvioase care se ispiteau a mă sfătui cele rele: Nici un sfat ca acesta să nu mă sfătuiți! - că mie îmi este iubită viața cea după poruncile dumnezeiești. Și nu voi urma acestora așa prost, ci le voi cerca cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

toată sîrguința, ca nimic dintru dînsele să nu se tăinuiască de mine și să împlinesc toate cîte a poruncit Domnul tuturor.

116 Apără-mă după cuvîntul Tău și mă viază, și să nu mă rușinez de așteptarea mea!

Deci învrednicește-mă de a Ta purtare de grijă pe mine, cel ce am acest scop, ca să nu mă umplu de rușine, înșelîndu-mă de nădejde. Iar „cuvînt” zice aici făgăduința, în loc de: Dăruiește-mi mîntuirea făgăduită mie!

117 Ajută-mi, și mă voi mîntui și voi cugeta întru îndreptările Tale totdeauna!

Căci, pentru a dobîndi mîntuirea, nu mă voi lenevi de îndreptările Tale, ci totdeauna le voi cugeta pe acestea. Iar „cugetare” nu o numește numai pe cea întru cuvinte, ci și pe cea întru lucruri.

118 Defăimat-ai pe toți cei ce se depărtează de la îndreptările Tale, că nedrept este gîndul lor.

Și voi avea sîrguința aceasta către poruncile Tale, știind cum s-au făcut de ocară și cu totul de rîs călcătorii acestora.

119 Călcători de lege am socotit pe toți păcătoșii pămîntului; pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.

În loc de „călcători de lege”, Teodotion a zis: „întru nimic”, iar Simmah: „gunoi”. Iar Proorocul a arătat că - defăimînd și el pe călcătorii de Lege, asemenea lui Dumnezeu - a adus toată sîrguința spre împlinirea dumnezeieștilor cuvinte, ca unul ce știa paguba pricinuită de nelegiuire.

120 Pironește de frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!

Sufletul meu - zice - este îmbrăcat cu frica Ta; dar, fiindcă trupul și mădularele sale se scoală asupra lui, mă rog să se pironească de frica aceasta, ca, făcîndu-se ele moarte păcatului, să urmeze povățuirii sufletului. Stihul acesta se aseamănă graiului aceluia apostolesc: „Omorîți mădularele voastre cele de pe pămînt: curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și iubirea de argint, care este slujire de idoli.” Și iarăși: „Cu Hristos împreună m-am răstignit, și nu mai visez eu, ci viază întru mine Hristos.”

121 Făcut-am judecată și dreptate, să nu mă dai celor ce îmi fac strîmbătate!

Zice: Voind a urma legilor Tale, să nu mă fac lesne prins neprietenilor! Dar cine are acum atîta curățenie a sufletului, ca să grăiască cu îndrăzneală asemenea cuvinte? Unele ca acestea a zis încă și dumnezeiescul Apostol: „Că lauda noastră aceasta este: mărturia conștiinței noastre.”

122 Primește pe robul Tău întru bunătate,

Simmah zice: „Primește-mă întru cel bun și pe mine, robul Tău!”, iar Achila și Teodotion au pus: „chezășuiește-mă”, în loc de: Adevărul zic, nu mint, crede-mi mie, robului Tău ce mă făgăduiesc, fă-Te Tu însuși chezaș al făgăduinței mele că mă voi sîrgui a împlini legile Tale!

ca să nu mă clevească cei mîndri!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dureros lucru este clewetirea, măcar de are și mare plată. Întru aceasta a căzut și minunatul Iosif și alții nenumărați. Iar Domnul poruncește să ne rugăm a nu intra întru ispită. Deci, cerînd această cerere, Proorocul n-a făcut nimic fără de cuviință, căci clewetirea le este cu covîrșire mai grea celor trufași și silnici³⁰⁸, fiindcă, luînd lîngă sine-și silnicia, nedreptatea face vătămare mai mare.

123 Ochii mei au lipsit spre mîntuirea Ta și spre cuvîntul dreptății Tale.

Și aici numește făgăduința „cuvînt”. Necurmat – zice – aștept de la Tine mîntuirea și adăst sfîrșitul făgăduinței. Iar pe acest „au lipsit”, l-a pus arătînd pofta și dorirea cea întinsă.

124 Fă cu robul Tău după mila Ta și îndreptările Tale învață-mă!

Lucrătorul atîtor fapte bune se roagă să dobîndească milă, și prin aceasta cere să cîștige mîntuirea. Nu cere plată, ci iubire de oameni.

125 Robul Tău sînt eu, înțelepțește-mă, și voi cunoaște mărturiile Tale!

Din fire, toți oamenii sînt robi ai lui Dumnezeu, iar cu așezămîntul și voirea - cei ce voiesc și aleg cu dragoste stăpînia lui Dumnezeu. Dintru această adunare fiind, Proorocul se numește pe sine-și „rob” și se roagă a se învrednici de pricepere, ca să cunoască mărturiile lui Dumnezeu.

126 Vremea este Domnului a face, că risipit-au legea Ta.

Dumnezeu, Cel ce le ocîrmuiește pe toate cu cumpănă și cu măsură, suferă multă vreme păcatele oamenilor, iar cînd vede crescîndu-se răutatea prin îndelunga-răbdare, atunci aduce pedeapsă asupra. Deci aceasta zice și aici: Vremea este a Te scula spre ajutorul celor nedreptățiți - o Stăpîne! - că vrăjmașii au călcat Legea Ta foarte.

127 Pentru aceasta, am iubit poruncile Tale mai mult decît aurul și topazia.

Deci aceia au defăimat a Ta Lege, iar eu socotesc poruncile Tale mai vrednice de iubit decît aurul și decît pietrele cele de mult preț. Fiindcă topazia este din pietrele cele scumpe și, dintru una, le-a arătat pe toate. Și poate că întru acea vreme aceasta se prețuia mai mult decît celelalte.

128 Pentru aceasta, spre toate poruncile Tale mă îndreptam, toată calea nedreaptă am urît-o.

Pentru că darul lucrează osîrdia, iar osîrdia gătea să învețe a alege calea cea dreaptă și ura cărarea nedreptății.

129 Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le-a cercat pe ele sufletul meu.

A arătat că nu le-a iubit pe acestea în zadar, că zice: Vrednice de minune sînt și puternice să îndulcească și să ridice spre dragoste pe cei ce pot a le vedea. Și de unde ai deprins bunătatea acestora?

130 Arătarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci.

Strălucindu-mă cu lumina Ta – zice – am primit cunoștința aceasta. Legea Ta îi

³⁰⁸ puternici, stăpînitori

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

umple de pricepere încă și pe toți cei ținuți de necunoștință și asemenați pruncilor.

131 Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream.

„Gură” numește aici sîrguința minții, că aceasta trage darul Duhului. Pentru că și aiurea zice: „Lărgeste-mi gura ta, și o voi umple pe ea!” Și dumnezeiescul Apostol zice: „Rugați-vă ca să ne dea cuvînt întru deschiderea gurii.” Încă și Proorocul însuși a zis întru alt Psalm: „Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă.” Aceasta a zis-o și aici: „Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream”, adică: Văzîndu-mă că doresc poruncile Tale, m-ai învrednicit de darul Tău.

132 Caută spre mine, și mă miluiește după judecata celor ce iubesc numele Tău!

Nu așa prost se roagă să dobîndească dumnezeiasca milostivire, ci zice: Miluiește-mă după cum Te-ai obișnuit să dăruiești mila Ta celor ce Te iubesc. Că aceasta a zis „după judecata celor ce iubesc numele Tău”, în loc de: Deopotrivă cu aceștia mă rog să dobîndesc hotărîrea.

133 Pașii mei îndreptează-i după cuvîntul Tău, și să nu mă stăpînească toată fărădelegea!

Că - noi aducînd sîrguința, și Dumnezeu dăruind ajutorul și îndreptînd călătoria - silnicia păcatului nu are loc.

134 Izbăvește-mă de clevetirea oamenilor, și voi păzi poruncile Tale!

Stăpînul Hristos i-a numit „doriți” și „fericiți” pe cei ocăriți și clevetiți. Totodată, a și poruncit a ne ruga să nu intrăm în ispită, deci rugăciunea Proorocului împreună-glăsuiește cu legile evanghelicești.

135 Fața Ta arat-o peste robul Tău, și mă învață îndreptările Tale!

Dumnezeu este fără trup și nealcătuit din părți, dar dumnezeiasca Scriptură vorbește pentru Dînsul mai trupește și gros, măsurînd cuvintele după firea oamenilor. Deci „arătare” a dumnezeieștii fețe se cuvine a înțelege dezlegarea celor de scîrbă și dăruirea bunătăților.

136 Izvoare de ape au izvorîit ochii mei, căci ei n-au păzit legea Ta.

Apostolească este și legea aceasta, că zice: Dacă pătimește un mădular, împreună-pățimesc toate mădulele. Deci Proorocul avea desăvîrșirea evanghelicească, tînguindu-se pentru nelegiuirile altora. Iar „izvoare de ape” a numit mulțimea lacrimilor, în loc de: Văzînd nelegiuirile oamenilor, ca pîraiele am vărsat lacrimile.

137 Drept ești, Doamne, și drepte sînt judecățile Tale!

138 Poruncit-ai dreptate a fi mărturiile Tale și adevărul foarte.

Pe toate le ocîrmuiești cu dreptate - o Stăpîne! - grijindu-Te de oameni. Și, voind a-i arăta lucrători ai dreptății, ai dat Lege, și mărturisești sub ce fel de munci se vor supune cei ce o calcă pe dînsa, și făgăduiești răsplătirile cele bune celor ce o păzesc și adeverezi făgăduințele cu lucrurile. Că aceasta arată acest „adevărul foarte”.

139 Topitu-m-a rîvnirea Ta, că au uitat cuvintele Tale vrăjmașii mei.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Proorocul plînge pentru cei ce trăiesc întru nelegiuire și se mînie după dreptate, văzîndu-L defăimat pe Puitorul de lege. Rîvna aceasta înalt l-a propovăduit pe Fineas. Aceasta l-a făcut de-a pururea pomenit pe marele Ilie. Înfocîndu-se cu aceasta, bunul-biruator Ștefan a muștrat necredința ludeilor. Pe aceasta purtînd-o întru sine-și, dumnezeiescul Pavel striga, zicînd: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se smintește, și eu să nu mă ard?” Încă și Fericitul Luca zice pentru dînsul că „în Atena fiind, se ținea duhul lui întru dînsul și se înfrîna, văzînd cetatea că era prea-idoloasă³⁰⁹.”

140 Cu foc lămurit este cuvîntul Tău foarte, și robul Tău l-a iubit pe el.

Zice: Lămurit, și curat și slobod de toată prihana este cuvîntul Tău, și eu am dragoste fierbinte spre dînsul.

141 Mai tînăr sînt eu și defăimat, îndreptările Tale nu le-am uitat.

Cînd Dumnezeu i-a poruncit dumnezeiescului Samuil să-l hirotonisească împărat pe unul din feciorii lui Iesei, Proorocul i-a defăimat pe toți ceilalți, care erau împodobiți și cu vîrteala, și cu puterea și cu frumusețea trupului, și l-a întrebat pe Iesei de a mai rămas vreunul din copii. Și, zicînd acesta că i-a mai rămas un băiat mic care paște turmele, și că acela este nevrednic de împărăție, Samuil a poruncit să-l aducă și pe el, și l-a uns numaidecît ce a venit. Acest dar a pomenit aici Proorocul, zicînd că: Pe mine, cel ce eram tînăr și socotit de părinți prost³¹⁰, Tu m-ai învrednicit de atîta dar și m-ai făcut Prooroc și împărat împreună, pentru care doresc să păzesc ale Tale îndreptări cu toată sîrguința.

142 Dreptatea Ta este dreptate în veac și legea Ta este adevărul.

Cel ce se pleacă legilor omenești nu dobîndește cîntecul nici în viața aceasta de acum de la puitorii de lege, iar cel ce urmează dumnezeieștilor porunci are ca plată a ostenețelor viața cea veșnică. Și legile omenești nu se află toate drepte cu adevărat, iar Legea lui Dumnezeu este strălucită cu adevărul. Deci a zis după cuviință: „Dreptatea Ta este dreptate în veac și Legea Ta este adevărul.”

143 Necazuri și nevoi m-au aflat,

Că acestea sînt înjugate cu îndrăgitorii faptei bune.

dar poruncile Tale sînt cugetarea mea.

Că dintru învățătura acestora învăț bărbăția și sufăr vitejește cele de scîrbă.

144 Dreptate sînt mărturiile Tale în veac;

În loc de: Sînt pricinuitoare de bunătățile cele veșnice.

întelegește-mă, și voi fi viu!

Că, luminîndu-mă de la Tine, voi dobîndi viața cea adevărată.

145 Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mă, Doamne, îndreptările Tale voi căuta!

Aici, „strigare” numește iarăși sîrguința sufletului, și de aceea l-a adăugat pe acest „cu toată inima mea”. Așa striga tăcînd și Moisi, și, cînd se ruga cu mîntea, Dumnezeu

³⁰⁹ plină de idoli

³¹⁰ Iarăși: „simplu”, „neînsemnat”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

i-a zis: „Ce strigi către Mine?”

146 Strigat-am către Tine, mîntuiește-mă, și voi păzi mărturiile Tale!

Că, primind de la Tine mîntuirea, mă voi face păzitor al legilor Tale.

147 Apucat-am mai-nainte fără de vreme și am strigat, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Fiind împărat, și cu nenumărate griji împresurat și, lîngă acestea, primind asupra-și și lupte războinice, Proorocul aducea rugăciuni lui Dumnezeu nu numai dimineața, ci și la miezul nopții, neașteptînd cîntările cocoșilor, atît de mult dorind de Dumnezeu, Cel ce l-a făcut, și cu așa osîrdie cerînd de acolo ajutorul.

148 Apucat-au înainte ochii mei către dimineată, ca să cuget cuvintele Tale.

Și nu numai în vremea somnului celui dulce, ci și mai-nainte de dimineată a făcut cugetare de dumnezeieștile legi. Iar noi, trăind cu sărăcie și fiind izbăviți de toată grija, zăcem tăvălindu-ne pe pat toată noaptea, și nici după ce începe ziua nu aducem laudă Dătătorului bunătăților.

149 Glasul meu auzi-l, Doamne, după mila Ta, după judecata Ta viază-mă!

Cel îndestulat cu atîtea bunătăți se roagă să dobîndească milă, și nu o cere nehotărît, ci după hotărîrea cea aducătoare de folos.

150 Apropiatu-s-au cei ce mă goneau fără de lege și de la legea Ta s-au depărtat.

Cei ce se ispitesc să dea război dreptului sînt departe de dumnezeieștile legi, că zice: „Cel ce vă leapădă pe voi nu pe voi vă leapădă, ci pe Cel ce v-a trimis pe voi.” Și: „Voi vrăjmașui vrăjmașilor tăi și Mă voi împotrivi celor ce se pun ție împotrivă.”

151 Aproape ești Tu, Doamne, și toate căile Tale sînt adevărul.

Zice: Le vezi pe toate, Doamne, că nu stai departe, ci lumea o umbli și cu adevărul ocîrmuiești zidirea. Și Însuși Dumnezeu zice aceasta, prin Proorocul: „Dumnezeu ce Se apropie sînt Eu, și nu Dumnezeu ce stă departe.” Și Fericitul Pavel zice: „Întru Dînsul trăim, și ne mișcăm și sîntem.”

152 De la început am cunoscut, dintru mărturiile Tale, că în veac le-ai întemeiat pe ele.

„Mărturii” numește cerul și pămîntul, că zice: „Pogorîndu-Te, pune-le lor martori cerul și pămîntul!” Pentru aceasta a zis și Moisi cel mare, începînd cîntarea: „Ia aminte, cerule, și voi grăi, și să audă pămîntul graiurile gurii mele!” Și întru acestea se vede totdeauna Pronia lui Dumnezeu, căci toate călătoresc cu multă bună-rînduială. Și zice: De aici am cunoscut cu de-amănuntul că ești aproape, și stai de față la cele ce se fac și nici unul din lucruri nu se tăinuiește de Tine.

153 Vezi smerenia mea, și mă scoate, că legea Ta n-am uitat!

„Cel ce se smerește pe sine-și înălța-se-va”, după glasul Domnului; și: „Fericiți – cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor”. Cu smerenia a împodobit și dumnezeiescul Prooroc celelalte fapte bune, și, pe aceasta tinzînd-o, vestește dumnezeiescul ajutor.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

154 Judecă judecata mea și mă izbăvește, pentru cuvîntul Tău mă viază!

Aduce aminte Stăpînului făgăduințele, și cere de la Dînsul mîntuirea și se roagă să judece între el și neprieteni.

155 Departe este de păcătoși mîntuirea, că îndreptările Tale n-au căutat.

Zice: Cei ce trăiesc întru fărădelege s-au lipsit pe sine-și de mîntuirea de la Tine, nevrînd să învețe cele ce ai legiuit să lucreze.

156 Îndurările Tale multe sînt, Doamne, după judecata Ta mă viază!

Multă este bogăția iubirii de oameni, dreaptă este hotărîrea Ta, mîntuirea dintru acestea o cer.

157 Mulți sînt cei ce mă gonesc și mă necăjesc, dar de la mărturiile Tale nu m-am abătut.

Zice: Nici cînd eram îmbulzit cu multe primejdii n-am suferit să calc ceva din cele legiuite de Tine. Și, arătînd noi la început pricina Psalmului, am zis că dumnezeiescul David a adunat aici toate cele ce i s-au întîmplat, și cum că unele se potrivesc scîrbelor făcute lui de Saul, iar altele celor făcute de Avesalom. Iar acestea este vădit că le-a zis fiind gonit de Saul, că atunci era neispitit de păcat.

158 Văzut-am pe cei neînțelegători, și mă topeam că cuvintele Tale nu le-au păzit.

Așa se tînguia pentru Iudei Fericitul Pavel, așa Se jelea pentru Ierusalim Însuși Stăpînul, așa plîngea dumnezeiescul Ieremia pentru nelegiuirea norodului.

159 Vezi că poruncile Tale le-am iubit, Doamne, întru mila Ta mă viază!

Adeseori pomeneste „porunci”, și „legi”, și „îndreptări” și „mărturii”, arătînd dorul lui pentru ele.

160 Începătura cuvintelor Tale este adevărul, și în veac - toate judecățile dreptății Tale.

Zice: Nemincinoase ai făgăduințele, cu adevărul împodobești ale Tale făgăduințe, cu lucrul adeverezi cuvintele. Iar „începătură a cuvintelor” numește făgăduințele către Avraam, că din acela s-a alcătuit neamul Iudeilor. Ci a împlinit făgăduințele, și a crescut norodul „ca stelele cerului” cu mulțimea și, după făgăduințe, „a blagoslovit întru sămînța lui toate neamurile”. Aceasta a arătat zicînd: „în veac - toate judecățile dreptății Tale”, că, Prooroc fiind, mai-nainte vedea veșnica stăpînie a lui Hristos. Pentru aceea a și zis că începătura dumnezeieștilor cuvinte este împodobită cu adevărul.

161 Boierii m-au gonit în zadar, și de cuvintele Tale s-a înfricoșat inima mea.

Nu m-am înfricoșat - zice - de cei ce îmi dădeau război și mă goneau, ci de legile Tale m-am temut. Pentru aceea, și aflîndu-l dormind pe vrăjmașul meu, n-am îndrăznit a-l ucide; și, miluindu-l încă și pe acel ucigător de tată și urît fiu, ziceam să-mi cruțe mie copilașul (pe Avesalom).

162 Bucura-mă-voi de cuvintele Tale ca cel ce află jafuri multe.

De vreme ce a pomenit de războinici care îl gonesc, a adus în mijloc după cuviință și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pomenirea jafurilor. Și zice: De i-aș fi ucis pe toți aceia și prea-multe jafuri aș fi adunat, nu m-aș fi veselit așa precum mă bucur de legile Tale.

163 Nedreptatea am urât și m-am îngrețoșat, iar legea Ta am iubit.

Adevărat este și cuvîntul acesta, că cel ce se înfierbîntă către cele dumnezeiești le urăște pe cele împotrivnice.

164 De șapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale.

Oarecari, pe acest „de șapte ori”, l-a tălmăcit: „de prea-multe ori”, însă și unul, și altul arată dragostea cea fierbinte a Proorocului, pentru că nu se sătura de dumnezeiasca cîntare de laudă.

165 Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală.

Cei ce sînt înfocați cu dumnezeiasca dragoste și au cîștigat pacea cu Dînsul prin păzirea poruncilor, măcar de li s-ar da război de la toți oamenii, trăiesc dulce viață și veselă. Și martor este dumnezeiescul Pavel, strigînd: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați sîntem, dar nu pierim.” Încă și Domnul, trimițîndu-i în toată lumea pe Sfinții Apostoli ca pe niște oi în mijlocul lupilor, a zis către dînșii: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă.”

166 Așteptat-am mîntuirea Ta, Doamne, și poruncile Tale am iubit!

Nici îmbulzit fiind cu primejdiile n-am tăiat de la mine bunele nădejdi, ci am așteptat a Ta mîntuire și am urmat poruncilor Tale.

167 Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale și le-a iubit pe ele foarte.

168 Păzit-am poruncile Tale și mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!

Că - știind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate privești - nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte așezămînt.

169 Să se apropie rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău înțelepțește-mă!

Aducînd toată rugăciunea, se roagă să fie primită, să nu fie lepădată cererea. Și se roagă să ia nu omenească pricepere, ci cunoștința dumnezeieștilor cuvinte.

170 Să intre cererea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău, izbăvește-mă!

„Cerere” numește rugăciunea, că aceasta am aflat-o și la ceilalți tălmăcitori. Deci încă prin multe feluri de cuvinte îl împlînzește pe Stăpînul.

171 Rîgîi-vor buzele mele laudă, cînd mă vei învăța îndreptările Tale.

Potrivită este hrănirii rîgîirea³¹¹, că zice: Învățîndu-mă îndreptările Tale, voi aduce cîntare de laudă Ție, dascălului unor asemenea îndreptări.

172 Spune-va limba mea cuvintele Tale, că toate poruncile Tale sînt dreptate.

³¹¹ În trecut, oamenii trăiau simplu și vorbeau simplu, nu se fereau de metaforele trupesc-fiziologice, fiindcă nu cunoșteau fățarnica grosolănie „savantă”, „civilizată”, a vremurilor noi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Voi dăruî limba mea întru cugetarea cuvintelor Tale, știind că poruncile Tale sînt împodobite cu toată dreptatea.

173 Fie mîna Ta ca să mă mîntuiască! – pentru că poruncile Tale am voit.

„Le-am voit”, zice Simmah, iar Achila și Teodotion: „le-am ales”. Iar „mînă” numește dumnezeiasca lucrare, de la care se roagă să dobîndească dumnezeiasca mîntuire.

174 Dorit-am de mîntuirea Ta, Doamne, și legea Ta este cugetarea mea.

Doresc – zice – să dobîndesc de la Tine mîntuirea, fiindcă pururea și necurmat cuget Legea Ta.

175 Viu va fi sufletul meu și Te va lăuda, și judecățile Tale vor ajuta mie.

Și știu că nu mă voi înșela de a mea nădejde, ci voi dobîndi de la Tine adevărata viață, și Te voi lăuda pe Tine, Dătătorul bunătăților.

176 Rătăcit-am ca o oaie pierdută,

Acest cuvînt se potrivea să-l zică după păcat atît Proorocul, cît și întreaga fire a oamenilor.

caută pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat!

Că, deși a trecut cu vederea unele din ele, nu le-a uitat însă desăvîrșit.

Ci Proorocul a adus rugăciunea aceasta pentru el, dar mîntuire a dobîndit toată firea oamenilor, că a alergat Păstorul cel bun către oaia rătăcită și, înconjurînd munții și dealurile (că întru acestea se rătăcise, slujind dracilor³¹²), a aflat-o și, ridicînd-o pe umeri, a întors-o; și s-a veselit de dînsa mai mult decît de cele 99 ce n-au rătăcit. Însă noi, făcînd tîlcuirea Psalmului în scurt, rugăm pe cititori să nu se îndestuleze cu cele scrise, nici să socotească cum că acestea se cuvin numai Proorocului, ci fiecare să ia dintru ele folosul potrivit și să gătească patimilor sale doctorie vindecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 119

Cîntarea treptelor.

Teodotion a pus: „cîntarea suirilor”, iar Simmah și Achila: „la suiri”. Însă „suirile”, ori „treptele”, arată întoarcerea din Babilon a norodului robit. Că, mai-nainte știind darul Duhului și robia, și slobozirea ce avea să fie, mai-nainte le-a vestit pe amîndouă, măiestrind atît folosul aceloră, cît și nouă aducîndu-ne de aici cîștigul.

Și „treptele” nu vestesc aceleași lucruri, ci una - primejdiile din Babilon, alta - bunele vestiri ale întoarcerii, alta - veselia din cale, alta - războaiele făcute după întoarcere, iar alta - zidirea Bisericii, felurimea proorociei îndepărtînd sașul cîntării de laudă. Și fiecare dintru Psalmii aceștia s-a închipuit de ceata Sfinților ce erau atunci, că pe aceia îi arată proorocescul cuvînt că zic cele puse înainte. Iar Psalmul acesta dintîi „al treptelor”

³¹² Capiștile păgînești se aflau în așa-zisele „locuri înalte”, pe dealuri și munți, cum s-a arătat și în alte rînduri.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

tîlcuiește primejdiile și mai-nainte vestește dumnezeiasca milostivire.

Către Domnul, cînd m-am necăjit, am strigat, și m-a auzit.

Începerea Psalmului ne-a învățat mărimea mîhnirii și covîrșirea dumnezeieștii iubiri de oameni, că zice: Mîhnit fiind, m-am rugat Stăpînului, și am dobîndit milostivirea Lui. Apoi, zice și ce cuvinte a grăit rugîndu-se:

2 Doamne, izbăvește sufletul meu de buzele nedrepte și de limba vicleană!

Mă rog - zice - să mă izbăvesc de cei ce îmi vrăjmășuiesc cu nedreptate și se folosesc de amăgiri viclene. Unii ca aceștia erau cei ce îi pusese rădăcină lui Daniil pentru rugăciune, amarii pîrși ai celor ce erau cu Anania.

3 Ce se va da ție și ce se va adăuga ție spre limba vicleană?

4 Săgețile Celui puternic sînt ascuțite cu cărbuni pustiitori.

Aici, darul Duhului îi mîngîie pe cei mîhniți și arată dreapta hotărîre scoasă asupra celor ce uneltesc în taină vicleșugul: că „puternic” numește pe Dumnezeuul tuturor; „săgeți ale Celui puternic” - iușimea pedepselor, din metafora săgeților slobozite, care taie aerul cu lesnire; iar „cărbuni pustiitori” - puterea, și cheltuirea și pustiirea pedepsei, pentru că așa este firea focului, în loc de: Nu te mîhni, săgetat fiind de limba cea nedreaptă, că gata sînt pedepsele ce se trimit de Dreptul Judecător, care au iușimea săgeților și lucrarea cărbunilor făcători de pustiire.

5 Vai mie! - că nemernicia mea s-a îndelungat,

Zice: Pe acestea le grăiam rugîndu-mă, și, auzindu-le pe acestea, iubitorul de oameni m-a miluit. Iar „nemernicie” numește petrecerea în străinătate. Și după cuviință s-a socotit lungă vremea de 70 de ani, că atîta a zis Proorocul că este viața desăvîrșită a oamenilor, zicînd: „Zilele anilor noștri - 70 de ani într-o dînșii.”

sălășluitu-m-am în sălașele lui Chidar.

Chidar a fost al doilea fiu al lui Ismail, și strănepoții acestuia sînt sălășluiți nu departe de Babilon pînă în ziua de azi. Deci - de vreme ce de demult se împotriveau unii altora, că zice: „Scoate pe slujnică și pe fiul ei, că nu va moșteni fiul slujnicei împreună cu fiul meu Isaac!”³¹³ - după cuviință se tînguiesc ei că au căzut din slobozenia mai dinainte, și petrec aproape de cei jumătate-robi și sînt siliți a robi lor.

6 Mult a nemernicit sufletul meu!

Lungă este vremea nemerniciei! - zice.

Cu cei ce urau pacea, eram făcător de pace; cînd grăiam lor, se luptau cu mine în zadar.

Aici, ne învață răutatea Babilonienilor, că zice: Îmi vrăjmășuiau neavînd să mă prihănească cu nimic și îi foloseau ca pe niște războinici pe cei ce îmbrățișau pacea.

³¹³ Acestea le zice Sarra către Avraam despre Ismail, fiul Patriarhului din roaba Egipteancă Agar (vezi Facerea, capitolul 25).

TÎLCUIREA PSALMULUI 120

Cîntarea treptelor.

Și Psalmul acesta este potrivit celor ce încă petreceau în Babilon.

Ridicat-am ochii mei la munți: De unde va veni ajutorul meu?

Fiind îmbulzit de multe primejdii dureroase de tot felul, căutam cu ochii în toate părțile, dorind să dobîndesc vreun ajutor.

2 Ajutorul meu - de la Domnul,

Și știu că nu voi dobîndi nici un ajutor omenesc, însă singură milostivirea lui Dumnezeu îmi este destul. Și, arătînd puterea ajutorului, a adăugat:

Cel ce a făcut cerul și pămîntul.

Că Cel ce le-a lucrat pe acestea cu cuvîntul are putere să-mi ajute și mie. De aici, Proorocul le tîlcuiește ce se cuvine să facă:

3 Să nu dai întru clătire piciorul tău, nici să dormiteze Cel ce te păzește!

Zice: Dacă vei stăruia avînd nădejdea întărită întru Dînsul, vei dobîndi de la Dînsul toată purtarea de grijă. Iar pe acest „nu va dormita Cel ce te păzește” l-a pus omenește, luîndu-l din metafora celor ce străjuiesc cu sîrguință turme, și oști și cetăți. Că prin cele adăugate a arătat că dumnezeiasca fire este fără patimă:

4 Iată, nu va dormita, nici nu va dormi Cel ce păzește pe Israil.

Păzitorul este din fire priveghetor, dar, clătindu-te tu, și El va primi lenevirea ca pe o dormitare, că nu Se va mai griji de tine, ci te va da celor ce voiesc să-ți vrăjmășuiască.

5 Domnul te va păzi pe tine, Domnul este acoperămînt ție peste mîna ta cea dreaptă.

Așa a zis și în Psalmul al 15-lea: „Mai înainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc.” Deci și aici zice că: Fiind lîngă mîna mea cea dreaptă, mă va acoperi, și mă va păzi și mă va învrednici de toată purtarea de grijă.

6 Ziua, soarele nu te va arde, nici luna - noaptea.

Se zice că luna este nu numai umedă, ci și fierbinte, și că arde trupurile asemenea soarelui. Și zice că: Dobîndind de la Dînsul purtarea de grijă, vei fi păzit nevătămat noaptea și ziua. Încă le aduce aminte și vechea istorie, fiindcă și cînd s-au slobozit de robia Egiptenilor, umbrindu-se cu nor, n-au fost supărați de văpaia soarelui.

7 Domnul te va păzi pe tine de tot răul, păzi-va sufletul tău Domnul.

8 Domnul va păzi intrarea ta și ieșirea ta de acum și pînă-n veac.

Prin cele zise a arătat felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu, care fiind de față, ne facem mai înalți decît neprietenii ce ne dau război și scăpăm de cursele vrăjmașilor văzuți și nevăzuți.

TÎLCUIREA PSALMULUI 121

Cîntarea treptelor.

Proorocul a potrivit și a alăturat Psalmii mai-nainte ziși celor mîhniți, iar pe acesta care este în mîini - celor ce primiseră bunele-vestiri ale întoarcerii și se apucaseră de călătoria cea prea-dorită lor. Că, bucurîndu-se și dănuind, zic unii către alții:

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.

Glasul acesta este al buneii-credințe, pentru că saltă și se bucură nu ca cei ce vor să-și ia ale lor case, ci ca unii ce vor să vadă casa dumnezeiască.

2 Stînd erau picioarele noastre în curțile tale, Ierusalime.

Acum ni se pare - zice - că stăm întru acele sfințite curți și săvîrșim dumnezeieștile slujbe.

3 Ierusalimul, cel ce se zidește ca o cetate a căreia împărtășire este dimpreună.

Iar Simmah, așa: „Ierusalimul cel zidit, care ca o cetate are împreunarea.” Că cel ce acum este pustiu și are casele risipite iarăși va înflori, și se va îndesi și își va lua ogrăzile mai dinainte.

4 Că acolo s-au suit semînțele, semînțele Domnului, mărturia lui Israil, ca să se mărturisească numelui Domnului.

În vremea lui Roboam³¹⁴, semînțele s-au despărțit și cele zece s-au depărtat de la împărăția cea davidicească³¹⁵, iar după întoarcere s-a făcut o singură stăpînire și toți alergau la Ierusalim, aducîndu-l obișnuita slujbă lui Dumnezeu, după dumnezeiasca Lege. Deci acest lucru mai-nainte vestește Proorocul aici: cum că semînțele vor lua iarăși unirea la un gînd mai dinainte și se vor împreună-aduna în Ierusalim, lăudîndu-L pe Dumnezeu după obicei. Iar „mărturie” a numit dumnezeiasca Lege, care poruncește arătat să se adune Israil în locul pe care îl va alege Domnul Dumnezeu.

5 Că acolo au șezut scaunele la judecată, scaunele în casa lui David.

După ce mai-nainte a vestit cele dumnezeiești, acum mai-nainte le vestește și pe cele omenești, că - de vreme ce în Ierusalim s-a zidit nu numai dumnezeiasca Biserică, ci și casele împărătești, și acolo se adunau toți ca să dezlege cu judecată pricinile împotrivnice - de nevoie Proorocul a mai-nainte vestit-o și pe aceasta: că nu în Samaria vor alerge cele zece semînții, ci, precum în vremea lui David aveau în Ierusalim divan neclătit, așa se vor aduna acolo toți și după întoarcere.

6 Întrebați dar cele ce sînt spre pacea Ierusalimului, și - îndestulare celor ce te iubesc pe tine.

Iar Simmah, așa: „Întrebați de sănătate Ierusalimul; se vor liniști cei ce te iubesc pe tine”, în loc de: Dobîndiți pace adîncă, întrebați de sănătate locuința Ierusalimului. Pentru că întru toată veselia petrec cei ce o iubesc pe aceasta.

³¹⁴ fiul lui Solomon

³¹⁵ Cum ziceam și într-o notă la tîlcuirea Psalmului 77, stih 67.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 Fie dar pace întru puterea ta și îndestulare întru zidurile turnului tău!

Iar Simmah, așa: „Să fie pace întru ograda ta, liniște întru palatele împărătești ale tale.” Și dumnezeiescul David îi roagă ei (adică cetății Ierusalimului) cele bune: ca și ogrăzile, și casele împărătești și casele dintru dînșă să se îndulcească de toată pacea.

8 Pentru frații mei și pentru vecinii mei grăiam despre tine pace.

9 Pentru casa Domnului Dumnezeuului nostru am căutat cele bune ție.

Zice: Și pe acestea le rog ție, nepetrecînd eu întru tine - căci cum ar fi putut să o facă cel ce-și primise sfîrșitul vieții cu multă vreme mai-nainte? - ci dorind ca cei de o seminție cu mine să dobîndească pace, și casa Dumnezeuului meu să-și ia strălucirea mai-dinainte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 122

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta arată buna-credință a dreptilor de atunci.

Către Tine am ridicat ochii mei, Cel ce locuiești în ceruri.

Socotind de nimic tot ajutorul omenesc, aștept ajutorul Tău - o Stăpîne! - și de a Ta purtare de grijă m-am atîmat, că pe Tine Te știu Stăpîn al cerurilor. Și a zis că El locuiește în ceruri nu ca și cum ar fi scris împrejur cu locul, ci ca și cum Se bucură de Puterile nevăzute care locuiesc în cer.

2 Iată, precum sînt ochii slugilor la mîinile stăpînilor lor și precum sînt ochii slujnicei la mîinile stăpînei sale, așa - ochii noștri către Domnul Dumnezeuul nostru,

Zice: Că, precum robii caută la mîinile stăpînilor, ca cei ce de acolo seceră pricinile vieții, așa și noi - Stăpîne! - de la Tine așteptăm să luăm dobîndirea bunătăților. Iar pe slujnică nu a pomenit-o grăind aceleași, ci arătînd întinderea așezămîntului și a voinii, că slujnicele, ca cele ce sînt împreună cu stăpînele lor în cămări și obișnuiesc a lua aminte la acestea totdeauna, doresc de la dînsele milostivirea mai mult decît slugile.

pînă cînd Se va milostivi spre noi.

Că nu hotărîm împrejur nădejdea aceasta cu vreme hotărîță, ci așteptăm să ne învrednicim de milostivire.

3 Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi! -

Repetarea arată fierbințeala cererii.

că prea-mult ne-am umplut de defăimare,

4 prea-mult s-a umplut sufletul nostru,

Zice: Și cerem mila, nu ca unii vrednici să o dobîndim pe aceasta, ci ca cei ce ne-am făcut foarte ocăriți:

ocară celor îndestulați și defăimare celor mîndri.

Iar Simmah, așa: „Săturatu-s-a sufletul nostru, grăind asupra noastră cei îndestulați și netrebnicindu-ne cei mîndri.” Pentru că - zice - rîzîndu-și de noi și batjocorindu-ne Babilonienii cei trufași, noi ne mîhnim. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: „Ocară celor îndestulați și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

defăimare celor mîndri! Împotrivă întoarce, Stăpîne, lucrurile și adu primejdiile noastre asupra celor ce se trufesc acum pentru buna-norocire cu care sînt înfășurați!”

TÎLCUIREA PSALMULUI 123

Cîntarea treptelor.

După întoarcerea din Babilon, îngreunîndu-se de slobozenia ludeilor, toți vecinii au pornit război de obște asupra lor și, adunînd neamuri barbare, s-au ostășit împreună asupra lor, nădăjduind că le vor stinge de tot și însăși pomenirea. Ci iarăși le-a ajutat Dumnezeuul tuturor robilor Săi, și i-au biruit pe toți războinicii. Și zic acestea cei mai mulți din Prooroci: și Ioil, și Iezechil, și Miheia, și Zaharia și mulți alții afară de aceștia. Acestea mai-nainte le vestește aici și Fericitul David.

De n-ar fi fost Domnul întru noi - zică dar Israil! -

2 de n-ar fi fost Domnul întru noi cînd s-au ridicat oamenii asupra noastră,

3 negreșit de vii ne-ar fi înghițit ei pe noi

Nu puterii voastre - zice - să scrieți și să socotiți biruința, că Dumnezeu S-a făcut dăruitor al acesteia... Deci, dănuind, spuneți unii către alții: De nu am fi dobîndit dumnezeiescul ajutor cînd au năpădit asupra noastră atîția neprieteni, nici de îngropare nu ne-am fi învrednicit, ci am fi fost înghițiți de dînșii de vii, ca de niște fiare.

cînd s-a iuțit mînia Lui³¹⁶ asupra noastră.

Prin acestea a arătat zavistia și vrăjmășia neamurilor vecine, căci crăpau văzînd slobozenia ludeilor.

4 Negreșit apa ne-ar fi înecat pe noi,

5 pîrîu ar fi trecut sufletul nostru, negreșit ar fi trecut sufletul nostru apa cea nesuferită.

Pe toate le-a zis prin asemănare, că - de vreme ce a zis: „negreșit de vii ne-ar fi înghițit pe noi” - acum arată covîrșimea mulțimii, care năpădea ca un pîrîu și nădăjduia a-i acoperi pe toți. Și prea-potrivit a pus închipuirea pîrîului: că - precum pîrîul, adunîndu-se din multe ploi, se face mai repede - așa și cei ce au năpădit atunci asupra Ierusalimului s-au adunat din multe și felurite de neamuri, dar s-au biruit și s-au risipit cu dumnezeiasca hotărîre. Că aceasta ne învață Proorocul:

6 Bine este cuvîntat Domnul, Care nu ne-a dat pe noi spre vînarea dinților lor.

Deodată a arătat împreună și cruzimea acelora, și ajutorarea lui Dumnezeu, că pe „dinți” i-a pus arătînd cruzimea acelora.

7 Sufletul nostru ca o pasăre s-a izbăvit de cursa vînătorilor,

Cu bună cunoștință și mulțumire mărturisesc a loru-și neputință, asemănîndu-se

³¹⁶ Pentru păgînătatea ludeilor, căci uitaseră *Legea* cu desăvîrșire și toți își luaseră femei din neamuri, trăind asemeni neamurilor (vezi de pildă în *Prima carte a lui Ezdra*, capitolele 9,10).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pe sine-și cu pasărea, și totodată propovăduiesc puterea lui Dumnezeu. Și arată tăria războinicilor, că pe aceia îi numesc „vînători”, învățîndu-ne și chipul mîntuirii:

cursa s-a sfârșit, și noi ne-am izbăvit.

Că nu am dobîndit numai mîntuirea, ci am văzut și pieirea vrăjmașilor.

8 Ajutorul nostru este întru numele Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Pentru aceasta, defăimăm toată puterea omenească, avîndu-L ajutător pe Făcătorul cerului și al pămîntului, a Căruia și numirea ne ajunge nouă spre mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 124

Cîntarea treptelor.

Cei ce au dobîndit biruința aceea cîntă lauda de biruință și propovăduiesc vîrtutea nădejzii spre Dumnezeu.

Cei ce nădăduiesc spre Domnul - ca muntele Sionului,

Cel ce se îngrădește cu nădejdea spre Dumnezeu rămîne întemeiat, și neclătit, și vestit și slăvit ca muntele Sionului.

nu se va clăti în veac cel ce locuiește în Ierusalim.

Cel ce locuiește în Ierusalim se cade să petreacă după legile Ierusalimului, că, celor ce locuiesc așa și se pleacă scopului Legii, Proorocul le-a făgăduit întărire.

2 Munți mulți - împrejurul lui, și Domnul - împrejurul norodului Său

Că, precum munții înconjură cetatea, așa și dumnezeiasca purtare de grijă îngrădește norodul cel bine-credincios.

de acum și pînă-n veac.

Că puterea lui Dumnezeu nu este vremelnică, ci veșnică, și îi învrednicește de aceasta pe cei ce prețuiesc slujba Lui cum se cuvine.

3 Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor peste soarta dreptilor,

Prin Isaia Proorocul, Dumnezeu i-a numit „toiag al mîniei” și pe Asirieni, că zice: „Vai Asirienilor, toiagul mîniei Mele și al urgiei Mele - în mîinile lor. Voi trimiteurgia Mea neamului nelegiuit, și îi voi rîndui și îi voi porunci să facă pradă norodului meu”, în loc de: Folosindu-i pe Asirieni ca pe un toiag, îi pedepsesc pe cei vrednici de aceasta. Deci Proorocul zice și aici că, uneltind dreaptă horărire, Domnul tuturor nu va slobozi să se aducă toiagul celor fără de lege peste ceata dreptilor. Apoi, ne învață și pricina:

ca să nu-și tindă dreptii întru fărădelegi mîinile lor.

Zice: Ca nu cumva, socotind că toate sînt fără de rînduială și neocîrmuite, cei ce se grijesc de cuviință să se plece către rău și să tragă de aici vătămarea.

4 Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepti cu inima! -

După ce a arătat dreptatea lui Dumnezeu, face și cererea dreaptă, rugîndu-se ca

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cei buni să dobândească răsplătirile cele deopotrivă. Aceasta a zis încă și Domnul: „Cu ce măsură veți măsura, împotriva se va măsura vouă.” Și: „Fericiți – cei milostivi, că aceia se vor milui.”

5 iar pe cei ce se abat la îndărătnicii, duce-i-va Domnul cu cei ce lucrează fărădelege.

Pe „îndărătnicii”, Achila le-a tălmăcit „încurcături”, Simmah: „întortături”, iar Teodotion: „răzvrățiri”. Iar Proorocul n-a cerut nimic cu nedreptate, ci ca cei buni să le dobândească pe cele bune, iar cei ce părăsesc calea dumnezeiască și uneltesc îndărătnicii și încurcături să afle sfârșitul potrivit.

Pace peste Israil!

Și, primindu-și aceia pieirea, aceștia au dobândit pacea. Se cuvine însă a ști că această numire („Israil”) a dobândit-o Iacov când s-a învrednicit de dumnezeiasca vedere. Deci de acest nume se țin cei de un nărav și care au credință și suflet curate, că nu toți cei din Israil sînt „Israil”, ci doar cei care au îmbrățișat buna-credință a lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMULUI 125

Cîntarea treptelor.

Împărățind Chir, el a poruncit să se întoarcă toți ludeii. Dar, avînd socoteală rea și împotrivindu-se dumnezeieștilor legi întru toate, cei mai mulți n-au voit a se întoarce, iar cîți se grijeau de buna-credință strămoșească și doreau slujba după Lege au făcut întoarcerea cu dragoste. Deci în Psalmul acesta, văzînd a lor slobozenie, aceștia se bucură și se roagă ca și cei de o seminție cu dînșii să o dobândească pe aceasta.

Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am prea-mîngîiați.

Acest „prea” este aici însemnător de întindere: Multă veselie – zice – am dobândit după ce a dezlegat Dumnezeu hotarul pedepsei și a dăruit celor robiți slobozenia.

2 Atunci s-a umplut de bucurie gura noastră și limba noastră de veselie;

Că, revărsîndu-ne de veselie, îndată am pornit limbile noastre spre cîntarea de laudă. Că acest nume, adică „veselie”, Achila l-a tălmăcit „laudă”, iar Simmah: „binecuvîntare”...

atunci vor zice între neamuri: Mărit-a Domnul a face cu dînșii!

Și acest lucru ne-a arătat pe noi mult-vestiți la toți, că toți se minunează de marea lucrare a lui Dumnezeu că ne-a izbăvit de acea amară robie. Încă și noi strigăm:

3 Mărit-a Domnul a face cu noi! - ne-am veselit.

Căci este lucru necuvios ca cei lipsiți de dumnezeiasca cunoștință să se minuneze de iubirea de oameni făcută spre noi, iar noi, cei ce am dobândit facerea de bine, să bolim cu nemulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Întoarce, Doamne, robia noastră ca pîraiele întru austru³¹⁷!

Aceștia doresc ca și ceilalți de o seminție cu dînșii să dobîndească bunătățile cîștigate de ei, și îl roagă pe Stăpînul cel de obște să-i împărtășească de slobozenie și pe aceia, încît mulțimea celor ce se întorc să se asemene pîrîului. Iar „austru” numește Ierusalimul, punîndu-i numirea de la starea locului, așa cum zic și Iezechil și Avacum. Dar cuvîntul însemnează și alta, pentru că, fiind umed, vîntul austru umple aerul de nori, și aduce ploi repezi și, avînd fire să topească zăpada, umple pîraiele de ape. Deci zice așa: Poruncește să se adune și ai noștri de o seminție risipiți pretutindeni și să călătorească asemeni unui pîrîu!

5 Cei ce seamănă cu lacrimi cu bucurie vor secera.

Și nu ne rugăm în zadar, ci cunoscînd roadele lacrimilor, căci cei ce seamănă semințele cu acestea se bucură văzînd secerișul îmbelșugat:

Mergînd, mergeau și plîngeau aruncînd semințele lor; dar venind, vor veni, cu bucurie luîndu-și spicele lor.

În multe chipuri a zis aceeași înțelegere, cu felurimea învățăturii neguțătorind mai mult folosul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 126

Cîntarea treptelor lui Solomon.

Solomon a zidit dumnezeiasca Biserică de demult, iar Zorobabel a ridicat-o după ce s-a surpat de Babilonieni. Acesta mi se pare că se numește aici „Solomon”, ca cel ce din Solomon își trăgea neamul și ca cel ce a înnoit lucrul lui Solomon. Că proorocescul cuvînt nu se potrivește zidirii lui Solomon, ci celei făcute de Zorobabel după întoarcere: atunci, ei se ispiteau a o zidi, dar erau împiedicați de neamurile vecine, care adeseori le da război și zădăra împărăția Perșilor asupra lor. Iar Scriptura Ezdreii ne învață acestea mai descoperit. Deci, fiind împodobiți cu buna-credință, Zorobabel, și Iisus fiul lui Salatiil și cei împreună cu dînșii aduc învățătura aceasta a Psalmului:

De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc. De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește.

Nimeni să nu se bizuiască puterii sale, nici din ziditori, nici din străjuitori, ci să cheme dumnezeiescul ajutor; că, împreună-lucrînd acesta, amîndouă sînt lesnicioase, iar dacă întîrzie Dumnezeu ajutorul, deșartă este sîrguința oamenilor.

2 În deșert este vouă a mîneca³¹⁸ și a vă scula după ce ați șezut, cei ce mîncăți pîinea durerii.

Și zice că, dacă Dumnezeuul tuturor nu ajută, toate sînt deșarte: și mînecarea, și scularea spre păzirea cetății și spre zidirea ce zace înaintea. Pentru aceea, sfătuiește

³¹⁷ Partea dinspre miazăzi, dar și vîntul cu același nume.

³¹⁸ „A se scula”, „a se ridica și a porni devreme” cum am tălmăcit și în alt loc.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pe cei ce mănîncă pîinea cu chinuire, pentru rădicările asupra ale războinicilor, să aibă nădejdele întru Dumnezeu.

Cînd va da iubiților Săi somnul,

3 iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui.

„Somn”, aici, a numit cu închipuire odihna, fiindcă somnul dăruiește oamenilor odihnă. Deci zice: învrednicindu-ne Dumnezeu de a Sa purtare de grijă, vom putea a-i birui pe neprieteni, și a zidi fără osteneală, și a petrece cu întemeiere, și a dormi fără grijă și a ne face părinți ai multor fii, după făgăduință, că a făgăduit să facă neamul nostru ca nisipul de la marginea mării. Aceasta a zis și aici: „iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui”, adică: Dumnezeuiasca făgăduință și blagoslovenia împrejurul copiilor s-a dăruit ca oarecare plată nouă, celor ce am nădăduit spre Dînsul.

4 Ca niște săgeți în mîna celui tare, așa - fiii celor scuturați.

Iar Teodotion: „ca niște săgeți în mîna celui puternic, așa - fiii tinereții.” După acest înțeles au tălmăcit încă și Achila și Simmah. Și zice că: Noi, cei ce nădăduim întru Dumnezeu, vom fi nu numai mulți, ci și puternici ca niște săgeți ce se slobozesc de un puternic; noi, cei ce acum sîntem slabi și foarte ticăloșiți - că aceasta arată acest „scuturați” - vom fi tari foarte după ce vom dobîndi ajutorul de sus.

5 Fericit este cel care își va plini pofta sa dintru dînșii.

Adică dintru neprieteni, căci nu numai că nu ne vor birui, ci îi și vom birui pe aceștia și vom fi doriți și iubiți la toți.

Nu se vor rușina cînd vor grăi vrăjmașilor lor în porți.

Adică atunci cînd vom vorbi înaintea porților cu solii trimiși de vrăjmași - că după obiceiul cel vechi nici nu-i primeau în lăuntrul porților pe soli, ci afară făceau răspunsurile. Însă prin toate a arătat nebiruirea nădejzii spre Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 127

Cîntarea treptelor.

După ce în Psalmul rînduit mai înainte a arătat a cîtor bunătăți este pricinuitoare nădejdea întru Dumnezeu, aici fericește pe cei ce împreună cu nădejdea au și dumnezeiasca frică, prin care se crește avuția faptei bune. Că celor ce au crezut întru Dumnezeu le este de trebuință petrecerea cea după Dumnezeu, că acesta este hotarul desăvîrșit al bunei-credințe.

Fericiți - toți cei ce se tem de Domnul,

Proorocescul cuvînt nu l-a fericit pe cel din neamul lui Avraam, nici pe cel din sămînța lui Israil, ci pe cel împodobit cu frica lui Dumnezeu. Și Fericitul Petru zice aceasta, în Fapte: „Întru adevăr cunosc că Dumnezeu nu Se uită la față, ci primit este Lui întru toată limba cel ce se teme de El și lucrează dreptate.” Proorocescul cuvînt a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

arătat și osebirea fricii celei dumnezeiești, că a adăugat:

care umblă în căile Lui.

„Că nu tot cel ce Îmi zice: Doamne Doamne! - va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri.” Deci osebirea celor ce se tem de Domnul este să nu pășească afară de dumnezeieștile cărări, ci întru dînsele să facă totdeauna călătoria.

2 Ostenelile roadelor tale le vei mânca,

Iar Simmah, așa: „Osteneala mâinilor tale o vei mânca”, încît este arătat că nici Cei 70 n-au numit „roade” rodirea pămîntului, ci partea mâinilor. Și zice: Vei culege roadele bunătăților semănate de tine. Aceasta a zis încă și dumnezeiescul Apostol: „Cel ce seamănă cu scumpețe cu scumpețe va și secera, iar cel ce seamănă întru blagoslovenie întru blagoslovenie va și secera.”

fericit ești tu și bine va fi ție.

Că nu numai cu cuvîntul vei fi dorit și vestit, ci și cu lucrul vei avea buna-norocire.

3 Muierea ta - ca o vie rodită în laturile casei tale.

Fiindcă întru acea vreme socoteau aceasta bună-norocire, cuvîntul le făgăduiește lor și buna rodire a muierilor, cît să se asemene cu viile înflorite și încărcate de struguri.

Fiii tăi - ca niște tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale.

Și în Psalmul al 51-lea l-a asemănat pe cel drept cu măslinul - că a zis: „Eu, ca un măslin prea-rodit în casa lui Dumnezeu” - și aici i-a asemănat măslinilor de curînd răsădiți pe copiii celui ce se teme de Domnul, ca cei ce primesc adăparea bunei-credințe, și aduc rodul cel copt și frunzele lor nu și le leapădă, după bărbatul ce se fericește întru Psalmul dintîi.

4 Iată, așa se va blagoslovi omul ce se teme de Domnul.

Că Dumnezeu este judecător al năravului, nu al neamului. Așa, l-a învrednicit de cununi pe Iov, cel ce își trăgea neamul din Isav; așa, l-a povățuit către adevăr pe Avimeleh³¹⁹; așa, - pe famen³²⁰; așa, - pe Corneliu³²¹, așa, - pe toate neamurile.

5 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion,

După părerea ce stăpînea atunci, că acolo socoteau că locuiește Dumnezeu.

și vei vedea bunătățile Ierusalimului în toate zilele vieții tale.

Că aceasta doreau să vadă cei ce s-au întors din Babilon și au văzut pustiirea cetății.

6 Și vei vedea pe fiii fiilor tăi.

³¹⁹ Împăratul din Gherara, Filistean, cel ce i-a găzduit pe Avraam, iar apoi pe Isaac, și a răpit-o din neștiință pe Sarra.

³²⁰ Iconomul împărătesei Candachia a Etiopilor, botezat de Sfîntul Apostol Filip (vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 8).

³²¹ Pentru Corneliu sutașul, vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 10.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Mare blagoslovenie se socotea și vederea copiilor la bătrînețe adînci, deci hotărăște blagosloveniile cele unite cu socotelile. Iar cum că nu întru acestea știe avuția bunătăților, ne-a învățat Fericitul Isaia: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleși: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, și în zidul Meu loc minunat și nume bun, mai înalt decît al fiilor și al fiicelor.”

Pace peste Israil!

Iarăși roagă pace lui Israil. Însă pacea adevărată este pacea cu Dumnezeu, iar Israilul cel trupesc, după ce a căzut dintru aceasta, s-a lipsit și de cealaltă.³²²

TÎLCUIREA PSALMULUI 128

Cîntarea treptelor.

Și Psalmul acesta are proorocie a neamurilor ce se ridicau asupra Iudeilor după întoarcere. Și se învață să zică:

De multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele - zică dar Israil! -

2 de multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele, și n-au putut asupra mea.

„Tinerețe” numește petrecerea în Egipt și izbăvirea de acolo. Și, lăudîndu-L pe Făcătorul de bine, numără dumnezeieștile daruri, că zice: De demult, dintru început, mulți neprieteni s-au ridicat asupra mea și s-au ispitit a mă împresura cu tot felul de rele, dar prin dumnezeiescul ajutor am scăpat de bîntuieștile acelor.

Iar mai adevărat, acestea se potrivesc norodului celui nou, care a primit multe năpădiri ale războinicilor, dar pe toți i-a biruit și i-a arătat pe neprieteni închinători ai lui Dumnezeu.

3 Peste spatele mele au teslărit păcătoșii,

Iar Achila și Teodotion au tălmăcit „au arat”. Și cuvîntul arată bătăile și muncile aduse de păgîni asupra purtătorilor de biruință Mucenici. Pe acestea le-a pătimit încă și Fericitul Daniil și minunații Anania, Azaria și Misail, și, în vremea lui Antioh, Macabeii.

îndelungat-a fărădelegea lor.

Achila a tălmăcit: „au lungit”, iar Simmah: „au întins-o făcînd rău”, în loc de: Au îngăduit multă vreme dîndu-mi războiul și crescînd a lor și nelegiuire.

³²² Să audă aceasta ecumeniștii noștri - care se roagă împreună cu ereticii papistași, uniți, protestanți, neo-protestanți, și cu urătorii de Hristos Iudei, și cu păgînii mahomedani, și cu vrăjitorii voodoo africani, și cu budhiștii, și cu shintoștii, și cu închinătorii la foc zoroastrienii, și cu toate celelalte neamuri de închinători la draci - care se adună, precum au făcut acum vreo 5 ani în București, și dau slavă zeului „Pace”. Mă gîndesc la acel „San Egidio” din Piața Universității, care avea ca sub-scriere slogan-ul născocit de Bill Clinton: „Peace is the Name of God” („Pace este numele lui Dumnezeu”). Între timp, întîlnirile de acest fel s-au înmulțit, ortodocșii făcînd pace cu toată lumea împotriva lui Hristos, povățuiți de Papă, care e propovăduit ca „apostol al Păcii”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Domnul cel drept a tăiat grumajii păcătoșilor.

În loc de „grumaz”, Achila și Simmah au tălmăcit: „lațuri”, iar Teodotion: „curse”. Și toate sînt adevărate: pentru că Dumnezeu a tăiat și a rupt lațurile gătite Sfinților, și a zdrobit cursele întinse lor și înșuși grumajii păcătoșilor a tăiat.

5 Să se rușineze și să se întoarcă înapoi toți cei ce urăsc Sionul!

Zice: Să cadă, și să greșescă din relele lor apucări și să se întoarcă în fugă cei ce dau război Sionului.

6 Facă-se ca iarba pe case³²³, care mai-nainte de a se smulge s-a uscat,

7 de care nu și-a umplut mîna sa cel ce secără și sînul său cel ce adună mănunchele.

Unele din pre-scrieri (adică izvoade) nu au „să se usuce”, ci: „să se smulgă”. Care lucru îl vedem pururea făcîndu-se și la țarini: că nimeni nu suferă să secere spicul verde și umed, ci îngăduie să se coacă și să se desăvîrșească, și atunci aduce asupra-i secera; iar buruiana ce răsare pe case se usucă mai-nainte de a odrăsli rod, de izbirea soarelui. Și se roagă ca sîrguințele războinicilor să se asemenea acestora, primind sfîrșit mai-nainte de vreme.

8 Și n-au zis cei ce treceau: Blagoslovenia Domnului peste voi, blagoslovit-am pe voi întru numele Domnului!

Cei ce văd holde îmbelșugate obișnuiesc a se minuna de sîrguința lucrătorilor de pămînt și, trecînd, blagoslovesc pe cei ce secără unele ca acestea. Iar celor ce culeg iarba de pe casă, niciodată nu le-a grăit cineva vreo astfel de blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 129

Cîntarea treptelor.

Rugăciunea aceasta o aduce lui Dumnezeu ceata dreptilor. Și mărturisește însăși înainte-cuvîntarea Psalmului:

Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne!

În loc de: Din însuși străfundul inimii trimit (și izbucnesc) în sus rugăciunea. Pentru că dumnezeiasca Scriptură îi prihănește pe cei ce folosesc și mișcă numai buzele, cum zice către Dumnezeuul tuturor Proorocul Ieremia: „Aproape ești Tu, Doamne, de ruga lor, și departe de răunchii lor!”; și cum îi prihănește pe ludei Însuși Dumnezeu, zicînd prin Isaia Proorocul: „Norodul acesta cu buzele Mă cinstește, iar cu inima departe stă de Mine.” Iar acum, cei ce se roagă dintru adîncul inimii trimit în sus rugăciunea:

2 Doamne, auzi glasul meu, fie urechile Tale luînd aminte la glasul cererii mele!

Și, grăind cuvintele acestea omenește, știe că Dumnezeu este fără de trup, pentru că a numit lucrarea auzitoare și văzătoare: că ochii noștri au puterea văzătoare, iar

³²³ În răsărit, unde e uscăciune mare, acoperișul caselor nu se face ascuțit în ape, ci terasat, încît buruienile pot crește pe el în voie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

urechilor li s-a încredințat lucrarea auzitoare, iar Dumnezeu vede cu aceeași putere cu care și aude, și aude cu aceeași putere cu care și vede.

3 De vei căuta la fărădelegi, Doamne

Ceata dreptilor roagă pe Dumnezeu să nu măsoare pedepsele cu păcatele. Așa, și Fericitul Anania și cei împreună cu el au pus nelegiuirile norodului împrejurul feței lor.³²⁴

Doamne, cine va suferi?

Că, dacă vei ține cumpelele osîndeii după dreptate, cine va fi vrednic să sufere hotărîrea scoasă de aceasta? Că ar fi nevoie ca toți să pătimească pieirea.

Că la Tine este milostivirea.

Ai iubirea de oameni înjugată cu dreptatea și ai fire să o folosești mai mult pe aceasta decît pe aceea.

4 Pentru numele Tău Te-am așteptat, Doamne! Așteptat-a sufletul meu spre cuvîntul Tău.

În loc de „numele”, Achila și Teodotion au tălmăcit: „frica”, iar Simmah: „legea”. Și toate acestea arată înțelesul graiului, că zice: Știind bunătatea Ta, căci folosești mila ca pe o lege, nu mă deznădăduiesc de cele mai bune nădejdi, așteptînd făgăduința bunătăților. Că „cuvînt” a numit aici făgăduința, iar Dumnezeu a făgăduit iubire de oameni celor ce se pocăiesc.

5 Nădăduit-a sufletul meu spre Domnul din straja dimineții pînă în noapte.

În loc de: „peste toată ziua”, că straja de dimineață este ceasul cel mai de pe urmă al nopții, că ultimii străjari pînă la vremea aceea străjuiesc.

6 Din straja dimineții să nădăduiască Israil spre Domnul!

Nu se îndestulează dreptii să aibă numai ei singuri bogăția nădejzii spre Dumnezeu, ci îi îndeamnă spre asemenea avuție și pe alții, pe toți, arătîndu-le cîștigul ce răsare de aici:

7 Că la Domnul este mila, și multă izbăvire la Dînsul,

Că Stăpînul este iubitor de îndurări și iubitor de oameni și le dă mîntuire celor ce se căiesc.

8 și El va izbăvi pe Israil de toate fărădelegile lui.

Cuvîntul acesta are acea proorocie pentru Stăpînul care zice: „El este Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii.” Așa a zis și dumnezeiescul Gavriil către Sfînta Fecioară: „Veî naște Fiu, și vei chema numele Lui Iisus, că El va mîntui norodul Său de păcatele lui.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 130

³²⁴ Vezi la *Daniil*, capitolul 9.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cîntarea treptelor.

Proorocescul cuvînt ne învață smerita cugetare și aduce în mijloc fața³²⁵ îndrăgitorilor acesteia, ce se roagă și Îl înduplecă pe Dumnezeu:

Doamne, nu s-a înălțat inima mea,

Înălțarea inimii îi vatămă nu numai pe păgîni, ci și pe Sfinți. Și ne învață Istoria Paralipomenilor pentru bine-credinciosul împărat Iezechia, zicînd: „S-a smerit dintru înălțimea inimii lui.” Pentru aceasta îi sfătuiește și Domnul pe sfinții Săi ucenici, zicînd: „Tot cel ce se smerește pe sine înălța-se-va, și cel ce se înălță pe sine smeri-se-va.”

nici nu s-au înălțat ochii mei,

Osebirea celor trufași este să-și ridice sprîncenele, și să umfle bucle obrajilor și să-și defaime pe toți. Iar cei izbăviți de patima aceasta nu învață aceasta pe Judecătorul ca pe unul ce nu ar ști, ci Îl cheamă spre mărturie ca pe Cel ce știe.

nici n-am umblat întru cele mari,

Simmah a tălmăcit: „întru vrednicii”, iar Achila: „întru măriri”.

nici întru cele mai minunate decît mine.

Iar Simmah: „nici întru cei ce covîrșesc mai multe decît mine”, în loc de: Pe sine-mi mă măsuram, și nu le-am făcut pe cele ce covîrșeau vrednicia mea.

2 De nu m-am smerit cu gîndul precum cel înțărcat spre maica lui, ci am înălțat sufletul meu, așa vei răsplăti spre sufletul meu!

Iar Simmah, așa: „De nu m-am făcut deopotrivă și de nu am asemănat sufletul meu celui înțărcat către maica lui, așa se va răsplăti sufletului meu.” Zice: De nu m-am temut de Tine și nu m-am supus pe sine-mi Ție asemenea pruncului celui acum înțărcat de la țiță și care se teme de maica sa, ci am avut minte înaltă, mă rog să dobîndesc aceeași răsplătire.

3 Nădăduiască Israil spre Domnul de acum și pînă în veac!

Proorocescul cuvînt a arătat pentru care pricină a povestit isprăvile: că nu povestesc a loru-și faptă bună lăudîndu-se, ci deșteptîndu-i și ridicîndu-i către aceeași rîvnă pe alții. Pentru aceea, au rugat tot Israilul să se țină de aceeași nădejde, și să o aibă pe aceasta totdeauna și să adune roadele ce răsar dintru dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 131

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta are multă asemănare cu cel de-al 88-lea, pentru că și aici, și acolo se roagă Dumnezeului tuturor cei robiți în Babilon, aducînd în loc de rugăciune făgăduințele făcute de Dînsul către marele David și rugîndu-se a dobîndi iertare. Are

³²⁵ Cum am tot zis: „persoana”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

încă și proorocie a Mîntuitorului lumii, Celui ce a odrăslit după trup din neamul lui David.

Adu-Ți aminte, Doamne, de David și de toate blîndețele lui!

Fiindcă, multe greșind noi și lipsindu-ne de toată îndrăzneala, Te rugăm pe Tine, Stăpîne, să-Ți aduci aminte de David și de blîndețele și buna-credință ale aceluia. Încă și Psalmul mai-nainte rînduit a pomenit aceasta și ne-a învățat arătat smerenia cugetului lui.

2 Cum s-a jurat Domnului și s-a făgăduit Dumnezeuului lui Iacov:

3 Nu voi intra în lăcașul casei mele, nu mă voi sui pe patul așternutului meu,

4 nu voi da somn ochilor mei, și genelor mele dormitare

5 și odihnă tîmplelor mele, pînă ce voi afla locul Domnului, lăcașul Dumnezeuului lui Iacov!

Istoria Paralipomenilor ne învață acestea mai descoperit: că el s-a rugat întîi să zidească dumnezeiasca Biserică, iar după ce l-a oprit Dumnezeu prin Proorocul Natan și i-a mai-nainte vestit zidirea ce era să se facă de Solomon, s-a stînjenit de zidire, dar nu s-a lenevit, ci a adunat aur, și argint, și fier, și aramă, și lemne și pietre. Și toate acestea - după cum am zis - cartea aceea îi învață pe cei ce voiesc să o citească.

6 Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe dînsul în cîmpii dumbrăvii.

David se ruga să zidească Biserică lui Dumnezeu, și i s-a făgăduit că din rodul coapselor lui își va zidi lui-și Biserică însuflețită și cuvîntătoare: pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Pentru aceea zice proorocia: „Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii.” Că „Efrata” se numea cea care acum se numește Vitleem, și acolo S-a născut Stăpînul Hristos, Care, arătînd al Său trup ludeilor, a zis tainic: „Stricați voi Biserica aceasta!”. Iar „cîmpi ai dumbrăvii” numește locul Bisericii din Ierusalim, care era pustiu și nu avea nici o zidire pe dînsul; că, oprindu-l cu rugăciunea către Dumnezeu pe Îngerul cel pierzător, acolo a așezat altar marele David, și a adus jertfă și l-a afierosit spre zidirea Bisericii³²⁶. Și - fiindcă erau două corturi³²⁷: unul din pietre și din lemne, iar altul din trup și din suflet, primul făcut de Solomon în Ierusalim, iar al doilea țesut în Vitleem de darul Preasfîntului Duh; și bine-credincioșii de atunci pe acela îl vedeau, iar pe acesta îl așteptau - după cuviință a zis proorocescul cuvînt: „Iată, L-am auzit pe Dînsul în Efrata - adică: Se va face de Duhul Sfînt - aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii”, adică pe cel zidit de Solomon,

³²⁶ Sfîntul Înger fusese trimis să pustiască Ierusalimul, ca pedeapsă pentru păcatul lui David, care făcuse cea neîngăduită numărare a norodului:

„Îngerul Domnului stătea atunci deasupra ariei lui Ornan (Aravna) lebuseul. Atunci, ridicîndu-și ochii săi, David a văzut pe Îngerul Domnului stînd între pămînt și cer, cu sabia goală în mîna sa, întinsă asupra Ierusalimului; și a căzut David și bătrînii cu fețele la pămînt, îmbrăcați în sac. Și a zis David către Dumnezeu: «Oare nu eu am poruncit să se numere norodul? Eu am greșit, eu am făcut rău; dar aceste oi ce au făcut? Doamne Dumnezeu meu, să vină mîna Ta asupra mea, asupra casei tatălui meu, iar nu asupra poporului Tău ca să-l piardă pe el!» Iar Îngerul Domnului a zis lui Gad Proorocul să spună lui David: «Să se suie David și să ridice un jertfelnic Domnului în aria lui Ornan lebuseul» Și s-a dus David, după cuvîntul lui Gad pe care i-l grăise în numele Domnului.” (vezi Cartea întîi a Cronicilor, capitolul 21).

³²⁷ două Biserici

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

după făgăduința Duhului.

7 Intra-vom în lăcașurile Lui, închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui.

A schimbat timpul, și zice: Intrînd acolo, ne închinăm crezînd că Biserica s-a învrednicit de dumnezeiasca arătare. Căci această înțelegere are acest „unde au stat picioarele Lui”, știind că Dumnezeu este nu numai fără de trup, ci și nescris împrejur. Dar dumnezeiasca Scriptură vorbește foarte trupește pentru Dînsul, măsurînd cuvintele cu auzurile omenești.

8 Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta,

„Odihnă” a lui Dumnezeu numește slujba după Lege, El neavînd trebuință și nici veselindu-Se de aceasta, ci îmbrățișînd buna-credință a celor ce o aduc. Și încă se roagă ca darul Lui să se arate iarăși și să i se dea Bisericii strălucirea mai dinainte.

Tu și sicriul sfințirii Tale!

După cuviință a pomenit Chivotul, fiindcă întru Sfintele Sfintelor era pus Chivotul cu tablele Legii, și deasupra acestuia sta curățitorul, și prin acela se făceau arhierelui oarecari vestiri ale dumnezeieștii arătări. Că Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul și pămîntul, „nu locuiește în biserici făcute de mîini”, după glasul Fericitului Pavel. Așa s-a rugat încă și înțeleptul Solomon: „Dacă cerul și cerul cerului nu este destul Ție...” Această a zis și Însuși Dumnezeul tuturor: „Cerul Îmi este Mie scaun, și pămîntul – așternut picioarelor Mele. Care casă Îmi veți zidi Mie? Sau care e locul odihnei Mele?”

9 Preoții Tăi se vor îmbrăca cu dreptate, și cuvioșii Tăi se vor bucura.

Zice: Zidindu-se casa și Chivotul punîndu-se iarăși întru cele neintrate, preoții se vor face drepti săvîrșind slujba după Lege, iar cei ce nu s-au împărtășit de vrednicia preoțească, dar s-au grijit de buna-credință, se vor umple de toată veselia.

10 Pentru David, robul Tău, să nu întorci fața unsului Tău!

„Uns” numește aici împărăția ludeilor; și, de vreme ce împărații lor erau rău-credincioși, cei de atunci se roagă ca, pentru David, să nu se stingă neamul împărăției. Apoi, fac aducere-aminte de făgăduințe:

11 Juratu-S-a Domnul lui David adevăr, și nu Se va lepăda de dînsul:

Nemincinos – zice – e Cel ce S-a făgăduit, și izvor al adevărului, și neîmplinirea făgăduinței este din cele cu neputință.

Din rodul pîntecelui tău voi pune pe scaunul tău!

Aceasta este una din făgăduințe, și a primit sfîrșit: că nu singur Solomon, ci și cei din Solomon s-au învrednicit de scaunele împărătești. Iar sfîrșitul făgăduinței l-a adeverit Stăpînul Hristos, întărind împărăția lui David, că aceasta a vestit mai-nainte și Fericitul Isaia: „Prunc S-a născut nouă Fiul și S-a dat nouă, a Căruia stăpînie este peste umărul Lui, și se cheamă numele Lui: Înger al marelui sfat, Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Amin.” Și, după puține: „... ca să îndrepteze scaunul lui David și împărăția lui de acum și pînă în vremea cea din veac.” După cum am zis, făgăduința aceasta a adeverit-o Stăpînul Hristos, iar pe cealaltă Dumnezeu nu a dat-o nehotărîtă, că a zis așa:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

12 De vor păzi fiii tăi aşezămîntul Meu şi mărturiile Mele acestea care îi voi învăţa pe dînşii, şi fiii lor vor şede pe scaunul tău.

Deci aceasta este făgăduinţa Stăpînului, iar nelegiuirea acelor a curmat cursul împărăţiei: căci, căzînd în păgînatate, Solomon a tras îndată asupra-şi dumnezeiasca urgie, pentru care scaunul s-a tiranisit³²⁸ şi cele zece seminţii au primit împărăţia altuia. Mai pe urmă vreme, încă şi cele două seminţii s-au golit de davidiceasca împărăţie.

13 Că a ales Domnul Sionul, osebitu-l-a pe el spre lăcaş Lui-Şi:

Zice: De demult - o Stăpîne - ai preţuit-o pe aceasta mai mult decît pe celelalte cetăţi şi ai arătat-o a Ta sălăşluire.

14 Aceasta este odihna Mea în veacul veacului,

Zice: Tu ai zis acestea - o Stăpîne! - şi ai făgăduit că Te vei odihni în Sion de-a pururea. Şi aceasta a şi dobîndit sfîrşitul: că, deşi Biserica cea veche s-a pustiit pentru nebunia ludeilor, prin dumnezeiescul dar locurile de acolo s-au învrednicit de Cruce, şi de Înviere şi de Înălţare, şi toţi aleargă din tot pămîntul şi marea ca să capete blagoslovenia ce izvorăşte întru acelea³²⁹.

aici voi locui, că l-am ales pe dînsul!

Şi acest stih a dobîndit sfîrşit, măcar că s-au schimbat casele, căci cuvîntul cel proorocesc a pomenit iar Sionul, întru care a fost şi locul Crucii, şi al Învierii.

15 Vînatul lui, blagoslovindu-l, îl voi blagoslovi,

Iar Simmah, așa: „Îngrăşarea lui, blagoslovind-o, o voi blagoslovi”, adică: Voi da lor îndestularea tuturor.

pe săracii lui voi sătura de pîine.

Voi da şi celor lipsiţi trebuinţa celor de nevoie.

16 Pe preoţii lui îi voi îmbrăca cu mîntuire,

Pe aceea pe care a chemat-o mai sus „dreptate”, aici a numit-o „mîntuire”, că mîntuirea este rodul dreptăţii.

şi cuvioşii lui cu bucurie se vor bucura.

Iar iubitorii bunei-credinţe se vor umple de toată veselia.

17 Acolo voi răsări corn lui David,

Deci, după înţelegerea cea lesnicioasă, îl arată pe Zorobabel. Dar - de vreme ce acesta nu a trecut stăpînia nici la nepoţi, nici măcar la fii - după cuviinţă nimeni nu ar putea să-l numească „corn” pe dînsul, care a povăţuit puţină vreme, căci „cornul” arată oarece tare şi statornic. Şi, de vreme ce proorocia nu se potriveşte lui Zorobabel, cuvîntul mai-nainte vesteşte naşterea după trup a lui Hristos, că așa a zis şi Fericitul Petru în

³²⁸ A fost apucat de tiranul Ieroboam, casa lui David rămînînd să stăpînească doar pe Iuda şi Veniamin, cum am mai arătat.

³²⁹ Vorbeşte adică de hagialîcul la Sfintele Locuri, care azi s-a schimbat în turism mai mult sau mai puţin pios, dar superstiţios şi fariseic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Fapte: „Prooroc fiind David și știind că Dumnezeuul lui S-a jurat cu jurământ că din rodul mijlocului său va ridica pe Hristos după trup și Îl va pune pe scaunul lui, mai-nainte știind aceasta, a grăit pentru învierea Lui.”

gătit-am Luminător unsului Meu.

Proorocescul cuvânt numește iarăși „Luminător” Biserica cea din David, care a primit lumina dumnezeirii.

18 Pe vrăjmașii lui îi voi îmbrăca cu rușine, iar peste dînsul va înflori sfințenia Mea.

Deci martori ai rușinii sînt Iudeii, care au îmbrățișat vrăjmășia, secerînd rușinea. Iar „sfințenia” numește bisericile de peste tot pămîntul și marea, care sînt trup al Stăpînului Hristos și primesc de la Dînsul izvoarele sfințeniei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 132

Cîntarea treptelor.

În zilele lui Roboam (fiul lui Solomon), semințiile s-au despărțit: și cele zece i-au urmat lui Ieroboam, iar cele două au îmbrățișat davidiceasca împărăție. Iar după întoarcerea din Babilon, iarăși s-au împreunat, și au iubit împreună-glăsuirea, și aveau o stăpînie și săvîrșeau de obște slujba cea după Lege. Deci pe acestea mai-nainte le vestește Psalmul de față.

Iată dar: Ce este bun și ce e frumos, fără numai a locui frații împreună?

Prin înseși lucrurile – zice – ne-am învățat că nimic nu este mai dulce decît împreună-glăsuirea și unirea frățească. Iar „frați” numește semințiile, fiindcă boierii și începătorii de la care și-au luat acestea numirea au fost fii ai unui tată.

2 Ca mirul pe cap, care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron,

Untul de lemn arhieresc era alcătuit din multe feluri de flori mirositoare, dar nici una dintru acelea nu slobozea atîta bună mireasmă de sine-și osebită, ci amestecarea tuturor și împreună-turnarea dădea prea-foarte bună mireasmă. Deci a asemănat cu acesta frățeasca împreună-glăsuire după cuviință, fiindcă împreunarea mai multor isprăvi fac buna mireasmă a faptei bune desăvîrșite.

care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.

Zice: Darul dragostei se aseamănă cu mirul acela ce se vărsa peste capul lui Aaron, dar nu se pogora numai pînă la barbă, ci sfințea chiar și partea de prin prejurul pieptului a hainei. Că „margine” a numit ceea ce noi numim „guler”, pe care și Achila a zis-o „gură a hainei”. Deci: Precum sfințitul mir îl umplea pe preot de bună mireasmă – străbătînd de la cap, prin barbă, pînă la haină – așa ajunge folosul dintru împreună-glăsuire de la începătorie pînă la supuși.

3 Ca roua Ermonului care se pogoară pe munții Sionului,

S-a mutat către altă icoană, învățîndu-ne iarăși folosul împreună-glăsurii. Și a zis că aceasta se aseamănă cu roua ce vine peste Sion de la Ermon; și atîta este, cît și

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cărămizile lasă picături. Iar „Ermonul” este și el munte al Palestinei, care se cam deosebește de pământul lui Israil.

că acolo a poruncit Domnul blagoslovenia și viața, pînă în veac.

Nu în Ermon, ci în Sion, întru care s-a trimis peste Sfinții Apostoli și roua de viață făcătoare a Preasfîntului Duh, prin care toți credincioșii dobîndesc veșnica blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 133

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta se potrivește și celor ce s-au întors din Babilon, dar și tuturor celor bine-credincioși aduce sfătuire să-L laude pe Dumnezeu nu numai în fiecare zi, ci și noaptea.

Iată, acum binecuvîntați pe Domnul toate slugile Domnului,

Nu al tuturor este acest lucru, a-L lăuda pe Dumnezeu, ci numai al celor ce îmbrățișează dumnezeiasca stăpînie și socotesc slujba Stăpînului pricinuitoare de mult folos. Pentru că osebirea celor ce au primit rănila păcatelor este să lăcrimeze, și să se tînguiască și să ceară dumnezeiasca iubire de oameni.

care stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

După ce a poruncit să laude pe Dumnezeu, a învățat și chipul cîntării de laudă, că dumnezeiescul Pavel a legiuit a ridica mîini cuvioase pretutindenți, dar mai ales în locurile afierosite pentru acest lucru se cuvine a aduce lui Dumnezeu îndatorita închinăciune.

2 În noapți, ridicați mîinile voastre la cele sfinte și binecuvîntați pe Domnul!

După ce i-a învățat locul, îi învață și vremea, că noaptea este potrivită cîntării de laudă, dînd multă liniște și fiind izbăvită de gîlcevile cele multe. Iar acest „ridicați mîinile” poruncește obiceiul care și stăpînește.

3 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion, Cel ce a făcut cerul și pământul.

Căci, ca să nu prepuie cineva că Dumnezeul tuturor Se cuprinde și Se scrie împrejur numai în Sion, L-a arătat pe Dînsul Ziditor al tuturor, după cuviință: că prin „cer” și prin „pământ” a cuprins toată zidirea, că în cer sînt Îngerii, iar pe pământ petrec oamenii și cele făcute pentru aceștia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 134

Aliluia. Cîntarea treptelor.

Aceasta este altă laudă care s-a adus lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit slobozenia. Iar tîlcuirea lui „aliluia” am zis-o mai-nainte întru altele.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Lăudați numele Domnului, lăudați pe Domnul,

Fiindcă dumnezeiasca fire este nevăzută, ne poruncește a o lăuda pe aceasta după cuviință, zicînd: „Lăudați numele Domnului!” Îndestulați-vă – zice – cu numirea lui Dumnezeu și nu căutați a vedea cele cu neputință de văzut!

2 cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

Zice: După ce v-ați izbăvit de robia Babilonienilor și ați dobîndit buna-cuviință și podoabă a dumnezeieștilor curți, lăudați-L pe Dătătorul bunătăților acestora!

3 Lăudați pe Domnul, că este bun Domnul!

Faceți pricină a cîntării de laudă bunătatea Celui ce este lăudat!

Cîntați numele Lui, că este bun!

Mult câștig se pricinuiește vouă și de aici - zice. Apoi, pomenește facerile de bine către dînșii:

4 Că pe Iacov Și-a ales Lui-Și Domnul, pe Israil, spre moștenire Lui-Și.

Iar Simmah, așa: „pe Israil, spre alegere Lui-Și.” Zice: Pe dînsul l-a învrednicit de mai multă purtare de grijă, și l-a numit norod al Său și, de toți oamenii grijindu-Se, de acesta s-a grijit cu covîrșire. Pe acestea le-a zis încă și Fericitul Moisi: „Cînd a împărțit Cel Preaînalt neamurile, cînd a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu: și s-a făcut parte a Domnului Iacov, norodul Lui, Israil - funia moștenirii Lui.”

5 Că eu am cunoscut că este mare Domnul, și Domnul nostru - peste toți dumnezeii.

Prin înseși lucrurile - zice - ne-am învățat vîrtutea Dumnezeului nostru și că dumnezeii închinați de celelalte neamuri nu vor putea nicidecum a se alătura cu Dînsul, că nimeni nu alătură pe Cel ce este, și de-a pururea este, cu cel ce nu este nicidecum. Apoi, arată puterea lui Dumnezeu din zidire:

6 Toate cîte a vrut, Domnul a făcut, în cer și pe pămînt, în mări și întru toate adîncurile.

Cele făcute nu sînt măsurate deopotrivă cu puterea, ci cu voirea: că putea să zidească încă mult mai multe decît acestea și cu mult mai mari, ci atîtea și unele ca acestea a voit. Dar toate sînt ale Lui făpturi: cerul și cele cerești, pămîntul și cele pămîntești, marea și cele dintru dînsa. Iar „adîncuri” numește mulțimea cea nemărginită a apelor, că le-a numit cu multe nume de mări, fiindcă în multe noianuri s-a despărțit marea cea una: că unul este sînul Atlantic, și altul Oceanul, și noianul cel Tirenian, și cel Ionian, și cel Egeean, și cel Arabic, și cel Indian, și Marea Neagră, și Propontida³³⁰, și Elespontul³³¹ și alte noianuri, mai multe decît cele zise.

7 Ridicînd nori de la marginea pămîntului,

Pentru că, cu dumnezeiescul cuvînt, firea apelor cea curgătoare în jos se trage în

330 Marea Marmara

331 Strîmtoarea Dardanelelor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

sus, și se înalță în văzduh și adapă pământul. Și a zis că aceasta se ridică „de la marginea pământului”, căci din apele mărilor se strânge, iar „marginile ale pământului” sînt sînurile mărilor.

fulgerele spre ploaie le-a făcut

Prin fulgere mai-nainte vestește dăruirea ploilor și arată minune mai prea-slăvită decît toate minunile: că, străbătînd prin ape, focul cel fulgerător nici pe acelea nu le înfierbîntă, nici el însuși nu se stinge.

Cel ce scoate vînturile din vistieriile Sale.

„Vistierii” ale vînturilor nu zice că sînt oarecari cămări, ci, de vreme ce voia dumnezeiască pornește cu lesnire vîntul cînd aerul e lipsit de acesta, pe ea a numit-o „vistierie”, căci, îndată ce poruncește, despre toate părțile se adună vînturile. Așa, după ce a arătat zidirea și purtarea de grijă cele de obște, de aici înainte povestește facerile de bine către Iudei:

8 Care a bătut pe cele întîi-născute ale Egiptului, de la om pînă la dobitoc.

A pus întîi rana cea mai de pe urmă, fiindcă după aceasta au primit Iudeii slobozenia.

9 Trimis-a semne și minuni în mijlocul tău, Egipte,

Prin acestea a arătat lucrările de minuni cele de tot felul și pedepsele.

întu Faraon și întu toate slugile lui.

Că nu a putut împărăția să izbăvească Egiptul de bătăile slobozite de Dumnezeu, ci întu aceleași rele au căzut și supușii, și împăratul. Așa a zis Dumnezeu tuturor și către marele Moisi: „Iată, Eu bat pe tot cel întîi-născut al Egiptului, de la cel întîi-născut al lui Faraon cel ce șade pe scaunul său, pînă la cel întîi-născut al roabei din moară.”

10 Care a bătut neamuri multe

Pe cele ce au locuit de demult în Palestina.

și a ucis împărați tari:

11 pe Sihon, împăratul Amoreilor, și pe Og, împăratul Vasanului

Dumnezeiescul Moisi a stricat împărăția acestora.

și toate împărățiile lui Hanaan.

Pe aceștia i-a biruit Fericitul Iisus al lui Navi, și a împărțit norodului țările și cetățile stăpînite de aceia. Aceasta zice și aici Proorocul:

12 Și a dat pământul lor moștenire, moștenire lui Israil, norodului Său.

Căci pământul stăpînit de demult de acei împărați păgîni a fost dat lui Israil de Dumnezeu său ca pe o moștenire părintească.

13 Doamne, numele Tău este în veac, și pomenirea Ta în neam și în neam!

Că mărimea minunilor făcute de Tine i-a învățat pe toți să știe numele Tău, și pomenirea facerilor Tale de bine se va păzi încă și întu neamurile ce vor fi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

14 Că va judeca Domnul norodul Său, și spre slugile Sale Se va umili.

Zice: Văzînd că ni se dă război de vrăjmași, nu ne vei trece cu vederea, nici nu vei aduce asupra-ne pedepse vrednice de păcatele noastre, ci ne vei fi milostiv și blînd. Așa, după ce a arătat puterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu, arată și neputința celor ce se numesc „dumnezei”, dar nu sînt. Și, de vreme ce i-a numit „dumnezei”, i-a arătat că, împreună cu lucrarea, sînt pustii și de numire:

15 Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mîini omenești.

Zice: Dumnezeul nostru este Făcător al tuturor, iar aceia nu numai că nu au putere ziditoare, ci însuși chipul și l-au luat de la meșteșugul omenesc, că din materie și din meșteșug este înființarea lor.

16 Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

17 urechi au, și nu vor auzi;

Au – zice – icoane ale simțurilor, dar sînt lipsite de lucrarea acestora.

că nu este duh în gura lor.

De acesta s-a împărtășit încă și firea celor necuvîntătoare, pentru că fiecare din jivine răsuflă, iar idolii nu se împărtășesc de acesta nici cît cele necuvîntătoare măcar.

18 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce nădăjduiesc spre dînșii!

De această nesimțire sînt vrednici să se împărtășească și cei ce îi zidesc pe dînșii, și cei ce se închină lor, că drept este ca cei ce se împărtășesc de cuvîntare, dar socotesc dumnezei pe cei lipsiți de viață și de cuvîntare, să se împărtășească de necuvîntarea acelora.

19 Casa lui Israil, binecuvîntați pe Domnul!

Zice: Aceia dau slujbă și cinste idolilor neînsuflețiți, iar voi lăudați-L pe Făcătorul tuturor!

Casa lui Aaron, binecuvîntați pe Domnul!

A deosebit pe preoți de norod și a poruncit a-L lăuda deosebi, prin aceasta arătînd deosebirea.

20 Casa lui Levi, binecuvîntați pe Domnul!

Aici este iarăși altă deosebire, căci leviții erau mai cinstiți decît ceilalți, dar mai jos decît preoții. Deci - ca aceștia să nu răpească vrednicia preoțească, fiindcă de demult au îndrăznit și acest lucru, trăind dumnezeiescul Moisi³³² - de nevoie i-a deosebit și pe aceștia de preoți.

Cei ce vă temeți de Domnul, binecuvîntați pe Domnul!

Aceasta este altă ceată, care nu-și trăgea neamul din Iacov, dar îmbrățișa bună-credința aceluia. Așa îi numea încă și pe nemernicii cei bine-credincioși, și acest lucru este destul să-i învețe pe Iudei că Dumnezeul tuturor alege mai mult rudenia năravurilor decît rudenia trupească.

³³² Am amintit de aceasta într-o altă notă, de la tîlcuirea Psalmului 98.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

21 Bine este cuvîntat Domnul din Sion, Cel ce locuiește în Ierusalim!

Fiind binecuvîntat, Dumnezeu binecuvîntează: dar El binecuvîntează cu lucrul, iar El Se binecuvîntează cu cuvîntul; și cei ce Îl laudă grăiesc graiuri, iar El dăruiește înapoi blagoslovenia prin lucruri. Și a zis că El locuiește în Ierusalim nu scriind împrejur dumnezeiasca fire acolo, ci acolo știind atunci dumnezeiasca arătare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 135

Aliluia.

Proorocesul dar a scris lauda aceasta acelorași, lucrîndu-le lor folosul prin mai multe învățături.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Aduceți lui Dumnezeu lauda de mulțumire, pomenind bunătățile dăruite vouă de Dînsul și minunîndu-vă de mila Lui cea nemăsurată!

2 Mărturisiți-vă Dumnezeului dumnezeilor, că în veac este mila Lui!

Al „dumnezeilor”, zice aici, nu al idoloilor, că nu L-ar fi numit pe Dînsul Dumnezeu al celor ce nu sînt dumnezei, că Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor. Deci „dumnezei” îi numește pe cei cinstiți cu preoția, care s-au făcut și fii ai lui Dumnezeu. Așa zice și în Lege: „Pe dumnezei nu îi vei grăi de rău, și pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei cleveti.” Și: „Fiu întîi-născut al Meu Îmi este Israil.” Și, prin Isaia: „Fii am născut și i-am înălțat.” Și, în Psalmi: „Eu am zis: Dumnezei sînteți și fii ai Celui Preaînalt.” Pe aceștia i-a numit „dumnezei”, pe cei care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu.

3 Mărturisiți-vă Domnului domnilor! - că în veac este mila Lui.

Și împărații, și principii îi stăpînesc pe supuși luînd stăpînirea de la Dumnezeu. Așa a zis și Domnul: „Împărații limbilor le domnesc pe ele și stăpînitorii le stăpînesc pe dînsele.” Sînt încă și oarecari Îngeri numindu-se Domnii. Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Apostol: „Căci, deși sînt așa-ziși dumnezei, fie în cer, fie pe pămînt - precum și sînt dumnezei mulți și domni mulți - dar nouă unul ne este Dumnezeu: Tatăl, de la Care sînt toate, și noi întru Dînsul; și unul ne este Domnul: Iisus Hristos, prin Care sînt toate, și noi printr-Însul.” Pe Acesta L-a numit Psalmul Domn al adevăraților domni.

4 Singurul Care a făcut minuni mari, că în veac este mila Lui.

Mari lucrări sînt și cele ale robilor Lui celor iubiți: numim „dumnezeiești” și minunile lui Moisi, și pe ale lui Iisus Navi, și pe ale lui Ilie, așijderea încă și semnele făcute de Sfinții Apostoli; deci după cuviință L-a numit Proorocul pe Dînsul: „singur Ziditor al marilor minuni”. Apoi, arată și faptele Lui cele mari:

5 Celui ce a făcut cerul întru pricepere, că în veac este mila Lui.

Că și numai văzîndu-se, cerul propovăduiește înțelepciunea lui Dumnezeu, că multă îi este mărimea, și frumusețea și rămînerea peste multă vreme.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

6 Celui ce a întărit pământul peste ape, că în veac este mila Lui.

Și acest lucru este vrednic de minune și covârșește mintea omenească: adică, fiind înconjurat de ape despre toate părțile, pământul să stea și să rămână întru a sa fire. Și după cuviință a înjugat marele scriitor mila Lui cea veșnică cu toate graiurile, fiindcă lubitorul de oameni le-a zidit pe toate nu pentru a Sa trebuință, ci pentru singură iubirea de oameni.

7 Celui ce a făcut luminătorii mari, că în veac este mila Lui.

Împărtășindu-se de dumnezeiasca purtare de grijă, oamenii obișnuiesc a aprinde făclii, dar tot focul de prin prejurul pământului nu urmează strălucirea unei singure stele. Iar decît toate stelele și decît însăși luna, prea-luminat este soarele: că, arătîndu-se, și pe acelea le acoperă, și razele aceleia le tîmpește³³³.

8 Soarele - spre stăpînirea zilei, că în veac este mila Lui.

9 Luna și stelele - spre stăpînirea nopții, că în veac este mila Lui.

Zice: A împărțit luminătorilor vremea: și cu razele soarelui face ziua, iar cu luna și cu stelele luminează noaptea, prin fiecare din cele făcute arătînd a Sa bunătate.

10 Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lor, că în veac este mila Lui.

Dar poate s-ar fi nedumerit cineva: Cum se lucrează moartea prin milă? Deci privească dezlegarea graiurilor puse înainte, că Cel ce îi miluiește pe cei nedreptățiți îi muncește pe cei ce nedreptătesc, că aceasta a adăugat aici și Proorocul:

11 Și a scos pe Israil din mijlocul lor, că în veac este mila Lui.

Mila pentru norodul acesta a adus pedeapsa asupra acelora. Dar și aceea, și aceasta s-a amestecat cu dreptatea, că și pe aceștia i-a miluit după dreptate, și pe aceia i-a muncit cu dreptate.

12 Cu mîna tare și cu braț înalt, că în veac este mila Lui.

„Mîna” a numit lucrarea, iar „braț” - tăria, și prin amîndouă a arătat că, prin mîntuirea făcută norodului, a descoperit a Sa putere.

13 Celui ce a despărțit Marea Roșie întru despărțituri, că în veac este mila Lui.

Oarecari, urmînd basmelor iudaicești, au zis că despărțirile Mării Roșii s-au făcut deopotrivă numărate cu cele 12 seminții, fiindcă Proorocul a zis nu „despărțire”, ci „despărțiri”. Dar se cădea să știe ei că noianul, tăindu-se, s-a făcut două în loc de unul, pentru că apa le era lor zid de-a dreapta și de-a stînga, „despărțiri” numind așadar tăierea în două părți a noianului.

14 Și a trecut pe Israil prin mijlocul ei, că în veac este mila Lui.

15 Și a scuturat pe Faraon și puterea lui în Marea Roșie, că în veac este mila Lui.

Că amîndouă sînt lucruri ale puterii Lui: și a-i trece pe aceștia cu lesnire noianul, și a-l cufunda pe acela în ape.

16 Celui ce a trecut pe norodul Său în pustie, că în veac este mila Lui.

³³³ Adică le tocește, le face să nu mai aibă putere.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Încă și aceasta este dovada tăriei Lui dumnezeiești: să hrănească atîta norod într-atîta vreme în pustie și să dăruiască lui îndestularea celor de nevoie și de trebuință.

17 Celui ce a bătut împărați mari, că în veac este mila Lui.

18 Și a ucis împărați tari, că în veac este mila Lui.

Întru cele trecute, am făcut în scurt tîlcuirea acestora.

19 Pe Sihon, împăratul Amoreilor, că în veac este mila Lui.

20 Și pe Og, împăratul Vasanului, că în veac este mila Lui.

Și, lăsîndu-i pe ceilalți împărați, nu așa prost i-a pomenit cu deosebire pe aceștia, ci aducîndu-i aminte norodului de biruința dată de Dumnezeu: că aceia se făleau pentru tăria, și pentru silnicia și pentru mărimea trupului, iar Og și pe pat de fier se culca pentru mărimea trupului, care pat era lung de 9 coți, cu lățimea de 5³³⁴.

21 Și a dat pămîntul lor moștenire, că în veac este mila Lui.

22 Moștenire lui Israil, slugii Sale, că în veac este mila Lui.

Că, după ce i-a cheltuit pe toți aceia cu moartea, l-a arătat stăpîn al pămîntului lor pe Israil.

23 Că întru smerenia noastră ne-a pomenit pe noi Domnul, că în veac este mila Lui.

24 Și ne-a izbăvit pe noi de vrăjmașii noștri, că în veac este mila Lui.

Și Fericitul Moisi îi pomenește pe aceștia, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil, și s-a suit strigarea lor către Dumnezeu.” Însă iarăși i-a miluit și după ce au fost robiți, și în pămîntul lor părintesc i-a întors.

25 Cel ce dă hrană la tot trupul, că în veac este mila Lui.

De la purtarea de grijă din parte, s-a mutat iarăși către cea de obște, propovăduind purtarea de grijă a lui Dumnezeu împrejurul tuturor, că nu numai oamenilor, ci și dobitoacelor le aduce hrana potrivită. Așa a zis și Domnul întru sfîntitele Evanghelii: „Căutați la păsările cerului, care nici nu seamănă, nici nu adună în vistierii, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește pe ele.”

26 Mărturișiți-vă Dumnezeului ceresc, că în veac este mila Lui!

Dumnezeul nostru este Dumnezeu al tuturor, că este Făcător al tuturor, dar cu covîrșire este Dumnezeu al cerului, slujindu-Se și lăudîndu-Se de Îngerii ce petrec în cer, fiindcă locul acela este curat de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 136

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, dar, obraznic lucru îndrăznind, oarecare l-a scris deasupra: „Lui David, prin Ieremia”, adăugînd și aceea, adică: „Nescris deasupra la Evrei.” Ci însăși plăsmuirea aceasta a deasupra-scrierii propovăduiește nebunia celui ce a scris-o: căci Ieremia nu s-a dus în Babilon în robie

³³⁴ 4,32 m pe 2,4 m

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

împreună cu ceilalți, ci, petrecînd puțină vreme în Ierusalim, s-a împărtășit de călătoria în Egipt împreună cu Iudeii cei fără de lege care l-au silit a-i urma. Deci cum se potrivește Ieremie să zică: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plîns”? Că Psalmul nu se cuvine nicidecum Proorocului acelaia este arătat din cele zise, dar pricina Psalmului este vădită, că cei ce au fost duși robi și au dobîndit întoarcerea povestesc cele ce li s-au întîmplat în Babilon.

La râurile Babilonului, acolo am șezut și am plîns cînd ne-am adus aminte de Sion.

Cei mîhniți obișnuiesc a apuca locurile cele mai pustii și a-și tîngui acolo ale lor primejdii. Deci și aceștia, șezînd lîngă țărmurile râurilor și gîndind la pustiirea mitropoliei lor, multe lacrimi vărsau, ce urmau curgerilor apei.

2 În sălcii în mijlocul lor am spînzurat organele noastre.

Că acestea le erau cu totul netrebnice, fiindcă Legea le porunceă să îplinească slujba lui Dumnezeu într-un singur loc.

3 Că acolo ne-au întrebat pe noi cuvinte de cîntări cei ce ne-au robit pe noi și cei ce ne-au dus pe noi: Cîntare cîntați nouă din cîntările Sionului!

Luîndu-ne în batjocură și punîndu-se asupra primejdiilor noastre, ne porunceau să le cîntăm și să-i veselim cu cîntările noastre, nu ca să ia de aici vreun folos, ci ca pe ale noastre să le rîdă.

4 Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?

Iar noi, știind nelegiuirea celor ce ne porunceau, nu ne-am supus lor. Însă acestea sînt mustrare a Iudeilor celor fără de lege care se sîrguiau a împlini Legea și săvîrșeau cele după Lege afară de locurile legiuite.

5 De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

6 Să se lipească limba mea de grumazul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine,

Acestea se învață de Proorocul să le zică, ca să aibă neuitată pomenirea sfințitei cetăți și, mîngîindu-se cu nădejtile întoarcerii, să nu deprindă păgînatatea celor ce i-au robit. Deci zic: Chiar departe de tine fiind – o Ierusalime! – nu am dat uitării pomenirea ta, iar de aș face așa, aceasta să pătimesc și să nu dobîndesc ajutorul cel de sus. Că pe acesta îl numește „dreaptă”.

de nu voi pune înaintea-mi Ierusalimul ca început al veseliei mele.

Zice: Cap al veseliei mele am vederea ta, și a ta înnoire și praznicele dintru tine, că prin acelea dobîndesc eu adevărata veselie.

7 Adu-Ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărimării Ierusalimului, care ziceau: Stricați-l, stricați-l pînă la temeliiile lui!

Idumeii, ce se trăgeau din Isav, au rămas ținînd părinteasca vrăjmășie. Aceștia, cînd Ierusalimul se ardea și se risipea de Haldei, ziceau bucurîndu-se: „Stricați-l, stricați-l pînă la temeliiile lui!”, în loc de: Răsturnați-l din temelie pe dînsul, cît nici înseși urmele temeliiilor să nu rămînă!

8 Fiica Babilonului, ticăloasă!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Așa, după ce a dat lui Dumnezeu judecata ludeilor, mai-nainte grăiește și pieirea ce avea să fie cetății Babilonului, și o numește pe dînsa „ticăloasă” ca pe ceea ce avea să fie mișea³³⁵. Iar Achila, în loc de „ticăloasă”, a zis : „mai-nainte prădată”.

Fericit este care va răsplăti ție răsplătirea ta care ai răsplătit nouă!

Și ce este aceasta?

9 Fericit este care va apuca și va lovi pruncii tăi de piatră!

Că, de vreme ce și ei i-au omorât cu cruzime pe pruncii ludeilor, Proorocul mai-nainte le vestește lor pedeapsa cea întocmai. Deci se fericește Chir, care i-a muncit pe aceia și i-a slobozit pe aceștia, nu că ar fi fost ucenic al curatei și adevăratei bune-credințe, ci pentru că l-a învrednicit pe norodul cel bine-credincios de slobozenie și a poruncit a se zidi dumnezeiasca Biserică. Că Dumnezeu primește roadele cele puține și dăruiește răsplătirile cele mari, cum a lăudat și a propovăduit cei doi bani ai văduvei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 137

Lui David.

După întoarcerea din Babilon, surprînd cu dumnezeiescul ajutor neamurile ce s-au ridicat asupra lor, Iudeii aduc laudă de mulțumire lui Dumnezeu. Deci pe acestea le mai-nainte vestește dumnezeiescul David.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea

N-au fost nemulțumitori către Făcătorul de bine, ci - aducîndu-l rugăciune, și dobîndind ajutor - pentru facerile de bine Îi răsplătesc cu cele după putere, și Îi aduc laude.

și înaintea Îngerilor voi cînta Ție.

Zice: Vom urma noroadele Îngerilor și, precum în ceruri aceia laudă pe Dumnezeul tuturor dănuind, așa și noi, pe pămînt, vom aduce Ție cîntare duhovnicească de laudă.

2 Închina-mă-voi către Biserica cea sfîntă a Ta, pentru mila Ta și adevărul Tău,

Și Biserica afierosită numelui Tău îmi va fi mie în loc de cer. Întru aceea mă voi închina Ție și voi face slavoslovie de mulțumire, văzînd iubirea de oameni către mine și dreptatea făcută asupra războinicilor: că, uneltind adevărul, asupra acelor ai hotărît pierzare, ca asupra unor nedrepti și asupritori, iar pe mine m-ai mîntuit cu mila Ta.

că ai mărit peste tot numele cel sfînt al Tău.

Că prin toate este cîstit numele Tău, și se cîntă de toți cei ce au văzut tăria Ta.

3 Ori în ce zi Te voi chema, degrab mă auzi!

Mă rog a dobîndi totdeauna veselia aceasta.

³³⁵ „mișel” - „sărman”, „nemernic”, „ticălos”, „netrebnic”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De multă purtare de grijă vei învrednici sufletul meu întru puterea Ta.

Adică: Întru puterea Ta vei face multă purtare de grijă pentru sufletul meu și îl vei umple de mîngîiere și de îndrăzneală. Iar Simmah, așa: „M-ai întărit cu puterea sufletului meu.” M-ai învrednicit - zice - de mult ajutor și purtare de grijă.

4 Mărturisească-se Ție, Doamne, toți împărații pămîntului, că au auzit graiurile gurii mele!

Și atunci, cunoscînd acea prea-mare biruință, s-au minunat toți de puterea Dumnezeului tuturor, dar împărații și domnii îl laudă pe Făcătorul tuturor mai cu covîrșire abia după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru. Însă întru biruința aceea nu au auzit graiuri, ci au văzut lucruri prea-slăvite, iar acum au auzit graiuri și se îndulcesc de evangheliceștile propovăduiri.

5 Și să cînte întru căile Domnului, că mare este mărirea Domnului!

Rugător le zice pe cele ce or să fie și mai-nainte grăiește schimbarea lucrurilor, zicînd că toți se vor minuna de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și de iconomie - căci „căi” numește iconomiile.

6 Că înalt este Domnul, și spre cele smerite privește,

Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și spre cele smerite privește.” Și zice că, fiind înalt și negrăit din fire, nu Se lenevește nici de cei prea-mici, ci și pe aceia îi învrednicește de a Sa purtare de grijă.

și pe cele înalte de departe le cunoaște.

Că le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor și, de departe văzîndu-i pe cei dintru stăpîinii, aduce fiecăruia doctoriile potrivite.

7 De voi merge în mijlocul necazului, mă vei via.

Glasul este cel al adevăratei credințe: Nădărduiesc - zice - că, și de m-aș împresura din toate părțile de primejdii, voi fi mai înalt decît cele grele și din ajutorul Tău voi dobîndi viață.

Peste mînia vrăjmașilor ai întins mîinile Tale, și m-a mîntuit dreapta Ta.

Că, mîniindu-Te asupra neprietenilor mei, pe aceia i-ai dat pedepsei, iar pe mine m-ai învrednicit de mîntuire. Și de aici este arătat că „mînă” numește lucrarea, iar „dreaptă”: lucrarea cea bună, fiindcă „mîna” a înjugat-o cu pedeapsa vrăjmașilor, iar „dreapta” cu facerea de bine spre dînsul.

8 Domnul va răsplăti pentru mine.

Zice: Om fiind și în păcate tăvălindu-mă, eu nu pot a-l răsplăti facerile de bine, încît Domnul Însuși, Cel ce S-a făcut dăruitor al acestora, înomenindu-Se și luînd asupra-Și a mea fire, va plăti datoria mea. Și împreună-glăsuiește cu acestea și dumnezeiescul Apostol, zicînd că Stăpînul Hristos a șters zapisul împotriva noastră.

Doamne, mila Ta este în veac, lucrurile mîinilor Tale să nu le treci cu vederea!

Deci: De vreme ce mila Ta este nemăsurată și se întinde împreună cu veacul, dăruiește făpturilor Tale grabnică mîntuire! Proorocul a adus și această rugăciune

învăţându-se de darul Preasfîntului Duh că Făcătorul firii va plăti datoria firii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 138

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri este adăugat: „al Zahariei, întru risipire.” Aceasta nu am aflat-o nici la Evreul, nici la Cei 70, nici la ceilalţi tălmăcitori, ci oarecare a făcut adăugarea deasupra-scrierii, înţelegînd Psalmul precum a voit.

Iar Psalmul are mai-nainte grăirea împăratului Iosia. Că, odrăslind din tată rău-credincios³³⁶ şi fiind încă nepot al unui moş ca acesta³³⁷ (adică rău-credincios), el a urît păgînatatea aceluia, şi a călătorit prin toată fapta bună; şi, înfocîndu-se cu rîvnă dumnezeiască, i-a omorît pe toţi preoţii idolilor, iar pe cei ce îmbrăţişau buna-credinţă i-a învrednicit de toată căutarea şi cinstea. Pe acestea mai-nainte le zice Psalmul, şi proorocescul cuvînt îl aduce pe dînsul în mijloc rugîndu-se şi spăimîntîndu-se de mai-nainte cunoştinţa pentru dînsul.

Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut.

Cercare a faptei bune nu este numai sărăcia şi mîhniciunea, ci şi împărăţia şi buna-norocire: că - precum întru cele de mîhniciune ne lămurim, dacă putem suferi cu vitejie cele de scîrbă ce ni se întîmplă - aşa şi întru bunele-norociri ne iscusim şi ne arătăm: că ori ne înălţăm împreună cu bunele-norociri, ori ajungem a cunoaşte firea acestora. Deci, încredinţîndu-se împărăţia Fericitului Iosia şi chivernisind-o el cu bună-credinţă, după cuviinţă a zis: „Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut.”

2 Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea.

Pe toate - zice - le-a cunoscut cu de-amănuntul: pe care le lucram şezînd şi pe care le făceam sculîndu-mă - că prin „şedere” şi prin „sculare” a arătat toată viaţa. Şi graiurile acestea sînt ale sufletului curat şi ale ştiinţei sănătoase. Şi - de vreme ce a zis: „cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut” - ca să nu prepuie cineva că Dumnezeu cunoaşte cele făcute după sfîrşitul lucrurilor, a adăugat foarte potrivit:

3 Tu ai priceput gîndurile mele de departe.

Că - de demult, şi dintru început şi mai-nainte cu multe neamuri de plăsmuirea mea - nu numai că ai văzut mai-nainte faptele mele, ci ai şi cunoscut mai-nainte gîndurile ce aveau să fie.

Cărarea mea şi funia mea Tu ai iscodit-o

Iar Teodotion, aşa: „cărarea mea şi calea mea Tu ai iscodit-o.” „Cale” şi „cărare” numeşte faptele, iar „funie” - îndreptarea acestora, din metafora celor ce zidesc şi îndreaptă pereţii cu o sfoară. Ai cunoscut - zice - cu de-amănuntul faptele mele, şi nimic dintru ale mele nu s-a tănuit de cunoştinţa Ta.

4 şi toate căile mele mai-nainte le-ai văzut, că nu este vicleşug pe limba mea.

³³⁶ Amon, vezi Cartea a doua a Cronicilor.

³³⁷ Manase, vezi Cartea a doua a Cronicilor.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeul tuturor nu numai că le-a văzut mai-nainte, ci le-a și spus mai-nainte prin Prooroci. Și lui Ieroboam, ce jertfea și aducea dumnezeiasca cinste junicilor, mai-nainte i-a vestit că se va scula fiul lui David, Iosia, și va da morții pe preoții idolilor și în acea capiște le va arde oasele de tot.

5 Iată, Doamne, Tu ai cunoscut toate cele de pe urmă și cele de demult.

Prin înseși lucrurile m-am învățat că ai toată cunoștința, și a celor făcute de demult, și a celor nefăcute încă.

Tu m-ai zidit și ai pus peste mine mîna Ta.

Căci cum este cu putință să se tănuiască ceva dintru ale mele de Făcătorul meu, Care m-a închipuit pe mine în lăuntru, în pîntecele maicii mele, și m-a învrednicit de toată purtarea de grijă? Iar acest „ai pus peste mine mîna Ta” se aseamănă cu: „Mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit”, însemnînd totodată și purtarea de grijă de după zidire.

6 Minunată s-a făcut cunoștința Ta dintru mine; întăritu-s-a, nu voi putea spre dînsa.

Dintru cele făcute către mine, am cunoscut puterea Ta, și - voind a lăuda înțelepciunea Ta, dar nenimerind vrednicia - îmi mărturisesc biruirea. Așa - povestind acestea, și minunîndu-se de cunoștința și de mai-nainte cunoștința Dumnezeului tuturor, și că nu s-a tănuit nimic de Dînsul, nici din cele făcute, nici din cele ce vor să fie - se mută către altă noimă:

7 Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Și de la fața Ta unde voi fugi?

De Cel ce le știe pe toate așa de vădit, unde este cu putință să se tănuiască cel ce fuge? Și ni se cuvine a însemna cum învață că și Dumnezeu, și Preasfîntul Duh au aceeași lucrare: „Unde mă voi duce - zice - de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?” Și a căroră lucrare este una, una cu adevărat - și puterea; și a căroră putere este una, una - și firea; deci cu adevărat una este și firea lui Dumnezeu, și a Duhului.

8 De mă voi sui în cer, Tu acolo ești. De mă voi pogorî în iad, de față ești.

Pe toate - zice - le îplinești: pe cele de sus și pe cele de jos, că acela este marginea cea mai de pe urmă a înălțimii, iar celălalt - a adîncului. Și bine l-a înjugat cu cerul pe acest „Tu acolo ești”, și cu iadul pe acest „de față ești”: că Se odihnește peste Îngerii care petrec în ceruri, și pretutindenii este de față, și înainte le stă tuturor, și „întru Dînsul trăim - după dumnezeiescul Apostol - și ne mișcăm și sîntem.”

9 De voi lua aripile mele de dimineață și mă voi sălășlui la marginile mării,

10 și acolo mîna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta.

„Dimineață” a numit răsăriturile, iar „marginii ale mării” - apusurile; pentru că, pe lîngă înălțime și adînc, a adăugat lungimea și lățimea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire este nescrisă împrejur. Încă și Iona Proorocul a cercat puterea acesteia: că, ispitindu-se a fugi de Dumnezeuul tuturor, s-a prins, și s-a legat cu valurile, și s-a închis în chit ca într-o temniță și s-a povățuit către cetatea la care se trimisese. Deci graiurile proorociei se arată adevărate și aici, că, „dacă mă voi sălășlui la marginile

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mării, acolo mîna Ta mă va povăţui şi mă va ţine dreapta Ta”.

11 Şi am zis: Poate întunericul mă va acoperi, şi noaptea este luminare întru desfătarea mea.

Iar Simmah, așa: „Aş zice: Poate întunericul mă va acoperi - dar şi noaptea este luminoasă împrejurul meu.” Zice: Măcar către răsărit, măcar către apusul soarelui de voi fugi, nu voi scăpa de puterea Ta. Măcar întru întunericul nopţii de mă voi ispiti să mă acopăr, nici așa nu mă voi tăinui, că Ție şi întunericul Îţi este lumină.

12 Că întunericul nu se va întuneca la Tine, şi noaptea ca ziua va lumina.

Iar Simmah, așa: „Nici întunericul întunecat nu va fi peste Tine, încă şi noaptea ca ziua se va lumina.” Zice: Întunericul îmi este întuneric mie, că eu am deosebire a luminii şi a întunericului; iar Ție, Luminii celei gîndite, şi noaptea Îţi este prea-luminoasă şi mai luminoasă decît toată amiaza zilei.

Precum este întunericul ei, așa şi lumina ei.

Că, precum îmi este mie noaptea de întunecoasă, așa Îţi este de luminoasă Ție.

13 Că Tu ai zidit rărunchii mei,

Zice: Şi acestea nu le zic așa prost, ci fiind luminat cu darul Tău şi primind în gînduri strălucirea Ta. Că „rărunchi” a numit aici gîndurile, de vreme ce partea poftitoare este lipită de rărunchi, şi gîndurile primesc asupra lor acesteia.

sprijinitu-m-ai din pîntecele maicii mele.

Tu Te-ai făcut şi pedagog al meu, şi dascăl, că am dobîndit a Ta purtare de grijă îndată ce am ieşit din pîntece.

14 Mărturisi-mă-voi Ție, că cu înfricoşare Te-ai făcut minunat. Minunate sînt lucrurile Tale şi sufletul meu le cunoaşte foarte.

Şi pentru aceasta petrec lăudîndu-Te, strălucindu-mă cu ale Tale mari lucrări şi ridicîndu-mă către acestea.

15 Nu s-a ascuns de Tine osul meu, pe care l-ai făcut întru ascuns, şi statul meu întru cele mai de jos ale pămîntului.

Zice: Cunoşti cu de-amănuntul toate cele pentru mine, că Tu m-ai zidit în pîntecele maicii mele şi m-ai adus la lumină ca din marginea cea mai de pe urmă a pămîntului. Că așa a tălmăcit şi Achila: „Nu s-a acoperit osul meu de Tine, cu care am fost făcut întru ascuns; în multe feluri m-am închipuit, ca întru o parte prea de jos a pămîntului.” Nimic - zice - nu se poate tăinui de Tine, Care ai plăsmuit firea oamenilor în prăvălia³³⁸ cea ascunsă a firii.

16 Cele nelucrate ale mele le-au văzut ochii Tăi, şi în cartea Ta toţi se vor scrie; zile se vor zidi, şi nimeni întru dînşii.

Iar Simmah, așa: „Încă nefiind închipuit eu, ochii Tăi mai-nainte m-au văzut împreună cu toţi cei scrişi în cartea Ta, celor ce se zidesc nelipsindu-le nici o zi.” Zice: Mai-nainte de a mă zidi şi a mă închipui, m-ai văzut pe mine la fel ca pe cei născuţi şi

³³⁸ „Atelier” zicem noi acum, nesuferit cuvînt franţuzesc şi franc-masonic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

desăvârșiți, care nu sînt lipsiți de nici o zi, și sînt scriși în cărțile Tale. De cărțile acestea face pomenire și Fericitul Daniil, că zice: „Judecătorul a șezut și cărțile s-au deschis.” Și Domnul zice, întru sfințitele Evanghelii: „Iar ai voștri, și perii capului toți sînt numărați.” Iar prin „cărți”, se cuvine a înțelege atotcuprinzătoarea cunoștință a lui Dumnezeu și netăinuita pomenire a lui Dumnezeu.

Așa, după ce le-a povestit pe cele dumnezeiești, de aici își descoperă al său scop, necăutînd iubire de cinste și de slavă, ci punîndu-se înaintea dreptîi chip și pildă de folos:

17 Iar mie foarte îmi sînt cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule! Foarte s-au întărit stăpîniile lor.

Și istoria ne învață arătat acest lucru, Dumnezeu învrednicindu-i pe dumnezeieștii preoți de toată cinstea și căutarea, că toți au auzit făgăduințele făcute lui Avraam: „Voi blagoslovi – zice – pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te blestemă.” Iar pe acest „s-au întărit stăpîniile lor”, Teodotion l-a tălmăcit așa: „s-au întărit săracii lor”, fiindcă cei ce, pentru nelegiuirile împăraților celor rău-credincioși, au petrecut de demult întru prostime și sărăcie au dobîndit înaintea losiei toată cinstea.

18 Număra-voi pe dînșii, și mai mult decît nisipul se vor înmulți.

Pentru că, luminîndu-se la minte prin bună-credința împăratului, cei ce demult erau rău-credincioși s-au întors către buna-credință și au îmbrățișat petrecerea după Lege, și cei ce de demult erau numărați lesne s-au făcut mai înalți decît numărul. Cuvîntul mai-nainte vestește încă și schimbarea lumii ce s-a făcut după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru, că cei ce se grijesc de slujba lui Dumnezeu biruiesc numărul în fiecare cetate și țară.

Sculatu-m-am și încă sînt cu Tine.

Iar Simmah, așa: „Deștepta-mă-voi și de-a pururea voi fi cu Tine.” Că, de-a pururea deșteptîndu-mă pe sine-mi, voi lepăda somnul trîndăviei și voi păzi în minte a Ta pomenire, dobîndind a Ta purtare de grijă.

19 De vei ucide pe păcătoși, Dumnezeule! Bărbații sîngiurilor, depărtați-vă de la mine! - că pricinuitori sînteți întru gînduri.

Osebirea celor ce iubesc pe cei buni este a se îngreșoșa de cei împotrivnici. Pentru care zice: Dacă Tu, lubitorul de oameni, îi ucizi pe păcătoși, cu mult mai vîrtos mă voi întoarce eu de împreunarea acestora, știind socoteala lor cea prigonitoare, că nu suferă și nu primesc sfătuirile cele bune, ci le leapădă prin învîrtoșarea socotelii.

20 Lua-vor întru deșertăciune cetățile Tale.

Și - zice - nu fără dreptate îi vei ucide pe dînșii, ci pentru că vor locui în deșert cetățile Tale, nedobîndind nici un folos din legile Tale.

21 Au nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, i-am urît, și asupra vrăjmașilor Tăi m-am topit?

22 Cu urîciune desăvîrșită i-am urît pe ei, vrăjmași s-au făcut mie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De dragostea Ta sînt spînzurat – o Stăpîne! – și pe aceleași cu Tine voiesc și să le iubesc, și să le urăsc. Pentru aceasta, îi iubesc și îi cinstesc pe cei ce se țin de a Ta slujbă și credință, iar pe cei ce Te urăsc nu numai că îi urăsc, ci mă și necăjesc și mă topesc pentru ei: că îi urăsc ca pe niște călcători de Lege, dar îmi este milă de ei ca de niște oameni. Și sînt silit a plînge pentru dînșii pentru fireasca împreună-pătimire, dar iarăși mă îngrețoșez de dînșii pentru multa lor răutate.

23 Ispitește-mă, Dumnezeuule, și cunoaște inima mea! Cearcă-mă, și cunoaște cărările mele!

24 Și vezi de este calea fărădelegii întru mine și mă povățuiește în calea cea veșnică.

Acestea eu așa socotesc că le ai, însă Te rog pe Tine, Doctorul sufletelor cel prea-bun, să iscodești cu de-amănuntul viața mea și să cerci mișcările inimii mele; și, de se va afla ceva împotrivnic legilor Tale, mă rog a se îndrepta de a Ta înțelepciune și a se povățui către călătoria cea veșnică. Acestea s-au zis de Fericitul David, dar mai-nainte s-au grăit pentru Iosia bine-credinciosul; sînt puse înaintea încă și tuturor celor ce voiesc pricină de mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 139

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David cheamă spre ajutor pe Dumnezeul tuturor:

Scoate-mă, Doamne, de la omul rău, de la bărbatul nedrept izbăvește-mă!

Nedrept era Saul și nemulțumitor către făcătorul de bine, că pe dumnezeiescul David - cel ce nu numai că nu-l nedreptățise cu nimic, ci i se și făcuse pricinuitor al multor bunătăți - el se sîrguia să-l ucidă.

2 Care a gîndit nedreptate în inimă, toată ziua rînduia războaie.

Nu numai că a gîndit rele, ci lîngă gînduri a adăugat și lucrurile. Iar pe acest „toată ziua”, Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi”.

3 Ascuțitu-și-au limba lor ca de șarpe, venin de aspidă sub buzele lor.

De multe ori s-au ispitit a-l ucide pe dînsul cu vicleșug și de multe ori, jurîndu-se și grăindu-i cuvinte prietenești, au călcat jurămintele. Deci după cuviință a asemănat socoteala vicleană și vicleșugul ascuns cu veninul fiarelor tîrîtoare.

4 Păzește-mă, Doamne, de mîna păcătosului, de la oamenii nedrepti mă scoate!

Rugăciunea aceasta este cuviincioasă omului drept, că nu cere pieirea vrăjmașilor, ci mîntuirea lui-și.

Care au gîndit să împiedice pașii mei.

Gonindu-se de Saul, Fericitul David a fugit către cei de altă seminție, iar aceia erau păgîni și lucrători a toată fărădelegea. Deci și pentru aceasta este vrednic de minune, căci pretutindeni era păzitor al bune-credințe și nu suferea a sluji nevoilor și vremilor.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Și zice: Acesta care mă gonește puțin a lipsit de nu mi-a împiedicat pașii bunei mele credințe.

5 Ascuns-au cei mîndri cursă mie și cu funii au întins cursă picioarelor mele, pe lîngă cărare sminteli mi-au pus mie.

„Mîndru” numește pe însuși Saul, iar „curse”, și „funii” și „sminteli” - bîntuierile de multe feluri, năpădirile, pîndirile. Și le-a zis pe acestea cu închipuire, din metafora celor ce vînează și întind lațuri, și curse și mreji.

6 Zis-am Domnului: Dumnezeuul meu ești Tu,

Iar eu, defăimînd toate cele omenești, m-am dăruit pe sine-mi Ție, și pe Tine Te știu Domn și Dumnezeu al meu și de la Tine aștept ajutorul.

ascultă, Doamne, glasul cererii mele!

7 Doamne Doamne, puterea mîntuirii mele,

Repetarea este a celui ce crede și iubește, că zice: Întru Tine am nădejdea mîntuirii mele, că Tu singur poți da mîntuire.

umbrit-ai peste capul meu în ziua de război.

Și acest lucru l-am deprins cu iscusul: pentru că - și cînd am primit asupra-mi monomahia³³⁹ (adică lupta) cu Goliat, și cînd m-am sîrguit la război cu cei ce de altă seminție - cu ajutorul Tău m-am îngrădit împrejur ca și cu o pavăză.

8 Să nu mă dai, Doamne, de la dorirea mea, celui păcătos!

Iar Simmah, așa: „Să nu dai, Doamne, poftele călcătorului de Lege!” Așa au tălmăcit încă și Teodotion și Achila: „Să nu-i dai împlinirea poftei celui ce pofteste a mea junghiere.” Iar după Cei 70, așa se cuvine a înțelege: „Să nu-și dobîndească prin mine acelea pe care le pofteste.” Că eu vreau să mă mîntuiesc, iar acela vrea să măucidă, deci acea poftă să nu o dai aceluia.

Gîndit-au asupra mea, să nu mă părăsești, ca nu cîndva să se înalțe!

Tot gîndul îl pornesc asupra junghierii mele, deci să nu mă lipsești de a Ta purtare de grijă, ca să nu le dai lor pricină de trufie.

9 Capul înconjurărilor și ostenelele buzelor lor îi va acoperi pe dînșii.

De aici, mai-nainte zice relele ce se vor întîmpla lor. Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai descoperit: „Amărăciunea celor ce mă înconjură, truda buzelor lor, să-i acopere pe ei!” Zice: Să cadă întru ale lor pîndiri, și ei să pătimească ceea ce lucrează asupra mea și desăvîrșit să-i acopere amărăciunea măiestrită de ei asupra mea! Aceasta se aseamănă cu ceea ce a zis în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, și a deschis-o pe dînsa, și va cădea în groapa pe care a lucrat-o.”

10 Cădea-vor peste dînșii cărbuni, în foc îi vei surpa pe ei,

Căci ca și cu un foc îi vei cheltui pe dînșii de tot cu urgia Ta.

întru ticăloșii, și nu vor putea răbda.

³³⁹ Luptă unul la unul între cei mai puternici războinici ai unei armate, prin care se hotăra soarta războiului. La noi, o pildă de monomahie este înfruntarea lui Preda Buzescu cu hanul tătar.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cădea-vor în primejdii, și nu se vor înălța deasupra lor. Și acestea s-au întâmplat lui Saul întru războiul împotriva celor de altă seminție, că, după ce a fost junghiat, acolo a primit sfârșitul vieții.

11 Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pământ,

Prin acestea îi însemnează pe cei ce îl cleveau la Saul: pe Doic, pe Zifei, pe alții care au rostit multe clevetiri asupra lui. Și ne învață că cei ce uneltesc cuvântări mincinoase pentru bogăție și pentru silnicie nu-și nimeresc scopul și nu dobîndesc cele dorite.

pe bărbatul nedrept relele îl vor vîna întru stricăciune.

Și acestea le-a pățimit și Saul: că a fost prins în război și a luat rana aducătoare de moarte.

12 Cunoscute-am că va face Domnul judecată săracilor și izbîndă lipsiților,

Am învățat dreptatea dumnezeieștii hotărîri - zice - și știu că nu-i va lăsa spre vătămare vrăjmașilor pe cei lipsiți de ajutorul omenesc, ci îi va pedepsi pe cei nedrepți după vrednicie.

13 iar dreptii se vor mărturisi numelui Tău și vor locui dreptii cu fața Ta.

Deci, dobîndind de la Tine această purtare de grijă, ceata dreptilor Te laudă și iubesc a Ta stăruire, pururea nălucindu-Te pe Tine și părăindu-li-se lor că văd a Ta față. Într-acest fel este și cea zisă în Psalmul 15: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 140

Psalmul lui David.

Psalmul acesta are aceeași înțelegere cu cel mai-nainte rînduit: că, fiind gonit de Saul, David roagă pe Dumnezeu:

Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!

„Strigare” numește cu adevărat osîrdia sufletului, că și lui Moisi, tăcînd așa, i-a zis Dumnezeu: „Ce strigi către Mine?”

la aminte glasul rugăciunii mele cînd strig către Tine!

Zice: O Stăpîne! - primește rugăciunea mea cu milostivire.

2 Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele - jertfă de seară.

Cu rugăciunea a înjugat și lucrarea faptei bune: că „ridicarea mîinilor” pe aceasta o arată, fiindcă mîinilor li s-a încredințat lucrarea. Și se roagă să i se înalțe rugăciunea asemenea fumului tămîiei și să urmeze buna mireasmă a aceleia; la fel, și întinderea mîinilor să se arate asemănată jertfei de seară. A pomenit de seară, nu de dimineață, căci era în primejdii și în scîrbe, iar primejdia se aseamănă întunericii și nopții.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Pune, Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele!

Ziditorul a dat limbii două ziduri: unul al dinților și altul al buzelor, oprind pornirile ei necuvîntătoare³⁴⁰. Dar Proorocul se roagă să dobîndească și altă străjuire, temîndu-se să nu grăiască ceva necuvios pe cînd își plînge a sa nevoie. Iar că nu suferea niciodată a zice ceva de hulă nici cînd era gonit de Saul, mărturisește istoria: căci, și cînd ai lui (ai lui David) s-au ispitit a-l ucide pe dînsul (pe Saul), el l-a numit „uns al Domnului”; și, vorbind către dînsul, s-a numit pe sine-și „rob al lui”; și l-a ucis pe cel ce i-a vestit junghierea lui Saul și se fălea că el a făcut-o, zicînd: „Sîngele tău asupra capului tău, că ai zis că tu ai ucis pe unsul Domnului.”

4 Să nu abați inima mea spre cuvinte de răutate, ca să pricinuiască pricini întru păcate!

Se roagă a i se păzi nu numai limba, ci și înseși mișcările minții, ca nici întru acelea să nu se afle alt gînd afară de dumnezeieștile legi. Iar în loc de: „ca să pricinuiască pricini întru păcate”, Simmah a zis: „gînduri nelegiuite”. Iar după Cei 70, așa se cuvine încă a înțelege: Ar fi putut să gîndească Fericitul David că Saul îi era vrăjmaș și războinic și dorea junghierea lui, și deci a-l ucide nu era lucru fără dreptate, că Legea porunea: „Vei iubi pe vecinul și vei urî pe vrăjmașul tău!” Dar el, mai-nainte văzînd evangheliceasca petrecere, voia să viețuiască după dînsa, și se roagă să nu ia nici o pricină spre păcat.

Cu oamenii ce lucrează fărădelegea nu mă voi însoți, și cu aleșii lor.

Că - zice - pe acestea le lucrează lucrătorii nelegiurii, iar mie să nu-mi fie vreo împărtășire cu dînșii, măcar de ar și avea ei desăvîrșita bună-norocire. Că „aleși”, aici, îi numește pe cei răi care sînt bine-norociți.

5 Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra, iar untul de lemn al păcătosului să nu-mi ungă capul meu;

Mai plăcute - zice - îmi sînt mie muștrările de scîrbă care mi se fac de cei dreپți pentru învățatură și folos, decît cele dulci aduse de cei păcătoși, măcar de îmi și dăruiesc acestea viață mai dulce decît untdelemnul ce îmi strălucește capul; aleg a fi certat de cei dreپți, în loc de a fi cinstit de cei păcătoși.

că încă și rugăciunea mea este întru bune vrerile lor.

Iar Simmah, așa: „încă și rugăciunea mea este întru răutățile lor.” Că atît de departe stau eu de a rîvni buna lor norocire, încît mă rog să se schimbe: ca, schimbîndu-se aceea, să-și schimbe și ei răutatea.

6 Înghițitu-s-au lîngă piatră judecătorii lor.

Nu după multă vreme - zice - se vor face deșești, și cei ce se află suiți întru stăpînirea cea desăvîrșită vor fi cufundați asemenea stîncilor acoperite de ape - în loc de: Se vor da uitării.

Auzi-se-vor graiurile mele, că s-au îndulcit.

Și, învățîndu-se cu iscusul adevărul graiurilor mele, vor simți dulceața și folosul

340 Adică neraționale.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

acestora.

7 Ca grosimea pământului s-au rupt pe pământ, risipitu-s-au oasele lor lângă iad.

„Grosimea pământului” numește desimea pământului care, tăindu-se cu plugul, se desparte în bulgări. Deci - zice - cei ce acum stau se vor împrăști cu moartea, asemenea bulgărilor acestora, și oasele lor se vor risipi în morminte. Că „lângă iad” a numit mormintele.

8 Căci către Tine, Doamne Doamne, ochii mei; spre Tine am nădăjduit, să nu iei sufletul meu!

Iar eu nu mă bizui nici unui ajutor omenesc, ci aștept ajutorul Tău și mă rog ca sufletul meu să nu se lipsească de acesta.

9 Păzește-mă de cursa care mi-au pus mie și de smintelile celor ce fac fărădelege!

Cursele și smintelile acestea le-a pomenit și în Psalmul de mai-nainte. Iar „curse” și „sminteli” numește bîntuiețile, de care se roagă să se izbăvească.

10 Cădea-vor în mreaja Lui păcătoșii,

Adică a lui Dumnezeu, că cei ce întind curse altora se vor prinde întru dumnezeiasca pedeapsă ca întru niște lațuri, și vor suferi acelea pe care le lucrează și vor pătimi acelea pe care le aduc asupra altora.

deosebi sînt eu pînă ce voi trece.

Iar eu voi petrece despărțit de aceștia pînă ce voi primi sfîrșitul vieții mele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 141

Al priceperii lui David, cînd era el în peșteră rugîndu-se.

Pricina Psalmului este arătată: că, gonit fiind de Saul, dumnezeiescul David scapă în peșteră și se ascunde întru cele mai din lăuntru locuri ale ei. Apoi, văzîndu-l venit acolo pe Saul obosit, a izgonit din minte temerea și a chemat dumnezeiescul ajutor, pe care l-a și dobîndit.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat.

Și de aici este arătat că „strigare” numește sîrguința minții, căci cum ar fi strigat cu glas cel ascuns, care se sîrguia a se tăinui? Deci zice: Cu toată sîrguința am rugat pe Dumnezeu.

2 Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi vesti.

Zice: Am arătat Lui primejdia și l-am adus cu sîrguință rugăciune pentru aceasta. Și a arătat tăria rugăciunii prin acest „vărsa-voi”.

3 Cînd lipsea dintru mine duhul meu.

Și făceam acestea văzînd covîrșirea relelor, că mă sălășluiam lângă însăși moartea.

Și Tu ai cunoscut cărările mele.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Toate ale mele sînt arătate Ție și nimic din faptele mele nu s-a tănuț de ochiul Tău.

În calea aceasta în care umblam ascuns-au cursă mie.

Și vînătorii urmăresc urmele fiarelor și întru acelea așează cursele. Urmîndu-i pe aceștia, Saul iscodea cele pentru David și, unde se înștiința că petrece, acolo îl pîndea. Și diavolul lucrează aceasta: și, celui ce călătorește pe calea întregii înțelepciuni, îi pune cursa iubirii de dezmiardări; celui ce se bucură de milostenie, lațul mării deșarte; celui ne iubitor de bani, pricinile lăcomiei de arginți; fecioriei, trufia; și, în scurt să zic, fiecărei viețuirii, pîndirea cea lesne vînătoare.

4 Luat-am seama de-a dreapta și am privit, și nu era cine să mă cunoască.

Zice: De nicăieri nu am văzut nici un ajutor - că „dreaptă” a numit lucrul celor iubiți.

Pierit-a fuga de la mine, și nu este cel ce caută sufletul meu.

Am căzut întru încurcături nescăpate și nu aflu drum de fugă, nici pe cine să-mi ajute.

5 Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: Tu ești nădejdea mea,

Deci Te rog pe Tine, de Care am spînzurat ale mele nădejdi.

partea mea ești în pămîntul celor vii!

6 Ia aminte spre rugăciunea mea, că m-am smerit foarte!

Dumnezeiescul David a numit de multe ori „parte” a sa pe Dumnezeu, și acum a făcut acest lucru iarăși, zicînd: Nu am nici un alt ajutor, ci pe Tine doar Te știu, și prin Tine mă rog a dobîndi viața. Iar „smerenie” numește aici primejdiile, că și Simmah a arătat aceasta, zicînd: „Ascultă-mi graiurile mele, că am obosit foarte!”

Izbăvește-mă de cei ce mă gonesc, că s-au întărit mai mult decît mine!

Războinicii s-au făcut mai tari decît mine, dar cu ajutorul Tău voi scăpa din mîinile lor.

7 Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău!

Iar Achila, așa: „Scoate din închisoare sufletul meu!” Căci, războinicii fiind tăbărîți lîngă ușa peșterii, era ținut ca într-o pușcărie și ca în temniță. Și făgăduiește că, după ce va dobîndi mîntuire, va răsplăti facerile de bine cu laude.

Pe mine mă așteaptă dreptii pînă ce vei răsplăti mie.

Iar Simmah, așa: „Dreptii vor încununa numele Tău, după ce îmi vei face mie bine”, pentru că vor lua facerea de bine către mine drept zălog al mîntuirii lor, și pe Tine, Dreptul Judecător, Te vor lăuda.

TÎLCUIREA PSALMULUI 142

Psalmul lui David, cînd îl gonia pe el Avesalom, fiul său.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru unele din pre-scrieri am aflat așa: „în vremea cînd pe dînsul l-a gonit Avesalom, fiul lui”. Și nici la Evreu, nici la ceilalți tălmăcitori nu am aflat adăugirea aceasta, dar se ține de adevăr, că această pricină are Psalmul.

Doamne, auzi rugăciunea mea, ia în urechi cererea mea întru adevărul Tău, auzi-mă întru dreptatea Ta!

Dumnezeiescul David a căzut întru rele plătind osînde pentru cele greșite. Dar Avesalom era nedrept, și nelegiuit, și rău-credincios și ucigător de tată, voinj unghierea celui ce l-a născut, și de aceea Fericitul David roagă pe Dumnezeu să fie auzit întru adevărul și dreptatea rugăciunii.

2 Și să nu intri la judecată cu robul Tău, că nu se va îndrepta înaintea Ta tot cel viu!

Zice: Întru adevăr și întru dreptate Te-am rugat pe Tine cu ale mele cuvinte, dar nu dreptății mele biziindu-mă, ci știind nelegiuirea războinicilor. Și știu că e cu neputință să fie cineva atît de nevinovat, încît să scape de divanul Tău: că, dacă ai alătura dreptarul legilor puse de Tine lîngă viața oamenilor, nimeni nu se va afla că a viețuit după dînsul. Iar dacă vei aduce în mijloc și facerile Tale de bine și cîte bunătăți ai dăruit oamenilor, iarăși, care dreptate omenească se va face deopotrivă cu darurile Tale?

3 Că a gonit vrăjmașul sufletul meu, smerit-a la pămînt viața mea,

Deci mă rog să dobîndesc al Tău adevăr și dreptate nu intrînd eu și cu Tine întru judecată, ci judecîndu-ne eu și vrăjmașii mei, care m-au scos din împărăție și m-au izgonit din patrie. Și istoria arată smerenia aceasta a lui, că mergea desculț, și acoperit și lăcrimînd.

așezatu-m-a întru cele întunecate, ca pe morții veacului.

Că, fiind gonit și silit a petrece în locuri pustii, nu mă deosebesc cu nimic de mortul închis întru întuneric.

4 Și s-a mîhnit întru mine duhul meu,

Pentru aceasta, m-am umplut de multă mîhnire și întristare - că „duh” numește aici sufletul.

întru mine s-a tulburat inima mea.

Toate gîndurile mele - zice - s-au umplut de tulburare și de furtună.

5 Adusu-mi-am aminte de zilele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mîinilor Tale am gîndit.

Am luat în minte - zice - de cîte primejdii i-ai slobozit pe strămoșii noștri și nu i-ai lăsat a se face lesne prinși războinicilor: și mi-am adus aminte de cele pentru Avraam, de cele pentru Isaac, de cele pentru Iacov, de cele pentru Iosif, de cele pentru Moisi, și de aici am luat mîngîiere.

6 Tins-am către Tine mîinile mele,

În loc de: Am făcut rugăciunea cu toată sîrguința.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

sufletul meu, ca un pămînt fără de apă, Ție.

Și așa însetez de ajutorul Tău, precum așteaptă ploaia pămîntul fără apă.

7 Degrab auzi-mă, Doamne, slăbit-a duhul meu!

Prin acestea a arătat covîrșirea mîhnirii, patima aceasta fiind osebită aceloră ce se mîhnesc foarte.

Să nu întorci fața Ta de la mine, să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă!

Că, dacă Te vei îngreșoșa de rugăciunea mea, pentru păcatul meu, numaidecît voi fi dat la moarte. Căci „groapă” a numit cu închipuire moartea: că, precum cel închis în groapă nu poate să scape fără ajutor, tot așa, nevrînd Dumnezeu, este din cele cu neputință a mai învia cel mort.

8 Auzită fă mie dimineața mila Ta, că spre Tine am nădăjduit!

Vestește mie - zice - a Ta iubire de oameni, și să nu mă înșel de nădejde! Iar „dimineața” a numit aici grăbnicia.

Cunoscută fă-mi mie, Doamne, calea întru care voi merge, că spre Tine am ridicat sufletul meu!

Fă-Te mie povățuitor - zice - și arată-mi cărarea cea dreaptă, că, depărtînd sufletul meu de la toate cele omenеști, Ție Ți l-am adus pe acesta - o Stăpîne!

9 Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Doamne, că la Tine am scăpat!

Fugind de războinici, pe Tine Te am loc de scăpare, și mă rog a mă izbăvi de bîntuirea aceloră.

10 Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu!

Te rog încă și aceasta: ca nu numai să știi ceea ce voiești, ci să și lucrez cele pe care le voiești, fiindcă pe Tine Te știu Dumnezeu și Stăpîn al meu.

Duhul Tău cel bun mă va povățui la pămîntul cel drept.

Și de aici ne-am învățat vrednicia Duhului: că, precum Dumnezeu este bun, așa și Duhul S-a numit bun; și, precum L-a rugat el pe Dumnezeu să-l povățuiască, așa se roagă să dobîndească și povățuirea Duhului, încît nimic să nu se arate lui rîpos, nici nelesnicios, ci să călătorească pe calea cea dreaptă, și netedă și izbăvită de rătăcire.

11 Pentru numele Tău, Doamne, mă vei via,

Tu m-ai pus împărat, a Ta hotărîre și hirotonie am dobîndit, și mă tem să nu fiu trecut cu vederea de Tine, facîndu-mă pricinuit de hulă numelui Tău. Deci să nu cauți la vrednicia mea, ci pentru buna-cuvîntare a numelui Tău împărtășește-mă de mîntuire.

Întru dreptatea Ta, vei scoate din necaz sufletul meu!

Că, după ce vei judeca între mine și războinici, după dreptate mă vei izbăvi de primejdiile aduse asupra-mi de aceia.

12 Și, întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei și vei pierde pe toți cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sînt robul Tău!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

În Psalmul 135 a zis: „Celui ce a bătut Egiptul cu cei întâi-născuți ai lui, că în veac este mila Lui”, iar aici a zis: „întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei”, pentru că mila către cel nedreptățit aduce pieirea asupra celui ce îl nedreptățește. Așa, și prea-bunul lucrător de pământ smulge din rădăcină mărăcinii, iar sadurile le adapă și le sapă, adică le prășește.

TÎLCUIREA PSALMULUI 143

Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri, lângă scrierea-deasupra am aflat adăugat: „împotriva lui Goliat”, dar nici la Evreu, nici la ceilalți talmăcitori, nici la Cei 70 în Exapla.

Și are pricina aceasta. Mulți din Prooroci au pomenit de neamurile ce s-au sculat asupra Iudeilor după întoarcerea din Babilon, dar mai pe larg decât ceilalți - dumnezeiescul lezechil, care zice și acestea, împreună cu altele multe: „În anii de pe urmă, te vei găti și vei veni pe pământul cel întors de la sabie, adunat din noroade multe, pe pământul Ierusalimului, care s-a fost făcut cu totul pustiu. Și ei din neamuri au venit, și vor locui în pace ei toți. Și te vei sui ca o ploaie, și vei veni ca un vifor și ca un nor ca să acoperi pământul, și vei cădea tu, și toți cei din prejurul tău și neamuri multe cu tine.” Apoi, după multe, ne învață și chipul morții lui: „Și voi chema asupra lui frică de sabie întru toți munții Mei - zice Adonai Domnul. Sabia omului asupra fratelui său va fi, și-l voi judeca pe dînsul cu moarte, și cu sînge, și cu ploaie ce puhoiește și cu pietre de grindină. Și foc și pucioasă voi ploua peste dînșii, și peste toți cei împreună cu dînsul și peste neamuri multe ce sînt împreună cu dînsul.” Și cel ce voiește poate să le deprindă pe acestea mai cu de-amănuntul, dacă va citi proorocia lui. Pe acestea mai-nainte le vestește și Psalmul de față, că zice: „Pleacă, Doamne, cerurile și Te pogoară! Atinge-Te de munți, și vor fumega! Fulgeră-Ți fulgerul Tău, și-i vei risipi pe ei! Trimite săgețile Tale, și-i vei tulbura pe dînșii!” Însă tîlcuirea din parte și de-a rîndul ne va învăța acestea mai descoperit:

Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeu meu, Cel ce învață mîinile mele spre oștire, degetele mele spre război!

Pentru că se întorseseră de curînd din Babilon și erau lipsiți de arme și de îngrădiri, i-au biruit pe neprietenii ce veniseră asupra-le cu ajutor dumnezeiesc. Cele zise se potrivesc încă și nouă, căci, izbăvindu-ne de tirania diavolului, ne-am învățat de Dumnezeu a bate războiul: cu mîinile lucrînd dreptatea, iar cu degetele punînd pecetea Crucii pe frunțile noastre.

2 Mila mea și Scăparea mea, Sprijinitorul meu, Scutitorul meu și Izbăvitorul meu, spre Dînsul am nădăjduit,

Din lucruri a făcut numirile, că zice: Tu ești mila mea, că de la Tine am primit izvoarele milei; Tu ești scăparea mea, căci m-am mîntuit scăpînd către Tine; Tu - scutitorul meu, că, dobîndind ajutorul Tău, m-am înălțat deasupra războinicilor; Tu - izbăvitorul meu și sprijinitorul meu, că Tu m-ai îngrădit cînd mi se da război și m-ai

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

izbăvit fiind înconjurat de vrăjmași. Deci voi avea nădejdea întemeiată întru Tine.

Cel ce supune norodul meu sub mine.

Acest cuvînt se potrivește lui Zorobabel și lui Iisus preotul, că aceștia povățuiau norodul atunci.

3 Doamne, ce este omul că Te-ai făcut cunoscut lui? Sau fiul omului, că-l socotești pe el?

În loc de „Te-ai făcut cunoscut”, Simmah a tălmăcit: „Te faci cunoscut”. Foarte mă minunez - zice - de nemăsurata Ta iubire de oameni: că, fiind Dumnezeu și Ziditor al tuturor, faci atîta purtare de grijă pentru această jivină proastă. Apoi, arată și stricăciunea firii:

4 Omul deșertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec.

Iar Teodotion zice: „omul fumului s-a asemănat”, și Simmah: „aburului”. Căci, ca aburul ce se ridică și se risipește, așa de lesne se strică firea oamenilor, și viața lor umblă asemenea umbrei. Deci, de vreme ce îți pasă atît de mult de oamenii aceștia stricăcioși:

5 Doamne, pleacă cerurile Tale și Te pogoară!

Omenește a folosit cuvintele acestea, știind că dumnezeiasca fire nu este împrejur-scrisă în cer, ci chemîndu-L pe Ajutător spre pedeapsa războinicilor.

Atinge-Te de munți, și vor fumega!

Acest lucru s-a făcut și în muntele Sinaiului, că - zice - „muntele se afuma”.

6 Fulgeră-Ți fulger, și-i vei risipi pe dînșii! Trimite săgețile Tale, și-i vei tulbura pe dînșii!

Închipuie cuvintele în rugăciune, dar mai-nainte spune cele ce or să fie, pe care mai-nainte le-a zis Dumnezeu prin Proorocul Iezechiel, că așa i-a cheltuit pe toți aceia.

7 Trimite-Ți mîna Ta dintru înălțime,

Învățîndu-ne că Tu poți să dai mîntuirea celor ce o cer făcînd doar semn. Iar „mînă” a numit lucrarea, după cum am zis de multe ori.

scoate-mă și mă izbăvește din ape multe,

„Ape multe” a numit mulțimea războinicilor. Așa a zis și în Psalmul 123: „Pîrîu a trecut sufletul nostru, apa cea fără de stare.” Și, învățîndu-ne că pe vrăjmași i-a numit cu închipuire „ape”, a adăugat:

din mîna fiilor celor străini,

Și i-a numit pe dînșii „străini” nu ca pe unii de altă seminție, ci ca pe niște rău-credincioși.

8 a căror gură a grăit deșertăciune,

Hule - zice - au grăit asupra slavei Tale, o Stăpîne!

și dreapta lor - dreaptă a strîmbătății.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Și cu cuvintele lor se unesc și lucrurile: că, precum hulesc cu cuvintele, așa și nedreptățesc cu lucrurile, că această „dreaptă” a lor nu lucrează nimic drept, ci s-a arătat unealtă a nedreptății.

9 Dumnezeu, cîntare nouă voi cînta Ție, în psaltire cu zece strune voi cînta Ție,

Că, dacă voi dobîndi mîntuire, nu voi fi nemulțumitor, ci voi plăti lauda de mulțumire întrebuițînd organele muzicești obișnuite.

10 Celui ce dai mîntuire împăraților,

Că - zice - așa i-ai mîntuit și pe strămoșii noștri căroră li s-a încredințat de Tine împărăția, și i-ai arătat purtători de biruință ai războinicilor ce se ridicau asupra-le: pe David, pe Iosafat, pe Ezechia și pe oricare altul care a cerut de la Tine ajutorul.

Celui ce izbăvești pe David, robul Tău,

Că pentru tocmelile cu aceia faci toată purtarea de grijă pentru noi.

de sabie cumplită.

11 Izbăvește-mă și mă scoate din mîna fiilor celor străini,

„Sabie cumplită” a numit socoteala nebunească și fierească a celor ce veneau asupra-i. Pe aceiași îi numește încă și „fii străini”, ca pe niște rău-credincioși.

a căror gură a grăit deșertăciune, și dreapta lor - dreaptă a nedreptății;

Nu în zadar a întrebuițat aceeași cuvîntare, ci, vrînd să povestească buna lor norocire, a repetat prihănirea răutății, deșteptîndu-L spre ajutor pe Dumnezeu. Că zice: Celor ce Te grăiesc de rău astfel și trăiesc cu nedreptate și cu răutate, le merge bine, și se îmbelșughează și, primind de la Tine îndestularea bunătăților, fac din buna-norocire merinde de nedreptate.

12 ai căror fii sînt ca niște tinere odrasle înfipte întru tinerețile lor;

Au dobîndit - zice - multă naștere și buna-naștere de fii și, înconjuțați de dînșii, se aseamănă sadurilor de curînd odrăslite.

fetele lor - înfrumusețate, împodobite ca asemănarea bisericii;

Că se înfrumusețează nu numai cu frumusețea firească, ci se înfășură și cu podoaba cea din mult meșteșug, încît se aseamănă bisericilor celor împodobite spre cîntea idolilor. Și într-acest fel este frumusețea cea sulemenită și curvească.

13 cămările lor - pline, vărsîndu-se dintr-una într-alta;

Căci, cînd văd că vasele se umplu mai presus decît trebuința, întru altele mută iarăși cele ce prisosesc, după cel ce zicea: „Strica-voi hambarele mele, și mai mari le voi zidi!”

oile lor - mult-fătătoare, înmulțindu-se întru ieșirea lor;

14 boii lor - grași.

Și grase și mult-fătătoare sînt dobitoacele lor.

Nu este cădere de gard, nici trecere, nici strigare în ulițele lor.

Iar Simmah, așa: „Nici curmare, nici scoatere afară, nici plîngere nu este în ulițele

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

lor.” Așa zic încă și ceilalți tălmăcitori. Că cei ce n-au luat cercare de cele rele petrec întru desfătare și rîs, pentru multa îmbelșugare și pentru îndestularea bunătăților. Acestea a zis și în Psalmul 72: „Nu este semn în sus întru moartea lor și întărire întru bătaia lor. Întru ostenele oamenilor nu sînt și cu oamenii nu vor lua bătaie.” Încă și la ceilalți Prooroci aflăm multe asemenea acestora, însă toți aduc pe urmă și dezlegarea celor ce sînt cu îndoială. Aceasta a făcut-o încă și aici dumnezeiescul David, că a adăugat:

15 Fericit-a pe norodul ale căruia sînt acestea, dar fericit este norodul al căruia Domnul este Dumnezeuul lui.

Că cei ce sînt neînvățați adevărul nu știu să deosebească firea lucrurilor, ci cu desfătarea, și cu bogăția și cu silnicia hotărăsc buna-norocire, și pe cei ce dobîndesc acestea îi numesc bine-norociți și fericiți. Iar tăinuitorii faptei bune, fiind împărtașiți de dumnezeiasca înțelepciune, fericesc norodul cel grijit de Tine și cinstesc a Ta purtare de grijă mai mult decît toată viața. Și Domnul ne-a învățat pe noi niște fericiți ca acestea, zicînd: „Fericiți – cei săraci cu duhul, fericiți – cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate, fericiți – cei ce plîng și fericiți – cei goniți pentru dreptate, că a unora ca ei este Împărăția cerurilor!” Iar cei ce aleg dezmiertarea vieții, la puțină vreme după ce au dobîndit-o, vor culege din scurta dezmiertare chinuirea cea lungă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 144

Lauda lui David.

Scrierea-deasupra a Psalmului arată scopul lui, că ne poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor pomenind puterea Lui, și lucrarea Lui cea mare, și Împărăția și marea cuviință. Darul Duhului a făcut încă și alți Psalmi într-acest fel, deșteptînd norodul acela spre mulțumire și bună cunoștință. Are încă și proorocie a chemării și a cunoștinței neamurilor.

Înălța-Te-voi, Dumnezeuul meu, Împăratul meu, și bine voi cuvînta numele Tău în veac și în veacul veacului.

Dumnezeu este înalt după fire și nu are înălțimea adusă din afară, și ucenicii bunei-credințe propovăduiesc aceasta și îi învață pe cei ce nu știu. La fel este și cea zisă de Hristos în Evanghelii: „Părinte, proslăvește numele Tău pe pămînt!”, după puține învățîndu-ne că nu l-a dat Lui slava pe care nu ar fi avut-o mai înainte, ci a arătat-o pe cea avută, că zice: „Am arătat numele Tău oamenilor.” Așa, nici Tatăl nu a dat Fiului slava pe care Acesta nu ar fi avut-o mai înainte, ci i-a învățat pe cei ce nu o știau slava pe care o avea, că zice: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea.” Deci nu a luat ceea ce nu avea, ci aceea pe care o avea s-a făcut arătată celor ce nu știau. Drept aceea, nici aici Proorocul nu se făgăduiește să îl înalțe pe Dumnezeu, ci să arate înălțimea Lui oamenilor, după cît este cu putință. Și îl numește pe Dumnezeuul tuturor și Dumnezeu, și Împărat al său, fiind împins de dragoste a face acest lucru.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

2 În toate zilele bine Te voi cuvînta, și voi lăuda numele Tău în veac și în veacul veacului!

Zice: Pururea lăudîndu-Te voi petrece și nu voi lăsa nici o zi neîmpărtășită de cîntarea Ta de laudă.

3 Mare este Domnul și lădat foarte, și măririi Lui nu este sfîrșit.

Fiindcă toată mărimea simțită - măsurîndu-se după lungime, și după lățime și după adîncime - se arată mare, după cuviință a adăugat că măririi Lui nu este sfîrșit, ca să-L arate fără de trup și nescris împrejur pe Cel lădat. Că - zice - mare îl știu pe Dînsul, însă nu ajuns, nici măsurat, că nici început, nici sfîrșit al mărimii nu aflu, că nemărginită este aceasta și covîrșește toată înțelegerea minții.

4 Neamul și neamul vor lăuda lucrurile Tale și puterea Ta vor vesti.

Aici, mai-nainte a propovăduit dumnezeiasca cunoștință a neamurilor, că zice: Nu numai noi, cei din Israil, Te vom lăuda pe Tine, Făcătorul de bine, prin neamul acesta; ci și alt neam, adică Biserica cea din neamuri, va propovădi lucrarea cea mare a lucrurilor Tale.

5 Mare cuviința slavei sfînțirii Tale vor grăi, și minunile Tale vor povesti.

Firea Celui lădat biruiește puterea Proorocului, căci - căutînd numiri vrednice și potrivite, și nenimerind - împletește împreună multe nume deodată, zicînd: „slavă și mare cuviință a sfînțeniei”. Mai-nainte grăiește însă că acestea se vor propovădi de alt neam.

6 Și puterea celor înfricoșate ale Tale vor spune, și mărirea Ta vor povesti.

Se pare că rostește aceeași cuvîntare, dar arată deosebire: că „minunate” zice minunile săvîrșite spre facerile de bine ale unora - cum s-a întîmplat în pustie, cînd a dat mană norodului, și i-a împiedicat pe cîrstei și a puhoit-o pe cea fără de apă - iar acestea au pornit spre minunare limbile celor mulțumitori; iar „puterea celor înfricoșate” numește marile lucrări arătate spre pedeapsa altora, precum a adus bătăile cele de multe feluri asupra Egiptului, prin dumnezeiescul Moisi. Și dumnezeiescul Apostol a făcut această despărțire, zicînd că de la Preasfîntul Duh se dau nu numai darurile tămăduirilor, ci și lucrările puterilor: și numește daruri ale tămăduirilor umblarea șchiopilor, însănătoșirea bolnavilor, învierea morților și cîte ca acestea; iar lucrări ale puterilor - orbirea lui Elima, moartea Ananiei și a Safirei, și pe cei dați satanei ca să se pedepsească pentru hulă.

7 Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti și de dreptatea Ta se vor bucura.

Proorocul voiește să arate bogăția dumnezeieștii bunătăți și a puterii, dar, folosind limbă omenească, nu izbutește, și iarăși împreunează mai multe nume și mai-nainte zice mulțumirea și buna-cunoștință a neamului ce va să fie. Că, desfătîndu-se întru dumnezeieștile cuvinte, aduce povestirea dumnezeieștii iubiri de oameni ca pe niște izbucniri. Aceasta pătimește încă și dumnezeiescul Apostol și, neputînd povesti cele dumnezeiești după vrednicie, se ispitește să facă acest lucru prin mai multe nume, zicînd: „bogăția cea mare a darului Lui”. Iar aiurea, mărturisește biruirea: „Cît sînt de necercate judecățile Lui, și de neurmate căile Lui!”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv!

Proorocul a pățimit aceeași și aici: că - luînd în minte în ce chip a zidit Dumnezeu firea oamenilor și de cîtă cinste și purtare de grijă a învrednicit-o, că a rînduit și a așezat toată zidirea cea văzută pentru trebuința lor; că, în fiecare zi greșind ei, îi suferă, și răsare soarele Său peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti - Îl numește nu numai „îndurat”, ci și „milostiv”, și „îndelung-răbdător” și „mult-milostiv”. Căci cu nemăsurată bunătate a depărtat de la noi fărădelegile noastre pe cît se depărtează răsăriturile de la apusuri și așa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel unul-născut L-a dat pentru dînsa.

9 Bun este Domnul tuturor, și îndurările Lui - peste toate lucrurile Lui.

Că nu numai de ludei a făcut purtare de grijă, ci și spre toți oamenii a revărsat iubirea Sa. Și nu numai de oameni, ci și de dobitoace Se grijește și tuturor le dă trebuințele cele potrivite.

10 Mărturisească-se Ție, Doamne, toate lucrurile Tale, și cuvioșii Tăi bine să Te cuvînteze!

Nu cele neînsuflețite Îl laudă pe Dumnezeu, nici dobitoacele nu slobozesc glas cuvîntător, ci cei cuvîntători și iubitori de Dumnezeu alcătuiesc prin acestea cîntarea de laudă și, căutînd spre fiecare din cele făcute de Dînsul și văzînd marea lucrare a înțelepciunii Sale, își pornesc limba spre slavoslovie.

11 Mărirea împărăției Tale vor spune și puterea Ta vor grăi,

12 ca să facă cunoscută fiilor oamenilor puterea Ta și mărirea mării cuviințe a Împărăției Tale.

Căci cuvioșii aceștia - ori Proorocii, ori Apostolii și cei ce după aceia au urmat slujba propovăduirii - vor învăța pe toți oamenii veșnica Împărăție și negrăita putere, că nu vor aduce numai ludeilor învățătura aceasta, ci și la toată firea oamenilor.

13 Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, și stăpînirea Ta este întru tot neamul și neamul.

Nemărginită ai stăpînirea și de-a pururea vecuitoare Împărăția, nici începîndu-se, nici încetîndu-se.

Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale și cuvios întru toate lucrurile Sale.

Că adevărul strălucește mai-nainte de cuvinte, adevărit fiind cu lucrurile, iar acestea sînt împodobite cu dreptatea.

14 Sprijinește Domnul pe toți cei ce cad și îndreptează pe toți cei surpați.

Că se grijește nu numai de ucenicii dreptății, ci și de cei ce alunecă, și de cei căzuți și de cei ce primesc rănila păcatului. Că, proptîndu-i, pe primii nu-i lasă să cadă, iar pe cei căzuți îi ridică tinzîndu-le dreapta.

15 Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc, și Tu le dai hrana lor în bună vreme.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pe acest „nădăjduiesc”, nu l-a pus aici pentru cugetul tuturor³⁴¹, că nici cei ce trăiesc întru rea-credință nu au această nădejde, nici neamurile celor necuvîntătoare nu au simțire cuvîntătoare: ci învață că fiecare primește de la Dînsul trebuința potrivită. Apoi, arată și lesnirea dăruirii:

16 Deschizi Tu mîna Ta, și sature pe tot viețuitorul de bunăvoință.

Fiecare dobîndește bunătățile dăruite de Tine îndată ce voiești, că, precum nouă ne este lesne a întinde degetele strînse și a desface mîna, așa ușor Îți este Ție a dărua belșugul bunătăților întru o cîrtă de vreme.

17 Drept este Domnul întru toate căile Lui și cuvios întru toate lucrurile Lui.

Și - zice - întru toate economiile Tale strălucește dreptatea - căci „căi” a numit economiile.

18 Aproape este Domnul de toți cei ce Îl cheamă pe El, de toți cei ce Îl cheamă pe El întru adevăr.

Acest „aproape” nu însemnează apropierea locului - că Dumnezeu este din fire pretutindeni de față, că „întru Dînsul trăim, și ne mișcăm și sîntem”, după dumnezeiescul Apostol - ci prin aceasta a arătat ținerea și așezămîntul. Bună încă este și adăugarea adevărului, că nu Se apropie de cei ce Îl cheamă așa prost, ci de cei ce întru adevăr voiesc a face aceasta, „că nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne Doamne! va intra întru Împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu din ceruri.” Pentru aceea a și adăugat:

19 Voia celor ce se tem de El o va face, și rugăciunea lor o va auzi și-i va mîntui pe dînșii.

Cei ce au frica dumnezeiască fac ei mai întîi voia lui Dumnezeu. Deci, fiindcă scopul lor se unește cu voia dumnezeiască, negreșit Stăpînul împlinește voile lor, că ei nu voiesc nimic împotrîvnic celor pe care le voiește El.

20 Păzește Domnul pe toți cei ce-L iubesc pe El, și pe toți păcătoșii va pierde.

A arătat cît de drept este Domnul întru toate căile Lui, că osebirea celui drept este să dea fiecăruia potrivită răsplătire: de aceea, El îi păzește pe cei ce au dragoste către Dînsul, și-i străjuiește și îi slobozește de pînditori; iar pe cei ce îmbrățișează calea împotrîvnică îi pedepsește.

21 Lauda Domnului va grăi gura mea, și bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui în veac și în veacul veacului!

Deci eu - zice - am scris lauda aceasta, dar se cuvine ca toată firea oamenilor să cinstească pururea cu slavoslovie pe Făcătorul și cinste potrivită să aducă dumnezeiescului nume. Ni se cuvine însă a mai însemna că nici aici nu dă lauda ludeilor, ci cheamă tot trupul spre cîntare de laudă. Deci arătată este mai-nainte grăirea care mărturisește împlinirii, că Dumnezeuul tuturor Se laudă, după proorocie, întru toate neamurile de prin lume.

³⁴¹ „așezare”, „aplecare”, „bună-voință” - din elinescul „diathesis”

TÎLCUIREA PSALMULUI 145

Aliluia.

Întru unele din izvoade este adăugat: „al lui Agheu și al Zahariei”, dar aceasta nici la Evreu, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 în Exapla nu am aflat-o. Și Psalmul acesta poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor, că aceasta arată și scrierea-deasupra, acest „aliluia” tălmăcindu-se: „lăudați pe Domnul”, după cum am zis de multe ori.

Laudă, suflete al meu, pe Domnul!

Darul Duhului ne poruncește tuturor a ne deștepta pe noi înșine spre slavoslovie lui Dumnezeu.

Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

În Psalmul al 6-lea, a zis: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?” De aceea ne învățăm a-L lăuda pe Dumnezeu în vremea vieții de acum, înainte de a primi sfîrșitul vieții.

Nu vă nădăjduiți spre boieri,

Bună este sfătuirea, că nici boierii nu sînt boieri de-a pururea, ci au stăpînire vremelnică, nici nu cinstesc toți boierii dreptatea. Și, ca să fie de față amîndouă, se cuvine a cunoaște stricăciunea firii, că aceasta aduce pe urmă:

2 spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire!

Vezi firea, și nu te bizui stăpînirii, că omul „s-a asemănat deșertăciunii” și „omul - ca iarba, zilele lui - ca floarea cîmpului”.

3 leși-va duhul lui, și se va întoarce în pămîntul său.

„Duh” numește aici sufletul. Și, ieșind acesta, trupul se duce către a sa rudenie, după dumnezeiasca hotărîre: „Pămînt ești, și în pămînt te vei duce!”

În ziua aceea, vor pieri toate gîndurile lui.

Pentru că, desjugîndu-se sufletul și trupul risipindu-se în țărîină, se arată năluca deșartă a gîndurilor. Domnul ne-a învățat aceasta și prin pildă: că - aducîndu-l în mijloc pe bogatul căruia i-a rodit țarina, care socotea să strice hambarele și mai mari să le zidească - i-a zis: „Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine, și cele ce ai gătit cui vor fi?” Și din ceilalți oameni încă, unii nălucesc boierii și stăpînii, alții averi de țarini și de zidituri, alții nălucesc ca într-un vis biruințe în războaie, iar alții lucrează pieirea vrăjmașilor; ci, venind fără de veste moartea asupra-le, lasă năluca deșartă a gîndurilor nesăvîrșită. Așa, după ce a arătat deșertăciunea nădejdi spre oameni, arată folosul nădăjduirii spre Dumnezeu:

4 Fericit este al căruia Dumnezeu lui Iacov este ajutorul lui, nădejdea lui - spre Domnul Dumnezeu lui,

Nu L-a numit „Dumnezeu al lui Iacov” așa prost, ci poruncește să nădăjduim spre „Dumnezeu al lui Iacov” aducîndu-ne aminte cîtă purtare de grijă a dobîndit acesta nădăjduind spre Dumnezeu și ce fel și cîte roade ale nădejdi a secerat. Și îl numește

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pe Dînsul „Domn” și „Dumnezeu”, și prin amîndouă Îi propovăduiește puterea. Apoi, ne învață bunătatea și puterea Lui din zidirea făpturilor:

5 spre Cel ce a făcut cerul și pămîntul, marea și toate cele ce sînt întru dînsule;

În scurt, a cuprins cu cuvîntul toată zidirea văzută și nevăzută, că n-a pomenit numai cerul, și pămîntul și marea, ci și toate cele dintru dînsule: și în cer sînt Îngerii, și firea celor nevăzute, și soarele, și luna și mulțimea stelelor; iar pe pămînt și în mare - oamenii și neamurile celor necuvîntătoare. Iată cît de mare - zice - este puterea Făcătorului tuturor, deci vezi cîtă deosebire este între Dînsul și boierii cei stricăcioși! Așa, după ce a arătat pe Ziditorul tuturor, Îl arată că Se și grijește de cele pe care le-a făcut:

6 spre Cel ce păzește adevărul în veac, spre Cel ce face judecată celor năpăstuiți, spre Cel ce dă hrană celor flămînzii.

Că Cel ce Se făgăduiește este nemincinos și iubitor de adevăr, și împlinește făgăduințele, și izbîndește celor năpăstuiți, și judecă cu dreptate, încă și tuturor flămînzilor le dă hrana potrivită. De aici, mai-nainte zice și facerile de bine săvîrșite prin înomenirea Mîntuitorului nostru:

7 Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțește orbii, Domnul ridică pe cei surpați,

Dumnezeul tuturor a mai-nainte grăit acestea și prin Isaia Proorocul: că, după ce a zis: „Te-am dat pe Tine spre lumină neamurilor”, a adăugat: „ca să deschizi ochii orbilor, să scoți din legături pe cei legați și din casa păzirii pe cei ce șed întru întuneric.” Și, la alt loc, a zis despre fața Stăpînului Hristos: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns ca să bine-vestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor robiți lăsare, orbilor - vedere.” Și, aiurea: „Atunci vor auzi surzii cuvintele cărții, și ochii orbilor, ce sînt întru întuneric și în negură, vor vedea.”

Domnul iubește pe cei drepți;

8 Domnul păzește pe cei nemernici,

Domnul tuturor aduce fiecăruia cele potrivite: dreptilor ce Îl iubesc pe El, le răsplătește cu daruri deopotrivă, arătînd către dînșii dragoste și iubire părintească; iar pe cei ce au fugit de părinteasca păgînatate și se apropie cu credință la Dînsul, îi învrednicește de toată paza și purtarea de grijă. Căci „nemernici” îi numește pe cei străini. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Oarecînd eram fără de Hristos, înstrăinați de petrecerea lui Israil și străini de testamenturi, neavînd nădejdea făgăduinței, dar, cei ce atunci eram departe, aproape ne-am făcut.”

pe sărman și pe văduvă va primi, și calea păcătoșilor o va pierde.

De la purtarea de grijă de obște, a pogorît cuvîntul către cele din parte: și zice că Ocîrmuitorul tuturor nu lasă pe nimeni negrijit, ci îi învrednicește de toată grijirea pe cei lipsiți de omeneasca purtare de grijă și risipește pîndirile asupra lor.

9 Împărăți-va Domnul în veac, Dumnezeuul tău, Sioane, în neam și în neam!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că veșnică are stăpînirea și pururea vecuitoare Cel ce acum - o Sioane! - Se socotește a fi numai al tău Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 146

Aliluia.

Aici ne-am învățat arătat tălmăcirea lui „aliluia”, pentru că Evreul îl zice: „lăudați pe Domnul”; iar Simmah, în primul stih, l-a lăsat încă și netălmăcit, zicînd așa: „aliluia, că este bun Psalmul”; iar Teodotion: „lăudați pe El”. Deci și Psalmul acesta ne poruncește a-L lăuda. Și mai-nainte vestește întoarcerea din Babilon și zidirea Ierusalimului făcută după aceea, că Ierusalimul nu se va mai zidi iarăși, după cum așteaptă Iudeii, ci proorocescul cuvînt mai-nainte vestește zidirea făcută atunci de Zorobabel.³⁴²

Lăudați pe Domnul, că este bun Psalmul, Dumnezeului nostru să l se îndulcească lauda!

Folositoare - zice - este cîntarea de laudă și pricinuitoare de bunătăți. Și nu lauda îi este dulce lui Dumnezeu, ci scopul celor ce laudă, că El este nelipsit, însă Se bucură de mîntuirea oamenilor.

2 Zidind Ierusalimul Domnul, risipirile lui Israil va aduna

Și pentru aceasta - zice - se cuvine a fi El lăudat, căci va zidi Ierusalimul cel surpat, și pe cei duși robiți îi va învrednici de întoarcere. Și, dacă nu s-au întors toți, dumnezeiescul cuvînt n-a mințit, ci răutatea aceloră s-a vădit: că, prin Chir, El a poruncit tuturor a se întoarce, iar ei, avînd socoteală vîrtoasă și împotrivnică, au ales țara cea străină mai mult decît patria lor.

3 Cel ce vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănile lor;

Cu cele trupești, le-a împreunat pe cele duhovnicești, și a arătat că El nu numai dăruiește slobozenia celor robiți, ci și hărăzește vindecarea celor ce au primit rănile păcatelor.

4 Cel ce numără mulțimea stelelor și tuturor numele le cheamă.

Prin toate propovăduiește puterea lui Dumnezeu. Iar acest „Cel ce numără” a numit aici cunoștința, iar „nume ale stelelor” - deosebiri ale stelelor, și starea acestora, și rînduiala și ținerea unora către altele. Că Dumnezeul tuturor nu cheamă stelele punîndu-le nume, că acestea sînt neînsuflețite și lipsite de cuvîntare, ci oamenii, avînd socoteală păgînească, au pus nume stelelor din basmele închipuite de dînșii.

5 Mare este Dumnezeul nostru, și mare este tăria Lui și priceperii Lui nu este număr;

³⁴² Și nici nu s-a mai ridicat cetatea Ierusalimului, măcar că Iudeii risipiți în toată lumea și-au plăsmuit în 1947 un fel de țară în Palestina. Ce se va zidi cu adevărat și cît de curînd în Ierusalim, pe locul Bisericii lui Solomon, e capiștea în care va fi încoronat și înscăunat Antihristul ca împărat al lumii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Nemăsurate sînt toate: și mărimea, și tăria și lauda, dar Îl lăudăm pe cît putem.

6 Cel ce primește pe cei blînzi, Domnul, și smerește pînă la pămînt pe cei păcătoși.

Iar Simmah a zis: „Cel ce răsuflă și mîngîie”. Și aceasta este altă osebie a dumnezeieștii Pronii: că, pe cei ce se vrăjmășuiesc de oarecari pentru blîndețe, îi învrednicește de purtare de grijă; iar pe cei ce năvălesc cu nedreptate asupra lor, îi trimite la moarte. Și pe aceia îi face vestiți și străluciți, iar celorlalți le dă uitării pomenirea: așa s-a făcut de-a pururea pomenită ceata Sfinților Apostoli; așa, sînt mult-lăudate soboarele Mucenicilor, iar pomenirea celor ce le-au dat război acestora s-a dat uitării.

7 Începeți a cînta Domnului întru mărturisire, cîntați Dumnezeului nostru întru alăută!

Deci - știind bunătatea, și înțelepciunea și puterea aceasta a lui Dumnezeu - începeți cîntarea de laudă, întrebuițînd obișnuitele organe muzicești.

8 Celui ce îmbracă cerul cu norii, Celui ce gătește pămîntului ploaie;

Amîndouă sînt dovezi ale puterii și ale bunătății: căci Se grijește de cele de pe pămînt ca un Bun și lubitor de oameni, iar ca un Atotputernic aduce firea apelor sus întru înălțime și acoperă vederea cerului, făcînd între cer și pămînt un acoperămînt din nori și adăpînd cu nașterile acestora pămîntul. Apoi, arată trebuința ce răsare de aici:

Celui ce răsare în munți iarbă și buruieni spre slujba oamenilor;

Că adapă nu numai pămîntul lucrat de oameni, ci și munții și locurile pustii, aducînd dobitoacelor pășunea odrăslită întru acestea. Și săvîrșește acest lucru pentru facerea de bine către oameni, că a poruncit ca dobitoacele să slujească oamenilor.

9 Celui ce dă dobitoacelor hrana lor și puilor corbilor ce Îl cheamă pe El.

Firea corbilor nu este cuvîntătoare și ei nu cheamă pe Făcătorul cu cuvîntare, ci strigarea lor pentru hrană se aseamănă cu o cerere. De aici socotesc că, lăsînd pomenirea celorlalte păsări, i-a pomenit pe corbi și Stăpînul Hristos, zicînd ucenicilor: „Căutați la corbi, că nu seamănă, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru cel ceresc îi hrănește pe dînșii.”

10 Nu întru puterea calului va voi, nici în pulpele bărbatului bine îi va plăcea.

11 Bine va voi Domnul întru cei ce se tem de Dînsul și întru cei ce nădăjduiesc spre mila Lui.

Dumnezeu - zice - nu Se veselește de vîrtutea trupului, și de meșteșugul călăriei și de grăbnicia picioarelor, ci de faptele bune a căroră ziditoare este evlavia. Și nu Se grijește cu sîrguință numai de aceștia - ci și de cei ce au căzut în păcate, și se pocăiesc și se întăresc cu nădejdea iubirii de oameni - căci nu a zis că Dumnezeu binevoiește numai întru nevoitorii cei desăvîrșiți ai faptei bune, ci și întru cei ce așteaptă dumnezeiasca milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 147

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Aliluia.

Cuvîntul cel proorocesesc poruncește și aici a lăuda. Mai-nainte zice încă și biruința făcută după întoarcere, iar lîngă aceasta mai-nainte vestește și propovedaniile Apostolilor, care au străbătut prea-degrab toată lumea.

Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeuul tău, Sioane! -

2 că a întărit încuietorile porților tale,

Izbăvind-te de războinici cu ajutorul cel nebiruit al lui Dumnezeu și rămînînd neînconjurată³⁴³, cu laude răsplătește-I Făcătorului de bine, o Ierusalime! Iar „Ierusalim” nu numește zidurile cetății, ci pe locuitorii acesteia.

blagoslovit-a pe fiii tăi întru tine

Că, luînd binecuvîntarea de bună-naștere și de multă-facere de copii, întru mulțime ai crescut.

3 Cel ce a pus în hotarele tale pace

Ți-a dăruit și pace despre toate părțile: că, înfricoșîndu-se de frica celor uciși, alții nu îndrăznesc a mai veni iarăși asupra-ți.

și cu grăsimi de grîu te-a săturat;

Și te-a împresurat cu bunătățile pămîntului. Că „grăsimi de grîu” a numit îndeustularea roadelor, din parte numind totul: fiindcă acest nume, „pyros”, înseamnă „grîu”, iar „grăsimi de grîu” - pîinea cea prea-bună, pîinea aceasta arătînd și celelalte roade.

Ci această purtare de grijă dobîndeau de demult Iudeii, iar după ce s-au turbat asupra Mîntuitorului s-au făcut pustii de toate bunătățile. De aceea și proorocesul cuvînt, vorbind pentru aceia, mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor:

4 Cel ce trimite cuvîntul Său pămîntului. Degrab aleargă cuvîntul Lui,

„Cuvînt” a numit aici evangheliceasca propovedanie, pe care a trimis-o nu numai Iudeilor, ci și tuturor celorlalți oameni, că zice: „Mergînd, învățați toate neamurile!” A arătat încă și iuțimea drumului, că întru puțină vreme a umplut de învățătură tot pămîntul și marea. Mai-nainte văzînd acest lucru, Proorocul a zis: „prea-degrab aleargă cuvîntul Lui”. Și nu e nici un lucru nou, nici prea-slăvit, că toate se supun dumnezeieștii voini. Drept aceea, dacă vrea, El prefăce îndată firea apelor, una fiind ea, întru nenumărate chipuri:

5 al Celui ce dă zăpada ca lîna, al Celui ce presară negura ca cenușa,

6 al Celui ce pune gheața Sa ca pîinile.

Pentru că din una și singura ființă a apelor se face și gheața vîrtoasă, și zăpada rară și moale ca frîntura lînii, dar se face și praf umed, că într-acest fel este firea negurii.

Împotriva feței gerului Lui cine va suferi?

Încă și aerul îl prefăce cu lesnire: și, pe cel înfocat acum, după puțin îl face geros.

7 Trimite-va cuvîntul Său, și le va topi pe ele; sufla-va Duhul Lui, și vor curge ape.

³⁴³ E vorba de cetate.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dar, iarăși voind, topește cu lesnire apa înghețată și o face să curgă ca pâraiele: pentru că, suflînd austrul, se topește și zăpada, și gheața. Și nu așa prost a făcut povestirea acestora, ci ca prin ele să însemneze altele: că - precum zăpada, căzînd, umple munții, iar după ce se topește se aduce întru rîurile slobozite dintru dînșii și ajunge să adape alte locuri - așa și belșugul bunătăților date de Dumnezeu s-a adus întîi ludeilor, după care, gonind și alungînd aceia darul, adăparea învățaturii s-a adus neamurilor, ca prin niște rîuri, prin Sfinții Apostoli.

8 Cel ce trimite cuvîntul Său lui Iacov, îndreptările și judecățile Sale lui Israil

De demult - Legea, iar după aceea și Darul, dar s-au arătat nevrednici de amîndouă.

9 n-a făcut așa la tot neamul și judecățile Sale nu le-a arătat lor.

Că nici unuia din neamuri nu a dat Legea cea prin Moisi și nu a adus folosul cel prin Prooroci, ci numai pe ludei i-a învrednicit de o astfel de adăpare. Cu toate acestea, aceia s-au făcut nemulțumitori către Făcătorul de bine, iar neamurile, primind strălucirea luminii celei gîndite prin Sfinții Apostoli, L-au cunoscut pe al lor Ziditor și totdeauna Îi aduc cinstea Acestuia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 148

Aliluia, aliluia.

Proorocul a îndoit poruncirea, ascuțind sufletele spre mai multă sîrguință. Și aceasta este altă laudă care deșteaptă toată zidirea - și cea gîndită, și cea simțită, și cea cuvîntătoare, și cea necuvîntătoare, cea însuflețită și cea neînsuflețită - spre împreună-glăsuirea cîntării de laudă. Poruncește să-l aducă laudă și cerul, și pămîntul, și adîncurile, și luminătorii de pe cer, și munții, și sadurile, și celelalte ca acestea și cîte sînt împărtășite de suflet și de cuvîntare, zicînd însă că cei cuvîntători trebuie să caute la acestea și, deprinzînd înțelepciunea ce se arată întru dînsele, să laude pe Făcătorul.

Lăudați-L pe Domnul, din ceruri lăudați-L pe El întru cele înalte!

Marele Moisi ne-a învățat că două ceruri s-au zidit de Dumnezeu: acesta făcut împreună cu pămîntul, și cel după acesta, care s-a rînduit să fie mijlocitor între ape, pe care l-a numit și „tărie”. Pentru aceasta a poruncit a lăuda pe Dumnezeu „din ceruri” și „întru cele înalte”, în loc de: „cetele celor fără de trupuri, care și întru acesta, și întru acela petrec”. Și, fiindcă dumnezeiescul Moisi nu ne-a învățat nimic pentru zidirea firilor gîndite, de nevoie a făcut aici Proorocul pomenirea acestora. Pentru aceea și poruncește a aduce laudele Făcătorului, că aceasta este datoria fapturilor, și toată făptura făcută de Dînsul și cinstită cu cuvîntarea se cuvine a o plăti. Și - dacă laudă cele ce au fire zidită, și nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu S-au rînduit împreună cu cele ce laudă - arătat este că Ei nu sînt din firea cea zidită; că, altfel, L-ar fi lăudat pe Făcătorul mai-nainte de celelalte, ca niște izvoare ale dreptății cinstind Dreptatea. Dar nici Fiul nu laudă, nici Sfîntul Duh, deci nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu are fire zidită. Apoi: cu adevărat Se laudă și El, și Sfîntul Duh, căci nu este nimic altceva

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

între cei ce laudă și Cei ce Se laudă, numai zidirea laudă, și numai Ziditorul Se laudă. Și, dacă cineva nu-L laudă pe Ziditorul, ca un nemulțumitor nu-L laudă. Ci acestea le-am vorbit mai pe larg în cuvintele pentru Sfântul Duh. Drept aceea, să călătorim spre cele de aici înainte ale tălmăcirii:

2 Lăudați-L pe El, toți Îngerii Lui, lăudați-L pe El, toate Puterile Lui!

„Îngeri” și „Puteri” numește firile gândite: „Îngeri”, ca pe cei ce trec către oameni dumnezeieștile graiuri³⁴⁴; iar „Puteri”, ca cele ce sînt slobode de patimile trupești și ca cele ce pot împlini poruncile, că zice: „cei puternici întru tărie, care faceți cuvîntul Lui.” Însă prin numele acestea a cuprins toată firea celor gândite, și foarte potrivit a chemat spre cîntarea de laudă întîi cetele cerești.

3 Lăudați-L pe El, soarele și luna, lăudați-L pe El, toate stelele și lumina!

Iar Simmah, așa: „lăudați-L pe El, toate stelele luminii”; așa încă și ceilalți. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Dumnezeu a zidit lumina în ziua dintîi, iar întru a patra – luminătorii, și pentru aceasta i-a pomenit deosebi de lumină, nu că ea ar sta singură prin sine-și, ci pentru că s-a împărțit întru luminători. Iar pe acestea, după cum am zis și mai sus, nu le cheamă ca pe niște însuflețite și cuvîntătoare, ci ne poruncește a privi la ele, și a deprinde înțelepciunea lui Dumnezeu și prin toate a-l împleni Lui cîntare de laudă.

4 Lăudați-L pe El, cerurile cerurilor!

5 Și apa cea mai presus de ceruri

Dumnezeu a despărțit firea apelor cu cerul ce se numește „tărie”, prin negrăita Lui înțelepciune meșteșugindu-le lor statornicia cea în lungă vreme, și a poruncit a călători peste apele închegate focul nemărginit al luminătorilor. Iar apa și focul sînt împotrivnice una alteia, dar, cu toate acestea, nici focul nu se stinge de ape, nici apa cea închegată nu se topește de focul cel nemărginit, și acestea arată negrăita putere a lui Dumnezeu. Și a numit cerul cu număr de multe, nu că ar fi știut de mai multe, ci urmînd limbii evreiești: că ei le numesc pe acestea cu număr de multe, precum noi zicem: „Atenele” și „Tebele”. Deci, ce a numit aici „ceruri ale cerurilor”, într-alt loc l-a zis: „cerul cerului”, că zice: „cerul cerului Domnului”.

să laude numele Domnului, că El a zis, și s-a făcut; El a poruncit, și s-a zidit!

Că - zice - vrednic lucru este a lăuda pe Cel ce le-a lucrat cu cuvîntul pe toate acestea.

6 Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului: poruncă a pus, și nu va trece.

Și nu numai că le-a zidit, ci le și poartă de grijă. De aici au și statornicia, după cum a voit El Însuși, că nu vor putea să treacă hotarele așezate de Dînsul. Deci cele neînsuflețite și neamurile celorlalte necuvîntătoare se rușinează de legile așezate, și numai singură firea oamenilor cea cinstită cu cuvîntarea calcă legile: marea știe hotarele sale și se rușinează de nisip, noaptea și ziua păzesc măsurile puse lor, iar oamenii defaimă dumnezeieștile legi.

Și așa, după ce le-a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă pe cele din cer și pe

³⁴⁴ „Înger” vine din elinescul „anghelos”, însemnînd „vestitor”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cele cerești, se mută spre pământ, maica de obște a oamenilor și a celor necuvîntătoare:

7 Lăudați-L pe Domnul de pe pământ:

Apoi, din parte:

balaurii și toate adîncurile;

Marea este parte a pământului, și întru aceasta sînt chiții. Și vrednică de minunare este și această purtare de grijă a Ziditorului: că, după ce a zidit jivinele cele prea-mari și prea-covîrșitoare, le-a închis întru noianurile cele neînotate, arătîndu-le oamenilor și înfricoșîndu-i cu pomenirea lor, dar, propovăduind bunătatea, a oprit vătămarea pe care ar fi putut-o ele pricinui.

8 focul, grindina, zăpada, gheața, duhul cel de vifor,

Și acestea își au pricina din apă. Și în aer se face și grindină, și zăpadă, și gheață, și vînturile cele iuți, că pe acestea le-a numit „vifore”. La fel, este cu puțință a vedea focul arătîndu-se încă nu numai în pământ, ci și în aer, pentru că din aer se slobozesc și fulgere, și trăznete și flăcări.

cele ce fac cuvîntul Lui;

Încă și acestea - zice - se supun semnului Său, nu ca niște însuflețite și cuvîntătoare, ci urmînd voii Lui.

9 munții și toate dealurile, lemnele cele roditoare și toți cedri;

Și acestea ne fac a porni limbile noastre spre mulțumire, căci nu numai mărimea lor este vrednică de minunare, ci și trebuința ce răsare de aici, că prea-multă este și de multe feluri.

10 fiarele, și toate dobitoacele

Le-a despărțit și pe acestea: că nu așa prost a zis de cele cu cîte patru picioare, ci a deosebit pe cele sălbatice de cele domestice. Și ne poruncește să lăudăm pe Făcătorul și prin unele, și prin altele, că toate sînt de prisos și nemulțumitoare dacă scapă de cunoștința noastră³⁴⁵.

cele tîrîtoare și păsările zburătoare;

Cu pomenirea tîrîtoarelor s-a înjugat și firea celor înotătoare, că acelea se tîrăsc în ape. Așa le-a numit pe dînsele chiar Dumnezeu, că a zis: „Să scoată apele tîrîtoare cu suflete vii!”

După acestea toate, îl cheamă pe cel ce laudă prin toate pe Ziditor, că omul s-a învrednicit de dumnezeiasca zidire în urma tuturor. Și îl adună după adunări, aducînd în lăuntru mai întîi ceata împăraților, apoi popoarele supușilor. Și zice:

11 împărații pământului și toate noroadele,

Și nu-i lipsește de cîntarea de laudă nici pe domnii de al doilea (rang), nici pe judecătorii cei rînduiți după aceștia, ci îi împărtășește și pe ei de folosul ivit de aici:

³⁴⁵ Fiindcă toate au fost zidite pentru om.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

domnii și toți judecătorii pământului;

Poruncește să facă acest lucru încă și fiecare vîrstă, și amîndouă neamurile³⁴⁶, adică partea bărbătească și cea femeiască. Și - întîi pe cei ce sînt desăvîrșiți cu vîrsta:

12 tinerii și fecioarele,

Apoi, amîndouă căpătîiele:

bătrînii și cei mai tineri să laude numele Domnului,

Zice: Și vîrsta cea fără de vreme și crudă, și cea peste vreme (adică îmbătrînită) să laude pe Dumnezeu!

13 că s-a înălțat numele Lui unuia!

Că s-a stins pomenirea dumnezeilor cu nume mincinos și s-a arătat cinstit doar numele Celui ce este singur Dumnezeu.

14 Mărturisiți-vă Lui pe pământ și în cer!

Că nu-L mai laudă pe Dînsul doar cele cerești, ci s-a umplut tot pământul de a-L cunoaște pe Domnul, cît ca niște apă multă a acoperit mările.

Și va înălța cornul norodului Său.

Și - zice - va arăta norodul Său nebiruit și vestit - căci „corn” a numit tăria, din metafora dobitoacelor purtătoare de coarne, care se fălesc că întru acelea au tăria.

Cîntare - tuturor cuvioșilor Lui,

Că, pe cei ce cred întru Dînsul, îi face nu numai tari, ci și de-a pururea pomeniți la toți.

fiilor lui Israil, norodului ce se apropie de Dînsul!

Și această bună laudă a dobîndit-o Israil cînd s-a apropiat de Dumnezeu, dar acum s-a mutat împreună cu buna-credință și strălucirea, iar ei s-au golit de aceasta, și neamurile se bucură de dumnezeieștile daruri.

TÎLCUIREA PSALMULUI 149

Aliluia, aliluia.

Această laudă o poruncesc a aduce cei ce au biruit după întoarcere neamurile acelea multe prin dumnezeiescul ajutor. Are încă și proorocie a celor săvîrșite de Macabei.

Cîntați Domnului cîntare nouă, lauda Lui este în Biserica cuvioșilor!

Că a lăuda pe Dumnezeu este osebirea cuvioșilor, nu a celor fără de lege.

2 Veselească-se Israil de Cel ce l-a făcut pe el, și fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor!

³⁴⁶ „Genurile”, din elinescul „ghenos”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeul a toate este Dumnezeu al tuturor, dar cu deosebire Se numea Împărat al Israilitenilor. Deci, îndată ce s-au bolnăvit cu nemulțumire și au cerut alt împărat, Dumnezeu a zis către Samuil: „Nu pe tine te-au defăimat, ci pe Mine, ca să nu împărățesc peste dînșii.”

3 Să laude numele Lui în horă, în timpan și în psaltire să-I cînte Lui!

Zice: După Legea noastră, să lăudăm pe Făcătorul de bine cu toate uneltele de cîntare!

4 Că binevoiește Domnul întru norodul Său,

Zice: Ne-a învrednicit de multă iubire de oameni și ne-a arătat a Sa bunătate.

și va înălța pe cei blînzi întru mîntuire.

Iar pe cei lipsiți de ajutor care au năravuri bune, îi va arăta înalți și vestiți.

5 Lăuda-se-vor cuvioșii întru mărire și se vor bucura întru așternuturile lor.

Și cei ce cinstesc dreptatea vor fi întru bună laudă, îndulcindu-se de multă odihnă. Că „așternut” a numit odihna, că patul este însemnător de odihnă.

6 Înălțările lui Dumnezeu - în gîtlejul lor,

și totdeauna propovăduiesc dumnezeieștile faceri de bine și îl laudă pe pricinuitorul unora ca acestea.

și săbii cu două ascuțișuri - în mîinile lor,

7 ca să facă izbîndă întru neamuri, muștrări întru noroade;

Biruința întru războaie nu este lucru potrivit odihnei, că biruința este mai dulce decît toată odihna. Iar prin acestea mai-nainte vestește bărbăția Macabeilor, prin care i-au supus pe megieșii locuitori pe aproape și i-au biruit pe Machidoneni.

8 ca să lege pe împărații lor cu obezi, și pe slăviții lor cu cătușe de fier;

Istoria Macabeilor ne învață că multe ca acestea s-au isprăvit de dînșii, și lesne le este celor ce voiesc să citească a învăța adevărul proorociei.

9 ca să facă întru dînșii judecată scrisă.

Că, cele făcute după dreptate acelora, s-au pus în scrieri, și lauda lor a rămas pururea pomenită pînă în ziua de astăzi. Că aceasta a adăugat:

Mărirea aceasta va fi tuturor cuvioșilor Lui.

Căci cuvioșia este maică a bunei-laude, și lucrătorii acesteia vor fi pomeniți de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 150

Aliluia, aliluia.

De biruință este și lauda aceasta, și mai-nainte vestește cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie la toți oamenii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Lăudați pe Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Puternică pricină spre cîntarea de laudă este aceasta: că - dacă ni s-a poruncit a lua pricină spre mulțumire de la saduri, și de la fiare și de la tîrîtoare - cu mult mai vîrtos este mai cu dreptate a privi la Sfinți și a-L lăuda pe Dumnezeuul acestora. Că - învățîndu-se cele pentru Fericitul Pavel, ori cele pentru dumnezeiescul Petru, ori cele pentru prea-dumnezeiescul Ioan, ori cele pentru ceilalți Apostoli, ori cele pentru purtătorii de biruință Mucenici, ori cele pentru ceilalți Sfinți, ori cele pentru nevoitorii de acum ai faptei bune - cine nu-și pornește limba spre cîntarea de laudă a Celui ce a dăruit oamenilor atîta îndestulare de bunătăți?

lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui!

Iar Simmah, așa: „Lăudați-L pe El întru tăria cea nebiruită a Lui!” Că numai El singur are stăpînirea tare, și nepieritoare și veșnică.

2 Lăudați-L pe El întru puterile Lui,

Că negrăite sînt cele săvîrșite totdeauna prin Sfinții Lui.

lăudați-L pe El după mulțimea măririi Lui!

Acest stih se aseamănă cu cele tîlcuite de noi mai-nainte, că nu este sfîrșit măririi Lui. Că - zice - nemărginită este mărirea Lui, nemăsurată puterea, deci să petreceți lăudîndu-L pe Dînsul pentru toate.

3 Lăudați-L pe El în glas de trîmbiță,

Organul acesta era preoțesc, căci preoții întrebuițau trîmbițele făcînd pomenire de trîmbițele ce s-au auzit în muntele Sinai.

lăudați-L pe El în psaltire și în alăută!

4 Lăudați-L pe El în timpan și în horă, lăudați-L pe el în strune și în organe!

5 Lăudați-L pe El în chimvale bine-răsunătoare, lăudați-L pe El în chimvale de strigare!

De demult, lăudîndu-L pe Dumnezeu în dumnezeiasca Biserică, leviții întrebuițau organele acestea nu pentru că Dumnezeu Se veselea de glasul lor, ci pentru că primea scopul celor făcute. Căci Îl auzim pe Dînsul zicînd ludeilor că Dumnezeu nu Se veselește de cîntări și de viersuri: „Depărtează-ți de la Mine glasul cîntărilor tale, și glasul organelor tale nu-l voi auzi!” Deci a slobozit să se facă acestea vrînd să-i izbăvească pe dînșii de înșelăciunea idolilor: că - de vreme ce erau iubitori de jocuri și de rîsuri, iar acestea toate se săvîrșeau în capiștile idolilor - i-a iertat să cînte din organe, prin acestea trăgîndu-i (către Sine), și cu vătămarea mai mică oprind-o pe cea mare și mai-nainte învățîndu-i cele desăvîrșite prin cele nedesăvîrșite.

Toată suflarea să laude pe Domnul!

Nu ludeii numai, ci toți oamenii: că, după dumnezeiescul Apostol, Dumnezeu nu este numai al ludeilor, ci și al neamurilor. Deci, în Psalmul 144, a zis: „Bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui!”, iar aici: „Toată suflarea să laude pe Domnul!”, dar nici acolo nu a numit trupul singur, nici aici suflarea singură, ci prin amîndouă stihurile ne poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor și cu trupul, și cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

sufletul.

Sfârșitul a toată neguțătoria Psalmilor este vrednic de minune și potrivit scopului proorociei. Pentru că proorocia propovăduiește mîntuirea neamurilor, și sfârșitul proorociei poruncește celor ce au dobîndit-o pe aceasta a lăuda pe Făcătorul de bine, iar noi nu numai că auzim graiurile, ci vedem înseși lucrurile: că Dumnezeuul tuturor Se laudă în fiecare cetate, și în orașe, și în sate, și în pustietăți, și în munți, și în dealuri și în locul nelocuit și cu totul pustiu.

Iar eu îi rog pe cei ce vor citi în cartea aceasta să culeagă dintru acestea folosul ca pe un rod, dacă li se va părea că s-au tîlcuit bine și drept; iar dacă undeva cumva nu am ajuns tainele cele ascunse ale Duhului, să nu ne prihănească prea-foarte, că fără de zavistie am pus tuturor înaintea ceea ce am putut afla și ne-am sîrguit a aduce celor ce vor fi după noi cele învățate de la Părinți. Și noi am suferit osteneala, iar altora aducem folos fără de osteneală, pe care îi rog să ne răsplătească osteneala cu rugăciuni, pentru ca, întărindu-ne și proptindu-ne cu ele, să adăugăm lîngă cuvinte și lucrurile, și să dobîndim fericirea ce se alcătuiește dintru amîndouă. „Că cel ce va face - zice - și va învăța mare se va chema întru Împărăția cerurilor!” - pe care să ne învrednicim a o dobîndi toți, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu Care se cuvine slavă și Tatălui, împreună și Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin”

Sfîrșit,

și lui Dumnezeu, sla

Cuvînt de încheiere la Tîlcuirea celor 150 de Psalmi a Fericitului Teodorit al Kirului

Se plîngea ucenicul către starețul său: „Părinte, tot citesc la *Psaltire*, și nimic nu înțeleg!” La care bătrînul i-a răspuns: „Nu-i nimic, fiule, înțeleg dracii și se cutremură!”

Trei sînt pricinile pentru care nu putem pătrunde înțelesul cuvintelor dumnezeiești și avem nevoie de tîlcuiri. Prima e întunecarea minții noastre de oameni căzuți, minte care se află sub înrîurirea duhurilor răutății și a patimilor noastre gîndite sau trupești.

A doua e că *Scripturile* sînt scrise umbrît, în *ghicitură*. După căderea omului și îndepărtarea lui de Dumnezeu, Ziditorul nu a lăsat făptura Sa întru necunoaștere, dar nici nu S-a descoperit oricui și oricum. Pentru a ne aduce aminte de starea și de vrednicia dintru început și pentru a ne arăta calea de întoarcere la Sine, adică mîntuirea, răscumpărarea din robia celui rău, Dumnezeu S-a arătat dreptilor Săi - Patriarhi, Prooroci, Apostoli, Sfinți Părinți - și prin ei ne-a dat *Sfintele Sale Scripturi: Vechiul și Noul Testament*, la care se adaugă scrierile Sfinților Părinți insuflați de Duhul Sfînt. Și, fiindcă grăiește tainele ascunse minții și ochiului nostru, e lesne de

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Înțeles că Preasfântul Duh nu poate vorbi decât tainic, urmînd ca tot darul Său să ne descopere înțelesul, prin cărțile de tîlcuire alcătuite de alți aleși ai Săi *curați cu inima*, singurii care pot vedea și înțelege pe Dumnezeu.

Dar nevoia de tîlcuiri are și altă pricină. Trebuie să înțelegem că nimic nu urăște mai mult vicleanul stăpînitor al lumii acesteia decât Adevărul. Iar Adevărul nu este ceva, el este *Cineva*, este Însuși Hristos, Dumnezeuul și Mîntuitorul nostru, și toate dumnezeieștile scripturi vorbesc despre El, Răscumpărătorul neamului omenesc și Biruitorul îngerului căzut și al puterilor lui. De aceea vrăjmașul, „tatăl minciunii”, se străduiește din răputeri să oprească răspîndirea cuvîntului Adevărului, sau cel puțin să strîmbe învățătura predată de sfinții purtători de Duh Sfînt - Prooroci, Apostoli, Părinți ai Bisericii - încît să o schimbe în minciună și să o întoarcă împotriva dreptei credințe. Așa se face că satana este cel mai mare editor de biblie măsluite de pe fața pămîntului, mai ales de cînd a inventat tiparul, anume pentru asta. Să ne aducem aminte că tiparul cu litere mobile³⁴⁷, zis al lui Gutemberg, a fost pus în lucrare în Germania pentru a răspîndi otrava protestantă în toată lumea, în miliarde de copii, așa cum se întîmplă și azi, cînd la orice colț de stradă sectanții baptiști, adventiști etc. (copiii luteranilor și calvinilor) te ispitesc cu cîte o *Biblie* tipărită desăvîrșit și... de pomană (acum au pus pe copertă și crucea).

Măsluirea cărților *Vechiului Testament* a început după Patimile, Învierea și Înălțarea Mîntuitorului, odată ce Iudeii s-au pus cu desăvîrșire, de bună voie, în slujba satanei.

Aceasta trebuia să se întîmple negreșit, căci, prin petrecerea în trup a Dumnezeu-Cuvîntului, se împliniseră proorociile despre Mesia ale *Vechiului Așezămînt*. Cărturarii, fariseii și preoții știau asta, știau că Iisus este Hristosul, căci slujba lor era tocmai să citească norodului *Legea* și să o tîlcuiască. Așadar, *Cărțile Sfinte* erau de acum împotriva lor și trebuiau să fie schimbate, pentru a acoperi acea nemaiauzită lepădare și ucidere de Dumnezeu.

Pentru a înțelege cele spuse pînă acum, să vedem în scurt istoria scrierilor de care e vorba în cartea Fericitului Teodorit, apoi pe aceea a tîlcuirilor la *Psalmi*, urmînd ca la sfîrșit să spunem cîte ceva despre *Tîlcuirea* de față.

Tălmăcitorii *Vechiului Testament*

Septuaginta

Se păstrează scrisoarea lui Aristeas³⁴⁸, prefectul gărzii împărătești egiptene, către fratele său Filocrat, în care îi povestește cum Dimitrios Falireus - bibliotecarul împărătesc de la curtea faraonului Ptolemeu Filadelf (283-246 înainte de Hristos), filosof și istoric atenian, ucenic al lui Aristotel - l-a sfătuit pe faraon „să adune multe felurite cărți, de se poate chiar toate cărțile din lume”. Aristeas ne spune că în acea vreme erau în lume „ca la 50 de zeci de mii” (500.000) de cărți (scrieri)”. Aristeas îi

³⁴⁷ Chinezii aflaseră de mult această metodă de imprimare, dar nu au folosit-o niciodată pentru copierea cărților, pînă ce s-au occidentalizat și ei.

³⁴⁸ *Aristeae epistula ad Philocratem*, ed. A. Pelletier, *Lettre d'Aristée a Philocrate* [Sources chrétiennes 89, Paris: Cerf, 1962] pag. 100-240.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cere fratelui său să mijlocească pe lângă arhiereul Eleazar pentru a aduce din Palestina cărțile ludeilor. Pentru a-și atinge scopul, faraonul le-a făcut un hatîr ludeilor și a eliberat toți robii din neamul lor, în număr de 120.000. Mulțimea acestora în Alexandria și în tot Egiptul se datora cuceririi Iudeei și Ierusalimului de către Ptolemeu Sotir (323-285 înainte de Hristos). Se poate crede așadar că nevoia de a se tălmăci în elinește cărțile *Vechiului Testament* era și a comunității evreiești din Egiptul acelor ani, aflată într-un puternic proces de elenizare, așa cum se întâmpla cu întreaga lume mediteraneană.

Aristeas a fost trimis apoi cu scrisori și daruri către arhiereul Eleazar, de la care a căpătat cîte șase înțelepți din fiecare seminție a lui Israil, în total 72349, care au adus cu ei *Sfînta Scriptură a Vechiului Testament* scrisă cu litere de aur. Văzînd cărțile, faraonul a stat multă vreme uimit în fața lor și li s-a închinat de șapte ori, mulțumindu-le celor ce le aduseseră, după care a pus fiecăruia dintre aceștia cîte 72 de întrebări, pentru a le ispiti priceperea și meșteșugirea la lucrarea pe care o începeau. Cei 72 de înțelepți au fost așezați pe insula Faros, lângă Alexandria, unde au început a tălmăci în elinește scripturile ludeilor. Ei se sfătuiau cu privire la cele mai bune înțelesuri elinești asupra cuvintelor *Scripturii*, și apoi dictau lui Dimitrios Falireus. Lucrarea s-a încheiat în 72 de zile, după care Falireus le-a citit înțelepților tălmăcirea, pe care toți au încuviințat-o ca fiind bună și curată, și au pus blestem asupra cui ar îndrăzni să o schimbe. Tălmăcirea Celor 72 a fost lăsată în Biblioteca din Alexandria³⁵⁰, iar ei s-au întors cu multe daruri împărătești în Palestina.

Istoricul Evsevie din Kesaria citează pe un filosof aristotelic de la jumătatea veacului al doilea înainte de Hristos, Aristovul Iudeul, care întărește informațiile despre Cei 72, aducînd ceva nou, anume că tălmăciri parțiale din *Vechiul Testament* în greaca veche existau chiar în vremea lui Pythagora, Socrate și Platon, care le-au folosit neîncetat ca izvor al înțelepciunii lor³⁵¹. Această istorie este întărită de Iosif Flavius³⁵², care o reia cu amănunte în *Antichitățile* sale.

Filosoful Evreu Filon din Alexandria, povestind aceleași întâmplări³⁵³, spune că fiecare din tălmăcitori ar fi lucrat la întreaga *Scriptură a Vechiului Testament*, iar atunci cînd cele 72 de texte au fost puse față în față, ele s-au aflat întocmai la fel, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Filon laudă tălmăcirea lor și îi numește pe tălmăcitori „arătători de cele sfinte și Prooroci”³⁵⁴. Și adaugă o informație de preț, anume că, în vremea sa, în fiecare an se prăznuia în insula Faros o sărbătoare pentru aducerea aminte a minunii făcute de Dumnezeu cu Cei 72.

349 Numele tuturor celor 72 sînt menționate atît de Aristeas (sect. 47-50), cît și de Sfîntul Epifanie de Salamina, în *De mensuris et ponderibus*, lin. 237-252 (ed. E. Moutsoulas, rev. *Θεολογία*, nr. 44 (1973), cu 3 diferențe.

350 Arsă la anul 650 de califul Omar.

351 Vezi A.-M. Denis, *Fragmenta pseudepigraphorum quae supersunt Graeca* [*Pseudepigrapha veteris testamenti Graece* 3, Leiden: Brill, 1970], p. 217-228.

352 *Antichități iudaice*, cartea a XII-a, cap. 2, vol. II, Ed. Hasefer, București, 2001, pag. 62-76.

353 *De vita Mosis* (lib. i-ii), ed. L. Cohn, *Philonis Alexandrini opera quae supersunt*, vol. 4, Berlin: Reimer, 1902 (repr. De Gruyter, 1962), cartea a II-a, sect. 37.

354 *De vita Mosis*, cartea a 2-a, cap. 40.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Sfântul Mucenic Iustin Filosoful mai adaugă³⁵⁵ că Cei 72 au lucrat deosebi unul de altul, în 72 de chilii, ale căror rămășițe încă puteau fi văzute în vremea sa. Iar Sfântul Epifanie spune³⁵⁶ că ar fi fost câte doi în câte o chilie, dictînd tîlmăcirea unui tahigraf.

Toți Sfinții Părinți întăresc insuflarea dumnezeiască ce i-a călăuzit pe Cei 72 (Sfântul Mucenic Iustin Filosoful, Climent Alexandrinul³⁵⁷, Sfântul Irineu din Lugdunum³⁵⁸, Sfântul Epifanie din Salamina, Sfântul Chiril al Ierusalimului³⁵⁹, Fericitul Theodorit³⁶⁰, Tertullian³⁶¹, Fericitul Augustin³⁶² și alții). Și scriitorii păgîni întăresc istorisirea de mai sus, cu mai multe sau mai puține amănunte: Filohorus³⁶³, Plutarh³⁶⁴, Polyaenus Ritorul³⁶⁵ etc.

Tîlmăcirea Celor 72 a primit numele de *Septuaginta* („cei 70”)³⁶⁶, care a fost socotită *Cartea Legii Vechi* a întregii creștinătăți. Sfinții Apostoli scriitori ai *Noului Testament* au folosit *Septuaginta*, iar după ei ucenicii lor, și după aceștia toți Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe.

Se pune o întrebare: Care anume au fost cărțile *Vechiului Testament* tîlmăcite de Cei 72 (căci o parte din canonul VT existent azi a fost scris după vremea lucrării lor)? Deși răspunsul e încă departe de a fi aflat, nu putem decît să spunem că o parte din cărți (1 *Ezra*, *Iudith*, 1 *Maccabei*, 2 *Maccabei* 1-2, *Psalmul* 151, *Psalmii lui Solomon*, *Ecclesiastul*, *Tobit*) au fost scrise în aramaică la o dată ulterioară vremii lui Ptolemeu Filadelful, iar o altă parte (2 *Maccabei* 2, 19, cărțile 3 și 4 *Maccabei*, *Înțelepciunea lui Solomon*) au fost scrise de-a dreptul în elină. Ne însușim judecata Părinților Bisericii că *Pentateuhul*, cărțile istorice, *Proorocii* și cărțile poetice mai mari au fost tîlmăcite de către Cei 72, mai ales că o analiză lingvistică a elinei *Septuagintei* oferă o mulțime de argumente pentru susținerea acestui punct de vedere.

Canonul 85 al Sfinților Apostoli și Canonul 60 al Sinodului local de la Laodikia (anul

³⁵⁵ *Cohortatio ad gentiles*, ed. J.C.T. Otto, *Corpus apologetarum Christianorum saeculi secundi*, vol. 3, 3rd edn. Jena: Mauke, 1879 (repr. Wiesbaden: Sandig, 1971), pag. 13.

³⁵⁶ *De mensuris et ponderibus*, III, PG. 43, col. 241.

³⁵⁷ *Stromate*, Cartea I, cap. 22, PG 8, col. 889.

³⁵⁸ „καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γινῶναι ὅτι κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡρμηνευμένοι αἱ γραφαί.” („... și să cunoască neamurile de față că după insuflarea lui Dumnezeu sînt traduse *Scripturile*): Irénée de Lyon, *Adversus haereses*, III, 31, vol. 2 [Sources chrhtiennes 211, Paris: Cerf, 1974].

³⁵⁹ Cateheza a IV-a, 34: *Catecheses ad illuminandos* 1-18, ed. W.C. Reischl and J. Rupp, *Cyrilli Hierosolymorum archiepiscopi opera quae supersunt omnia*, 2 vols. Munich: Lentner, 1:1848; 2:1860 (repr. Hildesheim: Olms, 1967).

³⁶⁰ Vezi prologul acestei cărți.

³⁶¹ *Apologeticum adversus gentes*, cap. 18, în Tertullian, *Despre idolatrie și alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001.

³⁶² *De civitatis Dei*, Cartea 18, cap. 42, PL 61, col. 602.

³⁶³ *Fragmenta*, FGrH 328: 3B:98-160. fr. 98: P. Oxy. 10.1241. fr. 229: P. Oxy. 6.853. (Pap: 17,343: Epist., Hist.).

³⁶⁴ *Regum et imperatorum apophthegmata* (172b-208a), ed. W. Nachstadt, *Plutarchi moralia*, vol. 2.1, Leipzig: Teubner, 1935, p. 189.

³⁶⁵ *Strategemata*, ed. E. Woelfflin and J. Melber, *Polyaeni strategematon*, libri viii, Leipzig: Teubner, 1887 (repr. Stuttgart: 1970), cartea a IV-a.

³⁶⁶ Isidor Onciul, *Manual de introducere în sîntele cărți ale Testamentului Vechiu*, Cernăuți, 1889, pag. 281.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

363 după Hristos), primit mai apoi de toate Sinoadele Ecumenice, au stabilit canonul cărților *Vechiului Testament* (de asemenea și pe cel al *Noului Testament*), în care majoritare erau cărțile tălmăcite de Cei 72. Era deci firesc ca noul corpus să primească același nume, adică *Septuaginta*, „scriptura celor 70”.

O relatare neconfirmată de alte surse istorice, cea a lui Seneca³⁶⁷, ne dă de știre că în vremea războiului lui Iulius Caesar cu Egiptenii biblioteca din Alexandria a ars și că s-au distrus în acel foc 400.000 de cărți. Cu toate acestea, Sfântul Irineu, pe la anul 180, spune că lucrarea Celor 72 se afla încă în Alexandria Egiptului, care ferise de pieire cuvîntul lui Dumnezeu așa cum îi ferise pe Israil și pe fiii săi de foame, iar pe Dumnezeu-Cuvîntul de prigoana lui Irod. Tertullian³⁶⁸ susține că *Septuaginta* încă se mai găsea în vremea lui în Alexandria. Același lucru îl susține și Sfântul Epifanie³⁶⁹ spre sfîrșitul veacului al 4-lea după Hristos.

O ultimă informație istorică (veacul al 12-lea) ne aduce Nichifor Callist Xanthopoulos³⁷⁰, un preot din Constantinopol de la începutul veacului al 14-lea. El ne spune că dintre Cei 72, unul singur, anume Simeon, ajungînd la locul din Isaia (7:14) unde este scris: „Iată, Fecioara va avea în pîntece, și va naște fiu și vei chema numele lui Emanuil” și neînțelegînd aceste cuvinte, a șters „Fecioara”, vrînd să scrie „tînăra”. Dar Îngerul Domnului i s-a arătat și i-a ținut mîna, zicînd: „Nu fi necredincios față de cele scrise, a căror împlinire singur o vei vedea! Pentru că nu vei gusta moartea pînă ce nu vei vedea pe Cel ce Se va naște din Curata Fecioară, Hristos Domnul!” Iar proorocia Îngerului s-a împlinit după mai mult de 270 de ani, cînd a fost adus la Biserică Mîntuitorul Hristos pentru a fi tăiat împrejur a opta zi, după cum porunea *Legea veche*. Atunci, Dreptul Simeon l-a primit pe Prunc și a rostit acea preafrumoasă rugăciune: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpîne!” Această istorisire este o frumoasă înțelegere a cuvintelor scrise la *Evangelia după Luca* (2:25): „Și, iată, era un om în Ierusalim, anume Simeon, și omul acela era drept și temător de Dumnezeu, așteptînd mîngîierea lui Israil, și Duhul Sfînt era peste dînsul.” Iar despre adevărul ei nu ne îndoim nici o clipă, cîtă vreme știm că prin venirea lui Hristos nu au fost descoperite oamenilor toate tainele Dumnezeirii, ci multe din ele s-au dăruit mai apoi plăcuților Săi.

Itala și Vulgata

Toate cuvintele Mîntuitorului Hristos luate din *Vechiul Testament* își au izvorul în *Septuaginta*. De asemenea, propovăduirea Sfinților Apostoli către neamuri s-a făcut folosind *Septuaginta*, toți ucenicii Mîntuitorului fiind Evrei (nu numai ei au făcut aceasta, ci și Filon Iudeul și Iosif Flavius, contemporani cu ucenicii Mîntuitorului).

³⁶⁷ „Quadráginta milia librorum Alexandriae arserunt. Pulcherrimum regiae opulentiae monumentum alius laudauerit, sicut et Liuius, qui elegantiae regum curaeque egregium id opus ait fuisse.” Seneca, *Ad Serenum de Tranquillitate animi*, IX, 5.

³⁶⁸ „Astfel, aceste opere de seamă, traduse în limba elină, se văd și astăzi la Serapeum [templul lui Serapis], în biblioteca lui Ptolemaeus, împreună cu originalele lor ebraice” *Apologeticum*, cap. 18, 8, în Tertullian, *Despre idolatrie și alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001, p. 213

³⁶⁹ op. cit., loc cit.

³⁷⁰ Relatarea sa a fost prescurtată de Sfântul Dimitrie al Rostovului, care a inclus-o în corpusul *Vieților Sfinților*, traduse și în românește în mai multe ediții. Vezi ziua de 3 februarie.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cărțile *Septuagintei*, împreună cu cele ale *Noului Testament*, au fost tălmăcite în limba latină încă din veacul al doilea după Hristos, într-o tălmăcire cu numele de *Itala*, care a fost de căpătîi pentru creștinătatea apuseană pînă în veacul al nouălea, chiar dacă din textul ei reiese că lucrarea a fost făcută de mai mulți tălmăcitori, în locuri diferite.

La sfîrșitul veacului al patrulea, Fericitul Ieronim a revizuit după criterii filologice vechea tălmăcire în latină a *Scripturii*, lucrarea sa primind numele de *Vulgata*. Pentru aceasta, a învățat limba ebraică și a folosit *Hexapla* lui Orighen, despre care vom vorbi mai jos. Deși Părinții Bisericii din Apus au osîndit *Vulgata* în scrierile lor³⁷¹, ca nepotrivindu-se cu *Septuaginta* și avînd și alte scăderi, totuși, după ce *Vulgata* a trecut nebăgată în seamă vreme de 400 de ani, școala lui Carol cel Mare, izvorul ereziilor pe care se întemeiază papalitatea de atunci și pînă azi, a impus-o Bisericii de Apus³⁷². Însă manuscrisele *Italei* au continuat să fie folosite în Apus pînă cînd, prin apariția tiparului, *Vulgata* a devenit text standard. Cu toate acestea au mai fost rîvnitori ai adevărului care au ales mai degrabă să cumpere ori să-și copieze un exemplar plin de greșeli de copiere al *Italei*, cu care să-i poată înțelege pe Sfinții Părinți răsăriteni sau apuseni, decît să folosească un text al *Scripturii* care să nu se potrivească cu citatele lor. Pentru oarecare preteze, într-un conciliu la Trent, în 1546, papalitatea a oprit cu desăvîrșire folosirea *Italei*, punînd sub blestem pe cei care vor mai folosi pentru citirea *Scripturilor* alt text decît *Vulgata*.

Textul masoretic

Textul evreiesc al *Vechiului Testament* (*Tanakh*) s-a păstrat de către Evrei într-o formă numită „text masoretic”. Masoreții³⁷³ au fost cei ce au adăugat vocalele, punctuația și paragrafele textului *Scripturii*, lucrînd cu o acrivie nebunească (se spune că numărau semnele fiecărei copii și, dacă nu ieșeau la fel, distrugeau copia). Ei au folosit alfabetul aramaic, renunțînd la cel paleo-ebraic. De altfel, după întoarcerea din robia Babiloniană (sfîrșitul veacului al 6-lea înainte de Hristos), Iudeii au renunțat la folosirea limbii ebraice, îmbrățișînd aramaica, ebraica fiind folosită numai în sinagogi. Adoptarea alfabetului aramaic în veacurile 1 - 2 după Hristos pentru textele scripturistice a fost una din primele reforme talmudice.

Ne-am putea aștepta ca textul masoretic să fie unul și același cu cel al *Septuagintei*, pentru că și aceasta a fost tălmăcită din ebraică. Dar adevărul este altul: în comparație cu cel al *Septuagintei*, el e plin de omisiuni și de adaosuri. Și - ținînd seama de certurile dintre Creștini și Iudei, din vremea ucenicilor Sfinților Apostoli, cu

³⁷¹ Fericitului Augustin trebuie să-i fim recunoscători pentru a fi văzut de pe atunci urmările lucrării lui Ieronim, căci îl mustră pentru că nu a luat în calcul faptul că noua sa traducere va aduce diferențe între bisericile unde se folosea latina și cele care urmau textul grecesc, și că acolo unde Iudeii vor obiecta cu privire la anumite texte, Ieronim nu va mai putea fi de față pentru a-și apăra munca, iar un altul cu greu se va găsi (*Scrisoarea* 71 în PL 33, col. 0241-243).

³⁷² Ar fi interesant de studiat textele scripturistice ale *Vulgatei* care au argumentat despărțirea Apusului de Răsărit.

³⁷³ De la „masora”, însemnările marginale privind citirea corectă a textului.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

privire la anumite pasaje din *Vechiul Testament* - afirmăm că ludeii de la sfârșitul primului veac începuseră schimbarea textului *Scripturii*, sub foarte atenta purtare de grijă a unor rabini cu multă ură față de adevărul *Scripturii*, cărora vrăjmașul le-a întunecat mintea, astfel încât au făcut numeroase greșeli. Deși numărul neînsemnat de deosebiri între manuscrisele masoretice existente azi poate mira, ele fiind copiate în vremuri și locuri diferite, faptul este totuși de înțeles ținând seama de procedeul folosit la copiere descris mai sus și prin ideea că a existat un izvod unic, compus de acei rabini urîtori de Hristos, buni cunoscători ai *Scripturii*, care au impus un singur tip de text, distrugându-le pe cele anterioare.

Dăm aici cîteva pilde de stihuri în care deosebirile între texte sînt mai vădite.³⁷⁴

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 1:9	Și numi Dumnezeu întăritura - cer. Și văzu Dumnezeu că este bine. Și se făcu seară și se făcu dimineață: zi a doua.	Dumnezeu a numit întinderea cer. Astfel a fost seară și a fost dimineață: ziua a doua.

Pentru ludeii masoreți, Dumnezeu nu a mai văzut că ceea ce a făcut „este bine”.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 1:10	Și se adună apa cea de sub cer la adunările ei și se ivi uscatul.	- lipsă -

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 1:30	Și-i blagoslovi Dumnezeu pe dînșii, zicînd: Creșteți-vă, și vă înmulțiți, și umpleți pămîntul și domniți-l pe dînsul; și stăpîniți peștilor mării, și păsărilor cerului, și tuturor dobitoacelor, și tot pămîntul și tuturor tîrîtoarelor ce se tîrăsc asupra pămîntului.	Dumnezeu i-a binecuvîntat și Dumnezeu le-a zis: Fiți roditori, înmulțiți-vă, umpleți pămîntul și supuneți-l; și stăpîniți peste peștii mării, peste păsările cerului și peste orice viețuitoare care se mișcă pe pămînt.

Pentru masoreți, menirea omului pe pămînt este reproducerea spiței umane, nu

³⁷⁴ Am folosit pentru *Septuaginta* ediția București, 1688 (cu ușoare îndreptări pentru înțelegerea textului), iar pentru textul masoretic ediția Cornilescu; am folosit numerotarea din *Biblia* lui Șerban.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

creșterea duhovnicească a omului și mîntuirea sa. Aici avem un temei „scripturistic” al mentalității generale de azi. Și putem vedea și cine a izvodit-o.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 4:7	De nu drept vei aduce, iar pe drept nu vei împărți; greșit-ai, liniștește-te: către tine este întoarcerea lui și tu îl vei stăpîni pe dînsul.	Dacă faci bine nu vei fi primit? Dar, dacă nu faci bine, păcatul stă culcat la ușă; dorința lui se ține după tine, dar tu trebuie să-l stăpînești.

„Greșit-ai, liniștește-te” este al doilea temei scripturistic pentru lucrarea minții, pentru isihasm, la care Dumnezeu a îndemnat pe om, chiar și după cădere; primul este dat încă din Rai, încă înainte de a-i da lui femeie, cînd l-a pus să lucreze Raiul și să-l păzească. De aceea spun Părinții Bisericii că Raiul este lucrarea minții și paza minții, pe care era dator să le săvîrșească Adam. Se vede aici încă o dată cît de trupești au fost masoreții.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 4:13	Și zise Cain către Domnul Dumnezeu: Mai mare este vina mea decît a mi se ierta mie.	Cain a zis Domnului: Pedepsa mea e prea mare ca s-o pot suferi.

Masoreții au introdus obrăznicia și hula împotriva Domnului încă de la Cain.

Nu mai dăm aici anii pe care i-au trăit Adam și fiii săi (*Facere 5*) după cele două versiuni. Un scurt calcul ne arată că după textul masoretic ies lipsă la numărătoare mai bine de 1000 de ani. Ne oprim în a mai da exemple grosiere din miile de deosebiri dintre *Septuaginta* și textul masoretic. Vom da doar cîteva din cele care apar în *Psaltire* 375. Pentru a înțelege lucrarea cea rea a acestor vrăjmași ai lui Dumnezeu numiți „masoreți”, se pot verifica textele de mai jos cu tîlcuirea la Psalmi scrisă de Fericitul Theodorit.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 16:11	Izgonindu-mă, acum m-au încunjurat, ochii lor și-au pus ca să-i plece la pămînt.	Se țin de pașii noștri, ne înconjoară chiar, ne pîndesc ca să ne trîntească la pămînt.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 21:17,18	Că m-au încunjurat cîini mulți: adunarea celor vicleni m-a cuprins. Săpat-	Căci niște cîini mă înconjoară, o ceată de răufăcători m-a împresurat; mi-au

375 Textul folosit aici a fost chiar cel luat din *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, tradusă de Episcopul Iosif al Argeșului.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

	au mîi-nile mele și picioarele mele.	străpuns mîinile și picioarele.
--	--------------------------------------	---------------------------------

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 29:13	Auzit-a Domnul, și m-a miluit; Domnul a fost ajutorul meu.	Ascultă, Doamne, ai milă de mine! Doamne, fii ajutorul meu!

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 39:9	Jertfa și prinosul nu ai voit: iar trupul mi-ai săvîrșit.	Tu care nu dorești nici jertfă, nici dar de mîncare, ci mi-ai străpuns urechile.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 48:12	Și omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.	Dar omul pus în cinste nu rămîne, ci este ca dobitoacele care pier.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 70:7	Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu ești acoperitorul meu.	Pe Tine mă sprijin din pîntecele mamei mele. Tu ești binefăcătorul meu încă din pîntecele mamei.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 117:8	Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.	Mai bine este să cauți adăpost în Domnul, decît să te încrezi în om.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 118:118	Călcători de lege am socotit pe toți păcătoșii pămîntului: pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.	Ca spuma iei pe toți cei răi de pe pămînt; de aceea eu iubesc mărturiile Tale.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 125:1	Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am ca niște mîngîiați.	Cînd a adus Domnul înapoi pe captivii Sionului, parcă visam.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 137:1	Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea, și înaintea Îngerilor voi cînta Ție: că ai auzit toate graiurile gurii mele.	Te voi lăuda din toată inima, Îți voi cînta psalmi înaintea dumnezeilor.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:5	Mare cuviința slavei sfințirii Tale vor grăi, și minunile Tale vor povesti.	Voi spune strălucirea slăvită a măreției Tale și a lucrărilor Tale minunate.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:13,14	Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, și stăpînia Ta întru tot neamul și neamul. Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale, și cuvios întru toate lucrurile Sale.	Împărăția Ta este o împărăție veșnică și stăpînirea Ta este în toate generațiile.

La acest din urmă exemplu, în ediția Cornilescu se spune (fără de rușine) că „Psalmul 145 este alfabetice [prin acrostih], cu litera a paisprezecea [*nun*] omisă”. În limba elină nu s-a putut respecta forma de acrostih din ebraică, dar în textul masoretic, care respectă această formă, lipsește tocmai stihul care începe cu litera ebraică ‘nun’. Precizăm aici că toate exemplele de diferențe dintre textul *Septuagintei* și textul masoretic care au fost date aici sînt luate din cartea *The Dead Sea Scrolls Bible*, de Abegg, Flint și Ulrich, ed. Harper Collins, 1999. În această carte, ca și în altele asemenea ei, care au publicat textele scripturistice găsite la Marea Moartă (despre care va fi vorba mai jos) se poate vedea cu ușurință înșelătoria masoreților.

O altă reformă a masoreților a fost înlocuirea cuvîntului ‘YHWH’ (Yahveh) cu ‘ADN’ (Adōnai). Pentru lumea elenistică și implicit pentru cea europeană actuală, ele se tîlmăcesc simplu cu „Domnul”; dar pentru Evreii *Vechiului Testament*, „Ia” (după Sfîntul Epifanie de Salamina, Evreu, contemporan cu Sfîntul Ioan Gură de Aur)

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„[Înseamnă] «Domnul», Adōnai [înseamnă] «Cel ce este Domn», lave [înseamnă] «Cel ce era, și este și Care pururea este», după cum zice Moisi: «Cel ce este m-a trimis pe mine, vei zice lor»” [v. Ieșire 3:13-15]³⁷⁶. Acest lucru poate fi observat în sute de locuri din *Vechiul Testament*. Dăm aici câteva locuri din *Psaltire* unde s-a făcut această schimbare: Psalmii 2:3; 15:2; 21:21,34; 29:8; 34:16,22; 36:13; 37:9,15,22; 38:8; 39:23; 43:24; 50:16; 53:4; 54:9; 56:12; 58:12; 61:11; 65:17; 67:11,17,19,22,26,32; 72:20; 76:7; 77:66; 78:12; 85:3,5,8,9,12,15; 88:49,50; 89:1,18; 109:5; 129:1,4. La Psalmii 29:8 și 76:2 s-a înlocuit „Elohim” cu „Adonai”, iar la Psalmii 13:5 și 52:6 s-a scris „Elohim” în loc de „YHWH”. Pentru edificare, se pot consulta aceste trimiteri cu *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, care a prins pe hîrtie părerea Tradiției, a Bisericii, despre acești Psalmi³⁷⁷.

Peshitta

Se pare că o parte din scrierile *Vechiului Testament* au fost tălmăcite în limba aramaică (vorbită de asirieni) încă dinainte de Hristos. Cercetători nu s-au pus de acord în această privință, mai ales că nu au fost găsite dovezi materiale. Este însă aproape sigur că în primele veacuri de creștinism mare parte din canonul *Vechiului Testament* era tălmăcit în aramaică, direct din ebraică. Ne-am putea aștepta la un mare număr de asemănări ale textului aramaic cu cel masoretic, însă nu e deloc așa, ci, în cea mai mare parte, textul aramaic se potrivește cu *Septuaginta*, nu cu textul masoretic³⁷⁸.

Un ucenic al Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, Tatian Asirianul, părăsind Roma, a tălmăcit spre anul 140 după Hristos scrierile celor patru *Evangelii* în aramaică/siriacă, punînd evenimentele în ordine cronologică și alcătuiind o „Evangelie prescurtată” intitulată *Diatessaron*, care a fost normativă pînă la începutul veacului al 5-lea după Hristos. Această versiune a fost foarte populară; Sfîntul Efreim Sirul a tălcut-o în întregime. *Diatessaronul* și *Vechiul Testament* în aramaică au fost prinse într-un corpus intitulat *Peshitto* (simplu), pentru simplitatea și accesibilitatea textului.

Sub influența uriașei rîvne a lui Theodor de Mopsuestia, care a dat o tîlcuire stih cu stih la toată *Sfînta Scriptură*, atît a *Noului*, cît și a *Vechiului Testament*, la Edessa și Nissibe școlile teologice au întregit canonul *Vechiului Testament*, desăvîrșind tălmăcirile mai vechi și înlocuindu-le cu unele noi, după *Septuaginta*, la inițiativa Episcopului Ravvula de Edessa (411-435). Canonul scripturistic s-a încheiat pe la anul 500, cînd au fost tălmăcite la Nissibe epistolele sobornicești 2 Petru, 2 și 3 Ioan, Iuda și *Apocalipsa*.

Talmudul

³⁷⁶ „τὸ Ἰὰ κύριος, τὸ Ἀδωναΐ ὁ ὢν κύριος, τὸ Ἰαβὲ ὃς ἦν καὶ ἔστιν ὁ ἀεὶ ὢν, ὡς ἐρμηνεύει τῷ Μωϋσῇ ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με, ἔρεῖς πρὸς αὐτούς” Sfîntul Epifanie, Panarion, cap. 20:5.

³⁷⁷ Stihurile puse aici sînt luate din *The Dead Sea Scrolls Bible*, citată mai sus.

³⁷⁸ Würthwein, Ernst, „The Aramaic Targums” and „The Syriac Version.” În *The Text of the Old Testament*. 4th or 5th edition. Grand Rapids: Eerdmans, 1979, 1995.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Începînd cu vremea propovăduirii Sfinților Apostoli, ura vrăjmașului diavol i-a găsit împreună-lucrători pe cărturarii și fariseii cei urîtori de Hristos, care, pentru a opri propovăduirea ucenicilor Domnului, au început să măsluiască textul *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, în mii de locuri, pentru a ascunde proorociile mesianice și orice altă legătură ce s-ar fi putut face între *Legea Veche* și creștinism. Astfel, în dialogul cu ludeul Trifon³⁷⁹ (cam la anul 150), putem citi cum Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful îl muștră pe acela pentru o seamă de schimbări aduse de Evrei textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, mai cu seamă proorociilor despre Întruparea, Propovăduirea, Patimile, Învierea și Înălțarea la cer a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Dar schimbările făcute de ludei asupra cărților *Vechiului Testament* au continuat pînă la alcătuirea unei forme finale, căreia i s-au adus și comentarii în același duh, și așa s-a ivit ceea ce se cheamă *Talmudul*, cartea de căpetenie a Evreilor de pretutindeni. Cărțile *Vechiului Testament*, atît originalul, cît și copiile cu modificările ulterioare, au fost distruse sistematic de ludei pînă la stabilirea unei forme îndeajuns de convenabile pentru a nu mai exista nici o legătură între *Tanakh* și *Septuaginta*; cele mai vechi texte ebraice păstrate sînt codexul de la Petersburg (integral, anul 1008 după Hristos) și trei manuscrise din veacul X (anume codexul din Alep, codexul de la Cairo și cel de la British Museum; nici unul dintre ele nu conține întregul canon scripturistic), cînd alcătuirea *Talmudului* era de multă vreme încheiată și conținutul său pus în lucrare.

Akila (Ἀκύλας)

De vreme ce modificările aduse textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament* ajunseseră vădite, iar certurile între ludei și Creștini asupra acestui subiect luaseră amploare, iudeii, pentru a-și susține minciunile, aveau nevoie de o nouă tălmăcire în limba elină³⁸⁰, întrucît cea veche le era cu totul potrivnică. Și atunci, la începutul veacului al II-lea, au apelat la Akila³⁸¹ din Pont³⁸², din cetatea Sinope³⁸³, un prozelit iudeu, care, după ce primise Sfîntul Botez la Ierusalim, a fost amăgit de Evrei și s-a lepădat de creștinism³⁸⁴. Acesta a încercat, pe la anul 130 după Hristos, să transpună pînă și etimologia cuvintelor evreiești și să tălmăcească și acele particule cărora în elină nu le corespundea nici un cuvînt. Deși noua tălmăcire era de neînțeles pentru un vorbitor obișnuit al limbii eline, ea a fost bine primită de Evrei, care l-au încurajat pe Akila să facă o nouă ediție.

Cu adevărat, tălmăcirea lui Akila nu a slujit deloc Creștinilor, ci ludeilor care au comandat-o. În ea sînt elemente care se regăsesc pînă azi în edițiile *Bibliei* folosite de

³⁷⁹ *Dialogul cu iudeul Trifon*, cap. 72, 84, 137, în vol. *Apologeti de limbă greacă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1997.

³⁸⁰ Isidor Onciul, op. cit., p. 285.

³⁸¹ „Θεοδοτίων ... ὁ Εφέσιος καὶ Ἀκύλας ὁ Ποντικός, ἀμφότεροι Ἰουδαῖοι προσήλυτοι”: Sfîntul Irineu, *Adversus haereses*, cartea a III-a, cap. 21.

³⁸² Tot din Pont era și Marchion, întemeietorul unei secte gnostice care a dat multă bătaie de cap Sfinților Părinți ai primelor veacuri.

³⁸³ Mihail Psellos – Poemul 54, 104: *Poemata*, ed. L.G. Westerink, *Michaelis Pselli poemata*. Stuttgart: Teubner, 1992.

³⁸⁴ Idem, Poemul 54, 109.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

vrăjmașii Adevărului și ai Credinței, cum ar fi textul Proorocului Isaia (7:14): „Iată, Fecioara va avea în pîntece, și va naște Fiu”, tălmăcit de urîtorii de Hristos: „Iată, tînăra va lua în pîntece...”

Tălmăcirea lui Akila, care între timp s-a pierdut, neavînd vreo valoare în sine, folosește astăzi, prin fragmentele care se mai păstrează, pentru a demonstra vechimea unor elemente ale textului masoretic, cu alte cuvinte pentru a arăta faptul că modificarea de către Evrei a *Vechiului Testament* are o vechime aproape egală cu a creștinismului.

Theodotion (Θεοδοτίων)

Numaidecît după Akila, pe la 170 după Hristos, un alt prozelit ludeu, Theodotion din Efes, s-a apucat, cu același scop ca și Akila, de o nouă tălmăcire. Sfîntul Irineu îi învinuiește pe amîndoi de a le fi dat temei evionitilor (o sectă egipteană) să afirme că nașterea Mîntuitorului nu a fost din Fecioară³⁸⁵. În veacul XI, Mihail Psellos afirmă că Theodotion era din secta marchioniților³⁸⁶. Cu siguranță știm că și el s-a lepădat de creștinism, după cum ne spune Sfîntul Irineu, nu la mulți ani după cele întîmplate.

Theodotion a urmat cît a putut de mult textul *Septuagintei*³⁸⁷. Nu era un cunoscător prea bun al ebraicii și se pare că nu și-a propus decît o îndreptare a tălmăcirii Celor 72. Fericitul Ieronim, pe la anul 400, mărturisește că Biserica a primit din lucrarea lui Theodotion tălmăcirea *Cărții Proorocului Daniil*; este însă singurul care spune aceasta. Orighen (care a strîns manuscrisele folosite apoi de Fericitul Ieronim), mai tîrziu Evsevie din Kesareea și Fericitul Theodorit al Kirului, care au folosit manuscrisele lui Orighen și au scris tîlcuiri la cărți ale *Vechiului Testament*, nu confirmă spusele Fericitului Ieronim.

Simmah (Σύμμαχος)

Evsevie din Kesareea și Fericitul Ieronim îl numesc pe Simmah și ludeu, și evionit. Sfîntul Athanasie cel Mare³⁸⁸, Sfîntul Epifanie³⁸⁹ și Mihail Psellos³⁹⁰ zic că era Samaritean și că a trăit în vremea împăratului Roman Severus (193-211). Sfîntul Athanasie spune că și-a făcut tălmăcirea la 56 de ani după Akila, fiind bolnav de iubirea de stăpînie, iar Sfîntul Epifanie însemnează că, după ce și-a încheiat lucrarea, Simmah s-a convertit și el la legea iudaică.

Simmah s-a străduit să nu facă o tălmăcire după literă, ci să exprime textul

³⁸⁵ În textul ebraic de la Isaia 7:14 a fost scris în toate vremurile, inclusiv în edițiile masoretice, textul: „Iată fecioara...”, nu „Iată tînăra...” și deci vinovații cei mari au fost traducătorii în elinește.

³⁸⁶ Idem, Poemul 54, 655.

³⁸⁷ Isidor Onciul, op. cit., pag. 288.

³⁸⁸ *Synopsis scripturae sacrae*, PG 28, col. 436.

³⁸⁹ *De mensuris et ponderibus*, PG, 43, col. 264.

³⁹⁰ Poemul 54, 115.

ebraic³⁹¹ pe înțelesul cititorilor de limbă elină. A apucat să-și revadă lucrarea și să dea o a doua ediție. Nici tălmăcirea lui nu s-a păstrat, ci au supraviețuit numai fragmente.

Trebuie făcută o remarcă: fiecare din aceste trei tălmăciri diferă mult între ele, și aceasta arată că nici unul din ei nu a avut la îndemână textul la zi al rabinilor, care cu fiecare generație înmulțeau diferențele dintre textul lor și adevărul păstrat în *Septuaginta*.

Orighen și *Exapla*

Întrucât - prin multa copiere a *Sfintei Scripturi* de către Creștini și prin modificarea rău-voitoare a textului *Septuagintei* de către Evreii Elini - apăruseră cu vremea deosebiri între feluritele copii, s-a simțit nevoia alcătuirii unui text standard, după care să se facă următoarele ediții. Lucrarea aceasta a încercat-o un învățat din Alexandria, Orighen, în prima jumătate a veacului al III-lea după Hristos.

Orighen ar fi putut să scoată din Biblioteca din Alexandria originalul Celor 72 și să-l răspîndească, însușindu-și învățătura Bisericii că tălmăcirea lor fusese insuflată de Dumnezeu, nemaifiind deci nevoie de vreo îndreptare a ei. Dar el, fiind o fire îndoielnică (precum ușor rezultă din toate scrierile sale) a procedat altfel, filologic și critic, am spune noi astăzi, gîndindu-se să compare tălmăcirile existente și să stabilească el un text temeinic. Nu cunoaștem toate criteriile după care a lucrat; în parte ele se văd din rezultatul muncii sale³⁹², din care s-au păstrat cîteva fragmente. Un fapt trebuie știut, anume că foarte mulți dintre Părinții Bisericii din acea vreme s-au opus cu tărie lucrării filologice și critice a lui Orighen, care s-a îndoit de autoritatea tălmăcirii Celor 72.

În dorința lui de cunoaștere a *Scripturii Vechiului Testament*, în tinerețe Orighen fusese ucenic la un rabin, pricină pentru care mai apoi i s-a spus de către Creștini „ludeul”, dar tot el s-a luptat cu tot sufletul pentru a ridica Biserica din catacombe și a propovădui învățătura ei la arătare, în fața învățaților Elini păgîni. Pentru aceea, a reușit să aducă la Hristos mulți cărturari care căutau răspunsuri la problemele vieții cercetîndu-i pe filosofii alexandrini. Rînduiala dumnezeiască a fost astfel încît acești ucenici ai lui Orighen, primind Sfîntul Botez și intrînd în tainele Creștinismului, să se lepede de dascălul lor, văzînd că acesta este departe de calea cea dumnezeiască a Părinților Bisericii.

În 28 de ani, Orighen a adunat toate edițiile elinești ale *Vechiului Testament* pe care le-a putut afla. La anul 231, așezîndu-se în Kesaria Palestinei împreună cu cîteva ajutoare - după ce fusese silit să părăsească Alexandria din pricina învățăturii sale intelectualiste, care amesteca Predania Bisericii cu teoriile filosofilor păgîni - Orighen a început lucrul la noua ediție a *Septuagintei*. Părinții³⁹³ îl acuză că nu a fi avut ca text de bază tălmăcirea Celor 72, care se păstra la Alexandria, ci pe cea a lui Theodotion. El și-a așezat lucrarea pe șase coloane (de aici numele de *Exapla*):

1. textul evreiesc scris cu litere evreiești
2. textul evreiesc scris cu litere elinești

³⁹¹ Isidor Onciul, op. cit., pag. 289.

³⁹² Pentru amănunte, vezi Isidor Onciul, op. cit., pag. 293-294.

³⁹³ Printre ei, Fericitul Augustin, în scrisoarea citată mai sus.

TÎLCUIREA PSALMIOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3. tălmăcirea lui Akila
4. tălmăcirea lui Simmah
5. *Septuaginta*
6. tălmăcirea lui Theodotion

La acestea, a adăugat uneori din alte trei tălmăciri anonime la unele cărți ale *Vechiului Testament*.

Cîteva copii ale lucrării au fost răspîndite de Sfîntul Mucenic Pamfil și de episcopul cărturar Evsevie din Kesaria. *Exapla* s-a pierdut la anul 635, cînd Palestina a fost ocupată de arabi.

Exapla nu a fost primită de Biserică. Pentru a da, totuși un text cu autoritate, preotul Luchian din Antiohia (mort ca mucenic la anul 311) a reluat munca lui Orighen, folosind *Exapla*, din care a scos doar textul Septuagintei pe care l-a verificat cu un text evreiesc vechi, altul decît al lui Orighen. „A făcut a sa întregă tălmăcire pentru Creștini, care nu avea nimic de lipsă, nici de prisos, și s-a aflat în Nicomidia de însăși mîna sa scrisă, în lăuntru într-un turn mic zidit cu var, în urma nevoinței lui, în vremea Marelui Constantin împăratul. Această tălmăcire este împreună-glăsuitoare cu a Celor Șaptezeci, care leapădă și îndreptează toate zicerile cîte de ceilalți tălmăcitori erau stricate.”³⁹⁴ Lucrarea sa s-a răspîndit de la Constantinopol pînă în Siria (se pare că un exemplar s-a tipărit pentru prima dată la anul 1517 - ediția Complutensiană).

Cam în aceeași vreme sau ceva mai devreme, ierarhul Egiptean Isihie (ce ar putea să fie același care l-a gonit pe Orighen din Alexandria) a luat din biblioteca din Alexandria textul Celor 72 pe care l-a editat în multe copii, ce au dobîndit o mare autoritate. Un asemenea exemplar este cel numit *Alexandrinus*, din veacul 5 (tipărit pentru prima dată la anul 1519 - ediția aldină), și care se găsește azi la Brittish Museum (Royal 1 D).

Toți Sfinții Părinți ai Bisericii au folosit aceste ediții și ele au fost și au rămas în Biserica Ortodoxă edițiile de bază ale textului *Sfintei Scripturi*.

Alte ediții

Cuviosul Eftimie Zigadinos (în veacul al 12) spune în prefața *Tîlcuirii* sale la *Psaltire* (cap. 13) că au mai fost cîteva tălmăciri ale *Scripturii Vechiului Testament*. Astfel:

„5. Tălmăcire a *Scripturii* s-a aflat în Ieriho, ascunsă într-un chiup în vremea împăratului Carol, iar autorul este nearătat.”³⁹⁵

6. Tălmăcire a *Scripturii* care nu are cunoscut pe autorul ei; s-a aflat în Nicopolea cea de la malul mării, în vremea lui Alexandru din Mammaia [~ 210 după Hristos].”

Sfîntul Nicodim Aghioritul numește *Octapla* alăturarea acestor două versiuni la *Exapla* lui Orighen (în notă la spusele Cuviosului Eftimie).

Societatea biblică

Cu vremea, după apariția tiparului, mai ales prin lucrarea ereticilor protestanți și romano-catolici, s-a impus aproape în toate limbile o nouă tălmăcire a *Vechiului*

³⁹⁴ Cuviosul Eftimie Zigadinos, *Tîlcuirea Psaltirii*, Iași, 1850, cap. 13, pag. 29

³⁹⁵ Nichita [David; veacul al 13-lea după Hristos] însă și alții zic că în vremea lui Caracal împăratul Romei celei noi s-a aflat [nota Sfîntului Nicodim Aghioritul].

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Testament, după textul masoretic. Acest text al *Vechiului Testament* este substanțial diferit de cel al *Septuagintei*, precum am arătat mai sus. Motivul pentru care s-a renunțat la *Septuaginta* a fost necredința, necredința că creștinătatea ar avea adevărul. Bunul simț nu a mai lucrat (căci dacă nu avem adevărul în *Vechiul Testament* primit de la Apostoli și de la Părinți, înseamnă că tot creștinismul este în minciună de la începuturi și pînă azi), și ereticii au tipărit ediție după ediție din rătăcirea iudaică numită *Tanakh*. Nici Ortodoxia nu a rămas neatinsă de ispită, prima ediție a acestei înșelătorii fiind tipărită de Sinodul rusesc la anul 1751, sub influența iluministă a apusenilor. Și în limba română, prin presiunile Societății Biblice, instituție transnațională înființată în Marea Britanie de anglicani, s-au publicat, din 1873 pînă azi, tălmăciri făcute după textul masoretic al *Vechiului Testament*. În 1938, s-a tipărit, cu încuviințarea Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, prima *Biblie* în care *Vechiul Testament* s-a tălmăcit după textul masoretic, tălmăcire făcută de preoții Gala Galaction și Vasile Radu (la drept vorbind, nu i se poate atribui nici măcar pretenția de a fi urmat textul masoretic, atîta vreme cît Gala Galaction mărturisește în jurnalul său³⁹⁶ că a tălmăcit *Vechiul Testament* din franceză). Neînsistînd asupra inutilității acestei ediții a *Sfintei Scripturi* și a edițiilor care i-au urmat pînă astăzi, spunem doar că ultima ediție a *Scripturii* în care *Vechiul Testament* este tălmăcit în românește după *Septuaginta* este aceea Sinodală de la 1914.

Celor ce ar putea să invoce „libertatea spiritului”, „eliberarea de vechile concepte”, „eliberarea de rigorismul Celor 72” și altele asemenea, în sprijinul folosirii în Biserică și în viața Creștinului de rînd a textului masoretic, le dăruim un cuvînt al Sfîntului Theofan Zăvorîtul: „Ce vor gîndi Creștinii ortodocși citind în noua tălmăcire rusă unele noțiuni, iar în cea slavonă tradițională cu totul altele? Aceasta nu poate să nu clatine credința. Cuvîntul lui Dumnezeu nu poate vorbi așa ori altfel: el este unul. De aceea, ori *Biblia* evreiască vorbește adevărul, și atunci trebuie să o urmăm pe ea; ori cea grecească, și atunci trebuie să o aruncăm pe cea evreiască. Cînd însă păstrezi în cărțile bisericești citirile după textul grecesc³⁹⁷, iar în mîină ți se dă cea evreiască, diferită de prima, atunci ce ți se impune prin aceasta? Dacă nu se poate spune că adevărul este acolo și aici, nu va fi mai lesne de spus că adevărul nu există nici acolo, nici aici? Adică fiecare, îndoindu-se de tălmăcire, va începe să cugete că adevărul nu este în *Scriptura* Bisericii, și nu va putea scăpa de ispita de a crede că Biserica nu învață adevărul³⁹⁸, că acest adevăr trebuie căutat în altă parte, și se va lepăda de Biserică. Iar cine este mai hotărît se va lăsa de orice credință!... La noi e lege [canonul 19 al celui de-al șaselea Sfînt Sinod Ecumenic – anul 692] ca în tîlcuirea cuvîntului lui Dumnezeu să ne sprijinim pe Sfînții Părinți. Iar Sfînții Părinți tîlcuiesc *Scripturile* așa cum sînt ele în *Septuaginta*. Pentru aceea, noua tălmăcire ne lipsește de mijlocul de a

³⁹⁶ Gala Galaction, *Jurnal*; Ed. Albatros, București, 1996.

³⁹⁷ Din păcate, în Biserica Ortodoxă Română acestea au fost de multă vreme schimbate cu citirile din textul masoretic.

³⁹⁸ „Studentii teologi se deprind de la început să vadă în Vechiul Testament ebraic depozitul cel adevărat al revelațiunii vechi-testamentare, iar pe toate celelalte versiuni (adică traduceri vechi și noi ale Vechiului Testament) să le așeze mai prejos decît Biblia Ebraică” (Gala Galaction, dedicație către Regele Carol al II-lea la începutul *Bibliei* de la 1938, pag. VII).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înțelege ortodox cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că ne aduce un text deosebit de cel pe care îl foloseau Sfinții Părinți. ...Tălmăcirea din ebraică ne zdruncină din temelii. Rezultă noi gânduri, o nouă Biserică, o nouă eră. Iată deci urmările acestei tălmăciri.”³⁹⁹

Sulurile de la Qumran

Prin purtarea de grijă dumnezeiască, s-a rînduit ca acum, la sfîrșitul veacurilor, între 1947 și 1952, să se descopere la Qumran, lîngă Marea Moartă, în peșterile folosite altădată de secta iudaică a esenienilor, o mulțime de manuscrise datate între anii 250 înainte de Hristos și anul 68 după Hristos, care conțin mare parte din textul evreiesc al *Vechiului Testament* și scrieri ale esenienilor⁴⁰⁰, nepomeniți în *Noul Testament* și în istoriile clasice, ci doar la Filon din Alexandria, la istoricul Evreu Iosif Flaviu și la scriitorul Roman Pliniu cel Bătrîn. Deși cîteva suluri ale manuscriselor fuseseră la început cumpărate de iacobiți și de papistașii dominicani, de la păstorii palestinieni care le-au descoperit, prin amenințări cu moartea, șantaj, cumpărări etc., cărturarii noului stat Israel au adunat *toate* manuscrisele de la Qumran. Așa se face că, din 1947 pînă în 1991, nu au fost publicate decît scrieri mărunte ale sectei esenienilor - prin care s-a încercat defăimarea Sfîntului Ioan Botezătorul și a Mîntuitorului Hristos, ca aparținînd acestei comunități - dar nici un text scripturistic. Pricina a fost una singură: deosebiri grosolane între textul masoretic și textele de la Qumran.

Dar, pentru că adevărul nu poate fi ascuns sub obroc, el a ieșit la lumină în toamna lui 1991, cînd biblioteca Huntington din California a anunțat accesul public la fotografiile manuscriselor (obținute pe căi foarte lăaturalnice). În 1992 s-au publicat fotografiile lor și o tălmăcire în engleză⁴⁰¹. În curînd, statul Israel a trebuit să îngăduie cercetarea manuscriselor și altor cărturari din lumea academică. Prin studierea sulurilor, fie și numai fotografică, s-a văzut că manuscrisele scripturistice se împart în cîteva categorii:

- texte proprii sectei esenienilor (pe care cu obrăznicie cercetătorii statului Israel au încercat să le atribuie și Creștinilor);
- *Pentateuhul* samaritean;
- texte scripturistice evreiești de dinainte de Hristos, cuprinzînd aproape toate cărțile canonice ale *Vechiului Testament*.

Astfel, s-a putut vedea că, de pildă, sulurile Proorocului Isaia din peștera 1, scrise pe la anii 130-120 înainte de Hristos, au un număr de 1375 (!) de deosebiri față de textul masoretic și urmează întru totul textul *Septuagintei*. Sulul Psalmilor din Peștera

³⁹⁹ Apud. Archim. Seraphim (Aleksiev), Archim. Sergius (Yazadzhiev) - *Ortodoxia și ecumenismul*, Marea Slătioara, 1997, p. 279.

⁴⁰⁰ Era o sectă ascetică avînd aceleași obsesii ca și celelalte două secte iudaice - saducheii și fariseii - anume cele ținînd de ritual, mai ales cele privitoare la curățenie, și credința predestinării lor ca adevărată seminție a lui Iuda, fariseii și saducheii fiind, în concepția lor, semînțele lui Efraim și Manasi, pe care le-a lepădat Dumnezeu; pentru ei, prima zi a săptămînii era cea de miercuri, cînd Dumnezeu a zidit luminătorii bolții cerești.

⁴⁰¹ Robert Eisenman & Michael Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, London & New York: Penguin Books, 1992.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

11 conține 41 de psalmi canonici și 7 apocrifi; altă descoperire e că acești Psalmi respectă ordinea din *Septuaginta*, nu cea din textul masoretic.⁴⁰²

Publicarea textelor scripturistice de la Qumran a făcut ca majoritatea cercetătorilor să ajungă astăzi la înțelepciunea Sfinților Părinți, recunoscând că *Septuaginta* cuprinde adevărul așa cum a fost el descoperit Sfinților Prooroci în vremea *Vechiului Testament*. De aici, oricine poate trage încheierea că, după venirea Mântuitorului, cărturarii și învățătorii Evrei au prefăcut textul *Sfintei Scripturi* a *Vechiului Testament*, pentru ca nici un Evreu să nu mai poată recunoaște în el proorociile despre Nașterea, Patimile și Învierea Mântuitorului Iisus Hristos.

Tîlcuitorii *Psaltirii*

Dat fiindcă *Psaltirea* stă la temelia întregii lucrări duhovnicești, destul de devreme au apărut tîlcuiri ale unor stihuri sau chiar a unor Psalmi întregi, din nevoia de a-i ajuta pe cei rîvnitori să se roage și să cînte Psalmi „și cu duhul, și cu mintea”.⁴⁰³ Aceste tîlcuiri au făcut parte din tradiția orală, pe care mai apoi Părinții și Dascălii Bisericii au așezat-o în scris. Aproape toată *Psaltirea* este tîlcuită de întîii Părinți și Dascăli ai Bisericii, și poate că ar merita osteneala de a aduna la un loc aceste tîlcuiri din scrieri precum *Păstorul* lui Hermas, din scrierile Sfîntului Clement Romanul, ale Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, ale Sfîntului Irineu de Lugdunum, ale lui Tertulian, ale lui Clement Alexandrinul, ale Sfîntului Ippolit Romanul, ale Sfîntului Ciprian al Cartaginei, ale altor Dascăli ai Bisericii primelor veacuri, și de asemenea din primele acte martirice și vieți ale Sfinților.

Pricina pentru care nu s-au scris tîlcuiri la *Psaltire* sau la alte cărți ale *Sfintei Scripturi* în primele veacuri este aceea că pe atunci creștinismul nu era atît unul harismatic, cum ne înșeală astăzi tratatele de istorie, ci un creștinism în care grija de căpetenie era împlinirea *Scripturilor* dumnezeiești. Iar pentru că aceasta le era cea mai de preț nevoie, Dumnezeu le răsplătea credincioșilor cu daruri îmbelșugate, între care și acela al tîlcuirii *Scripturilor*. Este bine să știm că nu oricui i se dă acest dar, ci numai unora⁴⁰⁴. Cum spuneam, întotdeauna au existat în Biserică tîlcuitori purtători de Duh Sfînt, Cel ce a insuflat *Scripturile*, și aceștia niciodată nu au spus ceva de la ei, ci de la Duhul Sfînt, și mai ales nu s-au împotrivit unii altora, Unul fiind Duhul care îi insufla. Iar dacă vreodată au spus ceva deosebit, aceasta nu a fost o altă tîlcuire, ci doar o întregire a ceea ce se știa deja.

Cine vrea să se mîntuiască trebuie neapărat să cunoască cugetul Bisericii cu privire

402 *The Dead Sea Scrolls Bible*, translated by Abegg, Flint, and Ulrich. Published by Harper, San Francisco, 1999; cartea conține toate diferențele dintre manuscrisele de la Marea Moartă și textul masoretic.

403 „προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοί· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοί” („mă voi ruga cu duhul, mă voi ruga și cu mintea; voi cînta cu duhul, voi cînta și cu mintea”) 1 Cor. 14:15.

404 „În privința aceasta avem mult de vorbit și lucruri grele de tîlcuit, de vreme ce v-ați făcut greoi la auzit” (Evrei 5:11). «Nici o proorocie a Scripturii nu se tîlcuieste după socotința fiecăruia; pentru că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfînt” (I Petru 1:20-21).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

la tîlcuirea *Sfintelor Scripturi*. El a fost prins în canonul 19 de la al șaselea Sinod Ecumenic, care poruncește astfel: „Se cuvine ca, în toate zilele, iar mai cu deosebire în Duminici, proestoshii bisericilor să învețe pe toți clericii și pe norod cuvintele buneii credințe, culegînd din *Dumnezeiasca Scriptură* înțelesurile adevărului și judecățile. Și să nu calce hotarele cele acum puse, sau predania cea de la purtătorii de Dumnezeu Părinți. Ci, și cuvînt scripturistic de s-ar porni, pe acesta să-l tîlcuiască nu alt fel decît precum au așezat luminătorii și învățătorii Bisericii prin cărțile lor. Și mai mult să sporească întru acestea decît alcătuiind cuvinte ale lor, ca nu, poate cîndva, nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că, prin învățătura Părinților mai înainte ziși, noroadele, învățîndu-se despre cele alese și bune și despre cele nefolositoare și vrednice de lepădat, își vor îndrepta viața spre mai bine și nu se vor vîna de patima necunoștinței, ci luînd aminte la învățătură se vor ascuți pe sine-și spre a nu pătimi rău, și își vor lucra mîntuirea de frica muncilor celor ce se gătesc.” Canonul ne spune deci limpede că:

- dreptul de a tîlcui *Scripturile* pe înțelesul celorlalți este doar al mai-marilor Bisericii, arhieriei, preoți și alți învățători numiți de Biserică (clerici și monahi);
- cei dornici să afle tîlcuirea *Scripturilor* trebuie să se adape **numai** din învățăturile Sfinților Părinți și Dascăli ai Bisericii, iar nu din alte învățături;
- cel ce tîlcuiește *Scripturile* după învățătura Bisericii să facă aceasta sporind în lucrarea, în punerea în faptă a acestei învățături, dar și în cunoștința ei.

Vom înțelege de ce Biserica ne-a poruncit, prin voia cea dumnezeiește stăpînitoare, să ținem acest canon citind mai departe despre tîlcuitorii Psaltirii:

Orighen (~185-254). Primul care a scris o tîlcuire sistematică a *Psalmilor* (la cererea celor care îi dădeau bani pentru a-și întregi studiile filologice asupra *Sfintei Scripturi*) a fost filosoful Orighen, ucenic al unor rabini și al unor filosofi Elini. Și-a scris lucrarea pe la anul 244, într-un stil literar-alegoric, intelectual, iar nu duhovnicesc.

Misiunea acestui începător al marilor erezii de mai tîrziu a fost de a amesteca, prin puterea scrisului său, filosofia elină, rătăcirile iudaice și păreriile minții sale cu învățătura creștină, care începuse să se lămurească în lupta cu diferitele erezii și curente filosofice. Pentru aceea nici tîlcuirea pe care a făcut-o la *Psalmi* 405 nu este ferită de rătăcirii 406 și nu a fost primită de Biserică întru totul; mai ales din vremea cînd Sfinții Părinți s-au nevoit să ne dea în scris tîlcuiri ortodoxe ale *Psalmilor*, cartea sa a fost lepădată cu totul de Biserică, și de aceea nu au mai scăpat din ea decît rămășițe. Toți Sfinții Părinți ai vremii care a urmat s-au nevoit a vădi greșelile lui Orighen. Scrierile lui au făcut (și din păcate încă mai fac) mult rău Bisericii, fiind foarte iubite de cărturarii care cred mai mult cugetului lor decît cugetului Bisericii. De aceea la al cincilea Sinod Ecumenic, care s-a ținut în Constantinopol la anul 536, Orighen a fost dat anatemei împreună cu toată

405 *Fragmenta in Psalmos 1-150*, ed. J.B. Pitra, *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata*, vol. 2 și 3, Paris - Tusculum, 1884 și *Excerpta in Psalmos*, PG 17: 105-149.

406 Chiar din tîlcuirea primului Psalm, Orighen ne aruncă în erezie, spunînd că „nu se vor învrednici necredincioșii de judecata învierii, precum nici păcătoșii de sfatul dreptilor”. De vreme ce Mîntuitorul ne-a spus limpede că „vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții și cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndeii” (Ioan 5:29), Sfinții Părinți au lepădat aceste vorbe, mai ales că bărbatul pe care îl ferește primul Psalm este întii Hristos și apoi tot creștinul care trăiește în Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

opera sa, pentru nu mai puțin de 15 erezii.

Evsevie din Kesaria († 339), marele istoric al Bisericii, a fost ucenic al lui Orighen și propovăduitor al semiarianismului. Între scrierile sale exegetice are o tîlcuire uriașă la *Psaltire*⁴⁰⁷, curat istorică și filologică, lucrînd pe *Exapla* lui Orighen. În ea trece aproape cu totul sub tăcere partea proorocească, duhovnicească și morală a *Psaltirii*, pentru care e muștră de Fericitul Theodorit, fără să-i dea numele, ca unul a cărui tîlcuire „slujește mai mult Iudeilor decît Creștinilor”. Ca și celelalte scrieri exegetice ale sale, și tîlcuirea la *Psaltire* este o completare a *Istoriei Bisericești* pe care a scris-o.

Asterie Kapadokianul († ~342). O primă încercare de a tîlci duhovnicește *Psalmii* a făcut-o sofistul Asterie din Kapadokia, menționat la Sinodul din 341 de la Constantinopol ca adversar al arianului Markel din Ankira. Asterie a încercat la acel sinod să ajungă episcop al unei eparhii, dar pentru că jertfise idolilor în vremea prigoanei lui Maximian nu a fost primit între arhieri⁴⁰⁸. Se pare că mai tîrziu a fost dat uitării, ca făcînd parte dintre semiarieni. Însă o parte din tîlcuirea sa la *Psalmi*⁴⁰⁹, scrisă sub formă de omilii, a străbătut veacurile avîndu-l ca așa-zis autor pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. S-au păstrat 31 de omilii la primii 18 Psalmi, scrise într-un frumos stil retoric, în care se vede și însemnătatea proorocească și duhovnicească a *Psalmilor*.

Sfîntul Athanasie cel Mare (~295-373). Cu multă grăbire de a îndrepta lucrurile de pînă la el, Sfîntul Athanasie - ucenicul Sfîntului Antonie cel Mare, apărătorul și teologul Ortodoxiei de la primul Sinod Ecumenic de la Nikeia (325) - a scris o tîlcuire la întreaga *Psaltire*⁴¹⁰, în care a pus la un loc tradiția Bisericii de pînă atunci și lămuririle primite de la marii nevoitori ai pustiei Egiptului din acea vreme. Deși nu toate stihurile *Psalmilor* sînt tîlcuite, lucrarea Sfîntului Athanasie a fost una dintre cele mai iubite și mai copiate din toate vremurile. Tîlcuirea sa este întîi una proorocească și duhovnicească, și apoi una istorică.

Sfîntul Vasilie cel Mare (329-379). Dumnezeuiescul soare al Bisericii, Sfîntul Vasilie, ca și alți Sfînți Părinți și Dascăli, a tîlcuit întreaga *Psaltire* în scrierile sale, însă sistematic nu a adunat decît tîlcuirile a 14 Psalmi⁴¹¹, mai grei și mai adînci în înțelesuri. Sfîntul Vasilie folosește toate stilurile de tîlcuire, însă întîi de toate, lucrarea sa este una duhovnicească. Pentru aceea, a fost foarte iubită de călugării și nevoitorii lui Hristos din toate vremurile.

Sfîntul Grigorie de Nyssa (331-394). Sfîntul Grigorie, frate al marelui Vasilie, a întregit, prin multe din lucrările sale, scrierile acestuia. Așa stau lucrurile și cu tîlcuirile

⁴⁰⁷ PG 23-24: 23,66-1396; 24,9-76.

⁴⁰⁸ Socrate Scolasticul, *Istoria bisericească*, Cartea 1, cap 35.

⁴⁰⁹ *Commentarii in Psalmos* (homiliae 31), ed. M. Richard, *Asterii sophistae commentariorum in Psalmos quae supersunt* [Symbolae Osloenses, fasc. Suppl. 16, Oslo: Brogger, 1956]: 3-245.

⁴¹⁰ *Expositiones in Psalmos*, PG 27: 60-545, 548-589.

⁴¹¹ Sfîntul Vasilie cel Mare, *Tîlcuire duhovnicească la Psalmi*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2000.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Psalmilor, care, dacă ar fi adunate din scrierile Sfântului Vasile, ar putea ieși o tâlcuire întreagă a lor. La aceștia, Sfântul Grigorie de Nyssa ne-a lăsat o foarte adâncă tâlcuire a suprascrierilor⁴¹².

Apolinarie din Laodikia (~310-392). Acest mare eretic al veacului al IV-lea a scris o tâlcuire la *Psalmi*⁴¹³, distrusă de Biserică încă din acele zile, din care ni s-au mai păstrat scurte fragmente, în care se vede că a încercat o tâlcuire proorocească și duhovnicească.

Diodor din Tars (~392). Profesor la școala antiohiană, dascăl al Sfântului Ioan Gură de Aur și al ereticului Theodor de Mopsuestia, Diodor a încercat să lupte cu lumea păgînă, eretică și iudaică a acelei vremi scriind tâlcuiri la aproape toată *Sfînta Scriptură*. A scris și un amplu comentariu al Psalmilor. Excesul de metodă istorico-gramaticală a tâlcuirii sale și cîteva păreri greșite l-au dus la erezie și aceasta i-a adus mai apoi osîndirea Bisericii. Nu se mai păstrează decît fragmente din scrierile sale⁴¹⁴. Unii cercetători⁴¹⁵ afirmă că mai mult decît Evsevie din Kesaria și Theodor din Mopsuestia, tâlcuirea ierarhului din Tars a fost cea care l-a îndemnat pe Fericitul Theodoret să-și scrie tâlcuirea la *Psalmi*.

Didim cel Orb (~313-398). Ereticul Didim a fost ultimul mare conducător al școlii catehetice din Alexandria. A fost foarte preocupat de a tâlcui duhovnicește cărțile *Sfîntei Scripturi*. A încercat să meargă mai departe decît Sfîntul Athanasie cel Mare, însă, prin amestecul său intelectualist în neoplatonism, a ieșit de sub adumbrirea harului și a repetat greșelile lui Orighen. Din cele ce se păstrează se poate vedea că a scris într-un stil filosofic alegoric⁴¹⁶. Se afirmă⁴¹⁷ că în aceeași vreme cu el un nevoitor al pustiei, Evagrie Ponticul, ar fi scris și el o tâlcuire a *Psalmlor*. Împreună cu Orighen, la al cincilea Sinod Ecumenic, Didim și Evagrie au fost dați anatemei pentru cele scrise, și foarte puține din lucrările lor au supraviețuit.

Theodor de Mopsuestia (~350-428). Theodor, coleg de școală cu Sfîntul Ioan Gură de Aur, nu s-a ridicat peste tradiția școlii antiohiene, o școală de tâlcuire literală și istorică. Poate că firea Sirienilor, foarte practică, a avut nevoie de o asemenea direcție în tâlcuirea *Scripturilor*. Și această școală, ca și cea din Alexandria, a dat un mare număr deeretici și

⁴¹² *In inscriptiones Psalmorum*, ed. J. McDonough, *Gregorii Nysseni opera*, vol. 5. Leiden: Brill, 1962.

⁴¹³ *Fragmenta in Psalmos* (in catenis), ed. E. Mühlenberg, *Psalmekommentare aus der Katenenüberlieferung*, vol. 1 [PTS 15. Berlin: De Gruyter, 1975]: 3-118.

⁴¹⁴ Ders., *Etudes préliminaires a l'édition du Commentaire de Diodore de Tars sur les Psaumes*, ebd. 1933.

⁴¹⁵ Jean Guinot, *L'en Psalmos de Theodoret: une relecture critique du commentaire de Diodore de Tarse*, în vol. *Le Psautier chez les Peres*; ed by J. Erigoin, a.o., p. 97-134.

⁴¹⁶ *Papyrologische Texte und Abhandlungen* 4,6,7,8,12.

⁴¹⁷ Marie-Joséphine Rondeau, *Le commentaire sur les Psaumes d'Evagre le Pontique*, *OrChrP* 26, 1960, p. 307-340.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

de erezii. Mai mare decât toți, ca volum de scrieri⁴¹⁸, ca număr de rătăcirile⁴¹⁹ și poate și ca viață personală⁴²⁰, Theodor de Mopsuestia a fost foarte rece primit în lumea bizantină, dar nu și în Siria, unde a fost tălmăcit în întregime de școala din Nisibe, și în Apusul Europei, unde mare parte din scrierile sale au fost tălmăcite în latină încă din vremea vieții⁴²¹. La al cincilea Sinod Ecumenic a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa⁴²².

Tîlcuirea pe care a făcut-o⁴²³ la *Psalmi* este foarte scurtă și curat istorică, nicidecum proorocească sau duhovnicească, slujind, ca și cea a lui Evsevie din Kesaria sau Diodor din Tars, mai mult ludeilor decât Creștinilor. Dintre toate tîlcurile la *Psalmi* de pînă la acea vreme, cea a ierarhului din Mopsuestia era cea mai smintitoare. De pildă, după părerea ereticului Theodor, există doar patru Psalmi proorocești, numiți „mesianici”, anume Psalmii 2, 44, 88 și 109.

Sfîntul Ioan Gură de Aur (344-407). Pentru a îndrepta rătăcirile lui Theodor, Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris foarte pe larg, sub formă de omilii, o altă tîlcuire la întreaga *Psaltire*⁴²⁴, în care folosește desăvîrșit cele patru feluri de tîlcuire⁴²⁵, urmărind, ca de obicei, folosul duhovnicesc nemijlocit al cititorului (așa cum mai tîrziu va face Sfîntul Maxim Mărturisitorul). El adaugă la tîlcuirea *Psalmilor* istorisiri de mult folos din *Scriptură* și din istoria creștinismului (și nu numai), pilde din viața morală a aceluia veac și, altele, așa cum am văzut din tălmăcirile românești publicate pînă acum⁴²⁶. Cu această tîlcuire el a dărîmat toate teoriile lui Theodor din Mopsuestia. Stilul său, prin excelență retoric, a cucerit și continuă să cucerească lumea celor care însetează după cuvîntul lui Dumnezeu. Cu toate că a fost una din cele mai iubite dintre tîlcurile *Psaltirii* scrise vreodată, din pricina lungimii sale nu a fost atît de copiată ca aceea a Sfîntului Athanasie ori a Fericitului Theodorit, și de aceea nu ni s-a

418 A scris foarte mult, îndeosebi tîlcuiri la întreaga Sfîntă Scriptură. Deși lucrările sale au fost sistematic distruse ca depozitare de o mulțime de erezii, încă s-au mai păstrat suficiente fragmente ca să umple tomul 66 din PG.

419 Unii Părinți i-au găsit aproape 70 de erezii în lucrările sale.

420 Pentru aceasta și pentru celelalte toate îl mustră Sfîntul Ioan Gură de Aur în scrierea sa „*Către Theodor cel căzut*”.

421 Se păstrează traduceri în latină, făcute de Iulian Aeclanensis († 454).

422 Evagrie Scholasticul, *Historia ecclesiastica*, ed. J. Bidez and L. Parmentier, *The ecclesiastical history of Evagrius with the scholia*. London: Methuen, 1898 (repr. New York: AMS Press, 1979), p. 187.

423 *Theodori Mopsuesteni Expositionis in psalmos Iuliano Aeclanensi interprete in latinum uersae quae supersunt*, SL 88A (L. De Coninck, 1977), p. 5-191.

424 *Expositiones in Psalmos*, PG 55: 39-498.

425 Acestea sînt: *istoric*, adică potrivit literei și după istorie; *anagogic*, adică după înalta înțelegere; *alegoric*, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; și *tropologic*, adică pentru îndreptarea năravurilor (Sfîntul Theofilact de Ohrida, *Tîlcuirea Sfintei Evanghelii după Matei*, cap. 12:6-7, ed. Sofia, București, 2002, p. 267-268).

426 Considerăm că sînt edificatoare edițiile scoase de Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, în ultimii 20 de ani, din acest mare și dumnezeiesc Ierarh: *Tîlcuire la Cartea Facerii*, *Tîlcuire la Evanghelia după Matei* (PSB 21, 22, 23), *Despre preoție*, *Despre feciorie*, *Despre pocăință*, *Predici la Praznice împărătești și la Sfînți*, *Scrieri alese*, etc., mai ales în traducerea răposatului Pr. Dumitru Fecioru.

păstrat integral.

Sfântul Chiril al Alexandriei (~375-444). După Sfântul Ioan Gură de Aur, un alt mare ierarh al Bisericii, luptînd prin scrierile sale împotriva rătăcirilor din vremea sa, a fost Sfântul Chiril. Se spune că și-a scris tîlcuirea pe la anul 428. Tîlcuirea sa vorbește aproape peste tot de Mîntuitorul Hristos, ca Proniator, Ziditor, Lucrător mai înainte de vremi și sub vremi, cu alte cuvinte, lucrarea Sfîntului Chiril este orientată aproape cu totul hristologic. Din păcate, nu are tîlcuite toate stihurile Psalmilor, iar din pricina lungimii ei și a greutateii de a fi înțeleasă de toți, nu ni s-a păstrat în întregime, ultima parte (Psalmii 119-150) fiind aproape desăvîrșit pierdută.

În sfîrșit, **Fericitul Theodorit al Kirului** (393-460), despre care vom vorbi peste cîteva rînduri într-un capitol osebit.

Nu vom face prezentarea celorlalte tîlcuiri la *Psalmi*, ci doar îi vom enumera pe autorii lor. Se va putea observa că timp de 7 veacuri literatura creștină din Răsărit nu a simțit nevoia unei alte tîlcuiri a *Psalmilor* (și aceasta s-a petrecut și cu celelalte cărți ale *Scripturii*), mai cu seamă pentru că în veacurile IV și V au fost alcătuite catenele la *Vechiul* și *Noul Testament*, niște uriașe colecții de citate patristice la toate stihurile *Sfintei Scripturi*. În aceste colecții au fost adunați la un loc nu numai Sfinții Părinți și Dascăli ai Bisericii, ci și ereticii. Catenele au fost îmbogățite cu vremea, însă temeiul lor s-a pus în acel veac. Avînd la îndemîină acest prețios instrument, cei ce au dorit mai apoi să cerceteze în adîncime duhul Ortodox al Bisericii, în comparație cu părerile ereticilor, au putut să cunoască adevărul despre cuvîntul dumnezeiesc al *Sfintelor Scripturi*. Faptul că nu s-au mai scris tîlcuiri noi la *Psalmi*, care să îmbogățească ceea ce era cunoscut mai înainte, ne arată o slăbire a creștinismului care s-a petrecut o dată cu depărtarea de vremea venirii în trup a Mîntuitorului Hristos, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că Duhul Sfînt nu a lucrat în Sfinții Săi; dimpotrivă, aceștia au spus și au scris ceea ce Dumnezeu le-a descoperit, cu atît mai mult cu cît puterea *Sfintei Scripturi* rămîne aceeași, în veac, iar datoria noastră de a o împlini rămîne pînă la sfîrșitul acestei lumi. Pînă în zilele noastre au fost tîlcuitori ai *Scripturii* insuflați de Duhul Sfînt, între care mulți din părinții români pe care i-am amintit mai sus, în prima parte a acestui cuvînt.

Așadar, după Fericitul Theodorit au mai scris tîlcuiri la *Psalmi*:

Sfîntul Isihie al Ierusalimului († ~450)⁴²⁷

Sfîntul Ghenadie al Constantinopolei († ~471)⁴²⁸

Eftimie Zigadinos († ~1118)⁴²⁹

Nichifor Vlemmides († 1272)⁴³⁰

Au mai fost și alți tîlcuitori ai *Psalmilor*, după anul 1453, considerat de referință și pentru istoria literaturii bizantine, nu numai pentru istoria Bizanțului, dar nu îi mai

⁴²⁷ PG 27, 849-1344 și PG 93, 1179-1340.

⁴²⁸ *Fragmente*, în PG 85, 1665-1668.

⁴²⁹ PG 128, 41-1326.

⁴³⁰ PG 142, 1321-1622.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pomenim aici, pentru că lucrările lor nu s-au bucurat de aceeași autoritate în lumea ortodoxă.

Biserica a avut și scriitori de limbă latină care au tîlcuit *Psalmii*, însă de cele mai multe ori ei au fost tributari Răsăritului. Îi amintim pe cei mai importanți dintre ei:

Ilarie din Pictavium (315-367)⁴³¹

Rufin (345-410)⁴³²

Augustin (354-430)⁴³³

Arnobie cel Tânăr († ~455)⁴³⁴

Cassiodor (~485-580)⁴³⁵

După veacul al șaselea, dar mai ales din vremea lui Carol cel Mare (768-814), Apusul s-a îndepărtat cu totul de Duhul Sfînt, de Duhul Bisericii: s-a scris mult în Apus de atunci pînă azi, chiar și tîlcuiri la Psalmi, însă toate aceste scrieri sînt o sumă de înțelepciune lumească, iar nu duhovnicească. Niciodată retorica nu vor putea fi numărată între stilurile de tîlcuire a *Scripturilor*; silogismul, metafora, parabola și celelalte atribute ale retoricii țin de estetica unui text, dar niciodată de adîncimea sa. Scriitori ca Alcuin, Theodulf, Albert Magnus, Thoma din Aquino, Bonaventura, au umplut văzduhul de hule și cuvinte eretice ale înțelepciunii lor trupești⁴³⁶. Pentru aceea, putem considera fără greșală că Ortodoxia și lucrarea Duhului Sfînt a încetat în Apusul Europei cu mai bine de 200 de ani înainte de anul 1054; ruptura duhovnicească a fost înainte-mergătoare cu 200 ani rupturii politice a Apusului de Biserica Ortodoxă.

Fericitul Teodorit și însemnătatea *Tîlcuirii* sale

Fericitul Theodorit a fost una din cele mai mari personalități duhovnicești și teologice ale vremii în care a trăit. S-a nevoit din răsuputeri să se ferească de rătăcirile școlii antiohiene, în care a studiat și s-a desăvîrșit atît în teologie, cît și în literatura vechilor Elini, pricină pentru care mai apoi, cînd a ajuns episcop al Kirului, s-a străduit, prin scrierile sale, să aducă la creștinism și ortodoxie pe cît mai mulți dintre păgîni, ludei, necredincioși și eretici.

L-a urmat în învățătura dogmatică și în arta scrisului pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. Pentru aceea, în tîlcuirea sa la *Psaltire* ⁴³⁷ și-a propus să dea o prescurtare a comentariului marelui dascăl al Bisericii. Se spune⁴³⁸ că a lucrat la această tîlcuire între anii 441-449, socotind-o poate cea mai importantă dintre lucrările sale exegetice.

⁴³¹ CSEL 22.

⁴³² *In LXXV Davidis psalmos commentarius*, Lyon, 1570.

⁴³³ PL 36 și 37, și PL 34, 245-468 (glose).

⁴³⁴ *Anecdota Maredsolana* 3,3, Oxford 1903.

⁴³⁵ *Expositio in psalterium*, PL 70.

⁴³⁶ „Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, pentru că scris este: El prinde pe cei înțelepți în viclenia lor. Și iarăși: Domnul cunoaște gîndurile înțelepților că sînt deșarte” (1 Cor. 3:19-20). Și „Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește” (1 Cor. 2:14).

⁴³⁷ *Interpretatio in Psalmos*, PG 80: 857-1997.

⁴³⁸ M. F. A. Brok, *Touchant la date du commentaire sur le psautier de Thiodoret de Cyr*: RHE 44 (1949), 552-556.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Împreună cu tîlcuirea Sfîntului Athanasie cel Mare, această lucrare a Fericitului Theodorit a fost una din cele mai copiate din istoria creștinismului.

Tîlcuirea de care vorbim descoperă încă de la prima vedere cîteva trăsături proprii. Întîi - acrivia filologică. Fericitul s-a străduit să compare toate sursele pe care le-a cunoscut: *Exapla*, cu cele 6 tîlmăciri, la care se adaugă altele 2 pentru *Psalmi*, numite *A cincea* și *A șasea*; după aceea, o tîlmăcire evreiască, numită de el *Evreul*, și una siriană, *Sirianul*. Ca text de plecare al tuturor tîlcuirilor, el ia întotdeauna *Septuaginta*, punînd în lumină lucrarea Duhului Sfînt, apoi își caută sprijin la Simmah, Achila și Teodotion, cei trei tîlmăcitori mai mult sau mai puțin iudaizanți. Este vrednic de luat în seamă acest procedeu retoric, argumentarea care se sprijină tocmai pe cuvîntul mai slab.⁴³⁹

Trebuie spus însă că Fericitul Teodorit nu face doar comparativism, el nu alege cu orice preț varianta întemeiată filologic (la prima vedere), ci pe aceea care conștină cu întreaga Sfîntă Scriptură a Vechiului și Noului Testament. Acest lucru se vede cel mai limpede în tîlcuirea Psalmului 21, dar și în alte nenumărate locuri în care se pleacă de la filologie, dar se ajunge la autoritatea Sfinților Prooroci, a Sfinților Apostoli, a Sfinților Părinți, într-un cuvînt, a Sfîntului Duh.

Al doilea lucru care îl osebește pe Fericitul Teodorit de alți tîlcuitori e că izbuteste în puține cuvinte să dea o tîlcuire încheiată pe toate cele patru planuri ale înțelegerii, pe care le-am pomenit: cel istoric, cel teologic sau duhovnicesc, cel alegoric și cel moral. Luați de pildă Psalmii despre Împăratul Iezechia și Asirianul (Senaherib) (Psalmii 13, 19, 28). Peste tot, faptul istoric este judecat din toate aceste puncte de vedere, și se ajunge la înțelegeri cu totul nebănuite. La fel, recitiți tîlcuirea la Psalmul 73, care vorbește despre robia și fuga din Egipt, de robia Babiloniană și de pieirea Ierusalimului prin Romani. Sau, mai bine, luați întîi acel cuvînt atît de frumos despre păcat, pedeapsă și răscumpărare, din tîlcuirea stihului 7 al Psalmului 50.

Aceasta este "istoria": în spatele fiecărui fapt văzut se deschide tărîmul nevăzut decît de Sfinți, prin Duhul Sfînt, al tainei iconomiei mîntuirii. Așa înțelegem petrecerea omului pe pămînt: căderea și dez-omenirea urmașilor lui Adam; alegerea norodului lui Dumnezeu, prin Avraam, cel care a găzduit pe Sfînta Treime; ridicarea prin *Legea* dată lui Moisi; nenumăratele alte căderi (chiar din clipa cînd degetul lui Dumnezeu scria tablele de piatră); prăbușirea din Vinerea Patimilor, cînd omul a fost cu desăvîrșire asemeni satanei; dar și nemaivăzuta lui ridicare prin Noul Adam, căci tot atunci firea omenească s-a așezat pe scaunul slavei, alături de Dumnezeu-Tatăl și satana a fost biruit; în sfîrșit, alegerea unui alt norod al lui Dumnezeu, cel creștinesc, și întoarcerea în sînul Tatălui, prin Sfintele Taine ale Bisericii, al cărei cap e Însuși Hristos-Dumnezeu. Toate acestea sînt stră-văzute de Fericitul Teodorit în cartea sa.

A treia trăsătură a lucrării, care nu poate fi trecută cu vederea, este stăruința cu care dezvăluie la tot pasul teologia Treimii și, mai ales, hristologia cuprinsă în *Cartea Psalmilor*, adică tocmai ceea ce se străduiesc să ascundă toți luptătorii împotriva lui

⁴³⁹ Metoda fusese probată în lupta contra întunecimilor neînchipuit de viclene ale filosofiei eline. Din această pricină, Împăratul Iulian Apostatul interzisese creștinilor („galileenilor”, cum le zicea el) să urmeze școli publice, spunînd că nu mai vrea ca ei să „îi bată pe elini (păgîni) cu propriile lor pene”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Hristos: arhieriei și cărturarii, filosofii, liber-cugetătorii și ereticii.⁴⁴⁰

La drept vorbind, toate scrierile Fericitului Teodorit au ca țintă lupta împotriva acestui balaur cu trei capete ridicat împotriva Adevărului-Hristos: minciuna iudaică, minciuna filosofilor păgâni și minciuna ereticilor. Dar *Tîlcuirea la Psalmi* este cu osebire o mărturisire a „atot-tainei Bisericii Ortodoxe, și anume: În zilele cele mai de pe urmă, Dumnezeu-Cuvîntul S-a arătat în trup (Cuviosul Iustin Popovici).” Pentru că *Psalmii* Fericitului Împărat și Prooroc David (asemeni întregului *Vechi Testament*) nu sînt decît „umbra” sau înainte-vestirea Bunevestiri a Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia - slava, cinstea și închinăciunea, acum, și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvînt alcătuit de Filoteu monahul și fratele Florin, azi, opt noiembrie, anul 7511 de la facerea lumii și 2003 al mîntuirii noastre.

Sfinților Arhangheli, Mihaile și Gavriile, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi! Fericite Teodorit și Fericite Davide, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi!

⁴⁴⁰ Să adăugăm că Fericitul Teodorit s-a născut în 393, la un an după ce bine-credinciosul Împărat Teodosie cel Mare oprise printr-un edict practicarea cultelor păgîne, *chiar și privată*, hotărîre căreia i-a urmat distrugerea masivă a capîștilor idolești. Ușor ne putem închipui turbarea satanei, văzînd că i se dărîmă locurile de închinare. Urmarea a fost izbucnirea cu putere și cu viclenie a duhului păgînesc prin înmulțirea ereticilor, adică a luptătorilor împotriva lui Hristos ieșiți din rîndul Bisericii. Așa se face că în 427, cînd ajunge Episcop al Kirului, Fericitul Teodorit are de înfruntat furia sectelor, îndeosebi a marcioniților și arienilor.